68. 11. A. 22

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT EMANUELE
68
11 A
M
22

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
11 A 22

TESTAMENTVM
nouum iuxta veterē tranſ
lationem & grȩca exē
plaria recognitū &
diligentiſſime ca
ſtigatum.

Rosa

VENETIIS

In officina Lucȩantonii Iuntȩ

M. D. XXXIIII.

BIBLIOTHECÆ ARCHIEP. BONON.

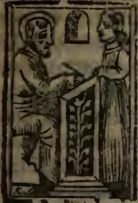
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

HIERONYMVS IN CAtalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum.

MAtthæus qui & Leui, ex publicano Apoſtolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circuncisione crediderant, euāgelium CHRISTI Hebraicis literis verbisq́ꝫ compoſuit. Quod quis poſtea in Græcū tranſtulerit, non ſatis certū eſt. Porrò ipſum Hebraicū habetur vſq́ꝫ hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quā Pamphilus martyr ſtudioſiſſime confecit. Mihi quoqꝫ à Nazaræis, qui in Berœa vrbe Syriæ hoc volumine vtuntur, deſcribendi facultas fuit. In quo animaduertendum, ꝙ vbicunqꝫ Euangeliſta, ſiue ex perſona ſua, ſiue ex perſona domini ſaluatoris, veteris ſcripturæ teſtimonijs vtitur, non ſequatur ſeptuaginta tranſlatorū authoritatem, ſed Hebraicā. è quibus illa duo ſunt, Ex Ægypto vocaui filium meum. Et, Quoniam Nazaræus vocabitur.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

A Liber generationis Luc.3.e
IESV CHRI-
STI filij Dauid filij
Abraham. Abrahã ge- Geñ.21.e
nuit Iſaac. Iſaac autẽ, Geñ.25.d
genuit Iacob. Iacob Geñ.29.g
autem, genuit Iudam
& fratres eius. Iudas Geñ.38.g
autẽ, genuit Phares & Zaram de Tha 1.Par.2.a
mar. Phares autẽ, genuit Eſron. Eſron Ruth.4.d
autem, genuit Aram. Aram autẽ, ge-
nuit Aminadab. Aminadab autem, ge
nuit Naaſſon. Naaſſon autem genuit
Salmon. Salmõ autem, genuit Booz
de Raab. Booz autẽ, genuit Obed ex
Ruth. Obed autem, genuit Ieſſe. Ieſſe
autem, genuit Dauid regem. Dauid 2.reg.12.
autem rex, genuit Salomonem ex ea 1.Par.3.b
quę fuit Vrię. Salomon autem, genuit

Roboam. Roboá autem, genuit Abiá.
Abia autem, genuit Aſa. Aſa auté, ge-
nuit Ioſaphat. Ioſaphat auté, genuit
Ioram. Ioram auté, genuit Oziam.
Ozias auté, genuit Ioatham. Ioathá B
autem, genuit Achaz. Achaz auté, ge
nuit Ezeciam. Ezecias autem, genuit
Manaſſem. Manaſſes autem, genuit
2.Paralip. Amon. Amon autem, genuit Ioſiam.
36.a.b Ioſias autem, genuit Iechoniá & fra
tres eius in tranſmigratione Babylo-
1.Para.3.c nis. Et poſt tranſmigrationé Babylo-
nis, Iechonias genuit Salathiel. Sala-
thiel autem, genuit Zorobabel. Zo-
robabel autem, genuit Abiud. Abiud
autem, genuit Eliacim. Eliacim auté,
genuit Azor. Azor autem, genuit Sa-
doc. Sadoc auté, genuit Acim. Acim
autem, genuit Eliud. Eliud autem, ge
nuit Eleazar. Eleazar autem, genuit
Matthan. Matthan autem, genuit Ia
cob. Iacob autem, genuit Ioſeph vi-
rum MARIÆ, de qua natus eſt IE-
SVS qui vocatur CHRISTVS.
¶Omnes itaque generationes ab A- C

braham vſq; ad Dauid, generationes
quatuordecim. & à Dauid vſque ad
tranſmigrationem Babylonis, gene-
rationes quatuordecim. & à tranſmi-
gratione Babylonis, vſq; ad CHRI-
STVM, generatiões quatuordecim.
IESV CHRISTI autem genera-
tio ſic erat. ℭ Cum eſſet deſponſata
mater eius MARIA, Ioſeph, anteq;
conuenirent, inuenta eſt in vtero ha-
bens de ſpiritu ſancto. Ioſeph autem
vir eius cum eſſet iuſtus & nollet eā
traducere: voluit occulte dimittere
eam. Hæc autē eo cogitante, ecce an-
gelus domini apparuit in ſomnis ei,
dicens, Ioſeph fili Dauid, noli timere
accipere MARIAM coniugem tuā.
quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu
ſancto eſt. pariet autem filium: & vo- Luc. 1. c
cabis nomē eius IESVM. ipſe enim
ſaluum faciet populū ſuum à pecca-
D tis eorum. Hoc autē totum factum
eſt, vt adimpleretur quod dictū eſt à
domino per prophetā dicentem, Ecce
virgo in vtero habebit & pariet filiū: Eſa. 7. c

& vocabunt nomen eius Emmanuel, quod eſt interpretatũ, nobiſcũ deus. Exurgens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſicut præcępit ei angelus domini, & accępit coniugem ſuam. Et non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocauit nomen eius IESVM.

CAPVT II.

Cum ergo nat⁹ eſſet IESVS in Bethleẽ Iudęę in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Hieroſolymam, dicentes, Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorũ? vidimus enim ſtellam eius in oriente, & venimus adorare eum. Audiens autẽ Herodes rex, turbatus eſt, & tota Hieroſolyma cũ illo. Et congregans omnes principes ſacerdotum & ſcribas populi, ſciſcitabatur ab eis vbi CHRISTVS naſceretur. At illi dixerũt ei, In Bethleem Iudææ. ſic enim ſcriptũ eſt per prophetam, Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquã minima es in principibus

A

Mich. 5. a

Ioan. 7. f

Iuda. ex te enim exibit dux, qui reget
populum meum Iſrael. Tunc Hero-
des clàm vocatis Magis, diligenter di
dicit ab eis tẽpus ſtellæ quę apparuit
eis. & mittens eos in Bethleem, dixit,
B Ite, & interrogate diligenter de pue-
ro: & cũ inueneritis, renuntiate mihi,
vt & ego veniens adorem eum. Qui
cum audiſſent regem, abierũt. & ecce
ſtella quã viderant in oriente, antece-
debat eos, vſquedum veniens ſtaret
ſupra vbi erat puer. Videntes autem
ſtellã, gauiſi ſunt gaudio magno val
de. Et intrantes domum, inuenerunt
puerum cum MARIA matre eius.
& procidentes adorauerunt eum. &
C apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei
munera: aurum, thus, & myrrhã. Et Pſal. 71. b
reſponſo accępto in ſomnis ne redi-
rent ad Herodem, per aliam viam re
uerſi ſunt in regionem ſuam. ¶ Qui
cum receſſiſſent, ecce angelus domi-
ni apparet in ſomnis Ioſeph, dicens,
C Surge & accipe puerum & matrem
eius, & fuge in Ægyptum: & eſto ibi

vſquedum dicam tibi. Futurum eſt
enim, vt Herodes quęrat puerum ad
perdendū eum. Qui conſurgns, accę
pit puerum & matrem eius nocte: &
ſeceſſit in Ægyptum. Et erat ibi vſq;
ad obitum Herodis: vt adimpleretur
Oſee.11.a quod dictum eſt à domino per pro-
phetam dicentē, Ex Ægypto vocaui
filium meū. ¶ Tunc Herodes videns
ꝙ illuſus eſſet à Magis, iratus eſt val-
de: & mittens occidit omnes pueros
qui erant in Bethleem & in omnibus
finibus eius, à bimatu & infra, ſecun-
dum tempus quod exquiſierat à Ma
gis. Tunc adimpletum eſt quod dictū
eſt per Hieremiam prophetam dicen
tem, Vox in rama audita eſt lamenta- D
Hiere.31.c tio, ploratus & vlulatus multus, Ra-
chel plorans filios ſuos, & noluit cō-
ſolari, quia non ſunt. ¶ Defuncto au
tem Herode, ecce angelus domini ap
paret in ſomnis Ioſeph in Ægypto,
dicens, Surge & accipe puerū & ma-
trem eius, & vade in terrā Iſrael. de-
functi ſunt enim qui quærebant ani-

mam pueri. Qui conſurgens, accepit
puerum & matrē eius, & venit in ter
ram Iſrael. Audiens autem ꝙ Arche-
laus regnaret in Iudæa pro Herode
patre ſuo, timuit illò ire: & oraculo
admonitus in ſomnis, ſeceſſit in par-
tes Galilęę. Et veniens habitauit in ci
uitate quæ vocatur Nazaret; vt adim
pleretur quod dictum eſt per prophe
tas, ꝙ Nazaræus vocaretur.

CAPVT III.

A IN diebus autem illis venit
Ioānes Baptiſta prædicans Marc. 1. a
in deſerto Iudęę, & dicens, Luc. 3. a
Pœnitentiam agite: appro
pinquauit enim regnum cœlorū. Hic Eſa. 21. c
eſt enim de quo dictum eſt per Eſaiā 51. c. 45. d
prophetam dicentem, Vox clamātis Zach. 1. a
in deſerto, Parate viā domini, rectas Eſa. 40. a
facite ſemitas eius. Ipſe autē Ioānes Ioan. 1. c
habebat veſtimentum de pilis came- Mar. 1. a
lorum, & zonam pelliceā circa lum-
bos ſuos: eſca autem eius erat locuſtę
B & mel ſylueſtre. Tunc exibat ad eum
C Hieroſolyma & omnis Iudęa, & om

nis regio circa Iordanem: & baptiza
bantur ab eo in Iordane confitentes
Luc.3.b peccata ſua. Videns autẽ multos pha-
riſęorum & ſadducęorum venientes
ad baptiſmum ſuum, dixit eis. Progę
nies viperarũ, quis demonſtrauit vo-
bis fugere à ventura ira? Facite ergo
fructum dignum pœnitẽtiæ. Et ne ve
litis dicere intra vos, Patrẽ habemus C
Abraham. dico enim vobis ꝙ potens
eſt deus de lapidibus iſtis ſuſcitare fi-
lios Abrahæ. Iam enim & ſecuris ad A
radicem arborum poſita eſt. Omnis
ergo arbor quę non facit fructum bo
num, exciditur, & in ignem mittitur.
Ego quidẽ baptizo vos in aqua in pœ
nitentiam: qui autem poſt me ventu-
rus eſt, fortior me eſt, cuius non ſum
dignus calceamenta portare, ipſe vos
baptizabit in ſpiritu ſancto & igni.
Luc.3.d Cuius ventilabrum in manu ipſius,
& permundabit aream ſuam: & con-
gregabit triticum ſuum in horreũ: pa
Mar.1.b leas autem cõburet igni inextingui-
Luc.3.d bili. ¶ Tunc venit IESVS à Galilęa D

ad Iordanem, ad Ioannem: vt bapti
zaretur ab eo. Ioannes autem prohi
bebat eum dicens, Ego à te debeo ba-
ptizari, & tu venis ad me? Reſpōdens
autem IESVS, dixit ei, Sine modo,
ſic enim decet nos implere omnē iu-
ſtitiam. Tūc dimiſit eum. Baptizatus
autem IESVS, confeſtim aſcēdit de
aqua. & ecce aperti ſunt ei cœli: & vi-
dit ſpiritum dei deſcendentē ſicut co
lumbam, & venientē ſuper ipſum. Et
ecce vox de cœlis dicēs, Hic eſt filius 2.Pet.1.d
meus dilectus in quo mihi cōplacui.

CAPVT IIII.

A TVnc IESVS ductus eſt in Mar.1.b
deſertum à ſpiritu, vt ten- Luc.4.a
taretur à diabolo. Et cū ie-
iunaſſet quadraginta die-
bus & quadraginta noctibus, poſtea
eſurijt. Et accedens tentator, dixit ei,
Si filius dei es, dic vt lapides iſti pa-
nes fiant. Qui reſpondens, dixit, Scri
ptum eſt: Non in ſolo pane viuet ho- Deu.8.a
mo, ſed in omni verbo quod proce-
dit de ore dei. Tunc aſſumit eū diabo

lus in ſanctam ciuitatē, & ſtatuit eum
ſuper pinnaculum templi, & dicit ei,
Si filius dei es, mitte te deorſum. Scri
Pſal.90.c ptum eſt enim, Angelis ſuis mādabit
de te, & in manibus tollent te, ne for
te offendas ad lapidē pedem tuum.
Ait illi IESVS rurſum, Scriptū eſt, B
Non tētabis dominum deum tuum.
Deute.6.c Iterum aſſumit eū diabolus in mon-
tem excelſum valde: & oſtēdit ei om
nia regna mundi, & gloriam eorū, &
dicit ei, Hęc omnia tibi dabo, ſi cadēs
adoraueris me. Tūc dicit ei IESVS,
Deute.6.c Vade ſatana. ſcriptum eſt enim, Domi
&.10.d num deum tuum adorabis: & illi ſoli
ſeruies. Tunc relinquit eū diabolus:
Mar.1.c & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtra
Luc.4.c bant ei. ¶ Cum autem audiſſet IE-
Ioan.4.f SVS ꝙ Ioānes traditus eſſet, ſeceſſit
Marc.1.c in Galilæam: & relicta ciuitate Naza
Luc.4.e ret, vênit & habitauit in ciuitate Ca-
pharnaum maritima, in finibus Za-
bulon & Nephthalim, vt adimplere-
tur quod dictum eſt per Eſaiā prophe
Eſa.9.a tam, Terra Zabulon & terra Nephtha C

lim, via maris trans Iordanem, Gali-
lęa gentium: populus qui ambulabat
in tenebris, vidit lucem magnam: &
qui ſedebant in regione vmbrę mor-
tis, lux orta eſt eis. Exinde cœpit IE-
SVS prædicare, & dicere, Pœnitentiã
agite: appropinquauit enim regnum
cœlorum. ¶Ambulans autem IE- Marc. 1. a
SVS iuxta mare Galilææ, vidit duos Luc. 5. a.
fratres, Simonẽ qui vocatur Petrus,
& Andream fratrem eius, mittentes
rete in mare (erant enim piſcatores)
& ait illis, Venite poſt me: & faciam
vos piſcatores hominum. At illi con-
tinuo relictis retibus, ſecuti ſunt eũ.
D Et procedens inde, vidit alios duos
fratres, Iacobum Zebedæi & Ioan-
nem fratrem eius in naui cum Zebe-
dæo patre eorum reficiẽtes retia ſua:
& vocauit eos. Illi autem ſtatim reli
ctis retibus & patre, ſecuti ſunt eum.
¶Et circuibat IESVS totam Gali-
læam, docens in ſynagogis eorum, &
prædicans euangeliũ regni: & ſanans
omnem languorem & omnem infir-

mitatem in populo. Et abijt opinio
eius in totam Syriam, & obtulerunt
ei omnes male habentes, varijs lan-
goribus & tormentis comprehēſos,
& qui dæmonia habebant, & lunati-
cos, & paralyticos, & curauit eos: &
ſecutæ ſunt eum turbæ multę de Ga-
lilæa, & Decapoli, & Hieroſolymis,
& de Iudæa, & trans Iordanem.

CAPVT V.

VIdens autem turbas, aſcen- A
dit in montē: & cum ſediſ-
ſet, acceſſerunt ad eum di-
ſcipuli eius: & aperiens os
Luc.6.d ſuum, docebat eos, dicens, Beati pau-
peres ſpiritu: quoniam ipſorū eſt re-
gnum cœlorum. Beati mites: quoniā
ipſi poſſidebunt terram. Beati qui lu-
gent: quoniā ipſi conſolabuntur. Bea-
ti qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiā: quo-
niam ipſi ſaturabuntur. Beati miſeri-
cordes, quoniam ipſi miſericordiam
cōſequentur. Beati mūdo corde: quo-
niam ipſi deum videbunt. Beati paci-
fici: quoniā filij dei vocabuntur. Beati

qui perſecutionem patiūtur propter 1.Pet.3.e
iuſtitiam: quoniā ipſorum eſt regnū
cœlorum. Beati eſtis cum maledixe-
rint vobis, & perſecuti vos fuerint, &
dixerint omne malum verbū aduer-
ſum vos mētientes, propter me. gau-
B dete & exultate: quoniam merces ve
ſtra copioſa eſt in cœlis. ſic enim per-
ſecuti ſunt prophetas qui fuerūt ante
vos. Vos eſtis ſal terræ. Quòd ſi ſal
euanuerit: in quo ſalietur? ad nihilū Mar.9.g
valet vltra, niſi vt mittatur foras, & Luc.14.g
conculcetur ab hominibus. Vos eſtis
lux mundi. Non poteſt ciuitas abſcō-
C di ſupra montem poſita. neq; accen-
dunt lucernā, & ponunt eam ſub mo Mar.4.c
dio, ſed ſuper candelabrum: & lucet Luc.8.c
omnibus qui in domo ſunt. Sic luce- &.11.e
at lux veſtra coram hominibus: vt vi
deant opera veſtra bona, & glorificēt
patrem veſtrū qui in cœlis eſt. ¶ No
lite putare ꝙ venerim ſoluere legem
aut prophetas. non veni ſoluere: ſed
C adimplere. Amen quippe dico vobis, Luc.16.d
donec tranſeat cœlum & terra, iota

vnum aut vnus apex non præteribit
Iaco.2.b à lege donec omnia fiant. Qui ergo
ſoluerit vnum de mandatis iſtis mi-
nimis,& docuerit ſic homines:mini-
mus vocabitur in regno cœlorũ. qui
autem fecerit & docuerit: hic magnꝰ
vocabitur in regno cœlorum. Dico
enim vobis,ꝙ niſi abundauerit iuſti-
tia veſtra plus quàm ſcribarũ & pha-
riſæorum,non intrabitis in regnũ cœ
lorum. ¶ Audiſtis quod dictum eſt
antiquis, Non occîdes.qui autẽ occi-
Exo.20.c derit:reus erit iudicio. Ego autẽ dico
Deute.5.b vobis,quòd omnis qui iraſcitur fratri
ſuo,reus erit iudicio.qui autem dixe- D
rit fratri ſuo,rhaca:reus erit concilio.
qui autem dixerit,fatue:reus erit ge-
hẽnę ignis. Si ergo offers munus tuũ
ad altare, & ibi recordatus fueris ꝙ
frater tuus habet aliquid aduerſum
te:relinque ibi munus tuum ante al-
tare,& vade,prius reconciliare fratri
tuo:& tũc veniens offer munus tuũ.
Luc.12.g ¶ Eſto cõſentiens aduerſario tuo cito
dum es in via cũ eo:ne forte tradat te
aduerſarius

aduerſarius iudici, & iudex tradat te
miniſtro, & in carcerē mittaris. Amē
dico tibi, non exibis inde, donec red-
das nouiſſimum quadrantem. ℭ Au- Exo. 20. c
diſtis quod dictum eſt antiquis, Non
mœchaberis. Ego autē dico vobis ꝙ
omnis qui viderit mulierem ad con-
cupiſcendum eam, iam mœchatus eſt
E eā in corde ſuo. Quòd ſi oculus tuus
dexter ſcandalizat te, erue eū & proij- Infra. 18. b
ce abs te: expedit enim tibi vt pereat Marc. 9. g
vnum membrorum tuorum, & non
totum corpus tuum mittatur in ge-
hennā ignis. Et ſi dextera manus tua
ſcandalizat te, abſcinde eam, & proij-
D ce abs te: expedit enim tibi vt pereat
vnum membrorum tuorum, & non
totum corpus tuum eat in gehēnam.
ℭ Dictum eſt autem, Quicunq; dimi- Deu. 24. a
ſerit vxorem ſuam, det ei libellum re-
pudij. Ego autem dico vobis, ꝙ om- Infr. 19. b
nis qui dimiſerit vxorē ſuam, excepta Mar. 10. b
fornicationis cauſa, facit eam mœcha- Luc. 16. d
ri: & qui dimiſſam duxerit, adulterat. 1. cor. 7. b
ℭ Iterum audiſtis quod dictum eſt Leui. 19. c

antiquis, Non periurabis: reddes au-
Exo.20.b tem domino iuraméta tua. Ego auté F
Deu.5.b dico vobis non iurare omnino. neq;
Iacob.5.c per cœlum: quia thronus dei eſt. neq;
per terram: quia ſcabellum eſt pedũ
eius. neq; per Hieroſolymam: quia ci-
uitas eſt magni regis. neq; per caput
tuum iuraueris: quia nõ potes vnum
capillum album facere aut nigrũ. Sit
auté ſermo veſter eſt eſt, non non. qđ
autem his abũdantius eſt, à malo eſt.
Exo.21.c ¶ Audiſtis quod dictum eſt, Oculum
Deu.19.d pro oculo, & dentem pro dente. Ego
leui.24.d autem dico vobis nõ reſiſtere malo:
luc.6.c ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram
maxillam tuam, præbe illi & alterã.
& ei qui vult tecum in iudicio cõten-
dere, & tunicã tuam tollere: dimitte
& pallium. & quicunq; te angariaue-
rit miliarium vnũ, vade cũ illo duo.
leui.19.d Qui autem petit à te, da ei: & volenti G
mutuare à te, ne auertaris. ¶ Audiſtis
quod dictum eſt, Diliges proximum
tuum & odio habebis inimicũ tuum.
luc.6.d Ego autem dico vobis, diligite inimi-

cos veſtros; benefacite his qui oderũt
vos, & orate pro perſequẽtibus & ca
lumniantibus vos: vt ſitis filij patris
veſtri qui in cœlis eſt: qui ſolẽ ſuum
oriri facit ſup bonos & malos, & pluit
ſuper iuſtos & iniuſtos. Si enim dili- luc.6.c
gitis eos qui vos diligunt, quã merce
dem habetis? nónne & publicani hoc
faciunt? Et ſi ſalutaueritis fratres ve-
ſtros tantum, quid amplius facitis?
nónne & Ethnici hoc faciũt? Eſtote er- publican
go vos perfecti, ſicut pater veſter cœ-
leſtis perfectus eſt.

CAPVT VI.

A Ttendite ne eleemoſynam
veſtram faciatis corã homi
nibus vt videamini ab eis:
alioquin mercedẽ non ha-
betis apud patrem veſtrũ qui in cœlis
eſt. Cum ergo facis eleemoſynã, noli
tuba canere ante te, ſicut hypocritæ
faciunt in ſynagogis & in vicis, vt ho
norificentur ab hominibus. amẽ dico
vobis, recipiunt mercedem ſuam. Te
autem faciente eleemoſynam, neſciat

ſiniſtra tua quid faciat dextera tua: vt
ſit eleemoſyna tua in abſcondito, &
pater tuus qui videt in abſcondito,
reddet tibi in manifeſto. ¶ Et cū oras
non eris ſicut hypocritæ, qui amāt in
ſynagogis & in angulis platearū ſtan
tes orare, vt videātur ab hominibus.
amen dico vobis, recipiunt mercedē
ſuam. Tu autem cum oraueris, intra
in cubiculū tuum, & clauſo oſtio ora
patrem tuum in abſcondito: & pater
tuus qui videt in abſcondito, reddet
tibi in manifeſto. Orantes autē nolite
multum loqui, ſicut Ethnici: putant
enim quòd in multiloquio ſuo exau A
diantur. Nolite ergo aſſimilari eis, ſcit B
enim pater veſter quid opus ſit vo-
Luc.11.a bis, anteq̃ petatis eum. Sic ergo vos
orabitis, Pater noſter qui es in cœlis,
ſanctificetur nomen tuum. Adueniat
regnum tuum. Fiat volūtas tua, ſicut
in cœlo, & in terra. Panem noſtrū ſu-
perſubſtantialē da nobis hodie. Et di-
mitte nobis debita noſtra, ſicut & nos
dimittimus debitoribus noſtris. Et ne

nos inducas in tentationē. Sed libera
nos à malo. Quia tuum eſt regnū, &
potentia & gloria in ſecula ſeculorū,
Amē. Si enim dimiſeritis hominibus Mar. 11. c
delicta eorū: dimittet & vobis pater Eccli. 28. a
veſter cœleſtis delicta veſtra. Si autē
non dimiſeritis hominib⁹ delicta ſua:
nec pater veſter dimittet vobis deli-
cta veſtra. ¶ Cum autē ieiunatis, no-
lite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Exte-
nuant enim facies ſuas, vt pareant ho
C minibus ieiunantes. Amē dico vobis,
ꝙ recipiūt mercedē ſuam. Tu autem
cum ieiunas, vnge caput tuum, & fa-
ciem tuā laua: ne videaris hominibus
ieiunans, ſed patri tuo qui eſt in ab-
ſcōdito: & pater tuus qui videt in ab- Luc. 12. d
ſcōdito, reddet tibi. ¶ Nolite theſauri- in manif.
zare vobis theſauros in terra: vbi æru
go & tinea demolitur, & vbi fures ef-
fodiunt & furātur. Theſaurizate autē
vobis theſauros in cœlo: vbi neq; æru
go neq; tinea demolitur, & vbi fures
non effodiunt nec furātur. Vbi enim
eſt theſaurus veſter: ibi erit & cor ve- Luc. 11. e

Luc.11.c ſtrum. ℭ Lucerna corporis, eſt ocu-
lus. Si ergo oculus tu⁹ fuerit ſimplex:
totum corpus tuum lucidum erit. Si
autem oculus tuus fuerit nequam: to
tum corpus tuū tenebroſum erit. Si
ergo lumen qđ in te eſt, tenebrę ſunt:
Luc.16.c ipſæ tenebræ quātę erūt? ℭ Nemo po
teſt duobus dominis ſeruire. aut enī
vnum odio habebit, & alterū diliget:
aut vnū ſuſtinebit, & alterum contē-
net. Non poteſtis deo ſeruire, & mā-
Luc.12.c monæ. ℭ Ideo dico vobis, ne ſoliciti C
1.Pet.5.b ſitis animæ veſtræ quid manducetis,
Pſal.54.d neq; corpori veſtro quid induamini.
Nonne anima pluris eſt q̄; eſca: & cor D
pus pluris q̄; veſtimentum? Reſpicite
volatilia cœli, ꝙ non ſerunt neq; me
tunt, neq; cōgregant in horrea: & pa-
ter veſter cœleſtis paſcit illa. nonne
vos multo pluris eſtis illis? Quis au-
tem veſtrum ſolicite cogitans, poteſt
adiĳcere ad ſtaturā ſuam cubitū vnū?
Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis?
Conſiderate lilia agri quomodo cre-
ſcunt: non laborant neque nent. Dico

autem vobis ꝙ nec Salomon in om-
ni gloria ſua coopertus eſt ſicut vnũ
ex iſtis. Si enim fœnum agri qđ hodie
eſt,&cras in clibanũ mittitur, deus ſic
veſtit: an nõ multo magis vos modi-
cę fidei? Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicẽ-
tes, Quid mãducabimus, aut quid bi-
bemus, aut quo operiemur? hęc enim
omnia gentes inquirũt. Scit enĩ pater
veſter cœleſtis ꝙ his omnibus indige
tis. Quærite autẽ primum regnũ dei
& iuſtitiã eius: & hęc omnia adiicien
tur vobis. Nolite ergo ſoliciti eſſe in
craſtinũ. craſtinus enim dies ſolicitus
erit ſibiipſi, ſufficit diei malitia ſua.

CAPVT VII.

A NOlite iudicare vt non iudi-
cemini. In quo enim iudi- Luc.6.f
cio iudicaueritis, iudicabi- Rom.2.a
mini: & in qua mẽſura mẽ
ſi fueritis, remetietur vobis. Quid au
tem vides feſtucã in oculo fratris tui: Mar.4.c
& trabẽ in oculo tuo non vides? Aut luc.6.f
quomodo dices fratri tuo, Sine eiiciã
feſtucã de oculo tuo: & ecce trabs eſt

[library stamp]

in oculo tuo? Hypocrita, eijce primũ
trabem de oculo tuo, & tunc videbis
eijcere feſtucam de oculo fratris tui.
¶ Nolite dare ſanctum canibus: neq;
mittatis margaritas veſtras ante por
cos, ne quãdo conculcẽt eas pedibus
Infra.21.c ſuis, & conuerſi dirũpant vos. ¶ Pe-
Marc.11.c tite & dabitur vobis: querite & inue-
Luc.11.b nietis, pulſate & aperietur vobis. Om B
Ioan.14.b nis enim qui petit, accipit: & qui quę-
&.16.e.f rit, inuenit: & pulſanti aperietur. Aut
Iacob,1.a quis eſt ex vobis homo, quẽ ſi petie-
rit filius ſuus panem, nunquid lapidẽ
porriget ei? Aut ſi piſcẽ petierit: nun-
quid ſerpentem porriget ei? Si ergo
vos cum ſitis mali, noſtis bona data
dare filijs veſtris: quãto magis pater
veſter qui in cœlis eſt, dabit bona pe-
Luc,6.e tentibus ſe? Omnia ergo quæcũq; vul
Tob.4.c tis vt faciãt vobis homines: ita & vos
Luc.13.e facite illis. Hæc eſt enĩ lex & prophe-
tæ. ¶ Intrate per anguſtam portam:
quia lata porta, & ſpatioſa via eſt quę
ducit ad perditionem, & multi ſunt
qui intrant per eam. Quoniã anguſta

porta & arcta via eſt quæ ducit ad vi/
tam: & pauci ſunt qui inueniũt eam.
C ℭ Attendite à falſis prophetis, qui ve
niunt ad vos in veſtimentis ouium,
intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. à
fructibus eorũ cognoſcetis eos. Nun/ Luc. 6. f. g
quid colligunt de ſpinis vuas, aut de
tribulis ficus? Sic omnis arbor bona,
fructus bonos facit: mala auté arbor,
malos fructus facit. Non poteſt arbor
bona, malos fructus facere: neque ar
bor mala, bonos fructus facere. Om/
nis arbor quæ non facit fructum bo/
num, exciditur, & in ignem mittitur.
Igitur ex fructibus eorũ cognoſcetis
eos. Nõ omnis qui dicit mihi, Domi/
ne domine, intrabit in regnum cœlo
rum: ſed qui facit voluntatem patris
mei qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in re
D gnum cœlorum. Multi dicẽt mihi in
illa die, Domine domine, nõne in no Luc. 13. e. f
mine tuo prophetauimus, & in nomi
ne tuo dæmonia eiecimus, & in no/
mine tuo virtutes multas fecimus? Et
tunc cõfitebor illis, Nunq̃; noui vos,

Pſal.6.c diſcedite à me,qui operamini iniqui-
infra.25.d tatem. ¶Omnis ergo qui audit verba
Luc.13.f mea hęc,& facit ea: aſſimilabo eũ viro
Luc.6.g ſapienti qui ędificauit domũ ſuam ſu
Rom.2.b per petrã. & deſcendit pluuia & vene
Iaco.2.d runt flumina,& flauerunt venti,& ir-
ruerunt in domũ illam,& nõ cecidit.
fundata enim erat ſuper petrã. Et om
nis qui audit verba mea hæc, & non
facit ea: ſimilis erit viro ſtulto qui ędi
ficauit domũ ſuam ſuper arenam. &
deſcendit pluuia & venerũt flumina,
& flauerunt venti & irruerunt in do-
Mar.1.c mum illam,& cecidit,& fuit ruina il-
Luc.4.e lius magna. ¶Et factum eſt: cum cõ-
ſummaſſet IESVS verba hæc,admi
rabantur turbæ ſuper doctrina eius,
Erat enim docens eos ſicut poteſtatẽ
habens,& non ſicut ſcribæ eorum.

CAPVT VIII.

Mar.1.d CVm autem deſcendiſſet de A
Luc.5.c monte, ſecutæ ſunt eũ tur-
bæ multę: & ecce leproſus
veniens adorabat eum, di-
cens,Domine,ſi vis,potes me mũda-

re. Et extendens IESVS manum, tetigit eum, dicens, Volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra eius. Et ait illi IESVS, Vide nemini dixeris: ſed vade oſtende te ſacerdoti, & offer munus tuum quod pręcępit Moyſes Leui. 14. a
in teſtimonium illis. ℭ Cum autem Luc. 7. a
introiſſet IESVS Capharnaũ, acceſſit ad eum Centurio, rogans eũ, & dicens, Domine: puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. & ait illi IESVS, Ego veniã & curabo eum. Et reſpõdens Centurio, ait, Domine, nõ ſum dignus vt intres ſub tectum meum: ſed tantũ dic verbo, & ſanabitur puer meus. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate, habẽs ſub me milites: & dico huic vade, & vadit: & alteri veni, & venit: & ſeruo meo, fac
B hoc, & facit. Audiens autem hæc IESVS, miratus eſt: & ſequẽtibus ſe dixit, Amen dico vobis, non inueni tantam fidẽ in Iſrael. Dico autẽ vobis ꝙ multi ab oriente & occidẽte venient, & recumbent cum Abraham & Iſaac

& Iacob in regno cœlorũ: filij autem
regni eijcientur in tenebras exterio-
res. ibi erit fletus & ſtridor dentium.
Et dixit IESVS Centurioni, Vade: &
ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt
Mar.1.c puer ex illa hora. ℂ Et cum veniſſet
Luc.4.f IESVS in domum Petri, vidit ſocrũ
eius iacentem & febricitantẽ: & teti-
git manũ eius, & dimiſit eam febris,
Mar.1.d & ſurrexit & miniſtrabat eis. ℂ Ve-
Luc.4.g ſpere autem facto, obtulerunt ei mul
tos dæmonia habẽtes: & eijciebat ſpi
ritus verbo: & omnes male habentes
curauit, vt adimpleretur quod dictũ
eſt per Eſaiam prophetam, dicẽtem,
Eſa.53.b Ipſe infirmitates noſtras accępit: & C
1.Pet.2.d ægrotationes noſtras portauit. ℂ Vi
Lu.,9.g dens autẽ IESVS turbas multas cir
cum ſe, iuſſit diſcipulos ire trans fre-
tum. Et accedens vnus ſcriba, ait illi,
Magiſter, ſequar te quocunq; ieris. Et
dicit ei IESVS, Vulpes foueas ha-
bent, & volucres cœli nidos: filius au
tem hominis non habet vbi caput re
clinet. Alius autem de diſcipulis eius,

ait illi, Domine, permitte me primũ
ire & ſepelire patrẽ meum. IESVS
autem ait illi, Sequere me, & dimitte
mortuos ſepelire mortuos ſuos. ¶ Et Mar.4.d
aſcẽdente eo in nauim, ſecuti ſunt eũ Luc.8.d
diſcipuli eius: & ecce motus magnus
factus eſt in mari, ita vt nauis operi-
retur fluctibus: ipſe vero dormiebat.
Et acceſſerunt ad eum diſcipuli eius:
& ſuſcitauerunt eum dicentes, Domi
ne, ſalua nos, perimus. Et dicit eis IE
SVS, Quid timidi eſtis modicę fidei?
Tunc ſurgens, increpauit ventos &
mare, & facta eſt trãquillitas magna.
D Porrò homines mirati ſunt dicentes,
Qualis eſt hic, quia & venti & mare
obediunt ei? ¶ Et cum veniſſet trans Mar.5.a
fretum in regionem Gergeſenorum, Luc.8.d
occurrerunt ei duo habentes dæmo-
nia, de monumẽtis exeuntes, ſęui ni-
mis, ita vt nemo poſſet tranſire per
viam illam. Et ecce clamauerunt, di-
centes, Quid nobis & tibi IESV fili
dei? Veniſti huc ante tempus torque-
re nos? Erat autem longe ab illis grex

multorum porcorũ paſcens. Dæmo-
nes autem rogabant eum dicentes, Si
eijcis nos, permitte nos abire in gre-
gem porcorum. Et ait illis, Ite. At illi
exeuntes, abierunt in porcos, & ecce,
magno impetu abijt totus grex per
præceps in mare: & mortui ſunt in a-
quis. Paſtores autem fugerunt: & ve-
nientes in ciuitatem, nũtiauerunt om
nia, & de ijs qui dęmonia habuerant.
Et ecce, tota çiuitas exijt obuiam IE-
SV. Et viſo eo, rogabant vt tranſiret
à finibus eorum.

CAPVT IX.

A

Marc. 2. a
Luc. 5. d

ET aſcendens in nauim, tranſ-
fretauit: & venit in ciuitatē
ſuã. Et ecce offerebant ei pa-
ralyticum, iacentē in lecto.
Et videns IESVS fidem illorũ, dixit
paralytico, Confide fili, remittuntur
tibi peccata. Et ecce quidam de ſcribis
dixerunt intra ſe, Hic blaſphemat. Et
cũ vidiſſet IESVS cogitationes eo-
rum, dixit, Vt quid cogitatis mala in
cordibus veſtris? Quid eſt facilius, di-

cére, Dimittuntur tibi peccata: an di/
cere, Surge & ambula? Vt autem ſcia/
tis ꝙ filius hominis habet poteſtatem
in terra dimittendi peccata: (tunc ait
paralytico) Surge, tolle lectum tuũ,
& vade in domum tuam. Et ſurrexit:
& abijt in domum ſuam. Videntes au
tem turbæ, admiratæ ſunt, & glori/
ficauerunt deum, qui dedit poteſta/
tem talem hominibus. ¶ Et cum trã/
ſiret inde IESVS, vidit hominem Mar. 2.b
ſedentem in telonio, Matthæum no/ Luc. 5.f
mine. Et ait illi, Sequere me. Et ſur/
gens, ſecutus eſt eum. Et factum eſt,
diſcumbente eo in domo, ecce mul/
B ti publicani & peccatores venientes,
diſcumbebant cum IESV & diſcipu
lis eius. Et videntes phariſæi, dicebãt
diſcipulis eius, Quare cum publica/
nis & peccatoribus manducat magi/
ſter veſter? At IESVS audiens, ait,
Non eſt opus valentibus medico, ſed
male habentibus, euntes autem, diſci
te quid eſt, Miſericordiã volo, & non Oſee. 6.c
ſacrificium. Non enim veni vocare 1. Tim. 1.c

Marc.2.c iuſtos,ſed peccatores ad pœnitentiã.
Luc.5.f.g ¶Tunc accedũt ad eum diſcipuli Io
annis,dicẽtes, Quare nos & phariſæi
ieiunamus frequenter:diſcipuli autẽ
tui non ieiunant?Et ait illis IESVS,
Nunquid poſſunt filĳ ſponſi lugere
quádiu cum illis eſt ſponſus? Venient
autem dies, cum auferetur ab eis ſpõ
ſus:& tunc ieiunabunt. Nemo autem
immittit cõmiſſuram panni rudis in
veſtimentum vetus: tollit enim ple- C
nitudinem eius à veſtimẽto:& peior
ſciſſura fit. Neque mittunt vinum no
uum in vtres veteres: alioquin rum-
puntur vtres,& vinum effunditur,&
vtres pereunt. Sed vinum nouum in
vtres nouos mittunt:& ambo cõſer-
Mar.5.b uantur. ¶Hæc illo loquente ad eos:
Luc.8.f ecce princeps vnus acceſſit, & adora-
bat eũ dicens. Domine filia mea mo-
do defuncta eſt:ſed veni, impone ma
num tuam ſuper eam,& viuet. Et ſur
gens IESVS,ſequebatur eum, & di-
ſcipuli eius. Et ecce mulier:quæ ſan-
guinis fluxum patiebatur duodecim
annis,

annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriã
veſtimẽti eius. Dicebat enim intra ſe,
Si tetigero tantum veſtimentũ eius:
ſalua ero. At IESVS conuerſus & vi
dens eam, dixit, Cõfide filia, fides tua
te ſaluã fecit. Et ſalua facta eſt mulier
ex illa hora. Et cum veniſſet IESVS
in domum principis, & vidiſſet tibi-
cines & turbam tumultuantem, dicit
illis, Recedite: non eſt enim mortua
C puella, ſed dormit. Et deridebant eũ.
Et cum eiecta eſſet turba, intrauit: &
tenuit manum eius. Et ſurrexit puel
la. Et exijt fama hæc in vniuerſam ter
ram. ¶ Et trãſeunte inde IESV, ſecu-
ti ſunt eum duo cæci clamantes & di
D centes, Miſerere noſtri fili Dauid. Cũ
autem veniſſet domum, acceſſerunt
ad eum cęci. Et dicit eis IESVS, Cre
ditis quòd hoc poſſum facere vobis?
Dicunt ei, Vtiq; domine. Tunc tetigit
oculos eorum, dicens, Secundum fi-
dem veſtrã fiat vobis. Et aperti ſunt
oculi eorum: & comminatus eſt illis
IESVS, dicens, Videte ne quis ſciat.

Illi autem exeuntes diffamauerunt
Infr.12.b eum in tota terra illa. ❡ Egreſſis autē
Mar.3.c illis, ecce obtulerunt ei hominē mu-
Luc.11.b tum, dæmonium habētem. Et eiecto
dæmonio, locutus eſt mutus: & mi-
ratæ ſunt turbę, dicentes, Nunquā ap-
paruit ſic in Iſrael. Phariſęi autē dice
bant, In principe dęmoniorum eijcit
dęmones. ❡ Et circuībat IESVS om
nes ciuitates, & caſtella, docens in ſy-
nagogis eorum, & prędicans euange
lium regni, & curans omnem lango-
rem & omnem infirmitatē in popu-
lo. Videns autem turbas, miſertus eſt
Marc.6.e eis; quia erant vexati & diſperſi ſicut
Luc.10.a oues non habentes paſtorem. Tūc di
cit diſcipulis ſuis. Meſſis quidē mul-
ta: operarij autem pauci. Rogate ergo
dominū meſſis, vt mittat operarios
in meſſem ſuam.

CAPVT X.

ET conuocatis duodecim di- A
Marc.3.b ſcipulis ſuis, dedit illis pote
Luc.6.b.c ſtatem in ſpiritus imundos,
vt eijcerent eos, & curarent

omnem languorē, & omnem infirmi
tatem. Duodecim autem apoſtolorū
nomina ſunt hęc: Primus, Simon qui
dicitur Petrus, & Andreas frater eius,
Iacôbus Zebedæi, & Ioannes frater
eius, Philippus & Bartholomę⁹, Tho
mas & Matthæus publicanus, & Ia-
côbus Alphæi & Lebbæus cognomē
to Thaddæus, Simon Cananæus, &
Iudas Iſcariotes qui & tradidit eum.
¶ Hos duodecim miſit IESVS: qui
bus præcępit, dicens: In viam gentiū Mar.6.a|b
ne abieritis, & in ciuitatem Samarita- Luc.9.a
norum ne intraueritis: ſed potius ite &.10.a
ad oues quæ perierūt domus Iſrael.
Euntes autē prædicate, dicentes, Ap-
propinquauit regnum cœlorū. Infir-
mos curate, mortuos ſuſcitate, lepro
ſos mundate, dæmones eiicite, gratis
accępiſtis, gratis date. Nolite poſſide
re aurum, neq; argentū, neq; pecuniā
B in zonis veſtris: non perā in via, neq;
duas tunicas, neq; calceamenta, neq; Luc.10.b
virgā. dignus enim eſt operarius cibo 1.Tim.1.a
ſuo. In quācunq; autem ciuitatē aut

caſtellũ intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis. Intrantes autem in domũ, ſalutate eam. Et ſi quidé fuerit domus digna, veniat pax veſtra ſuper eam. ſi autem non fuerit digna: pax veſtra reuertatur ad vos. Et quicũq; non recęperit vos, neq; audierit ſermones veſtros: exeuntes de domo vel ciuitate

Act. 13. g illa, excutite pulueré de pedibus veſtris. Amen dico vobis: tolerabili⁹ erit terrę Sodomorũ & Gomorrhęorũ in

Luc. 10. a die iudicij, quàm illi ciuitati. Ecce ego mitto vos, ſicut oues in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut colũbæ. Cauete auté ab illis hominibus, Tradét enim vos in concilijs, & in ſynagogis ſuis flagellabũt vos: & ad præſides & reges ducemini propter me, in teſtimonium illis & gentibus. Cum auté tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. dabitur enim C vobis in illa hora quid loquamini. nõ enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpi-

ritus patris veſtri qui loquitur in vo-
bis. Tradet autem frater fratrē in mor
C tem, & pater filium: & inſurgent filij
in parentes, & morte eos afficient: &
eritis odio omnibus propter nomen
meum. qui autem perſeuerauerit vſq;
in finem, hic ſaluus erit. Cum autem
perſequētur vos in ciuitate iſta: fugi-
te in aliam. amen dico vobis, non cō-
ſummabitis ciuitates Iſrael donec ve
niat filius hominis. Nō eſt diſcipulus Luc.6.f
ſuper magiſtrū, nec ſeruus ſuper do- Ioan.13.b
minum ſuum. ſufficit diſcipulo vt ſit &.15.c
ſicut magiſter eius: & ſeruo, ſicut do-
minus eius. Si patrēfamiliâs Beelze-
bub vocauerunt: quātomagis dome-
ſticos eius? Ne ergo timueritis eos.
Nihil enim eſt opertum, quod non re Mar.4.c
uelevtur: & occultū, quod non ſciatur. Luc.8.c
Quod dico vobis in tenebris, dicite &.12.a
in lumine, & quod in aure auditis,
prædicate ſuper tecta. Et nolite time-
re eos qui occidunt corpus, animam
autem non poſſunt occidere: ſed po-
tius timete eū qui poteſt & animā &

corpus perdere in gehennam. Nonne
duo paſſerculi aſſe veneūt: & vnus ex
illis nō cadet ſuper terram ſine patre D
veſtro? Veſtri autem & capilli capitis
omnes numerati ſunt. Nolite ergo ti-
mere: multis paſſerculis meliores e-
Mar.8.d ſtis vos. Omnis ergo qui cōfitebitur
Luc.9.c me coram hominibus: confitebor &
&.12.b ego eum corā patre meo qui in cœlis
eſt. qui autē negauerit me corā homi-
nibus: negabo & ego eum corā patre
Luc.12.f meo qui in cœlis eſt. Nolite arbitrari
ꝙ pacem venerim mittere in terram:
non veni pacē mittere: ſed gladium.
veni enim ſeparare hominem aduer-
Mich.7.b ſus patrem ſuum, & filiam aduerſus
matrē ſuam, & nurum aduerſus ſo-
crum ſuam: & inimici hominis, do-
meſtici eius. Qui amat patrē aut ma-
Luc.14.f trem plus ꝙ me, non eſt me dignus.
& qui amat filiū aut filiam ſuper me:
Infr.16.d non eſt me dignus. Et qui non accipit
Lu.9.c 14 crucem ſuā, & ſequitur me: nō eſt me
f.&.17.g dignus. Qui inuenerit animam ſuā:
Ioan.12.d perdet illā, & qui perdiderit animam

ſuam propter me: inueniet eam. Qui Luc.10.c
recipit vos, me recipit: & qui me reci Ioan.13.c
pit, recipit eũ qui me miſit. Qui reci-
pit prophetam in nomine prophetæ:
mercedẽ prophetę accipiet. & qui re-
cipit iuſtũ in nomine iuſti: mercedem
iuſti accipiet. Et quicũq; potũ dederit Mar.9.f
E vni ex minimis iſtis calicẽ aquę frigi
dæ, tantum in nomine diſcipuli: amẽ
dico vobis, nõ perdet mercedẽ ſuam.

CAPVT XI.

A ET factum eſt, cum finẽ fe-
ciſſet IESVS pręcipiendi
duodecim diſcipulis ſuis:
tranſijt inde, vt doceret &
prædicaret in ciuitatibus eorũ. ¶ Io-
annes autẽ cum audiſſet in vinculis Luc.7.c
opera CHRISTI: mittens duos de
diſcipulis ſuis, ait illi, Tu es qui ven-
turus eſt, an alium expectamus? Et rẽ
ſpondens IESVS ait illis, Euntes re-
nunciate Ioanni quæ auditis & vide-
tis. cæci vident, claudi ambulant, le-
proſi mũdantur, ſurdi audiunt, mor-
tui reſurgunt, pauperes euangelizan-

tur. & beatus eſt qui non fuerit ſcãda
lizatus in me. Illis autem abeũtibus,
cœpit IESVS dicere ad turbas de
Ioãne, Quid exiſtis in deſertũ vide-
re? arundinem vento agitatam? Sed
quid exiſtis videre? hominem molli-
bus veſtitũ? Ecce q mollibus veſtiun
tur, in domibus regũ ſunt. Sed quid B
exiſtis videre? prophetã? Etiam dico
vobis, & plus q̃ prophetam. Hic eſt
Mala.3.a enim de quo ſcriptũ eſt, Ecce ego mit
to angelum meũ ante faciem tuam,
qui præparabit viam tuã ante te. Amẽ
dico vobis, non ſurrexit inter natos
mulierũ maior Ioãne Baptiſta. qui
autem minor eſt in regno cœlorum,
Luc.16.d maior eſt illo. A diebus autẽ Ioannis
Baptiſtæ vſq; nũc, regnum cœlorum
vim patitur, & violenti diripiunt il-
lud. Omnes enim prophetæ & lex vſ-
que ad Ioannẽ prophetauerunt: & ſi
Mala.4.b vultis recipere ipſe eſt Elias qui ven-
turus eſt. Qui habet aures audiendi,
audiat. Cui autem ſimilem æſtimabo
generationẽ iſtam? Similis eſt pueris

ſedentibus in foro: qui clamantes ſo-
dalibus ſuis, dicunt, Cecinimus vo-
bis, & non ſaltaſtis: lamentati ſumus
C vobis: & non planxiſtis. Vênit enim
Ioãnes neq; manducans, neq; bibẽs:
& dicũt, Dæmonium habet. Vênit fi-
lius hominis mãducans & bibens: &
B dicunt, Ecce homo vorax & potator
vini, publicanorũ & peccatorum ami
cus. Et iuſtificata eſt ſapientia à filijs
ſuis. ℂ Tunc cœpit exprobrare ciuita
tibus, in quibus factæ ſunt plurimæ
virtutes eius, quod non egiſſent pœ-
nitentiam. Væ tibi Chorazin, væ tibi
Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidône
factæ eſſent virtutes quæ factæ ſunt
in vobis, olim in cilicio & cinere pœ-
nitentiam egiſſent. Veruntamen dico
vobis: Tyro & Sidôni remiſſius erit
D in die iudicij, q̃ vobis. Et tu Caphar-
naum, nũquid vſq; in cœlũ exaltabe-
ris? vſq; in infernum deſcendes. quia
ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes
quæ factæ ſunt in te, manſiſſent vſq;
in hanc diem. Veruntamen dico vo-

Luc. 10. c

q̃ vsq; ad cęlũ exaltata es,

quod nō licet facere in ſabbato. At il-
le dixit eis, Non legiſtis quid fecerit
Dauid quādo eſurijt, ipſe & qui cum 1.Re.21.b
eo erant: quomodo intrauit in domū
dei, & panes propoſitionis comêdit,
quos nō licebat ei edere, neq; his qui
cum eo erant, niſi ſolis ſacerdotibus?
Aut non legiſtis in lege ꝙ ſabbatis ſa- Nūe.28.a
cerdotes in templo ſabbatū violant,
& ſine crimine ſunt? Dico autem vo-
bis, ꝙ templo maior eſt hic. Si autē
ſciretis quid eſt, Miſericordiam volo
& non ſacrificium, nunquam condē- Oſee.6.c
naſſetis innocētes. dominus enim eſt
filius hominis, etiā ſabbati. ¶ Et cum
inde tranſiſſet, venit in ſynagogā eo- Marc.3.a
rum. Et ecce homo manū habens ari- Luc.6.b
dam, & interrogabant eum dicentes,
Si licet ſabbatis curare? vt accuſarent
eum. Ipſe autem dixit illis, Quis erit
ex vobis homo qui habeat ouē vnā:
& ſi ceciderit hæc ſabbatis in foueā,
nonne tenebit & leuabit eam? Quan
to igitur melior eſt homo oue? Itaq;
licet ſabbatis benefacere. Tunc ait ho

mini, Extende manum tuam. Et extẽ
dit: & reſtituta eſt ſanitati, ſicut alte-
ra: Exeuntes autem phariſæi, cõſiliũ B
faciebant aduerſus eũ quomodo per-
derent eum. ℂ IESVS autem ſciẽs:
ſeceſſit inde: & ſecuti ſunt eum mul-
ti, & curauit eos omnes: & præcepit
eis ne manifeſtũ eum facerent. Vt ad-
impleretur quod dictum eſt per Eſa-
Eſa.42.a iam prophetam, dicentem, Ecce puer
meus quẽ elegi, dilectus meus in quo
bene complacuit animæ meæ. Ponã
ſpiritum meũ ſuper eum, & iudicium C
gentibus nũciabit. Non cõtendet, ne
que clamabit: neque audiet aliquis in
plateis vocem eius. arundinẽ quaſſa-
tam non confringet, & linum fumi-
gans non extinguet, donec eiiciat ad
victoriam iudiciũ: & in nomine eius
gentes ſperabunt. ℂ Tunc oblatus eſt
Supra.9.d ei dæmonium habens, cæcus & mu-
Marc.3.c tus: & curauit eum, ita vt loqueretur
Luc.11.b & videret. Et ſtupebãt omnes turbæ,
& dicebant, Nunquid hic eſt CHRI-
STVS filius Dauid? Phariſæi autem

audientes, dixerūt, Hic non ejicit dę-
mones, niſi in Beelzebub principe dę-
moniorum. IESVS autem ſciens co-
gitationes eorum, dixit eis, Omne re-
gnum diuiſum cōtra ſe, deſolabitur:
& omnis ciuitas vel domus diuiſa cō-
tra ſe, non ſtabit. & ſi ſatanas ſatanam
ejicit, aduerſus ſe diuiſus eſt. quomo-
do ergo ſtabit regnum eius? Et ſi ego
in Beelzebub ejicio dæmones: filij ve-
ſtri in quo ejiciunt? Ideo ipſi, iudices
veſtri erunt. Si autē ego in ſpiritu dei
C ejicio dæmones: igitur peruēnit in
vos regnum dei. Aut quomodo po-
teſt quiſquam intrare in domum for-
tis, & vaſa eius diripere: niſi prius al-
ligauerit fortem? & tunc domū illius
diripiet. Qui non eſt mecum, contra
me eſt: & qui non cōgregat mecum,
ſpargit. Ideo dico vobis: omne pecca-
tum & blaſphemia remittetur homi- Marc. 3. d
nibus: ſpiritus autem blaſphemia, nō Luc. 12. d
remittetur. Et quicunq; dixerit verbū
contra filium hominis, remittetur ei:
qui autem dixerit contra ſpiritū ſan-

ctum, non remittetur ei, neq; in hoc
ſeculo neq; in futuro. Aut facite arbo
rem bonam, & fructum eius bonum:
aut facite arborē malam, & fructum
eius malum. ſiquidē ex fructu arbor
Luc.6.g agnoſcitur. Progenies viperarū, quo-
modo poteſtis bona loqui cum ſitis
mali? ex abundantia enim cordis, os
loquitur. Bonus homo, de bono the-
ſauro cordis profert bona: & malus
homo, de malo theſauro profert ma-
la. Dico autē vobis q̄ de omni verbo
otioſo quod locuti fuerint homines,
reddent rationē in die iudicij. Ex ver-
bis enim tuis iuſtificaberis, & ex ver-
Luc.11.d bis tuis condemnaberis. ℭ Tunc re-
ſponderunt ei quidā de ſcribis & pha
riſæis, dicentes, Magiſter, volumus à
te ſignum videre. Qui reſpōdens ait
illis, Generatio mala & adultera ſi-
gnum quærit: & ſignum non dabitur
Ionæ.2.a ei, niſi ſignum Ionæ prophetæ. Sicut
enim fuit Ionas in ventre ceti tribus
diebus & tribus noctibus, ſic erit filiꝰ
hominis in corde terræ tribus diebus

D & tribus noctibus. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitétiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hæc. Regina auſtri ſurget in iudicio cũ generatione iſta, & condénabit eam: quia vênit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomõ hæc. Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine: ambulat per loca arida quærens requiem, & non inuenit. Tunc dicit, Reuertar in domum meam vnde exiui. Et veniés, inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrátes habitant ibi: & fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimę. ℭ Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabát foris, quærentes loqui ei. Dixit auté ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant, quærentes te alloqui. At ipſe

Ionæ. 3. b
3. Re. 10. a
2. Par. 9. a
2. Pet. 2. d
Marc. 3. d
Luc. 8. c

reſpondens dicenti ſibi, ait, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extendens manũ ſuam in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei. Quicũq; enim fecerit voluntatẽ patris mei qui in cœlis eſt: ipſe, meus frater, ſoror, & mater eſt.

CAPVT XIII.

Mar.4.a
Luc.8.a

IN illo die, exiens IESVS de domo, ſedebat ſec⁹ mare. Et congregatæ ſunt ad eum turbę multæ ita vt in nauim aſcẽdens, ſederet: & omnis turba ſtabat in litore, & locutus eſt eis multa in parabolis, dicens, Ecce exijt qui ſeminat, ſeminare. Et dũ ſeminat, quædã ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cœli & comederunt ea. Alia autẽ ceciderũt in petroſa: vbi non habebant terram multã, & continuo exorta ſunt, quia non habebãt altitudinẽ terræ. ſole autẽ orto, exuſta ſunt: & quia nõ habebant radicẽ, exaruerũt. Alia autẽ ceciderũt in ſpinas: & creuerũt ſpinæ, & ſuffocauerũt ea. A

Alia

Alia autem ceciderunt in terram bo
nam: & dabant fructũ, aliud centeſi-
mum, aliud ſexageſimum, aliud tri-
ceſimum. Qui habet aures audiendi,
audiat. Et accedentes diſcipuli, dixe-
B runt ei, Quare in parabolis loqueris
eis? Qui reſpõdens, ait illis, Quia vo
bis datũ eſt noſſe myſteria regni cœ
lorum: illis autem non eſt datũ. Qui Infr. 25.c
enim habet, dabitur ei, & abundabit
qui autem non habet, & quod habet
auferetur ab eo. Ideo in parabolis lo
quor eis: quia videntes non vident,
& audientes non audiunt, neq; intel
ligunt. & adimpletur in eis prophe-
tia Eſaiæ, dicentis, Auditu audietis,
& non intelligetis: & videntes vide Eſa.6.c
bitis, & non videbitis. Incraſſatũ eſt marc.4.b
eni cor populi huius, & auribꝰ gra- luc.8.b
uiter audierũt, & oculos ſuos clau- ioan.12.f
ſerunt: nequando videant oculis, & act.28.f
auribus audiant, & corde intelligãt, rom.11.b
& conuertantur & ſanem eos. Veſtri
autem beati oculi quia vident, & au- Luc.10.d
C res veſtræ quia audiunt. Amen quip

pe dico vobis, quod multi prophetę C
& iuſti cũpierũt videre quę videtis;
& non viderunt: & audire quæ audi
tis, & non audierunt. Vos ergo audi-
Mar.4.b te parabolam ſeminantis. Cum quis
Luc.8.b audit verbũ regni, & non intelligit,
venit malus & rapit quod ſeminatũ
eſt in corde eius. hic eſt qui ſecus viã
ſeminatus eſt. Qui autẽ ſuper petro-
ſa ſeminatus eſt: hic eſt qui verbum
audit, & continuo cum gaudio acci-
pit illud: non autem habet in ſe radi-
cem, ſed eſt temporalis. facta autem
tribulatione & perſecutione propter
verbum: continuo ſcãdalizatur. Qui
autem ſeminatus eſt in ſpinis: hic eſt
qui verbum audit, & ſolicitudo ſecu
li iſtius & fallacia diuitiarum ſuffo-
cat verbum, & ſine fructu efficitur.
Qui vero in terram bonam ſemina-
tus eſt: hic eſt qui audit verbũ, & in-
telligit, & fructũ affert: & facit aliud
quidem centeſimum, aliud autem ſe-
xageſimum, aliud vero triceſimum.
¶ Aliam parabolam propoſuit illis, D

dicens, Simile factum eſt regnũ cœ-
lorum homini qui ſeminauit bonũ
ſemẽ in agro ſuo. cum autem dormi
rent homines, venit inimicus eius,
& ſuperſeminauit zizania in medio
tritici, & abijt. Cum autem creuiſſet
herba, & fructum feciſſet: tunc appa
ruerunt & zizania. Accedentes autẽ
ſerui patrisfamilias: dixerunt ei, Do
mine, nónne bonum ſemen ſemina-
ſti in agro tuo? Vnde ergo habet ziza
nia? Et ait illis, Inimicus homo hoc
fecit. Serui autem dixerunt ei, Vis igi
tur eamus & colligamus ea? Et ait,
Non. ne forte colligẽtes zizania, era
dicetis ſimul cum eis & triticum. Si
nite vtraq; creſcere vſq; ad meſſem:
& in tempore meſſis, dicam meſſori
bus, Colligite primum zizania, & al
ligate ea in faſciculos ad comburen-
dum: triticum autem congregate in
E horreum meum. ℭ Aliam parabolã Mar. 4. d
ꝓpoſuit eis, dicens, Simile eſt regnũ luc. 13. d
cœlorum grano ſinapis, quod acci-
piens homo ſeminauit in agro ſuo:

quod minimum quidem eſt omniũ
ſeminum.cum autẽ creuerit, maius
eſt omnibus oleribus: & fit arbor, ita
vt volucres cœli veniant & habitent
Luc.13.c in ramis eius. ℂAliam parabolam
loquutus eſt eis, Simile eſt regnum
cœlorum fermento, quod accęptum
mulier abſcondit in farinæ ſatis tri-
bus, donec fermentatum eſt totum.
Mar.4.d ℂHęc omnia loquutus eſt IESVS
in parabolis ad turbas: & ſine para-
bolis nõ loquebatur eis, vt impleretẽ
quod dictũ eſt per ꝓphetã, dicẽtem
Pſal.77.a Aperiam in parabolis os meum: eru
ctabo abſcondita à cõſtitutione mũ-
di. ℂTunc dimiſſis turbis, venit in
domum: & acceſſerunt ad eum diſci
puli eius, dicentes, Ediſſere nobis pa
rabolam zizaniorũ agri. Qui reſpon
dens ait, Qui ſeminat bonum ſemẽ,
eſt filius hominis. Ager autẽ: eſt mũ
dus. Bonum vero ſemen: hi ſunt filij
regni. Zizania autẽ: filij ſunt nequã.
Inimicus autem qui ſeminauit ea:
eſt diabolus. Meſſis vero, cõſumma

tio ſeculi eſt. Meſſores autem, angeli
ſunt. Sicut ergo colliguntur zizania, Apoc. 14.
& igni comburuntur: ſic erit in con- c.d.
F ſummatione ſeculi. mittet filius ho-
minis angelos ſuos, & colliget de re
gno eius omnia ſcandala, & eos qui
faciunt iniquitatem: & mittet eos in
caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtri
dor dētium. Tunc iuſti fulgebunt ſi- Sapiē. 3. b
cut ſol in regno patris eorū. Qui ha-
bet aures audiēdi, audiat. ¶ Iterum
ſimile eſt regnum cœlorum theſau-
ro abſcondito in agro: quem qui in-
uenit homo abſcōdit, & præ gaudio
illius vadit & vendit vniuerſa quæ
habet, & emit agrum illum. ¶ Iterū
ſimile eſt regnum cœlorum homini
negociatori, quærenti bonas marga
ritas. Inuenta autē vna pretioſa mar
garita, abiit, & vendidit omnia quæ
habuit, & emit eam. ¶ Iterum ſimi-
le eſt regnum cœlorum ſagenæ miſ-
ſæ in mare, & ex omni genere cōgre
ganti. quam, cum impleta eſſet, edu-
centes, in litus, & ſedentes, elegerūt

bona in vaſa, mala autem foras miſerunt. Sic erit in conſummatione ſeculi. exibunt angeli, & ſeparabũt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus & ſtridor dentium. Dicit illis Ieſus. Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam Domine. Ait illis, Ideo omnia ſcriba doctus ad regnum cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera. ¶ Et factum eſt: cum conſummaſſet IESVS parabolas iſtas, tranſijt inde. Et veniens in patriam ſuam, docebat eos in ſynagoga eorum, ita vt mirarentur, & dicerent, Vnde huic ſapientia hæc & virtutes? Nónne hic eſt fabri filius? Nónne mater eius dicitur MARIA: & fratres eius, Iacôbus & Ioſes, & Simon & Iudas? & ſorores eius, nónne omnes apud nos ſunt? Vnde ergo huic omnia iſta? Et ſcandalizabãtur in eo. IESVS autem dixit eis, Nõ eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua

Mar. 6, a
Luc. 4. c
Ioan. 4. f
Ioan. 6. c

G

& in domo ſua. Et non fecit ibi virtu
tes multas, propter incredulitatem
illorum.

CAPVT XIIII.

A IN illo tẽpore, audiuit He Mar. 6. b
rodes Tetrarcha famã IE luc. 9. a
SV. & ait pueris ſuis, Hic
eſt Ioannes Baptiſta: ipſe
ſurrexit à mortuis: & ideo virtutes
operãtur in eo. Herodes enim tenuit
Ioãnem, & alligauit eum: & poſuit Marc. 6. e
in carcere propter Herodiadem vxo luc. 3. d
rẽ Philippi fratris ſui. Dicebat enim
illi Ioannes, Nõ licet tibi habere eã.
Et volens illum occidere, timuit po
pulum: quia ſicut prophetam eum
habebant. Die autem natalis Hero
dis, ſaltauit filia Herodiadis in me Infr. 21. e
dio: & placuit Herodi. Vnde cum iu
ramento pollicitus eſt ei dare quod
cunqꝫ poſtulaſſet. At illa præmoni
ta à matre ſua, Da mihi (iquit) hic in
diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et cõ
triſtatus eſt rex. Propter iuramentũ
autem, & eos qui pariter recumbe

bant, iuſſit dari. Miſitq́; & decolla-
uit Ioannem in carcere. Et allatum
eſt caput eius in diſco: & datum eſt B
puellæ, & illa attulit matri ſuę. Et ac
cedentes diſcipuli eius, tulerunt cor A
pus eius, & ſepelierunt illud: & veni
Luc.9.b entes nũciauerunt IESV. ¶ Quod
mar.6.d.e cum audiſſet IESVS, ſeceſſit inde in
ioan.6.a naui, in locum deſertum ſeorſum: &
cum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eũ
pedeſtres de ciuitatibus. Et exiens vi
dit turbam multam: & miſertus eſt
eis, & curauit languidos eorum. Ve-
ſpere autem facto, acceſſerunt ad eũ
diſcipuli eius, dicentes, Deſertus eſt
locus, & hora iam præterijt: dimitte
turbas, vt euntes in caſtella, emant
ſibi eſcas. IESVS autẽ, dixit eis, Nõ
habent neceſſe ire: date illis vos mã
ducare. Reſponderunt ei, Non habe-
mus hic niſi quinq́; panes & duos pi
ſces. Qui ait eis, Afferte mihi illos
huc. Et cum iuſſiſſet turbam diſcum
bere ſuper fœnum: accæptis quinq́;
panibus & duobus piſcibus, aſpiciẽs

in cœlum benedixit & fregit, & de-
dit diſcipulis panes, diſcipuli autem
C turbis. Et manducauerunt omnes: &
ſaturati ſunt. Et tulerunt reliqas duo
decim cophinos fragmentorum, ple
nos. Manducantium autem fuit nu-
merus, fere quinq; millia virorum,
excæptis mulierib⁹ & paruulis. ¶ Et Mar. 6. f
ſtatim compulit IESVS diſcipulos ioan. 6. b
aſcendere in nauim; & præcedere
eum trans fretum donec dimitteret
turbas. Et dimiſſa turba, aſcendit in
montem ſolus orare. Veſpere autem
facto, ſolus erat ibi. nauis autē in me
dio mari iactabatᷣ fluctibus. erat enī
contrarius ventus. Quarta autem vi
gilia noctis, venit ad eos ambulans
ſuper mare. Et videntes eum diſcipu
li ſuper mare ambulantem, turbati
ſunt, dicentes, Phantaſma eſt. Et præ
timore clamauerunt. Statimq; IE-
SVS locutus eſt eis, dicēs, Habete fi
duciam, ego ſum: nolite timere. Re-
ſpondens autem Petrus, dixit. Domi
ne, ſi tu es, iube me ad te venire ſuper

aquas. At ipſe ait, Veni. Et deſcen-
dens Petrus de naui, ambulabat ſuper
aquas vt veniret ad IESVM. Vidés D
vero ventum validum, timuit: & cũ
cœpiſſet mergi, clamauit dicens, Do-
mine, ſaluum me fac. Et cõtinuo IE-
SVS extendens manum, apprehen-
dit eum: & ait illi, Modicæ fidei, qua-
re dubitaſti? Et cum aſcendiſſet in na-
uim, ceſſauit ventus. Qui autem in
Mar. 6. g naui erant venerunt & adorauerunt G
eum dicentes, Vere filius dei es. Et cũ
transfretaſſent, venerunt in terram
Geneſareth. Et cum cognouiſſent eũ
viri loci illius, miſerũt in vniuerſam
regionem illam, & obtulerũt ei om-
nes male habentes: & rogabãt eum
vt vel fimbriam veſtimenti eius tan-
gerent. Et quicunque tetigerunt, ſal-
ui facti ſunt.

CAPVT XV.

Mar. 7. a b TVnc accedunt ad eum qui
ab Hieroſolymis erãt ſcri-
bæ & phariſæi, dicentes,
Quare diſcipuli tui tranſ-

grediuntur traditionem ſeniorum? non enim lauăt manus ſuas cum panem manducant. Ipſe autem reſpondens, ait illis, Quare & vos tranſgredimini mandatum dei propter traditionem veſtram? Nam deus præcæpit dicens, Honora patrem & matrē. &, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis, Quicũq; dixerit patri vel matri, Munus quodcunq; eſt ex me, tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuũ aut matrem ſuam, & irritum feciſtis mandatum dei propter traditionem veſtram. Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Eſaias, dicens, Populus hic, labĳs me honorat: cor autem eorum lōge eſt à me. Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas, mandata hominum. ¶ Et conuocatis ad ſe turbis, dixit eis, Audite & intelligite. non quod intrat in os, coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes diſcipuli eius dixerunt ei,

Exo. 20.c deut. 5.b ephe. 6.a

Exo. 21.e leui. 20.b pſouerb. 20.c

Eſa. 29.d

B

Mar. 7.c

Scis quod phariſæi, audito verbo
Ioan.15.a hoc, ſcandalizati ſunt? At ille reſpon
dens ait, Omnis plantatio quam nõ
plantauit pater meus cœleſtis, eradi
cabitur. Sinite illos: cæci ſunt, & du-
Luce.6.f ces cæcorum. cæcus autẽ ſi cæco du
catum præſtet, ambo in foueam ca-
Marc.7.c dunt. Reſpondens autem petrus di-
xit ei, Ediſſere nobis parabolam iſtã.
At ille dixit, Adhuc & vos ſine intel
lectu eſtis? Nõdum intelligitis quod
omne quod in os intrat, in ventrem
vadit, & in ſeceſſum emittitur? Quę
autem ꝓcedunt de ore: de corde exe
unt, & ea coinquinant hominem. de
corde enim exeunt cogitationes ma
læ, homicidia, adulteria, fornicatio-
nes, furta, falſa teſtimonia; blaſphe-
miæ. hæc ſunt, quæ coinquinant ho-
minem. Non lotis autem manibus
manducare, non coinquinat homi-
Mar.7.c nem. ℭ Et egreſſus inde IESVS, ſe- C
ceſſit in partes Tyri & Sydõnis. Et ec
ce mulier Chananæa à finibus illis
egreſſa clamauit, dicens ei. Miſerere

mei domine fili Dauid: filia mea ma
le à dæmonio vexatur. Qui non re-
ſpõdit ei verbum. Et accedẽtes diſci
puli eius, rogabant eum dicentes, Di
mitte eã: quia clamat poſt nos. Ipſe
autem reſpondens, ait, Non ſum miſ
ſus niſi ad oues quę perierũt domus
Iſrael. At illa venit, & adorauit eum
dicens, Domine adiuua me. Qui re-
ſpondens, ait, Non eſt bonum ſume
re panem filiorum, & mittere cani-
bus. At illa dixit, Etiam domine. nã
& catelli edunt de micis quæ cadunt
de menſa dominorum ſuorum. Tũc
reſpondẽs IESVS, ait illi, O mulier
magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis.
Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.
D ¶ Et cum trãſiſſet inde IESVS, vẽ-
nit ſecus mare Galilęæ: & aſcendens Mar. 7. d
in montem, ſedebat ibi. Et acceſſerũt
ad eum turbæ multæ, habentes ſecũ
mutos, cæcos, claudos, debiles. &
alios multos: & proiecerunt eos ad Eſa. 35. b
pedes eius, & curauit eos, ita vt tur-
bæ mirarentur videntes mutos lo-

quentes, claudos ambulantes, cęcos
videntes, & glorificabant deum Iſ-
Mar. 8. a raël. IESVS autem conuocatis di- D
ſcipulis ſuis, dixit, Miſereor turbæ:
quia triduo iam perſeuerant mecũ:
& non habent quod manducent. &
dimittere eos ieiunos nolo: ne defi-
ciant in via. Et dicunt ei diſcipuli, Vñ
de nobis in deſerto panes tot, ut ſa-
turemus turbam tantam? Et ait illis
IESVS, Quot panes habetis? At illi
dixerunt, Septem, & paucos piſcicu
los. Et præcępit turbæ vt diſcumbe-
rent ſuper terram. Et accipiens ſe-
ptem panes & piſces, & gratias agẽs
fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſci
puli dederũt populo. Et comederũt
omnes: & ſaturati ſunt. Et quod ſup
fuit de fragmentis, tulerunt ſeptem
ſportas plenas. Erant autem qui mã
ducauerunt, quatuor millia hominũ
extra paruulos & mulieres. Et dimiſ
ſa turba, aſcendit in nauim: & venit
in fines Magedan.

CAPVT XVI.

A ET acceſſerunt ad eum phariſæi & ſadducæi tentantes: & rogauerunt eum vt ſignum de cœlo oſtenderet eis. At ille reſpondens, ait illis, Facto veſpere dicitis, Serenum erit, rubicundum eſt enim cœlum. Et mane, Hodie tempeſtas: rutilat enim triſte cœlum Hypocritæ faciem ergo cœli diiudicare noſtis: ſigna autem temporum non poteſtis? Generatio mala & adultera ſignũ quærit: & ſignũ non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ pphetæ. Et relictis illis, abijt. ℭ Et cũ veniſſent diſcipuli eius trans fretũ, obliti ſunt panes accipere. Qui dixit illis, Intuemini & cauete à fermento phariſęorum & ſadducęorum. At B illi cogitabãt intra ſe, dicẽtes, Panes non accæpimus. Sciens autem IESVS, dixit, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quòd panes non habetis? Nondum intelligitis, neq; recordamini quinq; panum, quinq; mil-

Mar. 8. b
luc. 12. g
Ionę. 2. a
Mar. 8. b
Luc. 12. a

lium hominum, & quot cophinos
ſumpſiſtis? neq; ſeptem panum, qua
tuor millium hominũ, & quot ſpor-
tas ſumpſiſtis? Quare non intelligi-
tis quod non de pane dixi vobis, Ca
uete à fermento pharisæorum & ſad
ducæorum? Tunc intellexerũt quod
non dixerat cauẽdum à fermẽto pa-
num, ſed à doctrina pharisæorum &
Marc.8.c ſadducæorum. ¶ Venit autem IE-
luc.9.c SVS in partes Cæſareæ Philippi: &
interrogabat diſcipulos ſuos, dicẽs,
Quem dicunt homines eſſe filium
hominis? At illi dixerunt, Alij Ioan-
nem Baptiſtam, alij autẽ Eliam, alij
vero Hieremiam, aut vnum ex pro-
phetis. Dicit illis. Vos autẽ quem me
eſſe dicitis? Reſpondens Simon Pe-
Ioan.6.g trus dixit, Tu es CHRISTVS fili⁹ C
dei viui. Reſpondẽs autem IESVS
dixit ei, Beatus es Simon bar Iona:
quia caro & ſanguis nõ reuelauit ti-
bi, ſed pater meus qui in cœlis eſt. Et
ego dico tibi, quod tu es Petrus, &
ſuper hanc petram ædificabo eccle-
ſiam

ſiam meam: & portæ inferi non præ
ualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo
claues regni cœlorum. Et quodcunq;
ligaueris ſuper terram, erit ligatum
in cœlis: & quodcunq; ſolueris ſuper
terram, erit ſolutum in cœlis. Tunc
præcepit diſcipulis ſuis vt nemini di
ceret quòd ipſe eſſet CHRISTVS.
Exinde cœpit IESVS oſtendere di-
ſcipulis ſuis quod oporteret eum ire
Hieroſolymam, & multa pati à ſe-
nioribus & ſcribis & principibus ſa-
cerdotum, & occîdi, & tertia die re-
D ſurgere. Et aſſumens eum Petrus, cœ
pit increpare illum, dicens. Abſit à te
domine: non erit tibi hoc. Qui côuer
ſus, dixit Petro, Vade poſt me ſatana.
ſcandalum es mihi. quia non ſapis ea
quæ dei ſunt, ſed ea quæ hominum.
Tunc IESVS dixit diſcipulis ſuis, Si
quis vult poſt me venire, abneget ſe-
metipſum, & tollat crucem ſuam &
ſequatur me. Qui enim voluerit ani-
mam ſuam ſaluam facere, perdet eã.
qui autem perdiderit animam ſuam

propter me, inueniet eã. Quid enim
prodeſt homini, ſi vniuerſum mun-
dum lucretur, animæ vero ſuæ detri
mentum patiatur? Aut quã dabit ho-
mo commutationem pro anima ſua?
Filius enim hominis venturus eſt in
Rom. 1. a gloria patris ſui cum angelis ſuis: &
Mar. 9. a tunc reddet vnicuiq; ſecũdum opera
Luc. 9. c eius. Amen dico vobis, ſunt quidam
de hic ſtantibus qui nõ guſtabũt mor
tem, donec videãt filium hominis ve
nientem in regno ſuo.

CAPVT XVII.

ET poſt dies ſex, aſſumit IESVS Petrum & Iacobũ & Ioãnem fratrẽ eius, & du- A
cit illos in montem excel-
ſum ſeorſum: & trãſfiguratus eſt ante
eos. Et reſplẽduit facies eius ſicut ſol:
veſtimẽta autẽ eius facta ſunt alba ſi-
cut lux. Et ecce apparuerũt illis Moy
ſes & Elias cum eo loquentes. Reſpõ
dens autẽ Petrus, dixit ad IESVM,
Domine, bonũ eſt nos hic eſſe. ſi vis
faciam⁹ hic tria tabernacula: tibi vnũ,

& Moyſi vnum,& Eliæ vnũ. Adhuc
eo loquẽte,ecce nubes lucida obum/
brauit eos. Et ecce vox de nube, di/
cens, Hic eſt filius meus dilectus, in 2.Pet.1.d
quo mihi bene cõplacui:ipſum audi/
B te. Et audientes diſcipuli,ceciderũt in
faciem ſuam, & timuerunt valde. Et
acceſſit IESVS,& tetigit eos: dixitq;
eis, Surgite,& nolite timere. Leuan-
tes autem oculos ſuos,neminẽ vide/
runt, niſi ſolum IESVM. ¶Et deſcẽ
dentibus illis de monte, præcepit il/
lis IESVS,dicens, Nemini dixeritis
viſionẽ: donec filius hominis à mor/
tuis reſurgat. Et interrogauerũt eum
diſcipuli,dicentes, Quid ergo ſcribæ Mar.9.b
dicũt quòd Eliam oporteat primum
venire? At ille reſpõdens, ait eis. Elias Mala.4.b
quidem venturus eſt prius,& reſtituet
omnia. dico autem vobis quòd Elias
iam venit,& non cognouerunt eum,
ſed fecerunt in eo quæcunq; volue/
runt. Sic & filius hominis paſſurus
eſt ab eis. Tunc intellexerũt diſcipuli
C quod de Ioãne Baptiſta dixiſſet eis. Mar.9.c

Luc. 9. e ¶ Et cum veniſſet ad turbam, acceſſit
ad eũ homo genibus prouolutus an-
te eum, dicens, Domine miſerere filij
mei, quia lunaticus eſt, & male pati-
tur. nam ſæpe cadit in ignẽ, & crebro
in aquã. & obtuli eũ diſcipulis tuis:
& non potuerunt curare eũ. Reſpon-
dens autem IESVS, ait, O generatio
incredula & peruerſa, quouſque ero
vobiſcum? vſquequo patiar vos? Af-
ferte huc illum ad me. Et increpauit
illum IESVS: & exijt ab eo dæmo-
nium, & curatus eſt puer ex illa hora.
Tunc acceſſerũt diſcipuli ad IESVM
ſecreto, & dixerunt, Quare nos non
potuimus eijcere illud? Dixit illis IE
SVS, Propter incredulitatẽ veſtram.
Amẽ quippe dico vobis, ſi habueritis
Luc. 17. b fidem ſicut granũ ſinapis, dicetis mõ-
ti huic, tranſi hinc illuc: & tranſibit, &
nihil impoſſibile erit vobis. Hoc autẽ D
genus non eijcitur, niſi per orationẽ
& ieiunium. ¶ Conuerſantibus autẽ
Marc. 9. e eis in Galilæa, dixit illis IESVS, Fi-
Luc. 9. e lius hominis tradendus eſt in manus

hominum: & occident eum, & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer. ¶ Et cum veniſſent Capharnaum: acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei, Magiſter veſter non ſoluit didrachma? Ait, Etiam. Et cum intraſſet in domum, præuênit eũ IESVS, dicens, Quid tibi videtur Simon? reges terræ à quibus accipiunt tributa vel cenſum? à filijs ſuis an ab alienis? Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi IESVS, Ergo liberi ſunt filij. Vt autẽ non ſcandalizemus eos: vade ad mare, & mitte hamum. Et eum piſcem qui prim⁹ aſcenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies ſtatêrem. illum ſumens, da eis pro me & te.

CAPVT XVIII.

A IN illa hora acceſſerũt diſcipuli ad IESVM, dicẽtes, Quiſputas maior eſt in regno cœlorum? Et aduocãs IESVS paruulũ, ſtatuit eũ in medio eorum, & dixit, Amẽ dico vobis, niſi

conuerſi fueritis & efficiamini ſicut
paruuli, non intrabitis in regnum cœ
lorum. Quicunq; ergo humiliauerit
ſe ſicut paruulus iſte: hic eſt maior in
regno cœlorũ. Et qui ſuſceperit vnũ
paruulum talem in nomine meo: me
Mar.9.f ſuſcipit. qui autẽ ſcandalizauerit vnũ
Luc.7.a de puſillis iſtis qui in me credunt, ex-
pedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria
in collo eius, & demergatur in pro-
fundum maris. Væ mundo à ſcanda-
lis. Neceſſe eſt enim vt veniant ſcan-
Supra.5.e dala. veruntamen væ homini illi per
Mar.9.g quem ſcandalum venit. Si autem ma B
nus tua, vel pes tuus ſcãdalizat te: ab-
ſcide eum & proijce abs te. bonũ tibi
eſt ad vitam ingredi debilem vel clau-
dum potius, q̃; duas manus vel duos
pedes habentem mitti in ignem æter
num. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te,
erue eum, & proijce abs te. bonũ tibi
eſt vnum oculum habẽtem in vitam
intrare potius, q̃; duos oculos haben
tem mitti in gehennam ignis. Videte
ne cõtemnatis vnum ex his puſillis.

dico enim vobis quòd angeli eorum
in cœlis ſemper vident faciem patris
mei qui in cœlis eſt. Vênit enim filiùs
hominis ſaluare quod perierat. Quid
vobis videtur? ſi fuerint alicui cẽtum
oues, & errauerit vna ex eis: nónne
relinquit nonagintanóuem in mõti-
bus, & vadit quærere eam quæ erra-
uit? & ſi contigerit vt inueniat eam:
amen dico vobis, quod gaudet ſuper
ea magis quàm ſuper nonagintano-
uem quæ non errauerunt. Sic non eſt
voluntas ante patrem veſtrum qui in
cœlis eſt, vt pereat vnus de puſillis
iſtis. Si autem peccauerit in te frater Luc. 17. a
tuus, vade & corripe eum inter te & Leui. 19. d
ipſum ſolum. ſi te audierit: lucratus Eccl. 19. b
eris fratrem tuum. ſi autem te non Iaco. 5. d
audierit: adhibe tecum adhuc vnum
vel duos, vt in ore duorũ vel trium Deu. 19. b
teſtium ſtet omne verbum. Quòd ſi 2. cor. 13. a
nõ audierit eos: dic eccleſiæ. ſi autem Heb. 10. e
eccleſiam non audierit: ſit tibi ſicut Ioan. 8. c
C ethnicus & publicanus. Amen dico Ioan. 20. f
vobis, quæcunq; alligaueritis ſuper

terram, erunt ligata in cœlo: & quæ-
cunq; ſolueritis ſuper terram, erunt
ſoluta in cœlo. Iterum dico vobis: quia
ſi duo ex vobis cõſenſerint ſuper ter-
ram, de omni re quácunq; petierint,
fiet illis à patre meo qui in cœlis eſt.
Vbi enim ſunt duo vel tres congrega-
ti in nomine meo, ibi ſum in medio
Luc. 17. a eorum. ¶ Tunc accedens Petrus ad
eum, dixit, Domine, quoties peccabit
in me frater meus, & dimittã ei? Vſq;
ſepties? Dixit illi IESVS, Non dico
tibi vſq; ſepties: ſed vſque ſeptuagies
ſepties. Ideo aſſimilatum eſt regnum
cœlorum homini regi, qui voluit ra-
tionem ponere cum ſeruis ſuis. Et cũ
cœpiſſet rationẽ ponere, oblatus eſt
ei vnus qui debebat ei centum millia
talentorum. Cum autem non habe-
ret vnde redderet, iuſſit eũ dominus
eius vænundari & vxorem eius & fi-
lios, & omnia quæ habebat, & reddi.
Procidens autem ſeruus ille, orabat
eum, dicens, Patientiam habe in me,
& omnia reddam tibi. Miſertus autẽ

dominus ſerui illius, dimiſit eum, &
debitum dimiſit ei. Egreſſus autem
ſeruus ille, inuênit vnum de conſer-
uis ſuis, qui debebat ei centum dena-
rios: & tenens ſuffocabat eum dicẽs,
D Redde quod debes. Et procidens cõ
ſeruus eius, rogabat eum dicens. Pa-
tientiam habe in me, & omnia reddã
tibi. Ille autẽ noluit: ſed abijt, & mi-
ſit eum in carcerem, donec redderet
debitum. Videntes autẽ conſerui eius
quæ fiebant: contriſtati ſunt valde: &
& venerunt, & narrauerunt domino
ſuo omnia quæ facta fuerant. Tũc vo
cauit illum dominus ſuus: & ait illi,
Serue nequã, omne debitum dimiſi
tibi, quoniam rogaſti me: nõne ergo
oportuit & te miſereri cõſerui tui, ſi-
cut & ego tui miſertus ſum? Et iratus
dominus eius, tradidit eum tortori-
bus, quoadusq; redderet vniuerſum
debitum. Sic & pater meus cœleſtis
faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſ-
quiſque fratri ſuo de cordibus veſtris
delicta illorum.

CAPVT XIX.

Mar.10.a E T factum eſt cum cõſum- A
maſſet IESVS ſermones
iſtos, migrauit à Galilæa,
& venit in fines Iudeę trãs
Iordanem, & ſecutæ ſunt eum turbę
multæ: & curauit eos ibi. Et acceſſe-
runt ad eum phariſæi tentantes eum,
& dicentes, Si licet homini dimittere
Gen.1.d vxorem ſuam quacũq; ex cauſa? Qui
reſpondens ait eis, An non legiſtis,
quod qui fecit ab initio, maſculum &
fœminam fecit eos? & dixit, Propter
Gen.2.d hoc, dimittet homo patrem & ma-
trem, & adhærebit vxori ſuæ: & erũt
Ephe.5.g duo in carnem vnam. itaq; iam non
1.cor.6.d ſunt duo: ſed vna caro. Quod ergo
deus cõiunxit, homo non ſeparet. Di
Deu.24.a cunt illi, Quid ergo Moyſes manda-
uit dari libellum repudij, & dimitte-
re? Ait illis, Moyſes ad duritiam cor-
dis veſtri permiſit vobis dimittere
vxores veſtras: ab initio autem non
Supra.5.e fuit ſic. Dico autem vobis: quòd qui- B
Mar.10.d cunque dimiſerit vxorem ſuam, niſi

ob fornicationem, & aliam duxerit: Luc.10.d
mœchatur. & qui dimiſſam duxerit: 1.cor.7.b
mœchatur. Dicunt ei diſcipuli eius,
Si ita eſt cauſa hominis cum vxore,
non expedit nubere. Qui dixit illis,
Non omnes capiunt verbum iſtud,
ſed quibus datum eſt. Sunt enim eu-
nuchi, qui de matris vtero ſic nati
ſunt. & ſunt eunuchi, qui facti ſunt
ab hominibus. & ſunt eunuchi, qui
ſeipſos caſtrauerunt propter regnum
cœlorum. Qui poteſt capere capiat.
Tũc oblati ſunt ei paruuli, vt manus Mar.10.b
eis imponeret, & oraret. Diſcipuli aũ Luc.18.c
tem increpabant eos. IESVS ve-
ro ait eis, Sinite paruulos, & nolite
eos prohibere ad me venire. talium
eſt enim regnum cœlorũ. ¶ Et cum
impoſuiſſet eis manus, abijt inde. Et Mar.10.b
ecce vnus accedens, ait illi, Magi- Luc.18.d
ſter bone, quid boni faciam vt ha-
beam vitam æternam? Qui dixit ei,
Quid me interrogas de bono? Vnus
eſt bonus, deus. Si autem vis ad vi-
tam ingredi, ſerua mandata. Dicit

nullus est bonus nisi unus, [illegible] deus

illi, Quæ? IESVS autem dixit. Non C
Exo.20.c homicidium facies, Nõ adulterabis;
Non facies furtum, Non falſum teſti-
monium dices, Honora patrẽ tuum
& matrem. Diliges proximum tuum
ſicut teipſum. Dicit illi adoleſcens,
Omnia hęc cuſtodiui à iuuẽtute mea:
quid adhuc mihi deeſt? Ait illi IE-
SVS. Si vis perfectus eſſe, vade, ven-
de quæ habes, & da pauperibus, & ha
bebis theſaurum in cœlo, & veni, ſe-
quere me. Cum audiſſet autem ado-
leſcẽs verbum: abijt triſtis. erat enim
habens multas poſſeſſiones. IESVS
autem dixit diſcipulis ſuis, Amen di-
co vobis quod diues difficile intrabit
in regnum cœlorum. Et iterum dico
vobis: facilius eſt camelum per fora-
men acus tranſire, quàm diuitem in-
trare in regnum cœlorũ. Auditis au- D
tem his, diſcipuli mirabantur valde,
dicentes, Quis ergo poterit ſaluus
eſſe? Aſpiciens autem IESVS, dixit
illis, Apud homines hoc impoſſibile
eſt: apud deum autem, omnia poſſi-

C bilia ſunt. Tunc reſpondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis? IESVS autẽ dixit illis, Amen dico vobis: quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicãtes duodecim tribus Iſrael. Et omnis qui reliquerit domũ, vel fratres, aut ſorores, aut patrẽ, aut matrem, aut vxorẽ, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplũ accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Multi autem erunt primi, nouiſſimi: & nouiſſimi primi. Mar. 10. d Luc. 13. f

CAPVT XX.

A SImile eſt enim regnũ cœlorum homini patrifamiliâs, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam ſuam. Conuentione autẽ facta

D cum operarijs in ſingulos dies denario, miſit eos in vineã ſuam. Et egreſſus circa horam tertiã, vidit alios ſtan

tes in foro otioſos, & dixit illis, Ite & vos in vineam: & quod iuſtum fue rit, dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exijt circa ſextã & nonam horã: & fecit ſimiliter. Circa vndecimam vero exijt, & inuênit alios ſtantes, & dicit illis, Quid hic ſtatis tota die otioſi? Dicunt ei. Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineã. Cum autẽ veſpera facta eſſet, dicit domin⁹ vineæ procuratori ſuo, Voca operarios & redde illis mercedem, incipiens à nouiſſimis vſque ad primos. Cum veniſſent ergo qui circa vndecimam horam venerant, accęperunt ſinguli denariũ. Venientes au B tem & primi, arbitrati ſunt ꝙ plus eſſent accepturi: accęperunt autẽ & ipſi ſinguli denarium. Et accipiẽtes murmurabant aduerſus patremfamiliâs, dicentes, Hi nouiſſimi vna horã fecerunt: & pares illos nobis feciſti qui portauimus pondus diei & æſtũ? At ille reſpõdens, vni eorum dixit, Amice, non facio tibi iniuriam. nónne ex

denario cõueniſti mecũ? Tolle quod
tuum eſt, & vade. volo autẽ huic no-
uiſſimo dare ſicut & tibi. An nõ licet
mihi quod volo, facere in reb⁹ meis?
C an oculus tuus nequam eſt, quia ego
bonus ſum? Sic erunt nouiſſimi, pri- Supr. 19. d
mi: & primi, nouiſſimi. multi enim Mar. 10. d
ſunt vocati, pauci vero electi. ¶ Et a- Luc. 13. f
ſcendens IESVS Hieroſolymam, aſ- Mar. 10. e
ſumpſit duodecim diſcipulos ſecre- Luc. 18. e
C to, & ait illis. Ecce aſcendimus Hiero
ſolymam, & filius hominis tradetur
principibus ſacerdotum & ſcribis, &
condẽnabunt eum morte, & tradent
eum gentibus ad illudendũ & flagel-
B landum & crucifigendũ, & tertia die
reſurget. ¶ Tunc acceſſit ad eum ma- Mar. 10. e
ter filiorum Zebedæi cum filijs ſuis,
adorans & petens aliquid ab eo. Qui
dixit ei. Quid vis? Ait illi, Dic vt ſe-
deant hi duo filij mei, vnus ad dexte-
ram tuam, & vnus ad ſiniſtram in re
gno tuo. Reſpõdens autem IESVS,
dixit, Neſcitis quid petatis. Poteſtis
bibere calicem quem ego bibiturus

ſum? Dicunt ei, Poſſumus. Ait illis,
Calicem quidem meum bibetis: ſede
re autem ad dexteram meam & ſini-
ſtram, nõ eſt meum dare, ſed quibus
paratum eſt à patre meo. Et audien- D
tes decem, indignati ſunt de duobus
fratribus. IESVS autẽ vocauit eos
Mar. 10. g ad ſe: & ait. Scitis quòd principes gẽ-
Luc. 22. c tium dominantur eis: & qui maiores
ſunt, poteſtatem exercent in eas. Nõ
ita erit inter vos. ſed quicunq; volue-
rit inter vos maior fieri, ſit veſter mi-
niſter: & qui voluerit inter vos pri-
mus eſſe, erit veſter ſeruus. ſicut filius
hominis non vênit vt ſibi miniſtra-
retur, ſed vt miniſtraret, & daret ani-
mam ſuã redemptionẽ pro multis.
Mar. 10. g ¶ Et egredientibus illis ab Iericho, ſe
Lu. 18. f. g cuta eſt eum turba multa. & ecce duo
cæci ſedentes ſecus viam, audierũt ꝙ
IESVS trãſiret: & clamauerũt, dicen
tes, Domine, miſerere noſtri, fili Da-
uid. Turba autẽ increpabat eos vt ta-
cerẽt. At illi magis clamabãt, dicẽtes,
Domine, miſerere noſtri, fili Dauid.
Et ſtetit

Et ſtetit IESVS, & vocauit eos, & ait, Quid vultis vt faciam vobis? Dicunt illi, Domine, vt aperiãtur oculi noſtri. Miſertus autẽ eorũ IESVS,
D tetigit oculos eorum. Et cõfeſtim viderunt: & ſecuti ſunt eum.

CAPVT XXI.

A ET cum appropinquaſſet Hieroſolymis, & veniſſẽt Bethphage ad mõtem oliuarum, tunc IESVS miſit duos diſcipulos, dicens eis, Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim inuenietis aſinam alligatam & pullum cum ea: ſoluite, & adducite mihi. & ſi quis vobis aliquid dixerit: dicite quòd dominus his opus habet. & cõfeſtim dimittet eos. Hoc autem factũ eſt, vt adimpleretur quod dictum eſt per prophetam, dicentẽ, Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam & pullum filium ſubiugalis. Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis IESVS. Et adduxerunt aſi-

Mar. 11. a
luc. 19. e

Eſa. 62. d
zach. 9. b
ioan. 12. b

nam & pullum: & impoſuerunt ſu/
per eos veſtimenta ſua, & eum deſu/
per ſedere fecerunt. Plurima autem
turba ſtrauerunt veſtimenta ſua. in
via: alij autem cædebāt ramos de ar/
boribus, & ſternebāt in via. turbę au
tem quæ præcedebant & quæ ſeque
bantur, clamabant, dicentes, Hoſan/ A
na filio Dauid. benedictus qui venit
in nomine domini. hoſanna in altiſ/
Pſa.117.d ſimis. ¶ Et cum intraſſet Hieroſoly B
Mar.11.b mam, commota eſt vniuerſa ciuitas
Luc.19.g dicens, Quis eſt hic? Populi autē di/
cebant, Hic eſt IESVS ꝓpheta à Na
zareth Galilææ. Et ītrauit IESVS in
templum dei: & eijciebat omnes vē/
dentes & ementes in templo, & mē
ſas numulariorum & cathedras ven
dentium columbas euertit. & dixit
Eſa.56.c eis, Scriptum eſt. Domus mēa, do/
Hier.7.b mus orationis vocabitur: vos autē
feciſtis illā ſpeluncam latronū. Et ac/
ceſſerunt ad eū cęci, & claudi in tem
plo: & ſanauit eos. Videntes autem
principes ſacerdotū & ſcribæ mirabi

lia quæ fecit, & pueros clamantes in
templo & dicentes, Hoſanna filio Da
uid: indignati ſunt, & dixerũt ei, Au-
dis quid iſti dicunt? IESVS autẽ di-
cit eis, Vtiq; nunq̃ legiſtis, Ex ore in Pſal. 8. b
fantium & lactentium perfeciſti lau- Mar. 11. b
dem? ¶ Et relictis illis, abĳt extra ci
uitatem in Bethaniam: ibiq; manſit.
Mane autem reuertẽs in ciuitatem,
eſurĳt. Et videns fici arborem vnam
in via venit ad eam: & nihil inuênit
in ea niſi folia tantum, & ait illi, Ne
poſthac ex te fructus naſcatur in ſem
piternum. Et arefacta eſt continuo fi
cus. Et vidẽtes diſcipuli, mirati ſunt, Mar. 11. c
dicentes. Quomodo continuo aruit?
Reſpondens autem IESVS, ait eis,
C Amen dico vobis, ſi habueritis fi-
dem & non hæſitaueritis, nõ ſolum
quod accidit ficui, facietis, ſed & ſi
monti huic dixeritis, Tollere & ia Supr. 7. a
cta te in mare: fiet. Et omnia quæ-
cunq; petieritis in oratione creden- Mar. 11. d
tes, accipietis. ¶ Et cũ veniſſet in tẽ- Luc. 20. a
plũ, acceſſerũt ad eum docentẽ, prin

cipes ſacerdotum & ſeniores populi
dicentes, In qua poteſtate hęc facis?
& quis tibi dedit hanc poteſtatem?
Reſpondés autem IESVS, dixit eis.
Interrogabo vos & ego vnum ſer-
monem: qué ſi dixeritis mihi, & ego
vobis dicam in qua poteſtate hæc fa
cio: Baptiſmus Ioannis vnde erat: è
cœlo, an ex hominibus? At illi cogita
bant apud ſe, dicentes, Si dixerimus
è cœlo: dicet nobis, Quare ergo non
credidiſtis illi? Si autem dixerimus:
ex hominibus: timemus turbã. om-
Supr.14.a nes enim habent Ioannem ſicut pro
phetam. Et reſpondentes IESV, di-
xerunt, Neſcimus. Ait illis & ipſe,
Nec ego dico vobis in qua poteſtate
hæc facio. Quid autem vobis vide-
tur? Homo quidam habebat duos
filios: & accedens ad primum, dixit,
Fili, vade hodie opare in vinea mea.
Ille autem reſpondens, ait, Nolo. Po
ſtea autem pœnitentia motus, abijt.
Accedens autem ad alterum, dixit ſi
militer. At ille reſpondés, ait, Eo do

mine. Et nõ iuit. Quis ex duobus fe-
cit voluntatem patris? Dicunt ei, Pri
mus. Dicit illis IESVS, Amen dico
vobis, quod publicani & meretrices
præcedunt vos in regnum dei. Venit
enim ad vos Ioannes in via iuſtitię:
& non credidiſtis ei: publicani autẽ
& meretrices crediderũt ei: vos au-
tem videntes, nec pœnitentiam ha-
buiſtis poſtea, vt crederetis ei. Aliã
D parabolam audite: Homo erat pater
familiâs qui plantauit vineam, & ſe-
pem circundedit ei, & fodit in ea tor
cular, & ædificauit turrim, & locauit
eam agricolis: & peregre profectus
eſt. Cum autem tempus fructuũ ap-
propinquaſſet: miſit ſeruos ſuos ad
agricolas vt acciperent fructus eius.
Et agricolæ apprehenſis ſeruis eius,
alium cæciderunt, alium occiderũt,
alium vero lapidauerũt. Iterum mi
ſit alios ſeruos plures priorib⁹: & fe
cerunt illis ſimiliter. Nouiſſime autẽ
miſit ad eos filium ſuum, dicens, Ve
rebuntur filium meum. Agricolę au

Mar. 12. a
luc. 20. b
eſa. 5. a
hiere. 2. d

tem vidētes filium: dixerūt inter ſe,
Hic eſt hæres, venite, occidamus eū,
& habebimus hæreditatem eius. Et
apprehenſum eum, eiecerūt extra vi
neam: & occiderūt. Cum ergo vene
rit dominus vineæ, quid faciet agri-
colis illis? Aiunt illi, Malos male per
det: & vineā ſuam locabit alijs agri-
colis, qui reddent ei fructum tempo
ribus ſuis. Dicit illis IESVS, Nunq̄
Pſa. 117.d legiſtis in ſcripturis, Lapidem quem
act. 4.b reprobauerunt ædificātes, hic factus
rom. 9.g eſt in caput anguli? A domino factū
1. pet. 2.a eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis no
ſtris. Ideo dico vobis, quod auferet
à vobis regnum dei, & dabitur gen-
Eſa. 28.d ti facienti fructus eius. Et qui cecide-
rit ſuper lapidem iſtum, confringe-
tur: ſuper quem vero ceciderit, conte
ret eum. Et cum audiſſent principes
ſacerdotū & phariſæi parabolas eius
cognouerūt quòd de ipſis diceret. Et
quęrentes eum tenere, timuerūt tur-
bas: quoniam ſicut prophetam eum
habebant.

CAPVT XXII.

A ET respondens IESVS, dixit iterũ in parabolis eis, dicens, Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Et miſit ſeruos ſuos vocare iuitatos ad nuptias, & nolebant venire. Iterum miſit alios ſeruos, dicens, Dicite inuitatis, Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerũt: & abierunt, alius in villam ſuam, alius vero ad negotiationem ſuam. Reliqui vero tenuerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos occiderunt. Rex autem cum audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum ſuccendit. Tũc ait ſeruis ſuis. Nuptiæ quidem paratæ ſunt: ſed qui inuitati erant, nõ fuerũt digni. ite ergo ad exitus viarum: & quotcunque inueneritis, vocate ad nuptias. Et egreſſi ſerui illi in vias,

Luc. 14. d
apoc. 19. b

tem vidẽtes filium: dixerũt inter ſe,
Hic eſt hæres, venite, occidamus eũ,
& habebimus hæreditatem eius. Et
apprehenſum eum, eiecerũt extra vi
neam: & occiderũt. Cum ergo vene
rit dominus vineæ, quid faciet agri-
colis illis? Aiunt illi, Malos male per
det: & vineã ſuam locabit alijs agri-
colis, qui reddent ei fructum tempo
ribus ſuis. Dicit illis IESVS, Nunq̃
Pſa. 117. d legiſtis in ſcripturis, Lapidem quem
act. 4. b reprobauerunt ædificãtes, hic factus
rom. 9. g eſt in caput anguli? A domino factũ
1. pet. 2. a eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis no
ſtris. Ideo dico vobis, quod auferet
à vobis regnum dei, & dabitur gen-
Eſa. 28. d ti facienti fructus eius. Et qui cecide-
rit ſuper lapidem iſtum, confringe-
tur: ſuper quem vero ceciderit, conte
ret eum. Et cum audiſſent principes
ſacerdotũ & phariſæi parabolas eius
cognouerũt quòd de ipſis diceret. Et
quærentes eum tenere, timuerũt tur-
bas: quoniam ſicut prophetam eum
habebant.

CAPVT XXII.

ET reſpondens IESVS, dixit iterũ in parabolis eis, dicens, Simile factum eſt regnum cœlorum homi- Luc.14.d apoc.19.b
i regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Et
iſit ſeruos ſuos vocare iuitatos ad
uptias, & nolebant venire. Iterum
iſit alios ſeruos, dicens, Dicite inui
tis, Ecce prandium meum paraui,
uri mei & altilia occiſa ſunt, &
mnia parata: venite ad nuptias. Illi
utem neglexerũt: & abierunt, alius
villam ſuam, alius vero ad nego-
iationem ſuam. Reliqui vero tenue
unt ſeruos eius, & contumelijs af-
ectos occiderunt. Rex autem cum
udiſſet, iratus eſt: & miſſis exerciti-
us ſuis, perdidit homicidas illos, &
iuitatem illorum ſuccendit. Tũc ait
eruis ſuis. Nuptiæ quidem paratæ
unt: ſed qui inuitati erant, nõ fuerũt
igni. ite ergo ad exitus viarum: &
uotcunque inueneritis, vocate ad
uptias. Et egreſſi ſerui illi in vias,

congregauerunt omnes quotquot
inuenerunt, malos & bonos: & im-
pletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium. B
Intrauit autem rex vt videret diſcũ
bentes: & vidit ibi hominem nõ ve-
ſtitum veſte nuptiali. Et ait illi, Ami-
ce, quomodo huc intraſti non habẽs
veſtem nuptialẽ? At ille obmutuit.
Tunc dixit rex miniſtris, Ligatis ma
nibus & pedibus eius, mittite eũ in
tenebras exteriores. ibi erit fletus, &
ſtridor dẽtium. Multi enim ſunt vo-
Mar. 12. b.c luc. 20. d. cati: pauci vero electi. ¶ Tunc abeũ-
tes phariſæi, cõſilium inierunt, vt ca
perent eum in ſermone. Et mittunt
ei diſcipulos ſuos cum herodianis,
dicentes, Magiſter, ſcimus quod ve-
rax es, & viam dei in veritate doces,
& nõ eſt tibi cura de aliquo, nõ enim
reſpicis perſonam hominum: dic er-
go nobis, quid tibi videtur, licet cen
ſum dare Cæſari, an nõ? Cognita au
tem IESVS malicia eorũ, ait, Quid C
me tentatis hypocritæ? Oſtẽdite mi-
hi numiſma cenſus. At illi obtulerũt

ei denariū. Et ait illis IESVS, Cuius
eſt imago, hæc & ſuperſcriptio? Di-
cunt ei, Cæſaris. Tunc ait illis, Red-
dite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cęſari: Rom. 13. c
& quæ ſunt dei, deo. Et audiētes mi-
rati ſunt, & relicto eo, abierunt. ℭ Il Mar. 12. b
lo die acceſſerūt ad eum ſadducęi, luc. 20. d.
qui dicunt non eſſe reſurrectionem: act. 23. b
& interrogauerunt eū, dicentes, Ma
giſter, Moyſes dixit, Si qs mortuus Deu. 25. b
fuerit non habēs filium, vt ducat fra
ter eius vxorem illius, & ſuſcitet ſe-
men fratri ſuo. Erant autē apud nos
ſeptem fratres: & primus vxore du-
cta, defunctus eſt: & non habens ſe-
men, reliquit vxorē ſuam fratri ſuo.
Similiter ſecundus & tertius vſque
ad ſeptimum. Nouiſſime autem om
nium, & mulier defuncta eſt. In re-
ſurrectione ergo, cuius erit de ſeptē,
vxor? omnes enim habuerūt eam.
Reſpondens autem IESVS, ait illis,
Erratis neſcientes ſcripturas, neque
virtutem dei. In reſurrectione enim
neq; nubunt, neq; nuptui dātur: ſed

ſunt ſicut angeli dei in cœlo. De reſur
rectione autem mortuorum nõ le-
giſtis quod dictum eſt à deo, dicen-
Exo. 3. b te vobis, Ego ſum deus Abraham,
& deus Iſaac, & deus Iacob? Nõ eſt
deus mortuorum, ſed viuentium. Et
Mar. 12. c audientes turbæ, mirabantur in do-
luc. 10. e ctrina eius. ℂ Phariſæi autem audiẽ- D
tes ꝙ ſilentium impoſuiſſet ſaddu-
cęis, conuenerunt in vnum: & inter-
rogauit eũ vnus ex eis legis doctor,
tentans eum, Magiſter, quod eſt mã
Deu. 6. a datum magnum in lege? Ait illi IE-
SVS, Diliges dominum deum tuũ
ex toto corde tuo, & in tota anima
tua, & in tota mẽte tua. Hoc eſt ma-
ximum & primũ mandatum. Secun
Leui. 19. d dum autem ſimile eſt huic, Diliges
mar. 12. c proximũ tuum ſicut teipſum. In his
duobus mãdatis, vniuerſa lex pẽdet
Mar. 12. d & prophetæ. ℂ Congregatis autem
luc. 20. d phariſæis, interrogauit eos IESVS,
dicẽs, Quid vobis videt de CHRI
STO? Cuius filius eſt? Dicunt ei, Da
uid. Ait illis, Quomodo ergo Dauid

in ſpiritu vocat eum dominũ? dicẽs,
Dixit dominus domino meo, ſede à Pſa. 109. a
dextris meis, Donec ponã inimicos
tuos: ſcabellũ pedũ tuorũ. Si ergo Da
uid vocat eũ dominũ: quõ fili⁹ eius
eſt? Et nemo poterat ei reſpondere
verbũ: neq; auſus fuit quiſquã ex illa
die eum amplius interrogare.

CAPVT XXIIII.

A. TVnc IESVS locutus ẽ ad
turbas & ad diſcipulos ſu
os dicens, Super cathedrã
Moyſi ſederunt ſcribæ &
pharifæi. Omnia ergo quęcunque di
xerint vobis, vt ſeruetis, ſeruate & fa
cite: ſecundum opera vero eorum,
nolite facere; dicunt enim, & non fa-
ciunt. Alligant autem onera grauia
& importabilia, & imponunt in hu- Luc. 11. g
meros hominũ: digito autẽ ſuo no-
lunt ea mouere. Omnia vero opera
ſua faciunt, vt videantur ab hoibus.
dilatant enim philacteria ſua, & ma
gnificãt fimbrias veſtimentorũ ſuo-
rum. Amant autẽ primos recubitus Mar. 12. d

Luc. 11. f in cœnis, & primas cathedras in ſy-
&. 20. g nagogis, & ſalutationes ĩ foro, & vo
Iaco. 3. a cari ab hominibus rabbi. Vos autem
nolite vocari rabbi. vnus eſt enim
magiſter veſter CHRISTVS: om-
nes autem vos, fratres eſtis. Et patrẽ
nolite vocare vobis ſup terrã. vnus
eſt enim pater veſter qui in cœlis eſt.
Nec vocemini magiſtri. quia magi- B
ſter veſter, vnus eſt, CHRISTVS.
Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter
Luc. 14. c veſter. Qui autem ſe exaltauerit, hu-
&. 18. c miliabitur: & q ſe humiliauerit, exal
tabitur. Væ autẽ vobis ſcribæ & pha
riſęi hypocritę: quia clauditis regnũ
cœlorum ante homines. vos enim C
non intratis: nec introeuntes ſinitis
Mar. 12. d intrare. Væ vobis ſcribæ & phari-
luc. 20. g ſæi hypocritæ: quia comedetis do-
mos viduarum, oratione longa orã-
tes. propter hoc amplius accipie-
tis iudicium. Væ vobis ſcribæ & pha
riſæi hypocritæ: quia circũitis mare
& aridam, vt faciatis vnum proſely
tum: & cum fuerit factus, facitis eũ

filiũ gehennæ duplicius quàm vos.
Vę vobis duces cæci, qui dicitis, Qui
cunq; iurauerit per templum, nihil
eſt: qui autem iurauerit in auro tem
pli, debitor eſt. Stulti & cæci, quod
enim maius eſt: aurum, an templũ
quod ſanctificat aurum? Et quicunq;
iurauerit in altari, nihil eſt: quicunq;
autem iurauerit in dono quod eſt ſu
per illud, debet. Stulti & cæci, quod
enim maius eſt: donum, an altare qđ
ſanctificat donum? Qui ergo iurat in
altari: iurat in eo & in omnibus quæ
ſuper illud ſunt. & quicũque iuraue-
rit in templo: iurat ĩ illo & in eo qui
C habitat in ipſo. & qui iurat in cœlo:
iurat in throno dei, & ĩ eo qui ſedet
ſuper eum. Væ vobis ſcribæ & phari
ſæi hypocritæ: quia decimatis men- Luc.11.f
thã & anethum & cyminum, & reliq
ſtis quæ grauiora ſunt legis, iudiciũ
& miſericordiam, & fidẽ. hæc opor-
tuit facere, & illa non omittere. Du-
ces cæci excolãtes culicem, camelũ
autem glutientes. Vę vobis ſcribę &

phariſæi hypocritæ: quia mundatis
qđ deforis eſt calicis & paropſidis,
intus autem plena ſunt rapina & im
munditia. Phariſæe cęce, munda pri
us quod intus eſt calicis & paropſi-
dis, vt fiat & id quod deforis eſt, mũ
dum. Væ vobis ſcribæ & phariſęi hy
pocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulcris
dealbatis, quę foris quidẽ parẽt hoĩ-
bus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſ
ſibus mortuorum & omni ſpurcitia.
ſic & vos foris quidem paretis ho-
minibus iuſti: intus autẽ pleni eſtis
hypocriſi & iniquitate. væ vobis ſcri D
bæ & phariſæi hypocritę: quia ædifi
catis ſepulcra prophetarum, & orna-
tis monumenta iuſtorum, & dicitis,
Si fuiſſemus in diebus patrum no-
ſtrorum, non eſſemus ſocij eorũ in
ſanguine prophetarum. itaque teſti-
monio eſtis vobiſmetipſis quod fi-
lij eſtis eorũ qui ꝓphetas occiderũt.
Et vos implete menſuram patrũ ve-
ſtrorum. Serpentes genimina vipe-
rarum: quomodo fugietis à iudicio

gehennæ? Ideo, Ecce ego mitto ad
vos prophetas, & ſapientes & ſcri-
bas: & ex illis occidetis & crucifige-
tis, & ex eis flagellabitis in ſynago-
gis veſtris, & perſequemini de ciuita
te in ciuitatem: vt veniat ſuper vos
omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt
ſup terrã, à ſanguine Abel iuſti vſq; Gen.4.b
ad ſanguinẽ Zachariæ filij Barachię, heb.11.a
quem occidiſtis inter templum & al 2.pa.24.f
tare. Amen dico vobis: venient hæc
omnia ſuper generationem iſtã. Hie
ruſalem Hieruſalem, quæ occidis ꝓ Luce.13.g
phetas, & lapidas eos qui ad te miſſi
ſunt, quoties volui congregare filios
C tuos quemadmodum gallina cõgre 4.eſd.1.c
gat pullos ſuos ſub alas, et noluiſtis?
Ecce relinqtur vobis domus veſtra
deſerta. Dico enim vobis, non me vi
debitis amodo donec dicatis, Benedi
ctus qui venit in nomine domini.

CAPVT XXIIII.

Et egreſſus IESVS de tẽ-
plo, ibat. Et acceſſerunt di Mar.13.a
ſcipuli eius vt oſtẽderẽt ei luc.21.b

ædificationes tẽpli. Ieſus autem di/
xit illis, Videtis hæc omnia? Amẽ di
Luc.19.g co vobis, non relinquetur hæc lapis
ſuper lapidem, qui non deſtruatur.
Sedẽte autem eo ſuper montem oli
uarum, acceſſerunt ad eum diſcipu/
li ſeorſum, dicentes, Dic nobis quan
do hæc erunt. & quod ſignum aduẽ
tus tui, & conſummationis ſeculi?
Ephe.5.b Reſpondens IESVS, dixit eis, Vide
&c Ioſ.2.d te ne quis vos ſeducat. multi enim
veniẽt in nomine meo, dicẽtes, Ego
ſum CHRISTVS: & multos ſedu
cent. Audituri autem eſtis prẹlia &
opiniones præliorum. Videte ne tur
bemini. oportet enim omnia fieri:
ſed nondum eſt finis. cõſurget enim
gens in gentem, & regnum in regnũ,
& erunt peſtilentiæ, & fames, & ter/
ræmotus per loca. hæc autẽ omnia,
Ioan.15.c initia ſunt dolorum. Tunc tradent
&.16.a vos in tribulationem, & occidẽt vos
ſupr.10.c & eritis odio omnibus gentibus pro
pter nomen meum. Et tunc ſcandali
zabuntur multi: & inuicem tradent:
& odio

& odio habebunt inuicem. Et multi
pſeudoprophetę ſurgent: & ſeducent
multos. Et quoniam abundabit ini-
quitas: refrigeſcet charitas multorũ.
B qui autem perſeuerauerit vſque in fi-
nem, hic ſaluus erit. Et prædicabitur
hoc euangelium regni in vniuerſo or
be: in teſtimonium omnibus genti-
bus: & tunc veniet conſummatio.
¶ Cum ergo videritis abominatio- Mar. 13.b
nem deſolationis, quæ dicta eſt à Da- Luc. 21.d
niele propheta, ſtantē in loco ſancto Dan. 9.g
(qui legit intelligat) tunc qui in Iu-
dæa ſunt, fugiant ad mõtes. & qui in
tecto: non deſcendat tollere aliquid
de domo ſua. & qui in agro: nõ reuer
tatur tollere veſtimenta ſua. Væ autē
prægnantibus & nutrientibus in illis
diebus. Orate autem vt non fiat fuga
veſtra in hyeme vel ſabbato. erit enim
tũc tribulatio magna, qualis non fuit
ab initio mundi vſque modo, neque
fiet. Et niſi breuiati fuiſſent dies illi,
non fieret ſalua omnis caro: ſed pro-
pter electos breuiabuntur dies illi.

Mar.13.c ¶ Tūc ſi quis vobis dixerit, Ecce hîc
Luc.17.c eſt CHRISTVS, aut illic: nolite cre
dere. ſurgent enim pſeudochriſti &
pſeudoprophetę. & dabūt ſigna ma-
gna & prodigia, ita vt in errorem in-
ducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.
Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint
vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exi-
re. ecce in penetralibus: nolite crede-
re. Sicut enim fulgur exit ab oriente,
& paret vſq; in occidētem: ita erit & C
aduentus filij hominis. Vbicūq; enim
fuerit corpus, illuc cōgregabuntur &
Mar.13.c aquilę. Statim autem poſt tribulatio-
Luc.21.e nem dierum illorum, ſol obſcurabi-
Eze.32.b tur, & luna non dabit lumē ſuum, &
Eſa.13.b ſtellæ cadent de cœlo, & virtutes cœ
Ioel.3.c lorum commouebuntur: & tunc pa-
rebit ſignum filij hominis in cœlo. &
Apoc.1.b tunc plangent omnes tribus terræ: &
videbunt filium hominis venientem
in nubib⁹ cœli cum virtute multa &
maieſtate. Et mittet angelos ſuos cū
tubę voce magna: & congregabūt ele
ctos eius à quatuor ventis, à ſummis

cœlorum, vſq; ad terminos eorum.
Ab arbore autem fici, diſcite parabo-
lam. cum iam ramus eius tener fue-
rit & folia nata, ſcitis quòd prope eſt
æſtas, ita & vos, cũ videritis hæc om
nia, ſcitote quòd prope eſt in ianuis.
Amen dico vobis: quòd non præteri
bit generatio hæc, donec hæc omnia
fiant. Cœlũ & terra tranſibunt: verba
autem mea non præteribunt. De die Mar.13.d
autẽ illa & hora nemo ſcit, neq; ange
D li cœlorum, niſi ſolus pater. Sicut au-
tem in diebus Noe: ita erit & aduen- Luc.17.f
tus filij hominis. ſicut enim erant in
diebus ante diluuium comedẽtes & Geñ.7.b
bibentes, nubentes & nuptui traden-
tes, vſque ad eum diem quo intrauit
Noe in arcam, & non cognouerũt do
nec vênit diluuium, & tulit omnes:
ita erit & aduẽtus filij hominis. Tunc Luc.17.g
duo erũt in agro: vnus aſſumitur, &
vnus relinquitur. duæ molentes in
A mola: vna aſſumitur, & vna relinqui-
tur. Vigilate ergo: quia neſcitis: qua Mar.13.d
hora dominꝰ veſter vẽturus ſit. Illud

Luc.12.e autem ſcitote: quòd ſi ſciſſet paterfa-
miliâs qua hora fur venturus eſſet, vi
gilaſſet vtiq; & non ſiuiſſet perfodi
domum ſuam. Ideo & vos eſtote pa
rati: quia qua neſcitis hora filius ho-
Luc.11.e minis venturus eſt. ℭ Quiſputas eſt
fidelis ſeruus & prudens, quem con-
ſtituit dominus ſuus ſuper familiam
ſuam, vt det illis cibum in tempore?
Beatus ille ſeruus, quem, cum venerit
dominus eius, inuenerit ſic faciētem.
Apo.16.c amen dico vobis: quod ſuper omnia
bona ſua cōſtituet eum. Si autē dixe-
rit malus ſeruus ille in corde ſuo. Mo
ram facit domin⁹ meus venire: & cœ
perit percutere conſeruos, manducet
autem & bibat cū ebrioſis: veniet do
minus ſerui illius in die qua non ſpe
rat, & hora qua ignorat, & diuidet eū,
partemq́; eius ponet cū hypocritis. il
lic erit fletus & ſtridor dentium.

CAPVT XXV.

Tunc ſimile erit regnum cœ A
lorum decem virginibus:
quæ accipientes lampades

ſuas, exierunt obuiam ſpōſo. Quinq;
C autem ex eis, erant fatuæ: & quinque
prudentes: ſed quinq; fatuæ: accęptis
lampadibus, non ſumpſerunt oleum
ſecū. Prudentes vero accęperunt oleū
in vaſis ſuis cum lampadibus. Morā
autem faciente ſponſo: dormitauerūt
omnes ac dormierunt. Media autem
nocte clamor factus eſt, Ecce ſponſus
venit, exite obuiam ei. Tunc ſurrexe-
runt omnes virgines illæ: & ornaue-
runt lampades ſuas. Fatuę autem ſa-
pientibus dixerūt, Date nobis de oleo
veſtro: quia lampades noſtræ extin-
guuntur. Reſponderūt prudentes, di-
centes, Ne forte non ſufficiat nobis &
vobis: ite potius ad vēdentes, & emi
te vobis. Dum autem irent emere, vē-
nit ſponſus: & quæ paratę erant, in-
trauerunt cum eo ad nuptias, & clau
ſa eſt ianua. Nouiſſime veniunt & re-
liquæ virgines, dicentes, Domine, do
mine, aperi nobis. At ille reſpōdens,
ait, Amen dico vobis, neſcio vos. Vi-
gilatę itaq;: quia neſcitis diem neque

horam in qua filius hominis veniet.
Luc.19,b ¶ Sicut enim homo peregre profici- B
ſcens, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua. Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij vero vnũ, vnicuiq; ſecundum propriam virtutem: & profectus eſt ſtatim. Abijt autem qui quinque talenta accęperat: & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinq;. Similiter & qui duo accęperat, lucratus eſt alia duo. Qui autem vnum accęperat: abiens, fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui. Poſt multum vero temporis, venit dominus ſeruorũ illorum, & poſuit rationem cum eis. Et accedẽs qui quinq; talenta accęperat, obtulit alia quinq; talenta, dicens, Domine, quinque talenta tradidiſti mihi: ecce alia quinq; ſuperlucratus ſum. Ait illi dominus eius, Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui. Acceſſit autem & qui duo talenta accęperat, & ait, Do-

mine, duo talenta tradidiſti mihi: ec-
ce alia duo ſuperlucratus ſum. Ait illi
dominus eius, Euge ſerue bone & fi-
delis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis,
ſuper multa te conſtituã, intra in gau
C dium domini tui. Accedens autem &
qui vnum talẽtum accęperat, ait, Do-
mine, ſcio quòd homo durus es: me-
tis vbi non ſeminaſti, & congregas
vbi nõ ſparſiſti, & timens abij, & ab-
ſcondi talentũ tuum in terra: ecce ha-
bes quod tuum eſt. Reſpondens autẽ
dominus eius, dixit ei, Serue male &
piger, ſciebas quòd meto vbi non ſe-
D minaui, & congrego vbi non ſparſi:
oportuit ergo te committere pecuni-
am meam numularijs, & veniẽs ego
recępiſſem vtiq; quod meũ eſt cum
vſura. Tollite itaque ab eo talentum,
& date ei qui habet decẽ talenta. om- Supr.13.b
ni enim habenti, dabitur & abunda- Mar.4.c
bit: ei autem qui non habet, & quod Luc.8.c
habet, auferetur ab eo. Et inutilẽ ſer- &.19.d
uum eijcite in tenebras exteriores.
illic erit fletus & ſtridor dentium.

Cum autem venerit filius hominis
in maieſtate ſua, & omnes angeli cũ
eo: tunc ſedebit ſuper ſedem maieſta
tis ſuæ, & congregabuntur ante eum
omnes gentes, & ſeparabit eos ab in-
uicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab
hœdis. & ſtatuet oues quidem à de-
xtris ſuis: hœdos autẽ à ſiniſtris. Tũc
dicet rex his qui à dextris eius erunt,
Venite benedicti patris mei, poſſidete
paratũ vobis regnum à conſtitutione
Eſa.58.b mundi. eſuriui enim: & dediſtis mihi
Eze.18.b manducare. ſitiui: & dediſtis mihi bi-
bere. hoſpes eram: & collegiſtis me:
nudus: & operuiſtis me. infirmus: & D
viſitaſtis me. in carcere eram: & ve-
niſtis ad me. Tunc reſpondebũt ei iu-
ſti, dicentes, Domine, quando te vidi-
mus eſurientem, & pauimus? ſitien-
tem, & dedimus tibi potum? quando
autem te vidimus hoſpitem, & colle
gimus te: aut nudũ, & cooperuimus
te? aut quãdo te vidimus infirmum,
aut in carcere: & venimus ad te? Et re
ſpondens rex, dicet illis, Amen dico

vobis: quandiu feciſtis vni de his fra-
tribus meis minimis, mihi feciſtis.
Tunc dicet & his qui à ſiniſtris erũt,
Diſcedite à me maledicti, in ignem Pſal. 6. c
æternum, qui paratus eſt diabolo & Supra. 7. d
angelis eius. eſuriui enim: & non de- Luc. 13. f
diſtis mihi manducare. ſitiui: & non
dediſtis mihi potum. hoſpes eram: &
non collegiſtis me. nudus: & nõ ope
ruiſtis me. infirmus, & in carcere: &
non viſitaſtis me. Tunc reſpondebũt
ei & ipſi, dicentes, Domine, quãdo te
vidimus eſurientem, aut ſitientẽ, aut
hoſpitem, aut nudum, aut infirmum,
aut in carcere: & non miniſtrauimus
tibi? Tunc reſpondebit illis, dicens,
Amen dico vobis: quandiu non feci-
ſtis vni de minoribus his, nec mihi fe- minimus
ciſtis. Et ibunt hi in ſupplicium æter- Ioan. 5. c
num: iuſti autẽ, in vitam æternam.

CAPVT XXVI.

A ET factum eſt: cum conſum- Mar. 14. a
maſſet IESVS ſermones Luc. 22. a
hos omnes, dixit diſcipu-
lis ſuis, Scitis ꝙ poſt biduũ

paſcha fit, & filius hominis traditur
vt crucifigatur? Tunc cõgregati ſunt
principes ſacerdotum & ſcribæ & ſe-
niores populi in atrium principis ſa-
cerdotum, qui dicebatur Caiphas: &
conſilium fecerunt vt IESVM dolo
tenerent, & occiderent. Dicebant au-
tem, Nõ in die feſto, ne tumultus fiat
Ioan. 12.a in populo. ¶ Cum autem IESVS
Mar. 14.a eſſet in Bethania, in domo Simônis
leproſi, acceſſit ad eum mulier habẽs
alabaſtrum vnguenti pretioſi, & effũ
dit ſuper caput ipſius recũbentis. Vi-
dentes autẽ diſcipuli, indignati ſunt,
dicentes, Vt quid perditio hęc? potuit
enim iſtud vænundari multo, & dari
pauperibus. Sciens autem IESVS,
ait illis, Quid moleſti eſtis huic mu-
lieri? opus enim bonũ operata eſt in
me. nam ſemper pauperes habetis vo
biſcum: me autẽ non ſemper habetis.
Mittens enim hæc vnguẽtum hoc in
corpus meum: ad ſepeliendũ me, fe-
cit. Amen dico vobis, vbicunq; prędi
catum fuerit hoc euangelium in toto

mundo, dicetur & ꝙ hæc fecit in me-
B moriã eius. ℭ Tũc abijt vnus de duo- Mar.14.b
decim qui dicitur Iudas Iſcariotes, Luc.22.a
ad principes ſacerdotum: & ait illis,
Quid vultis mihi dare, & ego vobis
eum tradam? At illi conſtituerunt ei
triginta argenteos. Et exinde quære-
bat opportunitatẽ vt eum traderet.
ℭ Prima autem die azymorũ acceſ- Mar.14.b
ſerunt diſcipuli ad IESVM, dicẽtes, Luc.22.a
Vbi vis paremus tibi comedere pa-
ſcha? At IESVS dixit, Ite in ciuitatẽ
ad quendã: & dicite ei, Magiſter dicit,
Tempus meũ prope eſt, apud te facio
paſcha cũ diſcipulis meis. Et fecerunt
diſcipuli ſicut cõſtituit illis IESVS,
& parauerunt paſcha. ℭ Veſpere autẽ Mar. 14.b
facto, diſcũbebat cum duodecim di- Luc. 22.a
ſcipulis ſuis. Et edentibus illis, dixit, Ioan.13.b
Amen dico vobis, ꝙ vnus veſtrũ me
traditurus eſt. Et cõtriſtati valde, cœ-
perũt ſinguli dicere, Nũquid ego ſum
domine? At ipſe reſpondens, ait, Qui
intinxit mecum manum in paropſi-
de, hic me tradet. Filius quidem ho-

Pſal.40.c minis vadit, ſicut ſcriptũ eſt de illo:
væ autem homini illi per quem filius
hominis traditur. bonũ erat ei, ſi na- C
tus non fuiſſet homo ille. Reſpõdens
autem Iudas qui tradidit eum, dixit,
1.cor.11.e Nunquid ego ſum rabbi? Ait illi, Tu
dixiſti. Cœnantibus autem eis, acce-
pit IESVS panem, & benedixit, ac
fregit, deditq; diſcipulis ſuis, & ait,
Accipite, comedite: hoc eſt corpus
meum. Et accipiens calicem, gratias
egit: & dedit illis, dicẽs. Bibite ex hoc
omnes. Hic eſt enim ſanguis meus
noui teſtamẽti, qui pro multis effun-
ditur in remiſſionem peccatorũ. Di-
co autem vobis, non bibam ammo-
do de hoc genimine vitis vſq; in diẽ
illum, cum illud bibam vobiſcũ no-
Mar.14.c uum in regno patris mei. Et hymno
Luc.22.d dicto, exierunt in montem olìueti.
Ioan.18.a Tunc dicit illis IESVS, Omnes vos
Ioã.16.g ſcãdalum patiemini in me, in iſta no-
Zac.13.c cte. Scriptum eſt enim, Percutiam pa
Mar.14.c ſtorem, & diſpergentur oues gregis.
&.16.b Poſtquam autem reſurrexero, præ-

cedam vos in Galilęam. Reſpondens
autem Petrus, ait illi, Et ſi omnes ſcã
dalizati fuerint in te, ego nunquam
D ſcandalizabor. Ait illi IESVS, Amē Mar.14.c
dico tibi: quòd in hac nocte antequã Luc.22.c
gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Ioan.13.d
Petrus, Etiam ſi oportuerit me mori
tecum, non te negabo. Similiter &
omnes diſcipuli dixerunt. ¶ Tunc ve Mar.13.d
nit IESVS cum illis in villam quæ Luc.22.d
dicitur Gethſemani: & dixit diſcipu-
lis ſuis, Sedete hic, donec vadam il-
luc, & orem. Et aſſumpto Petro &
duobus filiis Zebedæi, cœpit contri-
ſtari & mœſtus eſſe. Tunc ait illis, Triſ
ſtis eſt anima mea vſque ad mortem.
ſuſtinete hic, & vigilate mecum. Et
progreſſus puſillum, prócidit in fa-
ciem ſuam orans, & dicẽs, Pater mi,
ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.
veruntamen non ſicut ego volo, ſed
ſicut tu. Et venit ad diſcipulos ſuos,
& inuenit eos dormiẽtes: & dicit Pe-
tro, Sic non potuiſtis vna hora vigi-
gilare mecum? Vigilate, & orate vt

non intretis in tentationem. ſpiritus
quidem promptus eſt, caro autem in
firma. Iterum ſecundo abijt: & ora/
uit, dicens, Pater mi, ſi non poteſt
hic calix tranſire niſi bibam illum: fi/
at voluntas tua. Et venit, & iterum
inuenit eos dormientes. erant enim
oculi eorum grauati. Et relictis illis,
iterum abijt: & orauit tertio, eundem
ſermonem dicens. Tunc venit ad di/
ſcipulos ſuos, & dicit illis, Dormi/
te iam & requieſcite. ecce appropin/
quauit hora, & filius hominis tradi/
tur in manus peccatorum. Surgite, E
eamus: ecce appropinquauit qui me
Mar. 14. e tradit. ¶ Adhuc eo loquente, ecce Iu
Luc. 22. e das vnus de duodecim vênit, & cum
Ioan. 18. a eo turba multa cum gladijs & fuſti/
bus, miſſi à principibus ſacerdotum
& ſenioribus populi. Qui autem tra/
didit eum, dedit illis ſignum, dicens,
Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt:
tenete eum. Et confeſtim accedens ad
IESVM, dixit, Aue rabbi. Et oſcu/
latus eſt eum. Dixitq; illi IESVS,

Amice, ad quid veniſti? Tunc acceſſe-
runt, & manus iniecerũt in IESVM:
& tenuerunt eum. Et ecce vnus ex his
qui erant cum IESV, extendens ma
num, exemit gladium ſuum: & per-
cutiés ſeruum principis ſacerdotum,
amputauit auriculam eius. Tunc ait
illi IESVS, Conuerte gladium tu- Geñ.9.a
ũm in locum ſuum. omnes enim qui Apo.13.c
acceperint gladium, gladio peribunt.
An putas quòd non poſſum modo
rogare patrem meum: & exhibebit
mihi plus quàm duodecim legiones
angelorum? Quomodo ergo imple-
buntur ſcripturæ, quòd ſic oportet Eſa.53.c
fieri? In illa hora dixit IESVS tur-
bis, Tanquã ad latronem exiſtis cum
gladijs & fuſtibus comprehendere
F me? quotidie apud vos ſedebam do-
cens in templo: & non me tenuiſtis.
Hoc autem totum factum eſt, vt
adimplerentur ſcripturæ propheta- Thrẽ.4.d
rum. Tunc diſcipuli omnes, relicto
eo fugerunt. ¶ At illi tenentes IE- Mar.14.f
SVM, duxerunt ad Caipham princi- Luc.22.f

Ioan. 18. c pem ſacerdotum, vbi ſcribæ & ſenio-
res conuenerant. Petrus autem ſeque
batur eum à longe, vſque in atrium
principis ſacerdotum. Et ingreſſus
intrò, ſedebat cum miniſtris: vt vi-
deret finem. Principes autem ſacer-
et ſeniores dotum, & omne concilium, quære-
bant falſum teſtimonium contra IE
SVM, vt eum morti traderent: & nõ
inuenerunt, cum multi falſi teſtes ac-
ceſſiſſent. Nouiſſime autem venerũt
duo falſi teſtes: & dixerunt, Hic di-
Ioan. 2. d xit, Poſſum deſtruere templum dei,
& in triduo ædificare illud. Et ſurgẽs
princeps ſacerdotum, ait illi, Nihil re
quid ſpondes ad ea quæ iſti aduerſum te
teſtificantur? IESVS autem tacebat.
Et princeps ſacerdotum ait illi, Adiu-
ro te per deum viuum, vt dicas no-
bis ſi tu es CHRISTVS filius dei.
Dicit illi IESVS, Tu dixiſti. verun-
tamen dico vobis, ammodo videbi-
tis filium hominis ſedentem à dex-
tris virtutis dei, & venientem in nu-
bibus cœli. Tunc princeps ſacerdotũ
ſcidit

ſcidit veſtiméta ſuá, dicens, Blaſphe
mauit. quid adhuc egemus teſtibus?
G Ecce nunc audiſtis blaſphemiá eius,
quid vobis videtur? At illi reſpondē
tes, dixerunt, Reus eſt mortis. Tunc Eſa.50.c
expuerũt in faciem eius: & colaphis
eum cæciderunt. alij autem palmas
in faciem eius dederunt, dicentes,
Prophetiza nobis CHRISTE, qs
eſt qui te percuſſit? Petrus vero ſede Mar.14.g
bat foris, in atrio: & acceſſit ad eum luc.22.f
vna ancilla, dicens, Et tu cũ IESV ioan.18.c
Galilæo eras. At ille negauit coram
omnibus, dicens, Neſcio quid dicas.
Exeunte autem illo ianua, vidit eũ Mar.14.g
alia ancilla: & ait his qui erant ibi. luc.22.f
Et hic erat cum IESV Nazareno. Et ioan.18.e
iterum negauit cum iuramento, Nõ
noui hominem. Et poſt puſillum, ac
ceſſerunt qui ſtabant: & dixerunt Pe
tro, Vere & tu ex illis es: nam & lo-
quela tua manifeſtum te facit. Tunc
cœpit deteſtari & iurare, quod non
nouiſſet hominem. Et continuo gal-
lus cãtauit. Et recordatus eſt Petrus

verbi IESV q; dixerat illi, Prius q̃
gallus cãtet, ter me negabis. Et egreſ
ſus foras, fleuit amare.

CAPVT XXVII.

Mar. 15. a
luc. 23 a.
Ioan. 18. c

Mane autem facto, conſili- A
um inierunt omnes prin-
cipes ſacerdotum & ſenio
res populi aduerſus IE-
SVM: vt eum morti traderẽt. Et vin
ctum adduxerunt eum: & tradide-
rũt Pontio Pilato præſidi. ¶ Tũc vi
dens Iudas, qui eum tradidit, quod
damnatus eſſet: pœnitentia ductus,
retulit triginta argenteos principi-
bus ſacerdotum & ſenioribus, di-
cens, Peccaui, tradens ſanguinem iu
ſtum. At illi dixerunt, Quid ad nos?
tu videris. Et proiectis argenteis in
templo, receſſit: & abiens, laqueo ſe
ſuſpendit. Principes autem ſacerdo-
tum accæptis argenteis, dixerunt,
Non licet eos mittere in corbanam:
quia pretium ſanguinis eſt. Conſilio
autem inito, emerunt ex illis agrum
figuli, in ſepulturam peregrinorum.

Act. 1. c

Propter hoc vocatus eſt ager ille,
ager ſanguinis, vſque in hodiernum
diem. Tunc impletum eſt quod di-
ctum eſt per Hieremiam prophetam
dicentem, Et accęperunt triginta ar- Zach.11.a
gẽteos, pretium appretiati quem ap
pretiauerunt à filijs Iſrael: & dede-
runt eos in agrum figuli, ſicut conſti
B tuit mihi dominus. ¶ IESVS autẽ Mar.15.a
ſtetit ante præſidem: & interrogauit luc.23.a
eum pręſes, dicens, Tu es rex Iudęo ioan.18.f
rum? Dicit illi IESVS, Tu dicis. Et
cum accuſaretur à principibus ſacer
dotum & ſenioribus, nihil reſpon-
dit. Tunc dicit illi Pilatus, Nõ audis
quanta aduerſum te dicunt teſtimo-
nia? Et nõ reſpondit ei ad vllum ver
bum: ita vt miraretur præſes vehe-
menter. Per diem autem ſolennem
cõſueuerat pręſes populo dimittere
vnum vinctum quem voluiſſent. ha
bebat autem tunc vinctum inſignẽ,
qui dicebatur Barabbas. Cõgregatis
ergo illis, dixit Pilatus, Quẽ vultis
dimittã vobis? Barabbã, an IESVM

qui dicitur CHRISTVS? Sciebat
enim q per inuidiam tradidiſſent eũ.
Sedẽte autem illo pro tribunali, mi
ſit ad eum vxor eius, dicens, Nihil ti
bi & iuſto illi. multa enim paſſa ſum
hodie per viſum propter eum. Prin-
cipes autem ſacerdotum & ſeniores,
perſuaſerunt turbis vt peterent Ba-
rabban, IESVM vero perderent. Re
ſpondens autem pręſes, ait illis, Quẽ C
vultis vobis de duobus dimitti? At
illi dixerunt, Barabban. Dicit illis Pi
Mar. 15.b latus, Quid igitur faciam IESV qui
luc. 23.b dicitur CHRISTVS? Dicunt om-
ioan. 18. g nes, Crucifigatur. Ait illis præſes,
&. 19.c Quid enim mali fecit? At illi magis
clamabant, dicẽtes, Crucifigatur. Vi
dens autem Pilatus quod nihil profi
ceret, ſed magis tumultus fieret: accę
pta aqua, lauit manus corã populo
dicens, Innocẽs ego ſum à ſanguine
iuſti huius. vos videritis. Et reſpon-
dens vniuerſus populus, dixit, San-
guis eius ſuper nos, & ſup filios no-
ſtros. Tunc dimiſit illis Barabban:

IESVM autē flagellatum tradidit
vt crucifigeretur. ¶ Tūc milites præ Mar. 15. b.
ſidis ſuſcipientes IESVM in prætο ioan. 18. a
rio, congregauerunt ad eum vniuer
D ſam cohortem. & exuentes eū, chla-
mydem coccinam circūdederunt ei:
& plectentes coronam de ſpinis, po
ſuerunt ſuper caput eius, & arundi-
nem in dextera eius. & genu flexo an
te eum, illudebant ei, dicentes, Aue
rex Iudæorum. Et expuētes in eum,
acceperunt arundinem, & percutie-
bant caput eius. Et poſtquam illuſe-
runt ei, exuerunt eum chlamydem:
& induerunt eum veſtimentis ſuis,
& duxerunt eum vt crucifigerent.
¶ Exeuntes autem, inuenerunt ho- Mar. 15. b
minem Cyrenæum, nomine Symō luc. 23. d
nem: hunc angariauerunt vt tolleret
crucem eius. Et venerunt in locum Mar. 15. b
qui dicitur Golgotha, quod eſt Cal- luc. 23. d
uariæ locus. Et dederūt ei vinum bi- ioan. 19. d
bere cum felle mixtū. Et cūm guſtaſ-
ſet, noluit bibere. ¶ Poſtquam autē Mar. 15. b
crucifixerunt eum, diuiſerunt veſti-

Luc. 23. c menta eius ſortem mittentes: vt im-
Ioan. 19. d pleretur quod dictum eſt per prophe
tam dicentem, Diuiſerunt ſibi veſti-
Pſal. 21. c menta mea: & ſuper veſtem meam E
miſerunt ſortem. Et ſedentes ſerua-
bant eum. Et impoſuerunt ſupra ca-
put eius cauſam ipſius ſcriptam, Hic
eſt IESVS rex Iudæorum. Tunc
crucifixi ſunt cum eo duo latrones:
vnus à dextris, & vnus à ſiniſtris.
Prætereuntes autem blaſphemabāt
eum: mouentes capita ſua, & dicen-
Ioan. 2. d tes, Tu qui deſtruis templum dei, &
in triduo illud ædificas: ſalua temet-
ipſum. ſi filius dei es, deſcende de
cruce. Similiter & principes ſacerdo
tum illudentes cum ſcribis & ſenio-
ribus dicebant, Alios ſaluos fecit, ſe-
Sapiē. 2. d ipſum non poteſt ſaluum facere. ſi
rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cru
ce, & credemus ei, confidit in deo: li-
beret nūc eū ſi vult eum. dixit enim,
Sapiē. 2. c Filius dei ſum. Idipſum autem & la
trones, qui crucifixi erant cum eo,
improperabant ei. A ſexta autem ho

ra, tenebræ factæ ſunt ſupér vniuer-
ſam terram, vſq; ad horam nonam.
Et circa horam nonam clamauit IE-
SVS voce magna, dicẽs, Eli, eli, lam- Pſal.21.a.
ma azabtani? hoc eſt, Deus meus, de-
us meus, vt quid dereliquiſti me?
F Quidam autem illic ſtantes & audiẽ-
tes, dicebant, Eliam vocat iſte. Et cõ-
tinuo currens vnus ex eis, accæptam
ſpongiam impleuit aceto: & impo-
ſuit arundini, & dabat ei bibere. Cæ-
teri vero dicebant, Sine, videamus
an veniat Elias liberans eum. IE-
SVS autem iterum clamans voce
magna, emiſit ſpiritum. Et ecce ve-
lum templi ſciſſum eſt in duas par-
tes, à ſummo vſq; deorſum. & terra
mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, & mo-
numẽta aperta ſunt: & multa corpo-
ra ſanctorum qui dormierant, ſurre-
xerunt. Et exeuntes de monumentis
poſt reſurrectionem eius, venerunt
in ſanctam ciuitatem: & apparuerũt
multis. Centurio autem, & qui cum
eo erant cuſtodientes IESVM, viſo

terręmotu & his quę fiebant, timuerunt valde, dicentes, Vere filius dei erat iſte. Erant autem ibi mulieres multæ à longe, quę ſecutę erant IESVM à Galilęa, miniſtrãtes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioſe mater, & mater filiorum Zebedęi.

Mar.15.d luc.23.g ioan.19.g ℭ Cũ aũt veſpera facta eſſet, vẽnit qdã homo diues ab Arimathęa, nomine Ioſeph qui & ipſe diſcipulus erat IESV. hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus IESV. Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus. Et accępto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſindone mũda: & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abijt. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria: ſedentes cõtra ſepulcrum. ℭ Altera autem die, quæ eſt poſt paraſceuen, cõuenerunt principes ſacerdotum & phariſæi ad Pilatum, dicẽtes, Domine recordati ſumus quid ſeductor ille dixit adhuc

viuens, Poſt tres dies reſurgam. Iube ergo cuſtodiri ſepulcrum vſq; in diem tertium: ne forte veniant diſcipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi, Surrexit à mortuis. & erit nouiſſimus error peior priore. Ait illis Pilatus, Habetis cuſtodiam. ite, cuſtodite ſicut ſcitis. Illi autem abeuntes, munierunt ſepulcrum: ſignantes lapidem cum cuſtodibus.

CAPVT XXVIII.

A VEſpera autem ſabbatorũ quę luceſcit in primã ſabbatorum, vênit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulcrũ. Et ecce: terręmotus factus eſt magnus. angelus enim domini deſcẽdit de cœlo: & accedens, reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum. erat autem aſpectus eius ſicut fulgur: & veſtimẽtum eius, ſicut nix. Præ timore autẽ eius, exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui. Reſpondẽs autem angelus, dixit mulieribus. Nolite timere vos,

Mar. 16.a
ioan. 20.a

ſcio enim quòd IESVM qui cruci-
fixus eſt, quæritis. non eſt hic: ſurre-
xit enim, ſicut dixit. venite, videte lo- B
cum, vbi poſitus erat dominus. Et ci-
to euntes, dicite diſcipulis ei⁹ quod
ſurrexit: & ecce præcedit vos in Ga-
lilæam. ibi eum videbitis; ecce dixi
vobis. Et exierunt cito de monumẽ-
to cũ timore & gaudio magno, cur-
rentes nunciare diſcipulis eius. Et ec-
ce IESVS occurrit illis, dicens, Aue
te. Illæ autem acceſſerunt, & tenue-
runt pedes eius, & adorauerũt eum.
Tunc ait illis IESVS, Nolite time- C
re. ite, nunciate fratribus meis vt eãt
in Galilæam, & ibi me videbũt. Quæ
cum abiiſſent, ecce quidam de cuſto-
dibus venerunt in ciuitatem, & nun-
ciauerunt principibus ſacerdotũ om-
nia quæ facta fuerant. Et congregati
cum ſenioribus, cõſilio accæpto, pe-
cuniam copioſam dederunt militi-
bus, dicẽtes, Dicite, Diſcipuli eius no-
cte venerunt, & furati ſunt eum no-
bis dormientibus. Et ſi hoc auditum

ſuerit a pręſide, nos ſuadebimus ei,
& ſecuros vos faciemus. At illi accę-
pta pecunia, fecerunt ſicut erant edo
D cti. Et diuulgatum eſt verbum iſtud
apud Iudęos, vſque in hodiernum
diem. ¶ Vndecim aũt diſcipuli abie
runt in Galilęam, in montem vbi cõ
ſtituerat illis IESVS. Et videntes
eum adorauerũt, quidam autem du
bitauerunt. Et accedens IESVS, lo- Mar.16. d
cutus eſt eis dicẽs, Data eſt mihi om
nis poteſtas in cœlo & in terra. Eun-
tes ergo docete omnes gentes: bapti
zantes eos in nomine patris & filij
& ſpiritus ſancti, docentes eos ſerua
re omnia quæcunque mandaui vo-
bis: & ecce ego vobiſcum ſum om-
nibus diebus, vſque ad conſumma-
tionem ſeculi.

EVANGELII SECVNDVM
MATTHÆVM,
FINIS.

HIERONYMVS IN CATA-LOGO SCRIPTORVM ECCLESIASTI-CORVM.

MArcus, diſcipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, breue ſcripſit euangelium. Quod cum Petrus audiſſet, probauit: & eccleſiæ legendum ſua authoritate edidit: ſicut Clemens in ſexto hypotypoſeō libro ſcribit. Et Papias Hieroſolymitanus epiſcopus meminit huius Marci. & Petrus in epiſtola prima, ſub nomine Babylonis, figuraliter Romam ſignificans, Salutat vos quę in Babylone coelecta, & Marcus filius meus. Aſſumpto itaq; euangelio quod ipſe confecerat, perrexit Ægyptum, & primus Alexandriæ CHRISTVM annuncians, conſtituit eccleſiam, tantæ doctrinæ & vitæ continentia, vt omnes ſectatores CHRISTI ad exēplum ſui

cogeret. Deniq; Philo diſertiſſimus Iudæorum, videns Alexandriæ primam eccleſiam adhuc Iudaizanté, quaſi in laudem gentis ſuæ librum ſuper eorum conuerſatione ſcripſit. & quomodo Lucas narrat Hieroſolymæ credentes omnia habuiſſe cõmunia: ſic ille quod Alexandriæ ſub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus eſt autem octauo Neronis anno, & ſepultus Alexandriæ, ſuccedente ſibi Aniano.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

I Nitium euangelij A
IESV CHRI/
Matt.3 STI filij dei. Sicut
ſcriptum eſt in pro/
Mala.3.a phetis, Ecce mitto an
gelum meum ante fa
ciem tuam, qui præ/
parabit viam tuam
Eſa.40.a ante te, Vox claman
luc.3.a tis in deſerto, Parate viam domini,
ioan.1.c rectas facite ſemitas eius. Fuit Ioan
nes in deſerto baptizans, & prædi/
cans baptiſmum pœnitentiæ in re/
miſſionem peccatorum. Et egredie/ B
Mat.3.a batur ad eum tota Iudæa regio, &
Hieroſolymitæ: & baptizabantur
omnes ab illo in Iordane flumine
confitentes peccata ſua. Et erat Ioan
nes veſtitus pilis cameli, & zona pel

liceā circa lumbos ſuos: & locuſtas
B & mel ſylueſtre edebat. Et prædica- Matt. 3. e
bat, dicens, Venit fortior me poſt Luc. 3. c
me, cuius non ſum dignus procum- ioan. 1. d
bens ſoluere corrigiam calceamen-
torum. Ego quidem baptizaui vos
aqua: ille vero baptizabit vos ſpiritu
ſancto. ¶ Et factū eſt, in diebus illis
venit IESVS à Nazareth Galilææ: & Matt. 3. d
baptizatus eſt à Ioanne in Iordane. luc. 3. d
Et ſtatim aſcēdens de aqua, vidit cœ
los apertos, & ſpiritum tanquam co
lumbam deſcendētem ſuper illum.
Et vox facta eſt de cœlis, Tu es filius
meus dilectus, in te cōplacui. ¶ Et Matt. 4. a
ſtatim ſpiritus expellit eum in deſer Luc. 4. a
tum. Et erat in deſerto quadraginta
diebus & quadraginta noctibus: &
tentabatur à ſatana. eratq; cū beſtijs:
& angeli miniſtrabant illi. ¶ Poſt- Mat. 4. b
quā autem traditus eſt Ioānes, venit luc. 4. c
IESVS in Galileā, prędicans euan- ioan. 4. f
gelium regni dei, & dicens, imple-
tum eſt tempus, & appropinquauit
regnū dei, pœnitentiā agite, & cre-

Mat.4.c dite euangelio. Et præteriens ſecus
luc.5.a mare Galilee, vidit Simonem & An
dream fratrem eius, mittentes retia
in mare (erāt enim piſcatores) & di-
xit eis IESVS, Venite poſt me, & fa
ciā vos fieri piſcatores hominum. Et
protinus relictis retibus, ſecuti ſunt
eum. Et progreſſus inde puſillum,
vidit Iacobum Zebedæi & Ioanné
fratrem eius, & ipſos componentes
retia in naui: & ſtatim vocauit illos.
Et relicto patre ſuo Zebedæo in na-
ui cum mercenarijs: ſecuti ſunt eū.
¶ Et ingrediuntur Capharnaum: & C
Mat.4.b ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynago-
luc.4.e gam, docebat. Et ſtupebant ſuper do
matt.7.d ctrina eius. erat eni docés eos quaſi
luc.4.e poteſtatem habens, & non ſicut ſcri-
bæ. Et erat in ſynagoga eorū homo
Luc.4.e cum ſpiritu immundo: & exclama-
uit, dicés, Quid nobis & tibi IESV
Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio
te qui ſis, ſanctus dei. Et cōminatus
eſt ei IESVS, dicens, Obmuteſce, &
exi de homine. Et diſcerpés eum ſpi-
ritus

ritus immundus, & exclamans voce
magna, exijt ab eo. Et mirati ſunt om-
nes: ita vt conquirerent inter ſe, dicẽ-
tes, Quid eſt hoc? quæ doctrina hæc
noua: quia in poteſtate ſpiritibus im-
mundis imperat, & obediunt ei? Et
proceſſit rumor eius ſtatim in totam
regionẽ Galilęę. ¶ Et protinus egre- Mat. 8. b
dientes de ſynagoga, venerunt in do Luc. 4. f
mum Simônis & Andreæ cum Iacô-
bo & Ioanne. Decumbebat autem ſo-
crus Simônis febricitans: & ſtatim di-
cunt ei de illa. Et accedens, eleuauit
eam apprehenſa manu eius: & conti-
nuo dimiſit eam febris, & miniſtra-
D uit eis. Veſpere autem facto, cum oc-
cidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes
male habentes, & dæmonia haben-
tes: & erat tota ciuitas congregata ad
ianuam. Et curauit multos qui vexa-
bantur varijs languoribus: & dæmo
nia multa eijciebat: & non ſinebat ea
loqui, quod noſſent eum. Et dilucu-
lo valde ſurgens, egreſſus abijt in de-
ſertum locum, ibiq; orabat. Et proſe-

cutus eſt eum Simon, & qui cum illo
erant. Et cum inueniſſent eum, dixe-
runt ei, Omnes quærũt te. Et ait illis,
Eamus in proximos vicos & ciuita-
tes: vt & ibi prædicem: ad hoc enim
vẽni. Et erat prædicans in ſynagogis
eorum, in tota Galilæa: & dæmonia
Mat.8.a eijciens. ℭ Et venit ad eum leproſus
Luc.5.c deprecans eum: & genu flexo, dicit,
Si vis, potes me mũdare. IESVS au-
tem miſertus eius, extendit manum
ſuam: & tangens eum, ait illi, Volo.
Mundare. Et cum dixiſſet, ſtatim di-
ſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt. Et
comminatus eſt ei, ſtatimq́ꝫ eiecit il-
lum: & dicit ei, Vide nemini dixeris:
ſed vade, oſtende te principi ſacerdo-
tum, & offer pro emundatione tua
Leui.14.a quæ præcepit Moyſes in teſtimoniũ
Luc.4.g illis. At ille egreſſus cœpit prædicare
multa & diffamare ſermonem: ita,
vt iam non poſſet IESVS manifeſte
introire in ciuitatem, ſed foris in de-
ſertis locis eſſe. & cõueniebant ad eũ
vndiqꝫ.

CAPVT II.

A ET iterum intrauit Caphar- Mat.9.a
naum poſt dies aliquot: & Luc.5.d
auditū eſt quòd in domo
eſſet, & confeſtim cōuene-
runt multi, ita vt nō caperet neq; ad
ianuam, & loquebatur eis verbū. Et
veniunt ad eum ferētes paralyticum
qui à quatuor portabatur. Et cum nō
poſſent appropinquare illi præ tur-
ba, nudauerūt tectum vbi erat: & pa-
tefacientes, ſubmiſerūt grabatum in
quo paralyticus iacebat. Cum autem
vidiſſet IESVS fidem illorū, ait pa-
ralytico, Fili dimittantur tibi pecca-
ta tua. Erant autem illic quidam de
ſcribis ſedentes: & cogitantes in cor-
dibus ſuis, Quid hic ſic loquitur blaſ-
phemias? Quis poteſt dimittere pec-
cata niſi ſolus deus? Quo ſtatim co-
gnito, IESVS ſpiritu ſuo quod ſic co-
B gitarēt ītra ſe, dixit illis, Quid iſta co-
gitatis in cordibus veſtris? Quid eſt
facilius, dicere paralytico, Dimittan-
tur tibi peccata: an dicere, Surge, tolle

grabatum tuum & ambula? Vt autē
ſciatis quòd filius hominis habet po-
teſtatem in terra dimittendi peccata
(ait paralytico) tibi dico, ſurge, tolle
grabatum tuum, & vade in domum
tuam. Et ſtatim ſurrexit ille: & ſubla-
to grabato, abijt inde corā omnibus,
Ita vt mirarentur omnes, & glorifica
rent deum, dicentes, Nunquam ſic vi
Mat. 9. a dimus. ¶ Et egreſſus eſt rurſus ad ma
Luc. 5. f re: omniſq; turba veniebat ad eum,
& docebat eos. Et cum preteriret IE
SVS, vidit Leui Alphæi ſedentem ad
teloniū: & ait illi, Sequere me. Et ſur-
gens ſecutus eſt eum. Et factum eſt:
cùm accūberet in domo illius, multi
etiā publicani & peccatores ſimul diſ
cūbebant cū IESV & diſcipulis eius,
erant enim multi qui ſequebātur eū.
Et ſcribæ & phariſæi videntes quòd
manducaret cum publicanis & pecca
toribus, dixerūt diſcipulis eius. Qua-
re cū publicanis & peccatoribus mā-
ducat & bibit magiſter veſter? Hoc au
dito, IESVS ait illis. Non neceſſe

habent ſani, medico: ſed qui male ha- 1.Tim.1.e
bent. nõ enim veni vocare iuſtos, ſed
peccatores. ℂ Et erant diſcipuli Ioã- Matt.9.b
nis & phariſæorum ieiunantes: & ve Luc.5.f.g
niunt, & dicunt illi, Quare diſcipuli
Ioãnis & phariſæorum ieiunant: tui
autem diſcipuli non ieiunant? Et ait il
lis IESVS, Nunquid poſſunt filij nu
ptiarum, quandiu ſponſus cum illis
eſt, ieiunare? Quãto tempore habent
ſecum ſponſum, non poſſunt ieiuna-
D re, Venient autem dies cum auferetur
ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt in
illis diebus. Nemo aſſumentum pãni
rudis aſſuit veſtimento veteri: alio-
quin aufert ſupplementum eius no-
uum à veteri, & maior ſciſſura fit. Et
nemo mittit vinum nouum in vtres
veteres: alioquin dirũpet vinũ vtres,
& vinum effunditur, & vtres pereũt.
ſed vinum nouũ in vtres nouos mit-
ti debet. ℂ Et factũ eſt vt ſabbatis am Matt.12.a
bularet per ſata: & diſcipuli eius cœ- Luc.6.a
perũt progredi & vellere ſpicas. Pha-
riſæi autem dicebant ei, Ecce, quid fa-

ciunt ſabbatis quod non licet? Et ait il
1.Rc.21.b lis, Nunquam legiſtis quid fecerit Da
uid, quando neceſſitatẽ habuit & eſu-
rijt ipſe & qui cum eo erant? quomo-
do introiuit in domum dei ſub Abia
thar principe ſacerdotũ, & panes pro
poſitionis manducauit: quos non li-
cebat manducare niſi etiam ſacerdo-
tibus, & dedit ijs qui cum eo erant? Et
dicebat eis, Sabbatum propter homi
nem factum eſt: & nõ homo propter
ſabbatũ. Itaq; dominus eſt filius ho- ¶
minis, etiam ſabbati.

CAPVT III.

Mat.12.a ET introiuit iterum in ſyna A
Luc.6.b gogã: & erat ibi homo ha-
bens manũ aridam. Et ob-
ſeruabant eũ ſi ſabbatis cu
raret eum: vt accuſarent illum. Et ait
homini habenti manum aridam, Sur
ge in medium. Et dicit eis, Licet ſab-
batis benefacere, an male? animã ſal-
uã facere, an perdere? At illi tacebant.
Et circunſpiciens eos cum ira, contri-
ſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, di

cit homini, Extẽde manum tuam. Et
extendit: & reſtituta eſt manus illius
ſana vt altera. Exeuntes autem phari
ſæi, ſtatim cum herodianis cõſilium
faciebãt aduerſus eum, quomodo eũ
C perderent. IESVS autẽ cum diſcipu
lis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa tur-
ba à Galilęa & Iudęa ſecuta eſt eum,
& ab Hieroſolymis & ab Idumęa &
trans Iordanẽ. & qui circa Tyrum &
Sidônem habitabant, multitudo ma
gna, audientes quæ faciebat, venerũt
ad eũ. Et dixit IESVS diſcipulis ſuis
vt nauicula ſibi deſeruiret, ꝓpter tur-
B bam, ne cõprimerẽt eum. multos enĩ
ſanabat, ita vt irruerẽt in eum vt illũ
tangerent quotquot habebãt plagas.
Et ſpiritus imundi cum illũ videbãt,
procidebant ei: & clamabant dicẽtes,
Tu es filius dei. Et vehementer cõmi
nabatur eis, ne manifeſtarent illum.
¶ Et aſcendens in montẽ, vocauit ad Mat. 10. a
ſe, quos voluit ipſe: & venerũt ad eũ. Luc. 6. b. c
Et fecit vt eſſent duodecim cum illo:
& vt mitteret eos prædicare. Et de-

ciunt ſabbatis quod non licet? Et ait il-
1.Re.21.b lis, Nunquam legiſtis quid fecerit Da
uid, quando neceſſitatē habuit & eſu-
rijt ipſe & qui cum eo erant? quomo-
do introiuit in domum dei ſub Abia
thar principe ſacerdotū, & panes pro
poſitionis manducauit: quos non li-
cebat manducare niſi etiam ſacerdo-
tibus, & dedit ijs qui cum eo erant? Et
dicebat eis, Sabbatum propter homi
nem factum eſt: & nō homo propter
ſabbatū. Itaq; dominus eſt filius ho- C
minis, etiam ſabbati.

CAPVT III.

Mat.12.a ET introiuit iterum in ſyna A
Luc.6.b gogā: & erat ibi homo ha-
bens manū aridam. Et ob-
ſeruabant eū ſi ſabbatis cu
raret eum: vt accuſarent illum. Et ait
homini habenti manum aridam, Sur
ge in medium. Et dicit eis, Licet ſab-
batis benefacere, an male? animā ſal-
uā facere, an perdere? At illi tacebant.
Et circunſpiciens eos cum ira, contri-
ſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, di

cit homini, Extēde manum tuam. Et
extendit: & reſtituta eſt manus illius
ſana vt altera. Exeuntes autem phari
ſæi, ſtatim cum herodianis cōſilium
faciebāt aduerſus eum, quomodo eū
C perderent. IESVS autē cum diſcipu
lis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa tur-
ba à Galilęa & Iudęa ſecuta eſt eum,
& ab Hieroſolymis & ab Idumęa &
trans Iordanē. & qui circa Tyrum &
Sidônem habitabant, multitudo ma
gna, audientes quæ faciebat, venerūt
ad eū. Et dixit IESVS diſcipulis ſuis
vt nauicula ſibi deſeruiret ꝓpter tur-
B bam, ne cōprimerēt eum. multos enī
ſanabat, ita vt irruerēt in eum vt illū
tangerent quotquot habebāt plagas.
Et ſpiritus imundi cum illū videbāt,
procidebant ei: & clamabant dicētes,
Tu es filius dei. Et vehementer cōmi
nabatur eis, ne manifeſtarent illum.
¶ Et aſcendens in montē, vocauit ad Mat.10.a
ſe quos voluit ipſe: & venerūt ad eū. Luc.6.b.c
Et fecit vt eſſent duodecim cum illo:
& vt mitteret eos prædicare. Et de-

dit illis poteſtatem curandi infirmi-
tates, & eijciendi dæmonia. Et impo-
ſuit Simôni nomen Petrus. & Iacô-
bum Zebedæi & Ioannem fratrẽ Ia
côbi: & impoſuit eis nomina Boaner
ges, quod eſt filij tonitrui. & Andreã C
& Philippum & Bartholomæum &
Matthæum & Thomam & Iacôbũ
Alphæi & Thaddæum & Simônem
Cananæum & Iudam Iſcariotẽ, qui
Mat.9.d & tradidit illum. ¶ Et veniunt ad do
&.12.b mum: & cõuenit iterum turba, ita vt
Luc.11.b non poſſent neq; panem mãducare.
Et cum audiſſent ſui, exierunt tenere
eum. dicebant enim, In furorem ver
ſus eſt. Et ſcribæ qui ab Hieroſolymis
deſcenderant, dicebant, Beelzebub ha
bet. & in principe dęmoniorum eijcit
dæmonia. Et conuocatis eis, in para-
bolis dicebat illis, Quomodo poteſt
ſatanas ſatanam eijcere? Et ſi regnum
in ſe diuidatur, non poteſt regnum il
lud ſtare. Et ſi domus ſuper ſemetip-
ſam diſpertiatur: non poteſt domus
illa ſtare. Et ſi ſatanas conſurrexerit

in ſemetipſum & diſpertitus eſt: non
D poterit ſtare, ſed finem habet. Nemo
poteſt vaſa fortis, ingreſſus in domũ,
diripere, niſi prius fortem alliget: &
tunc domum eius diripiet. Amen di- Mat.12.e
co vobis, quòd omnia dimittentur fi- Luc.12.b
lijs hominum peccata & blaſphemiæ
quibus blaſphemauerint. qui autem
blaſphemauerit in ſpiritum ſanctum,
non habet remiſſionẽ in ęternum: ſed
reus eſt æterni delicti: quoniam dice-
bant, Spiritum immundũ habet. ¶ Et Mat.12.d
veniunt mater eius & fratres: & fo- Luc.8.c
ris ſtantes miſerunt ad eum vocâtes
eum. Et ſedebat circa eum turba: & di
cunt ei, Ecce mater tua & fratres tui
foris quęrũt te. Et reſpondens eis ait,
Quæ eſt mater mea & fratres mei? Et
circũſpiciens eos qui in circuitu eius
ſedebant, ait, Ecce mater mea & fra-
tres mei. Qui enim fecerit volunta-
tem dei: hic, frater meus & ſoror mea
& mater eſt.

CAPVT IIII.

Mat.13.a
Luc.8.a
ET iterum cœpit docere ad A
mare: & congregata eſt ad
eum turba multa, ita vt na
uim aſcendens ſederet in
mari, & tota turba iuxta mare in ter-
ra erat: & docebat eos in parabolis
multa, & dicebat illis in doctrina ſua,
Audite. Ecce exijt ſeminans ad ſemi-
nandum. Et dum ſeminat: aliud cecis
dit circa viam; & venerunt volucres
cœli, & comederũt illud. Aliud vero
cecidit ſuper petroſa, vbi non habuit
terram multã: & ſtatim exortum eſt,
quoniã non habebat altitudinẽ terrę,
& quãdo exortus eſt ſol, exuſtum eſt,
& eo ꝙ non habebat radicẽ, exaruit.
Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcende-
runt ſpinæ & ſuffocauerunt illud, &
fructum non dedit. Et aliud cecidit in
terram bonã: & dabat fructum aſcen-
dentem & creſcentẽ: & afferebãt vnũ
trigeſimũ, & vnum ſexageſimum; &
vnum centeſimũ. Et dicebat. Qui ha-
bet aures audiendi, audiat. Et cũ eſſet B

ſingularis, interrogauerunt eũ hi qui
cum eo erant duodecim, parabolã. Et
dicebat eis, Vobis datũ eſt noſſe my-
ſterium regni dei: illis autẽ qui foris
ſunt, in parabolis omnia fiunt, vt vi- Eſa.6.c
dentes videant & non videant, & au Mat.13.b
dientes audiant & nõ intelligant, ne- Luc.8.b
quando cõuertantur, & dimittantur Ioan.12.f
eis peccata. Et ait illis, Neſcitis parabo Act.28.f
lam hãc? & quomodo omnes parabo Ro.11.b
las cognoſcetis? Qui ſeminat: verbũ
ſeminat. Hi autẽ ſunt qui circa viam,
vbi ſeminatur verbũ, & cũ audierint,
confeſtim venit ſatanas, & aufert ver
bum quod ſeminatum eſt in cordib9
eorũ. Et hi ſunt ſimiliter qui ſuper pe
troſa ſeminãtur: qui cũ audierint ver-
bum, ſtatim cũ gaudio accipiũt illud:
& non habent radicẽ in ſe, ſed tempo
rales ſunt: deinde orta tribulatione
vel perſecutione propter verbum, cõ
feſtim ſcãdalizãtur. Et alij ſunt qui in
ſpinis ſeminãtur: hi ſunt qui verbum
audiũt, & ęrũnę ſeculi & deceptio di cure
uitiarũ, & circa reliqua cõcupiſcentiæ

introeuntes ſuffocāt verbum, & ſine
fructu efficitur. Et hi ſunt qui ſuper C
terram bonam ſeminati ſunt: qui au-
diunt verbū & ſuſcipiunt, & fructifi- D
cant, vnum triceſimū, vnum ſexageſi
Mat.5.b mum, & vnum centeſimū. Et dicebat
Luc.8.c illis, Nūquid venit lucerna vt ſub mo
&.11.e dio ponatur aut ſub lecto? Nónne vt
Mat.10.c ſuper candelabrum ponatur? Non eſt
Luc.8.c enim aliquid abſconditum, quod nō
manifeſtetur: nec factum eſt occultū,
quod nō veniat in palám. Si quis ha-
bet aures audiendi, audiat. Et dicebat
Mat.7.a illis, Videte quid audiatis, In qua mē
Luc.6.f ſura menſi fueritis, remetietur vobis.
Mat.13.b Qui eni habet, dabitur illi: & qui non
&.25.c habet, etiam quod habet auferetur ab
Luc.8.c eo. Et dicebat, Sic eſt regnū dei, quē-
&.13.d admodum ſi homo iaciat ſementem
in terram, & dormiat & exurgat no-
cte & die, & ſemen germinet & incre
ſcat dum neſcit ille. Vltrò enim terra
fructificat, primum herbam, deinde
ſpicam, deinde plenum frumentum
in ſpica. Et cum ex ſe produxerit fru-

et addet' vobis, q audīts

ctus : ſtatim mittit falcem, quoniam
adeſt meſſis. Et dicebat, Cui aſſimila- Mat. 13. c
bimus regnum dei? aut cui parabolæ Luc. 13. d
D comparabimus illud? Eſt ſicut granũ
ſinapis, quod cum ſeminatum fuerit
in terra, minus eſt omnibus ſeminib⁹
quæ ſunt in terra: & cum ſeminatum
fuerit, aſcendit, & fit maius omnibus
oleribus: & facit ramos magnos, ita
vt poſſint ſub vmbra eius aues cœli
habitare. Et talibus multis parabolis
loquebatur eis verbum, prout pote-
rant audire. ſine parabola autem non
loquebatur eis. ſeorſum autem, diſci-
pulis diſſerebat omnia. ¶ Et ait illis Mat. 8. c
in illa die, cũ facta eſſet veſpera, Tran- Luc. 8. d
ſeamus contra. Et dimittentes turbã,
aſſumũt eum, ita vt erat in naui. Sed
& aliæ nauiculæ erant cum illo. Et fa-
cta eſt procella magna venti : & flu-
ctus mittebat in nauim, ita vt imple-
retur nauis. Et erat ipſe in puppi ſu-
per ceruical dormiens: & excitant eũ,
& dicunt illi, Magiſter, nõ ad te per-
tinet: quòd perimus? Et exurgens cõ-

minatus ē vēto, & dixit mari, Tace,
obmuteſce. Et ceſſauit ventus: & fa-
cta eſt tranquillitas magna. Et ait il-
lis, Quid timidi eſtis ſic? necdum ha-
betis fidem? Et timuerunt timore ma-
gno: & dicebant ad alterutrū. Quiſ-
putas eſt iſte, quia & ventus & mare
obediunt ei?

CAPVT V.

Mat.8.d Luc.8.d

ET venerunt trans fretū ma- A
ris in regionem Gadareno-
rum. Et exeunti ei de naui,
ſtatim occurrit de monu-
mentis homo cum ſpiritu immūdo,
qui domiciliū habebat in monumen-
tis. & neq; catenis iam quiſq; poterat
eum ligare: quum ſæpe cōpedibus &
catenis vinctus, dirupiſſet catenas, &
compedes cōminuiſſet: & nemo po-
terat eum domare. & ſemper die ac
nocte in monumētis & in montibus
erat, clamans & concidens ſe lapidi-
bus. Videns autem IESVM à longe,
cucurrit & adorauit eum: & clamans
voce magna dixit, Quid mihi & tibi

IESV fili dei altiſſimi? adiuro te per
deum ne me torqueas. Dicebat enim
illi, Exi ſpiritus immunde ab homine
iſto. Et interrogabat eũ, Quod tibi no
men eſt? Et dicit ei, Legio mihi nomẽ
B eſt: quia multi ſumus. Et deprecaba-
tur eum multũ, ne ſe expelleret extra
regionem. Erat autẽ ibi circa mõtem
grex porcorũ magnus, paſcens. Et de
precabatur eũ ſpiritus, dicẽtes, Mitte
nos in porcos, vt in eos introeamus.
Et cõceſſit eis ſtatim IESVS. Et exe
untes ſpiritus immũdi, introierũt in
porcos. & magno impetu grex præci
pitatus eſt in mare, Erant autem ferè
duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.
Qui autẽ paſcebant eos fugerunt, &
nuntiauerunt in ciuitatẽ & in agros.
Et egreſſi ſunt videre quid eſſet facti:
& veniunt ad IESVM: & vident illũ
qui à dęmonio vexabatur, ſedentẽ ve
ſtitum, & ſanę mẽtis qui habuerat le-
gionẽ: & timuerunt. Et narrauerũt il-
lis, qui viderant, qualiter factũ eſſet ei
qui dæmoniũ habuerat: & de porcis.

Et rogare cœperunt eum vt diſcede-
ret de finibus eorum. Cumq́; aſcéde-
ret nauim, cœpit illum deprecari qui
à dæmonio vexatus fuerat vt eſſet cũ
illo: & non admiſit eũ, ſed ait illi, Va-
de in domũ tuam ad tuos, & annun-
tia illis quanta tibi dominus fecerit,
& miſert⁹ ſit tui. Et abiit, & cœpit præ-
Mat.9.c dicare in Decapoli quanta ſibi feciſſet
Luc.8.f IESVS; & omnes mirabantur. ℂ Et
cum traieciſſet IESVS naui rurſum
trans fretum, conuênit turba multa
ad eum, & erat circa mare. Et ecce ve-
nit quidam de archiſynagogis nomi-
ne Iairus: & videns eum, prócidit ad
pedes eius, & deprecabatur eum mul-
tum, dicens, Filiola mea in extremis
eſt, Veni, impone manum tuam ſu-
per eam, vt ſalua ſit, & viuet. Et abiit C
cum illo: & ſequebatur eũ turba mul-
ta, & comprimebant eum. Et mulier
quæ erat in profluuio ſanguinis annis
duodecim, & fuerat multa perpeſſa à
compluribus medicis, & erogauerat
omnia ſua, nec quicq̃; profecerat, ſed
magis

magis deterius habebat: cumq́ʒ au-
diſſet de IESV, venit i turba retro,
& tetigit veſtimentum eius. dicebat
enim, Si vel veſtimẽtum eius tetige-
ro, ſalua ero. Et cõfeſtim ſiccatus eſt
fons ſanguinis eiꝰ: & ſenſit corpore
ꝙ ſanata eſſet à plaga. Et ſtatim IE-
SVS in ſemetipſo cognoſcens virtu
tem quæ exierat de ſe, conuerſus ad
turbam aiebat, Quis tetigit veſtimẽ-
ta mea? Et dicebant ei diſcipuli ſui. Vi
des turbam comprimentem te? & di
cis, Quis me tetigit? Et circunſpicie-
bat videre eam quæ hoc fecerat. Mu
lier vero timens & tremens, ſciens
quod factum eſſet in ſe: venit & pro
cidit ante eum, & dixit ei omnẽ ve-
D ritatem. Ille autem dixit ei, Filia, fi-
des tua te ſaluam fecit: vade in pace,
& eſto ſana à plaga tua. Adhuc eo lo
A quente, veniunt ab archiſynagogo,
dicẽtes, filia tua mortua eſt: quid vl-
tra vexas magiſtrum? IESVS autẽ
audito verbo quod dicebatur, ait ar-
chiſynagogo, Noli timere; tantum-

modo crede. Et non permiſit quen-
quam ſe ſequi, niſi Petrum & Iacô-
bum & Ioannem fratrem Iacôbi. Et
venit in domũ archiſynagogi: & vi-
det tumultum, & flétes, & eiulantes
multũ. Et igreſſus ait illis, Quid tur
bamini et ploratis? puella nõ eſt mor
tua, ſed dormit. Et irridebãt eũ. Ipſe
vero eiectis omnibus, aſſumit patrẽ
& matrẽ puellę, & qui ſecũ erant, &
ingrediútur vbi puella erat iacẽs. Et
tenes manum puellę, ait illi, Talitha
cumi, quod eſt iterpretatum, Puella
(tibi dico) ſurge. Et cõfeſtim ſurrexit
puella: & ambulabat. erat autem an
norum duodecim. Et obſtupuerunt
ſtupore magno. Et præcępit illis ve-
hementer, vt nemo id ſciret: & iuſſit
dari illi manducare.

CAPVT VI.

Matt.13.g luc.4.c ioan.4.f ET egreſſus inde, abijt in pa A
triam ſuam: & ſequebantẽ
eum diſcipuli ſui. Et facto
ſabbato, cœpit in ſynago-
ga docere: & multi audientes, admi-

rabantur in doctrina eius, dicentes,
Vnde huic hęc omnia? & quę eſt ſapi
entia quæ data eſt illi, & virtutes ta-
les quæ per manus eius efficiuntur?
Nónne hic eſt faber filius MARIÆ,
frater Iacôbi & Ioſe & Iudæ & Si-
mônis? Nónne & ſorores eiꝰ hic no-
biſcum ſunt? Et ſcandalizabantur in
illo. Et dicebat illis IESVS; Non eſt
ꝓpheta ſine honore, niſi ĩ patria ſua,
& in domo ſua, & ĩ cognatione ſua.
Et nõ poterat ibi virtutem vllam fa-
cere, niſi quod paucos infirmos, im-
poſitis manibus, curauit: & miraba-
tur propter incredulitatem eorũ. Et
perambulabat caſtella in circuitu, do-
C cens. Et vocauit duodecim: & cœpit Mat.10.a
eos mittere binos, & dabat illis pote Luc.9.a
B ſtatẽ in ſpũs ĩmundos. Et pcępit eos
ne quid tollerent in via, niſi virgã tã
tum: non peram, nõ panem, neq; in
zona æs, ſed calciarẽtur ſandalijs, &
ne induerent duabus tunicis. Et dice-
bat eis, Quocunq; introieritis in do
mũ, illic manete donec exeatis inde:

& quicunq; non receperint vos, nec
Act.13.g audierint: exeũtes inde, excutite pul
uerem de pedibus veſtris in teſtimo
nium illis. Amen dico vobis, tolera
bilius erit Sodomis aut Gomorris
in die iudicij, quã ciuitati illi. Et exe-
untes prædicabãt vt pœnitentiã age
rent: & dæmonia multa eijciebãt, &
vngebant oleo multos ægros, & ſa-
Mat.14.a nabant. ¶ Et audiuit rex Herodes
luc.9.a (manifeſtum enim factũ eſt nomen
eius) & dicebat, Ioannes Baptiſta re
ſurrexit à mortuis: & propterea vir-
tutes operãtur in illo. Alij autem di
cebant, Elias eſt. Alij vero dicebant,
ꝓpheta eſt, aut quaſi vnus ex prophe
tis. Quo audito, Herodes ait, Quem C
Mat.14.a ego decollaui, Ioannes hic eſt. ipſe à
luc.3.d mortuis reſurrexit. Ipſe enim Hero
des miſit ac tenuit Ioannem, & vin
xit eum in carcere propter Herodia-
dem vxorẽ Philippi fratris ſui, quia
duxerat eam. Dicebat enim Ioannes
Herodi, Non licet tibi habere vxorẽ
fratris tui. Herodias autem inſidia-

batur illi: & volebat occidere eum, nec poterat. Herodes enim metuebat Ioannem, ſciens eum virum iuſtum & ſanctum: & obſeruabat eũ, & audito eo, multa faciebat: & libenter eum audiebat. Et cũ dies opportunus accidiſſet: cum Herodes natalis ſui cœnam faceret principibus & tribunis & primis Galilææ: Cumq́ introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimul que recumbentibus: rex ait puellæ, Pete à me quod vis: & dabo tibi. & iurauit illi, Quicquid petieris dabo

D tibi, licet dimidium regni mei. Quæ cũ exiſſet: dixit matri ſuæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Ioannis Baptiſtæ. Cumq́ introiſſet, ſtatim cum feſtinatione ad regẽ, petiuit, dicens, Volo vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ. Et contriſtatus rex, propter iuſiurãdum & propter ſimul diſcumbẽtes noluit eam contriſtare. Et cõfeſtim rex miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput eius.

At ille abijt, & decollauit eum in car
cere: & attulit caput eius in diſco: &
dedit illud puellæ, & puella dedit
matri ſuę. Quo audito, diſcipuli eius
venerunt & tulerunt corpus eius: &
Mar.14.b poſuerunt illud in monuméto. ¶ Et
luc.9.b conuenientes apoſtoli ad IESVM,
renunciauerunt ei omnia quę egerāt
& docuerāt. Et ait illis, Venite vos ip
ſi ſeorſum in deſertum locū, & reqe
ſcite puſillū. Erāt enim qui veniebāt
& redibāt multi: & nec ſpatiū mādu
candi habebant. Et aſcendentes in na E
uim, abierunt in deſertū locum ſeor
ſum. Et viderūt eos abeūtes turbę, &
cognouerūt eū multi: & pedeſtres de
oībus ciuitatibus cucurrerūt illuc, &
ꝑuenerunt eos, couenerūtq; ad illū.
Mat. 9.d Et exiēs, vidit turbā multā IESVS:
& miſertus eſt ſuper eos, quia erant
ſicut oues nō habētes paſtorē, et coe
Mal.14.b pit illos docere multa. Et cū iam ho
luc.9. b ra multa fieret, acceſſerunt diſcipuli
ioan.6.a eius, dicentes, Deſertus eſt locus hic,
& iam hora præterijt; dimitte illos,

vt euntes in ꝓximas villas & vicos,
emant ſibi cibos quos mãducent. Et
reſpõdens ait illis, Date illis vos mã
ducare. Et dixerũt ei. Eũtes emamus
ducẽtis denarijs panes: & demus il-
lis manducare. Et dixit eis, Quot pa
nes habetis? ite & videte. Et cum co-
gnouiſſent, dicunt. Quinq; & duos
F piſces. Et pcępit illis vt accũbere face
rẽt oẽs ſecundũ cõtubernia ſuper vi
ride fœnũ. Et diſcubuerũt in partes:
per centenos & quinquagenos. Et ac
cęptis qnq; panibus, & duobus piſci
bus: intuẽs in cœlũ benedixit & fre-
git panes, & dedit diſcipulis ſuis vt
ponerẽt ante eos: & duos piſces diui
ſit oĩbus. Et manducauerũt omnes.
& ſaturati ſunt. Et ſuſtulerunt frag-
mentorũ duodecim cophinos ple-
nos, & de piſcibus. Erant aũt qui mã
ducauerũt circiter qnq; millia viro-
rũ. Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos Mat. 14. c
aſcẽdere nauim, vt pręcederẽt trans ioan. 6. b
G fretũ ad Bethſaidã, dum ipſe dimitte
ret populũ. ¶ Et cum dimiſiſſet eos,

abījt in montem orare. Et cum veſpe
ra eſſet, erat nauis in medio mari, &
ipſe ſolus in terra. Et vidit eos labo-
rantes in remigando: erat enim ven-
tus contrarius eis. & circa quartam
vigiliam noctis vênit ad eos ambu-
lans ſupra mare: & volebat præteri-
re eos. At illi vt viderūt eum ambu-
lantem ſupra mare, putauerunt phā
taſma eſſe: & exclamauerūt. Omnes
enim viderunt eum: & conturbati
ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis: &
dixit eis, Confidite. ego ſum: nolite
timere. Et aſcēdit ad illos in nauim:
& ceſſauit vētus. Et magis ac magis
intra ſe ſtupebant. nō enim intellexe
rant de panibus. erat enim cor eorū
Mat. 14.d obcæcatum. ¶ Et cum transfretaſ-
ſent, venerunt in terram Geneſareth
& applicuerūt. Cumq; egreſſi eſſent
de naui, continuo cognouerunt eū:
& percurrentes vniuerſam regionē
illam, cœperunt in grabatis eos qui
ſe male habebant circūferre cum au-
diſſent eum illic eſſe. Et quocunq;

introibat, in vicos vel in villas aut ci
uitates, in plateis ponebant infirmos,
& deprecabãtur eum vt vel fimbriã
veſtimẽti eius tangerẽt. & quotquot
tangebãt eum, ſalui fiebant.

CAPVT VII.

A ET cõueniunt ad eum pha- Mat. 15. a
riſæi & quidam de ſcribis
venientes ab Hieroſoly-
mis. Et cũ vidiſſent quoſ-
dam ex diſcipulis eius cõmunibus
manibus, id eſt non lotis, manduca-
re panes: vituperauerunt. Phariſæi
enim & omnes Iudæi, niſi crebro la- cubitaliter
uerint manus, non manducãt tenen
tes traditiones ſeniorum: & à foro
venientes, niſi baptizentur, non co-
medunt: & alia multa ſunt, quæ trã
dita ſunt illis ſeruare, baptiſmata ca-
licum & vrceorum & æramentorũ
& lectorum. Et interrogãt eum pha-
riſęi & ſcribę, Quare diſcipuli tui nõ
ambulant iuxta traditionem ſeniõ-
rũ, ſed cõmunibus manibus mãdu-
cant panem? At ille reſpondẽs, dixit

eis,Bene prophetauit Eſaias de vo- B
Eſa.29.d bis hypocritis,ſicut ſcriptum eſt, Po
pulus hic,labijs me honorat,cor au-
tē eorum,lōge eſt à me. in vanū aūt
me colūt,docentes doctrinas,præce
pta hominū.Relinquentes enim mā
datum dei,tenetis traditiones homi A
num,baptiſmata vrceorum & calicū
& alia ſimilia his facitis multa. Et di
Exo.20.c cebat illis,Bene irritū facitis præce-
deut.5.b ptū dei, vt traditionē veſtram ſerue-
ephe.6.a tis. Moyſes enim dixit, Honora pa-
Exo.21.c trē tuū & matrem tuam.&,Qui ma
leui.20.b ledixerit patri vel matri,morte mo-
prou.20.c riatur: Vos autem dicitis, Si dixerit
homo patri vel matri, Corbā, quod
eſt,donū,quodcunq; ex me,tibi pro
fuerit: & vltra non dimittitis eum
quicq; facere patri ſuo aut matri,re-
ſcindentes verbū dei per traditionē
veſtrā quam tradidiſtis. Et ſimilia hu C
Mat.15.b iuſmodi multa facitis. ¶Et aduocās
iterū totā turbā,dicebat illis, Audite
me oēs,& intelligite. Nihil eſt extra
hominē introiens in eū, quod poſſit

eum coinqnare. ſed quæ de homine
procedunt, illa ſunt quæ cõmunicãt
hoiem. Si quis habet aures audiendi
audiat. Et cũ introiſſet in domũ à tur
ba, interrogabãt eũ diſcipuli eius pa/
rabolã. Et ait illis. Ita ne vos quoq;
ſine intelligentia eſtis? Non intelligi
tis quod omne extrinſecus introiens
in hominem, non poteſt eũ cõmuni/
care: quia nõ intrat in cor eius, ſed in
ventrẽ vadit, & in ſeceſſum exit, pur
gans omnes eſcas? Dicebat autẽ quæ
de homine exeunt, illa inquinant ho
minem. Abintus enim de corde ho/
minum malæ cogitationes ꝓcedũt,
adulteria, fornicationes, homicidia,
furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus, im/
pudicitiæ, oculus malus, blaſphe/
mia, ſuperbia, ſtultitia. Omnia hæc
mala abintus procedunt: & inqui/
nant hominem. ¶ Et inde ſurgens, Mat. 15. c
abijt in fines Tyri & Sydõnis, & in/
greſſus domum, neminẽ voluit ſci/
re; & non potuit latere. Mulier enim
ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia ha/

bebat ſpiritum immũdum, intrauit
& procidit ad pedes eius. Erat enim
mulier gentilis, Syrophœniſſa gene
re. Et rogabat eũ vt dæmonium eij-
ceret de filia eius. Qui dixit illi, Sine D
prius ſaturari filios: non eſt enim bo
num ſumere panem filiorum, & mit
tere canibus. Et illa reſpondit, & di-
cit illi, Vtiq; domine: nam & catelli
comedunt ſub menſa de micis pue-
rorum. Et ait illi, Propter hũc ſermo
nem, vade, exijt dæmonium à filia
tua. Et cum abijſſet domum, inuenit
puellam iacentẽ ſupra lectum, & dæ
Mat. 15. a. monium exijſſe. ¶ Et iterum exiẽs
et sidonis de finibus Tyri, venit per Sidõnem
ad mare Galilææ inter medios fines
Decapoleos. & adducunt ei ſurdum
& mutum: & deprecãtur eum vt im
ponat illi manum. Et apprehendens
eum de turba ſeorſum: miſit digitos
ſuos in auriculas eius. & expuens, te
tigit linguam eius. & ſuſpiciẽs in cœ
lum, ingemuit: & ait illi, Ephetha,
quod eſt, adaperire. Et ſtatim apertæ

ſunt aures eius: & ſolutum eſt vincu
lum linguæ eius, & loquebatur re-
cte. Et præcępit illis ne cui dicerent.
Quanto autem eis præcipiebat, tan-
to magis plus prædicabāt, & eo am-
plius admirabantur, dicentes, Bene Gene. 1. d
omnia fecit. & ſurdos facit audire, & eccl. 39. c
mutos loqui.

CAPVT VIII.

A IN diebus illis iterum cum Mat. 15. d
turba multa eſſet, nec ha-
berent quod manducarēt
conuocatis diſcipulis, ait
illis; Miſereor ſuper turbam: quia ec
ce iam triduo manent apud me; nec
habent quod manducent. & ſi dimi-
ſero eos ieiunos in domum ſuam,
deficient in via. quidam enim ex eis
de longe venerunt. Et reſponderunt
ei diſcipuli ſui, Vnde iſtos quis pote-
rit hic ſaturare panibus ī ſolitudine?
Et interrogauit eos: Quot panes ha-
betis? Qui dixerunt, Septem. Et præ
cępit turbę diſcumbere ſuper terrā.
Et accipiens ſeptem panes, gratias

gens, fregit: & dabat diſcipulis ſuis
vt apponerét, & appoſuerunt turbę.
Et habebãt piſciculos paucos: & ip/
ſos benedixit, & iuſſit apponi. Et mã
ducauerũt & ſaturati ſunt: & ſuſtule/
runt quod ſuperauerat de fragmẽtis
ſeptem ſportas. Erant autẽ qui man B
ducauerant quaſi quatuor millia: &
Mat.16.a dimiſit eos. ℭ Et ſtatim aſcẽdens na
luc.12.g uim cum diſcipulis ſuis, vênit in par A
tes Dalmanutha. Et exierunt phari/
ſęi, & cœperunt conquirere cum eo,
quærentes ab illo ſignum de cœlo,
tentantes eum. Et ingemiſcens ſpi
ritu ſuo ait. Quid generatio iſta ſi/
gnum quęrit? Amen dico vobis, ſi
dabitur generationi iſti ſignũ. ℭ Et
Mat.16.a dimittens eos, aſcendit iterũ nauim:
& abijt trans fretum. Et obliti ſunt
panem ſumere: & niſi vnum panem
nõ habebant ſecum in naui. Et præ/
cipiebat eis, dicens, Videte, cauete à
fermento phariſæorum, & fermen/
to Herodis. Et cogitabant ad alteru
trum dicentes, panes nõ habemus.

Quo cognito, ait illis IESVS, Quid
cogitatis quod panes non habetis?
nondum cognoſcitis nec ītelligitis?
adhuc cęcatū habetis cor veſtrū? ocu
los habētes non videtis? & aures ha-
bentes nō auditis? Nec recordamini Ioan.6.b
quādo quinq; panes fregi in quinq;
millia, & quot cophinos fragmento
rum plenos ſuſtuliſtis? Dicūt ei: Duo
decim. Quando & ſeptem panes in
quatuor millia, quot ſportas frag-
mentorum tuliſtis? Et dicunt ei, Se-
C ptem. Et dicebat eis. Quomodo nō-
dum intelligitis? Et venit Bethſaidā:
& adducunt ei cæcum, & rogabant
eum, vt illum tangeret. Et appre-
hēſa manu cæci, eduxit eum extra vi
cum: & expuens in oculos eius, īpo-
ſitis manibus ſuis, interrogauit eum
ſi quid videret. Et aſpiciēs ait, Video
homines velut arbores, ambulātes.
Deinde iterum impoſuit manus ſu-
per oculos ei⁹: & cœpit videre, & re-
ſtitutus eſt, ita vt clare videret oēs.
Et miſit illum in domum ſuam di-

cens, Si in vicum introieris, nemini
dixeris in vico. ¶ Et egreſſus eſt IE-
Mat.16.b SVS & diſcipuli eius in caſtella Cæ-
luc.9.c ſareæ Philippi: & in via iterrogabat
diſcipulos ſuos, dicens eis, Quē me
dicunt eſſe homines? Qui reſponde-
runt illi, dicentes, Ioannem Bapti-
ſtam, alij Eliam, alij vero vnum de
prophetis. Tūc dicit illis, Vos vero,
quem me eſſe dicitis? Reſpondēs Pe-
trus ait ei, Tu es CHRISTVS. Et
comminatus eſt eis ne cui dicerēt de
illo. Et cœpit docere eos quod opor-
tet filium hominis pati multa, & re-
probari à ſenioribus & à ſummis ſa-
cerdotibꝰ & ſcribis, & occidi: & poſt
tres dies reſurgere. Et palam verbū
loquebatur. Et apprehendēs eum Pe-
trus, cœpit increpare eum. Qui con-
uerſus & videns diſcipulos ſuos, cō-
minatus eſt Petro, dicēs, Vade retro
Mat.16.d me ſatana, quoniam non ſapis quæ
&.10.d dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.
luc.6.e ¶ Et conuocata turba cum diſcipu-
14.f.17.g lis ſuis, dixit eis, Si qs vult me ſequi,

deneget

deneget ſemetipſum: & tollat crucē ſuam, & ſequatur me. Qui enim vo- Ioā. 12.d
luerit animā ſuam ſaluam facere, per
det eam: qui autem perdiderit animā
ſuam propter me & euangelium, ſal-
uam faciet eam. Quid enim proderit
homini, ſi lucretur mundum totum,
& detrimentū animæ ſuæ faciat? Aut
quid dabit homo cōmutationis pro
anima ſua? Quēcūq; n. puduerit mei Mat. 10.d
ac meorū ſermonū in generatiōe hac Luc. 9.c
adultera & peccatrice, pudebit illius
& filium hominis, vbi venerit in
gloria patris ſui cū angelis ſanctis.

CAPVT IX

A ET dicebat illis, Amen dico Mat. 16.d
vobis quòd ſunt quidam Luc. 9.c
de hic ſtantibus qui nō gu
ſtabunt mortem, donec vi
deant regnum dei veniens in virtute. Mat. 17.a
Et poſt dies ſex aſſumit IESVS Pe- Luc. 9.d
trum & Iacôbum & Ioānem: & du-
cit illos in mōtem excelſum ſeorſum
ſolos, & tranſfiguratus eſt corā ipſis.
Et veſtimenta eius facta ſunt ſplēden

tia & candida nimis velut nix, qualia
fullo non poteſt ſuper terram candi-
da facere. Et apparuit illis Elias cum
Moyſe: & erãt loquentes cũ IESV.
Et reſpõdens Petrus, ait IESV. Rab-
bi, bonum eſt nos hic eſſe: & faciam⁹
tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi
vnum, & Eliȩ vnũ. Non enim ſciebat
quid diceret. erãt enim timore exter-
riti. Et facta eſt nubes obũbrans eos:
& venit vox de nube, dicẽs, Hic eſt fi- B
lius meus chariſſimus: audite illũ. Et
ſtatim circũſpicientes, neminem am-
Mat.17.b plius viderunt, niſi IESVM tãtum
ſecũ. ℭ Et deſcendentibus illis de mõ
te, prȩcȩpit illis ne cuiquã quod vidiſ-
ſent, narrarent: niſi cum filius homi-
nis à mortuis reſurrexerit. Et vȩrbũ
continuerunt apud ſe: conquirentes
quid eſſet, Cum à mortuis reſurrexe
rit. Et interrogabant eum, dicentes,
Quid ergo dicunt phariſæi & ſcribæ
Mala,4.b ꝙ Eliã oporteat venire primum? Qui
reſpõdens, ait illis, Elias cum venerit
Eſa,53.b primo, reſtituit omnia: & quomodo

ſcriptum eſt in filiũ hominis, vt mul-
ta patiatur & contemnatur. Sed dico
C vobis quòd Elias vênit (& fecerũt illi
quęcunqꝫ voluerunt) ſicut ſcriptũ eſt
de eo. ℭ Et veniens ad diſcipulos ſũ- Mala.4.b
os, vidit turbam magnã circa eos, & Mat.17.c
C ſcribas cõquirentes cum illis. Et cõfe- Luc.19.e
ſtim omnis populus vidẽs IESVM,
ſtupefactus eſt: & accurrentes, ſaluta-
bant eum. Et interrogauit eos, Quid
inter vos conquiritis? Et reſpondens
vnus de turba, dixit, Magiſter, attuli
filium meum ad te habentẽ ſpiritum
mutum: qui vbicunq; eum apprehen
derit, allidit illum, & ſpumat, & ſtri-
det dentibus, & areſcit. & dixi diſcipu
lis tuis vt ejicerent illum: & non po-
tuerunt. Qui reſpondens eis dixit, O
generatio incredula, quandiu apud
vos ero? quãdiu vos patiar? afferte il-
lum ad me. Et attulerũt eum. Et cum
vidiſſet eũ, ſtatim ſpiritus conturba- diſcerpsit
uit illũ: & prolapſus in terrã, voluta-
batur ſpumans. Et interrogauit patrẽ
eius, Quantum temporis eſt, ex quo

ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia,
& frequẽter eum in ignẽ & in aquas
miſit vt eum perderet. ſed ſi quid po D
tes, adiuua nos, miſertus noſtri. IE-
SVS autem ait illi, Si potes credere,
omnia poſſibilia ſunt credenti. Et cõ
tinuo exclamans pater pueri, cum la-
chrymis aiebat, Credo domine: adiu
ua incredulitatem meam. Et cum vi-
diſſet IESVS concurrẽtem turbam,
cõminatus eſt ſpiritui immundo, di-
cens illi. Surde & mute ſpiritus, ego
præcipio tibi, exi ab eo, & amplius ne
introeas in eũ. Et exclamans & mul-
tum diſcerpens eum, exiјt ab eo: & fa
ctus eſt ſicut mortuus, ita vt multi di
cerent, mortuus eſt. IESVS autem
tenens manum eius, eleuauit eum: &
ſurrexit. Et cum introiſſet in domũ,
diſcipuli eius ſecreto interrogabant
eum, Quare nos nõ potuimus eiјce-
re eũ? Et dixit illis, Hoc genus in nul-
lo poteſt exire, niſi in oratione & ieiu
Mat. 17. d nio. ¶ Et inde profecti prætergredie- E
Luc. 9. e bantur Galilæam: nec volebat quenq̃

ſcire. Docebat autē diſcipulos ſuos: &
dicebat illis, Filius hominis traditur
in manus hominū, & occident eum:
& occiſus, tertia die reſurget. At illi
ignorabant verbum: & timebant in-
C terrogare eum. ¶ Et venerūt Caphar Mar. 18. a
naum. Qui cū domi eſſet, interroga- Luc. 9. f
bat eos, Quid in via tractabatis? at illi
tacebant. ſiquidē in via inter ſe diſpu-
tauerant quis eorū maior eſſet. Et reſi
dens vocauit duodecim: & ait illis, Si
D quis vult primus eſſe, erit omniū no
uiſſimus, & omnium miniſter. Et acci
piens puerum, ſtatuit eum in medio
eorum. quem cum complexus eſſet,
ait illis, Quiſquis vnum ex huiuſmo
di pueris receperit in nomine meo:
me recipit. & quicūq; me ſuſceperit:
non me ſuſcipit, ſed eū qui miſit me.
Reſpondit illi Ioānes, dicens, Magi-
ſter, vidimus quēdam in nomine tuo
eijcientem dæmonia, qui nō ſequitur
nos: & prohibuimus eū quia non ſe-
quitur nos. IESVS autē ait, Nolite I. cor. 12. a
prohibere eum. nemo eſt enim qui fa

ciat virtutē in nomine meo,& poſſit
cito male loqui de me.qui enim non
Mat.10.d eſt aduerſum nos,pro nobis eſt. Quiſ
quis enim potū dederit vobis calicē
aquæ in nomine meo quia CHRI-
STI eſtis:amen dico vobis non per-
Mat.18.a det mercedē ſuam.¶Et quiſquis ſcan
Luc.17.a dalizauerit vnum ex his puſillis cre-
dētibus in me:bonum eſſet ei magis
ſi circundaret mola aſinaria collo ei⁹,
Mat.18.b & in mare mitteretur. Et ſi ſcandali-
zauerit te manus tua,abſcinde illam. G
bonum eſt tibi debilem introire in vi
tam, magis q̃ duas manus habētem
ire in gehēnam,in ignem inextingui-
bilem,vbi vermis eorum non mori-
Eſa.66.g tur,& ignis non extinguitur.Et ſi pes
tuus te ſcādalizat, amputa illum.bo
num eſt tibi claudum introire in vitā
æternam,magis q̃ duos pedes habē-
tem mitti in gehēnam ignis inextin-
guibilis,vbi vermis eorum non mo-
ritur:& ignis nō extinguitur. Quòd
ſi oculus tuus ſcandalizat te,erue eū.
bonum eſt tibi luſcum introire in re-

gnum dei, magis q̃ duos oculos ha-
bentem, mitti in gehēnam ignis, vbi
vermis eorum non moritur, & ignis
non extinguitur. Omnis enim igne ſa
lietur: & omnis victima ſale ſalietur.
Bonum eſt ſal. q̃ ſi ſal inſulſum fue- Mat. 5. b
rit: in quo illud condietis? Habete in Luc. 14. g
vobis ſal, & pacē habete inter vos.

CAPVT X.

A ET inde exurgens, vênit in Mat. 19. a
fines Iudææ vltra Iorda-
nem: & cōueniunt iterum
turbæ ad eū. & ſicut cōſue-
uerat, iterum docebat illos. Et accedē
tes phariſæi, interrogabant eū. Si licet
viro vxorē dimittere? tentātes eum.
At ille reſpōdens, dixit eis, Quid vo-
bis præcępit Moyſes? Qui dixerunt,
Moyſes permiſit libellū repudij ſcri-
bere, & dimittere. Quibus reſpōdens Deu. 24. a
IESVS, ait, Ad duritiam cordis ve-
ſtri ſcripſit vobis præcæptum iſtud.
ab initio autē creaturæ maſculum &
fœminā fecit eos deus. Propter hoc, Gen. 1. d
relinquet homo patrem ſuum, & ma Gen. 2. d

1.cor.6.d trem,& adhęrebit vxori ſuæ.& erunt
Ephe.5.g duo in carnem vnam. Itaq; iam non
ſunt duo,ſed vna caro. Quod ergo de
us cōiunxit,homo non ſeparet. Et in B
domo iterū diſcipuli eius de eodem
1.cor.7.b interrogauerūt eum.Et ait illis, Qui-
cunq; dimiſerit vxorē ſuam,& aliam
duxerit:adulterium committit ſuper
eam. Et ſi vxor dimiſerit virū ſuum,
Mat.19.b & alij nupſerit:mœchatur. ¶Et offe-
Luc.18.b rebant illi paruulos, vt tāgeret illos.
Diſcipuli autem cōminabantur offe-
rentibus. Quos cū videret IESVS:
indigne tulit,& ait illis, Sinite paruu
los venire ad me:ne ꝓhibueritis eos.
talium enim eſt regnum dei. Amē di
co vobis: quiſquis non recęperit re-
gnum dei velut paruulus,non intra-
bit in illud.Et complexans eos,& im
ponens manus ſuper illos,benedice-
bat eos.¶Et cū egreſſus eſſet in viā,
Mat.19.b accurrēs quidam genu flexo ante eū,
Luc.18.d rogabat eum dicens, Magiſter bone,
quid faciam vt vitam æternam perci
piam? IESVS autē dixit ei, Quid me C

dicis bonũ? Nemo bonus, niſi vnus,
deus. Præcepta noſti. Ne adulteres, Exo.20.c
Ne occidas, Ne fureris, Ne falſum te-
ſtimonium dixeris, Ne fraudem fece-
ris, Honora patrẽ tuum & matrẽ. At
ille reſpondens, ait illi, Magiſter, hæc
omnia obſeruaui à iuuẽtute mea. IE-
SVS autẽ intuitus eum: dilexit eum,
& dixit ei, Vnũ tibi deeſt. vade, quæ-
cunq; habes vende, & da pauperibus,
& habebis theſaurũ in cœlo: & veni
ſequere me ſublata cruce. Qui contri-
ſtatus in verbo: abijt mœrẽs. erat enĩ
habens multas poſſeſſiones. Et circũ
ſpiciens IESVS, ait diſcipulis ſuis,
Quàm difficile qui pecunias habent,
in regnum dei introibũt. Diſcipuli au
tem obſtupeſcebãt in verbis eius. At
IESVS rurſus reſpondens, ait illis,
Filij, quàm difficile eſt confidentes in
pecunijs, in regnum dei introire. Fa-
cilius eſt camelum per foramen acus
tranſire, quàm diuitem intrare in re-
D gnum dei. Qui magis admirabantur:
dicentes ad ſemetipſos, Et quis poteſt

ſaluus fieri? Et intuēs illos IESVS,
ait, Apud homines īpoſſibile eſt: ſed
non apud deum. omnia enim poſſibi
lia ſunt apud deum. Et poſt hæc, cœ-
Mat.19.d pit ei Petrus dicere, Ecce, nos dimiſi-
mus omnia, & ſecuti ſumus te. Reſpō
dens IESVS, ait, Amen dico vobis:
nemo eſt qui reliquerit domum, aut
fratres, aut ſorores, aut patrē, aut ma-
aut uxorem trem, aut filios, aut agros propter me
& propter euangelium: qui non acci-
piat centies tantum nunc in tempore
hoc, domos, & fratres, & ſorores, &
matres, & filios, & agros cum perſe-
cutionibus, & in ſeculo futuro vitam
Mat.19.d æternam. Multi autē primi, erunt no
uiſſimi, & nouiſſimi primi. ¶ Erāt au E
Mat.20.b tem in via aſcēdentes Hieroſolymā:
Luc.18.e & præcedebat illos IESVS. & ſtupe
bant: & ſequentes timebant. Et aſſu-
mens iterū duodecim, cœpit illis di-
cere quæ eſſent ei ventura. Ecce aſcen
dimus Hieroſolymā, & filius homi-
nis tradetur principibus ſacerdotum,
& ſcribis & ſenioribus, & damnabūt

eum morte, & tradent eum gẽtibus,
& illudent ei, & cõſpuent eum, & fla
gellabunt eum, & interficient eum, &
tertia die reſurget. Et accedũt ad eum Mat. 20.c
Iacôbus & Ioãnes filij Zebedæi, di
centes, Magiſter, volumus vt quod-
cunq; petierimus facias nobis. At ille
dixit eis, Quid vultis vt faciã vobis?
Et dixerunt, Da nobis vt vnus ad de-
xteram tuam & alius ad ſiniſtrã tuam
ſedeamus in gloria tua. IESVS autẽ
ait eis, Neſcitis quid petatis. poteſtis
bibere calicem quem ego bibo: & ba-
ptiſmo quo ego baptizor, baptizari?
F At illi dixerũt ei, Poſſumus. IESVS
autem ait eis, Calicem quidem quẽ
ego bibo bibetis, & baptiſmo quo
ego baptizor, baptizabimini: ſedere
autem ad dexterã meam vel ad ſini-
ſtram, non eſt meum dare, ſed quibus
paratum eſt. Et audientes decẽ, indi-
gnati ſunt de Iacôbo & Ioanne. IE-
SVS autẽ vocans eos, ait illis, Scitis Luc. 22.c
ꝙ hi qui vident̃ principari gentibus,
dominantur eis: & principes earum

poteſtatem habent in illas. Non ſic au
tem erit in vobis: ſed quicunq; volue
rit fieri maior inter vos, erit veſter mi
niſter: & quicunq; voluerit in vobis
primus eſſe, erit omniū ſeruus. Nam G
& filius hominis non venit vt mini-
ſtraretur ei, ſed vt miniſtraret, & da-
ret animam ſuam redemptionē pro
Mat. 10. d multis. ¶ Et veniunt Iericho, & pro-
Luc. 18. f g ficiſcente eo de Iericho, & diſcipulis
eius & plurima multitudine, filius Ti
mæi Bartimæus cæcus, ſedebat iuxta
viam mēdicans. Qui cum audiſſet ꝙ
IESVS Nazarenus eſſet: cœpit cla-
mare & dicere, IESVS fili Dauid, mi
ſerere meī. Et cōminabantur ei multi,
vt taceret. At ille multo magis clama
bat, Fili Dauid, miſerere mei. Et ſtans
IESVS, præcępit illū vocari. Et vo-
cant cæcum dicētes ei, Animæquior
eſto, ſurge, vocat te. Qui proiecto ve-
ſtimento ſuo, exiliens, venit ad eū. Et
reſpondens IESVS, dixit illi, Quid
tibi vis faciam? Cęcus autem dixit ei,
Rabboni vt videam. IESVS ait illi,

Vade,fides tua te ſaluũ fecit. Et confe
ſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

CAPVT XI.

A ET cũ appropinquarent Hie Mat. 21.a
roſolymæ ad Betphage & Luc.19.c
Bethaniam, ad montẽ oli-
uarũ, mittit duos ex diſci-
pulis ſuis,& ait illis, Ite in caſtellum
quod cõtra vos eſt. & ſtatim introeũ
tes illuc,inuenietis pullum ligatũ,ſu
per quẽ nemo adhuc hominũ ſedit:
ſoluite illũ,& adducite.Et ſi quis vo-
bis dixerit, Quid facitis?dicite ꝙ do-
mino neceſſarius eſt:& continuo illũ
dimittet huc.Et abeuntes,inuenerunt
pullum ligatum ante ianuam foris in
biuio:& ſoluũt eum.Et quidã de illic
ſtantibus, dicebant illis, Quid facitis
ſoluentes pullũ? Qui dixerunt eis ſi-
cut pręcęperat illis IESVS:& dimi- Ioan.12.b
ſerunt eos.Et duxerũt pullum ad IE
SVM:& imponũt illi veſtimẽta ſua,
B & ſedit ſuper eum. Multi autẽ veſti-
menta ſua ſtrauerũt in via.alij autem
frondes cædebãt de arboribus:& ſter

nebant in via. Et qui præibant & qui
ſequebantur clamabant dicentes, Ho
ſanna, benedictus qui venit in nomi-
ne domini. Benedictũ quod venit re-
gnũ in nomine domini, patris noſtri
Mat.21.b Dauid. hoſanna in excelſis. ℭ Et intro
Luc.19.g iuit Hieroſolymã in templum: & cir
cunſpectis omnibus cũ iam veſperæ
eſſet hora, exijt in Bethaniã cum duo
Mat.21.b decim. ℭ Et poſtero die cum exirẽt à
Bethania, eſurijt. Cumq́ꝫ vidiſſet à lõ
ge ficum habentẽ folia, vênit, ſi quid
inueniret in ea. Et cum veniſſet ad eã:
nihil inuênit præter folia. non enim
erat tẽpus ficorum. Et reſpondens, di
xit ei, Iam non amplius in æternũ ex
te fructum quiſq́ꝫ manducet. Et audie
bant diſcipuli eius. Et veniunt Hiero
ſolymã. Et cum introiſſet in tẽplum,
cœpit eijcere vẽdentes & ementes in
tẽplo, & menſas numulariorũ & ca-
thedras vendentium colũbas euertit.
& nõ ſinebat vt quiſq́ꝫ transferret vas D
per templum: & docebat, dicens eis,
Nónne ſcriptum eſt, Domus mea, do C

mus orationis vocabit̃ omnibus gé-
tibus? Vos auté feciſtis eam ſpeluncã Hier. 7. b
latronũ. Quo audito, principes ſacer
dotũ & ſcribę quęrebãt quomodo eũ
perderent, timebant enim eũ: quoniã
vniuerſa turba admirabatur ſuper do
ctrina eius. Et cũ veſpera facta eſſet,
egrediebat̃ de ciuitate. ¶Et cũ mane Mat. 21. c
trãſirent viderunt ficũ aridam factam
à radicibus. Et recordatus Petrus di-
xit ei, Rabbi, ecce ficus cui maledixi-
ſti, aruit. Et reſpondens IESVS, ait il
lis, Habete fidé dei. amen dico vobis
ꝙ quicũq; dixerit huic mõti, Tollere
& mittere in mare, & nõ hæſitauerit
in corde ſuo, ſed crediderit ꝙ quod-
cunque dixerit, fiat: fiet ei. Propterea Mat. 7. a
dico vobis, omnia quęcunq; orantes &. 22. c
petitis, credite quòd accipietis, & eue Luc. 11. b
niét vobis. Et cũ ſtabitis ad orãdum, Mat. 6. b
dimittite ſi quid habetis aduerſus ali- Eccl. 28. a
qué: vt & pater veſter qui in cœlis eſt
D dimittat vobis peccata veſtra. Quòd
ſi vos nõ dimiſeritis: nec pater veſter
qui in cœlis eſt, dimittet vobis pecca-

Mat.21.c ta veſtra. ¶ Et veniunt rurſus Hiero
Luc.20.a ſolymam. Et cum ambularet in tem-
plo, accedũt ad eum ſummi ſacerdo-
tes & ſcribæ & ſeniores, & dicunt ei,
In qua poteſtate hæc facis? & quis de
dit tibi hãc poteſtatem vt iſta facias?
IESVS autem reſpondens, ait illis,
Interrogabo vos & ego vnum ver-
bum, & reſpondete mihi: & dicã vo-
bis in qua poteſtate hæc faciam. Ba-
ptiſmus Ioannis, de cœlo erat an ex
hominibus? Reſpondete mihi. At illi
cogitabant ſecum, dicentes, Si dixeri-
mus de cœlo, dicet nobis, Quare er-
go nõ credidiſtis ei? Si dixerimus ex
hominibus, timemus populum. om
nes enim habebant Ioannem quod verè
propheta eſſet. Et reſpõdentes, dicũt
IESV, Neſcimus. Et reſpondens IE
SVS, ait illis, Neque ego dico vobis,
in qua poteſtate hæc faciam.

CAPVT XII.

ET cœpit illis ĩ parabolis lo A
qui. Vineam paſtinauit ho-
mo, & circũdedit ſepem, &
fodit

ſodit lacum, & ædificauit turrim, & Hiere. 2. d
locauit eam agricolis: & peregre pro-
fectus eſt. Et miſit ad agricolas in tem-
pore ſeruum: vt ab agricolis accipe-
ret de fructu vineę. Qui apprehen-
ſum eum cæciderunt: & dimiſerunt
vacuum. Et iterũ miſit ad illos aliũ
ſeruum: & illum lapidibus in capite
vulnerauerunt, & contumelijs affe-
cerunt. Et rurſum alium miſit, & illũ
occiderunt: & plures alios quoſdam
cædentes, alios vero occidentes. Ad-
huc ergo vnum habens filium chariſ-
ſimum: & illum miſit ad eos nouiſſi-
mum, dicens. Reuerebuntur filium
meum. Coloni autem dixerunt ad in-
uicem, Hic eſt hæres. venite occida-
mus eum: & noſtra erit hęreditas. Et
apprehendentes eum, occiderunt: &
eiecerunt extra vineam. Quid ergo
faciet dominus vineæ? Veniet, & per-
det colonos: & dabit vineam alijs.
Nec ſcripturam hanc legiſtis, Lapis Pſa. 117. d
quem reprobauerunt ædificãtes: hic eſa. 28. d
factus eſt in caput anguli. A domino act. 4. b

rom.9.g factū eſt iſtud: & eſt mirabile in ocu-
1.pet.2.a lis noſtris? Et quærebāt eum tenere,
& timuerunt turbam. cognouerunt
Mat. 22. b enim quòd in eos parabolam hanc
luc.20.d dixerat. ¶ Et relicto eo abierunt. Et
mittunt ad eum quoſdā ex phariſęis
& herodianis: vt eū caperent in ver-
bo. Qui venientes, dicunt ei, Magi- B
ſter, ſcimus quòd verax es, & non cu
ras quenq̃; nec enim vides in faciem
hominum: ſed in veritate viam dei
doces, Licet dare tributū Cæſari: an
non? Dabimus an nō dabimus? Qui
ſciens verſutiā illorū, ait illis, Quid
me tentatis? Afferte mihi denarium
vt videam. At illi obtulerūt ei. Et ait
illis, Cuius eſt imago hæc, & inſcri-
ptio? Dicunt ei, Cęſaris. Reſpondens
autē IESVS, dixit illis, Reddite igi-
Rom.13.c tur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quę
ſunt dei, deo. Et mirabātur ſuper eo.
Matt.22.c ¶ Et veniunt ad eum ſadducęi qui
luc.20.d dicunt reſurrectionē nō eſſe: & inter
rogabant eū dicētes, Magiſter, Moy
Deut.25.b ſes nobis ſcripſit, vt ſi cuius frater

mortuus ſuerit & dimiſerit vxorē, & filios non reliquerit, accipiat fra-ter eius vxorē ipſius, & reſuſcitet ſe-men fratri ſuo. Septem ergo fratres erāt: et primus accępit vxorē, et mor tu⁹ eſt nō relicto ſemine. Et ſecūdus accępit eā, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter. Et accęperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerūt ſemē. Nouiſſima om niū, defuncta eſt & mulier. In reſur rectione ergo cum reſurrexerint, cu-ius de his erit vxor? ſeptem enim ha buerunt eam vxorem. Et reſpondēs IESVS, ait illis, Nónne ideo erratis non ſcientes ſcripturas neq; virtutē dei? Cum enim à mortuis reſurrexe rint: neq; nubunt neq; nuptui dant̃,
C ſed ſunt ſicut angeli dei in cœlis. De mortuis aūt ꝙ reſurgāt, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum qúo di xerit illi deus, inquiēs, Ego ſum de-us Abraham, & deus Iſaac, & deus Iacob? Nō eſt deus mortuorū, ſed vi uorū. Vos ergo multū erratis. ℭEt

Mat.22.d accesſit vnus de ſcribis qui audierat
luc.10.c illos conquirentes, & videns quod
bene illis reſponderit, interrogauit
eum quod eſſet primum omniū mā
datum. IESVS autem reſpondit ei A
primum omnium mādatum eſt, Au
Deut.6.a di Iſrael, Dominus deus tuus, deus
vnus eſt. Et diliges dominum deum
tuū ex toto corde tuo, & ex tota ani
ma tua, & ex tota mēte tua, & ex to-
ta virtute tua. Hoc eſt primum man
datum. Secundum autem ſimile eſt
Leui.19.d illi, Diliges proximum tuum tan-
mat.22.d quam teipſum. Maius his aliud mā
rom̄.13.c datum non eſt. Et ait illi ſcriba,
galat.5.c Bene magiſter, in veritate dixiſti,
iacob.2.b quod vnus eſt deus, & non eſt alius
præter eum. Et vt diligatur ex to-
to corde, & ex toto intellectu, & ex
tota anima, & ex tota fortitudine. &
diligere proximum tanq; ſeipſum:
maius eſt omnibus holocauſtomati
bus & ſacrificijs. IESVS autem vi-
dens quòd ſapienter reſpondiſſet, di
xit illi, Non es longe à regno dei. Et

nemo iam audebat eum interroga-
re. ¶ Et reſpondẽs IESVS dicebat, Mat. 22.d
D docens in templo, Quomodo dicũt luc. 20.g
ſcribæ CHRISTVM filiũ eſſe Da-
uid? Ipſe enim Dauid dicit in ſpiritu Pſa. 109.a
ſancto, Dixit Domin⁹ domino meo,
ſede à dextris meis, Donec ponã ini
micos tuos, ſcabellum pedũm tuo-
rũ? Ipſe ergo Dauid dicit eum domi
num: & vnde eſt filius eius? Et multa
turba eum libenter audiuit. ¶ Et di- Mat. 23.a
cebat eis ĩ doctrina ſua, Cauete à ſcri luc. 11.f
bis, qui volunt in ſtolis ambulare, & &. 20.g
ſalutari in foro, & in primis cathe-
dris ſedere ĩ ſynagogis, & primos di
ſcubitus in cœnis. qui deuorant do-
mos viduarum ſub obtentu prolixę
orationis: hi accipient prolixius iudi
cium. ¶ Et ſedẽs IESVS contra ga Luc. 21.a
zophylaciũ, aſpiciebat quomodo tur
ba iactaret æs in gazophylacium, &
multi diuites iactabãt multa. Cũ ve
niſſet autẽ vidua vna pauper: miſit
duo minuta, quod eſt quadrãs. Et ad
uocãs diſcipulos ſuos, ait illis, Amẽ

dico vobis, quod vidua hęc pauper,
plus omnibus miſit: qui miſerunt in
gazophylacium. Omnes enim ex eo
quod abũdabat illis, miſerũt: hæc ve
ro de penuria ſua, omnia quę habuit
miſit, totum victum ſuum.

Mat. 24.a Luc. 21.b

CAPVT XIII.

A E T cum egrederetur de tẽ-
plo: ait illi vnus ex diſci-
pulis ſuis. Magiſter, aſpi-
ce quales lapides, & qua-
les ſtructuræ. Et reſpondẽs IESVS
ait illi, Vides has magnas ædificatio
Lucæ. 19.g nes? Nõ relinquetur lapis ſuper lapi
dẽ qui nõ deſtruatur. Et cum ſederet
in monte oliuarũ contra tẽplum, in
terrogabãt eum ſeparatim Petrus &
Iacobus & Ioãnes & Andreas, Dic
nobis: quando iſta fient? & quod ſi-
gnũ erit quando hæc omnia incipiẽt
cõſummari? Et reſpondẽs IESVS,
cœpit dicere illis, Videte ne qs vos
ſeducat, multi enim venient in noĩe
meo dicentes, Ego ſum: & multos ſe
ducẽt. Cũ audieritis aũt bella & opi-

nionés bellorū:ne timueritis. opor-
tet enim hæc fieri:ſed nondum finis.
Exurget enim gens contra gentem,
& regnum contra regnum: & erunt
terræmotus per loca, & fames & tur
bationes. Initia dolorū, hęc. Videte
autē voſmetipſos. Tradēt enim vos
in cōcilijs, & in ſynagogis vapulabi
tis, & ante præſides & reges ſtabitis
propter me in teſtimoniū illis. Et in
omnes gētes primū oportet prędica
ri euangeliū. Et cū duxerint vos tra Mat. 10. b
dētes: nolite præcogitare qd loqua-
mini: ſed quod datū vobis fuerit in
illa hora, id loquamini. non ení vos
eſtis loquētes: ſed ſpūs ſanctus. Tra-
det aūt frater fratrē in mortē, & pa-
ter filiū: & cōſurgent filij in parētes,
& morte afficient eos. Et eritis odio
omnibus, ꝑpter nomē meū. Qui au
tē ſuſtinuerit in finē: hic ſaluus erit.
¶ Cum aūt videritis abominationē Mat. 24. b
deſolationis quę dicta eſt a Daniele luc. 21. d
propheta ſtantem vbi nō debet (qui danie. 9. g
legit, intelligat) tunc qui in Iudæa

ſunt,fugiant in montes:& qui ſuper
tectum,ne deſcẽdat in domum, nec
ĩtroeat vt tollat quid de domo ſua.
& qui in agro erit,non reuertatur re
tro tollere veſtimẽtum ſuum. Væ au
tem prægnantibus & nutriẽtibus in
illis diebus. Orate vero vt fuga ve- C
ſtra hyeme non fiat. Erũt enim dies
illi tribulatio talis,qualis nõ fuit ab
initio creaturæ quam condidit deus
vſq; nunc,neq; fiet.Et niſi breuiaſſet
dominus dies:non fuiſſet ſalua om-
Mát.24.b nis caro.ſed ꝓpter electos quos ele-
Luc.21.b c git:breuiauit dies. ❡Et tunc ſi quis
vobis dixerit, Ecce hic eſt CHRI-
STVS,ecce illic,ne credideritis.Ex-
urgẽt enim pſeudochriſti & pſeudo-
prophetæ:& dabunt ſigna & porten
ta ad ſeducẽdos,ſi fieri poteſt,etiam
electos. Vos ergo videte.ecce prædi
Eze.32.b xi vobis omnia. Sed in illis diebus
eſa.13.b poſt tribulationem illam ſol conte-
ioel.3.c nebrabitur,& luna non dabit ſplen-
dorem ſuum,& ſtellę cœli erunt de-
cidẽtes,& virtutes quę in cœlis ſunt

mouebuntur. Et tunc videbunt filiū
hominis veniētem in nubibus cum
virtute multa & gloria. Et tunc mit-
tet angelos ſuos, & congregabit ele-
ctos ſuos à quatuor vētis, à ſummo
terrę vſq; ad ſummum cœli. A ficu
autem diſcite parabolam. Cum iam
ramus eius tener fuerit, & nata fue-
rint folia: cognoſcitis quod in proxi
mo ſit æſtas. ſic & vos cum videritis
hæc fieri: ſcitote ꝙ in proximo ſit in
D oſtijs. Amen dico vobis, quod non
trāſibit generatio hæc, donec omnia
iſta fiant. Cœlum & terra trāſibunt:
verba autem mea non trāſibunt. De
die autem illo vel hora, nemo ſcit ne
que angeli in cœlo, neq; filius, niſi Mát. 24. d
pater. Videte, vigilate, & orate: neſci
tis enim quādo tempus ſit. ℭ Sicut
homo qui peregre ꝓfectus reliquit
domum ſuā: & dedit ſeruis ſuis po-
teſtatem & vnicuiq; opus ſuū, & ia-
nitori præcępit vt vigilet. Vigilate er
go. neſcitis enim quando dominus
domus veniat: ſero, an media nocte,

an galli cantu, an mane. ne cum vene-
rit repente, inueniat vos dormien-
tes. Quod autem vobis dico, omni-
bus dico, Vigilate.

CAPVT XIIII.

Mat.26.a Lu c.22.a E Rat auté paſcha & azyma A
poſt biduum: & quęrebát
ſũmi ſacerdotes & ſcribæ
quomodo eum dolo tene-
rét & occiderent. Dicebant aũt, Non
in die feſto: ne tumult⁹ fiat ĩ populo.
Mat.26.a ioan.12.a Et cum eſſet Bethaniæ in domo Si-
mônis Leproſi, & recumberet, vê-
nit mulier habens alabaſtrum vn-
guenti nardi piſticę pretioſæ & fra-
cto alabaſtro, effudit ſup caput eius.
Erant autem quidam indigne feren-
tes intra ſemetipſos, & dicentes, Vt
quid perditio iſta vnguenti facta eſt?
Poterat enim vnguentum iſtud væ-
nundari plus q̃ trecentis denarijs,
& dari pauperibus. Et fremebant in
eam. IESVS autem dixit, Sinite
eam. quid illi moleſti eſtis? Bonum
opus operata eſt in me. ſemper enim

pauperes habetis vobiſcum, & cum
volueritis poteſtis illis benefacere,
me autẽ non ſemper habetis. Quod
habuit, hæc fecit: præuenit vngerẽ
corpus meum in ſepulturã. Amẽ di-
co vobis, vbicunq; prædicatum fue-
rit euangeliũ iſtud in vniuerſo mun
do, & quod fecit hæc, narrabitur in
B memoriã eius. ¶ Et Iudas Iſcario- Mat. 26.b
tes vnus de duodecim abijt ad ſum- luc. 22.a
mos ſacerdotes, vt proderet eum il-
lis. Qui audiẽtes gauiſi ſunt: & pro-
miſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et
quęrebat quomodo illũ opportune
traderet. ¶ Et primo die azymorũ, Matt. 26.b
quando paſcha ĩmolabant, dicunt ei luc. 22.a
diſcipuli, Quò vis eamus & parem⁹
tibi vt manduces paſcha? Et mittit
duos ex diſcipulis ſuis: & dicit eis,
Ite in ciuitatẽ: & occurret vobis ho-
mo lagenã aquę baiulãs, ſequimini
eũ: & quocunq; introierit, dicite do-
mino domus, magiſter dicit, Vbi
eſt diuerſorium, vbi paſcha cum di-
ſcipulis meis manducem? Et ipſe vo

bis demonſtrabit cœnaculum grãde
ſtratum:& illic parate nobis. Et abie
runt diſcipuli eius,& venerunt in ci-
uitatem:& inuenerunt ſicut dixerat
Mát.26.b illis,& parauerunt paſcha. ℭ Veſpe-
luc.22,b re autẽ facto, venit cum duodecim.
ioan.13.c Et diſcumbentibus eis & manducan
tibus,ait IESVS,Amen dico vobis,
quod vnus ex vobis tradet me qui
manducat mecum.At illi cœperunt C
cõtriſtari,& dicere ei ſingulatim.Nũ
quid ego? Qui ait illis, Vnus ex duo
decim,qui itingit mecum in catino.
Pſal.40.c & filius quidem hominis vadit,ſicut
ſcriptum eſt de eo:væ autem homi-
ni illi per quem filius hominis tradi D
tur.bonum erat ei:ſi non eſſet natus
homo ille.Et manducãtibus illis,ac-
1.cor.11.c cępit IESVS panem:& benedicens
fregit,& dedit eis,& ait illis,Sumite
comedite,hoc eſt corpus meum. Et
accępto calice,gratias agens dedit
eis.& biberunt ex illo omnes. Et ait
illis.Hic eſt ſanguis meus noui teſta
mẽti,qui ꝓ multis effunditur, Amẽ

dico vobis quod iam non bibam de genimine vitis, vſq; in diem illum cum illud bibam nouū in regno dei. Et hymno dicto, exierunt in monté oliuarum. Et ait eis IESVS, Omnes ſcādalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt, Percutiam paſtorem: & diſpergentur oues. Sed poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam. Petrus autem ait illi, Et ſi omnes ſcandalizati fuerint: ſed non ego. Et ait illi IESVS, Amen dico tibi, quod tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur, Imo ſi oportuerit me cō mori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant. Et veniūt in prædium cui nomé Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis, Sedete hic, donec orem. Et aſſumit Petrum & Iacôbum & Ioānem ſecum: & cœpit pauere & tædere. Et ait illis, Triſtis eſt anima mea vſq; ad mortem. ſuſtinete hic, & vigilate. Et cum proceſ-

Mat. 26.c
luc. 22.d
ioan. 18.a
Zac. 13.c

D

Mat. 26.d
luc. 22.d

ſiſſet paulului, ꝓcidit ſuper terram:
& orabat, vt ſi fieri poſſet trãſiret ab
eo hora, & dixit, Abba pater, oĩa ti-
bi poſſibilia ſunt. trãsfer calicẽ hunc
à me. ſed nõ quod ego volo, ſed qđ
tu. Et venit: & inuenit eos dormien
tes. Et ait Petro. Simon, dormis? nõ
potuiſti vna hora vigilare? Vigilate,
& orate, vt non intretis in tẽtationẽ.
ſpũs quidẽ prõptus eſt: caro vero, in
firma. Et iterũ abiẽs orauit, eundem
ſermonẽ dicens. Et reuerſus, denuo
inuenit eos dormientes (erãt enim
oculi eorum grauati) & ignorabant
quid reſpõderent ei. Et venit tertio, E
& ait illis, Dormite iam, & requieſci
te. Sufficit, vênit hora, ecce filius ho-
minis traditur in manus peccatorũ.
Surgite, eamus. ecce qui me tradit,
Mat.26.c prope eſt. ¶ Et cõtinuo adhuc eo lo-
luc.22.c quẽte, venit Iudas Iſcariotes vnus
ioan.18.a de duodecim, & cum eo turba mul-
ta cum gladijs & lignis, à ſummis ſa
cerdotibus & ſcribis & ſenioribus.
Dederat aũt traditor eius ſignũ eis,

diceńs, Quemcunq; oſculatus fuero
ipſe eſt: tenete eum, & ducite caute.
Et cū veniſſet: ſtatim accedés ad eū,
ait, Rabbi. & oſculatus eſt eum. At il-
li, manus iniecerunt in IESVM: &
tenuerūt eum. Vnus autē quidam de
ſtantibus, educens gladium, percuſ-
ſit ſeruum ſummi ſacerdotis: & am-
putauit illi auriculam. Et reſpondēs
IESVS, ait illis, Tanquam ad latro
nem exiſtis cum gladijs & lignis cō
prehēdere me? Quotidie eram apud
vos in templo docens: & non me te
nuiſtis, Sed vt impleantur ſcripturę.
Tunc diſcipuli eius relinquentes eū,
omnes fugerunt. Adoleſcens autem Thrē.4.d
quidam ſequebatur eum amictus ſin
done ſuper nudo: & tenuerunt eum.
At ille reiecta ſindone, nudus profu-
F git ab eis. ¶ Et adduxerunt IE- Mat.26.f
SVM ad ſummū ſacerdotem: & con luc.22.t
ueniunt ad eum omnes ſacerdotes ioan.18.c
& ſcribę & ſeniores. Petrus autem à
longe ſecutus eſt eum vſq; intro in
atriū ſūmi ſacerdotis: & ſedebat cū

miniſtris ad ignem, & calefaciebāt ſe. Summi vero ſacerdotes & omne concilium, quærebant aduerſum IESVM teſtimonium, vt eum morti traderent: nec inueniebāt. Multi enī teſtimonium falſum dicebant aduerſus eum: & conuenientia teſtimonia non erant. Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant aduerſus eum dicentes, Nos audiuimus eum

Ioan. 2. d dicentem, Ego diſſoluam templum hoc manufactū, & per triduū aliud non manufactum ędificabo. Et ne ſic quidem erat conueniens teſtimoniū illorum. Et exurgens ſummus ſacerdos in medium: interrogauit IESVM, dicens, Non reſpondes quicquam ad ea quæ tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat: & nihil reſpondit. Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum: & dixit ei. Tu es CHRISTVS filius dei benedicti? IESVS autem dixit illi, Ego ſum: & videbitis filium hominis ſedentē à dextris virtutis, & veniētem cum nubibus

G nubibus cœli. Summus autem ſacer-
dos, ſcindens veſtiméta ſua, ait, Quid
adhuc deſideramus teſtes? Audiſtis
blaſphemiã. quid vobis videtur? Qui
omnes cõdemnauerunt eum eſſe reũ
mortis. Et cœperunt quidã conſpue-
re eum, & velare faciem eius, & cola-
phis eum cædere & dicere ei, Prophe
tiza. & miniſtri alapis eum cędebant.
Et cũ eſſet Petrus in atrio deorſum, Mat. 26. g
venit vna ex ancillis ſummi ſacerdo- Luc. 22. f
tis. & cum vidiſſet Petrum calefacien Ioan. 18. c
tem ſe, aſpiciens illum, ait, Et tu cum
IESV Nazareno eras. At ille nega-
uit, dicens, Neq; ſcio, neq; noui quid
dicas. Et exijt foras ante atriũ: & gal-
lus cantauit. Rurſus autem cum vidiſ
ſet illum ancilla, cœpit dicere circun- Mat. 26. g
ſtantibus, Hic ex illis eſt. At ille iterũ Lu. 22. f g
negauit. Et poſt puſillum, rurſus qui Ioan. 18. c
aſtabant, dicebant Petro, Vere ex illis
es. nam & Galilęus es. Ille autem cœ ^ et loqla tua
pit anathematizare & iurare, Neſcio ſimilis eſt.
hominem iſtum qué dicitis. Et ſtatim
gallus iterum cantauit. Et recordatus

eſt Petrus verbi quod dixerat ei IE-
SVS, Prius quàm gallus cantet bis,
ter me negabis. Et cœpit flere.

CAPVT XV.

Mat. 27. a
Luc. 22. g
Ioan. 18. e

ET confeſtim, mane conſiliũ A
facientes ſummi ſacerdotes
cum ſenioribus & ſcribis,
& vniuerſo cõſilio, vincien
tes IESVM, duxerunt & tradiderũt
Pilato. Et interrogauit eum Pilatus,
Tu es rex Iudæorum? At ille reſpon
dens, ait illi, Tu dicis. Et accuſabant
eum ſummi ſacerdotes in multis. Pi-
latus autẽ rurſum interrogauit eum,
dicens, Non reſpondes quicquã? vide
in quãtis te accuſant. IESVS autem
amplius nihil reſpondit: ita vt mira-
retur Pilatus. Per diem autẽ feſtum
ſolebat dimittere illis vnũ ex vinctis
quẽcunque petiſſent. Erat autem qui di
cebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis
erat vinctus, qui in ſeditione fecerat
homicidiũ. Et cum aſcendiſſet turba,
cœpit rogare, vt faceret ſicut ſemper
faciebat illis. Pilatus autem reſpõdit

Matt. 27. b
Luc. 23. a
Ioan. 18. f

eis,& dixit, Vultis dimittã vobis re-
gem Iudæorum? Sciebat enim ꝙ per
inuidiam tradidiſſent eum ſummi ſa
cerdotes. Pontifices autem cõcitaue-
runt turbam, vt magis Barabbam di
mitteret eis. Pilatus autem iterum re Mat. 27. c
B ſpõdens, ait illis, Quid ergo vultis fa Luc. 23. b
ciam regi Iudæorum? At illi iterũ cla Ioan. 18. g
mauerunt, Crucifige eũ. Pilatus vero &. 19. c.
dicebat illis, Quid enim mali fecit? At
illi magis clamabant, Crucifige eũ. Pi
latus autẽ volens populo ſatiſfacere,
dimiſit illis Barabban: & tradidit IE
SVM flagellis cæſum vt crucifigere-
tur. ¶ Milites autẽ duxerunt eum in Mat. 27. c
atrium prætorij, & conuocant totam Ioan. 19. a
cohorte: & induunt eum purpura, &
imponunt ei plectentes ſpineã coro-
nam. Et cœperunt ſalutare eum, Aue
rex Iudæorũ. Et percutiebant caput
eius arundine: & cõſpuebant eum. &
ponentes genua, adorabant eum. Et
poſtquã illuſerunt ei, exuerunt illum
purpura, & induerũt eum veſtimẽtis
ſuis: & educunt illum vt crucifigerẽt

Mat. 27.d eum. ℭEt angariauerunt prętereuntē
Luc. 23.d quēdam Simōnem Cyrenæū venien
tem de villa, patrē Alexandri & Rufi:
Mat. 27.d vt tolleret crucem eius. Et perducunt
Luc. 23.d illum in Golgotha locū: quod eſt in/
Ioan. 19.d terpretatū, Caluarię locus. Et dabant
ei bibere myrrhatū vinum: & nō ac/
Mat. 27.d cępit. ℭEt crucifigentes eum, diuiſe/
Luc. 23.c runt veſtimenta eius: mittentes ſortē
Ioan. 19.d ſuper eis, quis quid tolleret. Erat autē C
hora tertia: & crucifixerunt eū. Et erat
titulus cauſæ eius inſcriptus, Rex Iu/
dęorum. Et cum eo crucifigunt duos
latrones: vnum à dextris, & alium à
ſiniſtris eius. Et impleta eſt ſcriptura D
Eſa. 53.d quæ dicit, Et cū iniquis reputatus eſt.
Et prætereuntes, blaſphemabāt eum,
Ioan. 2.d mouentes capita ſua, & dicentes, Vah
qui deſtruis tēplum, & in tribus die/
bus ædificas: ſaluum fac temetipſum
deſcēdens de cruce. Similiter & ſum/
mi ſacerdotes illudētes, ad alterutrū
cum ſcribis dicebant. Alios ſaluos fe/
cit, ſeipſum nō poteſt ſaluum facere.
CHRISTVS rex Iſrael deſcendat

nunc de cruce: vt videamus & creda-
mus. Et qui cum eo crucifixi erant, cõ-
uitiabantur ei. Et facta hora ſexta, te-
nebræ factæ ſunt ſuper totam terram
vſq; in horam nonã. Et hora nona, ex-
clamauit IESVS voce magna, dicẽs, Pſal. 21. a
Eloi, Eloi, lãmaazabtani? quod eſt in-
terpretatũ, Deus meus, deus meus,
vt quid dereliquiſti me? Et quidã de
circunſtantibus audientes, dicebant.
Ecce, Eliam vocat. Currẽs autẽ vnus,
& implens ſpongiã aceto, circumpo-
nensq; calamo, potũ dabat ei, dicẽs,
Sinite: videamus ſi veniat Elias ad de-
D ponẽdum eum. IESVS autẽ emiſſa
voce magna, expirauit. Et velum tẽ-
pli ſciſſum eſt in duo, à ſummo vſq;
deorſum. Videñs autem Centurio qui
ex aduerſo ſtabat, q ſic clamans expi-
raſſet: ait, Vere hic homo, filius dei erat.
Erant autẽ & mulieres de longe aſpi-
cientes: inter quas erat Maria Mag-
dalene, & Maria Iacobi minoris &
Ioſe mater, & Salome, quæ etiã cum
eſſet in Galilæa, ſequebantur eum, &

miniſtrabant ei, & aliæ multæ quę ſi-
mul cum eo aſcenderant Hieroſoly-
Mat.27.g mam. ¶ Et cũ iam eſſet veſpera (quia
Luc.23.g erat paraſceue quod eſt ante ſabba-
Ioan.19.g tum) venit Ioſeph ab Arimathęa no
bilis decurio, qui & ipſe erat expectãs B
regnum dei. Et audacter introiuit ad
Pilatum, & petijt corpus IESV. Pi-
latus autẽ mirabatur ſi iam obijſſet.
Et accerſito Centurione, interrogauit
eum ſi iam mortuus eſſet. Et cũm co
gnouiſſet à Centurione: donauit cor
pus, Ioſeph. Ioſeph autem mercatus
ſindonẽ, & deponens eum, inuoluit
ſindone, & poſuit eũ in monumento C
quod erat exciſum de petra, & aduol
uit lapidem ad oſtium monumenti.
Maria autem Magdalene, & Maria
Ioſe, aſpiciebant vbi poneretur.

CAPVT XVI.

Luc.24.a ET cum trãſiſſet ſabbatum
Ioan.20.a Maria Magdalene & Ma- A
ria Iacôbi & Salome, eme
runt aromata, vt veniẽtes
vngerẽt IESVM. Et valde mane vna

ſabbatorũ, veniunt ad monumentũ,
orto iam ſole. Et dicebãt adinuicem,
Quis reuoluet nobis lapidẽ ab oſtio
monumẽti? Et reſpicientes, vident re
uolutum lapidẽ. Erat quippe magnꝰ
B valde. ¶ Et introeũtes in monumen- Mat. 28. a
tum, viderũt iuuenem ſedentẽ in de- Ioan. 20. c
xtris, coopertũ ſtola candida: & ob-
ſtupuerunt. Qui dicit illis, Nolite ex-
paueſcere. IESVM quęritis Nazare-
num, crucifixum: ſurrexit, nõ eſt hic.
ecce locus vbi poſuerunt eũ. Sed ite,
dicite diſcipulis eius & Petro, ꝙ præ-
cedet vos in Galilæã. ibi eum videbi- Mat. 26. c
tis, ſicut dixit vobis. At illę exeuntes, Supr. 14. c
fugerunt de monumento. inuaſerat
enim eas tremor & pauor: & nemini
C quicꝗ̃ dixerunt. timebant enim. Sur-
gens autẽ IESVS mane prima ſabba
ti, apparuit priõ Mariæ Magdalenæ,
de qua eiecerat ſeptem dęmonia. Illa
vadens, nũtiauit his qui cũ eo fuerãt,
lugẽtibus & flentibus. Et illi audiẽtes
ꝙ viueret & viſus eſſet ab ea: non cre
diderũt. ¶ Poſt hęc autẽ duobꝰ ex his

ambulantibus oſtenſus eſt in alia effi
gie, euntibus in villam. & illi euntes
ipſis nuntiauerunt cæteris: nec illis credi-
Luc.24.f derunt. ¶ Poſtea recumbentibus illis
Ioan.20.c vndecim apparuit: & exprobrauit in-
credulitatē eorum & duritiā cordis,
quia his qui viderant eū reſurrexiſſe,
Mat.28.d non crediderunt. Et dixit eis, Euntes D
in mundū vniuerſum, prædicate euā
geliū omni creaturæ. Qui crediderit
& baptizatus fuerit: ſaluus erit. qui ve
ro nō crediderit: condemnabitur. Si-
gna autē eos qui crediderint, hæc ſe-
quētur, In nomine meo dęmonia eij-
cient, Linguis loquētur nouis, Serpē-
tes tollent, Et ſi mortiferū quid bibe-
rint, nō eis nocebit, Super ægros ma-
Luc.24.g nus imponent: & bene habebūt. ¶ Et
dominus quidem poſtq̃; locutus eſt
eis, aſſumptus eſt in cœlū: & ſedit à
dextris dei. Illi autē profecti, prædi-
cauerūt vbiq;: dn̄o cooperāte & ſer-
monē confirmāte ſequētibus ſignis.

EVANGELII SECVNDVM
MARCVM, FINIS.

HIERONYMVS IN CA- talogo ſcriptorum eccle- ſiaſticorum.

LVcas medicus Antiochenſis, vt eius ſcripta indicãt, Gręci ſermonis nõ ignarus fuit: ſectator apoſtoli Pauli, & omnis peregrinationis eius comes. ſcripſit euangeliũ, de quo idẽ Paulus, Miſimus, inquit, cum illo fratrem, cuius laus eſt in euangelio per omnes eccleſias. Et ad Coloſſenſes, Salutat vos Lucas medicus chariſſimus. Et ad Timotheũ, Lucas eſt mecum ſolus. Aliud quoq; edidit volumen egregium, quod titulo πράξεις ἀποστόλων pręnotatur, cuius hiſtoria vſq; ad biennium Romæ cõmorantis Pauli peruenit, id eſt, vſq; ad quartũ Neronis annũ. Ex quo intelligimus in eadẽ vrbe librum eſſe cõpoſitum. Igitur περιόδους Pauli, & Theclæ, & totã baptizati Leonis fabulã, inter apocryphas ſcripturas computamus. Quale enim eſt, vt indiuiduus comes,

apoſtoli,inter cæteras eius res,hoc ſo lum ignorauerit? Sed & Tertullia- nus vicinus eorũ temporũ,refert pre ſbyterũ quendam in Aſia σπουδαστὴν apoſtoli Pauli conuictum apud Ioã- nem,q̃ author eſſet libri,& cõfeſſum ſe hoc Pauli amore feciſſe,& ob id ex cidiſſe. Quidam ſuſpicantur: quotieſ- cunq; in epiſtolis ſuis Paulus dicit,iu xta euangelium meũ,de Lucæ ſignifi care volumine: & Lucã non ſolum ab apoſtolo Paulo didiciſſe euãgelium, qui cum domino in carne nõ fuerat, ſed à cæteris apoſtolis: quod ipſe quo que in principio ſui voluminis decla- rat,dicẽs, Sicut tradiderũt nobis: qui à principio ipſi viderunt, & miniſtri fuerũt ſermonis. Igitur euangeliũ ſi- cut audierat, ſcripſit. Acta vero apo- ſtolorũ ſicut viderat, cõpoſuit. Vixit octoginta & quatuor annos, vxorẽ non habẽs. Sepultus eſt Cõſtantino- poli, ad quã vrbem viceſimo Cõſtan tij anno,oſſa eius cũ reliquijs Andreę apoſtoli tranſlata ſunt de Achaia.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

PRÆFATIO.

QVoniam qui-
dem multi
conati ſunt ordina-
re narrationem ea-
rum, quæ inter nos
pleniſſimę fidei ſunt
rerum, ſicut tradide
rũt nobis qui ab ini-
tio ipſi viderunt &
miniſtri fuerunt ſermonis: viſum eſt
& mihi aſſequuto omnia à principio
diligenter, ex ordine tibi ſcribere opti
me Theophile, vt cognoſcas eorum
verborum, de quibus eruditus es, ve
ritatem.

CAPVT I.

FVit in diebus Herodis re/ A
gis Iudææ, ſacerdos quidã
nomine Zacharias, de vice
Abia: & vxor illius de filia/
bus Aaron, & nomen eius Elizabeth.
Erant auté iuſti ambo ante deum, in/
cedentes in omnibus mandatis & iu
ſtificationibus domini, ſine querela.
& non erat illis proles: eo ꝙ eſſet Eli
zabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent
in diebus ſuis. Factum eſt auté: cum
ſacerdotio fungeretᷣ Zacharias in or/
dine vicis ſuæ ante deum, ſecundum
conſuetudinem ſacerdotij, ſorte exijt
vt incenſum poneret ingreſſus in tẽ/
Leui.16.d plũ domini. & omnis multitudo po/
puli erat orans foris hora incenſi. Ap
paruit auté illi angelus domini, ſtans
ã dextris altaris incenſi. Et Zacharias
turbatus eſt, videns: & timor irruit ſu
per eum. Ait auté ad illum angelus,
Ne timeas Zacharia, quoniam exau/
dita eſt deprecatio tua. & vxor ſua
Elizabeth pariet tibi filium, & voca/ B

B bis nomen eius Ioãnem: & erit gau-
dium tibi & exultatio, & multi in na
tiuitate eius gaudebũt. erit enim ma-
gnus corã domino: & vinum & ſice-
ram non bibet, & ſpiritu ſancto reple
bitur adhuc ex vtero matris ſuæ: &
multos filiorum Iſrael conuertet ad Pſa. 131. d
dominum deum ipſorum. & ipſe prę Mala. 3. a
cedet ante illum in ſpiritu & virtute Mala. 4. b
Elię: vt conuertat corda patrum in fi-
lios, & incredulos ad prudentiam iu-
ſtorum, parare domino plebẽ perfe-
ctam. Et dixit Zacharias ad angelum,
Vnde hoc ſciã? ego enim ſum ſenex,
& vxor mea proceſſit in diebus ſuis.
Et reſpondens angelus, dixit ei, Ego
ſum Gabriel qui aſto ante deũ, & miſ
ſus ſum loqui ad te, & hæc tibi euan-
gelizare. Et ecce, eris tacens, & nõ po
teris loqui vſq; in diem quo hæc fiãt:
pro eo ꝙ non credidiſti verbis meis,
quæ implebuntur in tempore ſuo. Et
erat plebs expectans Zachariã: & mi
rabantur ꝙ tardaret in templo. Egreſ
ſus autem, nõ poterat loqui ad illos:

& cognouerunt ꝙ viſionem vidiſſet B
in templo. Et ipſe erat innuens illis:
& permanſit mutus. Et factum eſt vt C
impleti ſunt dies officij eius, abijt in
domum ſuam. Poſt hos autem dies,
concepit Elizabeth vxor eius: & oc-
cultabat ſe menſibus quinq;, dicens,
Sic fecit mihi dominus in diebus qui
bus reſpexit auferre opprobriũ meũ
inter homines. ℂ In menſe autem ſe
xto, miſſus eſt angelus Gabriel à deo
in ciuitatem Galilææ, cui nomen Na
zaret, ad virginem deſponſatam viro
cui nomen Ioſeph, de domo Dauid:
& nomen virginis MARIA, Et in-
greſſus angelus, ad eã dixit, Aue gra-
tia plena, dominus tecum, benedicta
tu in mulieribus. Quæ cum vidiſſet,
turbata eſt in ſermone eius: & cogi-
tabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Et ait
angelus ei, Ne timeas MARIA, in-
ueniſti enim gratiam apud deum. ec-
ce cõcipies in vtero & paries filium:
Eſá.7.c & vocabis nomen eius IESVM. hic
Infra.2.c erit magnus: & filius altiſſimi voca-

bitur, & dabit illi dominus deus ſedē
Dauid patris ſui: & regnabit in domo Dañ.7.d g
Iacob in æternum, & regni eius non Mich.4.c
D erit finis. Dixit autem MARIA ad
angelum, Quomodo fiet iſtud? quo-
niam virū non cognoſco. Et reſpon-
dēs angelus, dixit ei, Spiritus ſanctus
ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi
obumbrabit tibi. Ideoq; & quod na-
ſcetur ſanctum, vocabitur filius dei.
Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa
cōcępit filium in ſenectute ſua. & hic
menſis ſextus eſt illi quæ vocatur ſte-
rilis: quia non erit impoſſibile apud
deum omne verbum. Dixit autem
MARIA, Ecce ancilla domini, fiat
mihi ſecundum verbum tuum. Et di-
ſceſſit ab illa angelus. ¶ Exurgens au-
tem MARIA in diebus illis, abijt in
montana cum feſtinatione in ciuitatē
Iuda: & intrauit in domū Zachariæ,
& ſalutauit Elizabeth. Et factum eſt:
vt audiuit ſalutationem MARIÆ
Elizabeth, exultauit infans in vtero
eius. & repleta eſt ſpiritu ſancto Eli-

zabeth: & exclamauit voce magna,
& dixit, Benedicta tu inter mulieres,
& benedictus fructus ventris tui. Et E
vnde hoc mihi, vt veniat mater do-
mini mei ad me? Ecce eni vt facta eſt
vox ſalutationis tuę in auribus meis,
exultauit in gaudio infans in vtero
meo. & beata quæ credidiſti: quoniá
perficiétur ea quę dicta ſunt tibi à do
mino. Et ait MARIA, Magnificat
anima mea dominũ. Et exultauit ſpi
ritus meᵒ in deo ſaluatore meo. Quia
reſpexit humilitatē ancillæ ſuæ, ecce
enim ex hoc beatā me dicent omnes
generationes. Quia fecit mihi magna
qui potēs eſt: & ſanctũ nomē eius. Et
miſericordia eius à progenie in ꝓge-
nies timētibus eũ. Fecit potētiam in
brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mēte
cordis ſui. Depoſuit potētes de ſede,
& exaltauit humiles. Eſurientes im-
Eſa.41.b pleuit bonis: & diuites dimiſit ianes.
Suſcępit Iſrael puerũ ſuum, memo-
Eſa.10.d rari miſericordiæ ſuæ. Sicut locutus
&.54.b eſt ad patres noſtros, Abraham & ſe-
mini

mini eius in ſecula. Manſit autem Hie 31.a.d
MARIA cum illa quaſi menſibus pſal. 131.c
tribus: & reuerſa eſt in domum ſuã. gen. 22.c
F ℭ Elizabeth autem impletum eſt tẽ
pus pariendi: & peperit filium. Et au
dierunt vicini & cognati eius, quòd
magnificauit dominus miſericordiã
ſuam cum illa, & congratulabantur
ei. Et factum eſt: in die octauo vene-
runt circuncidere puerum, & voca-
bant eum nomine patris ſui, Zacha
riam. Et reſpõdens mater eius dixit,
Nequaquam, ſed vocabitur Ioãnes.
Et dixerunt ad illam, Nemo eſt in cõ
gnatione tua qui vocetur hoc nomi-
ne. Innuebant autem patri eius quẽ
vellet vocari eũ. Et poſtulans pugil-
larem, ſcripſit, dicens, Ioãnes eſt no
men eius. Et mirati ſunt vniuerſi. Ap
tum eſt autem ilico os eius, et lingua
eius, & loquebatur benedicens deũ.
Et factus eſt timor ſuper omnes vici
nos eorum: & ſuper omnia monta-
na Iudææ diuulgabãtur omnia ver
ba hæc, & poſuerunt omnes qui au-

dierant in corde ſuo, dicẽtes. Quiſpu
tas puer iſte erit? Etenim manus do-
mini erat cũ illo. Et Zacharias pater
eius repletus eſt ſpiritu ſancto: & ꝓ
phetauit, dicens, Benedictus domi-
nus deus Iſrael: quia viſitauit & fe-
cit redemptionem plebis ſuæ. Et ere G
xit cornu ſalutis nobis, in domo Da
Pſal.73.c uid pueri ſui, Sicut locutus eſt per os
&.131.d ſanctorũ qui à ſeculo ſunt ꝓphetarũ
Hier.23.a eius, Salutem de inimicis noſtris, &
&.30.b de manu oĩum qui oderunt nos, Ad
faciendã miſericordiã cum patribus
noſtris: & memorari teſtamẽti ſui
Hiere.31.f ſancti, Iuſiurãdum quod iurauit ad
Geñ.22.c Abraham patrem noſtrum, daturũ
ſe nobis Vt ſine timore, de manu ini
micorum noſtrorum liberati, ſeruia
mus illi In ſanctitate & iuſtitia corã
ipſo omnibus diebus noſtris. Et tu
puer, propheta altiſſimi vocaberis:
præibis enim ante faciem dñi parare
vias eius, Ad dandam ſcientiam ſalu
tis plebi eius, in remiſſionem pecca-
torum eorum Per viſcera miſericor-

diæ dei noſtri, in qbus viſitauit nos Mala.4.a
oriens ex alto, Illuminare eos qui Zach.3.d
in tenebris & vmbra mortis ſedent:
ad dirigẽdos pedes noſtros in viam
pacis. Puer autem creſcebat, & con-
fortabatur ſpiritu, & erat in deſertis
vſque in diem oſtenſionis ſuæ ad
Iſrael.

CAPVT II.

A FActum eſt autẽ: in diebus
illis exijt edictũ à Cęſare
Auguſto, vt deſcriberetur
vniuerſus orbis. Hęc de-
ſcriptio prima: facta eſt pſide Syriæ
Cyrino. Et ibant omnes vt profiterẽ
tur ſinguli in ſuam ciuitatẽ. Aſcendit
autẽ & Ioſeph à Galilæa de ciuitate
Nazaret, in Iudęã, in ciuitatẽ Dauid
quę vocatur Bethleem: eo ꝙ eſſet de
domo & familia Dauid, vt profitere
tur cũ MARIA deſponſata ſibi vxo
re prægnãte, Factũ eſt aũt: cũ eſſent
ibi, impleti ſunt dies vt pareret. Et pe
perit filiũ ſuum primogenitũ: & pan
nis eũ inuoluit, & reclinauit eum in

præſepio: quia non erat eis locus in
diuerſorio. ¶ Et paſtores erant in re B
gione eadem vigilantes, & cuſtodiẽ-
tes vigilias noctis ſuper gregem ſuũ.
Et ecce angelus domini ſtetit iuxta il
los, & claritas dei circunfulſit illos,
& timuerũt timore magno. Et dixit
illis angelus, Nolite timere. Ecce enĩ
euangelizo vobis gaudium magnũ
quod erit omni populo: quia natus
eſt vobis hodie ſaluator q eſt CHRI
STVS dominus in ciuitate Dauid.
Et hoc vobis ſignum, Inuenietis in-
fantem pannis inuolutum: & poſitũ
in præſepio. Et ſubito facta eſt cũ an-
gelo multitudo militiæ cœleſtis, lau
dantium deum & dicentium, Gloria
in altiſſimis deo: & ĩ terra pax, in ho-
minibus bona voluntas. Et factum
eſt: vt diſceſſerunt ab eis angeli in cœ
lum, paſtores loquebantur adinui-
cem, Tranſeamus vſq; Bethleem, & C
videamus hoc verbum quod factũ
eſt, quod dominus oſtendit nobis.
Et venerunt feſtinantes: & inuene-

runt MARIAM & Ioſeph, & infan
tem poſitum in præſepio. Videntes
autem, cognouerunt de verbo quod
dictũ erat illis de puero hoc. Et om-
nes qui audierunt mirati ſunt de his
quę dicta erãt à paſtoribus ad ipſos.
MARIA autem cõſeruabat omnia
verba hæc, cõferens in corde ſuo. Et
reuerſi ſunt paſtores, glorificantes &
laudantes deum in omnibus quę au
dierant & viderant: ſicut dictum eſt
ad illos. ¶ Et poſtquam cõſummati Leui.12.a
ſunt dies octo vt circuncideret̃ puer:
vocatum eſt nomen eius IESVS,
quod vocatum eſt ab angelo priusq̃;
in vtero conciperetur. ¶ Et poſtquã Supra.1.c
D impleti ſunt dies purgationis eius ſe mat.1.c
cundum legem Moyſi, tulerunt illũ leui.12.a
in Hieruſalem, vt ſiſterent eum do-
mino, ſicut ſcriptũ eſt in lege domi- Exo.13.a
ni, Quod omne maſculinum adape- nume.8.c
riens vuluam, ſanctum domino vo
cabitur. & vt darent hoſtiam ſecun-
dum quod dictum eſt in lege domi- Leui.12.c
ni, par turturum, aut pullos colum-

barum. Et ecce homo erat in Hieru/
ſalē, cui nomen Simeō, & homo iſte
iuſtus & timoratus, expectans con/
ſolationē Iſrael: & ſpiritus ſanctus
erat in eo. Et reſponſum accæperat à
ſpiritu ſancto, nō viſurum ſe mortē,
niſi pri⁹ videret CHRISTVM do/
mini. Et venit in ſpiritu in templum.
Et cū inducerēt puerum IESVM pa
rentes vt facerent ſm conſuetudinē
legis pro eo: & ipſe accæpit eū in vl/
nas ſuas, & benedixit deum, & dixit,
Nunc dimittis ſeruū tuum domine,
ſecūdum verbū tuū in pace, Quia vi E
derunt oculi mei ſalutare tuū Quod
paraſti ante faciē oium populorum,
Lumē ad reuelationē gentiū, & glo/
riā plebis tuę Iſrael. Et erāt pater &
mater eius mirantes ſuper his quę di
cebantur de illo. Et benedixit illis Si
meon: & dixit ad MARIAM ma/
Eſa.8.c trem eius, Ecce poſitus eſt hic in rui/
Rom.9.g nam, & in reſurrectionē multorū in
1.Pet.2.b Iſrael, & in ſignum cui cōtradicitur.
Et tuam ipſius animam pertranſibit

gladius, vt reuelentur ex multis cor
dibus cogitationes. ¶ Et erat Anna
ꝓphetiſſa, filia Phanuel de tribu A-
ſer: hæc proceſſerat in diebus multis,
& vixerat cum viro ſuo annis ſeptē
à virginitate ſua. Et hæc vidua vſq;
ad annos octogintaquatuor: quę nō
diſcedebat de tēplo, ieiunijs & obſe-
F crationibus ſeruiens nocte ac die. Et
hæc ipſa hora ſuperueniens, confite-
batur domino: & loquebatur de illo
omnibus qui expectabāt redemptio
nem Hieruſalem. ¶ Et vt perfecerūt
omnia ſecundum legem domini; re
uerſi ſunt in Galilæam, in ciuitatem
ſuam Nazaret. Puer autē creſcebat,
& confortabatur ſpiritu, plenus ſa-
pientia; & gratia dei erat in illo. Et
ibant parētes eius per omnes annos
in Hieruſalem, in die ſolēni paſchę.
¶ Et cū factus eſſet annorum duo-
decim, aſcendentibus illis Hieroſoly-
mam ſecundum cōſuetudinem diei
feſti, conſummatiſq; diebus cum re
dirent, remāſit puer IESVS in Hie-

ruſalem, & non cognouerunt paren
tes eius. Exiſtimantes autem illum
eſſe in comitatu, venerunt iter diei,
& requirebant eum inter cognatos
& notos. Et non inuenientes, regreſ-
ſi ſunt in Hieruſalem: requirẽtes eũ.
Et factum eſt: poſt triduum, inuene-
runt illum in templo, ſedentẽ in me
dio doctorum, audientem illos, &
interrogantem eos. Stupebãt autem G
omnes qui eum audiebãt, ſuper pru-
dentia & reſponſis eius. Et videntes
admirati ſunt. Et dixit mater eius ad
illum, Fili, quid feciſti nobis ſic? Ec-
ce pater tuus & ego dolentes quęre
bamus te. Et ait ad illos, Quid eſt qđ
me quærebatis? neſciebatis quod in
i his quę patris mei ſunt, oportet me
eſſe? Et ipſi nõ ĩtellexerunt verbũ qđ
locutus eſt ad eos. Et deſcendit cum
eis, & venit Nazaret: & erat ſubdi-
tus illis. Et mater ei⁹ cõſeruabat om
nia verba hæc in corde ſuo. Et IE-
SVS proficieba ſapientia & ætate &
gratia apud deũ & homines.

CAPVT III.

A ANno autem q̃ntodecimo
imperij Tiberij Cæſaris,
procurante Põtio Pilato
Iudæam, tetrarcha autem
Galilææ Herode, Philippo autẽ fra-
tre eius tetrarcha Ituręæ & Traconi
tidis regionis, & Lyſánia Abilinæ tę
trarcha, ſub principibus ſacerdotum
Anna & Caipha: factum eſt verbum
domini ſuper Ioannem Zachariæ fi
lium, in deſerto. Et venit in omnem
regionem circa Iordanem, prædi- Mat. 3. a
cans baptiſmum pœnitẽtiæ in remiſ mar. 1. a
ſionem peccatorum: ſicut ſcriptum
eſt in libro ſermonum Eſaiæ prophe
tæ dicentis, Vox clamantis in deſer- Eſa. 40. a
to, Parate viam domini, rectas facite ioan. 1. c
ſemitas eius: omnis vallis implebi-
tur: & omnis mõs & collis humilia-
bit. & erunt praua in directa: & aſpe
ra, in vias planas. & videbit omnis
B caro ſalutare dei. Dicebat ergo ad tur Mat. 3. b. c
bas quæ exibant vt baptizarentur ab
ipſo, Genimina viperarum, q̃s oſten

dit vobis ſugere à ventura ira? Faci-
te ergo fructus dignos pœnitétię, & A
ne cœperitis dicere in vobipſis, Pa-
tré habemus Abrahã. Dico enim vo-
bis quod potés eſt deus de lapidib⁹
iſtis ſuſcitare filios, Abrahę. Iam eni
& ſecuris ad radicé arborũ poſita eſt. D
Omnis ergo arbor non faciens fru-
ctũ bonũ, exciditur, & in ignem mit-
titur. ¶ Et interrogabát eum turbæ,
dicentes, Quid ergo faciemus? Re-
ſpõdens autem, dicebat illis, Qui ha-
bet duas tunicas, det non habenti: &
qui habet eſcas, ſimiliter faciat. Vene- C
runt autem & publicani vt baptiza-
rentur: & dixerunt ad illũ, Magiſter,
quid faciemus? At ille dixit ad eos,
Nihil amplius q̃ quod conſtitutum
eſt vobis, exigatis. Interrogabant au
té eum & milites, dicentes, Quid fa-
ciemus & nos? Et ait illis, Neminem
concutiatis, neq; calumniam facia-
tis: & contenti eſtote ſtipendijs ve-
Mat.3. c ſtris. ¶ Expectante autem populo &
Mar.1.b cogitantibus omnibus in cordibus

ſuis de Ioanne, nũ ipſe eſſet CHRI Ioan.1.d
STVS, reſpondit Ioannes dicens
omnibus, Ego quidem aqua bapti-
zo vos: veniet autem fortior me, cu
ius non ſum dignus ſoluere corrigiã
calceamentorum. ipſe vos baptiza-
D bit in ſpiritu ſancto & igni. cuius ven Mat.3.c
tilabrum in manu eius, & purgabit
aream ſuam: & congregabit triticum
in horreum ſuum, paleas autem cõ-
buret igni inextinguibili. Multa qui
dem & alia exhortans euangelizabat
populo. ¶ Herodes autem tetrarcha Mat.14.a
cum corriperetur ab illo de Herodia Mar.6.c
de vxore fratris ſui, & de omnibus
malis quæ fecit Herodes: adiecit &
hoc ſuper omnia, & incluſit Ioan-
nem in carcerem. ¶ Factum eſt autẽ
cum baptizaretur omnis populus, Mat.3.d
vt & IESV baptizato & orãte, aper Mar.1.b
tum ſit cœlũ: & deſcẽdit ſpiritus ſan-
ctus corporali ſpecie ſicut colũba in
ipſum, & vox de cœlo facta eſt, di-
cens, Tu es filius meus dilectus, in te
E cõplacui mihi. Et ipſe IESVS erat in

cipiẽs quaſi annorum triginta vt pu
tabatur filius Ioſeph, qui fuit Heli, q
fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit
Melchi, qui fuit Iannæ, qui fuit Io-
ſeph, qui fuit Matthathiæ, qui fuit A-
mos, qui fuit Naum, qui fuit Heſli,
qui fuit Naggæ, qui fuit Maath, qui
fuit Matthathiæ, qui fuit Semei, qui
fuit Ioſeph, qui fuit Iuda, q fuit Io- F
hãna, qui fuit Reſa, qui fuit Zoroba-
bel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri,
qui fuit Melchi, q fuit Addi, qui fuit
Coſan, qui fuit Helmadan, qui fuit
Her, qui fuit Ieſu, qui fuit Heliezer,
qui fuit Iorim, qui fuit Matthat, qui
fuit Leui, qui fuit Simeõ, qui fuit Iu
da, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iona, qui
fuit Heliachim, qui fuit Melcha, qui
fuit Mẽna, q fuit Mattatha, qui fuit
Nathã, qui fuit Dauid, qui fuit Ieſſę, G
qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit
Salmõ, qui fuit Naaſſon, q fuit Ami
nadab, qui fuit Arã, qui fuit Eſron,
qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, qui
fuit Iacob, q fuit Iſaac, q fuit Abra-

hã, qui fuit Tharæ, qui fuit Nachor,
qui fuit Saruch, qui fuit Ragau, qui
fuit Phalech, qui fuit Heber, qui fuit
Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arpha
xat, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui
fuit Lamech, qui fuit Matuſale, qui
fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit
Malaleel qui fuit Cainan, qui fuit
Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam,
qui fuit Dei.

CAPVT IIII.

A IESVS autem plenus ſpi-ritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane: & agebatur i ſpiritu in deſertũ diebus qua Mat. 4. a marc. 1. b
draginta, & tentabatur à diabolo. Et
nihil manducauit in diebus illis: &
conſummatis illis, poſtea eſuriit. Di
xit autem illi diabolus, Si filius dei
es: dic lapidi huic vt panis fiat. Et re-
ſpondit ad illum IESVS, Scriptum
eſt, Nõ in pane ſolo viuet homo, ſed
in omni verbo dei. Et duxit illũ dia- Deu. 8. a
bolus in montem excelſum, & oſtẽ-
dit illi omnia regna orbis terræ in

momento temporis: & ait illi, Tibi
dabo poteſtatem hanc vniuerſam,&
gloriam illorũ: quia mihi tradita eſt,
& cui volo do illam. Tu ergo proci-
dens ſi adoraueris coram me: erunt
vade poſt me ſatana tua omnia. Et reſpõdens IESVS, di
Deu. 6. c xit illi, Scriptum eſt: Dominũ deum B
&,10.d tuũ adorabis,& illi ſoli ſeruies. Et du
xit illum in Hieruſalẽ,& ſtatuit eum
ſuper pinnam templi: & dixit illi, Si
filius dei es: mitte te hinc deorſum.
Pſal.90.c Scriptum eſt enim ꝙ angelis ſuis mã
dabit de te, vt conſeruent te: & ꝙ in
manibus tollẽt te,ne forte offendas
ad lapidẽ pedem tuũ. Et reſpondens
IESVS, ait illi, Dictum eſt, Non ten
Deu.6.c tabis dominũ deum tuum. Et cõſum
mata omni tẽtatione, diabolus receſ
ſit ab illo vſq; ad tẽpus. ¶Et regreſ- C
Mat.4.b ſus eſt IESVS in virtute ſpiritus in
Mar.1.b Galilæã: & fama exijt per vniuerſam
Ioan.4.f finitimam regionẽ de illo. Et ipſe do
cebat in ſynagogis eorũ: & glorifica-
Mat.13.g batur ab omnibus. Et vẽnit Nazaret
Mar.6.a vbi erat nutritus: & intrauit ſecun-

dum conſuetudinem ſuam die ſabba Ioan.4.f
torum in ſynagogam, & ſurrexit le- Eſa.61.a
gere. Et traditus eſt illi liber Eſaię pro
phetæ. Et vt explicuit librum: inuē-
nit locum vbi ſcriptum erat, Spiritus
domini ſuper me, propter quod vn-
xit me, euangelizare pauperibus mi
ſit me, ſanare contritos corde, prædi
care captiuis remiſſionē, & cæcis vi-
ſum, dimittere confractos in remiſ-
ſionem, prędicare annū domini accę
ptum. Et cū plicuiſſet librū, reddidit
miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſyna
goga oculi erant intēdentes in eum.
D Cœpit autem dicere ad illos, Hodie
impleta eſt hæc ſcriptura in auribus
veſtris. Et omnes teſtimoniū illi da-
bant, & mirabantur in verbis gratię,
quæ procedebant de ore ipſius, & di-
cebāt. Nónne hic eſt filius Ioſeph? Et
ait illis, Vtiq; dicetis mihi hanc ſimi-
litudinē, Medice, cura teipſum: quā-
ta audiuimus facta in Capharnaum:
fac & hic in patria tua. Ait autē, Amē
dico vobis, ꝙ nemo propheta accę-

ptus eſt in patria ſua. Sed in veritate
3.reg.17. dico vobis. multæ viduæ erant in
a.b diebus Eliæ in Iſrael quando clau-
iacobi.5.d ſum eſt cœlum annis tribus & méſi-
bus ſex, cum facta eſſet fames ma-
gna in omni terra: & ad nullam illa-
rum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta
4.rge.5.d Sidônis, ad mulierem viduã. Et mul E
ti leproſi erant in Iſrael ſub Eliſæo
propheta: & nemo eorum munda-
tus eſt niſi Naaman Syrus. Et repleti
ſunt omnes in ſynagoga, ira: hæc au
dientes. Et ſurrexerunt, & eiecerunt
illum extra ciuitatem: & duxerunt il
lum vſq; ad ſupercilium montis ſu-
per quem ciuitas illorum erat ædifi-
cata, vt præcipitarent eum. Ipſe aũt
tranſiens per medium illorum, ibat.
Mat.4.b ¶ Et deſcendit in Capharnaũ ciui
mar.1.c tatem Galilææ: ibique docebat illos
Mat.7.d ſabbatis. Et ſtupebãt in doctrina ei⁹:
mar.1.c quia in poteſtate erat ſermo ipſius.
Mar.1.c Et in ſynagoga erat homo habens dę
monium immundum: & exclama-
uit voce magna, dicens, Sine, quid F
nobis

nobis & tibi IESV Nazarene? veni-
ſti perdere nos? ſcio te qui ſis, ſanctus
dei. Et increpauit illum IESVS, di-
cens, Obmuteſce, & exi ab eo. Et cum
proieciſſet illum dæmonium in me-
dium, exijt ab illo, nihilq́ illi nocuit.
Et factus eſt pauor in omnibus, & col
loquebátur adinuicé dicentes, Quod
eſt hoc verbum: quia in poteſtate &
virtute imperat immũdis ſpiritibus,
& exeunt? Et diuulgabatur fama de
illo in omné locum finitimæ regio-
nis. ¶ Surgens autem IESVS de ſy- Mat.9.b
nagoga, introiuit in domũ Simônis. Mar.1.e
Socrus auté Simônis tenebatur ma-
gna febri: & rogauerũt illum pro ea.
Et aſtãs ſupra illam, imperauit febri:
G & dimiſit illam. Et continuo ſurgens
miniſtrabat illis. Cum autem ſol oc-
cidiſſet, omnes qui habebãt infirmos
varijs languoribus: ducebãt illos ad
eũ. At ille ſingulis manus imponens,
curabat eos. Exibant autem & dæmo
nia à multis clamãtia & dicentia, Tu
es filius dei. Et increpans, non ſinebat

ea loqui, ꝙ ſciebãt ipſum eſſe CHRI
Mar.1.d STVM. Facta autẽ die, egreſſus ibat
in deſertum locum: & turbæ require
bant eum, & venerũt vſq; ad ipſum:
& detinebant illum ne diſcederet ab
eis. Quibus ille ait, Et aliis ciuitatib⁹
oportet me euãgelizare regnum dei:
quia ideo miſſus ſum. Et erat prædi-
cans in ſynagogis Galilææ.

CAPVT V.

Mat.4.c FActum eſt autem: cum tur- A
Mar.1.b ba irrueret ei vt audiret ver
bum dei: & ipſe ſtabat ſe-
cus ſtagnum Geneſareth. Et
vidit duas naues ſtãtes ſecus ſtagnũ:
piſcatores autem deſcenderant, & la-
uabant retia. Aſcẽdens autem in vnã
nauim quæ erat Simônis, rogauit eũ
vt à terra reduceret puſillum. Et ſe-
dens, docebat de naui turbas. Vt ceſſa
uit autem loqui, dixit ad Simônem,
Duc in altum, & laxate retia veſtra in
capturam. Et reſpõdens Simon, dixit B
illi, Præceptor, per totam noctem la
borantes nihil cepimus, in verbo au-

tem tuo laxabo rete. Et cùm hoc fecisſent: concluſerunt piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autē rete eorū. Et annuerunt ſocijs qui erant in alia naui, vt venirent & adiuuarēt ſe. Et venerunt, & impleuerūt ambas nauiculas: ita vt mergerentur. Quod cum videret Simōn Petrus, prócidit ad genua IESV, dicens, Exi à me do-
C mine: quia homo peccator ſum. Stupor enim circundederat eū & omnes qui cum illo erāt, in captura piſcium quam cœperant. Similiter autem Iacôbum & Ioannem filios Zebedæi,
C qui erant ſocij Simônis. Et ait ad Simônem IESVS. Noli timere: ex hoc iam, homines eris capiens. Et ſubductis ad terram nauibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum. ℭ Et factum eſt: Mat. 8. a
cum eſſet in vna ciuitatū, & ecce vir Mar. 1. d
plenus lepra, & videns IESVM, & prócidēs in faciem ſuam, rogauit eū, dicens, Domine, ſi vis, potes me mūdare. Et extēdens manū, tetigit eum, dicens, Volo. Mundare. Et confeſtim

lepra diſceſſit ab illo. Et ipſe præcępit illi vt nemini diceret: ſed, Vade inqt, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emũ datione tua ſicut prręcępit Moyſes in

Leui.14.a teſtimonium illis. Perambulabat autem magis ſermo de illo: & conueniebant turbæ multæ vt audirent, & curarẽtur ab infirmitatibus ſuis. Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat. ¶ Et factum eſt in vna dierum, & D

Mat.9.a
Mar.2.a

ipſe erat docens. Et erant phariſæi ſedentes & legis doctores qui venerãt ex omni caſtello Galilęę & Iudęę & Hieruſalem: & virtus domini erat ad ſanandum eos. Et ecce viri portantes in lecto hominẽ qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eũ. Et non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba: aſcenderũt ſupra tectum, & per tegulas ſubmiſerunt eum cum lecto in medium ante IESVM. Quorum fidem vt vidit, dixit, Homo, remittantur tibi peccata tua. Et cœperũt cogitare ſcribę & phariſęi, dicentes, Quis eſt hic qui loqui-

tur blaſphemias? quis poteſt dimitte
re peccata, niſi ſolus deus? Vt cogno-
uit autem IESVS cogitationes eo-
rum, reſpondens dixit ad illos, Quid
cogitatis in cordibus veſtris? Quid
E eſt facilius, dicere, Dimittantur tibi
peccata: an dicere, Surge, & ambula?
Vt autem ſciatis ꝙ filius hominis ha-
bet poteſtatẽ in terra dimittendi pec-
cata (ait paralytico) Tibi dico ſurge,
tolle lectum tuum, & vade in domũ
tuam. Et confeſtim cõſurgens coram
illis, tulit lectum in quo iacebat: &
abijt in domũ ſuam glorificãs deum.
Et ſtupor apprehendit omnes, & glo
rificabant deum. Et repleti ſunt timo
F re, dicẽtes, Vidimus mirabilia hodie.
¶ Et poſt hæc exijt, & vidit publica-
num nomine Leui ſedentem ad telo Mat. 9. a
nium, & ait illi, Sequere me. Et reli- Mar. 2. b
ctis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eũ.
& fecit ei conuiuium magnum Leui
in domo ſua: & erat turba multa pu-
blicanorum & aliorum qui cum illis
erant diſcumbentes. Et murmurabãt

pharisæi & scribę eorum, dicentes ad
diſcipulos eius, Quare cum publica-
nis & peccatoribus manducatis & bi
bitis? Et reſpōdens IESVS dixit ad
illos, Non eget qui ſani ſunt, medico:
ſed qui male habent. Non veni voca-
re iuſtos: ſed peccatores ad pœniten-
Mat.9.b tiam. ℭ At illi dixerunt ad eū, Quare
Mar.2.c diſcipuli Ioānis ieiunant frequenter,
& obſecrationes faciunt, ſimiliter &
pharisęorum: tui autem, edunt & bi-
bunt? Quibus ipſe ait, Nunquid pote G
ſtis filios ſponſi, dum cū illis eſt ſpon
ſus, facere ieiunare? Veniēt autē dies:
& cum ablatus fuerit ab illis ſpōſus,
tunc ieiunabunt in illis diebus. Dice-
bat autem & ſimilitudinem ad illos. I
Nemo cōmiſſuram à veſtimento no
uo immittit in veſtimentum vetus:
alioquin & nouum rumpit, & veteri
non conuenit commiſſura à nouo. Et
nemo mittit vinum nouum in vtres
veteres, alioquin rumpet vinum no-
uum vtres, & vinum effundetur &
vtres peribunt. ſed vinum nouum in

vtres nouos mittendum eſt: & vtra-
que conſeruatur. Et nemo bibens ve-
tus, ſtatim vult nouum. dicit enim,
Vetus melius eſt.

CAPVT VI.

A FActum eſt autem in ſabba- Mat. 12.a
to ſecũdo primo, cum tran- Mar. 2.d
ſiret per ſata, vellebãt diſci-
puli eius ſpicas, & mãduca-
bant confricantes manibus. Quidam
autem phariſęorũ dicebãt illis, Quid
facitis quod non licet facere in ſabba-
tis? Et reſpondens IESVS ad eos di-
xit, Nec hoc legiſtis quod fecit Da- 1. Re. 21.g
uid, cum eſuriſſet ipſe & qui cum illo
erant: quomodo intrauit in domum
dei, & panes propoſitionis ſumpſit &
manducauit. & dedit etiam his qui
cum ipſo erant, quos non licet man-
ducare niſi tantum ſacerdotibus? Et
dicebat illis, Dominus eſt filius homi-
B nis etiam ſabbati. ¶ Factum eſt au- Mat. 12.a
tem & in alio ſabbato vt intraret in Mar. 3.a
ſynagogam, & doceret. Et erat ibi ho-
mo, & manus eius dextera erat arida.

Obſeruabant autẽ ſcribę & phariſęi ſi
in ſabbato curaret: vt inuenirẽt vnde
accuſarent eum. Ipſe vero ſciebat co-
gitationes eorũ: & ait homini qui ha
bebat manum aridam, Surge, & ſta in
medio. Et ſurgens, ſtetit. Ait ergo ad
illos IESVS, Interrogabo vos, ſi li-
cet ſabbatis benefacere an male, ani-
mam ſaluam facere, an perdere? Et cir
cunſpectis omnibus illis, dixit homi-
ni, Extende manum tuã. Et extendit:
& reſtituta eſt manus eius ſana ſicut
altera. Ipſi autẽ repleti ſunt inſipien-
tia: & colloquebantur adinuicẽ quid
nam facerent IESV. Factum eſt autẽ
in illis diebus, exijt in montẽ orare,
& erat pernoctans in oratione dei. Et
Mat.10.a cum dies factus eſſet, vocauit diſcipu
Mar.3.b los ſuos: & elegit duodecim ex ipſis,
quos & apoſtolos nominauit, Simõ
nem quem & nominauit Petrum &
Andream fratrem eius, Iacôbum & C
Ioánem, Philippũ & Bartholomęũ,
Matthæum & Thomã, Iacôbum Al
phęi & Simônem qui vocatur Zelo-

tes,& Iudam Iacôbi,& Iudam Iſcà
riotem qui & fuit proditor. ℭEt de-
ſcendens cum illis,ſtetit in loco cāpe
ſtri,& turba diſcipulorū eius, & mul
titudo copioſa plebis ab omni Iudęa
& Hieruſalem:& à maritima Tyro &
Sidône:qui venerant vt audirent eū,
& ſanarent à languoribus ſuis.Et qui
vexabantur à ſpiritibus immūdis,cu
rabātur. Et omnis turba quærebat eū
tangere:quia virtus de illo exibat,&
ſanabat omnes. ℭEt ipſe eleuatis ocu
D lis in diſcipulos ſuos, dicebat, Bea- Mat.5.a
ti pauperes:quia veſtrum eſt regnum
dei.Beati qui nunc eſuritis:quia ſatu-
rabimini.Beati qui nunc fletis:quia ri
debitis. Beati eritis cum vos oderint
homines,& cum ſeparauerint vos,&
exprobrauerint & eiecerint nomē ve
ſtrum tanquā malum propter filium
hominis. Gaudete in illa die & exul-
tate,ecce enī merces veſtra multa eſt
in cœlo.ſecundum hæc enim faciebāt
prophetis patres eorum. Verūtamen Amos.6.a
væ vobis diuitibus, qui habetis con- Eccl.31.a

ſolationem veſtrã. Væ vobis qui ſatu
rati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis qui
ridetis nũc: quia lugebitis & flebitis.
Væ vobis cũ benedixerint vobis om
nes homines. ſecundum hæc enim fa
ciebãt pſeudoprophetis patres eorũ.
Mat. 5.g ¶ Sed vobis dico qui auditis, Diligi
te inimicos veſtros: benefacite his qui
vos oderunt. Benedicite maledicẽti-
bus vobis: & orate pro calumnianti-
Mat.5.f bus vos. Et qui te percutit in maxillã E
vnã, præbe illi & alterã. Et ab eo qui
aufert tibi veſtimẽtum, etiam tunicã G
noli prohibere. Omni autẽ petenti te
tribue. & qui aufert quæ tua ſunt, ne
Mar.7.b repetas. Et ꝓut vultis vt faciãt vobis
Tob. 4.c homines, & vos facite illis ſimiliter.
Mat.5.g ¶ Et ſi diligitis eos qui vos diligunt:
quę vobis eſt gratia? nam & peccato-
res, diligentes ſe, diligunt. Et ſi bene-
feceritis his qui vobis benefaciũt, quę
vobis eſt gratia? ſiquidẽ & peccatores
hoc faciunt. Et ſi mutuũ dederitis his
à quibus ſperatis recipere: quæ gratia
eſt vobis? nam & peccatores peccato-

ribus mutuū dant, vt recipiant ęqua-
lia. Veruntamen diligite inimicos ve- Mat.5.g
ſtros: benefacite & mutuū date nihil Deu.15.b
inde ſperantes: & erit merces veſtra
multa, & eritis filij altiſſimi: quia ipſe
benign⁹ eſt ſuper ingratos & malos.
F Eſtote ergo miſericordes ſicut & pa-
ter veſter miſericors eſt. Nolite iudi- Mat.7.a
care: & non iudicabimini. nolite con-
demnare: & non condēnabimini. Di-
mittite: & dimittetur vobis. Date, &
dabitur vobis. Menſurā bonam & cō-
fertam & coagitatā & ſupereffluentē
dabūt in ſinum veſtrū. Eadem quippe Mat.7.a
menſura qua menſi fueritis, remetie- Mar.4.c
tur vobis. Dicebat autem illis & ſimi
litudinē. Nunquid poteſt cæcus cæcū Mar.15.b
ducere? nónne ambo in foueā cadūt?
Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum.
perfectus autem omnis erit, ſicut ma Mat.10.c
giſter eius. Quid autem vides feſtucā Ioan.13.c
in oculo fratris tui: trabem autē quæ
in oculo tuo eſt, non conſideras? Aut Mat.7.a
quomodo potes dicere fratri tuo, Fra
ter, ſine eijciam feſtucā de oculo tuo:

ipſe in oculo tuo trabem non vides?
Hypocrita, ejjce primum trabem de
oculo tuo: & tunc perſpicies vt edu/
Mat.7.c cas feſtucam de oculo fratris tui. Nō
eſt enim arbor bona, quæ facit fructū
malum: neq; arbor mala, faciens fru/
Mat.12.a ctum bonum. Vnaquęq; enim arbor, G
de fructu ſuo cognoſcitur. Neq; enim
de ſpinis colligūt ficus: neq; de rubo
vindemiant vuam. Bonus homo de
bono theſauro cordis ſui profert bo/
num: & malus homo de malo the/
ſauro profert malum. Ex abundantia
enim cordis os eius loquitur. Quid
autē vocatis me, Domine dn̄e: & non
facitis quæ dico? Omnis qui venit ad
Mat.7.d me, & audit ſermones meos & facit
Rom.2.b eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit. ſi/
Iaco.1.d milis eſt homini ædificanti domum,
qui fodit in altū, & poſuit fundamen
tum ſuper petram. inundatione autē
facta, illiſum eſt flumē domui illi: &
non potuit eā mouere. fundata enim
erat ſuper petram. Qui autem audit
& non facit: ſimilis eſt homini ædifi/

canti domum ſuam ſuper terram ſine
fundamēto. in quā illiſus eſt fluuius:
& continuo cecidit: & facta eſt ruina
domus illius, magna.

CAPVT VII.

A CVm autem impleuiſſet om Mat.8.a
nia verba ſua in aures ple/
bis, intrauit Capharnaum.
Centurionis autem cuiuſdā
ſeruus male habens, erat moriturus:
qui illi erat precioſus. Et cum audiſ/
ſet de IESV, miſit ad eū ſeniores Iu/
dæorum, rogans eum vt veniret, &
ſaluaret ſeruum eius. At illi cum ve/
niſſent ad IESVM, rogabāt eum ſo/
licite dicentes, Dignus eſt vt hoc illi
præſtes: diligit enim gentem noſtrā:
& ſynagogam ipſe ædificauit nobis.
IESVS autem ibat cum illis. Et cum
iam nō longe eſſet à domo, miſit ad
eum Centurio amicos, dicens, Domi
ne, noli vexari. Nō enim ſum dignus
vt ſub tectum meum intres. propter
quod & meipſum non ſum dignum
arbitratus vt venirē ad te: ſed dic ver

bo & ſanabitur puer meus. nā & ego
homo ſum ſub poteſtate cōſtitutus,
habens ſub me milites: & dico huic,
vade, & vadit: & alij, veni, & venit: &
ſeruo meo, fac hoc, & facit. Quo au-
dito, IESVS miratus eſt, & conuer- A
ſus, ſequenti ſe turbæ dixit. Amen di-
co vobis, nec in Iſrael tantam fidem
inueni. Et reuerſi qui miſſi fuerāt, do-
mum: inuenerūt ſeruum qui langue-
rat, ſanum. ¶ Et factum eſt deinceps:
ibat IESVS in ciuitaté quæ vocatur
Naim: & ibant cum eo diſcipuli eius
multi & turba copioſa. Cum auté ap
propinquaret portę ciuitatis, ecce de-
functus efferebatur filius vnicus ma-
tris ſuæ. Et hęc, vidua erat: & turba ci
uitatis multa cum illa. Quā cum vi-
diſſet dominus, miſericordia motus
ſuper eam, dixit illi, Noli flere. Et ac- C
ceſſit, & tetigit loculū. Hi autem qui
portabant, ſteterūt. Et ait, Adoleſcés,
tibi dico, ſurge. Et reſedit qui erat mor
tuus, & cœpit loqui. Et dedit illū ma
tri ſuę. Accepit autem omnes timor

& glorificabant deum, dicentes, Pro-
pheta magnus ſurrexit in nobis: &
deus viſitauit plebẽ ſuam. ¶ Et exijt
hic ſermo in vniuerſam Iudæam de
eo, & in omnem circa regionẽ. Et nũ-
tiauerunt Ioãni diſcipuli eius de om
nibus his. Et aduocauit duos de diſci Mat. 11. a
pulis ſuis Ioannes: & miſit ad IE-
SVM, dicens, Tu es qui vẽturus eſt:
an alium expectamus? Cum autẽ ve-
niſſent ad eum viri, dixerunt, Ioan-
nes Baptiſta miſit nos ad te, dicens,
Tu es qui vẽturus eſt: an alium expe
ctamus? In ipſa autem hora multos
curauit à languoribus ſuis & plagis,
& ſpiritibus malis: & cęcis multis do
nauit viſum. Et reſpondens, dixit il-
lis, Euntes renuntiate Ioãni quæ au-
D diſtis & vidiſtis, Quòd cæci vident,
claudi ambulant, leproſi mũdantur,
ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pau
peres euãgelizãtur: & beatus eſt qui-
cunq; non fuerit ſcãdalizatus in me.
Et cũ diſceſſiſſent nuntij Ioannis, cœ
pit de Ioanne dicere ad turbas, Quid

exiſtis in deſertum videre? arundinẽ
vento agitatã? Sed quid exiſtis vide/
re? hominẽ mollibus veſtimentis in/
dutũ? Ecce qui in veſte precioſa ſunt
& delitijs, in domibus regũ ſunt. Sed
quid exiſtis videre? prophetã? Vtique
dico vobis & plus q̃ prophetam. hic
Mala.3.a eſt de quo ſcriptũ eſt, Ecce mitto an/
gelum meũ ante faciem tuã, qui præ/
parabit viam tuã ante te. Dico enim
vobis, maior inter natos mulierum
propheta Ioanne Baptiſta nemo eſt. E
qui autẽ minor eſt in regno dei, ma/
ior eſt illo. Et omnis populus audiẽs
& publicani iuſtificauerunt deum, ba
ptizati baptiſmo Ioãnis. Phariſæi au
tem & legis periti, cõſilium dei ſpre
uerunt in ſemetipſos, nõ baptizati ab
Mat.11.b eo. Ait autẽ dominus, Cui ergo ſimi/
les dicã homines generatiõis huius:
& cui ſimiles ſunt? Similes ſunt pue/
ris ſedentibus in foro, & loquẽtibus
adinuicẽ, & dicentibus, Cantauimus
vobis tibijs, & nõ ſaltaſtis: lamentati
ſumus vobis, & non ploraſtis. Venit
enim

enim Ioannes Baptiſta neq; mandu/
cans panē,neq; bibens vinū, & dici/
tis,Dæmoniū habet.Vēnit filius ho/
minis manducans & bibens:& dici/
tis,Ecce homo deuorator & bibens
vinum,amicus publicanorū & pec/
catorum.Et iuſtificata eſt ſapiētia ab
omnibus filijs ſuis.¶ Rogabat autē
illum quidam de phariſæis vt man/
ducaret cum illo.Et ingreſſus domū
F phariſæi, diſcubuit.Et ecce mulier
quæ erat in ciuitate peccatrix,vt co/
gnouit quòd IESVS accubuit in do
mo phariſæi,attulit alabaſtrum vn/
guenti: &, ſtans retro, ſecus pedes
eius, lachrymis cœpit rigare pedes
eius, & capillis capitis ſui tergebat,
& oſculabatur pedes eius,& vnguē/
to vngebat.Videns autem phariſęus
qui vocauerat eū.ait intra ſe,dicens,
Hic ſi eſſet propheta,ſciret vtiq; quę
& qualis eſt mulier quę tangit eum,
quia peccatrix eſt.Et reſpondens IE
SVS,dixit ad illum, Simon,habeo
tibi aliquid dicere.At ille ait, Magi/

ſter, dic. Duo debitores erãt cuidam
fœneratori: vnus debebat denarios
quingentos, & alius quinquaginta.
Non habentibus illis vnde redderẽt:
donauit vtriſque. Horum igitur dic,
vter eum plus diliget? Et reſpõdens
Simon, dixit, Exiſtimo ꝙ is cui plus
donauit. At ille dixit ei, Recte iudica-
ſti. Et conuerſus ad mulierem, dixit G
Simôni, Vides hanc mulierẽ? Intra-
ui in domum tuam: aquam pedibus
meis non dediſti: hæc autem lachry-
mis rigauit pedes meos, & capillis
ſuis terſit. Oſculum mihi nõ dediſti:
hæc autẽ ex quo intrauit, non ceſſa-
uit oſculari pedes meos. Oleo caput
meum non vnxiſti: hæc autẽ vnguẽ-
to vnxit pedes meos. Propter quod
dico tibi, Remittũtur ei peccata mul-
ta: quoniam dilexit multum. Cui au-
tem parum dimittitur, parũ diligit.
Dixit autem ad illam, Remittuntur
tibi peccata. Et cœperunt qui ſimul
accumbebãt, dicere intra ſe, Quis eſt
hic qui etiam peccata dimittit? Dixit

autem ad mulierem. Fides tua te ſal-
uam fecit, vade in pace.

CAPVT VIIII.

A E T factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per ciuitates & caſtella, prædicās & euangelizans regnum dei: & duodecim cum illo, & mulieres aliquæ quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocabatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant, & Ioanna vxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multę, quę miniſtrabant ei de facultatibus ſuis. Cum autem turba plurima conueniret, & de ſingulis ciuitatibus properarent ad eum: dixit per ſimilitudinem; Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum. & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & cōculcatum eſt; & volucres cœli comederūt illud. Et aliud cecidit ſuper petram: & natum aruit, quia nō habebat humorem. Et aliud cecidit inter ſpinas: & ſimul ex

Mar. 13. a
Mar. 4. a

ortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud. Et
aliud cecidit in terram bonam: & or
tum fecit fructum centuplum. Hæc
dicens clamabat, Qui habet aures au B
diendi, audiat. Interrogabant autem
eum diſcipuli eius quæ eſſet hæc pa/
rabola. Quibus ipſe dixit, Vobis da/
tum eſt noſſe myſterium regni dei,
cæteris autem in parabolis, vt viden
Eſa.6.c. tes, non videant, & audientes non in
mat.13.b telligant. Eſt autem hæc parabola. Se
mar.4.b men: eſt verbum dei. Qui autem ſe/
Ioan.12. cus viam: hi ſunt qui audiunt, deide
Act.20.f venit diabolus & tollit verbũ de cor
rom̃.11.b de eorum, ne credentes ſalui fiant.
Nã qui ſuper petram: hi ſunt qui cũ
audierint, cum gaudio ſuſcipiũt ver/
bum. & hi radices nõ habent: qui ad
tempus credunt, & in tempore ten/
tationis recedunt. Quod autẽ in ſpi/
nas cecidit: hi ſunt qui audierũt, & à
ſolicitudinibus & diuitijs & volu/
ptatibus vitæ euntes ſuffocantur, &
non referunt fructum. Quod autem C
in bonam terram: hi ſunt qui in cor

de bono & optimo audientes verbũ
retinent, & fructum afferunt in pa-
tientia. ℂ Nemo auté lucernam ac- Mat.5.b
cendens, operit eam vaſe, aut ſubter mar.4.c
lectum ponit: ſed ſupra candelabrũ
ponit, vt intrantes videant lumen.
Non eſt enim occultum, quod non Mat. 10.c
manifeſtetur: nec abſcõditum, quod mar.4.c
nõ cognoſcatur & in palàm veniat.
Videte ergo quomodo audiatis. Qui Mat. 13.b
cũq; enim habet, dabitur illi: & qui- &.25.c
cunq; non habet, etiam quod putat mar.4.c
ſe habere, auferetur ab illo. ℂ Vene- Mat.12.d
rũt autem ad illum mater & fratres mar.3.d
eius: & non poterant adire eum præ
turba. Et nunciatum eſt illi, Mater
tua & fratres tui ſtant foris, volẽtes
te videre. Qui reſpondens dixit ad
eos, Mater mea & fratres mei: hi ſũt
qui verbum dei audiunt & faciunt.
ℂ Factum eſt autem in vna dierũ: Mat.8.c
D & ipſe aſcendit in nauim, & diſcipu- mar.4.d
li eius: & ait ad illos. Tranſeamus vl
tra ſtagnum. Et aſcenderunt. Et naui-
gantibus illis, obdormiuit: & deſcen

dit procella venti in ſtagnum, & cō-
plebantur & periclitabantur. Acce-
dentes autem, ſuſcitauerunt eum, di-
centes, Præceptor, perimus. At ille
ſurgens, increpauit ventum & tem-
peſtatem aquę: & ceſſauit, & facta eſt
trāquillitas. Dixit autem illis, Vbi eſt
fides veſtra? Qui timentes, mirati
ſunt, adinuicem dicentes, Quiſputas
hic eſt? quia & ventis & mari impe-
Mat. 8.d rat, & obediunt ei. ¶ Et nauigauerūt
Mar. 5.a ad regionem Gadarenorum, quæ eſt
contra Galilæam. Et cum de naui e-
greſſus eſſet ad terram: occurrit illi
vir quidā e ciuitate qui habebat dæ-
monia iam tēporibus multis, & ve-
ſtimento nō induebatur, neq; in do-
mo manebat, ſed in monumētis. Is
vt vidit IESVM, procidit ante il-
lum: & exclamans voce magna, di-
xit, Quid mihi & tibi eſt IESV fili
dei altiſſimi? obſecro te, ne me tor- d
queas. Præcipiebat enim ſpiritui im
mundo, vt exiret ab homine. Mul-
tis enim temporibus corripuerat il-

lum,& vinciebatur catenis,& cõpe-
dibus cuſtodiebatur:& ruptis vincu
lis agebatur à dæmonio in deſerta.
E Interrogauit autẽ illum IESVS: di
cens, Quod tibi nomen eſt? At ille di
xit, Legio: quia intrauerãt dæmonia
multa in eũ. Et rogauerunt illum ne
imperaret illis vt in abyſſum irent.
Erat autem ibi grex porcorũ multo-
rum paſcentiũ in monte: & rogabãt
eum vt permitteret eis in illos ingre Mat. 8. c
di. Et permiſit illis. Exierũt ergo dæ- mar. 5. b
monia ab homine, & intrauerunt in
porcos. & impetu abiit grex per præ
ceps in ſtagnũ,& ſuffocat⁹ eſt. Quod
vt viderunt factũ qui paſcebãt, fuge-
runt:& nuntiauerũt in ciuitatẽ & in
villas. Exierunt autẽ videre quod fa-
ctum eſt:& venerunt ad IESVM. &
inuenerunt hominẽ ſedentem à quo
dęmonia exierãt, veſtitũ, ac ſana mẽ
te ad pedes eius,& timuerũt. Nũtia-
uerunt autẽ illis & qui viderãt, quo-
modo ſan⁹factus fuiſſet à legione. Et
rogauerunt illũ omnis multitudo re

gionis Gadarenorum vt diſcederet
ab ipſis: quia magno timore tenebã
tur, Ipſe autem aſcendens nauim, re F
uerſus eſt. Et rogauit illum vir à quo
dęmonia exierant, vt cum eo eſſet.
Dimiſit autem eum IESVS, dicẽs,
Redi in domum tuam, & narra quã
ta tibi fecit deus. Et abijt per vniuer
ſam ciuitatem, prędicans quanta illi
feciſſet IESVS. ℭ Factum eſt autẽ:
Mat. 9.c cum rediſſet IESVS, excępit illum
mar.5.b turba. erant autem omnes expectan
tes eum. Et ecce venit vir, cui nomẽ
Iairus, et ipſe prĩceps ſynagogę erat
& cecidit ad pedes IESV, rogans eũ
vt intraret in domum eius, quia vni
ca filia erat ei ferè annorum duode
cim, & hæc moriebatur. Dum autẽ
iret, à turbis comprimebatur. Et mu
lier quę erat in fluxu ſanguinis ab an
nis duodecim, quæ in medicos ero
gauerat omnem ſubſtantiam ſuam,
nec ab vllo potuit curari, acceſſit re
tro & tetigit fimbriã veſtimẽti eius:
& confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis

eius.Et ait IESVS, Quis eſt qui me
tetigit? Negãtibus autem omnibus:
dixit Petrus, & qui cum illo erant,
Prȩcȩptor, turbæ te comprimunt &
affligunt: & dicis, Quis me tetigit?
G Et dixit IESVS, Tetigit me aliquis,
nam ego noui virtutem de me exiiſ-
ſe. Videns autem mulier quod nõ la
tuit: tremens venit, & procidit ante
pedes eius, & ob quam cauſam teti-
giſſet eum, indicauit corã omni po-
A pulo, & quemadmodum confeſtim
ſanata ſit. At ipſe dixit ei, Confide fi-
lia: fides tua ſaluã te fecit. Vade in pa
ce. Adhuc illo loquente: venit quidã
à principe ſynagogæ, dicens ei, Mor
tua eſt filia tua, noli vexare magi-
ſtrum. IESVS autẽ, audito hoc ver-
bo: reſpondit patri puellæ, Noli ti-
mere: crede tantum: & ſalua erit. Et
cum veniſſet domum, non permiſit
intrare ſecum quenquam, niſi Petrũ
& Iacôbum & Ioannem & patrem
& matrem puellæ. Flebant autẽ om
nes & plangebant illam. At ille di-

xit, Nolite flere, non eſt mortuã puel
la, ſed dormit. Et deridebant eũ, ſcien
tes quòd mortua eſſet. Ipſe autẽ eie
ctis foras omnibus: tenens manum
eius, clamauit dicens, Puella, ſurge.
Et reuerſus eſt ſpiritus eius: & ſurre- C
xit continuo. Et iuſſit illi dari quod
manducaret. Et ſtupuerunt parentes
eius: quibus præcępit ne alicui dice-
rent quod factum erat.

CAPVT IX.

Mat.10.a Mar.3.b Conuocatis autem IESVS A
duodecim apoſtolis, dedit
illis virtutem & poteſtatẽ
ſuper omnia dæmonia, &
vt languores curarent. Et miſit illos
prædicare regnum dei: & ſanare in-
firmos. Et ait ad illos, Nihil tuleritis
Mat.10.a in viam: neq; virgam: neque peram,
Mar.6.b a neque panem, neq; pecuniam: neq;
duas tunicas habeatis. Et in quãcũq;
domum intraueritis, ibi manete: &
inde exeatis. Et quicunq; non recę-
perint vos, exeuntes de ciuitate illa,
Act.13.g etiam puluerem pedum veſtrorum

excutite in teſtimonium ſuper illos.
Egreſſi autem circuibant per caſtel-
la: euangelizantes & curantes vbiq;.
℄ Audiuit autem Herodes tetrarcha Matt. 14. a
omnia quæ fiebant ab eo: & hæſita- Mar. 6. b
bat eo quòd diceretur à quibuſdam,
Quod Ioannes ſurrexit à mortuis. à
quibuſdam vero, Quod Elias appa-
ruit. ab alijs autem, Quod propheta
vnus de antiquis ſurrexit. Et ait He- Mat. 14. b
rodes, Ioannem ego decollaui. quis Mar. 6. d c
eſt autē iſte de quo ego talia audio?
B Et quærebat videre eum. ℄ Et reuer
ſi apoſtoli, narrauerunt illis quæcun
que fecerunt: & aſſumptis illis, seceſ
ſit ſeorſum in locum deſertū, qui eſt
Bethſaidæ. Quod cùm cognouiſſent
turbæ, ſecutæ ſunt illum: & excepit
eos, & loquebatur illis de regno dei:
& eos qui curatione indigebant, ſa-
nabat. Dies autē cœperat declinare.
Et accedētes duodecim, dixerūt illi,
Dimitte turbas, vt euntes in caſtella, Ioan. 6. a
villasq; quæ circa ſunt diuertant, &
inueniāt eſcas: quia hic in loco deſer-

to ſumus. Ait autem ad illos, Vos da
te illis manducare. At illi dixerunt,
Non ſunt nobis plus quàm quinque
panes & duo piſces: niſi nos eamus
& emamus in omnem hanc turbam
eſcas. Erãt autem ferè viri quinquies
mille. Ait autem ad diſcipulos ſuos,
Facite illos diſcumbere per cõuiuia
quinquagenos. Et ita fecerunt. Et di-
ſcubuerunt omnes. Acceptis autem
quinq; panibus & duobus piſcibus,
ſuſpexit in cœlum & bendixit illis:
& fregit & diſtribuit diſcipulis ſuis
vt ponerent ante turbas. Et mandu-
cauerunt omnes: & ſaturati ſunt. Et
ſublatũ eſt quod ſuperfuit illis, frag-
Mat.19.b mentorum cophini duodecim. ¶ Et C
mar.8.e factum eſt: cũ ſolus eſſet orans, erãt
cum illo & diſcipuli, & interrogauit
illos: dicens, Quem me dicunt eſſe
turbæ? At illi reſponderunt & dixe-
runt, Ioannem Baptiſtam, alij autẽ
Eliam, alij vero quod vnus prophe-
ta de prioribus ſurrexit. Dixit autem
illis, Vos autem quem me eſſe dici-

tis? Reſpondẽs Simon Petrus, dixit,
CHRISTVM dei. At ille itermina-
tus illis, præcepit ne cui diceret hoc:
dicens, Quod oportet filium homi- Mat. 17.d
nis multa pati, & reprobari à ſeniori mar. 8.c
bus & pricipibus ſacerdotum & ſcri
bis, & occidi, & tertia die reſurgere.
Dicebat autẽ ad omnes, Si quis vult Mat. 10.d
poſt me venire, abneget ſemetipſum &. 16.d
& tollat crucem ſuam quotidie, & ſe mar. 8.d
quatur me. Qui enim voluerit ani- infr. 14. f
mam ſuam ſaluam facere: perdet il- &. 17. g.
lam. qui autem perdiderit animam ioan. 12. d
ſuam propter me: ſaluam faciet illã.
quid enim proficit homo, ſi lucretur
vniuerſum mundum, ſeipſum autẽ
perdat & detrimentum ſui faciat? Nã
qui me erubuerit et meos ſermones, Mat. 10.d
hunc filius hominis erubeſcet cum mar. 8.d
venerit in maieſtate ſua & patris &
ſanctorum angelorum. Dico autem Mat. 16. d
vobis vere, ſunt aliqui hic ſtantes, q mar. 9.a
non guſtabunt mortẽ donec videat
D regnum dei. ¶ Factum eſt autẽ poſt Matt. 17.a
hæc verba ferè diebus octo, & aſſum mar. 9.a

B quæ viderant. ¶ Factum eſt autem: Mat. 17.d
in ſequenti die, deſcnedentibus illis Mar. 9.c
de monte, occurrit illi turba multa.
Et ecce vir de turba exclamauit di-
cens, Magiſter, obſecro te, reſpice in
filium meũ quia vnicus eſt mihi. &
ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſu-
bito clamat, & diſſipat eum cum ſpu
ma, & vix diſcedit ab eo, dilanians
eum. & rogaui diſcipulos tuos vt eij
cerent illud: & nõ potuerunt. Reſpõ
dens autem IESVS, dixit, O gene-
ratio infidelis & peruerſa, vſquequo
ero apud vos & patiar vos? Adduc
huc filium tuũ. Et cum accederet, eli
ſit illum dęmonium & diſſipauit. Et
increpauit IESVS ſpiritum immũ-
dum, & ſanauit puerũ: & reddidit il-
lum patri eius. Stupebant autẽ om-
nes in magnificẽtia dei: omnibusq;
mirãtibus in omnibus quę faciebat,
dixit ad diſcipulos ſuos, Ponite vos
in auribus veſtris ſermones iſtos, Fi
lius enĩ hominis futurũ eſt vt tradã-
tur in manus hominũ. At illi ignora

bant verbum iſtud: & erat abſcondi-
tum ab eis vt non ſentirent illud: &
timebant eũ interrogare de hoc ver-
Mat.18.a bo. ¶ Intrauit autem cogitatio in F
mar.9.e eos, quis eorum maior eſſet. At IE-
SVS videns cogitationem cordis il-
lorum, apprehendit puerum: & ſta-
tuit illum ſecus ſe, & ait illis, Quicũ-
que ſuſceperit puerum iſtum in no-
mine meo, me recipit. & quicunque
me receperit, recipit eum qui me mi
ſit. Nam qui minor eſt inter vos om
nes, hic maior eſt. Reſpondens auté
Ioannes, dixit, Præceptor, vidimus
quendam in nomine tuo eijcientem
dæmonia, & prohibuimus eum, qa
non ſequitur nobiſcum. Et ait ad illũ
IESVS, Nolite prohibere: qui enim
nõ eſt aduerſum nos, pro nobis eſt.
¶ Factum eſt autem dum comple-
rentur dies aſſumptionis eius, & ip-
ſe faciem ſuã firmauit vt iret in Hie-
ruſalem. Et miſit nuncios ante con-
ſpectum ſuum: & euntes intrauerũt
in ciuitatem Samaritanorum vt pa-
rarent

rarent illi. Et non receperunt eum:
quia facies eius erat euntis in Hieru-
G ſalem. Cum vidiſſent autem diſcipu
li eius, Iacôbus & Ioannes, dixerũt,
Domine, vis dicamus, vt ignis deſcẽ-
dat de cœlo, & conſumat illos? Et cõ
uerſus increpuit illos, dicens, Neſci-
tis cuius ſpiritus eſtis. Filius hominis
nõ venit animas perdere, ſed ſaluare.
Et abierunt in aliud caſtellum. ¶ Fa- Matt. 8. c
ctum eſt autem: ambulãtibus illis in
via, dixit quidam ad illum, Sequar te
quocũq; ieris. Dixit illi IESVS, Vul
pes foueas habẽt, & volucres cœli ni-
dos: filius autem hominis non habet
vbi caput reclinet. Ait autem ad alte-
rum, Sequere me. Ille autẽ dixit, Do
mine, permitte mihi primum ire &
ſepelire patrem meum. Dixitq; ei IE-
SVS, Sine vt mortui ſepeliant mor-
tuos ſuos: tu autem vade, & annun-
tia regnum dei. Et ait alter, Sequar te
domine: ſed permitte mihi primum
renuntiare his qui domi ſunt. Ait ad valedicere
illum IESVS, Nemo mittens manũ

ſuam ad aratrum & reſpiciens retro,
aptus eſt regno dei.

CAPVT X.

A Oſt hæc autem deſignauit
dominus & alios ſeptua-
ginta: & miſit illos binos
ante faciem ſuam in omnē
ciuitatē & locum quò erat ipſe ven-
Mat.9.d turus. Et dicebat illis, Meſſis quidē,
multa: operarij autem, pauci. Rogate
ergo dominum meſſis vt mittat ope
rarios in meſſem ſuam. Ite: ecce ego
Matt.10.a mitto vos ſicut agnos inter lupos.
Mar.6.a
&.b Nolite portare ſacculum, neq; perā,
neque calceamenta: & neminem per
viam ſalutaueritis. In quācunq; do-
mum intraueritis, primū dicite, Pax
huic domui. & ſi ibi fuerit filius pa-
cis, requieſcet ſuper illum pax veſtra:
ſin autem, ad vos reuertetur. In ea- B
dem autem domo manete, edētes &
bibentes quæ ab illis ſunt. dignus eſt
Mat.10.b enim operarius mercede ſua. Nolite
2.Tim.2.c tranſire de domo in domum. Et in
quācunq; ciuitatē intraueritis, & ſu-

ſcęperint vos, manducate quæ appo
nuntur vobis: & curate infirmos qui
in illa ſunt, & dicite illis, Appropin-
quauit in vos regnũ dei. In quácuq;
autem ciuitatem intraueritis, & non
ſuſcęperint vos: exeuntes in plateas
eius, dicite, Etiam puluerẽ qui adhę-
ſit nobis de ciuitate veſtra, extergim⁹
in vos. verũtamen hoc ſcitote quòd
appropinquauit regnum dei. Dico vo
bis ꝙ Sodomis in die illa remiſſius
erit, quàm illi ciuitati. Væ tibi Chora- Mat. 11. c
C zin, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro
& Sidône factæ fuiſſent virtutes quę
factæ ſunt in vobis, olim in cilicio &
cinere ſedentes pœniterent. Verunta-
men Tyro & Sidôni remiſſius erit in
iudicio, quàm vobis. Et tu Caphar-
naum vſq; ad cœlum exaltata: vſque
ad infernum demergêris. Qui vos au Mat. 10. d
dit, me audit: & qui vos ſpernit, me
ſpernit. Qui autem me ſpernit: ſper- Ioán. 13. c
nit eum qui miſit me. ¶ Reuerſi ſunt
autem ſeptuaginta cum gaudio, dicẽ
tes, Domine, etiã dęmonia ſubijciun-

tur nobis in nomine tuo. Et ait illis,
Videbam ſatanā ſicut fulgur de cœlo
cadentem. Ecce do vobis poteſtatem
calcandi ſupra ſerpentes & ſcorpio-
nes, & ſuper omnem virtutem inimi
ci: & nihil vobis nocebit. Verūtamen
in hoc nolite gaudere, ꝙ ſpiritus vo-
bis ſubijciūtur: gaudete autem quòd
nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.
In ipſa hora exultauit ſpiritu IE-
Mat. 11. d SVS, & dixit, Cōfiteor tibi pater, do D
mine cœli & terræ quòd abſcondiſti
hæc à ſapientibus & prudentibus, &
reuelaſti ea paruulis. Etiā pater, quo-
Mat. 11. d niā ſic placuit ante te. ℭ Omnia mihi
tradita ſunt à patre meo. Et nemo ſcit
quis ſit filius, niſi pater: & quis ſit pa-
ter, niſi filius, & cui voluerit filius re-
uelare. Et cōuerſus ad diſcipulos ſeor-
Mat. 13. b ſum, dixit, Beati oculi qui vidēt quæ
vos videtis. Dico enim vobis ꝙ mul
ti prophetæ & reges voluerūt videre
quæ vos videtis & non viderunt: &
audire quæ auditis, & non audierūt.
Mat. 22. d ℭ Et ecce quidam legis peritus ſurre E

xit, tentans illũ, & dicens, Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo? At ille dixit ad eũ, In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis? Ille reſpõdens, dixit, Diliges dominũ deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex tota mente tua: & proximum tuum ſicut teipſum. Dixitq́ illi, Recte reſpõdiſti. hoc fac, & viues. Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad IESVM, Et quis eſt meus ꝓximus? Suſcipiens autem IESVS, dixit, Homo quidam deſcendebat ab Hieruſalē in Iericho, & incidit in latrones, qui etiã deſpoliauerunt eum: & plagis impoſitis, abierũt ſemimortuo relicto. Accidit autem vt ſacerdos quidam deſcenderet eadem via: & viſo illo preteriuit. Similiter & leuita, cum eſſet ſecus locum & videret eum, pertranſijt. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit ad eum: & videns eum, miſericordia motus eſt. Et appropiãs, alligauit vulnera eius, infundẽs oleũ Mar. 12. c

F

& vinum: & imponens illum in iu-
mentum ſuum duxit in ſtabulum: &
curam eius egit. Et poſtero die egre-
diens, protulit duos denarios: & de-
dit ſtabulario, & ait, Curam illius ha
be: & quodcũq; ſupererogaueris, ego
cũ rediero, reddã tibi. Quis ergo hoꝝ
triũ videtur tibi proximus fuiſſe illi
qui incidit in latrones? At ille dixit,
Qui fecit miſericordiam in illum. Et
ait illi IESVS, Vade, & tu fac ſimili-
ter. ¶ Factum eſt autem dum irent, G
& ipſe intrauit in quoddam caſtellũ:
& mulier quædam Martha nomine,
excepit illum in domũ ſuam, & huic
erat ſoror nomine Maria. quæ etiam
ſedens ſecus pedes IESV, audiebat
verbum illius. Martha autem ſatage-
bat circa frequens miniſteriũ. quæ ſte
tit, & ait, Domine, nõ eſt tibi curæ ꝙ
ſoror mea reliquit me ſolã miniſtra-
re? dic ergo illi vt me adiuuet. Et re-
ſpondens, dixit illi IESVS: Martha
Martha, ſolicita es, & turbaris circa
multa. Porrò, vnum eſt neceſſarium.

Maria optimam partem elegit: quæ non auferetur ab ea.

CAPVT XI.

A ET factum eſt: cum eſſet in quodam loco orans, vt ceſſauit, dixit vnus ex diſcipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, ſicut docuit Ioannes diſcipulos ſuos. Et ait illis, Cum oratis, dicite, Pater, ſanctificetur nomen tuum. Aduenîat regnum tuum. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidē & nos dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. Et ait ad illos, Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illū media nocte, & dicet illi, Amice, cômoda mihi tres panes, quoniam amicus meus vênit de via ad me, & non habeo quod ponā ante illum: & ille deintus reſpondens dicat, Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtiū clauſum eſt, & pueri mei mecū ſunt in cubili: non

B poſſum ſurgere & dare tibi. Et ſi ille

Mat. 6, b

perſeuerauerit pulſans: dico vobis, et
ſi non dabit illi ſurgens eo quòd ami
cus eius ſit, propter improbitatem ta
mē eius ſurget, & dabit illi quotquot A
Mat.7.a habet neceſſarios. Et ego dico vobis,
&.21.c Petite: & dabitur vobis. quærite: &
Mar.11.c inuenietis. pulſate: & aperietur vobis.
Ioan.14.b Omnis enim qui petit: accipit. & qui
&.16.c quęrit, inuenit. & pulſanti, aperietur.
Iacob.1.a Quis autem ex vobis patrē petit pa-
Mat.7.b nem, nunquid lapidem dabit illi? Aut
piſcem: nunquid pro piſce ſerpētem
dabit illi? Aut ſi petierit ouum: nun-
quid porriget illi ſcorpionē? Si ergo
vos cum ſitis mali, noſtis bona data
dare filijs veſtris: quanto magis pater
veſter cœleſtis dabit ſpiritum bonū
Mat.9.d petentibus ſe? ¶ Et erat ejciens dæ-
&.12.b monium: & illud erat mutū. Et cum
Mar.3.c eieciſſet dęmonium, locutus eſt mu-
tus: & admiratę ſunt turbę. Quidam
autem ex eis dixerunt, In Beelzebub
principe dæmoniorum ejcit dęmo-
nia. Et alij tentantes, ſignum de cœlo
quęrebant ab eo. Ipſe autem vt vidit C

cogitationes eorum, dixit eis, Omne
regnũ in ſe diuiſum, deſolatur: & do-
mus ſupra domum cadit. Si autem &
ſatanas in ſeipſum diuiſus eſt: quo-
modo ſtabit regnum eius, quia dici-
tis in Beelzebub me eijcere dæmo-
nia? Si autem ego in Beelzebub eijcio
dæmonia: filij veſtri in quo eijciunt?
Ideo ipſi iudices veſtri erunt. Porrò
ſi in digito dei eijcio dæmonia: profe
ĉto peruênit ad vos regnũ dei. Cum
fortis armatus cuſtodit atrium ſuũ,
in pace ſunt ea quę poſſidet. Si autem
fortior illo ſuperueniẽs vicerit eum:
vniuerſa arma eius aufert, in quibus
confidebat, & ſpolia eius diſtribuit.
Qui non eſt mecum, contra me eſt: &
D qui nõ colligit mecum, diſpergit. Cũ
immundus ſpiritus exierit de homi-
ne, ambulat per loca inaquoſa, quæ-
rens requiem. Et non inueniens, di-
cit, Reuertar in domum meam vnde
exiui. Et cum venerit: inuênit eã ſco-
pis mundatam & ornatam. Tunc va
dit, & aſſumit ſeptẽ alios ſpiritus ſe-

cum nequiores ſe: & ingreſſi habitant
ibi. Et fiunt nouiſſima hominis illius,
peiora prioribus. ¶ Factum eſt autē:
cum hęc diceret, extollens vocē quę-
dam mulier de turba, dixit illi, Bea-
tus venter qui te portauit, & vbera
quæ ſuxiſti. At ille dixit, Quinimmò,
beati qui audiunt verbum dei, & cu-
ſtodiunt illud. ¶ Turbis autem con-
currentibus, cœpit dicere, Generatio
Mat.12.c hæc, generatio nequam eſt. ſignum
quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi
ſignum Ionæ. Nam ſicut fuit Ionas
Ionæ.2.a ſignum Niniuitis: ita erit & filius ho-
minis generationi iſti. Regina auſtri
ſurget in iudicio cum viris generatio-
nis huius, & condemnabit illos: quia
venit à finibus terræ audire ſapientiā G
3.Re.10.a Salomonis. & ecce plus quàm Salo-
2.Par.9.a mon hic. Viri Niniuitæ ſurgent in iu E
dicio cum generatione hac, & condē-
nabunt illam: quia pœnitentiam ege-
Ionæ.3.b runt in prædicatione Ionæ. & ecce
Mat.5.b plus quàm Ionas hic. ¶ Nemo lu-
Mar.4.c cernam accendit, & in abſcondito po

nit. neq; ſub modio: ſed ſupra cande-
labrum, vt qui ingrediuntur, lumē vi
deant. Lucerna corporis, eſt oculus. Mat.6.c
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum
corpus tuum lucidum erit. ſi autē ne
quam fuerit, etiam corpus tuum, te-
nebroſum erit. Vide ergo ne lumen
quod in te eſt, tenebræ ſint. Si ergo
corpus tuum totum lucidum fuerit:
non habēs aliquam partem tenebra-
rum: erit lucidum totum, vt cum lu-
F cerna fulgore illuminat te. ¶ Et cum
loqueretur, rogauit illum quidā pha-
riſæus vt pranderet apud ſe. IESVS
autem ingreſſus, recubuit. Phariſæus
autem cœpit intra ſe reputans dicere,
quare non baptizatus eſſet ante pran
dium. Et ait dominus ad illum, Nūc Mat. 23.c
vos phariſæi quod deforis eſt calicis
& catini mūdatis: quod autem intus
eſt veſtrum, plenum eſt rapina & ini-
quitate. Stulti, nónne qui fecit quod
foris eſt, etiam id quod deintus eſt, fè
cit? Veruntamen quod ſupereſt, date ex iis quae supersunt
eleemoſynam: & ecce omnia munda vobis

ſunt vobis. Sed væ vobis phariſæis,
quia decimatis mentam & rutam &
omne olus: & præteritis iudicium &
charitatem dei: hæc autẽ oportuit fa-
Infr. 20. g cere, & illa non omittere. Væ vobis
Mat. 23. a phariſæis: quia diligitis primas cathe
Mar. 12. d dras in ſynagogis, & ſalutationes in
ſcribae et phari- foro. Væ vobis: quia eſtis vt monu-
ſei hypocritae menta quæ non parent, & homines
ambulantes ſupra, neſciunt. Reſpon-
dens autem quidam ex legis peritis,
ait illi, Magiſter, hæc dicens, etiam cõ
Mat. 23. a tumeliā nobis facis. At ille ait, Et vo- G
bis legis peritis væ: quia oneratis ho
mines oneribus quæ portare nõ poſ-
ſunt, & ipſi vno digito veſtro nõ tan
gitis ſarcinas. Væ vobis qui ędificatis
monumenta prophetarũ: patres au-
tem veſtri occiderunt illos. profecto
teſtificamini quòd conſentitis operi-
bus patrum veſtrorum: quoniam ipſi
quidem eos occiderunt, vos autẽ ędi
ficatis eorum ſepulcra. Propterea &
ſapientia dei dixit, Mittam ad illos
prophetas & apoſtolos, & ex illis oc-

cident & perſequentur: vt requiratur
ſanguis omnium prophetarum, qui
effuſus eſt à conſtitutione mundi, à Gen. 4. b
generatione iſta, à ſanguine Abel, vſq; 2. Pa. 24. f
ad ſanguinem Zacharię qui perijt in-
ter altare & ædem. Ita dico vobis, re ua
quiretur ab hac generatione. Væ vo-
bis legis peritis, qui tuliſtis clauem
ſcientię: ipſi non introiſtis, & eos qui
introibant, prohibuiſtis. Cum hęc ad
illos diceret, cœperunt phariſæi & le
gis periti grauiter inſiſtere, & os eius
opprimere de multis, inſidiãtes ei, &
quęrentes aliquid capere ex ore eius,
vt accuſarent eum.

CAPVT XII.

A Mvltis autem turbis concur
rentibus, ita vt ſeinuicem
conculcarent, cœpit dice-
re ad diſcipulos ſuos, At-
tendite à fermento phariſæorũ quod
eſt hypocriſis. Nihil enim opertum Mat. 16. a
eſt, quod non reueletur: neq; abſcon Mar. 8. b
ditum, quod non ſciatur. Quoniam Mar. 10. e
quæ in tenebris dixiſtis, in lumine di Mar. 4. e

centur:& quod in aurem locuti eſtis
in cubiculis,predicabitur in tectis.Di
co autem vobis amicis meis, Ne ter/
reamini ab his qui occidunt corpus,
& poſt hęc non habent amplius quid
faciant. Oſtendam autem vobis qué
timeatis:Timete eum,qui poſtquam
occiderit, habet poteſtaté mittere in
gehennã.ita dico vobis,hunc timete.
Nónne quinq; paſſerculi væneũt di/ B
pondio:& vnus ex illis nõ eſt in ob/
liuione coram deo? Sed & capilli ca/
pitis veſtri omnes numerati ſunt. No
lite ergo timere: multis paſſerculis
pluris eſtis vos.Dico auté vobis,om
Mat. 10.d nis quicunq; confeſſus fuerit me co/
Mar.8.d ram hominibus, & filius hominis cõ
fitebitur illum coram angelis dei.qui
autem negauerit me coram homini/
bus, negabitur coram angelis dei. Et
Mat.12.c omnis qui dicit verbum in filium ho
Mar.3.d minis,remittetur illi:ei autem qui in
ſpiritum ſanctũ blaſphemauerit, non
Mat. 10.d remittetur. Cum autem inducẽt vos
Mar.13.b in ſynagogas,& ad magiſtratus & po

teſtates, nolite ſoliciti eſſe qualiter
aut quid reſpondeatis, aut quid dica-
tis. Spiritus ení ſanctus docebit vos
in ipſa hora quid oporteat vos dice-
re. ¶ Ait autem ei quidam de turba,
Magiſter, dic fratri meo vt diuidat
mecum hæreditatem. At ille dixit ei,
Homo, quis me conſtituit iudicē aut
diuiſorē ſupra vos? Dixitq; ad illos,
Videte & cauete ab auaritia: quia nō
in abundantia cuiuſquam vita eius
C eſt ex his quæ poſſidet. Dixit autē ſi- Ecci. 11. c
militudinem ad illos, dicens, Homi-
nis cuiuſdam diuitis vberes fructus
ager attulit: & cogitabat intra ſe, di-
cens, Quid faciam: quia non habeo
quò congregem fructus meos? Et di-
xit, Hoc faciam: deſtruā horrea mea,
& maiora faciam: & illuc congrega-
bo omnia quę nata ſunt mihi & bona
mea, & dicam animæ meæ. Anima,
habes multa bona poſita in ānos plu
rimos: requieſce, comede, bibe, læta-
re. Dixit autē illi deus, Stulte, hac no-
cte animam tuam repetunt à te: quæ

autem paraſti,cuius erũt? Sic qui ſibi
theſaurizat,& non eſt in deum diues.
¶Dixitq; ad diſcipulos ſuos, Ideo
Mat.6.c dico vobis,nolite ſoliciti eſſe animæ
2.Pet.6. b veſtræ quid manducetis:neq; corpo-
Pſal.54. d ri,quid induamini. Anima plus eſt q̃
eſca:& corpus plus q̃ veſtimentum.
Conſiderate coruos,quia non ſemi-
nant neq; metunt,quibus non eſt cel
larium neq; horreum: & deus paſcit
illos. Quanto magis vos pluris eſtis D
illis? Quis autem veſtrum ſolicite co
gitando poteſt adijcere ad ſtaturam
ſuam cubitum vnum? Si ergo neque
quod minimum eſt poteſtis:quid de
cæteris ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia
quomodo creſcunt:non laborãt neq;
nent.dico autem vobis: neque Salo-
mon in omni gloria ſua veſtiebatur
ſicut vnum ex iſtis. Si autem fœnum
quod hodie eſt in agro, & cras in cli-
banum mittitur,deus ſic veſtit:quan
to magis vos,puſillæ fidei? Et vos no
lite quęrere quid manducetis,aut qd
bibatis:& nolitę in ſublime tolli.hæc
autem

autem omnia gentes mundi quærũt.
Pater autem veſter ſcit quòd his indi
getis: Verũtamen quærite regnũ dei:
& hæc omnia adÿcientur vobis. No/
lite timere puſille grex, quia compla
cuit patri veſtro dare vobis regnum.
Vendite quæ poſſidetis, & date elee/
moſynam. Facite vobis ſacculos qui Mat. 6. c
non veteraſcunt, theſaurum non de/
ficientem in cœlis, quò fur nõ appro/
piat: neq; tinea corrumpit. Vbi enim
theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrũ
E erit. Sint lumbi veſtri præcincti, & lu
cernæ ardentes & vos, ſimiles homi/
nibus expectãtibus dominum ſuum
quando reuertatur à nuptÿs: vt cum
venerit & pulſauerit, confeſtim ape/
riant ei. Beati ſerui illi, quos cum ve/
nerit dominus, inuenerit vigilantes.
amen dico vobis quòd præcinget ſe,
& faciet illos diſcumbere, & trãſiens
miniſtrabit illis. Et ſi venerit in ſecun
da vigilia, & ſi in tertia vigilia vene/
rit & ita inuenerit: beati ſunt ſerui il/
li. Hoc autem ſcitote quòd ſi ſciret pa Mat. 24. d

terfamiliâs qua horâ fur veniret, vi-
gilaret vtiq;, & nõ ſineret perfodi do
mum ſuam. Et vos eſtote parati: quia
qua hora non putatis, filius hominis
veniet. Ait autem ei Petrus, Domine,
ad nos dicis hãc parabolam: an & ad
omnes? Dixit autem dominus, Quiſ-
putas eſt fidelis diſpenſator & pru-
dens, quem cõſtituet dominus ſupra
familiam ſuam, vt det illis in tempo
Apo. 16. c re, tritici menſurã? Beatus ille ſeruus,
quem, cum venerit, dominus inuene
rit ita facienté. verè dico vobis, quòd
ſupra omnia quæ poſſidet, conſtituet
illum. Quòd ſi dixerit ſeruus ille in F
corde ſuo, Morã facit dominus meus
venire: & cœperit percutere ſeruos &
ancillas, & edere & bibere & inebria-
ri: veniet dominus ſerui illius in die
qua non ſperat, & hora qua neſcit: &
diuidet eum, partemq; eius cum in-
fidelibus ponet. ¶ Ille autem ſeruus
qui cognouit volũtatem domini ſui,
& non ſe præparauit, & non fecit ſe-
cundum voluntatem eius, vapulabit

multis. qui autem non cognouit, & fecit digna plagis: vapulabit paucis. Cuicunq; vero multum datum eſt, multum quęretur ab eo: & cui commendauerunt multũ, plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terram: & quid volo niſi vt accendatur? Baptiſmo autẽ habeo baptizari: & quomo-
A do coartor, vſquedũ perficiatur? Putatis ꝙ pacem venerim mittere in terram? Non, dico vobis: ſed ſeparatio- Mat.10.d
G nem. erũt enim ex hoc, quinq; in domo vna diuiſi, tres in duos, & duo in tres: diuidetur pater in filium, & filiꝰ in patrẽ ſuum: mater in filiam, & filia in matrem: ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam. Dicebat autem ad turbas, Cum videritis nubẽ Mat.16.a
orientẽ ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit: & ita fit, & cum auſtrum Mar.8.b
flantem: dicitis, quòd ęſtus erit: & fit. Hypocritæ, faciem cœli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo nõ probatis? Quid autem & à vobiſipſis nõ iudicatis quod iuſtum

Mat.5.d eſt? Cum enim vadis cum aduerſario
tuo ad principem, in via da operam li
berari ab illo: ne forte trahat te ad iu-
dicem, & iudex tradat te exactori, &
exactor mittat te in carcerem. Dico ti
bi, non exibis inde, donec etiã nouiſſi
mum minutum reddas.

CAPVT XIII.

ADerãt autem quidam ipſo A
in tempore, nuntiantes illi
de Galilæis, quorũ ſangui-
nem Pilatus miſcuerat cũ
ſacrificijs eorum. Et reſpondens dixit
illis, Putatis quòd hi Galilęi præ om
nibus Galilæis peccatores fuerint, qa
talia paſſi ſunt? Non dico vobis: ſed
niſi pœnitentiam habueritis, omnes
ſimiliter peribitis. Sicut illi decem &
octo ſupra quos cecidit turris in Si-
loe, & occidit eos: putatis quòd &
ipſi debitores fuerint præter omnes
homines habitantes in Hieruſalem?
Non dico vobis: ſed ſi pœnitentiam
non egeritis omnes ſimiliter peribi-
tis. Dicebat autem & hãc ſimilitudi-

Arborem fici habebat quidam
tam in vinea ſua: & vênit quę
uctum in illa, & non inuênit.
utem ad cultorem vineæ, Ecce
es ſunt ex quo venio quærens
n in ficu hac: & non inuenio.
e ergo illam. vt quid etiam ter
cupat? At ille reſpondens dicit
mine, dimitte illam & hoc an
uedum fodiam circa illam, &
ſtercora. & ſiquidē fecerit fru
n autem, in futurum ſuccîdes
Erat autem docens in ſynago
ſabbatis. Et ecce mulier quæ
ſpiritũ infirmitatis annis de
octo: & erat inclinata, nec om
oterat ſurſum reſpicere. Quā
deret IESVS, vocauit eā ad
illi, Mulier, dimiſſa es ab in
e tua. Et impoſuit illi manus:
ſtim erecta eſt, & glorificabat
Reſpondens autem archiſyna
ndignans ꝙ ſabbato curaſſet
dicebat turbæ, Sex dies ſunt
s oportet operari. in his ergo

venite & curamini: & non in die ſab
bati. Reſpondens autem ad illum do
minus, dixit, Hypocritæ, vnuſquiſq;
veſtrum ſabbato non ſoluit bouem
ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit
adaquare? hãc autem filiam Abrahæ, D
quam alligauit ſatanas ecce decem &
octo annis, non oportuit ſolui à vin-
culo iſto die ſabbati? Et cum hæc di-
ceret, erubeſcebant omnes aduerſarij
eius: & omnis populus gaudebat in
vniuerſis quæ glorioſe fiebant ab eo.
Mat. 13. c Dicebat autem, Cui ſimile eſt regnũ
Mar. 4. c dei: & cui ſimile faciam illud? Simile
eſt grano ſinapis, quod acceptum ho
mo miſit in ortum ſuum & creuit, &
factum eſt in arborem magnam, &
volucres cœli requieuerunt in ramis
Mat. 13. c eius. Et iterum dixit, Cui ſimile fa- E
ciam regnum dei? Simile eſt fermen-
to quod acceptum mulier abſcondit
in farinæ ſata tria, donec fermentare-
tur totum. ¶ Et ibat per ciuitates &
caſtella docens: & iter faciens in Hie-
ruſalem. Ait autem illi quidam, Do-

mine, ſi pauci ſunt qui ſaluãtur? Ipſe
autem dixit ad illos, Contendite in/ Mat.7.b
trare per anguſtam portã: quia mul/
ti, dico vobis, quęrent intrare, & non
poterunt. Cum autem intrauerit pa/
terfamiliâs & clauſerit oſtium, & in/
cipietis foris ſtare, & pulſare oſtium
dicentes, Domine domine aperi no/ Mat.7.d
F bis: & reſpondens dicet vobis, Neſcio
vos vnde ſitis: tunc incipietis dicere,
Manducauimus corã te & bibimus,
& in plateis noſtris docuiſti. Et dicet
vobis, Neſcio vos vnde ſitis, diſcedi/ Pſal.6.c
te à me omnes operarij iniquitatis. Mat.7.b
Ibi erit fletus & ſtridor dentium; &.25.d
cum videritis Abrahã & Iſaac & Ia/
A cob, & omnes prophetas in regno
dei, vos autẽ expelli foras. Et venient
ab oriente & occidente & aquilone
& auſtro: & accumbent in regno dei.
Et ecce, ſunt nouiſſimi, qui erunt pri/
mi: & ſunt primi, qui erunt nouiſſi/ Mat.19.d
mi. ¶ In ipſa die acceſſerunt quidam &.20.b
phariſæorum, dicẽtes illi, Exi & vade Mar.10.d
hinc: quia Herodes vult te occidere.

Et ait illis. Ite, dicite vulpi illi, Ecce G
eijcio dæmonia & ſanitates perficio
hodie & cras, & tertia die conſũmor.
Verũtamen oportet me hodie & cras
& ſequenti die ambulare: quia nõ ca/
pit prophetam perire extra Hieruſa/
Mat.23.d lem. Hieruſalem Hieruſalẽ quę occi/
dis prophetas & lapidas eos qui mit
tuntur ad te, quoties volui cõgrega/ 1
re filios tuos queadmodum auis ni/
dum ſuũ ſub pennis, & noluiſtis. Ecce
relinquitur vobis domus veſtra de/
ſerta. Dico autẽ vobis ꝙ nõ videbitis
me donec veniat cum dicetis, Benedi
ctus qui venit in nomine domini.

CAPVT XIIII.

ET factum eſt: cum introiſ/ A
ſet IESVS in domum cu/
iuſdam principis phariſæo
rum ſabbato mãducare pa
nem, & ipſi obſeruabant eum. Et ecce
homo quidam hydropicus erat ante
illum. Et reſpõdens IESVS, dixit ad
legis peritos & phariſæos, dicens, Si
licet ſabbato curare? At illi tacuerunt.

Ipſe vero apprehẽſum ſanauit eum:
ác dimiſit. Et reſpondens ad illos, di-
xit, Cuius veſtrum aſinus, aut bos in
puteum cadet: & non cõtinuo extra-
B het illum die ſabbati? Et non poterãt
ad hæc reſpõdere illi. Dicebat autem
ad inuitatos parabolã, intẽdens quo-
modo primos accubitus eligerent, di
cẽs ad illos, Cum inuitatus fueris ad
nuptias, non diſcũbas in primo loco:
ne forte honoratior te ſit inuitatus
ab illo: & veniens is qui te & illũ vo-
cauit, dicat tibi, Da huic locũ: & tunc
C incipias cum rubore nouiſſimum lo
cum tenere. ſed cum vocatus fueris, Prou. 25. a
vade, recumbe in nouiſſimo loco: vt
cũ venerit qui te inuitauit, dicat tibi,
Amice, aſcende ſuperius. Tũc erit tibi
gloria coram ſimul diſcumbentibus.
quia omnis qui ſe exaltat, humiliabi- Infra. 18. c
tur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. Di Mat. 23. b
cebat autem & ei qui ſe inuitauerat, Tob. 4. b
Cum facis prãdium aut cœnam, noli Prou. 3. b
vocare amicos tuos, neq; fratres tu-
os, neq; cognatos, neq; vicinos diui-

tes:ne forte & ipſi te reinuitẽt, & fiat
tibi retributio: ſed cũ facis cõuiuium,
voca pauperes, debiles, claudos, &
cæcos: & beatus eris, quia nõ poſſunt D
retribuere tibi. retribuetur enim tibi 1
in reſurrectione iuſtorum. Hæc cum
audiſſet quidam de ſimul diſcũben-
tibus, dixit illi, Beatus qui manducat
panẽ in regno dei. At ipſe dixit ei, Ho
Mat. 22. a mo quidam fecit cœnam magnam:
Apoc. 19. b & vocauit multos. Et miſit ſeruum
ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt
venirẽt: quia iam parata ſunt omnia:
Et cœperunt ſimul omnes excuſare.
Primus dixit ei, Villam emi: & neceſ
ſe habeo exire & videre illã rogo te,
habe me excuſatũ. Et alter dixit, Iuga
boum emi quinq;: & eo probare illa.
rogo te, habe me excuſatum. Et alius
dixit, Vxorem duxi: & ideo non poſ E
ſum venire. Et reuerſus ſeruus, nun-
tiauit hæc domino ſuo. Tũc iratus pa
terfamilias: dixit ſeruo ſuo. Exi cito
in plateas & vicos ciuitatis: & paupe
res ac debiles & cæcos & claudos in-

troduc huc. Et ait ſeruus, Domine, fa-
ctum eſt vt imperaſti: & adhuc locus
eſt. Et ait dominus ſeruo, Exi in vias
& ſepes: & compelle intrare: vt im-
pleatur domus mea. Dico autem vo-
bis quòd nemo virorum illorum qui
vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.
¶ Ibant autē turbæ multæ cum eo:
F & conuerſus dixit ad illos, Si quis ve Mat. 10. d
nit ad me, & non odit patrem ſuum
& matrem, & vxorem & filios, & fra
tres & ſorores, adhuc autem & ani-
mam ſuā: non poteſt meus eſſe diſci-
pulus. & qui non baiulat crucē ſuam Mat. 10. d
& venit poſt me: nō poteſt meus eſſe &. 16. d
diſcipulus. Quis enim ex vobis vo- Mar. 8. d
lens turrim ædificare, nō prius ſedēs
cōputat ſumptus qui neceſſarij ſunt,
ſi habeat ad perficiendū: ne poſtea quàm
poſuerit fundamentum, & nō potue
rit perficere, omnes qui viderint inci
piant illudere ei, dicentes, Hic homo
cœpit ædificare & nō potuit cōſum-
G mare? Aut quis rex iturus committe
re bellum aduerſus alium regem, nō

ſedens prius cogitat ſi poſſit cum de/
cem millibus occurrere ei qui cũ vi/
ginti millibus venit cõtra ſe? alioquin
adhuc illo longe agente, legationem
mittens, rogat ea quæ pacis ſunt. Sic
ergo omnis ex vobis qui non renun/
tiat omnibus quæ poſſidet, non po/
teſt meus eſſe diſcipulus. Bonum eſt
Mat. 5.b ſal. Si autem ſal euanuerit: in quo cõ/
Mar.9.g dietur? Neq; in terrã, neq; in ſterqui/
liniũ vtile eſt, ſed foras mittetur. Qui
habet aures audiendi, audiat.

CAPVT XV.

ERant autem appropinquã A
tes ei publicani & peccato
res, vt audirent illum. Et
murmurabant phariſæi &
ſcribę dicẽtes, Hic peccatores recipit,
& manducat cum illis. Et ait ad illos
Mat.18.g parabolam iſtam, dicens, Quis ex vo
bis homo qui habet centum oues: &
ſi perdiderit vnam ex illis, nónne di/
mittit nonagintanouẽ in deſerto, &
vadit ad illã quę perierat, donec inue
niat eam? Et cum inuenerit eam, im/

ponit in humeros ſuos gaudẽs: & ve
niens domum, cõuocat amicos & vi
B cinos, dicens illis, Congratulamini
mihi, quia inueni ouem meã quæ pe-
rierat. Dico vobis quòd ita gaudium
erit in cœlo ſuper vno peccatore pœ
nitentiam agente, magis quàm ſuper
nonagintanouem iuſtis qui non indi
gent pœnitentia. Aut quæ mulier ha-
bens drachmas decem: ſi perdiderit
drachmam vnam, nónne accendit lu
cernam & euerrit domum & quærit
diligenter, donec inueniat eam? Et cũ
inuenerit: cõuocat amicas & vicinas,
dicens, Cõgratulamini mihi quia in-
ueni drachmam quam perdideram.
Ita dico vobis: gaudium erit coram
angelis dei ſuper vno peccatore pœ-
C nitentiam agente. Ait autem, Homo
quidã habuit duos filios: & dixit ado
leſcẽtior ex illis, patri, Pater, da mihi
portionem ſubſtantiæ quæ me cõtin
git. Et diuiſit illis ſubſtantiam. Et poſt
non multos dies, congregatis omni-
bus, adoleſcentior filius peregre pro-

fectus eſt in regionem longinquam:
& ibi diſſipauit ſubſtantiam ſuam vi
uendo luxurioſe. Et poſtquã omnia
conſumpſiſſet, facta eſt fames valida
in regione illa, & ipſe cœpit egere. &
abijt, & adhæſit vni ciuium regionis
illius. Et miſit illum in villam ſuã vt
paſceret porcos. Et cupiebat implere
ventrem ſuum de ſiliquis quas porci
manducabant: & nemo illi dabat. In
ſe autem reuerſus, dixit, Quot mer- D
cenarij patris mei abundant panibus:
ego autẽ hic fame pereo? Surgam, &
ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pa
ter, peccaui in cœlum & corã te. iam
nõ ſum dignus vocari filius tuus: fac
me ſicut vnum de mercenarijs tuis.
Et ſurgens vênit ad patrẽ ſuum. Cum
autem adhuc longe eſſet, vidit illum
pater ipſius, & miſericordia motus
eſt, & accurrens cecidit ſuper collum
eius, & oſculatus eſt eũ. Dixitq́ ei fi- E
lius, Pater, peccaui in cœlum & corã
te. iam non ſum dignus vocari filius
tuus. Dixit autẽ pater ad ſeruos ſuos,

Cito proferte ſtolam primam, & in-
duite illum, & date anulũ in manum
eius: & calceamenta in pedes eius: &
adducite vitulum ſaginatũ & occidi-
te, & manducemus & lætemur: quia
hic filius meus mortuus erat & reui-
xit, perierat & inuẽtus eſt. Et cœperũt
F lætari. Erat autẽ filius eius ſenior in
agro. & cum veniret & appropinqua
ret domui, audiuit ſymphoniã & cho
D rum, & vocauit vnũ de ſeruis, & in-
terrogauit quid hęc eſſent. Iſq; dixit
illi. Frater tuus vênit: & occidit pater
tuus vitulum ſaginatũ, quia ſaluum
illum recępit. Indignatus eſt autẽ &
G nolebat introire. Pater ergo illius e-
greſſus cœpit rogare illum. At ille re
ſpõdens, dixit patri ſuo, Ecce tot an-
nis ſeruio tibi, & nunq̃ mandatũ tuũ
præteriui: & nunq̃ dediſti mihi hœ-
dum vt cum amicis meis lętarer: ſed
E poſtquã filius tuus hic qui deuorauit
ſubſtantiã tuam cũ meretricibus, vê-
nit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.
At ipſe dixit illi, Fili, Tu ſemper me-

cum es, & omnia mea tua ſunt. lætari autem & gaudere oportebat: quia frater tuus hic, mortuus erat & reuixit: perierat, & inuentus eſt.

CAPVT XVI.

A Dicebat autem & ad diſcipulos ſuos, Homo quidã erat diues qui habebat diſpenſatorem: & hic diffamatus eſt apud illũ: quaſi diſſipaſſet bona ipſius. Et vocauit illũ, & ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationẽ diſpenſationis tuæ. iam enim non poteris diſpenſare. Ait autem diſpẽſator intra ſe, Quid faciam, quia dominus meus aufert à me diſpenſationem? fodere non valeo, mendicare erubeſco. ſcio quid faciam: vt cum amotus fuero à diſpẽſatione, recipiant me in domos ſuas.

B Conuocatis itaq; ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo, Quantum debes domino meo? At ille dixit, Centum batos olei. Dixitq; illi, Accipe cautionem tuam, & ſede cito & ſcribe quinquaginta. Deinde

inde alij dixit, Tu vero quantum de-
bes? Qui ait, Cētum coros tritici. Ait
illi, Accipe literas tuas, & ſcribe octo
ginta. Et laudauit dominus diſpenſa
torem iniquum ꝙ prudenter feciſſet:
quia filij huius ſeculi, prudētiores fi-
C lijs lucis in generatione ſua ſunt. Et
ego vobis dico, facite vobis amicos
de mãmona iniquitatis: vt cum defe-
ceritis, recipiant vos in æterna taber-
nacula. Qui fidelis eſt in minimo, &
in maiori fidelis eſt: & qui in modico
iniquus eſt, & in maiori iniquus eſt.
Si ergo in iniquo mammona fideles
non fuiſtis q̃d verum eſt, quis credet
vobis? Et ſi ĩ alieno fideles nõ fuiſtis:
quod veſtrũ eſt quis dabit vobis? Ne-
mo ſeruus poteſt duobus dominis Mat. 6. c
ſeruire. aut enim vnum oderit, & al-
terum diliget: aut vni adhęrebit, & al
D terum contẽnet. non poteſtis deo ſer
uire & mãmonæ. ℂ Audiebãt autem
omnia hæc phariſæi qui erãt auari: &
deridebãt illum. Et ait illis, Vos eſtis
qui iuſtificatis vos coram hominib⁹:

deus autem nouit corda veſtra. quia
quod hominibus altũ eſt: abomina-
Mat.11.b tio eſt ante deũ. Lex & prophetę, vſq;
ad Ioãnem. ex eo regnũ dei euange-
lizatur, & omnis in illud vim facit.
Mat.5.c Facilius eſt autẽ cœlum & terã præ-
terire, q̃; de lege vnum apicẽ cadere.
Omnis qui dimittit vxorẽ ſuam, & al
Mat.5.e teram ducit, mœchatur: & qui dimiſ-
Mar.10.b ſam à viro ducit, mœchať. ℭ Homo E
1.Cor.7.b quidã erat diues qui induebatur pur-
pura & byſſo: & epulabatur quotidie
ſplendide. Et erat quidã mendicus no
mine Lazarus, qui iacebat ad ianuam
eius, vlceribus plenus, cupiens ſatu-
rari de micis quæ cadebant de menſa
diuitis. Sed & canes veniebant & lin-
gebãt vlcera eius. Factum eſt autẽ vt
moreretur mẽdicus, & portaretur ab
angelis in ſinũ Abrahæ. Mortuus eſt F
autem & diues, & ſepultus eſt in infer
no. Et eleuãs oculos ſuos cum eſſet in
tormentis, vidit Abraham à longe, &
Lazarum in ſinu eius: & ipſe clamãs
dixit; Pater Abrahã miſerere mei, &

mitte Lazarum vt intingat extremũ
digiti ſui in aquã, vt refrigeret linguã
meã, quia crucior in hac flãma. Et di-
xit illi Abrahã, Fili, recordare ꝙ rece-
G piſti bona in vita tua, & Lazarus ſimi
liter mala: nunc autẽ, hic conſolatur,
tu vero cruciaris. & in his omnibus,
inter nos & vos chaos magnũ firma-
tum eſt, vt hi qui volũt hinc trãſire ad
vos non poſſint, neq; inde huc tranſ-
meare. Et ait, Rogo ergo te pater, vt
mittas eũ in domũ patris mei. habeo
enim quinq; fratres, vt teſtetur illis ne
& ipſi veniant in hunc locũ tormen-
torũ. Et ait illi Abrahã, Habent Moy-
ſen & prophetas: audiãt illos. At ille
dixit, Non, pater Abraham: ſed ſi quis
ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam
agent. Ait autẽ illi, Si Moyſen & pro-
phetas non audiunt: neque ſi quis ex
mortuis reſurrexerit, credent.

CAPVT XVII.

A ETait ad diſcipulos ſuos, Im Mar. 18. a
poſſibile eſt vt nõ veniant Mar. 9 f
ſcandala: væ autem illi per

quem veniunt. vtilius eſt illi, ſi lapis
molaris imponatur circa collũ eius,
& proijciatur in mare, quàm vt ſcan-
Mat.18.b dalizet vnum de puſillis iſtis. Atten-
Leui.19.d dite vobis. Si peccauerit in te frater
Eccli.19.b tuus, increpa illum. & ſi pœnitẽtiam
Mat.18.c egerit, dimitte illi. & ſi ſepties in die
peccauerit in te, & ſepties in die con-
uerſus fuerit ad te dicẽs, pœnitet me:
Mat.17.c dimitte illi. Et dixerunt apoſtoli do- B
mino, Adauge nobis fidẽ. Dixit autẽ
dominus, Si habueritis fidẽ ſicut gra-
nũ ſinapis: dicetis huic arbori moro,
Eradicare & trãſplantare in mare: &
obediet vobis. ¶ Quis autẽ veſtrum
habens ſeruum arantem aut paſcẽtẽ
qui regreſſo de agro dicat, Statim trã
ſi & recumbe: & nõ dicit, Para quod
cœnẽ, & pręcingẽ te & miniſtra mihi
donec manducem & bibam, & poſt
hęc tu manducabis & bibes? Núquid C
gratiã habet ſeruo illi, quia fecit quæ
ei imperauerat? Non puto. Sic & vos
cũ feceritis omnia quæ pręcępta ſunt
vobis, dicite, Serui inutiles ſumus.

quod debuimus facere, fecimus. ❡ Et factum eſt dum iret in Hieruſalē tranſibat per mediam Samariam & Galilæam. Et cum ingrederetur quoddā caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi. qui ſteterunt à longe & leuauerunt vocem, dicentes, IESV præ-
D ceptor, miſerere noſtri, Quos vt vidit, dixit, Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Et factum eſt: dum irent, mundati ſunt. Vnus autem ex illis, vt vidit ꝙ mūdatus eſt: regreſſus eſt cum magna voce glorificans deum. & cecidit in faciē ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus. Reſpōdens autem IESVS, dixit. Nōne decem mundati ſunt? & nouē vbi ſunt? Non eſt inuentus qui rediret, & daret gloriam deo, niſi hic alienigena. Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua te ſal-
E uum fecit. ❡ Interrogatus autē à phariſæis, quando venit regnum dei, reſpōdens eis, dixit, Non veniet regnū dei cū obſeruatione: neq; dicent, Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim regnū dei

intra vos eſt. Et ait ad diſcipulos ſuos,
Venient dies quando deſiderabitis vi
dere vnum diem filij hominis: & nõ
Mat. 24.b videbitis. Et dicent vobis, Ecce hic &
Mar. 13. c ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini.
nam ſicut fulgur coruſcãs de ſub cœ-
lo in ea quæ ſub cœlo ſunt, fulget: ita
erit filius hominis in die ſua. Primũ F
autẽ oportet illum multa pati, & re-
Mat. 24.d probari à generatione hac. Et ſicut fa-
Geñ. 7.b ctum eſt in diebus Noe: ita erit & in
diebus filij hominis. Edebant & bibe-
bant, vxores ducebant & dabãtur ad
nuptias vſq; in diẽ qua intrauit Noe
in arcam: & venit diluuium & perdi-
dit omnes. Similiter ſicut factum eſt
Geñ. 19.e in diebus Loth. Edebant & bibebant,
emebant & vendebant, plantabant &
ędificabant: qua die autem exijt Loth
à Sodomis, pluit ignem & ſulphur
de cœlo & omnes perdidit. ſecũdum G
hæc erit qua die filius hominis reue-
latur. In illa hora qui fuerit in tecto,
& vaſa eius in domo: ne deſcẽdat tol
lere illa. & qui in agro: ſimiliter non

redeat retro. Memores eſtote vxoris Gen̄.19.e
Loth. Quicunque quæſierit animam Supra.9.c
ſuam ſaluam facere, perdet illam. & Mat.10.d
quicunque perdiderit illam, viuifica- Mar.8.d
bit eam. Dico vobis, in illa nocte erūt Ioā.12.d
duo in lecto vno: vnus aſſumetur & Mat.24.d
alter relinquetur. duæ erunt molen-
tes in vnum: vna aſſumetur & altera
relinquetur. Et reſpondentes dicunt
illi, Vbi domine? Qui dixit illis, Vbi-
cunque fuerit corpus, illuc congrega
buntur & aquilæ.

CAPVT XVIII.

A Dicebat autē & parabolam Eccli.18.e
ad illos, in hoc quod opor 1.theſ.5.d
tet ſemper orare & nō defi
cere, dicēs, Iudex quidam
erat in quadā ciuitate, qui deū non ti
mebat, & hominē non reuerebat. Vi
dua autem quędā erat in ciuitate illa:
& veniebat ad eū, dicens, Vindica me
de aduerſario meo. Et nolebat p̄ mul-
tum tēpus. Poſt hæc autē dixit intra
ſe. Etſi deum nō timeo, nec hominem
reuereor: tamē quia moleſta eſt mihi

hæc vidua, vindicabo illam, ne in no
uiſſimo veniens ſugillet me. Ait autẽ
dominus, Audite quid iudex iniquus
dicat. Deus autem non faciet vindi- B
ctam electorum ſuorum clamãtium
ad ſe die ac nocte: & patientiam habe
bit in illis? Dico vobis, ꝙ cito faciet
vindictam illorum. Verũtamen filius
hominis veniens, putas inueniet fidẽ
in terra? Dixit autem & ad quoſdam
qui in ſe confidebant ꝙ eſſent iuſti, &
aſpernabantur cæteros, parabolam
iſtam, dicens, Duo homines aſcende-
bant in templũ vt orarent: vnus pha-
riſęus, & alter publicanus. Phariſęus
ſtans, hæc apud ſe orabat, Deus gra-
tias ago tibi ꝙ nõ ſum ſicut cęteri ho C
mines, raptores, iniuſti, adulteri, ve-
lut etiam hic publicanus. ieiuno bis
in ſabbato: decimas do omnium quę
poſſideo. Et publicanus à lõge ſtans,
nolebat nec oculos ad cœlum leua-
re: ſed percutiebat pectus ſuũ, dicens,
Deus, propitius eſto mihi peccatori.
Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus

in domum ſuam ab illo. quia omnis Supr.14.c
qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe Mat.23.b
humiliat, exaltabitur. Afferebant au- Mat.19.b
tem ad illum & infantes, vt eos tan- Mar.10.b
geret. Quod cum viderent diſcipuli,
increpabant illos. IESVS autem cõ
uocans illos, dixit, Sinite pueros ve-
nire ad me: & nolite vetare eos. taliũ
eſt enim regnum dei. Amen dico vo-
bis, quicũq; non accęperit regnũ dei Mat.19.b
ſicut puer, non intrabit in illud. ¶Et Mar.10.b
D interrogauit eum quidam princeps,
dicens, Magiſter bone, quid faciẽs vi
tam æternam poſſidebo? Dixit autẽ
ei IESVS, Quid me dicis bonũ? ne-
mo bonus niſi vnus deus. Mandata
noſti, Nõ occides, Non mœchaberis, Exo.20.c
Non furtum facies, Non falſum teſti-
monium dices, Honora patrẽ tuum
& matrem. Qui ait, Hęc omnia cuſto
diui à iuuẽtute mea. Quo audito IE
SVS ait ei, Adhuc vnum tibi deeſt.
omnia quæcunq; habes vende, & da
pauperibus, & habebis theſaurum in
cœlo, & veni ſequere me. His ille au-

ditis, contriſtatus eſt: quia diues erat
valde. Videns autem IESVS illum
triſtem factum, dixit, Quàm difficile E
qui pecunias habent, in regnum dei
intrabūt. Facilius eſt enim camelum
per foramen acus tranſire, quàm di-
uitem intrare in regnum dei. Et dixe
runt qui audiebant, Et quis poteſt ſal
uus fieri? Ait illis, Quæ impoſſibilia
ſunt apud homines, poſſibilia ſunt a-
pud deum. Ait autem Petrus, Ecce,
nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſu-
mus te. Qui dixit eis, Amen dico vo
bis, nemo eſt qui reliquit domum aut
parentes aut fratres aut vxorem aut
filios propter regnum dei, qui non
recipiat multo plura in hoc tempo-
re, & in ſeculo futuro vitam æternā.
Mat.20.b ¶ Aſſumpſit autem IESVS duo-
Mar.10.e decim, & ait illis, Ecce aſcendimus
Hieroſolymam & conſummabuntur
omnia quæ ſcripta ſunt per prophe-
tas de filio hominis. Tradetur enim F
gentibus, & illudetur, & flagellabi-
tur, & conſpuetur: & poſtquam fla-

gellauerint occident eum: & tertia
die reſurget. Et ipſi, nihil horum in/
tellexerunt. & erat verbum iſtud ab/
ſconditum ab eis, & non intelligebāt
quæ dicebantur. Factum eſt autem: Mat. 20. d
cum appropinquaret Iericho, cæcus Mar. 10. g
quidam ſedebat ſecus viam, mendi/
cans. Et cum audiret turbam præter/
euntem, interrogabat quid hoc eſſet.
Dixerunt autem ei, quòd IESVS
Nazarenus tranſiret. Et clamauit, di/
cens, IESV fili Dauid, miſerere meī.
Et qui præibant, increpabant eum vt
taceret. Ipſe vero multo magis cla/
mabat, Fili Dauid, miſerere mei. Stās
autem IESVS, iuſſit illum adduci
ad ſe. Et cùm appropinquaſſet, inter/
rogauit illū, dicens, Quid tibi vis fa/
ciam? At ille dixit, Domine, vt videā.
Et IESVS dixit illi, Reſpice, fides
tua te ſaluum fecit. Et confeſtim vi/
dit: & ſequebatur illum glorificans
deum. Et omnis plebs vt vidit, dedit
laudem deo.

CAPVT XIX.

Et ingreſſus perambulabat A
Iericho. Et ecce vir nomi-
ne Zacchæus: & hic prin-
ceps erat publicanorum, & ip
ſe diues. & querebat videre IESVM
quis eſſet: & non poterat præ turba,
quia ſtatura puſillus erat. Et præcur-
rens, aſcendit in arborem ſycomorũ
vt videret eum: quia illac erat tranſi-
turus. Et cùm veniſſet ad locũ, ſuſpi-
ciens IESVS, vidit illum, & dixit ad
eũ. Zachæe, feſtinans deſcende: quia
hodie in domo tua oportet me mane
re. Et feſtinans deſcendit: & excepit il
lum gaudens. Et cũ viderent omnes,
murmurabant, dicentes quod ad homi-
nem peccatorẽ diuertiſſet. Stans au-
tem Zacchæus, dixit ad dominum, B
Ecce, dimidium bonorum meorũ do
mine do pauperibus: & ſi quid aliquẽ
defraudaui, reddo quadruplum. Ait
IESVS ad eum, Hodie ſalus domui
huic facta eſt: eo quod & ipſa filia ſit Abra
Mat.18.b hæ. Vênit enim filius hominis quæ-

rere & ſaluum facere quod perierat.
¶ Hæc illis audientibus adijciens di Mat.25.b
xit parabolam, eo q̄ eſſet prope Hie-
ruſalem, & q̄ exiſtimarent fore vt cō
feſtim regnum dei manifeſtaretur, Di
xit ergo, Homo quidam nobilis abijt
in regionem longinquā accipere ſibi
regnum, & reuerti. Vocatis autē de-
cem ſeruis ſuis, dedit eis decē minas,
& ait ad illos, Negotiamini dum ve-
C nio. Ciues autem eius oderant eum:
& miſerunt legationē poſt illum, di-
centes, Nolumus hunc regnare ſuper
nos. Et factum eſt vt rediret accepto
regno: & iuſſit vocari ad ſe illos ſer-
uos quibus dedit pecuniam, vt ſciret
quantū quiſq; negotiatus eſſet. Vênit
autem primus, dicēs, Domine, mina
tua decē minas acquiſiuit. Et ait illi,
Euge bone ſerue, quia in modico fui-
ſti fidelis, eris poteſtatē habens ſupra
decem ciuitates. Et alter vênit, dicēs,
Domine, mina tua fecit quinque mi-
nas. Et huic ait, Et tu eſto ſuper quin-
que ciuitates. Et alter vênit dicēs. Do

mine, ecce mina tua: quā habui repo-
ſitam in ſudario. timui enim te, quia
homo auſterus es: tollis quod nō po
ſuiſti, & metis quod nō ſeminaſti. Di
cit ei, De ore tuo te iudico ſerue ne- D
quam. ſciebas quòd ego homo auſte-
rus ſum, tollens quod non poſui, &
metens quod non ſeminaui: & quare
non dediſti pecuniam meam ad men
ſam, & ego veniens cum vſuris vtiq;
exegiſſem illam? Et aſtantibus dixit,
Auferte ab illo minā: & date illi qui
Suprà.8.c decem minas habet. Et dixerūt ei, Do
Mat.13.b mine, habet decem minas. Dico autē
&.25.c vobis, quòd omni habēti dabitur: ab
Mar.4.c eo autem qui non habet, & quod ha-
bet, auferetur ab eo. Veruntamen ini-
micos meos illos qui noluerunt me
regnare ſuper ſe, adducite huc: & in-
Mat.21.a terficite ante me. ¶ Et his dictis: pro- E
Mar.11.a cedebat aſcendens Hieroſolymam. Et
factum eſt: cum appropinquaſſet ad
Bethphage & Bethaniam, ad mōtem
qui vocatur Oliuarum, miſit duos di
ſcipulos ſuos dicens, Ite in caſtellum

quod contra eſt: in quod introeuntes
inuenietis pullum aſinæ alligatum,
cui nemo vnquã hominum ſedit, ſol
uite illum, & adducite. Et ſi quis vos
D interrogauerit, quare ſoluitis? ſic di-
cetis ei, Quia dominus operam eius
deſiderat. Abierunt autem qui miſſi
erant: & inuenerunt ſicut dixit illis.
Soluentibus autem illis pullum, di-
xerũt domini eius ad illos, Quid ſol-
uitis pullum? At illi dixerunt, Quia
F dominus eum neceſſarium habet. Et
duxerunt illum ad IESVM. Et ia- Ioã. 12. b
ctantes veſtiméta ſua ſupra pullum,
impoſuerunt IESVM. Eunte autem
illo, ſubſternebant veſtimenta ſua in
via. Et cũ appropinquaret iam ad de-
ſcenſum montis Oliuarum: cœperũt
omnis turba diſcipulorum gauden-
tes laudare deum voce magna ſuper
omnibus quas viderant virtutibus,
dicentes, Benedictus qui venit rex in
nomine domini, pax in cœlo & glo-
ria in excelſis. Et quidam phariſæo-
rum de turba dixerunt ad illum, Ma

giſter, increpa diſcipulos tuos. Qui-
bus ipſe ait, Dico vobis q̃ ſi hi tacue-
rint, lapides clamabũt. ¶ Et vt appro
pinquauit, videns ciuitatem, fleuit ſu
per illam, dicẽs, Si cognouiſſes, & tu:
& quidem in hac die tua quę ad pacẽ
tibi. nunc autẽ abſcondita ſunt ab ocu
Infr. 21. b lis tuis. Quia venient dies in te: & cir G
Mat. 24. a cundabunt te inimici tui vallo, & cir
Mar. 13. a cundabunt te, & coanguſtabũt te vn-
diq;, & ad terram proſternent te, & fi
lios tuos qui in te ſunt. & non relin-
quent te in lapidem ſuper lapidẽ: eo
Mat. 21. b quòd non cognoueris tempus viſita
Mar. 11. b tionis tuę. ¶ Et ingreſſus in tẽplum,
Eſa. 56. c cœpit eiicere vendentes & ementes,
Hiere. 7. b dicens illis, Scriptũ eſt, Domus mea,
domus orationis eſt, vos autem feci-
ſtis illam ſpeluncam latronum. ¶ Et
erat docens quotidie in templo. Prin B
cipes autem ſacerdotum & ſcribæ &
principes plebis quærebant illũ per-
dere: & non inueniebant quid facerẽt
illi. Omnis enim populus ſuſpenſus
erat, audiens illum.

Caput

CAPVT XX.

A ET factum eſt: in vno dierũ illorum docente illo populum in templo & euangelizante, conuenerunt principes ſacerdotũ & ſcribæ cum ſenioribus, & aiunt dicentes ad illum, Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut quis eſt qui dedit tibi hanc poteſtaté? Reſpődens autem IESVS, dixit ad illos, Interrogabo vos & ego vnum verbum. Reſpődete mihi. Baptiſmus Ioannis, de cœlo erat, an ex hominibus? At illi cogitabant intra ſe dicentes, Si dixerimus de cœlo: dicet, Quare ergo non credidiſtis illi? Si auté dixerimus ex hominibus: plebs vniuerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Ioãnem prophetam eſſe. Et reſponderũt B ſe neſcire vnde eſſet. Et IESVS ait illis, Neq; ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio. Cœpit auté dicere ad plebem, parabolã hanc, Homo quidã plantauit vineam, & locauit eam colonis: & ipſe peregre fuit multis tem

Mat.21.e Mar.11.d

Mat.21.d Mar.12.a Eſa.5.a

poribus. Et in tempore miſit ad cul/
tores ſeruum, vt de fructu vineæ da/ A
rent illi. Qui cæſum dimiſerunt eum
inanem. Et addidit alterum ſeruũ mit
tere. Illi autem hunc quoq; cędentes
& afficientes contumelia, dimiſerunt
inanem. Et addidit tertiũ mittere: qui
& illum vulnerantes eiecerunt. Dixit
autem dominus vineæ, Quid faciã?
mittam filium meum dilectum: for/
ſitan cum hunc viderint, verebuntur.
Quem cum vidiſſent coloni, cogita/ C
uerunt intra ſe, dicẽtes, Hic eſt hęres,
Venite, occidamus illũ, vt noſtra fiat
hæreditas. Et eiectum illum extra vi
neam, occiderunt. Quid ergo faciet il
lis dominus vineæ? veniet, & perdet
colonos iſtos, & dabit vineam alijs.
Quo audito, dixerunt illi, Abſit. Ille
autem aſpiciẽs eos, ait, Quid eſt ergo
Pſal.117.d hoc quod ſcriptum eſt, Lapis quẽ re/
Rom.9.g probauerunt ædificãtes, hic factus eſt
Act.4.b in caput anguli? Omnis qui ceciderit
1.Pet.2.a ſupra illum lapidem, cõquaſſabitur:
Eſa.28.d ſupra quem autem ceciderit, commi/

conſringet

nuet illum. Et quærebant principes ſa cerdotum & ſcribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt popu/ lum. cogitauerũt enim ꝙ in ipſos di/
D xerat ſimilitudinem hanc. Et obſeruã Mat. 22.b
tes miſerũt inſidiatores qui ſe iuſtos Mar. 12.b
ſimularent: vt caperent eũ in ſermo/ ne, vt traderent illum principatui & poteſtati præſidis. Et interrogauerũt eum dicentes, Magiſter, ſcimus ꝙ re/ ɕte dicis & doces: & non accipis per/ ſonã, ſed viam dei in veritate doces. licet nobis tributum dare Cæſari, an non? Cõſiderans autem dolum illo/ rum, dixit ad eos. Quid me tentatis? oſtẽdite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inſcriptionem? Reſpon dentes dixerunt ei, Cæſaris. Et ait il/ Rom. 13.c
lis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt dei, deo. Et nõ po tuerunt verbũ eius reprehendere co/ ram plebe: & mirati in reſponſo eius tacuerunt. ¶ Acceſſerunt autem qui/ Mat. 22.c
dam ſadducæorum, qui negant eſſe re Mar. 12.b
ſurrectionem, & interrogauerunt eũ,

Deu.15.b dicẽtes, Magiſter, Moyſes ſcripſit no
bis, Si frater alicuius mortuus fuerit E
habens vxorem, & hic ſine liberis fue
rit, vt accipiat eam frater eius vxorẽ
& ſuſcitet ſemen fratri ſuo. ſeptẽ ergo
fratres erant: & primus accępit vxo-
rem, & mortuus eſt ſine filijs. Et ſe-
quens accępit illam, & ipſe mortuus
eſt ſine filio. Et tertius accępit illam.
Similiter & omnes ſeptem: & non re
liquerunt ſemen, & mortui ſunt. No-
uiſſime omnium, mortua eſt & mu-
lier. In reſurrectione ergo, cuius eo-
rum erit vxor? ſiquidem ſeptẽ habue
runt eam vxorẽ. Et ait illis IESVS,
Filij huius ſeculi nubunt, & tradũtur F
ad nuptias: illi vero qui digni habe-
buntur ſeculo illo & reſurrectione ex
mortuis, neq; nubunt, neq; tradũtur
ad nuptias, neq; enim vltra mori poſ
ſunt. æquales enim angelis ſunt, & fi-
lij ſunt dei, cum ſint filij reſurrectio-
nis. Quòd vero reſurgant mortui, &
Exo.3.b Moyſes oſtendit ſecus rubũ, ſicut di-
cit dominum, deum Abrahã, & deum

Iſaac, & deum Iacob. Deus autem
non eſt mortuorum, ſed viuorũ. om-
G nes enim viuũt ei. Reſpõdentes autẽ
quidã ſcribarũ, dixerunt ei, Magiſter,
bene dixiſti. Et amplius non audebãt
eum quicq̃ interrogare. ¶ Dixit autẽ Mat. 22.d
ad illos, Quomodo dicunt CHRI- Mar. 12.d
STVM, filiũ eſſe Dauid: & ipſe Dauid
dicit in libro Pſalmorũ, Dixit domi- Pſal. 109.a
nus dño meo, ſede à dextris meis, Do
nec ponam inimicos tuos ſcabellũ pe
dum tuorum? Dauid ergo dominũ il
lum vocat: & quomodo fili⁹ eius eſt?
¶ Audiente autẽ omni populo, dixit Supr. 11.f
diſcipulis ſuis, Attendite à ſcribis qui Mat. 23.a
volunt ambulare in ſtolis, & amant Mar. 12.d
ſalutationes in foro, & primas cathe-
dras in ſynagogis, & primos diſcubi-
tus in cõuiuijs. qui deuorant domos
viduarũ: ſimulantes longã orationẽ.
Hi accipient dãnationem maiorem.

CAPVT XXI.

A RESpiciens autem, vidit eos Mar. 12.d
qui mittebant munera ſua
in gazophylaciũ, diuites.

Vidit autem & quādam viduam pau
perculam, mittentē æra minuta duo.
Et dixit, Verè dico vobis ꝙ vidua hęc
pauper, plus quàm omnes miſit. nā
omnes hi, ex abundanti ſibi miſerunt
in munera dei: hęc autem ex eo quod
deeſt illi, omnē victum quem habuit,
Mat.24.a miſit. ℭ Et quibuſdam dicentibus dę B
Mar.13.a tēplo ꝙ bonis lapidibus & donis or/
Supr.19.g natum eſſet, dixit, Ex his quę videtis,
venient dies in quibus non relinque/
tur lapis ſuper lapidem, qui non de/
ſtruatur. Interrogauerunt autem illū
dicentes, Pręceptor quādo igitur hęc
erunt, & quod ſignum cum fieri inci/
pient? Qui dixit, Videte ne ſeducami/
ni: multi eni venient in nomine meo
dicentes, ꝙ ego ſum, & tēpus appro/
pinquauit. nolite ire poſt eos. Cū au/ C
tem audieritis prælia & ſeditiōes: no
lite terreri. oportet primum hęc fieri:
ſed nōdum ſtatim finis. Tunc dicebat
illis, Surget gens cōtra gentem, & re/
gnum aduerſus regnum: & terræmo
tus magni erunt per loca, & peſtilen/

tiæ & fames: terroresq́;, & ſigna de
cœlo magna erunt. Sed ante hæc om
nia, injiciẽt vobis manus ſuas, & per/
ſequentur tradentes in ſynagogas &
cuſtodias, trahentes ad reges & præſi
des propter nomen meum. cõtinget
autem vobis in teſtimonium. Ponite
ergo in cordibus veſtris non præme
ditari quemadmodum reſpondeatis.
ego enim dabo vobis os & ſapientiã:
cui non poterunt reſiſtere & cõtradi/
cere omnes aduerſarij veſtri. Trade/
mini autem à parentibus & fratribus
& cognatis & amicis, & morte affi/
D cient ex vobis: & eritis odio omnib⁹
propter nomen meum. & capillus de
capite veſtro non peribit. In patiẽtia
veſtra poſſidebitis animas veſtras.
¶Cum autem videritis circũdari ab Mat.24.b
exercitibus Hieruſalem: tũc ſcitote ꝙ Mar.13.b
appropinquauit deſolatio eius. tunc Dani.9.g
qui in Iudæa ſunt: fugiant ad mõtes.
& qui in medio eius: diſcedant. & qui
in regionibus: non intrent in eã. quia
dies vltionis hi ſunt: vt impleantur

Vidit autem & quādam viduam pau
perculam, mittentē æra minuta duo.
Et dixit, Verè dico vobis ꝙ vidua hęc
pauper, plus quàm omnes miſit. nā
omnes hi, ex abundanti ſibi miſerunt
in munera dei: hęc autem ex eo quod
deeſt illi, omnē victum quem habuit,
Mat.24.a miſit. ¶ Et quibuſdam dicentibus de B
Mar.13.a tēplo ꝙ bonis lapidibus & donis or/
Supr.19.g natum eſſet, dixit, Ex his quę videtis,
venient dies in quibus non relinque/
tur lapis ſuper lapidem, qui non de/
ſtruatur. Interrogauerunt autem illū
dicentes, Pręceptor quādo igitur hęc
erunt, & quod ſignum cum fieri inci/
pient? Qui dixit, Videte ne ſeducami/
ni. multi eni venient in nomine meo
dicentes, ꝙ ego ſum, & tēpus appro/
pinquauit. nolite ire poſt eos. Cū au/ C
tem audieritis prælia & ſeditiōes: no
lite terreri. oportet primum hęc fieri:
ſed nōdum ſtatim finis. Tunc dicebat
illis, Surget gens cōtra gentem, & re/
gnum aduerſus regnum: & terræmo
tus magni erunt per loca, & peſtilen/

tiæ & fames: terroresq́; & ſigna de
cœlo magna erunt. Sed ante hæc om
nia, inijciēt vobis manus ſuas, & per/
ſequentur tradentes in ſynagogas &
cuſtodias, trahentes ad reges & præſi
des propter nomen meum. cōtinget
autem vobis in teſtimonium. Ponite
ergo in cordibus veſtris non præme
ditari quemadmodum reſpondeatis.
ego enim dabo vobis os & ſapientiā:
cui non poterunt reſiſtere & cōtradi/
cere omnes aduerſarij veſtri. Trade/
mini autem à parentibus & fratribus
& cognatis & amicis, & morte affi/
D cient ex vobis: & eritis odio omnibꝰ
propter nomen meum. & capillus de
capite veſtro non peribit. In patiētia
veſtra poſſidebitis animas veſtras.
¶ Cum autem videritis circūdari ab Mat.24.b
exercitibus Hieruſalem: tūc ſcitote ꝙ Mar.13.b
appropinquauit deſolatio eius. tunc Dani.9.g
qui in Iudæa ſunt: fugiant ad mōtes.
& qui in medio eius: diſcedant. & qui
in regionibus: non intrent in eā. quia
dies vltionis hi ſunt: vt impleantur

omnia quæ ſcripta ſunt. Væ autẽ præ
gnantibus & nutriẽtibus in illis die/
bus. erit enim preſſura magna ſuper E
terram: & ira populo huic. Et cadent
in ore gladij: & captiui ducentur in
omnes gẽtes. & Hieruſalem calcabi/
tur à gentibus: donec impleantur tẽ/
Mat. 24.c pora nationũ. ¶ Et erunt ſigna in ſole
Mar. 13. c & luna & ſtellis: & in terris preſſura
Eſa. 13. b gentium præ confuſione ſonitus ma
Ezec. 32. b ris & fluctuum, areſcentibus homini/
Ioel. 3. c bus præ timore & expectatione, quæ
ſuperuenient vniuerſo orbi. nam vir/
tutes cœlorum mouebuntur. & tunc
videbunt filium hominis venientem
in nube cum poteſtate magna & ma/
ieſtate. His autem fieri incipientibus, F
ſuſpicite & leuate capita veſtra: quo/
niam appropinquat redẽptio veſtra.
Et dixit illis ſimilitudinem. Videte fi/
cum & omnes arbores. cum produ/
cunt iam ex ſe fructũ: ſcitis ꝙ prope
eſt æſtas. Ita & vos cũ videritis hæc
fieri, ſcitote ꝙ prope eſt regnum dei.
Amen dico vobis, non præteribit ge

neratio hæc, donec omnia fiant. Cœ- Ro.13.d
lum & terra tranſibunt: verba autem
mea non trāſibunt. Attendite autem
vobis ne quādo grauentur corda ve-
G ſtra in crapula & ebrietate & curis hu
ius vitę: & ſuperueniat in vos repen-
tina dies illa. tanquā laqueus enim ſu
perueniet in omnes qui ſedent ſuper
faciem omnis terræ. Vigilate itaque,
omni tempore orantes, vt digni ha-
beamini fugere iſta omnia quæ futu-
ra ſunt, & ſtare ante filium hominis.
¶ Erat autem diebus docens in tem-
plo: noctibus vero exiēs, morabatur
in monte qui vocatur oliuarū. Et om
nis populus mane ibat ad eum in tē-
plo audire eum.

CAPVT XXII.

A Ppropinquauit autē dies Mat.26.a
feſtus azymorum, qui di- Mar.14.a
citur paſcha: & quærebant
principes ſacerdotū & ſcri
bæ quomodo eum interficerēt, time-
bant enim plebem. Intrauit autem ſa Mat.26.b
tanas in Iudam qui cognominabatur Mar.14.b

Iſcariotes, vnum de duodecim: & a/
bijt, & locutus eſt cum principibus ſa
cerdotum & magiſtratibus quemad/
modum illum traderet eis. Et gauiſi
ſunt: & pacti ſunt pecuniam illi dare.
Et ſpopondit. Et quærebat opportu/
nitatem: vt traderet illũ ſine turbis.
Mat. 26. b ¶ Venit autem dies azymorum, in
Mar. 14. b qua neceſſe erat occidi paſcha. Et mi/
ſit Petrum & Ioannem dicens, Eun/
tes parate nobis paſcha, vt manduce/
mus. At illi dixerũt. Vbi vis parem⁹?
Et dixit ad eos, Ecce introeũtibus vo
bis in ciuitaté, occurret vobis homo
amphoram aquæ portans: ſequimini B
eum in domum in quam intrat, & di
cetis patrifamiliâs domus, Dicit tibi
magiſter, Vbi eſt diuerſorium vbi pa/
ſcha cum diſcipulis meis mãducem?
Et ipſe oſtendet vobis cœnaculũ ma/
gnum ſtratũ: & ibi parate. Euntes au/
tem, inuenerunt ſicut dixit illis: & pa
Mat. 26. b rauerunt paſcha. ¶ Et cum facta eſſet
Mar. 14. b hora, diſcubuit, & duodecim apoſto/
1. cor. 11. c li cum eo, & ait illis, Deſiderio deſi/

deraui hoc paſcha manducare vobiſ-
cum, antequam patiar. Dico enim vo
bis: ꝙ ex hoc non manducabo illud,
donec impleatur in regno dei. Et ac-
cepto calice, gratias egit, & dixit, Ac-
cipite & diuidite inter vos. dico enim
vobis quòd non bibā de generatione
vitis, donec regnū dei veniat. Et acce
pto pane, gratias egit & fregit: & de-
dit eis dicens, Hoc eſt corpus meum,
quod pro vobis datur. hoc facite in
mei cōmemorationem. Similiter &
calicem poſtqꝫ cœnauit, dicens, Hic
eſt calix nouum teſtamentum in ſan-
guine meo, qui pro vobis funditur. Mat. 26. b
Verūtamen ecce manus tradētis me, Mar. 14. b
mecum eſt in menſa. Et quidem filius Ioan. 13. c
hominis ſecundum quod definitum Pſal. 40. c
eſt, vadit: verūtamen væ homini illi
C per quem traditur. Et ipſi cœperunt
quærere inter ſe, quis eſſet ex eis qui
hoc facturus eſſet. ¶ Facta eſt autem
& contentio inter eos, quis eorum vi
deretur eſſe maior. Dixit autem eis,
Reges gentium dominātur eis: & qui

Mar.10.f potestatem habent ſuper eas, benefici
vocantur. Vos autem non ſic: ſed qui
maior eſt in vobis, fiat ſicut iunior: &
qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.
Nam quis maior eſt: qui recumbit, an
qui miniſtrat? nónne qui recũbit? Ego
autem in medio veſtrũ ſum ſicut qui
miniſtrat. vos autem eſtis qui permã
ſiſtis mecum in tentationibus meis.
Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit
mihi pater meus, regnum: vt edatis
& bibatis ſuper menſam meam in re-
gno meo, & ſedeatis ſuper thronos
iudicãtes duodecim tribus Iſrael. Ait
autem dominus. Simon, Simon, ecce
depoposcit ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſi-
cut triticum: ego autẽ rogaui pro te,
vt non deficiat fides tua, & tu aliquã-
do conuerſus, confirma fratres tuos.
Qui dixit ei, Domine, tecum paratus
ſum & in carcerem & in mortem ire.
Mat. 26.c Et ille dixit, Dico tibi Petre, non can-
Mar.14.c tabit hodie gallus, donec ter abneges
noſſe me. Et dixit eis, Quando miſi D
vos ſine ſacculo & pera & calceamen

tis: nunquid aliquid defuit vobis? At
illi dixerũt, Nihil. Dixit ergo eis, Sed
B nunc qui habet ſacculum, tollat: ſimi
liter & peram. & qui non habet, ven/
dat tunicam ſuam, & emat gladium.
Dico enim vobis, ꝙ adhuc hoc quod
ſcriptum eſt oportet impleri in me,
Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim Eſa. 53. d
ea quę ſunt de me, finẽ habent. At illi
dixerũt, Domine, ecce duo gladij hic.
At ille dixit eis, Satis eſt. ¶ Et egreſ/ Mat. 26. c
ſus ibat ſecundum conſuetudinem in Mar. 14. c
montem Oliuarum. Secuti ſunt autẽ Ioan. 18. a
illum & diſcipuli. Et cum perueniſſet
ad locum, dixit illis, Orate ne intre/ Mat. 26. d
tis in tentationem. Et ipſe auulſus eſt Mar. 14. d
ab eis quantum iactus eſt lapidis: &
poſitis genibus orabat, dicens, Pater,
E ſi vis transfer calicem iſtum à me. Ve
runtamen non mea volũtas, ſed tua
fiat. Apparuit autẽ illi angelus de cœ
lo confortans eum. Et factus in ago/
nia, prolixius orabat. Et factus eſt ſu/
dor eius, ſicut guttę ſanguinis decur/
rentes in terrã. Et cum ſurrexiſſet ab

oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſu
os, inuênit eos dormientes præ triſti
tia. Et ait illis, Quid dormitis? ſurgi-
te, orate ne intretis in tentationem.
Mat.26.e Mar.14.e Ioan.18.a ℂAdhuc eo loquente, ecce turba: &
qui vocabatur Iudas, vnus de duo-
decim, antecedebat eos, & appropin-
quauit IESV vt oscularetur eũ. IE-
SVS autem dixit illi, Iuda, oſculo fi
lium hominis tradis? Vidẽtes autem
hi qui circa ipſum erant quod futurũ
erat, dixerunt ei, Domine, ſi percuti-
mus in gladio? Et percuſſit vnus ex il
lis ſeruum principis ſacerdotum: &
amputauit auriculam eius dexterã.
Reſpondens autem IESVS, ait, Si- F
nite vſq; huc. Et cum tetigiſſet auricu
lam eius, ſanauit eum. Dixit autẽ IE
SVS ad eos qui venerant ad ſe, prin-
cipes ſacerdotum & magiſtratus tem
pli & ſeniores, Quaſi ad latronẽ exi-
ſtis cũ gladijs & fuſtibus. Cum quo-
tidie vobiſcum fuerim in templo, nõ
extendiſtis manus in me. ſed hæc eſt
hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.

¶ Comprehendentes autem eum, du Mat. 26. f
xerunt ad domum principis ſacerdo Mar. 14. f
tum. Petrus vero ſequebatur eum à Ioan. 18. c
longe. Accenſo autem igne in medio Mat. 26. g
atrij, & circunſedentibus illis, erat Pe Mar. 14. g
trus in medio eorum. Quem cum vi Ioan. 18. c
diſſet ancilla quædam ſedenté ad lu-
men, & eũ fuiſſet intuita, dixit, Et hic
cum illo erat. At ille negauit eum, di- Mat. 26. g
cens, Mulier, non noui illum. Et poſt Mar. 14. g
puſillum alius videns eum, dixit, Et Ioan. 18. c
tu de illis es. Petrus vero ait, O ho-
mo, nõ ſum. Et interuallo facto, qua-
ſi horæ vnius, alius quidam affirma-
bat dicens, Vere & hic cum illo erat.
nam & Galilęus eſt. Et ait Petrus, Ho
G mo, neſcio quid dicas. Et cõtinuo ad-
huc illo loquente, cantauit gallus. Et
cõuerſus dominus, reſpexit Petrum.
Et recordatus eſt Petrus verbi domi
ni quomodo dixerat, Prius q̃ gallus
cantet, ter me negabis. Et egreſſus fo
ras Petrus, fleuit amare. Et viri qui te
nebant IESVM: illudebant ei cædẽ-
tes. Et velauerunt eũ, & percutiebant

faciem eius, & interrogabant eum, di
cētes, Prophetiza: quis eſt qui te per-
cuſſit? Et alia multa blaſphemātes di-
Mat.27.a cebant in eum. ¶ Et vt factus eſt dies,
Mar.15.a conuenerunt ſeniores plebis & prin-
Ioan.18.c cipes ſacerdotum & ſcribæ, & duxe-
runt illum in concilium ſuum, dicen
tes, Si tu es CHRISTVS, dic no-
bis. Et ait illis, Si vobis dixero, non
credetis mihi: ſi autem & interroga-
uero, non reſpondebitis mihi, neque
dimittetis. ex hoc autē erit filius ho-
minis ſedēs à dextris virtutis dei. Di
xerunt autē omnes, Tu ergo es filius
dei? Qui ait, Vos dicitis, ꝙ ego ſum.
At illi dixerunt, Quid adhuc deſide-
ramus teſtimonium? ipſi enim audi-
uimus de ore eius.

CAPVT XXIII.

ET ſurgens omnis multitu- A
do eorum, duxerūt illum
ad Pilatum. Cœperunt au
tem illum accuſare, dicen-
Mat.22.c tes, Hunc inuenimus ſubuertentem
Mar.12.b gentē noſtram, & prohibentē tributa
dare

dare Cæſari, & dicentem ſe CHRI-
STVM regem eſſe. Pilatus autẽ in- Mat. 27.b
terrogauit eum dicens, Tu es rex Iu- Mar. 15.a
dæorum? At ille reſpõdens ait, Tu di Ioan. 18.f
cis. Ait autem Pilatus ad principes ſa
cerdotũ & turbas, Nihil inuenio cau-
ſæ in hoc homine. At illi inualeſcebãt
dicentes, Cõmouet populum docens
per vniuerſam Iudæã, incipiens à Ga
lilæa vſq; huc. ¶ Pilatus autem au-
diens Galilæã, interrogauit ſi homo
Galilæus eſſet. Et vt cognouit quòd
de Herodis poteſtate eſſet: remiſit eũ
ad Herodẽ, qui & ipſe Hieroſolymis
erat illis diebus. Herodes autem vi-
ſo IESV, gauiſus eſt valde. erat enim
B cupiẽs ex multo tempore videre eũ,
eo quòd audiret multa de eo: & ſpe-
rabat ſignũ aliquod videre ab eo fie-
ri. Interrogabat autẽ eum multis ſer
monibus. At ipſe nihil illi reſpõde-
bat. Stabant autem principes ſacerdo
tum & ſcribæ conſtanter accuſantes
eum. Spreuit autẽ illum Herodes cũ
exercitu ſuo: & illuſit indutum veſte

alba, & remiſit ad Pilatum. Et facti
ſunt amici Pilatus & Herodes in ipſa
die. nã antea inimici erãt adinuicem.
Mat. 27. c ¶ Pilatus autem conuocatis princi-
Mar. 15. b pibus ſacerdotũ & magiſtratibus &
Ioan. 18. g plebe, dixit ad illos, Obtuliſtis mihi
&. 19. c hunc hominem, quaſi auertentem po
pulum: & ecce, ego corã vobis inter-
rogans, nullã cauſam inuenio in ho-
mine iſto, ex his in quibus eum accu-
ſatis. Sed neq; Herodes. nam remiſi
vos ad illũ: & ecce, nihil dignũ mor- C
te actum eſt ei. Emendatum ergo illũ
dimittam. Neceſſe autem habebat di
mittere eis per diem feſtum, vnũ. Ex-
clamauit autẽ ſimul vniuerſa turba,
dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis
Barabban. qui erat propter ſeditionẽ
quandam factam in ciuitate & homi
cidium, miſſus in carcerem. Iterũ au
tem Pilatus locutus eſt ad eos, volẽs
dimittere IESVM. At illi ſucclama-
bant, dicentes, Crucifige, crucifige eũ.
Ille autem tertio dixit ad illos, Quid
enim mali fecit iſte? nullam cauſam

mortis inuenio in eo. corripiam ergo
D illum, & dimittã. At illi inſtabant vo-
cibus magnis poſtulantes vt crucifi-
geretur: & inualeſcebant voces eorũ.
Et Pilatus adiudicauit fieri petitionẽ
eorum. Dimiſit autem illis eum, qui
propter homicidium & ſeditionem
miſſus fuerat in carcerem, quem pe-
tebant, IESVM vero tradidit volun
tati eorum. ¶ Et cum ducerent eum, Mat.27.
apprehenderunt Simônem quẽdam Mar.15.
Cyrenenſem venientẽ de villa: & im
poſuerunt illi crucẽ portare poſt IE
SVM. Sequebatur autẽ illum multa
turba populi & mulierum: quæ plan
gebant & lamentabantur eum. Con-
uerſus autem ad illas IESVS, dixit,
Filię Hieruſalẽ, nolite flere ſuper me:
ſed ſuper voſipſas flete, & ſuper filios
veſtros. quoniam ecce veniẽt dies in
quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ven- Eſa.54.a
tres qui non genuerunt, & vbera quę Gala.4.d
non lactauerunt. Tnnc incipient dice
re montibus, Cadite ſuper nos: & col Eſa.2.d
E libus, Operite nos. Quia ſi in viridi Oſee.10.b

Apoc.9.b ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?
Ducebantur autem & alij duo nequã
Mat.27.d cum eo, vt interficerentur. ¶ Et poſt-
Mar.15.b quam venerũt in locum qui vocatur
Ioan.19.d Caluariæ, ibi crucifixerunt eum: & la
trones, vnum à dextris, & alterum à
ſiniſtris. IESVS autẽ dicebat, Pater,
dimitte illis. non enim ſciunt quid fa
Mat.27.d ciant. Diuidẽtes vero veſtimẽta eius,
Mar.15.b miſerũt ſortes. Et ſtabat populus ſpe-
Ioan.19.d ctans, & deridebãt eum principes cũ
eis, dicentes, Alios ſaluos fecit, ſe ſal-
uum faciat, ſi hic eſt CHRISTVS
dei electus. Illudebant autẽ ei & mi- G
lites accedentes & acetum offerẽtes
ei, & dicentes, Si tu es rex Iudæorũ,
ſaluum te fac. Erat autem & ſuperſcri
ptio ſcripta ſuper eum literis Græcis
& Latinis & Hebraicis, Hic eſt rex Iu
dæorum. Vnus autem de his qui pen
debant latronibus, blaſphemabat eũ,
dicẽs, Si tu es CHRISTVS: ſaluum
fac teipſum & nos. Reſpondens autẽ
alter, increpabat eum, dicens, Neq; tu F
times deum, quòd in eadem damna-

tione es? Et nos quidem iuſte: nam di
gna factis recipimus, hic vero, nihil
mali geſſit. Et dicebat ad IESVM, Do
mine, memento mei, cum veneris in
regnum tuum. Et dixit illi IESVS,
Amen dico tibi, hodie mecum eris in
paradiſo. Erat autem ferè hora ſexta:
& tenebrę factę ſunt ſuper vniuerſam
terram vſq; in horam nonam. Et ob-
ſcuratus eſt ſol: & velum templi ſciſ-
ſum eſt medium. Et clamãs voce ma
gna IESVS, ait, Pater in manus tuas
cõmendabo ſpiritum meum. Et hæc Pſal. 30. a
G dicens, expirauit. Videns autem Cen
turio quod factum fuerat, glorificauit
deum, dicens, Verè, hic homo iuſtus
erat. Et omnis turba eorum qui ſimul
aderãt ad ſpectaculum iſtud & vide-
bant quę fiebant, percutientes pecto-
ra ſua reuertebantur. Stabant autem
omnes noti eius à longe: & mulieres
quæ ſecutæ eum erant à Galilæa, hæc
vidẽtes. ¶ Et ecce, vir nomine Ioſeph Mat. 27. g
qui erat decurio, vir bonus & iuſtus, Mar. 15. d
hic non conſenſerat conſilio & acti- Ioan. 19. g

bus eorũ, ab Arimathæa ciuitate Iu-
dęę, qui expectabat & ipſe regnũ dei.
hic acceſſit ad Pilatũ, & petijt corpus
IESV: & depoſitũ inuoluit ſindone,
& poſuit illud in monumẽto exciſo,
in quo nõdum quiſq; poſitus fuerat.
¶ Et dies erat paraſcêue, & ſabbatum
illuceſcebat. Subſecutę autẽ mulieres
quę cũ eo venerãt de Galilęa, viderũt
monumẽtum, & quẽadmodũ poſitũ
erat corpus eius. Et reuerſę parauerũt
aromata & vnguenta: & ſabbato qui-
dem ſiluerunt ſecundũ mandatum.

CAPVT XXIIII.

Mar.16.a
Ioan.20.a

VNa autem ſabbatorũ valde A
diluculo venerũt ad monu-
mentum, portãtes quę pa-
rauerant aromata, & inue-
nerunt lapidem reuolutum à monu-
mento. Et ingreſſæ, non inuenerunt
corpus domini IESV. Et factum eſt:
dum mente cõſternatę eſſent de iſto,
ecce duo viri ſteterũt ſecus illas in ve-
ſte fulgenti. Cum timerent autem &
declinarent vultum in terrã, dixerunt

ad illas, Quid quæritis viuētem cum mortuis? nō eſt hic, ſed ſurrexit. recordamini qualiter locutus eſt vobis, cū adhuc in Galilæa eſſet, dicens, Quod oportuerit filiū hominis tradi in manus hominum peccatorū, & crucifigi: & die tertia reſurgere. Et recordatæ ſunt verborū eius. Et regreſſæ à monumento, nūtiauerūt hęc omnia illis Mat. 17. d Mar. 9. e Supra. 9. e

B vndecim, & cęteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene, & Ioanna, & Maria Iacôbi, & cæteræ quę cum eis erant, quę dicebant ad apoſtolos hęc. Et viſa ſunt ante illos ſicut deliramētum verba iſta, & nō crediderūt illis. Petrus autē ſurgens, cucurrit ad monumentū: & procūbens videt linteamina ſola poſita, & abijt ſecū mirans quod factū fuerat. ¶ Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtellū quod erat in ſpatio ſtadiorū ſexaginta ab Hieruſalē, nomine Emmaus: & ipſi loquebantur adinuicē de his omnibus quæ Mar. 16. e

C acciderāt. Et factum eſt: dum fabularentur & ſecū quærerent, & ipſe IE-

SVS appropinquans, ibat cum illis.
oculi autem illorum tenebantur, ne
eum agnoſcerent, Et ait ad illos. Qui
ſunt hi ſermones quos cõfertis adin/
uicem, ambulantes, & eſtis triſtes? Et
reſpõdens vnus cui nomẽ Cleophas,
dixit ei, Tu ſolus, peregrinus es in
Hieruſalem, & non cognouiſti quæ
facta ſunt in illa, his diebus? Quibus
ille dixit, Quæ? Et dixerũt, De IESV
Nazareno, qui fuit vir propheta, po/
tens in opere & ſermone corã deo &
omni populo. Et quomodo eũ tradi/
derũt ſummi ſacerdotes & principes
noſtri in dãnationem mortis, & cru/
cifixerunt eum. nos autẽ ſperabamus
ꝙ ipſe eſſet redẽpturus Iſrael: & nũc D
ſuper hęc omnia, tertia dies eſt hodie
quòd hæc facta ſunt. Sed & mulieres
quędã ex noſtris, terruerunt nos, quę
ante lucem fuerunt ad monumentũ:
& non inuento corpore eius, venerũt
dicentes ſe etiam viſionem angelorũ
vidiſſe, qui dicunt eũ viuere. Et abie/
runt quidã ex noſtris ad monumen/

tum: & ita inuenerunt ſicut mulieres
dixerunt, ipſum vero non inuenerũt.
Et ipſe dixit ad eos, O ſtulti & tardi
corde ad credendũ in omnibus quæ
locuti ſunt prophetæ. nõne hæc opor
tuit pati CHRISTVM, & ita intra-
re in gloriã ſuam? Et incipiens à Moy
ſe, & omnibus prophetis, interpreta-
batur illis in omnibus ſcripturis quæ
E de ipſo erant. Et appropinquauerunt
caſtello quò ibant: & ipſe ſe finxit lon
gius ire. Et coegerunt illum, dicẽtes,
Mane nobiſcũ, quoniam adueſpera-
ſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intra-
uit cum illis. Et factum eſt: dum recũ
beret cum eis, accepit panẽ, & benedi
xit ac fregit & porrigebat illis. Et aper
ti ſunt oculi eorum, & cognouerunt
eum: & ipſe euanuit ex oculis eorũ.
Et dixerunt adinuicẽ, Nónne cor no-
ſtrum ardens erat in nobis dũ loque-
retur nobis in via, & aperiret nobis
ſcripturas? Et ſurgentes eadẽ hora, re-
greſſi ſunt in Hieruſalẽ: & inuenerũt
cõgregatos vndecim, & eos qui cum

illis erãt, dicentes, Quòd ſurrexit do
minus vere, & apparuit Simôni. Et
ipſi narrabant quæ geſta erant in via:
& quomodo cognouerũt eum in fra
Mar.16.b ctione panis. ¶ Dum autem hæc lo/ F
Ioan.20.c quuntur, ſtetit IESVS in medio eo/
rum, & dixit eis, Pax vobis. Contur/
bati vero & conterriti, exiſtimabãt ſe
ſpiritũ videre. Et dixit eis, Quid tur/
bati eſtis, & cogitationes aſcẽdunt in
corda veſtra? Videte manus meas &
pedes meos, quia ego ipſe ſum. palpa
te & videte: quia ſpiritus, carnem &
oſſa non habet, ſicut me videtis habe
re. Et cum hoc dixiſſet, oſtẽdit eis ma
nus & pedes. Adhuc autem illis non
credentibus & mirantibus præ gau/
dio, dixit, Habetis hic aliquid quod
manducetur? At illi obtulerũt ei par/
tem piſcis aſſi, & fauũ mellis. Et cum
accępiſſet, corã eis manducauit. Et di
xit ad eos, Hæc ſunt verba quæ locu/
tus ſum ad vos cum adhuc eſſem vo
biſcum, ꝙ neceſſe eſſet impleri om/
nia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi &

prophetis & pſalmis dé me. Tũc ape-
ruit illis ſenſum, vt intelligerent ſcri-
G pturas, & dixit eis, Sic ſcriptum eſt, &
ſic oportebat CHRISTVM pati, &
reſurgere à mortuis tertia die, & prę- Pſal.18.b
dicari in nomine eius pœnitẽtiam &
remiſſionem peccatorum in omnes
gentes, incipiẽtibus ab Hieroſolyma.
Vos autem teſtes eſtis horum. Et ecce Act.1.a
ego mittã promiſſum patris mei in Ioan.15.d
vos: vos autẽ ſedete in ciuitate, quo-
aduſque induamini virtute ex alto.
Eduxit autem eos foras in Bethaniã: Act.1.a
& eleuatis manibꝰ ſuis, benedixit eis. Mar.16.d
Et factum eſt: dum benediceret illis,
receſſit ab eis, & ferebatur in cœlum.
Et ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Hie-
ruſalem cum gaudio magno: & erãt
ſemper in templo laudantes & bene-
dicentes deum. Amen.

EVANGELII SECVNDVM
LVCAM, FINIS.

HIERONYMVS IN CAtalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum.

IOannes apoſtolus, quem IESVS amauit plurimum, filius Zebedęi, frater Iacôbi apoſtoli, quem Herodes poſt paſſionem domini decollauerat, nouiſſimus omnium ſcripſit euangelium, rogatus ab Aſiæ epiſcopis aduerſus Cerinthum, aliosq́; hæreticos, & maxime tunc Ebionitarum dogma conſurgens, qui aſſerunt CHRISTVM ante MARIAM nõ fuiſſe. Vnde & cõpulſus eſt diuinam eius natiuitatẽ edicere. Sed & aliam cauſam huius ſcripturæ ferunt, quòd cum legiſſet Matthæi, Marci & Lucę volumina, probauerit quidẽ textum hiſtoriæ, & vera eos dixiſſe firmauerit, ſed vnius tantum anni, in quo & paſſus eſt, poſt carcerem Ioannis, hiſtoriam texuiſſe. Prætermiſſo itaque anno, cuius acta à tribus expoſita fuerant, ſuperioris temporis antequam

Ioannes clauderetur in carcerem,ge
ſta narrauit. ſicut manifeſtum eſſe po
terit his qui diligenter quatuor euan/
geliorũ volumina legerint. Quæ res,
etiam διαφώνιαν,quę videtur Ioãnis
eſſe cum cęteris,tollit. Scripſit autem
& vnam epiſtolam, cuius exordium
eſt, Quod fuit ab initio,quod audiui/
mus & vidimus oculis noſtris,quod
perſpeximus, & manus noſtræ con/
trectauerunt de verbo vitæ. quæ ab
vniuerſis eccleſiaſticis & eruditis vi/
ris probatur. Reliquæ autẽ duæ:qua/
rum principium eſt, Senior electæ do
minæ & natis eius. & ſequentis, Se/
nior Caio chariſſimo, quem ego dili/
go in veritate: Ioannis preſbyteri aſ/
ſeruntur , cuius & hodie alterum ſe/
pulcrum apud Epheſum oſtenditur,
& nonnulli putant duas memoratas
eiuſdem Ioannis euangeliſtæ eſſe:ſu
per qua re cum per ordinem ad Pa/
piam auditorem eius ventum fuerit,
diſſeremus. Quartodecimo igitur an
no,ſecundam poſt Neronem perſecu

tionem mouente Domitiano in Pat
mos inſulam relegatus, ſcripſit Apo-
calypſin: quam interpretantur Iuſti-
nus martyr & Hirenæus. Interfecto
autem Domitiano, & actis eius ob ni
miam crudelitatem à ſenatu reſciſſis,
ſub Nerua principe redit Epheſum:
ibiq; vſque ad Traianum principem
perſeuerans, totas Aſiæ fundauit, re-
xitq; eccleſias. & confectus ſenio, ſe-
xageſimooctauo poſt paſſionem do-
mini anno, mortuus iuxta eandē vr-
bem ſepultus eſt.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

A

IN principio erat ver
bum, & verbũ erat
apud deú, & deus erat
verbum. Hoc erat in
principio apud deum.
Omnia per ipſum fa-
cta ſunt: & ſine ipſo fa
ctum eſt nihil. Quod
factú eſt, in ipſo vita erat, & vita erat
lux hominum: & lux in tenebris lu-
cet, & tenebræ eam non comprehen-
derunt. ℭ Fuit homo miſſus à deo,
cui nomen erat Ioānes. Hic vênit in Mat,3.a
teſtimonium: vt teſtimonium perhi- Mat,1.a
beret de lumine, vt omnes crederent
per illum. nō erat ille lux: ſed vt teſti
monium perhiberet de lumine. Erat
lux vera quæ illuminat omnem ho-
minem venientem in hunc mūdum.

in mundo erat, & mundus per ipſum
factus eſt, & mũdus eum non cogno
uit. In propria venit: & ſui eum non B
receperunt. quotquot autem recepe-
runt eum, dedit eis poteſtatem filios
dei fieri, his qui credunt in nomine e-
ius, qui non ex ſanguinibus, neq; ex
voluntate carnis, neq; ex voluntate
Matth.1.c viri, ſed ex deo nati ſunt. Et verbum
Luc.1.d caro factum eſt: & habitauit in nobis
(Et vidimus gloriã eius gloriã quaſi
vnigeniti, à patre) plenũm & gratiæ
& veritatis. Ioãnes teſtimoniũ perhi
bet de ipſo, & clamat, dicẽs, Hic erat
quem dixi, Qui poſt me venturus eſt,
ante me factus eſt: quia prior me erat.
1.Tim.6.d Et de plenitudine eius, nos omnes ac
cepimus: & gratiam pro gratia: quia
lex per Moyſen data eſt, gratia & ve-
1.Ioã.4.d ritas per IESVM CHRISTVM fa
1.Tim.6.c cta eſt. Deum nemo vidit vnq̃. Vnige
nitus filius qui eſt in ſinu patris, ipſe
enarrauit. ¶ Et hoc eſt teſtimonium
Ioannis, quando miſerunt Iudæi ab
Hieroſolymis ſacerdotes & leuitas ad
eum,

eum, vt interrogarent eum, Tu quis
C es? Et confeſſus eſt, & non negauit. Et
confeſſus eſt, Non ſum ego CHRI-
STVS, Et interrogauerunt eũ, Quid
ergo? Elias es tu? Et dixit, Non ſum.
Propheta es tu? Et reſpondit, Non. Di
xerunt ergo ei, Quis es, vt reſpõſum
demus his qui miſerunt nos? quid di
cis de teipſo? Ait, Ego vox clamantis Eſa.40.a
in deſerto, dirigite viã domini, ſicut Mat.3.a
dixit Eſaias propheta. Et qui miſſi fue Luc.3.a
rant, erant ex phariſæis. Et interroga-
D uerunt eũ, & dixerunt ei, Quid ergo
baptizas, ſi tu nõ es CHRISTVS,
neq; Elias, neq; propheta? Reſpondit
eis Ioannes, dicens, Ego baptizo in Mat.3.c
aqua: medius autẽ veſtrum ſtat quẽ Mar.1.b
vos neſcitis. ipſe eſt qui poſt me ven- Luc.3.c
turus eſt, qui ante me factus eſt: cuius
ego non ſum dignus vt ſoluam corri
giam calceamenti. Hæc in Bethabara
facta ſunt trans Iordanẽ, vbi erat Io
E annes baptizans. ¶ Poſtero die videt
Ioãnes IESVM venientem ad ſe, &
ait, Ecce agnus dei, ecce qui tollit pec

catū mundi. Hic eſt de quo dixi, Poſt
me venit vir, qui ante me factus eſt:
quia prior me erat, & ego neſciebam
eú. ſed vt manifeſtetur in Iſrael, pro-
pterea veni ego in aqua baptizans. Et
teſtimonium perhibuit Ioannes, di-
Mat.3.d cens, Vidi ſpiritum deſcendentē qua- E
Mar.1.b ſi columbam de cœlo, & mãſit ſuper
Luc.3.d eum. Et ego neſciebã eum: ſed qui mi
ſit me baptizare in aqua, ille mihi di-
xit, Super quem videris ſpiritum de-
ſcendentem & manētem ſuper eum,
hic eſt qui baptizat in ſpiritu ſancto.
Et ego vidi: & teſtimonium perhibui
quòd hic eſt filius dei. ¶ Poſtero die
iterum ſtabat Ioannes, & ex diſcipu-
lis eius duo. Et reſpiciens IESVM
ambulantem, dicit, Ecce agnus dei. Et
audierunt eum duo diſcipuli loquen
tem, & ſecuti ſunt IESVM. Conuer-
ſus autem IESVS, & videns eos ſe-
quentes ſe, dicit eis, Quid quæritis?
Qui dixerunt ei, Rabbi (quod dicitur F
Interpretatū, magiſter) vbi habitas?
Dicit eis, Venite & videte. Venerūt &

vìderunt vbi maneret: & apud eum
manſerunt die illo. hora autem erat
quaſi decima. Erat autem Andreas fra
ter Simônis Petri vnus ex duob⁹ qui
audierant à Ioanne, & ſecuti fuerant
eum. ℭ Inuenit hic primum, fratrem
ſuum Simônem, & dicit ei, Inueni/
mus Meſiam, quod eſt interpretatū,
CHRISTVS. Et adduxit eū ad IE/
SVM. Intuitus autē eum IESVS,
dixit, Tu es Simon filius Iona: tu vo
caberis Cephas, quod interpretatur,
Petrus. ℭ Poſtero die voluit exire in
A Galilæam: & inuenit Philippū. Et di/
xit ei IESVS, Sequere me. Erat autē
Philippus à Bethſaida, ciuitate An/
G dreæ & Petri. Inuenit Philippus Na/
thanael, & dicit ei, Quē ſcripſit Moy/ Gen̄.49.b
ſes in lege, & prophetæ: inuenimus Deu.18.c
IESVM filiū Ioſeph à Nazaret. Et di Eſa.40.c
xit ei Nathanael, A Nazaret poteſt ali 45.b.hie.
quid boni eſſe? Dicit ei Philippus, ve 23.a.eze.
ni & vide. Vidit IESVS Nathanael 34.f.37.f
venientem ad ſe: & dicit de eo, Ecce Dani.9.f
vere Iſraelita, in quo dolus non eſt.

Dicit ei Nathanael, Vnde me noſti? Reſpondit IESVS, & dixit ei, Prius quàm te Philippus vocaret, cũ eſſes ſub ficu, vidi te. Reſpondit ei Nathanael, & ait, Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Iſrael. Reſpondit IESVS, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te ſub ficu, credis: maius his videbis. Et dicit ei, Amen amen dico vobis. Poſthac videbitis cœlum apertum, & angelos dei aſcendentes & deſcẽdentes ſupra filium hominis.

CAPVT II.

A ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ: & erat mater IESV ibi. Vocatus eſt autẽ & IESVS, & diſcipuli eius ad nuptias. Et deficiẽte vino, dicit mater IESV ad eũ, Vinum non habent. Et dicit ei IESVS, Quid mihi & tibi eſt mulier? nõdum venit hora mea. Dicit mater eius miniſtris, Quodcunq; dixerit vobis, facite. Erant autem ibi lapidææ hydriæ ſex poſitæ ſecundum purificationem

Iudęorum, capientes ſingulę metre-
B tas binas vel ternas. Dicit eis IESVS,
Implete hydrias aqua. Et impleuerũt
eas vſq; ad ſummum. Et dicit eis IE
SVS, Haurite nunc, & ferte architri-
clino. Et tulerunt. Vt autem guſtauit
architriclinus aquam vinum factam,
& non ſciebat vnde eſſet: miniſtri au
tem ſciebant qui hauſerant aquã: vo-
cat ſponſum, & dicit ei, Omnis homo
primum bonum vinũ ponit: & cum
inebriati fuerint, tunc id quod dete-
rius eſt. Tu autem ſeruaſti bonum vi
C num vſq; adhuc. Hoc fecit initium ſi-
gnorum IESVS in Cana Galilęæ: &
manifeſtauit gloriam ſuam, & credi-
derunt in eum diſcipuli eius. ¶ Poſt
hæc deſcendit Capharnaũ ipſe & ma
ter eius, & fratres eius, & diſcipuli
eius: & ibi mãſerunt non multis die-
bus. Et prope erat paſcha Iudęorum,
& aſcendit IESVS Hieroſolymam:
& inuenit in templo vendentes oues
& boues & columbas, & numularios
ſedentes. Et cum feciſſet flagellum de

funiculis, omnes eiecit de tēplo, oues quoque & boues: & numulariorum effudit æs, & menſas ſubuertit. Et his qui columbas vendebant, dixit, Auferte iſta hinc: & nolite facere domū patris mei, domū negotiationis. Recordati ſunt vero diſcipuli eius, quod
Pſal.68.b ſcriptum eſt, Zelus domus tuę comedit me. Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Quod ſignū oſtendis nobis, quòd hæc facias? Reſpondit IESVS, & dixit eis, Soluite templum hoc, & in tribus dieb⁹ excitabo illud. Dixerūt ergo Iudæi, Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt tēplum hoc: & tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis ſui. Cum ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli ei⁹ quòd hoc dicebat, & crediderunt ſcripturę, & ſermoni quē dixit IESVS. Cum autē eſſet Hieroſolymis in paſcha in die feſto: multi crediderūt in nomine eius, vidētes ſigna eius quæ faciebat. Ipſe autem IESVS non credebat ſe

Mat.26.f &.27.e Mar.14.f &.16.c

Pſal.3.b &.56.b

metipſum eis: eo ꝙ ipſe noſſet omnes, & opus ei non erat vt quis teſtimonium perhiberet de homine. Ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

CAPVT III.

A ERat autem homo ex phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorũ. Hic venit ad IESVM nocte & dixit ei, Rabbi, ſcimus ꝙ à deo veniſti magiſter. nemo enim poteſt hæc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit deꝰ cum eo. Reſpõdit IESVS & dixit ei, Amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuo, nõ poteſt videre regnũ dei. Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo poteſt homo naſci cũ ſit ſenex? nunquid poteſt in vẽtrem matris ſuę iterato introire & renaſci? Reſpondit IESVS, Amen amen dico tibi, niſi quis natus fuerit ex aqua & ſpiritu, non poteſt introire in regnum dei. Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natũ eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Non mireris quòd dixi tibi, Oportet

vos naſci denuo. Spiritus vbi vult ſpi
rat: & vocē eius audis, ſed neſcis vn/
de veniat aut quò vadat: ſic eſt omnis
qui natus eſt ex ſpiritu. Reſpondit Ni
codemus & dixit ei, Quomodo poſ/
ſunt hæc fieri? Reſpondit IESVS, & B
dixit ei, Tu es magiſter in Iſrael, &
hæc ignoras? Amen amen dico tibi:
quod ſcimus loquimur, & quod vi/
dimus teſtamur; & teſtimonium no/
ſtrum nō accipitis. Si terrena dixi vo
bis & non creditis: quomodo ſi dixe
ro vobis cœleſtia, credetis? Et nemo
aſcendit in cœlū niſi qui deſcendit de
cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo.
Nūe. 21.c Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem
in deſerto: ita exaltari oportet filium
1. Ioā. 4.b hominis, vt omnis qui credit in ipſo,
non pereat, ſed habeat vitam æternā.
Sic enim deus dilexit mundum, vt fi/
lium ſuum vnigenitum daret: vt om
nis qui credit in eum, non pereat, ſed
habeat vitam ęternam. Non enim mi
ſit deus filium ſuum in mundum vt
iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mū

dus per ipſum. Qui credit in eũ, non
C iudicatur. qui autem non credit, iam
iudicatus eſt: quia non credidit in no
mine vnigeniti filij dei. Hoc eſt autẽ
iudicium: ꝙ lux vênit in mundum,
& dilexerũt homines magis tenebras
quàm lucem. erant enim eorum ma/
la opera. Omnis enim qui male agit,
odit lucem: & non venit ad lucem vt
non arguantur opera eius. qui autem
facit veritatẽ, venit ad lucẽ, vt mani/
feſtentur opera eius, quia in deo ſunt
facta. ¶ Poſt hęc vênit IESVS & di
ſcipuli eius in terram Iudæam, & il/
lic morabatur cum eis & baptizabat.
Erat autem & Ioannes baptizans in
Enon iuxta Salim: quia aquæ multæ
erant illic, & veniebant & baptizabã/
tur. Nõdum enim miſſus fuerat Ioã/
nes in carcerẽ. Facta eſt autem quæ/
ſtio ex diſcipulis Ioãnis cum Iudęis
de purificatione. Et venerunt ad Ioã
nem, & dixerũt ei, Rabbi, qui erat te/
cum trans Iordanem, cui tu teſtimo
nium perhibuiſti, ecce hic baptizat, &

omnēs veniunt ad eũ. Reſpondit Ioá D
nes, & dixit, Non poteſt homo accipe A
re quicq̃, niſi fuerit ei datum de cœlo.
Ipſi vos mihi teſtimonium perhibe-
Supra.1.c tis ꝙ dixerim, Non ſum ego CHRI
STVS: ſed miſſus ſum ante illũ. Qui
habet ſponſam, ſpõſus eſt: amicus au
tem ſpõſi qui ſtat & audit eũ, gaudio
gaudet propter vocẽ ſpõſi. Hoc ergo
gaudium meum impletũ eſt. Illum
oportet creſcere: me autẽ minui. Qui
de ſurſum venit: ſuper omnes eſt. Qui
eſt de terra, de terra eſt, & de terra lo-
quitur: qui de cœlo venit, ſuper om-
nes eſt. Et quod vidit & audiuit, hoc
teſtatur. & teſtimoniũ eius nemo ac-
cipit. Qui autem accępit eius teſtimo
nium: ſignauit: ꝙ DEVS VERAX
Rom.3.a EST. Quem enim miſit deus, verba
dei loquitur. non enim ad mẽſuram
dat deus ſpiritũ. Pater diligit filium:
1.Ioã.5.b & omnia dedit in manu eius. Qui cre
dit in filium, habet vitam æternã: qui B
autem incredulus eſt filio, nõ videbit
vitam, ſed ira dei manet ſuper eum.

CAPVT IIII.

A VT ergo cognouit IESVS
audiſſe phariſæos ꝙ IE-
SVS plures diſcipulos fa-
cit & baptizat quàm Ioan
nes (quãquam IESVS non baptiza
ret, ſed diſcipuli eius) reliquit Iudę-
am, & abijt iterum in Galilæã. opor-
tebat autem eum tranſire per Sama-
riam. ¶ Venit ergo in ciuitatẽ Sama-
riæ quæ dicitur Sichar, iuxta prædiũ
quod dedit Iacob, Ioſeph filio ſuo.
Erat autem ibi, fons Iacob. IESVS
autem fatigatus ex itinere, ſedebat ſic Geñ.48.d
ſupra fontem. Hora autem erat quaſi
ſexta. Venit autem mulier de Sama-
ria haurire aquam. Dicit ei IESVS,
Da mihi bibere. Diſcipuli enim eius
abierant in ciuitatem vt cibos eme-
rent. Dicit ergo ei mulier illa Samari
tana, Quomodo tu Iudęus cũ ſis, bi-
bere à me poſcis, quæ ſum mulier Sa
B maritana? non enim cõmerciũ habent
Iudæi cũ Samaritanis. Reſpondit IE
SVS, & dixit ei, Si ſcires donum dei,

& quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bi-
bere: tu petiſſes ab eo, & dediſſet tibi
aquam viuam. Dicit ei mulier, Domi
ne, neq; quo haurias habes, & puteus
altus eſt: vnde ergo habes aquam vi-
uam? Nunquid tu maior es patre no
ſtro Iacob, qui dedit nobis puteum:
& ipſe ex eo bibit, & filij eius, & peco
ra eius? Reſpondit IESVS, & dixit
ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet
iterum: qui autẽ biberit ex aqua quã
ego dabo ei, nõ ſitiet in æternum, ſed
aqua quã ego dabo ei, fiet in eo fons
aquæ ſalientis in vitam æternam. Di-
cit ad eum mulier, Domine, da mihi
hanc aquam: vt non ſitiam, neque ve
niam huc haurire. Dicit ei IESVS,
Vade, voca virum tuum, & veni huc. D
Reſpondit mulier, & dixit, Nõ habeo C
virum. Dicit ei IESVS, Bene dixiſti,
Non habeo virum. Quinq; enim vi-
ros habuiſti: & nunc quem habes, nõ
eſt tuus vir. hoc verè dixiſti. Dicit ei
mulier, Domine, video quòd prophe
ta es tu. Patres noſtri in monte hoc

adorauerunt: & vos dicitis ꝙ Hieroſolymis eſt locus vbi adorare oportet. Dicit ei IESVS; Mulier, crede mihi; Venit hora, quando neq; in monte hoc, neq; in Hieroſolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt. Sed venit hora & nunc eſt, quãdo veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu & veritate. nam & pater tales quærit, qui adorẽt eum. Spiritus eſt deus: & eos qui ado- 2. Cor. 3. d
rant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Dicit ei mulier, Scio ꝙ Meſias veniet, qui dicitur CHRISTVS. cum ergo venerit, ille annuntiabit nobis omnia. Dicit ei IESVS.
D Ego ſum, qui loquor tecum. Et continuo venerunt diſcipuli eius: & mirabantur quòd cũ muliere loqueretur. nemo tamen dixit, Quid quæris, aut quid loqueris cũ ea? Reliquit ergo hydriam ſuam mulier: & abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus, Venite, & videte hominẽ qui dixit mihi om-

nia quæcunque feci. nunquid ipſe eſt
CHRISTVS? Exierunt ergo de ciui F
tate, & veniebant ad eum. Interroga
bant eũ diſcipuli, dicentes, Rabbi, mã
duca. Ille autẽ dixit eis, Ego cibũ ha/
beo manducare quẽ vos neſcitis. Di/
cebant ergo diſcipuli adinuicẽ. Nun/
quid aliquis attulit ei manducare? Di
cit eis IESVS, Meus cib⁹ eſt, vt faciã E
voluntatẽ eius qui miſit me, & perfi/
ciam opus eius. Nónne vos dicitis ꝙ
adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis
venit? Ecce dico vobis, leuate oculos
veſtros & videte regiones, quia albæ
ſunt iã ad meſſem. Et qui metit, mer/
cedem accipit, & congregat fructũ in
vitam ęternã: vt & qui ſeminat ſimul
gaudeat & qui metit. in hoc enim eſt
verbum verũ: ꝙ alius eſt qui ſeminat,
& ali⁹ eſt qui metit. Ego miſi vos me/
tere quod vos nõ laboraſtis: alij labo G
rauerũt, & vos in labores eorum in/
troiſtis. Ex ciuitate autẽ illa multi cre
diderunt in eum Samaritanorũ, pro/
pter verbũ mulieris teſtimoniũ perhi

bentis, Dixit mihi omnia quæcunq;
F feci. Cum veniſſent ergo ad illum Sa-
maritani: rogauerunt eũ vt ibi mane-
ret. Et manſit ibi duos dies. Et multo
plures crediderũt propter ſermonem
eius. Et mulieri dicebant, Iam non
propter tuam loquelã credimus. Ipſi
enim audiuimus, & ſcimus q̃ hic eſt
vere ſaluator mundi CHRISTVS.
¶ Poſt duos autẽ dies exijt inde: &
abijt in Galilęam. Ipſe enim IESVS
teſtimonium perhibuit quòd prophe- Mat. 13.g
ta in ſua patria honorem non habet. Mar. 6.a
Cum ergo veniſſet in Galilæã, excę- Luc. 4.c
perunt eum Galilæi, cum omnia vi- Mat. 4.b
diſſent quæ fecerat Hieroſolymis in Mar. 1.b
die feſto. & ipſi enim venerant ad diẽ Luc. 4.c
feſtum. Vênit ergo iterũ in Cana Ga-
lilææ, vbi fecit aquam vinum. Et erat
quidam regulus cuius filius infirma-
G batur Capharnaum. Hic cum audiſſet
q̃ IESVS adueniret à Iudęa in Gali-
læam, abijt ad eũ: & rogabat eum vt
deſcẽderet & ſanaret filium eius, inci-
piebat enĩ mori. Dixit ergo IESVS

ad eum, Niſi ſigna & prodigia vide-
ritis, non creditis. Dicit ad eum regu-
lus, Domine, deſcéde prius quàm mo
riatur filius meus. Dicit ei IESVS,
Vade, filius tuus viuit. Credidit ho-
mo ſermoni quem dixit ei IESVS,
& ibat. Iam autem eo deſcendente,
ſerui occurrerunt ei: & nuntiauerunt
dicentes ꝙ filius eius viueret. Inter-
rogabat ergo horã ab eis, in qua me-
lius habuerat. Et dixerũt ei, Heri hora
ſeptima reliquit eum febris. Cogno- B
uit ergo pater ꝙ illa hora erat in qua
dixit ei IESVS, Filius tuus viuit. &
credidit ipſe, & domus eius tota. Hoc
iterum ſecũdum ſignũ fecit IESVS,
cum veniſſet à Iudæa in Galilæam.

CAPVT V.

Poſt hæc erat dies feſtus Iu- A
dæorũ: & aſcendit IESVS
Hieroſolymam. Eſt autem
Hieroſolymis, in Probati-
ca, piſcina quæ cognominaẽ Hebrai-
ce Betheſda, quinq; porticus habens.
In his iacebat multitudo magna lan
guentiũ,

guentium, cæcorum, claudorum, ari
dorum: expectantium aquę motum.
Angelus autem domini deſcendebat
ſecūdum tempus in piſcinam, & mo/
uebat aquam. Et qui primus deſcen/
diſſet poſt motionem aquæ: ſanus fie
bat à quacunq; detinebatur infirmita
te. Erat autem quidam homo ibi, tri/
ginta & octo annos habēs in infirmi/
tate. Hunc cum vidiſſet IESVS ia/
centem, & cognouiſſet ꝙ iam multū
B tempus haberet: dicit ei, Vis ſanus fie
ri? Reſpondit ei languidus, Domine,
hominem non habeo, vt cum turba/
ta fuerit aqua, mittat me in piſcinam.
dum venio enim ego, alius ante me
deſcendit. Dicit ei IESVS, Surge, tol
le grabatum tuum & ambula. Et ſta/
tim ſanus factus eſt homo ille: & ſu/
ſtulit grabatum ſuum, & ambulabat.
Erat autem ſabbatum in die illo. Dice
bant ergo Iudæi, illi qui ſanatus fue/
rat, Sabbatum eſt, non licet tibi tolle/
re grabatū tuum. Reſpondit eis, Qui
C me ſanum fecit, ille mihi dixit, Tolle

grabatum tuum & ambula. Interro-
gauerunt ergo eum, Quis eſt ille ho-
mo, qui dixit tibi, Tolle grabatũ tuũ
& ambula? Is autem qui ſanus fuerat
effectus, neſciebat quis eſſet. IESVS
enim declinauit à turba conſtituta in
loco. Poſtea inuenit eum IESVS in C
templo, & dixit illi, Ecce ſanus factus
es, iam noli peccare, ne deterius tibi
aliquid contingat. Abijt ille homo: &
nuntiauit Iudęis quòd IESVS eſſet
qui fecit eum ſanum. Propterea per-
ſequebátur Iudęi IESVM, quia hęc
faciebat in ſabbato. IESVS autem re
ſpondit eis, Pater meus vſque modo
operatur: & ego operor. Propterea er
go magis quærebant eũ Iudæi inter-
ficere, quia non ſolum ſoluebat ſabba
tum, ſed & patrem ſuum dicebat deũ,
æqualẽ ſe faciens deo. Reſpõdit itaq;
IESVS, & dixit eis, Amen amẽ dico
vobis, nõ poteſt filius à ſe facere quic
quã, niſi quid viderit patrem facien-
tem: quæcunq; enim ille facit, hæc &
filius ſimiliter facit. Pater enim dili- D

git filium & omnia demõſtrat ei quę
ipſe facit: & maiora his demonſtrabit
ei opera, vt vos miremini. Sicut enim
pater ſuſcitat mortuos & viuificat: ſic
& filius quos vult viuificat. Neq; enĩ
pater iudicat quẽquã: ſed omne iudi-
cium dedit filio, vt omnes honorifi-
cent filium, ſicut honorificant patrẽ.
Qui non honorificat filium, non ho-
norificat patrem qui miſit illũ. Amen
amen dico vobis: qui verbum meum
audit & credit ei qui miſit me, habet
vitam æternam. & in iudicium nõ ve-
nit: ſed tranſijt à morte in vitã. Amen
amen dico vobis ꝙ venit hora & nũc
eſt, quando mortui audient vocẽ filij
dei: & qui audierint, viuent. Sicut enĩ
pater habet vitã in ſemetipſo: ſic de-
E dit & filio habere vitã in ſemetipſo:
& poteſtatẽ dedit ei iudicium facere,
quia filius hominis eſt. Nolite mirari
hoc: quia veniet hora, in qua omnes
qui in monumentis ſunt, audient vo
cem eius. & procedent, qui bona fece Mat. 25.d
runt, in reſurrectionem vitę: qui vero

mala egerunt,in reſurrectionem iudi
cij. Non poſſum ego à meipſo facere
quicq̃. Sicut audio,iudico: & iudiciũ
meum iuſtum eſt.quia nõ quæro vo
luntatem meam, ſed volũtatem eius
qui miſit me. Si ego teſtimoniũ perhi C
beo de me,teſtimoniũ meum non eſt
verum. Alius eſt qui teſtimoniũ per/
Mat.3.d hibet de me:& ſcio verũ eſſe teſtimo
nium,quod perhibet de me. Vos mi/
Supra.1.c ſiſtis ad Ioãnem:& teſtimoniũ perhi
buit veritati. Ego autẽ non ab homi/ F
ne teſtimonium accipio.ſed hęc dico,
vt vos ſalui ſitis. Ille erat lucerna ar/
dens & lucens. Vos autẽ voluiſtis ad
horam exultare in luce eius.Ego autẽ
habeo teſtimoniũ maius teſtimonio
Ioannis. Opera enim quę dedit mihi
pater vt perficiam ea:ipſa opera quæ
ego facio teſtimonium perhibent de
me, q̃ pater miſerit me. & qui miſit
me pater, ipſe teſtimonium perhibuit A
Mat.3.d de me.neq; vocem eius vnquã audi/
ſtis,neq; ſpeciẽ eius vidiſtis. & verbũ
eius nõ habetis in vobis manẽs:quia

quem miſit ille, huic vos nõ creditis.
Scrutamini ſcripturas: quia vos puta
tis in ipſis vitam æternam habere. Et
illæ ſunt quæ teſtimonium perhibẽt
de me, & non vultis venire ad me vt
G vitã habeatis. Gloriam ab hominibus
non accipio. Sed cognoui vos ꝙ dile
ctionẽ dei non habeatis in vobis, Ego
veni in nomine patris mei, & nõ acci
pitis me. ſi alius venerit in nomine
ſuo, illum accipietis. Quomodo vos
poteſtis credere, qui gloriam ab inui
cem accipitis: & gloriam quæ à ſolo
deo eſt, nõ quæritis? Nolite putare ꝙ
ego accuſaturus ſim vos apud patrẽ.
eſt qui accuſat vos, Moyſes in quo
vos ſperatis. Si enim crederetis Moy
ſi, crederetis vtiq; mihi. de me enĩ ille
ſcripſit. Si autẽ illius literis nõ credi-
tis: quomodo verbis meis credetis?

CAPVT VI.

A POſt hæc abijt IESVS trãs Mat. 14.b
mare Galilææ, quod eſt Ti Mar. 6.c
beriadis: & ſequebatur eũ Luc. 9.b
multitudo magna, quia vi

debāt ſigna quę faciebat ſuper his qui
infirmabantur. Subijt ergo in montē
IESVS: & ibi ſedebat cum diſcipu-
lis ſuis, Erat autē proximum paſcha
dies feſtus Iudæorū. Cum ſubleuaſ-
ſet ergo oculos IESVS, & vidiſſet
ꝙ multitudo maxima venit ad eum,
dicit ad Philippū, Vnde ememus pa-
nes vt manducent hi? Hoc autem di-
cebat tentans eum. ipſe enim ſciebat
quid eſſet facturus. Reſpondit ei Phi-
lippus, Ducentorum denariorum pa
nes non ſufficiunt eis, vt vnuſquiſqꝫ
modicum quid accipiat. Dicit ei vnus
ex diſcipulis eius, Andreas, frater Si-
mônis Petri: Eſt puer vnus hic, qui ha
bet quinqꝫ panes hordeaceos & duos
piſces: ſed hæc quid ſunt inter tā mul
tos? Dixit ergo IESVS, Facite homi
nes diſcumbere. Erat autem fœnum B
multum in loco. Diſcubuerunt ergo
viri, numero quaſi quinqꝫ millia. Ac-
cępit ergo IESVS panes: & cū gra-
tias egiſſet, diſtribuit diſcumbētibus.
ſimiliter & ex piſcibus quantum vo-

lebant. Vt autem impleti ſunt, dixit di
ſcipulis ſuis, Colligite quæ ſuperaue-
runt fragmenta, ne pereant. Collegé-
runt ergo, & impleuerunt duodecim
cophinos fragmẽtorũ ex quinq; pani
bus hordeaceis, quæ ſuperfuerũt his
qui manducauerant. Illi ergo homi-
nes cum vidiſſent quod IESVS fece
rat ſignum, dicebãt, Hic eſt verè pro-
pheta, qui venturus eſt in mundum.
¶ IESVS ergo cum cognouiſſet ꝙ Mat. 14. c
venturi eſſent vt raperent eum & fa- Mar. 6. f
cerent eum regẽ: fugit iterum in mõ-
tem ipſe ſolus. Vt autem facta eſt ve-
ſpera, deſcenderunt diſcipuli eius ad
mare. Et cum aſcendiſſent nauim, ve-
nerũt trans mare in Capharnaum, &
tenebræ iam factæ erant: & non vene
C rat ad eos IESVS. Mare autẽ, vento
magno flante, exurgebat. Cum remi-
gaſſent ergo quaſi ſtadia vigintiquin
que aut triginta, vident IESVM am
bulantem ſupra mare, & proximum
naui fieri, & timuerũt. Ille autem di-
C cit eis, Ego ſum, nolite timere. Volue

runt ergo accipere eum in nauim: &
ſtatim nauis fuit ad terram ad quam
ibant. Poſtero die, turba quæ ſtabat
trans mare, vt vidit ꝙ nauicula alia
non erat ibi, niſi vna illa, quã ingreſſi
fuerant diſcipuli eius: & quòd nõ in-
troiſſet cum diſcipulis ſuis IESVS
in nauiculam, ſed ſoli diſcipuli eius
abiiſſent (aliæ verò ſuperuenerũt na-
uiculæ à Tiberiade iuxta locum vbi
manducauerant panem, gratias agen
te domino) Cũ vidiſſet turba ꝙ IE-
SVS non eſſet ibi neq; diſcipuli eius,
aſcenderunt & ipſi in nauiculas & ve
nerunt Capharnaum quærentes IE-
SVM. Et cum inueniſſent eum trans
mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc
veniſti? Reſpõdit ei IESVS, & dixit,
Amen amen dico vobis, quæritis me
non quia vidiſtis ſigna, ſed quia man
ducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.
Operamini non cibum qui perit, ſed
qui permanet in vitam æternã, quem
filius hominis dabit vobis. hũc enim
pater ſignauit deus. Dixerunt ergo ad D

eũ,Quid facimus vt operemur opera
dei? Reſpondit IESVS, & dixit eis,
Hoc eſt opus dei, vt credatis in eum 1.Ioã.3.d
quẽ miſit ille.Dixerũt ergo ei, Quod
ergo tu facis ſignũ, vt videamꝰ & cre
damus tibi?quid operaris?Patres no
ſtri manducauerunt manna in deſer/
H to,ſicut ſcriptum eſt, Panem de cœlo Exo.16.e
dedit eis manducare. Dixit ergo eis Nũe.11.b
IESVS,Amen amen dico vobis,nõ Pſal.77.c
Moyſes dedit vobis panem de cœlo, Sapi.16.e
ſed pater meus dat vobis panẽ de cœ
lo verũ. Panis enim dei eſt qui de cœ
lo deſcendit,& dat vitam mundo. Di
xerũt ergo ad eum, Domine,ſemper
da nobis panem hunc, Dixit autẽ eis Eccli.24.e
IESVS,Ego ſum panis vitæ.qui ve/
nit ad me,non eſuriet:& qui credit in
me,non ſitiet in æternũ. Sed dixi vo/
bis quòd & vidiſtis me, & nõ credi/
diſtis: Omne quod dat mihi pater,ad
me veniet:& eum qui venit ad me,
non eijciam foras,quia deſcẽdi de cœ
lo,non vt faciam volũtatem meam,
ſed voluntatẽ eius qui miſit me.Hæc

eſt enim voluntas eius qui miſit me,
patris: vt omne quod dedit mihi, nõ
perdam, ſed reſuſcitem illud in nouiſ
ſimo die. Hæc eſt autem voluntas pa
tris mei qui miſit me: vt omnis qui vi
det filium & credit in eum, habeat vi
tam ęternam, & ego reſuſcitabo eum
in nouiſſimo die. Murmurabat ergo E
Iudæi de illo, ꝙ dixiſſet, Ego ſum pa
nis qui de cœlo deſcendi: & dicebant,
Nónne hic eſt IESVS filius Ioſeph,
Mat.13.g cuius nos nouimus patrem & matrẽ?
Quomodo ergo dicit hic, De cœlo de
ſcendi? Reſpondit ergo IESVS, & di
xit eis, Nolite murmurare inuicẽ. ne/
mo poteſt venire ad me, niſi pater qui
miſit me traxerit eum, & ego reſuſci/
tabo eũ in nouiſſimo die. Eſt ſcriptũ
Eſa.54.d in prophetis, Et erunt omnes docti à
Hiere.31.f deo. Omnis ergo qui audiuit à patre
& didicit: venit ad me. Nõ ꝙ patrẽ vi
derit quiſꝙ̃. niſi is qui eſt à deo, hic vi
dit patrẽ. Amen amẽ dico vobis, qui
credit in me, habet vitam ęternã. Ego
Exo.16.c ſum panis vitæ. Patres veſtri mandu

cauerunt mãna in deſerto: & mortui
ſunt. Hic eſt panis de cœlo deſcẽdẽs:
vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non
moriatur. Ego ſum panis viuus, qui
de cœlo deſcendi. Si quis manducaue
rit ex hoc pane, viuet in æternum. &
panis quẽ ego dabo, caro mea eſt quã
ego dabo pro mundi vita. Litigabant
ergo Iudæi adinuicem, dicẽtes, Quo
modo poteſt hic nobis carnem ſuam
F dare ad manducãdum? Dixit ergo eis
IESVS, Amen amen dico vobis, niſi
manducaueritis carnem filij hominis
& biberitis eius ſanguinem, non ha-
betis vitam in vobis. Qui manducat
meam carnem & bibit meum ſangui 1. cor. 11. f
nem, habet vitam æternam, & ego re
ſuſcitabo eum in nouiſſimo die. Caro
enim mea, vere eſt cibus: & ſanguis
meus, vere eſt potus. qui manducat
meam carnem & bibit meum ſangui
nem: in me manet, & ego in illo. Si-
cut miſit me viuẽs pater, & ego viuo
propter patrem: & qui mãducat me,
& ipſe viuet propter me. Hic eſt pa-

nis, qui de cœlo deſcendit: non ſicut
manducauerunt patres veſtri mãna:
& mortui ſunt. Qui manducat hunc
panem, viuet in æternum. ℭ Hęc di-
xit in ſynagoga docẽs in Capharnaũ.
Multi ergo audiẽtes ex diſcipulis ei⁹,
dixerũt, Durus eſt hic ſermo, quis po G
teſt eum audire? Sciens autẽ IESVS
apud ſemetipſum ꝙ murmurarẽt de
hoc diſcipuli eius, dixit eis, Hoc vos
ſcandalizat? Si ergo videritis filiũ ho
minis aſcendentẽ vbi erat prius? Spi-
ritus eſt qui viuificat: caro non poteſt
quicq̃. Verba quæ ego loquor vobis,
ſpiritus & vita ſunt. Sed ſunt quidam
ex vobis qui non credunt. Sciebat enĩ
ab initio IESVS qui eſſent non cre-
dentes, & quis traditurus eſſet eũ. Et
dicebat, Propterea dixi vobis quòd
nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit
ei datum à patre meo. Ex eo multi di
ſcipulorum eius abierũt retrò: & iam
non cum illo ambulabant. Dixit ergo
IESVS ad duodecim, Nunquid &
vos vultis abire? Reſpõdit ergo ei Si-

mon Petrus, Domine, ad quem ibi-
mus? verba vitę æternæ habes, & nos
credimus & cognouimus quòd tu es
CHRISTVS filius dei. Reſpõdit eis Mat. 16. c
IESVS, Nónne ego vos duodecim
elegi: & ex vobis vnus diabolus eſt?
Dicebat autẽ de Iuda Simônis Iſca-
riote. hic enim erat traditurus eum;
cum eſſet vnus ex duodecim.

CAPVT VII.

A Poſt hęc autem ambulabat IESVS in Galilæa. nòn enĩ volebat in Iudęa ambulare: quia quærebant eũ Iudæi interficere. Erat autẽ in proximo dies feſtus Iudæorũ, ſcenopegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius, Tranſi hinc, & vade in Iudæam, vt & diſcipuli tui videant opera tua quę facis. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in palàm eſſe. ſi hęc facis: manifeſta teipſum mũdo. Neq; enim fratres eius credebant in eum. ¶ Dicit ergo eis IESVS, Tẽpus meũ nondum aduenit: tempus autem ve-

ſtrum ſemper eſt paratum. Nõ poteſt
mundus odiſſe vos. me autem odit:
quia ego teſtimoniũ perhibeo de illo
ꝙ opera eius mala ſunt. Vos aſcendi-
te ad diem feſtum hunc. ego nõdum
aſcendo ad diem feſtum iſtum: quia
meum tempus nondum impletũ eſt.
Hæc autẽ cum dixiſſet illis, ipſe man
ſit in Galilæa. Vt autẽ aſcenderunt fra B
tres eius, tunc & ipſe aſcẽdit ad diem
feſtum, non manifeſte, ſed quaſi in oc
culto. Iudæi ergo quærebant eum in
die feſto, & dicebant, Vbi eſt ille? Et
murmur multũ erat in turba de eo.
Quidã enim dicebant, Bonus eſt. Aliĳ
autem dicebant, Non, ſed ſeducit tur-
bam. Nemo tamẽ palàm loquebatur
de illo, propter metum Iudæorum.
Iam autem die feſto mediante, aſcen
dit IESVS in templum, & docebat.
Et mirabantur Iudæi, dicentes, Quo-
modo hic literas ſcit, cum non didice
rit? Reſpondit eis IESVS, & dixit,
Mea doctrina, non eſt mea, ſed eius
qui miſit me, Si quis voluerit volũta

ſem eius facere cognoſcet de doctri-
na, vtrum ex deo ſit, an ego à meipſo
loquar. Qui à ſemetipſo loquitur, glo
riam propriam quærit: qui autē quę-
rit gloriam eius qui miſit eum: hic ve
rax eſt, & iniuſtitia ī illo nō eſt. Nón-
C ne Moyſes dedit vobis legem, & ne-
mo ex vobis facit legem? Quid me
quęritis interficere? Reſpondit turba,
& dixit, Dęmoniū habes: quis te quę-
rit interficere? Reſpondit IESVS, &
dixit eis, Vnū opus feci: & omnes mi
ramini. Propterea Moyſes dedit vo-
bis circuncisionem: non ꝙ ex Moyſe Leui. 12. a
ſit, ſed ex patribus. & in ſabbato circū
ciditis hominem. Si circuncisionem
accipit homo in ſabbato vt non ſol-
uatur lex Moyſi: mihi indignamini
quia totum hominem ſanum feci in
ſabbato? Nolite iudicare ſecundum fa
D ciem: ſed iuſto iudicio iudicate. Dice- Deu. 1. c
bant ergo quidā ex Hieroſolymitis,
Nónne hic eſt quem quærunt interfi-
cere? Ecce, palàm loquitur, & nihil ei
dicunt. Nunquid vere cognouerunt

quid in diſperſionem gentium iturus
eſt, & docturus gentes? Quis eſt hic
F ſermo quē dixit, Quęretis me & non
inuenietis: & vbi ſum ego, vos nō po
teſtis venire? ¶ In nouiſſimo autem
die magno feſtiuitatis ſtabat IESVS
& clamabat, dicens, Si quis ſitit: ve-
niat ad me, & bibat. Qui credit in me 2.par.16.c
ſicut dicit ſcriptura: flumina de ven-
tre eius fluent aquæ viuę. Hoc autem
dixit de ſpiritu quem accępturi erant
credentes in eum. nōdum enim erat
ſpiritus ſanctus: quia IESVS nondū
erat glorificatus. Ex illa ergo turba cū
audiſſent hos ſermones eius, dicebāt,
Hic eſt vere propheta. Alij dicebant,
Hic eſt CHRISTVS. Quidam autē
dicebant, Nunquid à Galilæa venit
G CHRISTVS? Nōne ſcriptura dicit,
ꝙ ex ſemine Dauid & de Bethleem ca
ſtello vbi erat Dauid, venit CHRI- Mich.5.a
STVS? Diſſenſio itaqꝫ facta eſt in tur Mat.2.a
ba propter eum. Quidam autem ex
ipſis volebant apprehēdere eum: ſed
nemo miſit ſuper eum manus. Vene-

runt ergo miniſtri ad pōtifices & pha
riſæos. Et dixerunt eis, Quare nō ad-
duxiſtis illū? Reſponderunt miniſtri,
Nunq̄ ſic locutus eſt homo, ſicut hic
homo. Reſponderunt ergo eis phari-
ſæi, Nunquid & vos ſeducti eſtis? nū-
quid ex principibus aliquis credidit
in eū, aut ex phariſęis? Sed turba hæc
quæ nō nouit legē maledicti ſunt. Di
Supra.3.a cit Nicodemus ad eos, ille qui vênit
ad eum nocte: qui vnus erat ex ipſis.
Nunquid lex noſtra iudicat hominē,
niſi prius audierit ab ipſo & cognoue
rit quid faciat? Reſponderunt & dixe
runt ei, Nunquid & tu Galilæus es?
Scrutare, & vide, q̀ à Galilæa prophe
ta non ſurrexit. Et reuerſi ſunt vnuſ-
quiſq; in domum ſuam.

CAPVT VIII.

IESVS autē perrexit in mō- A
tem Oliuarum: & diluculo
iterum vênit in tēplum, &
omnis populus vênit ad
eum, & ſedens docebat eos. Adducūt
autem ad eū ſcribæ & phariſæi mulie

tem in adulterio deprehenſam: & ſta
tuerunt eã in medio & dicunt ei, Ma
giſter, hæc mulier modo deprehenſa
eſt in adulterio. In lege autẽ Moyſes Leui. 20. a
mandauit nobis huiuſmodi lapidare.
Tu ergo quid dicis? Hoc autẽ dicebãt
tentãtes eum: vt poſſent accuſare eũ.
IESVS autem inclinãs ſe deorſum,
digito ſcribebat in terra. Cum ergo
perſeuerarẽt interrogantes eũ: erexit
ſe, & dixit eis, Qui ſine peccato eſt ve
ſtrum, primus in illam lapidẽ mittat.
Et iterũ ſe inclinans ſcribebat in terra.
Audientes autẽ hęc, vnus poſt vnum
exibant incipientes à ſenioribus: & re
mãſit ſolus IESVS, & mulier in me
dio ſtans, Erigens autẽ ſe IESVS, &
cum neminẽ videret, prẹter mulierẽ:
dixit ei, Mulier, vbi ſunt qui te accuſa
bant? nemo te condẽnauit? Quæ di-
xit, Nemo dñe. Dixit autem IESVS,
Nec ego te cõdemnabo. Vade, & iam
B amplius noli peccare. Iterũ ergo lo-
cutus eſt eis IESVS, dicẽs, Ego ſum
lux mũdi. qui ſequitur me, nõ ambu-

IESVS, Ego vado: & quæretis me,
& in peccato veſtro moriemini. Quò
ego vado, vos nõ poteſtis venire. Di
cebant ergo Iudæi, Nunquid interfi-
ciet ſemetipſum, quia dicit, Quò ego
vado, vos non poteſtis venire? Et di-
cebat eis; Vos deorſum eſtis, ego de
ſupernis ſum. vos de mũdo hoc eſtis:
ego non ſum de hoc mundo. Dixi er-
go vobis ꝙ moriemini in peccatis ve
ſtris. ſi enim non credideritis ꝙ ego
ſum, moriemini in peccatis veſtris. Di
cebant ergo ei, Tu quis es? Dixit eis
IESVS. Primum quod & loquor vo *omnino*
D bis: Multa habeo de vobis loqui &
iudicare. ſed qui me miſit, verax eſt: Rom. 3. a
& ego quæ audiui ab eo, hæc loquor
in mundo. Et non cognouerunt ꝙ de
patre eis dicebat. Dixit ergo eis IE-
SVS, Cum exaltaueritis filium homi
nis, tunc cognoſcetis ꝙ ego ſum, & à
meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit
me pater, hęc loquor. Et qui me miſit
mecum eſt: & nõ reliquit me ſolum.
quia ego quę placita ſunt ei, facio ſem

per. Hæc illo loquente, multi credide-
runt in eũ. Dicebat ergo IESVS ad
eos qui crediderãt ei, Iudæos. Si vos
mãſeritis in ſermone meo, vere diſci-
puli mei eritis: & cognoſcetis verita-
tem, & veritas liberabit vos. Reſpon-
derũt ei, Semen Abrahæ ſumus, & ne-
mini ſeruiuimus vnq̃: quomodo tu
dicis, Liberi eritis? Reſpondit eis IE-
Rom.6.c SVS, Amen amen dico vobis, q̃ om-
2.Pet.2.d nis qui facit peccatũ, ſeruus eſt pecca-
ti. ſeruus autẽ non manet in domo in
æternum: filius manet in æternum. ſi
ergo vos filius liberauerit: vere liberi E
eritis. Scio quòd filij Abrahę eſtis: ſed
quæritis me interficere, quia ſermo
meus nõ capit in vobis. Ego quod vi-
di apud patrẽ meum loquor: & vos
quæ vidiſtis apud patrẽ veſtrum, fa-
citis. Reſponderũt, & dixerunt ei, Pa-
ter noſter Abraham eſt. Dicit eis IE-
SVS, Si filij Abrahę eſſetis, opa Abra-
hæ faceretis. Nunc autẽ quæritis me
interficere, hominẽ qui veritatem vo-
bis locutus ſum, quam audiui à deo,

hoc Abrahã non fecit. Vos facitis ope
ra patris veſtri. Dixerunt itaq; ei. Nos
ex fornicatione non ſumus nati. vnũ
patrem habemus deum. Dixit eis IE
SVS, Si deus, pater veſter eſſet: dili-
geretis vtiq; me: ego enĩ ex deo pro-
ceſſi, & veni. neq; enim à meipſo ve-
F ni: ſed ille me miſit. Quare loquelam
meam non cognoſcitis? Quia nõ po-
teſtis audire ſermonẽ meum. Vos ex
patre diabolo eſtis: & deſideria pa-
tris veſtri vultis facere. ille, homicida 1.Ioã.3.b
erat ab initio, & in veritate nõ ſtetit:
quia nõ eſt veritas in eo. cum loqui-
tur mẽdacium, ex proprijs loquitur:
quia mẽdax eſt & pater eius. Ego au-
tem quia veritatem dico, nõ creditis
mihi. Quis ex vobis arguit me de pec
cato? Si autem veritatem dico: quare
vos nõ creditis mihi? Qui ex deo eſt, 1.Ioã.4.a
verba dei audit. Propterea vos nõ au
ditis; quia ex deo nõ eſtis. Reſponde-
runt ergo Iudæi, & dixerũt ei, Nõne
bene dicimus nos ꝙ Samaritanus es
tu, & dæmoniũ habes? Reſpondit IE-

quaginta annos nōdū habes, & Abra
ham vidiſti? Dixit eis IESVS, Amen
amen dico vobis, antequā Abraham
fieret ego ſum. Tulerūt ergo lapides
vt iacerent in eum. IESVS autē ab-
ſcondit ſe, & exiuit de templo.

CAPVT IX.

A ET præteriens IESVS, vi-
dit hominem cæcum à na
tiuitate: & interrogauerūt
eum diſcipuli eius, dicen-
tes. Rabbi, quis peccauit, hic an paren
tes eius, vt cæcus naſceretur? Reſpon
dit IESVS, Neq; hic peccauit, neque
parentes eius: ſed vt manifeſtentur
opera dei in illo. Me oportet operari
opera eius qui miſit me, donec dies
eſt. Venit nox, quando nemo poteſt
operari, quandiu ſum in mundo, lux
ſum mundi. Hoc cum dixiſſet, expuit
in terram, & fecit lutum ex ſputo, &
liniuit lutum ſuper oculos cæci, & di
B xit ei, Vade, laua in natatoria Siloe,
quod interpretatur, miſſus. Abijt er-
go & lauit: & venit videns. Itaq; vi-

cini & qui viderant eum prius quòd
mendicus eſſet, dicebant, Nónne hic
eſt qui ſedebat & mendicabat? Alij di
cebant, Hic eſt. Alij autem, Nequaq̃;,
ſed ſimilis eſt ei. Ille vero dicebat,
Ego ſum. Dicebát ergo ei, Quomodo
aperti ſunt tibi oculi? Reſpondit, Ille
homo qui dicitur IESVS lutũ fecit: A
& vnxit oculos meos, & dixit mihi,
Vade ad natatoriam Siloe: & laua. Et
abij, & laui, & video. Et dixerunt ei,
Vbi eſt ille? Ait, Neſcio. Adducunt ad C
phariſæos eum qui dudum cęcus fuê
rat. Erat auté ſabbatum, quando lutũ
fecit IESVS, & aperuit oculos eius.
Iterum ergo interrogabant eũ & pha
riſæi quomodo vidiſſet. Ille auté di-
xit eis, Lutum mihi poſuit ſuper ocu
los, & laui, & video. Dicebát ergo ex
phariſæis quidá, Non eſt hic homo à
deo, quia ſabbatum nó cuſtodit. Alij
auté dicebant, Quomodo poteſt ho-
mo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſ B
ma erat inter eos. Dicunt cæco iterũ,
Tu quid dicis de illo qui aperuit ocu

D los tuos? Ille autem dixit, Propheta
eſt. Non crediderunt ergo Iudæi de
illo, ꝙ cæcus fuiſſet & vidiſſet, donec
vocauerunt parẽtes eius qui viderat,
& interrogauerunt eos, dicentes, Hic
eſt filius veſter, quẽ vos dicitis ꝙ cæ-
cus natus eſt? Quomodo ergo nũc vi
det? Reſponderunt eis parentes eius,
& dixerũt, Scimus ꝙ hic eſt filius no-
ſter, & ꝙ cæcus natus eſt: quomodo
autẽ nunc videat, neſcimus: aut quis
eius aperuerit oculos, nos neſcimus.
ipſe ętatem habet. ipſum interrogate.
E ipſe de ſe loquetur. Hęc dixerũt parẽ-
tes eius, quoniã timebãt Iudęos. iam
enim cõſpirauerant Iudæi, vt ſi quis
eũ confiteretur eſſe CHRISTVM,
extra ſynagogã fieret. Propterea parẽ
tes eius dixerũt, Ætatẽ habet, ipſum
interrogate. Vocauerũt ergo rurſum
hominẽ qui fuerat cęcus, & dixerunt
ei, Da gloriã deo. nos ſcimus ꝙ hic ho
mo, peccator eſt. Dixit ergo eis ille, Si
peccator eſt, neſcio: vnũ ſcio, ꝙ cæcus
cũ eſſem, mõ video. Dixerũt ergo illi,

Et vidiſti eum: & qui loquitur tecũ,
ipſe eſt. At ille ait, Credo domine. Et
adorauit eum. Et dixit ei IESVS, In
iudicium ego in hunc mũdum veni:
vt qui non vident videant, & qui vi-
dent cæci fiant. Et audierunt quidam
ex phariſæis, qui cum ipſo erant: & di
xerunt ei, Nũquid & nos cæci ſumus?
Dixit eis IESVS, Si cæci eſſetis, non
haberetis peccatum: nunc vero dici-
tis, Videmus, Peccatum ergo veſtrũ
manet.

CAPVT X.

A AMen amen dico vobis, qui
nõ intrat per oſtium in ſta-
bulum ouium, ſed aſcẽdit
aliunde, ille fur eſt & latro.
Qui autem intrat per oſtium: paſtor
eſt ouium. Huic oſtiarius aperit: &
oues vocem eius audiũt, & proprias
oues vocat nominatim, & educit eas.
Et cum proprias oues emiſerit, ante
eas vadit: & oues illũ ſequũtur, quia
ſciunt vocẽ eius. Alienum autem nõ
ſequẽtur, ſed fugient ab eo: quia non

nouerunt vocem alienorũ. Hoc pro/
uerbium dixit eis IESVS. Illi autẽ
non cognouerunt quid loqueret eis.
Dixit ergo eis iterum IESVS, Amen B
amen dico vobis, ꝙ ego ſum oſtium
ouium. Omnes quotquot venerunt,
fures ſunt & latrones: ſed non audie/
runt eos oues. Ego ſum oſtium. Per
me ſi quis introierit, ſaluabitur: & in/
gredietur & egredietur, & paſcua in/
ueniet. Fur non venit, niſi vt furetur
& mactet & perdat. Ego veni vt vitã
habeant, & abundantius habeãt. Ego
Eſa.40.c ſum paſtor bonus. Bonus paſtor, ani/ A
Eze c.34.f mam ſuam dat pro ouibus ſuis. Mer
g.&.37.f cenarius autem & qui nõ eſt paſtor, C
cuius nõ ſunt oues propriæ, videt lu
pum venientem, & dimittit oues, &
fugit: & lupus rapit & diſpergit oues,
mercenarius autem fugit, quia merce
curat ouis narius eſt: & non pertinet ad eum de
ouibus. Ego ſum paſtor bonus: & co
gnoſco meas, & cognoſcũt me meæ.
Sicut nouit me pater, & ego agnoſco
patrem: & animam meam pono pro

ouibus. Et alias oues habeo, quę non Ezec.37.f
ſunt ex hoc ouili: & illas oportet me
adducere, & vocem meam audiēt, &
fiet vnum ouile & vnus paſtor. Pro-
pterea me diligit pater: quia ego po-
no animā meam, vt iterū ſumam eā.
D nemo tollit eā à me: ſed ego pono eā
à meipſo. poteſtatem habeo ponendi
eam: & poteſtatē habeo iterū ſumen-
di eam. Hoc mādatum accępi à patre
meo. Diſſenſio igitur iterum facta eſt
inter Iudęos propter ſermones hos.
Dicebant autē multi ex ipſis, Dæmo-
nium habet & inſanit: quid eum audi
tis? Alij dicebant, Hæc verba nō ſunt
dæmoniū habentis. nunquid dæmo-
nium poteſt cæcorū oculos aperire?
E ¶ Facta ſunt autē Encænia in Hiero- 1. Mach.
ſolymis: & hyems erat. Et ambulabat 4.f.g
IESVS in tēplo, in porticu Salomo
nis. Circūdederunt ergo eū Iudæi, &
dicebant ei, Quouſq; animā noſtram
tollis? ſi tu es CHRISTVS, dic no-
bis palā. Reſpondit eis IESVS, Dixi
vobis: & non creditis. opa quę ego fa

cio in nomine patris mei, hæc teſti/
moniũ perhibent de me: ſed vos non
creditis, quia non eſtis ex ouibus me
is. Oues meę vocem meam audiunt:
& ego cognoſco eas, & ſequũtur me.
& ego vitam æternam do eis: & non
peribunt in æternũ, & non rapiet eas
quiſquam de manu mea. Pater meus F
qui dedit mihi, maior omnibus eſt: &
nemo poteſt rapere de manu patris
mei. Ego & pater vnum ſumus. Suſtu
lerunt ergo rurſum lapides Iudęi, vt
lapidarent eũ. Reſpõdit eis IESVS,
Multa bona opera oſtendi vobis ex
patre meo: propter quod eorum ope
rum me lapidatis? Reſponderũt ei Iu
dæi, dicentes, De bono opere nõ lapi
damus te, ſed de blaſphemia: & quia
tu homo cum ſis, facis teipſum deũ.
Reſpondit eis IESVS, Nónne ſcri/
Pſal.81.b ptum eſt in lege veſtra: Ego dixi, dij
eſtis? Si illos dixit deos ad quos ſer/ G
mo dei factus eſt, & non poteſt ſolui
ſcriptura: quem pater ſanctificauit &
miſit in mũdum, vos dicitis, Blaſphe
mas:

mas: quia dixi filius dei ſum? Si non facio opera patris mei: nolite credere mihi. ſi autem facio: & ſi mihi nō vultis credere, operibus credite, vt cognoſcatis & credatis ꝙ pater in me eſt, & ego in patre. Quærebant ergo eum apprehendere & exiuit de manibus eorū. ¶ Et abijt iterum trans Iordanem in eum locum vbi erat Ioannes baptizans primum: & mãſit illic. Et multi venerunt ad eū, & dicebant, Ioannes quidem ſignum fecit nullū: Omnia autem quæcunqꝫ dixit Ioannes de hoc, vera erant. Et multi illic crediderunt in eum.

CAPVT XI.

A ERat autē quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororis eius. Maria autē erat quæ vnxit dominū vnguento, & exterſit pedes eius capillis ſuis: cuius frater Lazarus infirmabatur. Miſerūt ergo ſorores eius ad eum, dicentes, Domine ecce quē amas, infirmatur. Au-

diens autem IESVS, dixit, Infirmi-
tas hæc non eſt ad mortē, ſed pro glo
ria dei: vt glorificet̄ filius dei per eā.
Diligebat autem IESVS Marthā, &
ſororē eius Mariam & Lazarum. Vt
ergo audiuit quòd infirmabatur, tūc
quidem manſit in eodē loco duobus
diebus, deinde poſt hoc dicit diſcipu
lis, Eamus in Iudęam iterum. Dicunt
ei diſcipuli, Rabbi, nunc quęrebant te
Iudęi lapidare: & iterum vadis illuc?
Reſpōdit IESVS, Nónne duodecim B
ſunt horę diei? Si quis ambulauerit in
die, non offendit: quia lucē huius mū
di videt. ſi quis autē ambulauerit in
nocte, offendit: quia lux nō eſt in eo.
Hæc ait: & poſt hæc dicit eis, Lazarus
amicus noſter dormit. ſed vado vt à
ſomno excitem eum. Dixerunt ergo
diſcipuli eius, Domine, ſi dormit, ſal-
uus erit. Dixerat autem IESVS de
morte eius: illi autem putauerunt q̄
de dormitione ſomni diceret. Tūc er-
go IESVS dixit eis manifeſte, Laza-
rus mortuus eſt: & gaudeo propter

vos vt credatis ꝙ non fuerim ibi. Sed
eamus ad eũ. Dixit ergo Thomas qui
dicitur Didymus, ad condiſcipulos,
Eamus & nos, vt moriamur cum eo.
Venit itaq; IESVS: & inuenit eum
quatuor dies iam in monumento ha
C bentem. Erat autẽ Bethania iuxta Hie
roſolymam quaſi ſtadijs quindecim.
Multi autem ex Iudæis venerant ad
Marthã & Mariam, vt conſolarentur
eas de fratre ſuo. Martha ergo vt audi
uit ꝙ IESVS venit, occurrit illi. Ma
ria autem domi ſedebat. Dixit ergo
Martha ad IESVM, Domine, ſi fuiſ-
ſes hic, frater meus nõ fuiſſet mortu-
us. ſed & nunc ſcio ꝙ quæcũq; popo-
ſceris à deo, dabit tibi deus. Dicit illi
IESVS, Reſurget frater tuus. Dicit ei
Martha, Scio quòd reſurget in reſur-
rectione in nouiſſimo die. Dixit ei IE
SVS, Ego ſum reſurrectio & vita. qui
credit in me: etiã ſi mortuus fuerit vi-
uet. & omnis qui viuit & credit ĩ me:
3 non morietur in ęternũ. Credis hoc?
D Ait illi. Vtiq; domine. ego credidi ꝙ

tu es CHRISTVS filius dei, qui in
mũdum veniſti. Et cum hæc dixiſſet,
abiјt & vocauit Mariam ſororẽ ſuam
ſilentio, dicens, Magiſter adeſt, & vo
cat te. Illa vt audiuit: ſurgit cito, & ve
nit ad èum. nõdum enim venerat IE
SVS in caſtellũ: ſed erat adhuc in illo
loco vbi occurrerat ei Martha. Iudęi
ergo qui erant cum ea in domo, & cõ
ſolabantur eam cum vidiſſent Mariã
quòd cito ſurrexit & exiјt, ſecuti ſunt
eam dicentes, Vadit ad monumentũ
vt ploret ibi. Maria ergo cũ veniſſet
vbi erat IESVS, videns eum, cecidit
ad pedes eius, & dicit ei, Domine, ſi
fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater
meus. IESVS ergo vt vidit eam plo
rantem & Iudęos qui venerant cum
ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & tur
bauit ſeipſum, & dixit, Vbi poſuiſtis
eum? Dicũt ei, Domine, veni, & vide.
Et lachrymatus eſt IESVS. Dixerũt
ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat
eum. Quidam autẽ ex ipſis dixerũt, E
Non poterat hic qui aperuit oculos

cęci, facere vt & hic non moreretũ? IESVS ergo rurſum fremens in ſemet-
ipſo venit ad monumẽtum. erat autẽ ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei. Ait IESVS, Tollite lapidem. Dicit ei Martha, ſoror eius qui mortuus fue-
rat, Domine, iam fœtet. quatriduanꝰ eſt enim. Dicit ei IESVS, Nõne dixi tibi quòd ſi credideris, videbis gloriã dei? Tulerunt ergo lapides à loco, vbi is qui mortuus fuerat, erat poſitus. IESVS autem eleuatis ſurſum ocu-
lis, dixit, Pater, gratias ago tibi quo-
niam audiſti me. ego autem ſciebam ꝙ ſemper me audis, ſed propter po-
pulum qui circũſtat, dixi: vt credant
F quòd tu me miſiſti. Hæc cũ dixiſſet: voce magna clamauit, Lazare, veni foras. Et prodijt qui fuerat mortuus, ligatus manus & pedes inſtitis, & fa-
cies illius ſudario erat ligata. Dixit eis IESVS, Soluite eum, & ſinite abire. Multi ergo ex Iudęis qui venerãt ad Mariam & Martham, & viderãt quæ fecit, crediderũt in eum. quidam autẽ

ex ipſis abierunt ad phariſæos: & di-
xerunt eis quę fecit IESVS. College
runt ergo pontifices & phariſæi con-
ciliũ, & dicebant, Quid facimus, quia
hic homo multa ſigna facit? Si dimit-
timus eum ſic: omnes credent in eũ.
& venient Romani: & tollent noſtrũ
locum & gentem. Vnus autẽ ex ipſis,
Caiphas nomine, cum eſſet pontifex
anni illius, dixit eis, Vos neſcitis quic-
quam nec cogitatis: quòd expedit no
bis vt vnus moriatur homo pro po-
pulo, & non tota gens pereat. Hoc au G
tem à ſemetipſo nõ dixit: ſed cũ eſſet
põtifex anni illius, prophetauit quòd
IESVS moriturus erat pro gente, &
non tantum pro gente: ſed vt & filios
dei qui erant diſperſi, congregaret in
vnum. Ab illo ergo die, conſultabant
inter ſe vt interficerent eũ. ¶ IESVS
ergo iam nõ in palàm ambulabat in-
ter Iudęos, ſed abijt in regionẽ iuxta
deſertum, in ciuitatem quæ dicitur
Ephrem: & ibi morabatur cum diſci-
pulis ſuis. Proximum autem erat pa

ſcha Iudæorum: & aſcenderũt multi
Hieroſolymã de regione ante paſcha,
vt ſanctificarent ſeipſos. Quærebant
C ergo IESVM, & colloquebãtur adin
uicem, in tẽplo ſtantes, Quid putatis
ꝙ non vênit ad diem feſtũ iſtum? De-
derant autem pontifices & phariſæi
mandatum, Vt ſi quis cognouerit vbi
ſit, indicet, vt apprehendant eum.

CAPVT XII.

A IESVS ergo, ante ſex dies Mat. 26. a
paſchæ vênit Bethaniã, vbi Mar. 14. a
Lazarus fuerat mortuus
quem ſuſcitauit à mortuis.
Fecerunt autẽ ei cœnam ibi: & Mar-
tha miniſtrabat. Lazarus vero vnus
erat ex diſcumbentibus cum eo. Ma-
ria ergo accẽpit libram vnguenti nar
di piſticæ precioſi, & vnxit pedes IE
SV, & exterſit pedes eius capillis ſu-
is: & domus impleta eſt ex odore vn
guenti. Dixit ergo vnus ex diſcipulis
eius Iudas Simonis Iſcariotes, qui
erat eum traditurus, Quare hoc vn-
guentũ non væniȷt trecẽtis denarȷs,

& datum eſt egenis? Dixit autem hoc,
non quia de egenis pertinebat ad eũ:
ſed quia fur erat, & loculos habens,
ea quę mittebantur portabat. Dixit er B
go IESVS, Sine illam, in diem ſepul
turę meę ſeruauit illud. Pauperes enĩ
ſemper habetis vobiſcum: me autem
non ſemper habetis. Cognouit ergo
turba multa ex Iudęis ꝙ illic eſſet: &
venerunt non propter IESVM tan-
tum: ſed vt & Lazarum viderent quẽ
ſuſcitauit à mortuis. Conſultauerunt
autem principes ſacerdotum vt & La
zarum interficerent: quia multi pro-
pter illum abibant ex Iudæis, & cre-
debãt in IESVM. ¶ Poſtero die tur-
ba multa quę venerat ad diem feſtum
cum audiſſent, quòd venit IESVS
Hieroſolymam: accęperũt ramos pal
marum, & proceſſerunt obuiam ei, &
clamabant, Hoſanna, benedictus qui
Mat.21.a venit in nomine domini, rex Iſrael.
Mar.14.a Et inuènit IESVS aſellũ: & ſedit ſu-
Luc.19.f per eum, ſicut ſcriptũ eſt, Noli timere
Zach.9.b. filia Sion: ecce rex tuus venit ſedens

C ſuper pullum aſinæ. Hæc autem non
cognouerunt diſcipuli eius primum,
ſed quando glorificatus eſt IESVS,
tunc recordati ſunt ꝙ hæc erant ſcri-
pta de eo, & hæc fecerunt ei. Teſtimo
nium ergo perhibebat turba quę erat
cum eo, quādo Lazarum vocauit de
monumēto, & ſuſcitauit eum à mor
tuis. Propterea & obuiā venit ei tur-
ba: quia audierunt eum feciſſe hoc ſi-
gnum. Pharifæi ergo dixerunt ad ſe-
metipſos. Videtis ꝙ nihil proficitis?
ecce mundus poſt eum abiȷt. ℭ Erant
autem quidā gentiles ex his qui aſcen
derant vt adorarent in die feſto. Hi er
go acceſſerunt ad Philippū qui erat à
Bethſaida Galilææ: & rogabant eum,
dicētes, Domine volumus IESVM
videre. Venit Philippus, & dicit An-
dreæ. Andreas rurſum & Philippus
dicunt IESV. IESVS autem reſpō-
dit eis, dicens, Venit hora, vt clarifice
tur filius hominis. Amen amen dico
vobis, niſi granum frumēti cadens in
terram, mortuū fuerit: ipſum ſolum

manet.ſi autem mortuũ fuerit, mul/
Mat.10.d tum fructum affert. Qui amat animã
&.16.g ſuam, perdet eam: & qui odit animã
Mar.8.d ſuam in hoc mundo, in vitã ęternam
Luc.9.c cuſtodiet eã. Si quis mihi miniſtrat,
&.17.g me ſequat̃: & vbi ſum ego, illic & mi/
niſter meus erit. Si quis mihi miniſtra
uerit, honorificabit eum pater meus.
Nunc anima mea turbata eſt. Et quid
dicam? Pater, ſaluifica me ex hac ho/
ra. Sed propterea vêni in horam hác.
Pater, clarifica nomẽ tuum. Venit er/
go vox de cœlo dicens, Et clarificaui,
& iterum clarificabo. Turba ergo quę
ſtabat & audierat, dicebat tonitruum
eſſe factum. Alij autẽ dicebant, Ange E
lus ei locutus eſt, Reſpõdit IESVS,
& dixit, Non propter me hæc vox ve
nit, ſed propter vos. Nunc iudiciũ eſt
mũdi huius: nũc princeps huius mun
di eijcietur foras. Et ego ſi exaltatus
fuero à terra, omnes traham ad meip
ſum. hoc autẽ dicebat, ſignificans qua
Pſal.109.b morte eſſet moriturus. Reſpondit ei
&.116.a turba, Nos audiuimus ex lege quòd

CHRISTVS manet in æternum & quomodo tu dicis, Oportet exaltari filium hominis? quis eſt iſte filius hominis? Dixit ergo eis IESVS. Adhuc modicum, lumen vobiſcum eſt. Ambulate dum lucẽ habetis, vt non vos tenebræ cõprehendant. & qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat. Dum lucem habetis, credite in lucẽ, vt filij lucis ſitis. Hæc locutus eſt IESVS: & abiit & abſcondit ſe ab eis. Cum autem tam multa ſigna feciſſet corã eis, non credebãt in eum: vt ſermo Eſaiæ impleretur quẽ dixit, Domine, quis credidit auditui noſtro? & brachium domini cui reuelatum eſt? Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Eſaias, Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorũ: vt non videant oculis, & non intelligant corde, & cõuertantur, & ſanem eos. Hæc dixit Eſaias, quando vidit gloriam eius, & locutus eſt de eo. Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eũ: ſed propter phariſæos non cõfiteban-

Eſa.40.c
Ezec.37.g
Eſa.53.a
Rom.10.d
Eſa.6.c
Mat.13.b
Mar.4.b
Luc.8.b

tur, vt è ſynagoga non eijcerentur. dí
lexerunt enim gloriam hominũ ma-
gis, q̃ gloriam dei. IESVS autẽ cla-
mauit & dixit, Qui credit in me, non
credit in me, ſed in eũ qui miſit me.
Et qui videt me, videt eum qui miſit G
me. Ego lux in mundum veni: vt om
nis qui credit in me, in tenebris non
maneat. Et ſi quis audierit verba mea
& non crediderit: ego non iudico eũ.
non enim veni vt iudicem mũdum:
ſed vt ſaluificẽ mundum. Qui ſpernit
me, & non accipit verba mea: habet
qui iudicet eum. ſermo quem locut⁹
ſum, ille iudicabit eum in nouiſſimo
die. Quia ego ex meipſo nõ ſum locu
tus: ſed qui miſit me pater, ipſe mihi
mandatum dedit quid dicam & quid
loquar. & ſcio ꝙ mãdatum eius vita
æterna eſt. quę ergo ego loquor: ſicut
dixit mihi pater, ſic loquor.

CAPVT XIII.

Mat. 26.a Mar. 14.a Luc. 22.a
ANte feſtum autem paſchę, A
ſciens IESVS quòd venit
hora eius vt trãſeat ex hoc

mundo ad patrē: cum dilexiſſet ſuos
qui erant in mundo, vſq; ad finem di
lexit eos. Et cœna facta, cum diabolus
iā miſiſſet in cor Iudę Simônis Iſca-
riotę vt traderet eum: ſciens ꝙ omnia
dedit ſibi pater in manus: & ꝙ à deo
exiuit & ad deum vadit, ſurgit à cœ-
na & pónit veſtimenta. & cum accę-
piſſet linteū, præcinxit ſe. Deinde mi-
ſit aquā in peluim, & cœpit lauare pe
des diſcipulorum, & extergere linteo
quo erat pręcinctus. Venit ergo ad Si
mônem Petrū. Et dicit ei Petrus, Do-
mine, tu mihi lauas pedes? Reſpōdit
IESVS, & dixit ei, Quod ego facio,
tu neſcis modo, ſcies autē poſtea. Di-
cit ei Petrus, Non lauabis mihi pedes
in æternum. Reſpondit ei IESVS, Si
non lauero te, non habes partem me
cum. Dicit ei Simon Petrus. Domine,
non tantū pedes meos, ſed & manus
B & caput. Dicit ei IESVS, Qui lotus
eſt, nō indiget niſi vt pedes lauet, ſed
eſt mundus totus. Et vos, mūdi eſtis,
ſed nō omnes. Sciebat enim quiſnam

eſſet qui traderet eũ. propterea dixit,
Non eſtis mũdi omnes. Poſtq̃; ergo
lauit pedes eorũ, & accepit veſtiméta
ſua: cum recubuiſſet iterũ, dixit eis,
Scitis quid fecerim vobis? Vos voca-
tis me, magiſter & domine: & bene
dicitis. ſum etení. ſi ergo ego laui pe-
des veſtros, dominus & magiſter: &
vos debetis alter alterius lauare pe-
des. Exemplum enim dedi vobis, vt
quemadmodum ego feci vobis, ita &
vos faciatis. Amen amen dico vobis,
Infra.15.c non eſt ſeruꝰ maior domino ſuo, neq;
Mat.10.c apoſtolus maior eo qui miſit illũ. Si
Luc.6.f hęc ſcitis, beati eſtis ſi feceritis ea. Nõ
de omnibꝰ vobis dico. ego ſcio quos
elegerim. Sed vt adimpleatur ſcriptu
Pſal.40.c ra, Qui manducat mecũ panem, leua-
uit cõtra me calcaneũ ſuum. Amodo C
dico vobis, prius q̃; fiat, vt cum factũ
fuerit, credatis quòd ego ſum. Amen
Mat.10.d amen dico vobis, qui accipit ſi quem
Luc.10.c miſero me accipit: qui autẽ me acci-
pit, accipit eũ qui me miſit. Cum hęc
dixiſſet IESVS, turbatus eſt ſpiritu,

& teſtatus eſt, & dixit, Amen amē di- Mat. 26.b
co vobis ꝙ vnus ex vobis tradet me. Mar. 14.b
Aſpiciebant ergo ad inuicē diſcipuli, Luc. 22.b
hæſitātes de quo diceret. Erat ergo re
cūbens vnus ex diſcipulis eius in ſi-
nu IESV, quem diligebat IESVS.
Innuit ergo huic Simon Petrus, vt
īterrogaret quis eſſet de quo diceret.
Itaq; cū recubuiſſet ille ſupra pectus
IESV, dicit ei, Domine, quis eſt? Re-
ſpōdit IESVS. Ille eſt, cui ego intin
ctum panē porrexero. Et cū intinxiſ-
ſet panem, dedit Iudæ Simônis Iſca
riotæ. Et poſt buccellā, introiuit in eū
ſatanas. Et dixit ei IESVS, Quod fa-
cis, fac citius. Hoc autem nemo ſciuit
diſcūbentiū, ad quid dixerit ei. Quidā
enim putabant quia loculos habebat
Iudas, ꝙ dixiſſet ei IESVS, Eme ea
quę opus ſunt nobis ad diē feſtū, aut
egenis vt aliquid daret. Cū ergo accę
piſſet ille buccellam, exiuit continuo.
D Erat aūt nox. Cū ergo exiſſet, dixit IE
SVS. Nūc clarificatus eſt fili⁹ hominis
& deus clarificatus eſt in eo. Si de⁹ cla

rificatus eſt in eo, & deus clarificabit
eum in ſemetipſo: & continuo clarifi
cabit eum. Filioli, adhuc modicũ vo-
biſcũ ſum. Quæretis me: & ſicut dixi
Supra.7.e Iudæis, Quò ego vado, vos nõ pote
ſtis venire: & vobis dico modo. Man
1.Ioã.2.b datum nouum do vobis, Vt diligatis
Infra.15.b inuicem: ſicut dilexi vos, vt & vos di
ligatis inuicẽ. In hoc cognoſcent om
nes ꝙ diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionẽ
habueritis adinuicem. Dicit ei Simon
Petrus, Domine, quò vadis? Reſpon-
dit ei IESVS. Quò ego vado, nõ po
tes me modo ſequi, ſequêris autẽ po-
ſtea. Dicit ei Petrus, Quare non poſ-
ſum te ſequi modo? animam meam
pro te ponam. Reſpondit ei IESVS,
Mat.26.d Animam tuam pro me pones? Amẽ
Mar.14.c amen dico tibi: non cantabit gallus,
Luc.22.c donec ter me neges.

CAPVT XIIII.

ET ait diſcipulis ſuis, Nõ tur A
betur cor veſtrum. Credi-
tis in deũ, & in me credite.
In domo patris mei man-
ſiones

ſiones multæ ſunt. Sin minus: dixiſ-
ſem vobis, Vado parare vobis locũ.
Et ſi abiero & parauero vobis locũ:
iterum venio & accipiam vos ad me
ipſum, vt vbi ſum ego & vos ſitis. Et
quò ego vado ſcitis, & viam ſcitis. Di
cit ei Thomas, Domine, neſcim⁹ quò
vadis: & quomodo poſſumus viam
ſcire? Dicit ei IESVS, Ego ſum via, &
veritas, & vita. nemo venit ad patrẽ
niſi per me. Si cognouiſſetis me, & pa
trem meũ vtiq; cognouiſſetis: & mo
do cognoſcitis eum & vidiſtis eum.
Dicit ei Philippus, Domine, oſtende
nobis patrem, & ſufficit nobis. Dicit
ei IESVS, Tanto tempore vobiſcũ
ſum, & nõ cognouiſti me? Philippe,
B qui vidit me, vidit patrẽ. Quomodo
tu dicis, Oſtende nobis patrem? Non
credis ꝙ ego in patre, & pater in me
eſt? Verba quæ ego loquor vobis, à
meipſo non loquor. pater autẽ in me
manẽs, ipſe facit opera. Credite mihi
quòd ego in patre, & pater in me eſt?
Alioquin propter opera ipſa credite

mihi. Amen amen dico vobis, qui crẽ
dit in me, opera quę ego facio & ipſe
faciet, & maiora his faciet, quia ego
Inf.16.c.f ad patrem vado. & quodcunq; petie-
Mat.7.a ritis in nomine meo, hoc faciã. vt glo
Mar.11.c rificetur pater in filio. Si quid petieri-
tis in nomine meo, hoc faciam. Si di-
ligitis me: mãdata mea ſeruate. & ego
rogabo patrem, & alium paraclẽtum
dabit vobis, vt maneat vobiſcum in
æternũ, ſpiritum veritatis, quẽ mun-
dus non poteſt accipere, quia non vi-
det eum, nec ſcit eum. vos autem co- C
gnoſcitis eum, quia apud vos manet,
& in vobis erit. Non relinquam vos
orphanos: veniã ad vos. Adhuc mo-
dicum: & mundus me iam nõ videt.
Vos autem videtis me, quia ego viuo
& vos viuetis. In illo die vos cogno-
ſcetis ꝙ ego ſum in patre meo, & vos
in me, & ego in vobis. Qui habet mã
data mea & ſeruat ea: ille eſt qui dili-
git me. qui autem diligit me, dilige-
tur à patre meo: & ego diligam eum,
& manifeſtabo ei meipſum. Dicit ei

Iudas,non ille Iſcariotes, Domine,
quid factum eſt ꝙ manifeſtaturus es
nobis teipſum,& non mundo? Reſpõ
dit IESVS,& dixit ei,Si quis diligit
me,ſermonem meum ſeruabit,& pa/
ter meus diliget eum, & ad eũ venie/
A mus,& manſionem apud eum facie/
mus.qui nõ diligit me:ſermones me
D os nõ ſeruat. Et ſermo quem auditis,
non eſt meus:ſed eius,qui miſit me,
patris. Hæc locutus ſum vobis,apud
vos manens. Paracletus autem ſpiri/
tus ſanctus quem mittet pater in no/
mine meo,ille vos docebit omnia,&
ſuggeret vobis omnia quęcunq; dixi
vobis. Pacem relinquo vobis:pacem
meam do vobis:non quomodo mũ/
dus dat,ego do vobis. Non turbetur
cor veſtrum,neq; formidet. Audiſtis
ꝙ ego dixi vobis, Vado & venio ad
vos. Si diligeretis me:gauderetis vti/
que, quia vado ad patrem.quia pater
maior me eſt.Et nũc dixi vobis prius
quàm fiat:vt cum factum fuerit cre/
datis, Iam nõ multa loquar vobiſcũ.

mihi. Amen amen dico vobis,qui crē
dit in me, opera quę ego facio & ipſe
faciet, & maiora his faciet, quia ego
Inf.16.e.f ad patrem vado.& quodcunq; petie-
Mat.7.a ritis in nomine meo,hoc faciā. vt glo
Mar.11.c rificetur pater in filio. Si quid petieri-
tis in nomine meo, hoc faciam. Si di-
ligitis me: mādata mea ſeruate.& ego
rogabo patrem,& alium paraclétum
dabit vobis, vt maneat vobiſcum in
æternū,ſpiritum veritatis, quē mun-
dus non poteſt accipere, quia non vi-
det eum,nec ſcit eum. vos autem co- C
gnoſcitis eum,quia apud vos manet,
& in vobis erit. Non relinquam vos
orphanos: veniā ad vos. Adhuc mo-
dicum: & mundus me iam nō videt.
Vos autem videtis me,quia ego viuo D
& vos viuetis. In illo die vos cogno-
ſcetis ꝙ ego ſum in patre meo,& vos
in me, & ego in vobis. Qui habet mā
data mea & ſeruat ea:ille eſt qui dili-
git me. qui autem diligit me, dilige-
tur à patre meo:& ego diligam eum,
& manifeſtabo ei meipſum. Dicit ei

Iudas, non ille Iſcariotes, Domine,
quid factum eſt ꝙ manifeſtaturus es
nobis teipſum, & non mundo? Reſpõ
dit IESVS, & dixit ei, Si quis diligit
me, ſermonem meum ſeruabit, & pa-
ter meus diliget eum, & ad eũ venie-
mus, & manſionem apud eum facie-
mus. qui nõ diligit me: ſermones me
D os nõ ſeruat. Et ſermo quem auditis,
non eſt meus: ſed eius, qui miſit me,
patris. Hæc locutus ſum vobis, apud
vos manens. Paracletus autem ſpiri-
tus ſanctus quem mittet pater in no-
mine meo, ille vos docebit omnia, &
ſuggeret vobis omnia quęcunq; dixi
vobis. Pacem relinquo vobis: pacem
meam do vobis: non quomodo mũ-
dus dat, ego do vobis. Non turbetur
cor veſtrum, neq; formidet. Audiſtis
ꝙ ego dixi vobis, Vado & venio ad
vos. Si diligeretis me: gauderetis vti-
que, quia vado ad patrem: quia pater
maior me eſt. Et nũc dixi vobis prius
quàm fiat: vt cum factum fuerit cre-
datis. Iam nõ multa loquar vobiſcũ.

venit enim princeps mundi huius,&
in me non habet quicquã. Sed vt co-
gnoſcat mundus ꝙ diligo patrem:&
ſicut mandatum dedit mihi pater,ſic
facio.Surgite,eamus hinc.

CAPVT XV.

EGo ſum vitis vera:& pater A
meus agricola eſt. Omnem
palmitem in me non feren
tem fructum,tollit eum:&
omnem qui fert fructũ, purgat eum
vt fructus plus afferat. Iam vos mun
di eſtis propter ſermonẽ quem locu-
tus ſum vobis. Manete in me:& ego
in vobis. Sicut palmes non poteſt fer
re fructum à ſemetipſo, niſi manſerit
in vite:ſic nec vos niſi in me manſeri
tis. Ego ſum vitis:vos, palmites.qui
manet in me,& ego in eo,hic fert fru
ctum multum,quia ſine me nihil po-
teſtis facere. Si quis in me non man-
ſerit: mittitur foras ſicut palmes, &
areſcit,& colligunt eũ,& in ignẽ mit
Mat. 21.c tunt & ardet. Si manſeritis in me, &
1. Ioã. 3.d verba mea in vobis mãſerint: quod-

cunq; volueritis petetis, & fiet vobis.
B In hoc clarificatus eſt pater meus: vt
fructum plurimũ afferatis, & efficia-
mini mei diſcipuli. Sicut dilexit me
pater, & ego dilexi vos. Manete in di
lectione mea. Si præcepta mea ſerua-
ueritis, manebitis in dilectione mea:
ſicut & ego præcepta patris mei ſer-
uaui, & maneo in eius dilectiõe. Hęc
locutus ſum vobis: vt gaudium meũ Supr. 13. d
in vobis ſit, & gaudium veſtrum im- Ephe. 5. a
pleatur. Hoc eſt pręceptum meum vt 1. the. 4. b c
diligatis inuicẽ, ſicut dilexi vos. Ma- 1. Ioã. 3. c
iorem hac dilectionem nemo habet: d. & 4. d
vt animam ſuam ponat quis pro ami
cis ſuis. Vos amici mei eſtis, ſi feceri-
tis quę ego præcipio vobis. Iam non
dico vos ſeruos: quia ſeruus neſcit
quid faciat dominus eius. Vos autem
dixi amicos: quia omnia quęcũq; au-
C diui à patre meo, nota feci vobis. Nõ
vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos: &
poſui vos vt eatis & fructũ afferatis,
& fructus veſter maneat: vt quodcũ-
que petieritis patrẽ in nomine meo,

1.Ioã.3.d det vobis.Hæc mando vobis,vt dili/
&.4.d gatis inuicem. Si mundus vos odit:
ſcitote ꝙ me priorem vobis odio ha/
buit. Si de mundo fuiſſetis.mundus
quod ſuũ erat,diligeret. quia vero de
mundo nõ eſtis,ſed ego elegi vos de
mundo : propterea odit vos mũdus. A
Memẽtote ſermonis mei, quem ego
Supr.13.b dixi vobis, Non eſt ſeruus maior do/
Matt.10.c mino ſuo. Si me pſecuti ſunt:& vos
perſequẽtur.ſi ſermonem meum ſer/
Mat.24.a uauerunt:& veſtrum ſeruabunt. Sed
hæc omnia facient vobis propter no/
men meum:quia neſciunt eũ qui mi/
ſit me.Si nõ veniſſem & locutus fuiſ D
ſem eis:peccatum non haberent. nũc
autem excuſationem non habent de
peccato ſuo. Qui me odit.& patrem
meũm odit. Si opera non feciſſem in B
eis quę nemo alius fecit:peccatũ non C
haberent.nunc autem & viderunt, &
oderunt & me & patrem meum. Sed
vt adimpleatur ſermo qui in lege eo/
Pſal.24.c rum ſcriptus eſt,Odio habuerunt me
gratis. Cum autẽ venerit paraclẽtus

(quem ego mittam vobis à patre) ſpi Luc. 24. g
ritus veritatis qui à patre procedit: il-
le teſtimonium perhibebit de me. &
vos teſtimonium perhibebitis: quia
ab initio mecum eſtis.

CAPVT XVI.

A HÆc locutus ſum vobis, vt
non ſcandalizemini. Abſq; Mat. 24. a
ſynagogis facient vos. Sed
venit hora, vt omnis qui
interficit vos, arbitretur obſequium
ſe præſtare deo. & hæc facient vobis:
quia non nouerunt patrem, neq; me.
Sed hæc locutus ſum vobis, vt cũ ve
nerit hora, eorum reminiſcamini, ꝙ
ego dixerim vobis. Hæc autẽ vobis
ab initio nõ dixi: quia vobiſcũ eram.
Et nũc vado ad eum qui miſit me: &
B nemo ex vobis interrogat me, Quò
C vadis? Sed quia hæc locutus ſum vo-
bis, triſtitia impleuit cor veſtrũ. Sed
ego veritatẽ dico vobis, expedit vo-
bis vt ego vadam. ſi enim nõ abiero,
paraclétus non veniet ad vos: ſi autẽ
abiero, mittam eum ad vos. Et cum

venerit, ille arguet mūdum de pecca-
to, & de iuſtitia, & de iudicio. de pec-
cato quidem: quia nō credunt in me.
de iuſtitia vero: quia ad patrē vado,
& iam nō videbitis me. de iudicio au- C
tem: quia princeps huius mundi iam
iudicatus eſt. Adhuc multa habeo vo-
bis dicere: ſed nō poteſtis portare mo-
do. Cum autem venerit ille, ſpiritus
veritatis, ducet vos in omnem veri-
tatē. non enim loquetur à ſemetipſo:
ſed quæcunq; audierit, loquetur: &
quę ventura ſunt, annuntiabit vobis.
Ille me clarificabit: quia de meo acci-
piet, & annūtiabit vobis. Omnia quę-
cunq; habet pater, mea ſunt. Propter-
ea dixi, quia de meo accipiet, & annū-
tiabit vobis. Modicum & non vide-
bitis me, & iterum modicū & videbi-
tis me, quia vado ad patrem. Dixerūt D
ergo ex diſcipulis eius adinuicem,
Quid eſt hoc quod dicit nobis, Modi-
cum & non videbitis me, & iterum
modicū & videbitis me, & quia vado
ad patrē? Dicebant ergo, Quid eſt hoc

quod dicit, modicum? neſcimus quid
loquatur. Cognouit autẽ IESVS ꝙ
volebant eũ interrogare: & dixit eis,
De hoc queritis inter vos ꝙ dixi, Mo
dicũ & non videbitis me, & iterũ mo
dicum & videbitis me. Amen amẽ di
co vobis, ꝙ plorabitis & flebitis vos,
mundus autẽ gaudebit: vos autẽ con
triſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertet
in gaudium. Mulier cum parit, triſti-
E tiam habet, quia venit hora eius. cum
autem pepererit puerũ, iam non me-
minit preſſuræ propter gaudiũ, quia
natus eſt homo in mundum. Et vos
igitur, nunc quidẽ triſtitiam habetis.
iterum autẽ videbo vos, & gaudebit
cor veſtrũ: & gaudium veſtrũ nemo
tollit à vobis. Et in illo die, me nõ ro
gabitis quicq̃. Amen amen dico vo-
bis, quicquid petieritis patrẽ in nomi Supr. 14. b
ne meo, dabit vobis. Vſq; modo non Mat. 7. a
F petiſtis quicq̃ in nomine meo. Petite & 21. c
& accipietis: vt gaudium veſtrum ſit Mar. 11. c
plenũ. Hęc in prouerbijs locutus ſum Luc. 11. b
vobis. Venit hora cũ iam non in pro- Iaco. 1. a

uerbijs loquar vobis, ſed palàm de
patre annũtiabo vobis. In illo die in
nomine meo petetis. & non dico vo-
bis ꝙ ego rogabo patrem pro vobis.
ipſe enĩ pater amat vos, quia vos me
amaſtis, & credidiſtis ꝙ à deo exiui.
Exiui à patre & veni in mũdum: ite-
rum relinquo mundũ, & vado ad pa
trem. Dicũt ei diſcipuli eius, Ecce nũc G
palàm loqueris, & prouerbium nul-
lum dicis. nunc ſcimus ꝙ ſcis omnia,
& non opus eſt tibi vt quis te interro
get. in hoc credimus ꝙ à deo exiſti.
Reſpondit eis IESVS, Modo credi-
Mat.26.c tis? Ecce venit hora, & iam venit, vt
Mar.14.c diſpergamini vnuſquiſq; in propria,
& me ſolũ relinquatis, & tamen non
ſum ſolus: quia pater mecum eſt. Hęc
locutus ſum vobis: vt in me pacẽ ha-
beatis. In mundo preſſuram habetis:
ſed confidite, ego vici mundum.

CAPVT XVII.

HÆc locutus eſt IESVS: & A
ſubleuatis oculis in cœlũ,
dixit, Pater, venit hora, cla

rifica filium tuum, vt filius tuus clari
ficet te, ſicut dediſti ei poteſtatem om
nis carnis. vt quotquot dediſti ei, det
eis vitam æternam. Hæc eſt auté vita
æterna, Vt cognoſcát te, ſolum deum
verũ, & qué miſiſti IESVM CHRI
STVM. Ego te clarificaui ſuper ter-
ram. opus conſummaui, quod dedi-
ſti mihi vt faciam. Et nũc clarifica me
tu pater apud temetipſum, claritate
quam habui prius q̃ mundus fieret,
apud te. Manifeſtaui nomé tuum ho
minibus quos dediſti mihi de mũdo.
tui erant: & mihi eos dediſti, & ser-
B monem tuum ſeruauerunt. Nunc co-
gnouerunt quòd omnia quæ dediſti
mihi, abs te ſunt. quia verba quæ de-
diſti mihi, dedi eis: & ipſi accęperunt,
& cognouerunt verè q̀ à te exiui: &
crediderunt q̀ tu me miſiſti. Ego pro
eis rogo. Non pro mundo rogo, ſed
pro his quos dediſti mihi, quia tui
ſunt. Et mea omnia, tua ſunt: & tua,
mea ſunt, & clarificatus ſum in eis. Et
iam non ſum in mundo: & hi in mun

do ſunt, & ego ad te venio. Pater ſan-
cte, ſerua eos in nomine tuo quos de-
diſti mihi: vt ſint vnum ſicut & nos.
Cum eſſem cum eis in mundo, ego
ſeruabam eos in nomine tuo. Quos
dediſti mihi, ego cuſtodiui: & nemo
Pſa. 108. b ex eis perijt, niſi filius perditionis, vt
ſcriptura impleatur. Nunc autẽ ad te C
venio: & hæc loquor in mũdo: vt ha-
beant gaudium meum impletũ in ſe-
metipſis. Ego dedi eis ſermonẽ tuũ:
& mũdus eos odio habuit, quia non
ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum
de mũdo. Non rogo vt tollas eos de
mundo: ſed vt ſerues eos à malo. De
mundo nõ ſunt: ſicut & ego nõ ſum
de mundo. Sanctifica eos in veritate
tua. Sermo tuus, veritas eſt. Sicut tu
me miſiſti in mũdum: ita & ego miſi
eos in mundum. Et pro eis ego ſan-
ctifico meipſum, vt ſint & ipſi ſancti-
ficati in veritate. Non pro eis autem
rogo tantum, ſed & pro eis qui credi
turi ſunt per verbum eorum in me:
vt omnes vnum ſint, ſicut tu pater in D

me & ego in te, vt & ipſi in nobis vnū
ſint, vt credat mundus ꝙ tu me mi-
ſiſti. Et ego claritatem quam tu dedi-
ſti mihi, dedi eis: vt ſint vnum ſicut &
nos vnum ſumus. Ego in eis & tu in
me: vt ſint conſummati in vnum, &
cognoſcat mundus ꝙ tu me miſiſti,
& dilexiſti eos ſicut & me dilexiſti.
Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi
ſum ego & illi ſint mecum: vt videāt
claritatem meam quam dediſti mihi,
quia dilexiſti me ante cōſtitutionem
mundi. Pater iuſte, mundus te nō co
gnouit. ego autē te cognoui: & hi co-
gnouerunt ꝙ tu me miſiſti. Et notum
feci eis nomen tuum, & notum faciā:
vt dilectio qua dilexiſti me, in ipſis
ſit, & ego in ipſis.

CAPVT XVIII.

A HÆc cum dixiſſet IESVS, Mat. 26.c
egreſſus eſt cum diſcipulis Mar. 14.c
ſuis trans torrentem Ce- Luc. 22.d
dron vbi erat hortus, in
quem introiuit ipſe & diſcipuli eius.
Sciebat autem & Iudas, qui tradebat

eum, locum: quia frequẽter IESVS
conuenerat illuc cum diſcipulis ſuis.
Matt.26.e Iudas ergo cum accępiſſet cohorté,
Marc.14.c & à pontificibus & phariſæis mini-
Luc.22.d ſtros venit illuc cum laternis & faci-
bus & armis. IESVS itaq; ſciẽs om-
nia quæ ventura erant ſuper ſe, pro-
ceſſit & dixit eis, Quem quæritis? Re
ſponderũt ei, IESVM Nazarenum.
Dicit eis IESVS, Ego ſum. Stabat au
tem & Iudas qui tradebat eum, cum
ipſis. Vt ergo dixit eis, Ego ſum: abie-
runt retrorſum, & ceciderunt in ter-
ram. Iterum ergo interrogauit eos,
Quem quæritis? Illi autem dixerũt, B
IESVM Nazarenum. Reſpondit IE
SVS, Dixi vobis q ego ſum. ſi ergo
me quæritis, ſinite hos abire. Vt im-
Supr.17.c pleretur ſermo quem dicit, Quos de
diſti mihi, non perdidi ex eis quenq̃.
Simon ergo Petrus habens gladium,
eduxit eum: & percuſſit pontificis ſer
uum, & abſcidit auriculã eius dexte-
ram. Erat autem nomen ſeruo, Mal-
chus. Dixit ergo IESVS Petro, Mit-

te gladium tuum in vaginam. Calicẽ
C quem dedit mihi pater, non bibam il
lum? ¶ Cohors igitur & tribunus &
miniſtri Iudæorum comprehende-
runt IESVM, & ligauerunt eum, &
C adduxerũt eum ad Annam primum,
erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pon
tifex anni illius. erat autem Caiphas
qui conſilium dederat Iudęis, Quod Supr.11.f
expediret vnum hominem mori pro
populo. Sequebatur autem IESVM
Simon Petrus, & alius diſcipulus. Di
ſcipulus autem ille, erat notus ponti-
fici, & introiuit cum IESV in atrium
pontificis: Petrus autẽ ſtabat ad oſtiũ
D foris. Exiuit ergo diſcipulus alius qui
erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ:
& introduxit Petrum. Dicit ergo Pe- Mat.26.g
tro ancilla oſtiaria, Nunquid & tu ex Mar.14.g
diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille, Luc.22.f
Non ſum. Stabant autem ſerui & mi
niſtri ad prunas quia frigus erat: & ca
lefaciebant ſe. erat autẽ cum eis & Pe
trus, ſtans, & calefaciens ſe. Pontifex
ergo interrogauit IESVM de diſci-

pulis ſuis & de doctrina eius. Reſpon
dit ei IESVS, Ego palàm locutꝰ ſum D
mundo, ego ſemper docui in ſynago
ga & in templo quo omnes Iudęi cõ
ueniũt: & in occulto locutus ſum ni
hil. Quid me interrogas? interroga
eos qui audierunt quid locutus ſum
ipſis. ecce, hi ſciunt quæ dixerim ego.
Hæc auté cum dixiſſet: vnus aſſiſtens
miniſtrorum, dedit alapam IESV di
cens, Sic reſpondes pontifici? Reſpon
dit ei IESVS, Si male locutus ſum,
teſtimonium perhibe de malo: ſi au
tem bene, quid me cædis? ℭ Et miſit
Mat.26.f eum Annas ligatum ad Caiphã pon
Mar.14 f tificem. Erat auté Simon Petrus ſtans E
Luc.22.f & calefaciens ſe. Dixerũt ergo ei, Nun
quid & tu ex diſcipulis eius es? Negã
Mat.26.g uit ille & dixit, Nõ ſum. Dicit ei vnus
Mar.14.g ex ſeruis pontificis, cognatus eius cu
Lu.22.f.g ius abſcidit Petrus auriculã, Nónne
ego te vidi in horto cum illo? Iterũ
Mat.27.a ergo negauit Petrus: & ſtatim gallus
Mar.15.a cantauit. ℭ Adducunt ergo IESVM
Luc.22.g à Caipha in prætorium. Erat autem
mane:

mane: & ipſi non introierunt in præ-
torium, vt non contaminarentur, ſed
vt mãducarent paſcha. Exiuit ergo Pi
latus ad eos foras, & dixit, Quã accu
ſationem affertis aduerſus hominem
hunc? Reſponderũt & dixerunt ei, Si
non eſſet hic malefactor, non tibi tra
F didiſſemus eum. Dixit ergo eis Pila-
tus, Accipite eum vos: & ſecũdum le
gem veſtram iudicate eum. Dixerunt
ergo ei Iudæi, Nobis non licet interfi
cere quenq̃. Vt ſermo IESV imple- Mat. 20.c
retur quẽ dixit, ſignificans qua mor-
te eſſet moriturus. Introiuit ergo ite Mat. 27.b
rum in prætorium Pilatus: & voca- Mar. 14.a
uit IESVM, & dixit ei, Tu es rex Iu Luc. 23.a
dæorum? Reſpõdit IESVS, A temet
A ipſo hoc dicis, an alij tibi dixerunt de
me? Reſpõdit Pilatus, Nunquid ego
Iudæus ſum? Gens tua & pontifices,
tradiderunt te mihi. Quid feciſti? Re-
ſpondit IESVS, Regnum meum nõ
eſt de hoc mũdo. ſi ex hoc mũdo eſſet
regnum meũ, miniſtri mei vtiq; de-
certarent vt nõ traderer Iudæis. nunc

autem regnũ meum non eſt hinc. Di- G
xit itaq; ei Pilatus, Ergo rex es tu? Re
ſpondit IESVS, Tu dicis quòd rex
ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad
hoc veni in mũdum: vt teſtimonium
perhibeam veritati. omnis qui eſt ex
veritate, audit vocem meam. Dicit ei
Pilatus, Quid eſt veritas? Et cum hoc
dixiſſet, iterum exiuit ad Iudæos, &
dicit eis, Ego nullã inuenio in eo cau-
ſam. Eſt autem conſuetudo vobis vt
vnum dimittam vobis in paſcha. vul
Mat. 27. c tis ergo dimittam vobis regẽ Iudęo-
Mar. 15. b rum? Clamauerunt rurſum omnes di
Luc. 23. b centes, Non hunc, ſed Barabban. Erat
autem Barabbas, latro.

CAPVT XIX.

Mat. 27. c TVnc ergo apprehendit Pi- A
Mar. 15. b latus IESVM, & flagella
uit. Et milites plectẽtes co
ronam de ſpinis, impoſue
runt capiti eius: & veſte purpurea cir
cũdederũt eum. Et veniebant ad eũ,
& dicebant, Aue rex Iudæorũ. & da-
bant ei alapas. Exiuit iterum Pilatus,

& dicit eis, Ecce adduco vobis eũ fo-
ras, vt cognoſcatis quòd in eo nullã
inuenio cauſam. Exiuit ergo IESVS
foras, portans coronam ſpineam, &
purpureum veſtimẽtum. Et dicit eis,
Ecce homo. Cum ergo vidiſſent eum
pontifices & miniſtri, clamabant di-
centes, Crucifige, crucifige eum. Dicit
eis Pilatus, Accipite eum vos: & cru-
cifigite. ego enim non inuenio in eo
B causam. Reſponderunt ei Iudæi, Nos
legem habemus: & ſecundum legem
noſtram debet mori: quia filium dei
ſe fecit. Cũ ergo audiſſet Pilatus hunc
ſermonem, magis timuit. Et ingreſ-
ſus eſt prætorium iterum: & dicit ad
IESVM, Vnde es tu? IESVS autem
C reſponſum non dedit ei. Dicit ergo ei
Pilatus, Mihi non loqueris? neſcis ꝙ
poteſtatẽ habeo crucifigere te, & po-
teſtatem habeo dimittere te? Reſpon-
dit IESVS, Non haberes poteſta-
tem aduerſum me vllam: niſi tibi da-
tum eſſet deſuper. Propterea qui me
D tradidit tibi, maius peccatum habet

Et exinde quęrebat Pilatus dimittere
eum. Iudęi auté clamabant dicentes,
Si hunc dimittis, non es amicus Cę-
ſaris. omnis enim qui ſe regem facit: C
contradicit Cæſari. Pilatus auté cum
audiſſet hos ſermones, adduxit foras
IESVM: & ſedit pro tribunali, in lo-
co qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraice
autem Gabatha. Erat auté paraſcêue
paſchę hora quaſi ſexta: & dicit Iudę-
is, Ecce rex veſter. Illi autem clama-
bant, Tolle tolle: crucifige eum. Dicit
eis Pilatus, Regé veſtrum crucifigã?
Reſponderunt pontifices. Non habe-
mus regé, niſi Cæſaré. Tunc ergo tra
didit eis illũ, vt crucifigeretur. ¶ Su-
ſcęperunt auté IESVM: & eduxerũt
eum. Et baiulãs crucem ſuam, exiuit D
in eum qui dicitur Caluarię locũ, He
braice autem Golgotha: vbi crucifixe
runt eum, & cum eo alios duos hinc
& hinc, medium auté IESVM. Scri-
pſit autem & titulũ Pilatus: & poſuit
ſuper crucem. Erat auté ſcriptum, IE
SVS Nazarenus rex Iudęorũ. Hunc

ergo titulum multi Iudęorum lege-
runt: quia prope ciuitatem erat locus
vbi crucifixus eſt IESVS. Et erat ſcri
ptum Hebraice, Græce, & Latine. Di-
cebant ergo Pilato pontifices Iudęo-
rum, Noli ſcribere, rex Iudæorũ: ſed
ꝙ ipſe dixit, Rex ſum Iudæorum. Re
ſpondit Pilatus, Quod ſcripſi, ſcripſi.
¶ Milites ergo cum crucifixiſſent eũ: Mat. 27.d
accęperũt veſtimenta eius: & fecerũt Mar. 15.b
quatuor partes: vnicuiq; militi partẽ, Luc. 23.c
E & tunicam. Erat autẽ tunica inconſu
tilis, à ſummo cõtexta per totum. Di-
xerũt ergo adinuicẽ. Non ſcindamus
eam ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Vt
ſcriptura impleretur, dicens, Partiti Pſal. 21.c
ſunt veſtimẽta mea ſibi: & in veſtem
meam miſerunt ſortẽ. Et milites qui-
dem hæc fecerunt. Stabant autẽ iuxta
crucẽ IESV, mater eius, & ſoror ma
tris eius, Maria Cleophæ, & Maria
Magdalene. Cum vidiſſet ergo IE-
SVS matrem & diſcipulum ſtantem
quem diligebat, dicit matri ſuæ, Mu-
lier, ecce filius tuus. Deinde dicit diſci

pulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora
accepit eam diſcipulus in ſua. Poſtea
ſciens I E S V S ꝙ omnia iam cõſum-
mata ſunt, vt conſummaretur ſcriptu-
Pſal.68.c ra, dicit, Sitio. Vas igitur erat poſitũ F
aceto plenũ. Illi autem ſpongiam ple-
nam aceto, hyſſôpo circumponẽtes,
obtulerunt ori eius. Cum ergo acce-
piſſet I E S V S acetũ, dixit, Conſum-
matum eſt. Et inclinato capite, tradi-
dit ſpiritum. ¶ Iudęi ergo (quoniam
paraſcêue erat) vt non remanerent in
cruce corpora ſabbato (erat enim ma-
gnus, dies ille ſabbati) rogauerunt Pi-
latum, vt frangerẽtur eorum crura &
tollerentur. Venerunt ergo milites, &
primi quidem fregerũt crura, & alte-
rius qui crucifixus eſt cum eo. Ad I E-
S V M autem cum veniſſent, vt vide-
runt eum iam mortuũ, non fregerunt
eius crura: ſed vnus militũ lancea la-
tus eius aperuit, & cõtinuo exiuit ſan
guis & aqua. Et qui vidit, teſtimoniũ
perhibuit: & verum eſt teſtimonium
eius. Et ille ſcit ꝙ vera dicit: vt & vos

credatis. Facta ſunt enim hæc, vt ſcri-
ptura impleretur, Os non cõminue- Exo.12.g
tis ex eo. Et iterũ alia ſcriptura dicit, Nume.9.b
C Videbunt in quẽ transfixerũt. ℭ Poſt Zac.12.c
hæc autẽ rogauit Pilatum Ioſeph ab Mat.27.g
Arimathæa (eo quòd eſſet diſcipulus Mar.15.d
IESV, occultus autẽ propter metũ Luc.23.g
Iudæorũ) vt tolleret corpus IESV.
Et permiſit Pilatus. Venit ergo, & tu-
lit corpus IESV. Venit autẽ & Nico Supra.3.a
demus qui venerat ad IESVM no-
cte primum, ferens mixturã myrrhæ
& aloes quaſi libras centum. Accepe-
runt autẽ corpus IESV, & ligauerũt
illud linteis cũ aromatibus, ſicut mos
eſt Iudæis ſepelire. Erat autẽ in loco
vbi crucifixus eſt, hortus: & in horto
monumentũ nouum, in quo nõdum
quiſq; poſitus erat. Ibi ergo propter
paraſceuen Iudæorũ: quia iuxta erat
monumentũ poſuerunt IESVM.

CAPVT XX.

A VNa autem ſabbatorũ Maria
Magdalene venit mane cũ Mar.16.a
adhuc tenebræ eſſent ad Luc.24.a

monumentum:& videt lapidē ſubla
tum à monumēto. Currit ergo & ve
nit ad Simônem Petrū, & ad alium
diſcipulum quē amabat IESVS, &
dicit illis, Tulerūt dominum de mo
numento, & neſcimus vbi poſuerūt
eum. Exījt ergo Petrus, & ille alius di
ſcipulus, & venerūt ad monumentū.
Currebāt autē duo ſimul: & ille alius
diſcipulus præcucurrit citius Petro,
& vēnit primus ad monumētum. Et B
cum ſe inclinaſſet, vidit poſita lintea
mina, non tamē introiuit. Venit ergo
Simon Petrus ſequēs eū: & introiuit
in monumētum, & videt linteamina
poſita, & ſudariū quod fuerat ſuper
caput eius, nō cum linteaminibus po
ſitum, ſed ſeparatim inuolutū in vnū
locum. Tunc ergo introiuit & ille di
ſcipulus qui venerat primus ad mo
numentū; & vidit & credidit. nondū
enim ſciebant ſcripturā, ꝙ oporteret
eum à mortuis reſurgere. Abierunt C
Mat.28.a ergo rurſus diſcipuli ad ſemetipſos.
Mar.16.b ¶ Maria autem ſtabat ad monumen

tum, foris plorans. Dum ergo fleret,
inclinauit ſe in monumentū: & videt
duos angelos in albis ſedētes, vnum
ad caput & vnū ad pedes, vbi poſitū
fuerat corpus IESV. Dicunt ei illi,
Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia
tulerūt dominum meū: & neſcio vbi
poſuerunt eum. Hæc cum dixiſſet, cō
uerſa eſt retrorſum, & vidit IESVM
ſtantē: & nō ſciebat ꝙ IESVS eſſet.
D Dicit ei IESVS, Mulier, quid ploras?
Quē quęris? Illa exiſtimans ꝙ hortu
lanus eſſet, dicit ei, Domine, ſi tu ſu-
ſtuliſti eum, dicito mihi vbi poſuiſti
eū: & ego eum tollā. Dicit ei IESVS,
Maria. Cōuerſa illa dicit ei, Rabboni,
quod dicit̃ magiſter. Dicit ei IESVS,
Noli me tangere. nōdum enim aſcen
E di ad patrē meum. Vade autem ad fra
tres meos, & dic eis, Aſcendo ad pa-
trem meum & patrem veſtrū, deum
meum & deum veſtrū. Venit Maria
Magdalene annuntians diſcipulis, Vi
di dominū, & hęc dixit mihi. ¶ Cum Mar.16.c
ergo veſpera eſſet die illo, vna ſabba Luc.24.f

torum, & fores eſſent clauſæ, vbi erát
diſcipuli congregati propter metum
Iudæorum. vênit IESVS & ſtetit in
1.cor.15.a medio, & dicit eis, Pax vobis. Et cum
hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & la-
tus. Gauiſi ſunt ergo diſcipuli, viſo dó
mino. Dixit ergo eis iterum, Pax vo-
bis. ſicut miſit me pater, & ego mitto
vos. Hæc cum dixiſſet, inſufflauit: &
dicit eis, Accipite ſpiritum ſanctum. F
Mat.18.c quorũ remiſeritis peccata, remittun-
tur eis: & quorum retinueritis, retéta
ſunt. Thomas autem vnus ex duode-
cim, qui dicitur Didymus, non erat
cum eis quando venit IESVS. Dixe
runt ergo ei alij diſcipuli, Vidimus dó
minum. Ille autẽ dixit eis, Niſi vide-
ro in manibus eius figuram clauorũ,
& mittam digitum meum in locũ cla
uorum, & mittã manum meam in la
tus eius: non credã. & poſt dies octo,
iterũ erant diſcipuli eius intus & Tho
mas, cum eis. Venit IESVS ianuis
clauſis, & ſtetit in medio, & dixit eis,
Pax vobis. Deinde dicit Thomæ, In- G

fer digitum tuum huc,& vide manus
B meas:& affer manum tuam,& mitte
in latus meũ:& noli eſſe incredulus,
ſed fidelis. Reſpõdit Thomas,& dixit
ei, Dominus meus,& deus meus. Di-
cit ei IESVS, Quia vidiſti me Tho-
ma, credidiſti: beati qui non viderunt
& crediderunt. ¶ Multa quidẽ & alia
ſigna fecit IESVS in conſpectu diſci
pulorum ſuorũ, quæ non ſunt ſcripta
in libro hoc. Hæc autem ſcripta ſunt,
C vt credatis quòd IESVS eſt CHRI
STVS filius dei:& vt credentes, vitã
habeatis in nomine eius.

CAVTP XXI.

A POſtea manifeſtauit ſe ite-
rum IESVS ad mare Ti-
beriadis. Manifeſtauit au-
tem ſic: Erãt ſimul Simon
Petrus & Thomas, qui dicitur Didy-
mus & Nathanael qui erat à Cana Ga
lilææ,& filij zebedæi,& alij ex diſci-
pulis eius, duo. Dicit ei Simõ Petrus,
Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus &
nos tecũ. Et exierunt & aſcenderũt in

nauim ſtatim: & illa nocte nihil pren
diderunt. Mane autẽ facto, ſtetit IE- B
SVS in litore: non tamen cognoue-
runt diſcipuli ꝙ IESVS eſſet. Dicit
ergo eis IESVS, Pueri, nunquid pul
mentarij habetis? Reſponderunt ei,
Non. At ille dicit eis, Mittite in dexte
ram nauigij, rete: & inuenietis. Miſe-
runt ergo: & iam non valebant illud
trahere præ multitudine piſciũ. Dicit
ergo diſcipulus ille quẽ diligebat IE-
SVS, Petro, Dominus eſt. Simon er- C
go Petrus cũ audiſſet ꝙ dominus eſt:
tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus)
& miſit ſe in mare. Alij autẽ diſcipuli
nauigio venerunt (non enim longe
erant à terra, ſed quaſi cubitis ducen-
tis) trahẽtes rete piſcium. Vt ergo de-
ſcenderunt in terram, vident prunas
poſitas, & piſcem ſuperpoſitũ & pa-
nem. Dicit eis IESVS, Afferte de pi-
ſcibus quos prendidiſtis nunc. Aſcen
dit Simon Petrus, & traxit rete in ter
ram, plenum magnis piſcibus, centũ
quinquaginta tribus. Et cũ tot eſſent,

D nõ eſt ſciſſum rete. Dicit eis IESVS,
venite prandete. Et nemo audebat di
ſcipulorum interrogare eũ, Tu quis
es? ſcientes ꝙ dominus eſt. Et venit
IESVS, & accipit panem & dat eis,
& piſcẽ ſimiliter. Hoc iam tertio ma-
nifeſtatus eſt IESVS diſcipulis ſuis,
cum ſurrexiſſet à mortuis. ¶ Cũ er-
go prãdiſſent, dicit Simôni Petro IE
SVS, Simon Iona, diligis me plus ꝙ̃
E hi? Dicit ei, Etiã domine, tu ſcis quòd
amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos? Di
cit ei iterũ, Simon Iona, diligis me?
Ait illi, Etiam domine, tu ſcis ꝙ amo
te. Dicit ei, Paſce agnos meos. Dicit ei
tertio, Simon Iona, amas me? Contri
ſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertio,
amas me: & dixit ei, Domine, tu om-
nia noſti: tu ſcis quòd amo te. Dicit ei
IESVS, Paſce oues meas. Amẽ amẽ 1.Pet.1.e
F dico tibi, cũ eſſes iunior, cingebas te,
& ambulabas quo volebas: cum autẽ
ſenueris, extẽdes manus tuas, & alius
te cinget, & ducet quò non vis. Hoc
autẽ dixit, ſignificans qua morte cla-

rificaturus eſſet deum. Et cum hoc di G
xiſſet, dicit ei, Sequere me. Cōuerſus
Petrus vidit illum diſcipulum quem
diligebat IESVS, ſequentem, qui &
recubuit in cœna ſuper pectus eius: &
dixit, Domine quis eſt qui tradit te?
Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dicit
IESV, Domine, hic autē quid? Dicit G
ei IESVS, Si eum volo manere do-
nec veniam: quid ad te? tu me ſeque-
re. Exiuit ergo ſermo iſte inter fratres
ꝙ diſcipulus ille non moritur. Et nō
dixit ei IESVS, Non moritur: ſed, Si
eum volo manere donec veniā, quid
ad te? Hic eſt diſcipulus ille qui teſti-
moniū perhibet de his, & ſcripſit hęc:
& ſcimus ꝙ verum eſt teſtimonium
eius. Sunt autē & alia multa quę fecit
IESVS: quæ ſi ſcribantur per ſingu-
la, nec ipſum arbitror mūdum capere
poſſe eos qui ſcriberentur, libros.

EVANGELII SECVNDVM
IOANNEM, FINIS.

ACTA APOSTOLORVM.

A PRimum quidem ſermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit IESVS & facere & docere, uſq; in diem qua præcipiens apoſtolis per ſpiritum ſanctũ, quos elegit, aſſumptus eſt: quibus & præbuit ſeipſum viuum poſt paſſionem ſuam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno dei. Et conueſcens præcepit eis, ab Hieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſioné patris, Quam audiſtis (inquit) ex me: Luc. 24. g
quia Ioannes quidé baptizauit aqua, vos autem baptizabimini ſpiritu ſancto, non poſt multos hos dies. Igitur qui conuenerant, interrogabãt eum, dicentes, Domine, ſi in tempore hoc

reſtitues regnum Iſrael? Dixit autem
eis, Non eſt veſtrum noſſe tempora
vel momēta, quæ pater poſuit in ſua
ipſius poteſtate: ſed accipietis virtu/
tem ſuperuenientis ſpiritus ſancti in
vos, & eritis mihi teſtes in Hieruſa/
lem, & in omni Iudæa, & Samaria, &
Luc.24.g vſq; ad vltimum terræ. Et cum hæc
dixiſſet, videntibus illis, eleuatus eſt:
& nubes ſuſcępit eum ab oculis eorū.
Cumq; intuerentur in cœlum, eūtem
illum ecce duo viri aſtiterunt iuxta il
los in veſtibus albis, qui & dixerunt,
Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in
cœlum? hic IESVS, qui aſſumptus
eſt à vobis in cœlum, ſic veniet, quē/
admodum vidiſtis eum euntē in cœ/
lum. Tunc reuerſi ſunt Hieroſolymā
à monte qui vocatur Olïueti, qui eſt
iuxta Hieruſalem, ſabbati habēs iter.
Et cum introiſſent, aſcenderūt in cœ/
naculum vbi manebat Petrus & Ioā
nes, & Iacôbus & Andreas, Philip/
pus & Thomas, Bartholomæus &
Matthęus, Iacôbus Alphæi, & Simō C
Zelotes,

Zelotes, & Iudas Iacôbi. hi omnes
erant perſeuerātes vnanimiter in ora
tione & obſecratione cum mulierib⁹
& MARIA matre IESV, & fratri-
bus eius. ℭ In diebus his exurgens
Petrus in medio diſcipulorum dixit.
(Erat autem turba hominum ſimul,
ferè centū viginti) Viri fratres, opor-
tuit impleri ſcripturam hanc quā præ
dixit ſpiritus ſanctus per os Dauid de Pſal.40.c
Iuda qui fuit dux eorum qui cōpre- Ioan.10.c
henderūt IESVM: quia numeratus
erat nobiſcum, & ſortitus erat ſortem
miniſterij huius. Et hic quidem poſſe
dit agrum de mercede iniquitatis, &
ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa Mat.17.d
ſunt omnia viſcera eius. Et notum fa-
ctum eſt omnibus habitantibus Hie-
ruſalem: ita vt appellaretur ager ille,
lingua eorū, Aceldema, hoc eſt, ager
D ſanguinis. Scriptum eſt enim in libro
pſalmorum, Fiat cōmoratio eius de- Pſal.68.c
ſerta: & non ſit qui inhabitet in ea. Et
epiſcopatum eius accipiat alter. Opor Pſa.108.b
tet ergo ex his viris qui nobiſcū ſunt

congregati in omni tempore, quo in-
trauit & exiuit inter nos domin⁹ IE
SVS, incipiens à baptiſmate Ioãnis
vſq; in diem qua aſſumptus eſt à no-
bis, teſtem reſurrectionis eius nobiſ-
cum fieri vnum ex iſtis. Et ſtatuerunt
duos, Ioſeph, qui vocatur Barſabas,
qui cognominatus eſt Iuſtus: & Ma-
thiam, Et orantes, dixerunt, Tu domi
ne, qui corda noſti omnium, oſtende
quem elegeris ex his duobus vnum,
accipere locũ miniſterij huius & apo-
ſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iu-
das vt abiret in locum ſuum. Et dede
runt ſortes eorum: & cecidit ſors ſu- B
per Mathiam, & annumeratus eſt cũ
vndecim apoſtolis.

CAPVT II.

ET cum cõpleretur dies pen A
tecõſtes, erant omnes pari-
ter in eodem loco: & factus
eſt repente de cœlo ſonus,
tanquam aduenientis ſpiritus vehe-
mentis, & repleuit totam domũ vbi
erant ſedentes. Et apparuerũt illis di-

ſpertitæ linguæ tanquã ignis, ſeditq́ꝫ
ſuper ſingulos eorum: & repleti ſunt
omnes ſpiritu ſancto, & cœperunt lo
qui alijs linguis ,ꝑut ſpiritus ſanctus
C dabat eloqui illis. Erant autẽ in Hie-
ruſalẽ habitantes Iudęi, viri religioſi
ex omni natione quę ſub cœlo eſt. Fa
cta autem hac voce, conuenit multi-
tudo, & mente confuſa eſt, quoniam
audiebat vnuſquiſqꝫ lingua ſua illos
loquentes. Stupebant autem omnes,
& mirabantur, adinuicem dicentes,
B Nonne ecce omnes iſti qui loquũtur,
Galilæi ſunt? & quomodo nos audi-
mus vnuſquiſqꝫ linguam noſtram, in
qua nati ſumus? Parthi, & Medi, &
Elamitæ & habitãtes Meſopotamiã,
Iudęam, & Cappadociam, Pontum,
& Aſiam, Phrygiam, & Pamphiliam,
Ægyptum, & partes Libyæ, quæ eſt
circa Cyrenen, & aduenæ Romani,
Iudæi quoqꝫ & Proſelyti, Cretes, &
Arabes: audimus eos loquentes no-
ſtris linguis magnalia dei. Stupebant
autem omnes: & mirabantur, adinui

cem dicentes, Quidnā vult hoc eſſe?
Alij autem irridentes, dicebant, Mu/
ſto pleni ſunt iſti. Stās autem Petrus
cum vndecim, leuauit vocem ſuam,
& locutus eſt eis, Viri Iudęi, & qui ha C
bitatis Hieruſalem vniuerſi, hoc vo/
bis notū ſit, & auribus percipite ver/
ba mea. Non enim ſicut vos æſtima/
tis, hi ebrij ſunt, cum ſit hora diei ter/
tia: ſed hoc eſt quod dictū eſt per pro/
Ioel. 2. g phetam Ioel, & erit in nouiſſimis die
bus, dicit dominus, effundam de ſpi/
ritu meo ſuper omnē carnem: & pro/
phetabunt filij veſtri & filiæ veſtrę. &
iuuenes veſtri viſiones videbunt, &
ſeniores veſtri ſomnia ſomniabūt. Et
quidem ſuper ſeruos meos, & ſuper
ancillas meas in diebus illis effundā
de ſpiritu meo, & prophetabunt: &
dabo prodigia in cœlo ſurſum, & ſi/
gna in terra deorſum, ſanguinem &
ignem & vaporem fumi. Sol conuer
tetur in tenebras, & luna in ſanguinē,
antequā veniat dies domini magnus
Rom. 10. c & manifeſtus. Et erit: omnis quicūqȝ

inuocauerit nomen domini, ſaluus
erit. Viri Iſraelitæ, audite verba hæc,
IESVM Nazarenum, virum appro-
batum à deo in vobis virtutibus &
prodigijs & ſignis quæ fecit deus per
illum in medio veſtri, ſicut vos ſcitis:
hunc definito conſilio & præſcientia
dei traditũ, cum accępiſſetis, per ma-
nus iniquorum affigentes, interemi-
ſtis. quem deus ſuſcitauit ſolutis do-
loribus mortis, iuxta quod impoſſi-
bile erat teneri illũ ab ea. Dauid enim Pſal. 15. e
dicit de eo. Prouidebam dominũ in
cóſpectu meo ſemper: quoniam à de-
xtris eſt mihi ne cómouear. propter
hoc lætatum eſt cor meum, & exul-
tauit lingua mea: inſuper & caro mea
D requieſcet in ſpe, Quoniam non de-
relinques animam meam in inferno,
nec dabis ſanctum tuum videre cor-
ruptionem. Notas mihi feciſti vias vi
tę: replebis me iocunditate cum facie
tua. Viri fratres, liceat audenter dice-
re ad vos de patriarcha Dauid, quod 3. Reg. 2. b
& defunctus eſt, & ſepultus eſt: & ſe-

pulcrum eius eſt apud nos, vſq; in ho
diernum diem. Propheta igitur cum
Pſal.131.c eſſet, & ſciret ꝙ iureiurando iuraſſet
illi deus de fructu lumbi eius ſedere
ſuper ſedem eius: præuidens locutus
eſt de reſurrectione CHRISTI, ꝙ
neque derelicta eſt in inferno anima
eius, neq; caro eius vidit corruptio-
nem. Húc IESVM reſuſcitauit deus,
cuius nos omnes, teſtes ſumus. De-
xtera igitur dei exaltatus, & promiſ-
ſione ſpiritus ſancti accepta à patre,
effudit hoc donum quod vos vide-
tis & auditis. Non enim Dauid aſcen- F
Pſal.109.a dit in cœlum: dicit autem ipſe, Dixit
dominus domino meo, ſede à dex-
tris meis, Donec ponã inimicos tuos
ſcabellum pedum tuorum. Certiſſi-
me ſciat ergo omnis domus Iſrael ꝙ
& dominum eum, & Chriſtum fecit
deus, hunc IESVM, quem vos cru-
cifixiſtis. His autem auditis, compun
cti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum
& ad reliquos apoſtolos, Quid facie-
mus viri fratres? Petrus autem ad il-

los; Pœnitentiam (inquit) agite, & ba
ptizetur vnuſquiſq; veſtrum in no-
mine IESV CHRISTI in remiſ-
ſionem peccatorum: & accipietis do
num ſpiritus ſancti. Vobis enim facta
eſt repromiſſio, & filijs veſtris, & om
nibus qui longe ſunt, quoſcunq; ad-
uocauerit domin⁹ deus noſter. Alijs
etiam verbis plurimis teſtificatus eſt,
G & exhortabatur eos, dicens, Saluami
ni à generatione iſta praua. Qui ergo
libenter receperunt ſermonem eius,
baptizati ſunt: & appoſitę ſunt in die
illa, animæ circiter ter mille. Erant au
tem perſeuerãtes in doctrina apoſto-
lorum, & cõmunicatione, & fractio-
ne panis & orationibus. Fiebat autẽ
omni animæ timor: multa quoque
prodigia & ſigna per apoſtolos fiebãt
in Hieruſalem, & metus erat magnus
in vniuerſis. Omnes autem qui crede
bant, erant pariter, & habebãt omnia
communia. Poſſeſſiones & ſubſtan-
tias vendebant, & diuidebant illa om
nibus prout cuiq; opus erat. Quoti-

die quoque perdurantes vnanimiter
in templo,& frangentes circa domos
panem ſumebant cibum cum exulta
tione & ſimplicitate cordis, collau/
dantes deum,& habentes gratiam ad
omnem plebé. Dominus auté adde/
bat qui ſalui fierent quotidie eccleſię.

CAPVT III.

SImul autem Petrus & Io A
annes aſcendebant in tem/
plum,ad horam orationis
nonam. Et quidam vir qui
erat claudus ex vtero matris ſuæ,ba/
ſulabatur: quem ponebant quotidie
ad portam templi, quæ dicitur Spe/
tioſa,vt peteret eleemoſynam ab in/
troeuntibus in templum. Is cum vi/
diſſet Petrum & Ioannem incipien/
tes introire in templum, rogabat vt
eleemoſynam acciperet. Intuens au/
tem in eum Petrus cum Ioanne, di/
xit, Reſpice in nos. At ille intendebat
in eos,ſperans ſe aliquid accępturum
ab eis. Petrus autem dixit, Argentum
& aurum non eſt mihi: quod auté ha

beo, hoc tibi do, In nomine IESV
CHRISTI Nazareni ſurge, & am/
B bula. Et apprehēſa manu eius dextra,
alleuauit eū. & protinus conſolidatę
ſunt baſes eius & plantę. Et exiliens,
ſtetit, & ambulabat: & intrauit cum il
lis in templum ambulans, & exiliēs,
& laudans deum. Et vidit omnis po/
pulus eum ambulantem, & laudan/
tem deum. Cognoſcebant autem illū
quòd ipſe erat qui ad eleemoſynā ſe/
debat ad Spetioſam portam templi:
& impleti ſunt ſtupore & extaſi in eo
quod contigerat illi. Cum teneret au
tem is qui ſanatus fuerat claudus, Pe
trum & Ioānem, cucurrit omnis po/
pulus ad eos ad porticum quæ appel
latur Salomonis, ſtupētes. Videns au
tem Petrus, reſpondit ad populum,
Viri Iſraelitæ, quid miramini in hoc,
C aut nos quid intuemini, quaſi noſtra
virtute aut pietate fecerimus hūc am
bulare? Deus Abraham, & deus Iſaac,
& deus Iacob, deus patrū noſtrorum
glorificauit filium ſuū IESVM, quē Mat. 27.c

Mar. 15. b vos quidẽ tradidiſtis & negaſtis ante
Luc. 23. c faciem Pilati, iudicante illo dimitti.
Ioan. 18. g Vos autem ſanctum & iuſtum nega- C
ſtis, & petiſtis virum homicidam do
nari vobis: authorẽ vero vitæ inter-
feciſtis, quem deus ſuſcitauit à mor-
tuis, cuius nos teſtes ſumus. Et in fide
nominis eius, hunc quem vos vide-
tis & noſtis, confirmauit nomẽ eius:
& fides quæ per eum eſt, dedit illi in-
tegram ſanitatem iſtam in conſpectu
omnium veſtrûm. Et nũc fratres ſcio
quòd per ignorãtiam feciſtis, ſicut &
principes veſtri. Deus autem quę prę
nuntiauit per os omnium propheta-
rum ſuorũ, pati CHRISTVM ſuũ,
impleuit ſic. Pœniteat vos igitur &
conuertimini, vt deleãtur peccata ve
ſtra: vt cum venerint tempora refrige
rij à cõſpectu domini, & miſerit eum
qui prædicatus eſt vobis IESVM D
CHRISTVM, quem oportet quidẽ
cœlum ſuſcipere vſq; in tẽpora reſti-
tutionis omniũ quæ locutus eſt deus
per os ſanctorũ ſuorum à ſeculo pro-

phetarum. Moyſes quidem ad patres dixit, Prophetam ſuſcitabit vobis do minus deus veſter de fratrib⁹ veſtris tanquã me: ipſum audietis iuxta om nia quæcunque locutus fuerit vobis. Erit autem: omnis anima quæ nõ au dierit prophetam illum, extermina bitur de plebe. Sed & omnes prophe tæ, à Samuel, & deinceps qui locuti ſunt, etiam annũtiauerunt dies iſtos. Vos eſtis filij prophetarũ & teſtamen

8 ti, quod diſpoſuit deus ad patres no ſtros, dicens ad Abraham, Et in ſemi ne tuo benedicentur omnes familiæ terræ. Vobis primum deus ſuſcitans filium ſuum, miſit eum benedicẽtem vobis; vt conuertat ſe vnuſquiſque à nequitijs ſuis.

Deu. 18. c

Gen. 22. c

CAPVT IIII.

A LOquentibus autem illis ad populum, ſuperuenerũt ſa cerdotes & magiſtratus tẽ pli & ſadducæi dolentes ꝙ docerent populum, & annũtiarent in IESV reſurrectionem ex mortuis: &

iniecerunt in eos manus, & poſuerũt
eos in cuſtodiam in poſterum diem.
erat autem iam veſpera. Multi autem
eorum qui audierant verbum, credi-
derunt: & factus eſt numerus virorũ,
quaſi quinq; millia. Factum eſt autẽ
poſtero die, vt congregarentur prin-
cipes eorum, & ſeniores, & ſcribæ in
Hieruſalem, & Annas princeps ſacer-
dotum, & Caiphas, & Ioãnes, & Ale
xander, & quotquot erant de genere
ſacerdotali. Et ſtatuentes eos in me- B
dio, interrogabant, in qua virtute aut
in quo nomine feciſtis hoc vos? Tunc
Petrus repletus ſpiritu ſancto, dixit
ad eos, Principes populi & ſeniores,
ſi nos hodie diiudicamur ꝙ benefa-
ctum ſit homini infirmo, in quo iſte
ſaluus factus ſit: notum ſit omnibus
vobis & omni plebi Iſrael, ꝙ in no-
mine domini noſtri IESV CHRI-
STI Nazareni quẽ vos crucifixiſtis,
quẽ deus ſuſcitauit à mortuis, in hoc
Pſal.117.d iſte aſtat corã vobis ſanus. Hic eſt la-
Mat.21.d pis qui reprobatus eſt à vobis ædifi-

cantibus, qui factus eſt in caput angu Mar.12.a
li: & non eſt in alio aliquo ſalus. Nec Luc.20.c
enim aliud nomen eſt ſub cœlo datū Eſa.28.d
hominibus, in quo oporteat nos ſal- 1.Pet.2.a
C uos fieri. Videntes autem Petri con- Rom.9.g
ſtantiam & Ioannis, comperto ꝙ ho
mines eſſent ſine literis, & idiotę, ad-
mirabātur, & cognoſcebant eos quòd
cum IESV fuerāt: hominem quoq;
vidētes ſtantem cum eis qui curatus
fuerat, nihil poterant cōtradicere. Iuſ
ſerunt autem eos foras extra conciliū
ſecedere: & conferebant adinuicē di-
cētes, Quid faciemus hominibꝰ iſtis?
quoniam quidem notum ſignum fa-
ctum eſt per eos, omnibus habitanti-
bus Hieruſalē manifeſtum eſt: & nō
D poſſumus negare. Sed ne amplius di
uulgetur in populum, comminemur
eis, ne vltra loquātur in nomine hoc
vlli hominum. Et vocantes eos, denū
tiauerūt ne omnino loquerētur neq;
docerēt in nomine IESV. Petrus ve
ro & Ioānes reſpondentes, dixerunt
ad eos, Si iuſtum eſt in conſpectu dei,

vos potius audire q̃ deum, iudicate:
non enim poſſumus quæ vidimus &
audiuimus non loqui. At illi commi
nantes, dimiſerunt eos: non inuenien
tes quomodo punirent eos, propter D
populum: quia omnes glorificabant
deum in eo quod acciderat. Annorũ
enim erat ampli⁹ quadraginta homo
in quo factum fuerat ſignum iſtud ſa
nitatis. ¶ Dimiſſi autem, venerũt ad E
ſuos: & annuntiauerunt eis quæcũq;
ad eos principes ſacerdotum & ſenio
res dixiſſent. Qui cũ audiſſent, vna-
nimiter leuauerunt vocem ad deum:
& dixerũt, Domine, tu es deus qui fe
ciſti cœlum & terram, mare & omnia
quæ in eis ſunt, qui per os Dauid pue
Pſal.2.a ri tui dixiſti, Quare fremuerunt gen-
tes, & populi meditati ſunt inania?
Aſtiterunt reges terræ, & principes cõ
uenerũt in vnum aduerſus dominũ,
& aduerſus CHRISTVM eius. Cõ F
uenerũt enim verè aduerſus ſanctum
puerum tuum IESVM quẽ vnxiſti,
& Herodes & Pontius Pilatus, cum

gentibus & populis Iſrael, facere quę
manus tua & conſilium tuum decre/
uerat fieri. Et nunc domine reſpice in
minas eorũ, & da ſeruis tuis cũ omni
fiducia loqui verbum tuum, in eo ꝙ
manum tuam extẽdas ad ſanitates &
ſigna & prodigia fieri per nomen ſan
cti filij tui IESV. Et cũ oraſſent, mo/
A tus eſt locus in quo erant cõgregati:
& repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto.
& loquebãtur verbum dei cum fidu/
G cia. Multitudinis autem credentium
erat cor vnũ & anima vna: nec quiſq̃
eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum
eſſe dicebat, ſed erant illis omnia cõ/
munia. Et virtute magna reddebant
apoſtoli teſtimonium reſurrectionis
IESV CHRISTI domini noſtri:
& gratia magna erat in omnib⁹ illis.
Neq; enim quiſq; egens erat inter il/
los. Quotquot eni poſſeſſores agro/
rum aut domorum erant, vendentes
E afferebant pretia eorum quę vende/
bant, & ponebant ante pędes apoſto/
lorum. Diuidebatur autem ſingulis

prout cuiq; opus erat. Ioſes auté qui cognominatus eſt Barnabas ab apoſtolis (quod eſt interpretatum, filius conſolationis) Leuites, Cyprius genere, cum haberet agrũ, vendidit eũ, & attulit pretium, & poſuit ante pedes apoſtolorum.

CAPVT V.

VIr autem quidam nomine Ananias cũ Sapphira vxore ſua védidit poſſeſſioné, & fraudauit de pretio, conſcia etiam vxore ſua: & afferens partem quãdam, ad pedes apoſtolorum poſuit. Dixit autem Petrus, Anania, cur impleuit ſatanas cor tuũ mentiri te ſpiritui ſancto, & fraudare de pretio agri? Nónne manés tibi manebat, & venundatus in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo hanc ré? Non es métitus hominibus, ſed deo. Audiens auté Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes qui audierunt. Surgentes autem iuuenes, amouerũt eum,

eum,& efferētes ſepelierunt. Factum
eſt autem quaſi horarū trium ſpatiū,
& vxor ipſius, neſciens quod factum
fuerat, introiuit. Dixit autē ei Petrus,
dic mihi, ſi tanti agrū vendidiſtis? At
C illa dixit, Etiam, tanti. Petrus autē ait
ad eam, Quid vtiq; conuenit vobis
tentare ſpiritum domini? Ecce pedes
eorum qui ſepelierunt virum tuū, ad
oſtium: & efferēt te. Confeſtim ceci-
dit ante pedes eius, & expirauit. In-
trantes autem iuuenes, inuenerunt il
lam mortuam: & extulerunt & ſepe-
lierūt ad virum ſuum. Et factus eſt ti-
mor magnus in vniuerſa eccleſia, &
C in omnes qui audierūt. ¶ Per manus
autem apoſtolorum fiebant ſigna &
prodigia multa in plebe. Et erāt vna-
nimiter omnes ī porticu Salomonis.
Cęterorū autem nemo audebat ſe cō
iungere illis: ſed magnificabat eos po
pulus. Magis autē augebatur creden
tium in domino, multitudo virorū
ac mulierū: ita vt in plateas eijcerent
infirmos, & ponerēt in lectulis ac gra

batiſ,vt veniẽte Petro ſaltem vmbra
illius obumbraret aliquem illorum.
Concurrebat autem & multitudo vi
cinarum ciuitatum Hieruſalem,affe-
rentes ægros & vexatos à ſpiritibus
immũdis.qui curabanť omnes.Exur D
gens autẽ princeps ſacerdotũ & om-
nes qui cum illo erant, quæ eſt hære-
ſis ſadducęorum,repleti ſunt zelo: &
iniecerunt manus in apoſtolos,& po
ſuerũt eos in cuſtodia publica. Ange-
lus autẽ domini per noctem aperiens
ianuas carceris,& educens eos,dixit,
Ite: & ſtantes loquimini in tẽplo ple
bi omnia verba vitæ huius. Qui cum
audiſſent,intrauerũt diluculo in tem
plum, & docebãt. Adueniens autem
princeps ſacerdotũ & qui cũ eo erant,
conuocauerunt concilium, & ordinẽ
ſeniorum filiorum Iſrael: & miſerũt
ad carcerẽ vt adducerentur. Cum au-
tem veniſſent miniſtri, & non inue-
niſſent illos in carcerem,reuerſi nun-
tiauerunt dicẽtes, Carcerem quidem E
inuenimus clauſum cũ omni diligen

tiā & cuſtodes ſtātes ante ianuas: apē
rientes autem, neminem intus inue-
nimus. Vt autē audierunt hos ſermo-
nes & ſummus ſacerdos, & dux tem
pli & principes ſacerdotum, ambige-
bant de illis quidnā fieret. Adueniens
autem quidam, nūtiauit eis, Ecce viri
quos poſuiſtis in carcerem, ſunt in tē
plo ſtantes, & docētes populū. Tunc
abijt magiſtratus cū miniſtris & addu
xit illos ſine vi. timebant enim popu
lum, ne lapidarētur. Et cum adduxiſ-
ſent illos, ſtatuerūt in concilio. Et in-
terrogauit eos princeps ſacerdotū, di
cens, Nónne pręcipiēdo præcępimus
vobis ne doceretis in nomine iſto? &
ecce repleſtis Hieruſalē doctrina ve-
ſtra, & vultis inducere ſuper nos ſan-
guinem hominis iſtius. Reſpondens
autem Petrus & apoſtoli, dixerunt,
Obedire oportet deo magis, q̄ homi
nibus. Deus patrum noſtrorum ſuſci-
tauit IESVM, quē vos interemiſtis
F ſuſpendentes in ligno. Hunc principē
& ſaluatorem deus exaltauit dextera

ſua, ad dandam pœnitentiam Iſrael,
& remiſſionē peccatorum. & nos ſu-
mus ei teſtes horum verborum, quin
& ſpiritus ſanctus quē dedit deus om
nibus obedientibus ſibi. Hæc cum au
diſſent, diſſecabantur: & conſultabāt
interficere illos. Surgens autem qui-
dam in cōſilio phariſęus, nomine Ga
maliel, legis doctor, honorabilis vni-
uerſæ plebi, iuſſit foras modicū apo-
ſtolos ſecedere: dixitq; ad illos. Viri
Iſraelitæ, attēdite vobis ſuper homi-
nibus iſtis quid acturi ſitis. Ante hos
enim dies extitit Theudas, dicens ſe
eſſe aliquē, cui conſenſit numerus vi-
rorum circiter quadringētorum, qui
occiſus eſt: & omnes qui credebāt ei,
diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum.
Poſt hunc extitit Iudas Galilæus in G
diebus profeſſionis, & auertit popu-
lum multum poſt ſe, & ipſe periјt: &
omnes quotquot conſenſerunt ei, di-
ſperſi ſunt. Et nunc dico vobis, diſce-
dite ab hominibus iſtis, & ſinite illos.
quoniam ſi eſt ex hominibus conſiliū

hoc aut opus, diſſoluetur: ſi vero ex
a deo eſt, nõ poteritis diſſoluere, ne forte & deo repugnare videamini. Conſenſerunt autem illi. Et conuocantes apoſtolos, cæſis denũtiauerunt ne loquerentur in nomine IESV, & dimiſerũt eos. Et illi quidẽ ibant gaudẽtes à conſpectu cõcilij, quia digni habiti ſunt pro nomine IESV contumeliã pati. Omni autẽ die non ceſſabant in tẽplo & circa domos docẽtes & euangelizãtes IESVM CHRISTVM.

CAPVT VI.

A IN diebus autem illis, creſcente numero diſcipulorum, factum eſt murmur Græcorum aduerſus Hebræos, eo quòd deſpicerentur in miniſterio quotidiano viduę eorũ. Conuocantes autem duodecim, multitudinem diſcipulorũ, dixerunt, Non eſt æquum, nos derelinquere verbũ dei, & miniſtrare menſis. Conſiderate ergo fratres, viros ex vobis boni teſtimonij ſeptem, plenos ſpiritu ſancto

& ſapientia, quos cõſtituamus ſuper
hoc opus. Nos vero orationi & mini B
ſterio verbi inſtantes erimus. Et pla-
cuit ſermo coram omni multitudine.
Et elegerunt Stéphanum virum ple-
num fide & ſpiritu ſancto, & Philip-
pum, & Prochorum, & Nicanorem,
& Timonem, & Parmenam, & Nico-
laum aduenam Antiochenũ. Hos ſta-
tuerũt ante conſpectum apoſtolorũ:
& orantes impoſuerũt eis manus. Et
verbum dei creſcebat, & multiplica-
batur numerus diſcipulorũ in Hierù C
ſalem valde: multa etiam turba ſacer A
dotũ obediebat fidei. Stephanus autẽ
plenus gratia & fortitudine faciebat
prodigia & ſigna magna in populo.
Surrexerũt autem quidã de ſynago-
ga, quę appellatur Libertinorũ & Cy
reneſium, & Alexãdrinorum, & eorũ
qui erant à Cilicia & Aſia, diſputãtes
cum Stéphano: & non poterant reſi-
ſtere ſapientiæ & ſpiritui qui loqueba
tur. Tunc ſubmiſerũt viros, qui dice-
rent ſe audiuiſſe eum dicentem verba

blaſphemiæ in Moyſen & deum. Cō
mouerunt itaq; plebem, & ſeniores,
& ſcribas: & concurrentes rapuerunt
eum, & adduxerunt in concilium, &
ſtatuerunt falſos teſtes qui dicerent,
D Homo iſte nō ceſſat loqui verba ad-
uerſus locum ſanctum & legē. audi-
uimus enim eum dicentē, ꝙ IESVS
Nazarenus hic, deſtruet locum iſtū,
& mutabit traditiones quas tradidit
nobis Moyſes. Et intuentes eum om-
nes qui ſedebant in concilio, viderūt
faciem eius tanq; faciem angeli.

CAPVT VII.

A DIxit autem princeps ſacer
dotū, Si hæc ita ſe habent?
B At ille ait, Viri fratres & pa
tres audite. Deus gloriæ
apparuit patri noſtro Abrahę cū eſſet
in Meſopotamia, prius quàm mora-
retur in Charā, & dixit ad illum, Exi Gen.12.a
de terra tua, & de cognatione tua, &
veni in terram quā monſtrauero tibi.
Tunc exijt de terra Chaldæorū, & ha-
bitauit in Charan. Et inde poſtquam

mortuus eſt pater eius, tranſtulit illũ
in terram iſtam, in qua nunc vos habi
tatis. Et non dedit illi hæreditatem in
ea nec paſſum pedis: ſed repromiſit
dare illi eam in poſſeſſionẽ, & ſemini
eius poſt ipſum cum non haberet fi-
Gen̄.15.c liũ. Locutus eſt autẽ deus ſic, Quod
erit ſemen eius incola in terra aliena,
& ſeruituti eos ſubijcient, & male tra
ctabunt eos annis quadringentis: &
gentem cui ſeruierint, iudicabo ego,
Gen̄.17.b dixit deus, & poſt hæc exibunt, & ſer
Gen̄.21.a uient mihi in loco iſto. Et dedit illi te
Gen̄.25.c ſtamentũ circuncifionis, & ſic genuit
Ge.29.f.g Iſaac, & circuncidit eum die octauo:
30.a.35.c & Iſaac, Iacob: & Iacob duodecim
Gen̄.37.f patriarchas. Et patriarchæ æmulãtes, B
Ioſeph vendiderũt in Ægyptum. &
erat deus cum eo: & eripuit eũ ex om
nibus tribulationibus eius, & dedit ei
gratiã & ſapientiam in cõſpectu Pha
Gen̄.41.c raonis regis Ægyptiorum, & conſti-
tuit eum præpoſitum ſuper Ægyptũ
& ſuper omnẽ domum ſuam. Venit
autem fames in vniuerſam Ægyptũ,

& Chanaan, & tribulatio magna: & non inueniebant cibos patres noſtri.
Cum audiſſet autem Iacob eſſe fru- Geñ.42.a
mentum in Ægypto, miſit patres no
ſtros primum: & in ſecũdo cognitus
eſt Ioſeph à fratribus ſuis, & manife Geñ.45.a
ſtatum eſt Pharaoni genus eius. Mit
tens autẽ Ioſeph, accerſiuit Iacob pa
trem ſuum, & omnem cognationem Geñ.46.a
ſuã in animabus ſeptuagintaquinq;.
Et deſcendit Iacob in Ægyptum: & Geñ.49.d
defunctus eſt ipſe & patres noſtri. Et
tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt Geñ.50.b
in ſepulcro quod emit Abraham pre-
tio argenti à filijs Emor filij Sichem.
C Cum autem appropinquaret tẽpus
promiſſionis, quã confeſſus erat deus
Abrahæ, creuit populus & multipli-
catus eſt in Ægypto, quoaduſq; ſur- Exo.1.a
rexit alius rex in Ægypto, qui nõ ſcie
bat Ioſeph. Hic circunueniens genus
noſtrum, afflixit patres noſtros: vt ex
ponerent infantes ſuos, ne viuificarẽ-
tur. Eodem tẽpore natus eſt Moyſes, Exo.2.a
& fuit gratus deo, qui nutritus eſt tri

bus mēſibus in domo patris ſui. Ex
poſito autē illo, ſuſtulit eum filia Pha
raonis, & nutriuit eum ſibi in filium.
Et eruditus eſt Moyſes omni ſapiētia
Ægyptiorum: & erat potēs in verbis
& in operibus. Cum autē impleretur
ei quadraginta annorū tempus, aſcē-
dit in cor eius vt viſitaret fratres ſuos
filios Iſrael. Et cum vidiſſet quēdam
iniuriam patiētem, vindicauit illum:
& fecit vltionem ei qui iniuriam ſuſti
nebat, percuſſo Ægyptio. Exiſtima-
bat autē intelligere fratres ſuos quòd
deus per manum ipſius daret ſalutē
Exod. 2. c illis. At illi non intellexerunt. Sequēti
vero die apparuit illis litigantibus: &
recōciliabat eos in pace, dicens, Viri, D
fratres eſtis: vt qd nocetis alterutrū?
Qui autem iniuriā faciebat proximo,
repulit eum dicens, Quis te cōſtituit
principem & iudicem ſuper nos? num
quid interficere me tu vis, quēadmo-
dum interfeciſti heri Ægyptiū? Fugit
autem Moyſes in verbo iſto: & factus
eſt aduena in terra Madian, vbi gene-

rauit filios duos. Et expletis ānis qua draginta, apparuit illi in deſerto mon tis Sina angelus in igne flammę rubi. Moyſes autem videns, admiratus eſt viſum. Et accedente illo vt cōſidera/ ret, facta eſt ad eū vox domini dicēs, Ego ſum deus patrum tuorum, deus Abraham, deus Iſaac, & deus Iacob. Tremefactus autem Moyſes, non au/ debat conſiderare. Dixit autem illi do minus, Solue calceamentum pedum tuorum. locus enim in quo ſtas, terra
E ſancta eſt. Videns vidi afflictionē po/ puli mei qui eſt in Ægypto, & gemi/ tum eorū audiui, & deſcendi liberare eos. Et nunc venito, & mittam te in Ægyptum. Hunc Moyſen quem ne/ gauerunt dicentes, Quis te conſtituit principem & iudicem? hūc deus prin cipem & redēptorem miſit, cū manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens prodigia & ſigna in terra Ægypti, & in rubro mari, & in deſerto annis quadraginta. Hic eſt Moyſes qui dixit filijs Iſrael, Prophe

Exo. 3. a

Exo. 7, 8. 9. 10. 11. 14

Exo. 16. a

Deu.18.c tam ſuſcitabit vobis deus de fratrib⁹
Exo.19.a veſtris tanq̃ me: ipſum audietis. Hic
eſt qui fuit in eccleſia in ſolitudine cũ
angelo qui loquebatur ei in mõte Si-
na: & cum patribus noſtris, qui accę-
pit verba vitæ dare nobis. Cui nolue
runt obedire patres noſtri: ſed repu-
lerunt & auerſi ſunt cordibus ſuis in
Exo.32.a Ægyptum, dicẽtes ad Aaron, Fac no
bis deos qui pręcedãt nos: Moyſi enĩ
huic qui eduxit nos de terra Ægypti,
neſcimus quid factum ſit. Et vitulum
fecerunt in diebus illis, & obtulerunt
hoſtiam ſimulacro, & lætabantur in
operibus manuum ſuarum. Cõuertit
ſe autem deus, & tradidit eos ſeruire
militiæ cœli, ſicut ſcriptũ eſt in libro
Amos.5.g prophetarũ, Nunquid victimas & ho
ſtias obtuliſtis mihi annis quadragin
ta in deſerto, domus Iſrael? Et ſuſcę-
piſtis tabernaculum Moloch & ſidus
dei veſtri Remphã, figuras quas feci-
ſtis, adorare eas. Et tranſferam vos vl
Exo.25.d tra Babylonem. Tabernaculum teſti- F
Hebr.8.b monij fuit patribus noſtris in deſer-

to, ſicut diſpoſuit illis deus, loquens
ad Moyſen vt faceret illud ſecūdum
formam quā viderat. Quod & indu-
xerunt, qui ſucceſſerunt, patres noſtri
cum Ieſu in poſſeſſionem gentium:
quas expulit deus à facie patrum no-
ſtrorū vſq; in diebus Dauid, qui inue
nit gratiam ante deū, & petijt vt inue 1.Re.16.c
niret tabernaculum deo Iacob. Salo Pſal.131.a
mon autē ędificauit illi domum. Sed 1.Par.17.c
excelſus, non in manufactis tēplis ha 3.Reg.6.a
bitat, ſicut per prophetam dicit, Cœ- Infra.17.f
lum mihi ſedes eſt, terra autem, ſcabel Eſa.66.a
lum pedum meorum. Quā domum
ædificabitis mihi, dicit dominus: aut
quis loc⁹ requietionis meæ eſt? Nón-
ne manus mea fecit hęc omnia? Dura
ceruice & incircuncifi cordibus & au
ribus, vos ſemper ſpiritui ſancto reſi-
ſtitis: ſicut patres veſtri & vos. Quem
prophetarum non ſunt perſecuti pa-
G tres veſtri? Et occiderunt eos qui præ
nuntiabāt de aduentu iuſti, cuius vos
nunc proditores & homicidę fuiſtis:
qui accępiſtis legem in diſpoſitione

angelorū,& non cuſtodiſtis. Audien-
tes autem hæc, diſſecabantur cordi-
bus ſuis, & ſtridebant dentibus in eū.
Cum autem eſſet plenus ſpiritu ſan-
cto: intendens in cœlum, vidit gloriā
dei, & IESVM ſtātem à dextris dei.
Et ait, Ecce video cœlos apertos, & fi
lium hominis ſtantem à dextris dei.
Exclamantes autē voce magna, conti
nuerunt aures ſuas. & impetum fece-
runt vnanimiter in eum. Et eijcientes
eum extra ciuitatē, lapidabant: & te-
ſtes depoſuerunt veſtimēta ſua ſecus
pedes adoleſcētis, qui vocabatur Sau
lus. Et lapidabant Stéphanū inuocan
tem, & dicentē, Domine IESV, ſuſci
pe ſpiritum meū. Poſitis autem geni-
bus, clamauit voce magna, Domine,
ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cum
hoc dixiſſet, obdormiuit. Saulus au-
tem erat conſentiens neci eius.

CAPVT VIII.

FActa eſt autē in illa die per- A
ſecutio magna in eccleſiā,
quæ erat Hieroſolymis, &

omnes diſperſi ſunt per regiones Iu
deę & Samarię, pręter apoſtolos. Si-
mul autem curauerũt Stéphanũ viri
timorati, & fecerũt planctũ magnum
ſuper eum. Saulus autem deuaſtabat
ecclesiam, per domos intrans: & tra-
hens viros ac mulieres, tradebat in
cuſtodiã. igitur qui diſperſi erãt per-
tranſibant euangelizantes verbũ dei.
Philippus auté deſcendens in ciuita-
tem Samarię, prędicabat illis CHRI-
STVM. Intendebant auté turbæ his
quæ à Philippo dicebantur, vnanimi
ter audientes, & videntes ſigna quæ
B faciebat. Multorum enim habétium,
ſpiritus immundi clamãtes voce ma
gna, exibant. Multi auté paralytici &
claudi, curati ſunt. Factũ eſt ergo gau
dium magnum in illa ciuitate. ¶ Vir
autem quidam, nomine Simon qui
ante fuerat in ciuitate magus, ſedu-
cens genté Samariæ, dicens ſe eſſe ali
C quem magnum: cui auſcultabãt om-
nes à minimo vſq; ad maximũ dicen
tes, Hic, eſt virtus dei magna. Atten-

debant autem eum, propterea ꝙ mul
to tempore magijs ſuis dementaſſet
eos. Cum vero credidiſſent Philippo
euangelizanti de regno dei: in nomi-
ne IESV CHRISTI baptizabãtur
viri ac mulieres. Tunc Simon & ipſe C
credidit: & cũ baptizatus eſſet, adhæ-
rebat Philippo. Videns etiã ſigna &
virtutes maximas fieri, ſtupens admi
rabatur. Cum autẽ audiſſent apoſtoli
qui erant Hieroſolymis, ꝙ recepiſſet
Samaria verbum dei: miſerũt ad eos
Petrum & Ioãnem. Qui cum veniſ-
ſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperẽt
ſpiritum ſanctum. Nondum enim in
quenq̃; illorum venerat, ſed baptiza-
ti tantum erãt in nomine domini IE
SV. Tunc imponebant manus ſuper
illos, & accipiebãt ſpiritum ſanctum.
Cum vidiſſet autẽ Simon ꝙ per im-
poſitionem manuum apoſtolorũ da
retur ſpiritus ſanctus, obtulit eis pe-
cuniam, dicens, Date & mihi hanc po D
teſtatem, vt cuicunq; impoſuero ma-
nus, accipiat ſpiritũ ſanctum. Petrus
autem

autem dixit ad eum, Pecunia tua tecũ
ſit in perditionem: quoniam donum
dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. non
eſt tibi pars, neq; ſors in ratione hac.
cor enim tuum nõ eſt rectum coram
deo. Pœnitentiam itaq; age ab hac ne
quitia tua: & roga deũ, ſi forte remit/
tatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In
ſelle ení amaritudinis, & obligatione
iniquitatis video te eſſe. Reſpondens
auté Simon dixit, Precamini vos pro
me ad dominũ vt nihil veniat ſuper
E me horum quæ dixiſtis. ¶ Et illi qui/
dem teſtificati & locuti verbũ domi/
ni, redibãt Hieroſolymam, & multis
regionibus Samaritanorum euange/
lizabant. Angelus autem domini lo/
cutus eſt ad Philippum, dicés, Surge,
& vade contra meridié, ad viam, quę
deſcendit ab Hieruſalem in Gazã: hęc
eſt deſerta. Et ſurgés abijt. Et ecce, vir
Æthiops, eunuchus, præfectus Can/
daces reginæ Æthiopum, qui erat ſu
per omnes gazas eius: venerat adora
re in Hieruſalé, & reuertebatur ſedés

ſuper currum ſuum, legensq; Eſaiam
prophetam. Dixit autem ſpiritus Phi F
lippo, Accede, & adiunge te ad curru
iſtum. Accurrens auté Philippus, au-
diuit eum legenté Eſaiam prophetá,
& dixit, Putáſne intelligis quæ legis?
Qui ait, Et quo modo poſſum, ſi non
aliquis oſtéderit mihi? rogauitq; Phi
lippum vt aſcenderet, & ſederet ſecũ.
Locus autem ſcripturæ, quã legebat,
Eſa.53.c erat hic, Tanquã ouis ad occiſionem
ductus eſt: & ſicut agnus coram ton-
dente ſe ſine voce, ſic non aperuit os
ſuum. In humilitate iudiciũ eius ſub-
latum eſt. Generationẽ eius quis enar
rabit? quoniam tollitur de terra vita
eius. Reſpondens auté eunuchus Phi
lippo, dixit. Obſecro te, de quo pro-
pheta dicit hoc? de ſe, an de alio ali-
quo? Aperiens auté Philippus os ſuũ:
& incipiens à ſcriptura iſta, euangeli-
zauit illi IESVM. Et dum irent per G
viam, venerunt ad quandam aquã, &
ait eunuchus, Ecce aqua, quid prohi-
bet me baptizari? Dixit autem Philip

pus, Si credis ex toto corde, licet. Et
reſpondens ait, Credo filium dei eſſe
IESVM CHRISTVM. Et iuſſit ſta
re currum: & deſcenderunt ambo in
aquam, & Philippus & eunuchus, &
baptizauit eũ. Cum autẽ aſcendiſſent
de aqua, ſpiritus domini rapuit Phi-
lippũ, & amplius nõ vidit eum eunu-
chus. Ibat autẽ per viam ſuã gaudẽs.
Philippus autẽ inuẽtus eſt in Azoto:
& pertranſiens, euangelizabat ciuita
tibus cunctis, donec veniret Cæſareã.

CAPVT IX.

A S Aulus autem adhuc ſpirãs Galat. I. c
minas & cædem in diſcipu
los domini, acceſſit ad prin
cipem ſacerdotũ, & petijt
ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſyna
gogas: vt ſi quos inueniſſet huius vię
viros ac mulieres, vinctos perduce-
ret in Hieruſalẽ. Et cum iter faceret,
cõtigit vt appropinquaret Damaſco:
& ſubito circunfulſit eum lux de cœ-
lo. Et cadens in terram, audiuit vo-
cem dicẽtem ſibi, Saul Saul quid me

perſequeris? Qui dixit, Quis es domi
1.cor.15.b ne? Et ille, Ego ſum IESVS, quē tu
2.cor.12.a perſequeris. durum eſt tibi contra ſti-
mulum calcitrare. Et tremens ac ſtu-
pens, dixit, Domine, quid me vis face
re? Et dominus ad eū, Surge, & ingre-
dere ciuitatem, & dicetur tibi quid te
oporteat facere. Viri autem illi qui co B
mitabantur illum, ſtabant ſtupefacti,
audientes quidem vocem, neminem
autem videntes. Surrexit autem Sau
lus de terra, apertisq; oculis, nihil vi-
debat. Ad manus autem illum ducen
tes, introduxerūt Damaſcum. Et erat
ibi tribus diebus non videns, & non
manducauit neq; bibit. Erat autē qui-
dam diſcipulus Damaſci nomine Ana
nias: & dixit ad illum in viſu domi-
nus, Anania. At ille ait, Ecce ego domi
ne. Et dominus ad eū, Surge, & vade
in vicū qui vocatur Rectus: & quære
in domo Iudæ Saulū nomine Thar-
ſenſem. ecce enim orat. Et vidit virū
Ananiam nomine, introeuntē & im-
ponentem ſibi manus vt viſum reci-

piat. Reſpondit autē Ananias. Domi-
ne, audiui à multis de viro hoc, quā-
ta mala fecerit ſanctis tuis in Hieruſa
lem. & hic habet poteſtatem à princi
pibus ſacerdotū, alligandi omnes qui
inuocant nomen tuum. Dixit autē ad
C eum dominus, Vade quoniā vas ele-
ctionis eſt mihi iſte, vt portet nomen
meum coram gentibus & regibus &
filijs Iſrael. ego enim oſtendā illi quā
ta oporteat eū pro nomine meo pati.
Et abijt Ananias, & introiuit in do-
mum: & imponens ei manus, dixit,
Saul frater, dominus miſit me IE-
SVS, qui apparuit tibi in via qua ve-
niebas: vt videas, & implearis ſpiritu
ſancto. Et cōfeſtim ceciderunt ab ocu
lis eius tanq̃ ſquamæ, & viſum rece-
pit. & ſurgens baptizatus eſt. Et cum
accepiſſet cibum, cōfortatus eſt. Fuit
autem cum diſcipulis qui erāt Dama
ſci, per dies aliquot. Et cōtinuo ingreſ
ſus in ſynagogas, prędicabat CHRI
D STVM ꝙ hic eſſet filius dei. Stupe-
bant autē omnes qui eum audiebāt,

& dicebant, Nónne hic eſt qui expu-
gnabat in Hieruſalem eos qui inuo-
cabant nomen iſtud? & huc ad hoc ve
nit vt vinctos illos duceret ad princi
pes ſacerdotum? Saulus autem mul-
to magis conualeſcebat, & confunde
bat Iudæos qui habitabant Damaſci,
affirmans, ꝙ hic eſſet CHRISTVS.
Cum autem implerentur dies multi,
conſilium fecerunt Iudæi, vt eum in-
terficerent. Notæ autē factæ ſunt Sau
2.cor.11.g lo inſidiæ eorum. Cuſtodiebant autē
& portas die ac nocte, vt eum interfi
cerent. Accipientes autem eum diſci-
puli eius nocte, per murū demiſerunt
eum, ſubmittentes in ſporta. Cum au E
tem veniſſet in Hieruſalem, tentabat
ſe iungere diſcipulis: & omnes time-
bant eum, non credentes quòd eſſet
diſcipulus. Barnabas autem apprehē
ſum illum, duxit ad apoſtolos: & nar
rauit illis quomodo in via vidiſſet do
minū, & quòd locutus eſt ei. & quo-
modo in Damaſco fiducialiter egerit
in nomine IESV. Et erat cū illis in-

trans & exiens in Hieruſalem, fidu-
D cialiter agens in nomine domini. Lo
quebatur quoque & diſputabat cum
Græcis: illi autem quærebant occide-
re eum. Quod cum cognouiſſent fra
tres, deduxerunt eum Cæſaream, &
dimiſerunt Tharſum. Igitur eccleſiæ
quidem per totam Iudæam, & Gali-
læam & Samariam habebant pacem,
& ædificabantur ambulantes in timo
re domini, & cõſolatione ſancti ſpiri-
F tus replebantur. Factum eſt autem, vt
Petrus dum tranſiret per vniuerſos,
deueniret ad ſanctos qui habitabant
Lyddæ. Inuenit autem ibi hominem
quendã nomine Æneã, ab annis octo
iacentẽ in grabato, qui erat paralyti-
cus. Et ait illi Petrus, Ænea, ſanet te
dñs IESVS CHRISTVS: ſurge &
ſterne tibi. Et continuo ſurrexit. Et vi
derunt eũ omnes qui habitabãt Lyd-
dæ, & Sarone, qui cõuerſi ſunt ad do
minum. ¶ In Ioppe autẽ fuit quæ-
dam diſcipula nomine Tabitha, quæ
interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat

plena operibus bonis & eleemoſynis
quas faciebat. Factū eſt autē in diebus G
illis, vt infirmata moreretur. Quam
cum lauiſſent, poſuerunt eam in cœ-
naculo. Cum autē prope eſſet Lydda
ab Ioppe, diſcipuli audientes ꝙ Pe-
trus eſſet in ea, miſerunt duos viros
ad eum, rogātes, Ne pigriteris venire
vſq; ad nos. Exurgens autem Petrus,
venit cum illis. Et cū aduenisſet, du-
xerunt illum in cœnaculū: & circūſte-
terunt illum omnes viduæ flentes, & I
oſtendentes ei tunicas & veſtes, quas
faciebat dum eſſet cū illis Dorcas. Eie-
ctis autē omnibus foras, Petrus po-
nens genua orauit: & cōuerſus ad cor-
pus, dixit, Tabitha, ſurge. At illa ape-
ruit oculos, & viſo Petro, reſedit. Dās
autem illi manū, erexit eam. Et cum
vocaſſet ſanctos & viduas, aſſignauit
eam viuam. Notum autē factum eſt
per vniuerſam Ioppen: & crediderūt
multi in dominū. Factum eſt autem
vt dies multos moraretur in Ioppe,
apud Simōnem quēdam coriarium.

CAPVT X.

A VIr autem quidã erat in Cæſarea, nomine Cornelius, centurio cohortis quæ dicitur Italica, religioſus & timens deũ cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans deum ſemper. Is vidit in viſu manifeſte, quaſi hora diei nona, angelum dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli. At ille intuens eũ timore correptus, dixit, Quid eſt domine? Dixit autem illi, Orationes tuæ & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt in memoriam in cõſpectu dei. Et nũc mitte viros in Ioppen, & accerſe Simônem quẽdam qui cognominatur Petrus. hic hoſpitatur apud Simônẽ quẽdam coriarium, cuius eſt domus iuxta mare. hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum diſceſſiſſet angelus

B qui loquebatur illi, vocauit duos domeſticos ſuos, & militem metuentẽ dominum ex his qui illi aſſiſtebant. Quibus cum narraſſet omnia; miſit

illos in Toppen. Poſtera autẽ die, iter
illis facientibus, & appropinquanti-
bus ciuitati, aſcendit Petrus in ſupe-
riora domus, vt oraret, circa horã ſe-
xtam. Et cum eſuriret, voluit guſtare.
Parãtibus autem illis cecidit ſuper eũ
mentis exceſſus: & videt cœlum aper-
tum, & deſcendens vas quoddam ve-
lut linteum magnum, quatuor initijs
alligatum ſubmitti de cœlo in terrã,
in quo erant omnia quadrupedia ter-
ræ, & beſtiæ & reptilia, & volatilia cœ-
li. Et facta eſt vox ad eum, Surge Pe-
tre: occide & manduca. Ait autem Pe-
trus, Abſit domine: quia nunq̃ man-
ducaui quicquam cõmune & immũ-
dũm. Et vox iterum ſecũdo ad eum,
Quod deus purificauit, tu commune
ne dixeris. Hoc factum eſt ter. Et ſta- C
tim receptum eſt vas in cœlũ. Et dum
intra ſe hæſitaret Petrus quidnã eſſet
viſio quã vidiſſet, ecce, viri qui miſſi
erant à Cornelio, inquirẽtes domum
Simônis, aſtiterunt ad ianuã. Et cum
vocaſſent, interrogabãt ſi Simon qui

cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium. Petro autem cogitante de viſione, dixit ſpiritus ei, Ecce viri tres quærunt te. Surge itaq; & deſcende, & vade cum eis, nihil dubitãs: quia ego miſi illos. Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit, Ecce, ego ſum quem quæritis: quę cauſa eſt propter quam veniſtis? Qui dixerũt, Cornelius centurio, vir iuſtus & timens deũ, & teſtimonium habens ab vniuerſa gente Iudæorũ, reſponſum accępit ab angelo ſancto accerſere te in domũ ſuam, & audire verba abs te. Introducens
D ergo eos, recępit hoſpitio. Sequẽti autem die ſurgens, profectus eſt cũ illis: & quidã ex fratribus ab Ioppe comitati ſunt eũ. Altera autẽ die introiuit Cæſaream. Cornelius vero expectabat illos, conuocatis cognatis ſuis & neceſſarijs amicis. Et factum eſt: cum introiſſet Petrus, obuius venit ei Cornelius: & prócidẽs ad pedes eius adorauit eum. Petrus vero eleuauit eũ, dicens, Surge, & ego ipſe homo ſum. Et

loquens cum illo, intrauit, & inuenit
multos qui cōuenerant: dixitq; ad il-
los, Vos ſcitis quomodo abominatū
ſit viro Iudęo coniungi, aut accedere
ad alienigenā: ſed mihi oſtendit deus,
neminem, cōmunem aut immūdum
dicere hominē. propter quod ſine du
bitatione veni accerſitus. Interrogo
ergo, quā ob cauſam accerſiſtis me?
Et Cornelius ait, Die ab hinc quarto, E
vſq; ad hanc horam, ieiunās & orans
erā hora nona in domo mea, & ecce
vir ſtetit ante me in veſte ſplēdida, &
ait, Corneli, exaudita eſt oratio tua,
& eleemoſynę tuę cōmemoratę ſunt
in conſpectu dei. Mitte ergo in Iop-
pen, & accerſe Simônem qui cogno-
minatur Petrus: hic hoſpitatur in do
mo Simônis coriarij iuxta mare qui
adueniens loquetur tibi. Cōfeſtim er
go miſi ad te, & tu bene feciſti veniē-
do. Nunc ergo omnes nos in conſpe-
ctu tuo adſumus, audire omnia quę-
cunq; tibi pręcepta ſunt à domino.
Aperiens autē Petrus os ſuum, dixit,

In veritate comperio, ꝙ non eſt per- Deu.10.d
ſonarum acceptor deus: ſed in omni 2.Pa.19.b
gente, qui timet eũ & operatur iuſti- Sapiē.6.b
F tiam, acceptus eſt illi. Verbum quod Eccli.35.b
miſit deus filijs Iſrael, annũtians pa- Rom.2.b
cē per IESVM CHRISTVM (hic Galat.2.b
eſt omniũ dominus) Vos ſcitis, quod Ephe.6.b
factum eſt per vniuerſam Iudæã, in- Coloſ.3.d
cipiens à Galilęa poſt baptiſmũ quod 1.Pet.1.c
prædicauit Ioãnes: IESVM à Naza
ret: quomodo vnxit eum deus ſpiritu
ſancto & virtute. qui pertrãſijt bene-
faciendo & ſanãdo omnes oppreſſos
à diabolo, quoniã deus erat cum illo.
Et nos teſtes ſumus omniũ quæ fecit
in regione Iudæorum & Hieruſalē,
quem occiderunt ſuſpendentes in li-
gno. Hũc deus ſuſcitauit tertia die, &
dedit eum manifeſtum fieri nõ omni
populo, ſed teſtibus præordinatis à
deo, nobis qui manducauimus & bi-
bimus cum illo poſtquã reſurrexit à
G mortuis. Et præcępit nobis prędicare
populo & teſtificari quòd ipſe eſt qui
conſtitutus eſt à deo iudex viuorum

Hiere.31.f & mortuorum. Huic omnes prophe-
Mich.7.d tæ teſtimonium perhibent, remiſſio-
nem peccatorum accipere per nomé
eius omnes qui credunt in eum. Ad-
huc loquente Petro verba hęc, cecidit
ſpiritus ſanctus ſuper omnes qui au-
diebant verbum. Et obſtupuerunt ex
circunciſione fideles, qui venerant cũ
Petro, quòd & in nationes gratia ſpi
ritus ſancti effuſa eſſet. Audiebãt eni
illos loquentes linguis, & magnificã-
tes deũ. Tunc reſpondit Petrus, Num
quis prohibere poteſt, quo minus a-
qua baptizentur hi qui ſpiritum ſan- B
ctum acceperũt ſicut & nos? Et iuſſit
eos baptizari in nomine domini IE-
SV CHRISTI. Tunc rogauerũt eũ,
yt maneret apud eos aliquot diebus.

CAPVT XI.

AVdierũt autem apoſtoli & A
fratres qui erãt in Iudæa,
quòd & gẽtes recepiſſent
verbum dei. Cum autem
aſcendiſſet Petrus Hieroſolymam, di
ſceptabant aduerſus illũ qui erant ex

circũciſione, dicentes, Quare introiſti
ad viros præputium habentes, & mã
ducaſti cum illis? Incipiens autẽ Pe-
trus, exponebat illis ordinem dicẽs:
Ego eram in ciuitate Ioppe orans, &
vidi in exceſſu mentis meæ viſionẽ,
deſcendens vas quoddam velut lin-
teum magnum, quatuor initijs ſum-
mitti de cœlo, & venit vſq; ad me. In
quod intuens, conſiderabam & vidĩ
quadrupedia terrę & beſtias & repti-
lia & volatilia cœli. Audiui autem &
vocem dicentem mihi, Surge Petre,
B occide & manduca. Dixi autẽ, Nequa
quã domine: quia cõmune aut immũ
dum nunq̃ introiuit in os meum. Re
ſpondit autem vox ſecũdo, de cœlo,
Quæ deus mũdauit, tu ne commune
dixeris. Hoc autem factum eſt ter: &
recępta ſunt omnia rurſum in cœlũ.
Et ecce viri tres cõfeſtim aſtiterunt in
domo in qua erã, miſſi à Cæſarea ad
me. Dixit autẽ ſpiritus mihi vt irem
cũ illis, nihil hæſitans. Venerunt autẽ
mecum & ſex fratres iſti: & ingreſſi ſu

mus in domum viri. Narrauit autem
nobis quomodo vidiſſet angelum in
domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi,
Mitte in Ioppen, & accerſe Simonẽ
qui cognominatur Petrus, qui loque
tur tibi verba in quib⁹ ſaluus eris tu,
& vniuerſa domus tua. Cum autem
cœpiſſem loqui, cecidit ſpiritus ſan-
ctus ſuper eos: ſicut & in nos in ini-
tio. Recordatus ſum autem verbi do C
mini ſicut dicebat, Ioannes quidem
Supra.1.a baptizauit aqua, vos autem baptiza-
bimini ſpiritu ſancto. Si ergo eãdem
gratiam dedit illis deus, ſicut & no-
bis qui credidimus in dominum IE
SVM CHRISTVM: ego quis erã,
qui poſſem probibere deum? His au-
ditis tacuerũt: & glorificauerunt de-
um, dicentes, Ergo & gentibus pœni
tentiam dedit deus ad vitam. Et illi
quidem qui diſperſi fuerant à tribu-
latione quę facta fuerat ob Stephanũ,
perambulauerunt vſq; Phœnicen &
Cyprum & Antiochiam, nemini lo-
quentes verbum, niſi ſolis Iudæis.
Erant

Digitized by Google

Erant autem quidam ex eis viri Cy-
prij & Cyrenæi, qui cum introiſſent
Antiochiam, loquebantur & ad Græ
cos, annuntiantes dominũ IESVM.
Et erat manus domini cum eis: mul-
tusq; numerus credentium conuer-
ſus eſt ad dominum. Peruenit autem
ſermo ad aures eccleſię, quę erat Hie
roſolymis, ſuper iſtis: & miſerũt Bar
D nabam, vſq; ad Antiochiam. Qui cũ
A peruenisset, & vidiſſet gratiam dei,
gauiſus eſt: & hortabatur omnes in
propoſito cordis permanere in do-
mino. quia erat vir bonus, & plenus
ſpiritu ſancto & fide. Et appoſita eſt
multa turba domino. Profectus eſt
autem Tharſum vt quæreret Saulũ:
quem cum inueniſſet, perduxit An-
tiochiam. Et annum totum conuer-
ſati ſunt ibi in eccleſia: & docuerunt
turbam multam, ita vt cognomina-
rentur primum Antiochiæ diſcipuli,
Chriſtiani. In his autem diebus ſu-
peruenerũt ab Hieroſolymis prophe
tæ Antiochiam: & ſurgens vnus ex

eis nomine Agabus, ſignificabat per
ſpiritum famem magnã futuram in
vniuerſo orbe terrarum; quę facta eſt
ſub Claudio. Diſcipuli autem prout
quiſq; habebat, propoſuerunt in mi-
niſterium mittere habitãtibus in Iu-
dæa fratribus: quod & fecerunt, mit-
tentes ad ſeniores per manus Barna-
bæ & Sauli.

CAPVT XII.

EOdem autem tempore mi- A
ſit Herodes rex manus, vt
affligeret quoſdam de ec-
cleſia. Occidit autem Iacô
bum fratrem Ioãnis gladio. Videns
autem quòd placeret Iudæis, appo-
ſuit apprehendere & Petrum. Erãt au
tem dies azymorum. Quem cum ap
prehendiſſet, miſit in carcerem, tra-
dens quatuor quaternionibus militũ
ad cuſtodiendum, volẽs poſt paſcha
producere eũ populo. Et Petrus qui-
dem ſeruabatur in carcere. Oratio au
tem fiebat ſine intermiſſione ab eccle
ſia ad deum pro eo. Cum autẽ pro-

ductuꝛus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebāt carcerē. Et ecce, angelus domini aſſitit, & lumen refulſit in habitaculo:
B percuſſoq; latere Petri, excitauit eū, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius. Dixit autē angelus ad eum, Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit ſic. Et dicit illi, Circunda tibi veſtimentum tuū, & ſequere me. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quòd verum eſſet quod fiebat per angelū: exiſtimabat autem ſe viſum videre. Tranſeuntes autem primā & ſecundam cuſtodiā, venerūt ad portam Ferream quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltrò aperta eſt eis. Et exeuntes, proceſſerunt vicum vnum: & continuo diſceſſit angelus ab eo. Et Petrus ad ſe reuerſus, dixit, Nunc ſcio vere quòd miſit dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatio-

ne plebis Iudæorũ. Conſyderansq́;
venit ad domum Mariæ, matris Ioã
nis, qui cognominatus eſt Marcus,
vbi erant multi congregati & oran-
tes. Pulſante autẽ eo oſtium ianuæ, C
proceſſit puella ad videndum, nomi
ne Rhode. Et vt cognouit vocem Pe
tri, præ gaudio non aperuit ianuam,
ſed intrò currens nuntiauit ſtare Pe-
trum ante ianuã. At illi dixerunt ad
eam, Inſanis. Illa autem affirmabat
ſic ſe habere. Illi autem dicebant, An-
gelus eius eſt, Petrus autem perſeue-
rabat pulſans. Cum autẽ aperuiſſent
oſtium, viderunt eum: & obſtupue-
runt. Annuens autem eis manu vt ta
cerent, narrauit quomodo dominus
eduxiſſet eũ de carcere: dixitq́;, Nun-
tiate Iacôbo & fratribus hęc. Et egreſ
ſus, abijt in alium locum. Facta autẽ
die, erat non parua turbatio inter mi
lites quidnam factum eſſet de Petro.
Herodes autẽ cum requiſiſſet eum,
& non inueniſſet, inquiſitione facta
de cuſtodibus, iuſſit eos duci, deſcen-

densq́; à Iudæa in Cæſaream,ibi cō
moratus eſt. Erat autem iratus Ty-
D riis & Sidoniis. At illi vnanimes ve-
nerūt ad eum,& perſuaſo Blaſto,qui
erat ſuper cubiculum regis, poſtula-
bant pacem,eo quòd alerētur regio-
nes eorum ab illo. Statuto autem die
Herodes veſtitꝰ veſte regia,ſedit pro
tribunali, & concionabatur ad eos.
Populus autē acclamabat, Vox dei,
& nō hominis. Confeſtim autē per-
cuſſit eum angelus domini:eo quòd
non dediſſet gloriam deo: & cōſum-
ptus à vermibus,expirauit. Verbum
autem domini creſcebat & multipli-
batur. Barnabas autem & Saulus re-
uerſi ſunt ab Hieroſolymis expleto
miniſterio, aſſumpto Ioanne,qui co
gnominatus eſt Marcus.

CAPVT XIII.

A ERant autē in eccleſiā, quæ
erat Antiochiæ,prophetæ
& doctores,in quibus Bar
nabas & Simon qui voca
batur Niger,& Lucius Cyrenenſis,&

Manahen qui erat Herodis tetrarchę
collactaneus, & Saulus. Miniſtranti-
bus autem illis domino, & ieiunan-
tibus, dixit illis ſpiritus ſanctus, Se-
gregate mihi Saulum & Barnabã in
opus ad quod aſſumpſi eos. Tunc ie
iunantes & orãtes, imponentesq; eis
manus, dimiſerunt illos. Et ipſi qui-
dem miſſi à ſpiritu ſancto, abierũt Se
leuciã, & inde nauigauerunt Cyprũ.
Et cum veniſſent Salaminam, prędi-
cabant verbum dei in ſynagogis Iu-
dæorum. Habebant autem & Ioan-
nem in miniſterio. Et cum perambu-
laſſent vniuerſam inſulam vſque ad
Paphum: inuenerunt quendã virum
magum pſeudoprophetam Iudæũ,
cui nomen erat Barieu, qui erat cum
proconſule Sergio Paulo viro pru-
dente. Hic accerſitis Barnaba & Pau- B
lo, deſiderabat audire verbũ dei. Re-
ſiſtebat autẽ illis Elymas magus (ſic
enim interpretatur nomẽ eius) quę-
rens auertere procõſulem à fide. Sau
lus autem qui & Paulus, repletus ſpi

ritu ſancto, intuens in eum, dixit, O
plene omni dolo & omni fallacia fili
diaboli, inimice omnis iuſtitię, nõ de
ſinis ſubuertere vias domini rectas.
Et nũc ecce manus domini ſuper te,
& eris cęcus, non videns ſolem, vſq;
ad tempus. Et confeſtim cecidit in eũ
caligo & tenebræ, & circũiens quæ-
rebat qui ei manum daret. Tũc pro-
conſul cum vidiſſet factum, credidit,
admirans ſuper doctrina domini. Et
cum à Papho nauigaſſet Paulus &
qui cum eo erant, venerunt Pergen
¶ Pamphyliæ. Ioannes autẽ diſcedens
ab eis, reuerſus eſt Hieroſolymã. Illi
vero pertrãſeuntes Pergen, venerũt
Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi ſyna-
C gogam die ſabbatorũ, ſederunt. Poſt
lectionem autem legis & propheta-
rum, miſerũt principes ſynagogæ ad
eos, dicentes, Viri fratres, ſi quis eſt in
vobis ſermo exhortationis ad plebẽ,
dicite. Surgens autem Paulus, & ma
nu ſilentium indicens, ait, Viri Iſrae
litæ, & qui timetis deũ, audite: Deus

populi huius, elegit patres noſtros,
& plebem exaltauit cum eſſent inco
Exod.1.a læ in terra Ægypti, & in brachio ex-
Exo.13.d celſo eduxit eos ex ea, & per quadra
Exo.16.a ginta annorũ tempus mores eorum
ſuſtinuit in deſerto. Et deſtruens gen
Ioſu.14.a tes ſeptem in terra Chanaan, forte di
Iudic.3.b ſtribuit eis terram eorum. Et poſt hęc
annis circiter quadringentis & quin-
quaginta, dedit iudices, vſque ad Sa-
1.Reg.8.a muel prophetam. Et exinde poſtula-
1.Reg.9.c uerunt regem: & dedit illis Saul filiũ
10.a Cis, virum de tribu Beniamin annis
quadraginta. Et amoto illo, ſuſcita- D
uit illis Dauid regem: cui teſtimoniũ
perhibẽs, dixit, Inueni Dauid filium
Pſal.88.b Ieſſę, virum ſecundum cor meũ, qui
1.reg.16.c faciet omnes volũtates meas. Huius
Eſa.11.a ex ſemine deus ſecũdum promiſſio-
nem, eduxit Iſraeli ſaluatorem IE-
Mat.3.a SVM, prædicante Ioanne ante faciẽ
Mar.1.a aduentus eius, baptiſmum pœniten-
Luc.3.a tiæ omni populo Iſrael. Cum imple
ret autem Ioannes curſum ſuum, di
cebat, Quem me arbitramini eſſe nõ

ſum ego: ſed ecce venit poſt me, cu- Ioan.1.c
ius non ſum dignus calceamenta pe- Mar.1.a
dum ſoluere. Viri fratres, filij generis
Abraham, & qui in vobis timent de-
um, vobis verbum ſalutis huius miſ-
ſum eſt. Qui enim habitabant Hieru-
ſalem, & principes eius hunc ignorā-
tes, & voces prophetarum, quæ per
omne ſabbatum leguntur, iudicātes
impleuerunt: & nullam cauſam mor- Mat.27.c
tis inuenientes in eo, petierunt à Pi- Mar.15.b
E lato vt interficerent eum. Cumq́ʒ cō- Luc.23.c
ſummaſſent omnia quę de eo ſcripta Ioan.19.c
erant, deponentes eum de ligno, po-
ſuerunt eum in monumēto. Deus au
tem ſuſcitauit eum à mortuis tertia
die: qui viſus eſt per dies multos his Mat.28.
qui ſimul aſcenderant cum eo de Ga Mar.16.
lilæa in Hieruſalem, qui vſque nunc Luc.24.
ſunt teſtes eius ad plebem. Et nos vo Ioan.20.
bis annuntiamus eam, quæ ad patres
noſtros repromiſſio facta eſt: quoniā
hanc deus adimpleuit filijs illorū re-
ſuſcitans IESVM, ſicut & in pſal-
mo ſecūdo ſcriptum eſt, Filius meus Pſal.2.b

Hebr.1.b es tu, ego hodie genui te. Quòd au-
tem ſuſcitauit eum à mortuis, am-
plius iam non reuerſurum in corru-
ptionem, ita dixit, Dabo vobis ſancta
Eſa.55.b Dauid fidelia. Ideoq́; & aliâs dicit,
Pſal.15.d Non dabis ſanctum tuum videre cor
ruptionem. Dauid enim in ſua gene-
3.Reg.2.b ratione cum adminiſtraſſet volunta-
ti dei, dormiuit, & appoſitus eſt ad
patres ſuos, & vidit corruptionem.
Quē deus vero ſuſcitauit à mortuis, F
nō vidit corruptionē. Notum igitur
ſit vobis viri fratres, quòd per hunc
vobis remiſſio peccatorum annūtia-
tur: & ab omnibus quibus non po-
tuiſtis in lege Moyſi iuſtificari, in hoc
omnis qui credit, iuſtificatur. Videte
Abac.1.b ergo ne ſuperueniat vobis quod di-
ctum eſt in prophetis, Videte cōtem-
ptores, & admiramini, & diſperdimi
ni: quia opus operor ego in diebus
veſtris, opus quod non credetis ſi qs
enarrauerit vobis. Exeūtibus autem
è ſynagoga Iudæis, rogabant gētes,
vt ſequenti ſabbato loquerentur ſibi

verba hæc. Cumq́ꝫ dimiſſa eſſet ſyna
goga, ſecuti ſunt multi Iudęorum, &
colentium deum aduenarũ, Paulum
& Barnabã: qui loquentes ſuadebant
eis vt permanerent in gratia dei. Se-
quenti vero ſabbato penè vniuerſa ci
G uitas conuenit audire verbum dei. Vi
dentes autem turbas Iudæi, repleti
ſunt zelo, & contradicebant his quæ
à Paulo dicebantur, blaſphemantes.
Tunc conſtanter Paulus & Barnabas
dixerunt, Vobis oportebat primum
loqui verbum dei: ſed quoniã repel-
litis illud, & indignos vos iudicatis
æterna vita: ecce conuertimur ad gẽ
tes. ſic enim præcępit nobis domin⁹,
Poſui te in lucẽ gentium, vt ſis in ſa- Eſa. 49. b
lutem vſqꝫ ad extremum terræ. Au-
dientes autem gentes, gauiſæ ſunt, &
glorificabant verbum domini: & cre
diderunt quotquot erant ordinati ad
vitam æternam. Diſſeminabatur au-
tem verbum domini per vniuerſam
regionem. Iudęi autẽ concitauerunt
mulieres religioſas & honeſtas, & pri

mos ciuitatis, & excitauerunt perſe-
cutionem in Paulum & Barnabam:
& eiecerunt eos de finibus ſuis. At illi
Mat.10.b excuſſo puluere pedum in eos, vene
Mar.6.b runt Iconium. Diſcipuli quoq; reple B
Luc.9.a bantur gaudio & ſpiritu ſancto.

CAPVT XIIII.

FActum eſt autem Iconij, vt A
ſimul introirent ſynagogã
Iudæorum, & loquerẽtur
ita, vt crederet Iudæorum
& Græcorũ copioſa multitudo. Qui
vero increduli fuerunt Iudæi, ſuſci-
tauerunt & ad iracundiam concitaue
runt animas gentiũ aduerſus fratres.
Multo igitur tẽpore demorati ſunt
fiducialiter agentes in domino, teſti-
moniũ perhibente verbo gratiæ ſuæ,
dante ſigna & prodigia fieri per ma-
nus eorum. Diuiſa eſt autem multi-
tudo ciuitatis: & quidã quidem erant
cum Iudæis, quidam vero cum apo- C
ſtolis. Cum autem factus eſſet impe-
tus gentilium & Iudæorũ cum prin
cipibus ſuis, vt contumelijs afficerẽt

& lapidarent eos, intelligentes con-
fugerunt ad ciuitates Lycaoniæ, Ly-
ſtram & Derben, & vniuerſam in cir-
cuitu regionem, & ibi euangelizan-
B tes erant. Et quidam vir Lyſtris infir-
mus pedibus ſedebat, claudus ex vte
ro matris ſuæ: qui nunquam ambu-
lauerat. Hic audiuit Paulum loquen
tem. Qui intuitus eum, & videns ꝙ
fidē haberet vt ſaluus fieret, dixit ma
gna voce, Surge ſuper pedes tuos re-
ctus. Et exiliit, & ambulabat. Turbæ
autē cum vidiſſent quod fecerat Pau
lus, leuauerunt vocem ſuam Lycao-
nice dicentes, Dij ſimiles facti homi-
nibus, deſcenderunt ad nos. Et voca-
bant Barnabam, Iouem: Paulum ve
ro, Mercurium, quoniā ipſe erat dux
verbi. Sacerdos quoq; Iouis, qui erat
ante ciuitatē, tauros & coronas ante
ianuas afferēs, cum populis volebat
C ſacrificare. Quod vbi audierunt apo-
ſtoli Barnabas & Paulus, cōſciſſis tu-
nicis ſuis, inſilierunt in turbam, cla-
mantes & dicentes, Viri, quid hæc fa-

citis? Et nos mortales ſumus, ſimiles
vobis homines, annuntiantes vobis
ab his vanis cõuerti ad deum viuum
qui fecit cœlum & terram & mare &
Pſal.145.a omnia quæ in eis ſunt, qui in præte-
Apo.14.b ritis generationibus dimiſit omnes
gentes ingredi vijs ſuis. Et quidẽ non
ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit,
benefaciens de cœlo, dans pluuias, &
tempora fructifera, implens cibo &
lætitia corda eorum. Et hæc dicẽtes,
vix ſedauerunt turbas ne ſibi immo-
larent. Superuenerũt autem quidam
ab Antiochia & Iconio Iudæi: & per
2.cor.11.f ſuaſis turbis lapidantes Paulum, tra-
xerunt extra ciuitatem, exiſtimantes
eum mortuum eſſe. Circundantibus D
autem eum diſcipulis, ſurgens intra-
uit ciuitatẽ: & poſtera die profectus
eſt cum Barnaba in Derben. Cum'q;
euangelizaſſent ciuitati illi, & docuiſ
ſent multos, reuerſi ſunt Lyſtram &
Iconium, & Antiochiam, confirman
tes animas diſcipulorum, exhortan-
tes'q; vt permanerent in fide, & quòd

per multas tribulatiões oportet nos intrare in regnum dei. Et cum conſti tuiſſent illis per ſingulas eccleſias preſbyteros, & oraſſent cum ieiuniјs, cõmendauerunt eos domino in quem crediderãt. Tranſeuntesq; Piſidiam, venerunt in Pamphyliam. & loquentes verbum domini in Perge, deſcenderunt in Attaliam, & inde nauigauerunt Antiochiam, vnde erant traditi gratiæ dei in opus, quod compleuerunt. Cum autem veniſſent & congregaſſent eccleſiam, retulerunt quãta feciſſet deus cum illis, quòd aperuiſſet gentibus oſtium fidei. Morati ſunt autem tempus non modicum illic cum diſcipulis. Supr. 13. a

CAPVT XV.

A ET quidam deſcendentes de Iudea, docebãt fratres, Niſi circuncidamini ſecundum morem Moyſi, non poteſtis ſaluari. Facta ergo ſeditione & diſceptatione nõ exigua Paulo & Barnabæ aduerſus illos, ſtatuerunt vt Gala. 5. a

aſcenderent Paulus & Barnabas &
quidam alij ex illis ad apoſtolos &
presbyteros in Hieruſalem, ſuper hac
quæſtione. Illi ergo deducti ab eccle
ſia, pertranſibant Phœnicen & Sama
riam, narrantes conuerſionem gen-
tium: & faciebāt gaudium magnum
omnibus fratribus. Cum autem ve-
niſſent Hieroſolymam, ſuſcepti ſunt
ab eccleſia & ab apoſtolis & ſeniori-
bus, annuntiantes quanta deus feciſ-
ſet cum illis. Surrexerūt autem qui-
dam de hæreſi phariſæorum, qui cre-
diderant, dicētes, quod oporteret cir B
cuncidi eos, præcipere quoq; ſeruare
legem Moyſi. Conueneruntq; apo-
ſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.
Cum autem magna conquiſitio fie-
Supra. 10. ret, ſurgens Petrus dixit ad eos, Viri
fratres, vos ſcitis ꝙ ab antiquis die-
bus deus in nobis elegit per os meū
audire gentes verbum euangelij, &
credere. Et qui nouit corda deus, te-
ſtimonium perhibuit, dans illis ſpi-
ritum ſanctum ſicut & nobis & nihil

[illegible]

diſcreuit inter nos & illos, fide puri/
ficans corda eorum. Nunc ergo quid
tentatis deum, imponere iugum ſu/
per ceruices diſcipulorum: quod ne/
que nos neque patres noſtri portare
C potuimus? Sed per gratiam domini
IESV CHRISTI credimus ſal/
uari queadmodum & illi. Tacuit au/
tem omnis multitudo, & audiebant
Barnabam & Paulũ narrantes quan/
ta deus feciſſet ſigna & prodigia in
gentibus per eos. Et poſtquam tacue
runt, reſpondit Iacobus, dicẽs, Viri
fratres, audite me. Simon narrauit
quemadmodum primum deus viſi/
tauit ſumere ex gentibus populũ no
mini ſuo. Et huic concordant verba
prophetarum, ſicut ſcriptum eſt, Poſt
hæc reuertar, & reædificabo taberna/ Amos.9.c
D culum Dauid, quod decidit, & diruta
eius reædificabo, & erigam illud, vt
requirãt cæteri homines dominum:
& omnes gentes ſuper quas inuoca/
tum eſt nomẽ meum, dicit dominus
faciens hæc. Nota à ſeculo ſunt do/

mino opa ſua omnia. Propter quod ego iudico, non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum, ſed ſcribere ad eos, vt abſtineant ſe à contaminationibus ſimulacrorũ, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine. Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis ciuitatibus qui eum prædicent in ſynagogis, vbi per omne ſabbatũ legitur. Tunc placuit apoſtolis & ſenioribus cum omni eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam viros primos in fratribus, ſcribẽtes per manus eorum. E APOSTOLI & ſeniores fratres, his qui ſunt Antiochię & Syrię & Cilicię fratribus ex gentibus, ſalutem. Quoniam audiuimus quòd quidã ex nobis exeuntes, turbauerunt vos verbis, euertentes animas veſtras, quibus non mandauimus: placuit nobis collectis in vnum, eligere viros, & mittere ad vos cum charisſimis no-

ſtris Barnaba & Paulo, hominibus qui tradiderunt animas ſuas pro nomine domini noſtri IESV CHRISTI, Miſimus ergo Iudam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem. Viſum eſt enim ſpiritui ſancto & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris quàm hæc neceſſaria: vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorũ, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes
F vos, bene agetis. Valete. Illi ergo dimiſſi deſcenderunt Antiochiã: & congregata multitudine tradiderunt epiſtolam. Quam cum legiſſent, gauiſi ſunt ſuper cõſolatione. Iudas autem & Silas, & ipſi cum eſſent prophetæ, verbo plurimo cõſolati ſunt fratres,
A & confirmauerunt. Facto autẽ ibi aliquanto tẽpore, dimiſſi ſunt cum pace à fratribus ad eos qui miſerant illos. Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Paulus autẽ & Barnabas demorabãtur Antiochiæ, docentes, & euãgelizantes cum aliꝭs pluribus, verbũ do-

mini. Poſt aliquot autē dies dixit ad
Barnabam Paulus, reuertentes viſi- G
temus fratres per vniuerſas ciuitates
in quibus prędicauimus verbum do
mini, quomodo ſe habeāt. Barnabas
autem volebat ſecū aſſumere & Ioā
nem, qui cognominabatur Marcus.
Paulus autem rogabat, eum (vt qui
diſceſſiſſet ab eis de Pāphylia, & non
iſſet cum eis in opus) non debere re-
cipi. Facta eſt autem diſſenſio, ita vt
diſcederent ab inuicem. & Barnabas
quidem aſſumpto Marco nauigaret
Cyprū: Paulus vero electo Sila pro-
fectus eſt, traditus gratiæ dei à fratri-
bus. Perambulabat autem Syriam &
Ciliciam, confirmans eccleſias.

CAPVT XVI.

PEruenit autem in Derben A
& Lyſtram. Et ecce, diſci-
pulus quidam erat ibi no
mine Timótheus, fili⁹ mu
lieris Iudęę fidelis, patre gētili. Huic
teſtimonium bonum reddebant qui
Lyſtris erant & Iconij, fratres. Hunc

voluit Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens circuncidit eum propter Iudęos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quòd pater eius erat gẽtilis. Cum autem pertranſirent ciuitates, tradebant eis cuſtodire dogmata quæ erant decreta ab apoſtolis & ſenioribus qui erant Hieroſolymis. Et eccleſiæ quidem confirmabantur fide, & abundabãt numero quotidie.

B Tranſeuntes autem Phrygiam & Galatiæ regionem, vetiti ſunt à ſpiritu ſancto loqui verbũ dei in Aſia. Cum veniſſent autẽ in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permiſit eos ſpiritus. Cum autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem: & viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt:

C Vir Macedo quidam erat ſtans, & deprecans eum, & dicens, Tranſiens in Macedoniam adiuua nos. Vt autem viſum vidit: ſtatim quęſiuimus proficiſci in Macedoniã, certi facti quòd vocaſſet nos deus euangelizare eis. Nauigantes autem à Troade, recto

curſu venimus Samothracen, & ſe-
quenti die Neapolim: & inde Phi-
lippos, quæ eſt prima partis Mace-
doniæ ciuitas, colonia. Eramus au- C
tem in hac vrbe diebus aliquot con-
ſiſtentes. Die autem ſabbatorum e-
greſſi ſumus extra portam iuxta flu-
men, vbi videbatur oratio eſſe: & ſe-
dentes loquebamur mulieribus quæ
conuenerant. Et quædam mulier no
mine Lydia purpurarum venditrix B
ciuitatis Thyatirorum, colẽs deum,
audiuit. cuius dominus aperuit cor,
intendere his quæ dicebantur à Pau-
lo. Cùm autem baptizata eſſet, & do
mus eius, deprecata eſt dicens, Si iu-
dicaſtis me fidelem domino eſſe, in-
troite in domum meam, & manete.
Et coegit nos. Factum eſt autem eun D
tibus nobis ad orationem, puellam
quandam habentem ſpiritum pytho
nis obuiare nobis: quæ quæſtum ma
gnum præſtabat dominis ſuis diui-
nando. Hæc ſubſecuta Paulũ & nos,
clamabat, dicens, Iſti homines, ſerui

dei excelſi ſunt, qui annuntiant vo-
bis viam ſalutis. Hoc autem faciebat
multis diebus. Dolés autem Paulus
& conuerſus, ſpiritui dixit, Præcipio
tibi in nomine IESV CHRISTI
exire ab ea. Et exijt eadem hora. Vi-
dentes autem domini eius quòd exi
uit ſpes quæſtus eorum, apprehen-
dentes Paulũ & Silam perduxerunt
in forum ad principes: & offerentes
eos magiſtratibus, dixerũt, Hi homi-
nes conturbant ciuitatem noſtram,
cum ſint Iudæi: & annuntiant mo-
rem quem non licet nobis ſuſcipere
E neque facere cum ſimus Romani. Et
cucurrit plebs aduerſus eos. & magi-
ſtratus ſciſſis tunicis ſuis, iuſſerunt
eos virgis cædi. Et cum multas pla-
gas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in 2.cor.11.f
carcerem, prȩcipientes cuſtodi vt di-
ligenter cuſtodiret eos. Qui cum tale
præcȩptũ accȩpiſſet, miſit eos in in-
teriorem carcerem, & pedes eorum
ſtrinxit ligno. Media autẽ nocte Pau
lus & Silas orantes laudabant deũ. Et

audiebant eos qui in cuſtodia erant. Subito vero terræmotus factus eſt magnus, ita vt mouerentur funda-menta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & vniuerſorum vincu-la ſoluta ſunt. Expergefactus autem cuſtos carceris, & videns ianuas aper tas carceris, euaginato gladio, vole-bat ſe interficere, exiſtimans fugiſſe vinctos. Clamauit autem Paulus vo ce magna, dicens, Nihil tibi mali fe- F ceris: vniuerſi enim hic ſumus. Peti-toq; lumine introgreſſus eſt: & tre-mefactus, procidit Paulo & Silæ ad pedes: & producẽs eos foras, ait, Do-mini, quid me oportet facere vt ſal-uus fiam? At illi dixerũt, Crede in do minum IESVM: & ſaluus eris tu, & domus tua. Et locuti ſunt ei verbum domini cum omnibus qui erãt in do mo eius. Et tollẽs eos in illa hora no ctis, lauit plagas eorum: & baptiza-tus eſt ipſe, & omnis domus eius cõ-tinuo. Cumq; perduxiſſet eos in do mum ſuam, appoſuit eis menſam, &

lætatus eſt cum omni domo ſua cre-
dens deo. Et cũ dies factus eſſet, mi-
ſerũt magiſtratus lictores, dicentes,
Dimitte homines illos. Nuntiauit au
tem cuſtos carceris verba hæc Pau-
G lo, Quia miſerunt magiſtratus vt di-
mittamini. nunc igitur exeuntes, ite
in pace. Paulus autem dixit eis, Cæ-
ſos nos publice indicta cauſa homi-
nes Romanos miſerunt in carcerem,
& nũc occulte nos eijciunt? Non ita;
ſed veniant ipſi, & nos educant. Nun
tiauerunt autem magiſtratibus licto
res verba hæc. Timueruntq; audito
quòd Romani eſſent: & veniẽtes de-
precati ſunt eos, & educentes roga-
bant vt egrederentur de vrbe. Exeun
tes autem de carcere, introierunt ad
Lydiam: & viſis fratribus, conſolati
ſunt eos, & profecti ſunt.

CAPVT XVII.

A Cvm autem perambulaſſent
Amphipolim & Apollo-
niam, venerunt Theſſalo-
nicam, vbi erat ſynagoga

Iudæorum. Secundum conſuetudi-
nem autem Paulus introiuit ad eos:
& ꝑ ſabbata tria diſſerebat eis e ſcri-
pturis, adaperiens & inſinuans quòd
CHRISTVM oportuit pati & re-
ſurgere à mortuis, & quòd hic, eſt
CHRISTVS, IESVS quem ego,
inquit, annũtio vobis. Et quidam ex
eis crediderunt, & adiuncti ſunt Pau
lo & Silę, & de colentibus gentilibus
multitudo magna, & mulieres nobi-
les non paucæ. Zelantes autẽ Iudæi B
increduli, aſſumentesq; de vulgo vi
ros quoſdam malos, & turba facta,
concitauerunt ciuitatem: & inſiſten-
tes domui Iaſonis, quærebant eos
producere in populum. Et cum non
inueniſſent eos, trahebant Iaſonem
& quoſdam fratres ad principes ciui
tatis clamantes, Hi qui orbem cõtur
barunt, huc quoq; venerunt: quos oc
culte ſuſcępit Iaſon: & hi omnes con
tra decreta Cæſaris faciũt, regem ali-
um dicentes eſſe, IESVM. Concita-
uerunt autem plebem & principes ci

nitatis audientes hæc. Et accepta ſa-
tiſfactione ab Iaſone & à cæteris, di-
miſerunt eos. Fratres vero, cõfeſtim
per noctem dimiſerũt Paulum & Si-
C lam in Berrhœam. Qui cum veniſ-
ſent, in ſinagogam Iudæorum intro
ierunt. Hi autem erãt nobiliores eo-
rum qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſcę
perunt verbum cum omni auidita-
te, quotidie ſcrutantes ſcripturas, ſi
hæc ita ſe haberent. Et multi quidem
crediderunt ex eis, & mulierum gen
tilium honeſtarum, & viri nõ pauci.
Cum autem cognouiſſent in Theſſa-
lonica Iudæi, quòd & Berrhœæ prę
dicatum eſt à Paulo verbum dei, ve-
nerunt & illuc, cõmouentes turbas.
Statimq́ʒ tunc Paulũ emiſerunt fra-
tres, vt iret velut ad mare. Silas autẽ
D & Timótheus remanſerunt ibi. Qui
autem deducebãt Paulum, perduxe-
runt eũ vſque ad Athenas. & accępto
mandato ad Silam & Timótheum vt
quàcelerrime venirent ad ſe: profecti
ſunt. Paulus autem cum Athenis eos

expectaret, incitabatur ſpiritus eius
in ipſo, cum videret idololatriæ de-
ditam ciuitatem. Diſputabat igitur in
ſynagoga cum Iudæis & colentibus,
& in foro per omnes dies cum ijs qui
ipſum forte adijſſent. Quidam autē
Epicurei & Stoici philoſophi diſſe-
rebant cum eo: & quidam dicebant,
Quid vult ſeminiuerbius hic dicere?
Alij vero, Nouorum dæmoniorum
videtur annuntiator eſſe. quia IE-
SVM & reſurrectionem annuntia-
bat eis. Et apprehenſum eū, ad Areo- E
pagum duxerūt, dicentes, Poſſumus
ſcire quæ eſt hæc noua quæ à te dici-
tur, doctrina? noua enim quædam in-
fers auribus noſtris: Volumus ergo
ſcire quidnā velint hæc eſſe. Atheniē-
ſes autem omnes, & qui illic erāt ho-
ſpites, ad nihil aliud vacabāt, niſi aut
dicere aut audire aliquid noui. Stans
autē Paulus in medio Areopagi, ait,
Viri Athenienſes, per omnia quaſi ſu-
perſtitioſiores vos video. Prēteriens
enim & videns ſimulacra veſtra: in-

ueni & aram in qua ſcriptum erat,
IGNOTO DEO. Quem ergo igno
rantes colitis, hunc ego annuntio vo
F bis. Deus qui fecit mūdum & omnia
quæ in eo ſunt, hic cœli & terræ cum
ſit dominus, non in manufactis tem
plis habitat, nec manibus humanis Supra.7.f
colitur, indigēs aliquo, cum ipſe det
omnibus vitam & inſpirationem per
omnia: fecitq́ʒ ex vno ſanguine om-
ne genus hominū vt inhabitaret ſu-
per vniuerſam faciem terræ, præfi-
nitq́ʒ ſtatuta tempora, & pręfixit ter
minos habitationis eorum, quærere
deum, ſi forte attrectent eum & inue
niant, quamuis non longe ſit ab vno
quoqʒ noſtrum. In ipſo enim viui-
mus & mouemur & ſumus, ſicut &
quidam veſtrorum poetarum dixe-
runt, Ipſius enim & genus ſumus. Aratus.
Genus ergo cum ſimus dei, non de-
bemus exiſtimare auro & argento, Eſa.40.c
aut lapidi ſculpturæ artis & cogita-
tionis hominis, diuinum eſſe ſimile.
G Et tempora quidem huius ignoran-

tiæ cum diſſimularit deus, nunc an-
nuntiat hominibus, vt omnes vbiq;
pœnitentiam agant, eo quòd ſtatuit
diem in quo iudicaturus eſt orbem
in æquitate in viro in quo decreue-
rat, fide præſtita omnibus, cum ſuſci-
tauerit eum à mortuis. Cum audiſ-
ſent autem reſurrectionem mortuo-
rum, quidam quidem irridebāt, qui-
dam vero dixerunt, Audiemus te de
hoc iterum. Sic Paulus exiuit de me-
dio eorum. Quidam vero viri adhę-
rentes ei crediderūt: in quibus & Dio
nyſius Areopagita, & mulier nomi-
ne Damaris, & alij cum eis.

CAPVT XVIII.

Poſt hæc Paulus digreſſus A
Athenis, venit Corinthū.
& inueniens quendam Iu
dæum nomine Aquilam,
Ponticum genere, qui nuper venerat
ab Italia, & Priſcillam vxorē eius,
eo quòd præcepiſſet Claudius diſce-
dere omnes Iudæos à Roma: acceſ-
ſit ad eos. Et quia eiuſdem erat artis,

manebat apud eos & operabaẽ.erant autem ſcenofactoriæ artis. Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbatum, interponens nomẽ domini IESV: ſuadebatq́ꝫ Iudæis & Græcis.
B Cum veniſſent autem de Macedonia Silas & Timótheus, coartabatur ſpiritu Paulus, teſtificans Iudęis eſſe CHRISTVM IESVM. Contradicentibus autem eis & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos, Sanguis veſter ſuper caput veſtrum. Mundus ego. ex hoc ad gẽtes vadã. Et migrans inde, intrauit in domum cuiuſdã, nomine Titi Iuſti, colentis deũ, cuius domus erat coniuncta ſynagogæ.
C Criſpus autẽ archiſynagogus credidit domino cum omni domo ſua: & multi Corinthiorũ audientes credebant, & baptizabantur. Dixit autem dominus nocte per viſionem Paulo, Noli timere: ſed loquere, & ne táceas, propterea ꝙ ego ſum tecũ: & nemo adorietur te, vt affligat te. quoniam populus eſt mihi

Paulus in ſpiritu, tranſita Macedo-
nia & Achaia, ire Hieroſolymam, di-
cens. Poſtquā fuero ibi, oportet me
E & Romam videre. Mittens autem in
Macedoniam duos ex miniſtrātibus
ſibi Timótheum & Eraſtum, ipſe re-
manſit ad tempus in Aſia. Facta eſt
autem illo tempore turbatio nō exi-
gua de via domini. Demetrius enim
quidam nomine, argentarius, faciens
ædes argenteas Dianæ, præſtabat ar-
tificibus nō modicum quæſtū: quos
cōuocans & eos qui huiuſmodi erāt
opifices, dixit, Viri ſcitis quòd de hoc
artificio eſt nobis acquiſitio: & vide-
tis & auditis quòd non ſolū Epheſi,
ſed penè totius Aſiæ Paulus hic ſua-
dens auertit multam turbam, dicēs,
quòd nō ſunt dij qui manibus fiunt.
Non ſolum autē hæc periclitatur no
bis pars in redargutionē venire, ſed
& magnæ Dianæ templum in nihilū
reputabitur, & deſtrui incipiet maie-
ſtas eius, quam tota Aſia & orbis co-
lit. His auditis, repleti ſunt ira, & ex-

clamauerunt, dicentes, Magna Dia/
na Epheſiorum. Et impleta eſt ciui/ F
tas tota confuſione, & impetum fe/
cerũt vno animo in theatrum, rapto
Gaio & Ariſtarcho Macedonibus, co
mitibus Pauli. Paulo autem volen/
te intrare in populum, non permiſe/
runt diſcipuli. Quidam autem & de
Aſię principibus qui erãt amici eius,
miſerunt ad eum, rogantes ne ſe da/
ret in theatrum. Alij autem aliud cla
mabant. Erat enim eccleſia confuſa:
& plures neſciebant qua ex cauſa cõ/
ueniſſent. De turba autem protraxe/
runt Alexandrum, propellentibus eũ
Iudæis. Alexander autem manu ſilẽ
tio poſtulato, volebat reddere ratio/
nem populo. Quẽ vt cognouerũt Iu
dæum eſſe, vox facta vna eſt omniũ
quaſi per horas duas clamãtium, Ma G
gna Diana Epheſiorum. Et cum ſedaſ
ſet ſcriba turbas, dixit, Viri Epheſij,
quis enim eſt hominum qui neſciat
Epheſiorum ciuitatẽ cultricem eſſe
magnæ Dianæ, & à Ioue delapſi ſi/

manus Paulus, venit ſpiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Erant autē omnes viri ferè duodecim. Introgreſſus autē ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans & ſuadēs
B de regno dei. Cum autem quidā induraretur & non crederent: maledicentes viam domini coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegregauit
C diſcipulos, quotidie diſputās in ſchola Tyranni cuiuſdam. Hoc autem factum eſt per biennium, ita vt omnes qui habitabant in Aſia audirent verbum domini, Iudæi atque Gentiles. Virtutesq; non quaſlibet faciebat deus per manum Pauli: ita vt etiam ſuper languidos deferrentur à corpore eius ſudaria & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus
C nequam egrediebātur. Tentauerunt autem quidam & de circumeuntibus Iudęis exorciſtis inuocare ſuper eos qui habebant ſpiritus malos, nomen domini IESV, dicentes, Adiuro

vos per IESVM quem Paulus præ
dicat. Erãt autem cuiuſdam Iudæi,
nomine Sceuę, principis ſacerdotum
ſeptem filij, qui hoc faciebant. Reſpõ
dens autem ſpiritus nequam, dixit
eis, IESVM noui, & Paulum ſcio:
vos autẽ qui eſtis? Et inſiliens in eos
homo in quo erat dæmonium peſſi-
mum, & dominatus ambobus, inua
luit contra eos, ita vt nudi & vulne-
rati effugerent de domo illa. Hoc au D
tem notum factum eſt omnibus Iu-
dæis atq; Gentilibus qui habitabant
Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes
illos, & magnificabatur nomen do-
mini IESV. Multiq́; credentium ve
niebant confitentes & annuntiantes
actus ſuos. Multi autẽ ex eis qui fue-
rant curioſa ſectati, contulerunt li-
bros, & combuſſerunt eos corã om-
nibus. & computatis pretijs illorum,
inuenerunt pecuniam denariorum
quinquaginta millium. Ita fortiter
creſcebat verbum dei, & confirma-
batur. His autem expletis, propoſuit

Ipſe vero ingreſſus ſynagogam, di/
ſputabat cum Iudæis. Rogãtibus au
tem eis vt ampliori tempore mane/
ret, non conſenſit, ſed valefaciens &
dicens, Oportet omnino me feſtum,
quod inſtat, agere Hieruſalem: ſed
iterum reuertar ad vos, deo volen/
F te: profectus eſt ab Epheſo. Et deſcen
dens Cæſaream, aſcendit, & ſaluta/
uit eccleſiam: & deſcendit Antiochiã.
Et facto ibi aliquanto tempore, pro/
fectus eſt, perambulans ex ordine Ga
latiam regionem & Phrygiam, con/
firmans omnes diſcipulos. Iudæus
autem quidã, Apollos nomine, Ale/
xandrinus genere, vir eloquens, de/
uenit Epheſum, potens in ſcripturis.
Hic erat edoctus viam domini, & fer
uens ſpiritu, loquebatur & docebat
diligenter ea quæ ſunt IESV, ſciens
G tantum baptiſma Ioannis. Hic ergo
cœpit fiducialiter agere in ſynagoga.
Quẽ cum audiſſent Priſcilla & Aqui
la, aſſumpſerunt eum, & diligentius
expoſuerunt ei viam domini. Cum

mulacri? Cũ ergo his contradici non poſſit, oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temere agere. Adduxiſtis enim homines iſtos, neque ſacrilegos, neque blaſphemãtes deam veſtram. Quòd ſi Demetrius & qui cum eo ſunt artifices habent aduerſus aliquẽ cauſam, conuentus forenſes aguntur, & proconſules ſunt, accuſent inuicem. Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima eccleſia poterit abſolui. Nã & periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius ſit de quo poſſimus reddere rationem concurſus iſtius. Et cum hæc dixiſſet, dimiſit eccleſiam.

CAPVT XX.

A Poſtquã autem ceſſauit tumultus, vocatis Paulus diſcipulis, & exhortatꝰ eos, valedixit, & profectus eſt vt iret in Macedoniam. Cum autem perambulaſſet partes illas, & exhortatus eos fuiſſet multo ſermone, venit ad Græciam: vbi cum fuiſſet men

ſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Iu-
dæis, nauigaturo in Syriã: habuitq́ꝫ
conſilium vt reuerteretur per Mace-
doniam. Comitatus eſt autem eum
vſque ad Aſiam Sopater Berrhœen-
ſis, Theſſalonicenſium vero Ariſtar-
chus, & Secũdus, & Gaius Derbæus,
& Timótheus, Aſiani vero Tychicus
& Trophimus. Hi cum pręceſſiſſent, B
expectarũt nos Troade: nos vero na-
uigauimus poſt dies azymorũ à Phi-
lippis, & venimus ad eos Troadem
in diebus quinque. vbi demorati ſu-
mus diebus ſeptem. Vna autem ſab-
batorum cum conueniſſemus ad frã-
gendum panẽ. Paulus diſſerebat eis.
profecturus poſtridie, protraxitq́ꝫ ſer
monem vſque in mediam noctem.
Erant autem lampades multę in cœ-
naculo vbi eramus congregati. Se-
dens autem quidam adoleſcens, no-
mine Eutychus ſuper feneſtram, cum
mergeretur ſomno graui, diſputan-
te diu Paulo, ductus ſomno cecidit
de tertio cœnaculo deorſum, & ſub-

latus eſt mortuus. Ad quem cum de-
ſcendiſſet Paulus, incubuit ſuper eũ:
C & complexus, dixit, Nolite turbari.
anima enim ipſius in ipſo eſt. Aſcen-
dens autem, frangensq́ panem & gu
ſtans, ſatisq́ allocutus vſque in lucẽ,
ſic profectus eſt. Adduxerunt autem
puerum viuentem, & conſolati ſunt
non mediocriter. Nos autem aſcen-
dentes nauẽ, nauigauimus in Aſ-
ſon, inde ſuſcępturi Paulũ. Sic enim
diſpoſuerat, ipſe per terram iter fa-
cturus. Cum autem conueniſſemus
in Aſſon, aſſumpto eo, venimus Mi-
tylenem. Et inde nauigantes, ſequen-
ti die venimus contra Chium. & alia
die applicuimus Samum: & commo
rati Trogylij, ſequenti die venimus
Miletum. propoſuerat enim Paulus
pręternauigare Epheſum, ne qua mo
E ra illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim,
ſi poſſibile ſibi eſſet, vt diem pente-
coſtes faceret Hieroſolymis. A Mile-
to autem mittens Epheſum, vocauit
preſbyteros eccleſię. Qui cum veniſ-

ſerit ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis,
Vos ſcitis à prima die qua ingreſſus
ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per
omne tempus fuerim, ſeruiens do-
mino cũ omni humilitate & lachry-
mis, & tentationibus quæ mihi acci-
derunt ex inſidijs Iudæorum: quo-
modo nihil ſubtraxerim vobis vti-
lium, quominus annuntiarem vo-
bis & docerem vos publice & per do-
mos, teſtificans Iudæis atque Gen-
tilibus in deum pœnitentiam, & fi-
dem in dominum noſtrum IESVM
CHRISTVM. Et nunc ecce ego al- E
ligatus ſpiritu, vado in Hieruſalem:
quę in ea ventura ſunt mihi, ignorás:
niſi quòd ſpiritus ſanctus per omnes
ciuitates mihi proteſtatur, dicens, ꝙ
vincula & tribulationes Hieroſoly-
mis me manent. Sed nihil horum ve-
reor: nec facio animam meam pre-
cioſam mihi, dummodo conſummẽ
curſum meum cum gaudio, & mini-
ſterium verbi quod accępi à domino
IESV, teſtificari euangelium gratiæ

deus feciſſet in gentibus per miniſte-
rium ipſius. At illi cum audiſſent, glo
rificabant deum, dixeruntq; ei, Vides
frater quot millia ſunt in Iudæis qui
crediderunt: & omnes æmulatores
ſunt legis. Audierunt autem de te ꝙ
diſceſſionẽ doceas à Moyſe, eos qui
per gentes ſunt Iudæos, dicens non
debere eos circuncidere filios ſuos,
neque ſecundum conſuetudinem in-
gredi. Quid ergo eſt? Vtique oportet
conuenire multitudinẽ, audient enĩ
te ſuperueniſſe. Hoc ergo fac, quod
tibi dicimus. Sunt nobis viri quatu-
or, votum habentes ſuper ſe. His aſ-
ſumptis ſanctifica te cum illis. & im-
pende in illis, vt radant capita: & ſci-
ent omnes quod quæ de te audierũt,
nihil ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſto-
E diens legem. De his autem qui credi-
derunt ex gentibus nos ſcripſimus,
iudicantes vt abſtineant ſe ab idôlis
immolato, & ſanguine, & ſuffocato,
& fornicatione. Tunc Paulus aſſum-
ptis viris poſtera die purificatus cum

illis intrauit in templum, annũtians
expletionem dierum purificationis,
donec offerretur pro vnoquoq; eo-
rum oblatio. Dum autem ſepté dies
conſummarentur, hi qui de Aſia erãt
Iudæi, cum vidiſſent eum in téplo,
concitauerunt omnem populum, &
iniecerunt ei manus, clamantes: Viri
Iſraelitæ, adiuuate. hic eſt homo qui
aduerſus populum & legem & locũ
hunc, omnes vbiq; docens, inſuper
& gentiles induxit in templum, &
violauit ſanctum locum iſtum. Vide- F
rant enim Trophimum Epheſium in
ciuitate cum ipſo, quem exiſtimaue-
runt quòd in templum introduxiſ-
ſet Paulus. Commotaq; eſt ciuitas
tota: & facta eſt concurſio populi. Et
apprehendentes Paulum, trahebant
eum extra templum: & ſtatim clauſę
ſunt ianuæ. Quęrentibus autem illis
eum occidere, nuntiatum eſt tribuno
cohortis, quòd tota cõfunderetur
Hieruſalé. Qui ſtatim aſſumptis mi-
litibus & centurionibus, decucurrit
ad illos.

mus in Syriam, & venimus Tyrum.
ibi enim nauis expoſitura erat onus.
Inuentis autem diſcipulis, mãſimus
ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebāt
per ſpiritum, ne aſcenderet Hieroſo-
lymam. Et expletis diebus, profecti
ibamus, deducentibus nos omnibus
cũ vxoribus & filijs donec exiſſemus
ciuitatem: & poſitis genibus in lito-
B re, orauimus. Et cum valefeciſſemus
inuicem, aſcendimus nauem, illi au-
tem redierunt in ſua. Nos vero naui-
gatione expleta, à Tyro deſcēdimus
Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus,
manſimus die vna apud illos. Poſtri
die profecti venimus Cæſaream. Et
intrantes domum Philippi euange- Supra.6.b
liſtæ, qui erat vnus de ſeptem, man-
ſimus apud eum. Huic autem erant
quatuor filiæ virgines, prophetan-
tes. Et cum moraremur per dies ali-
quot, ſuperuenit quidā vir à Iudæa,
propheta, nomine Agabus. Is cum
veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: &
alligans ſibi pedes & manus, dixit,

Hęc dicit ſpiritus ſanctus: virum cu- C
ius eſt zona hęc, ſic alligabunt in Hie
ruſalem Iudæi, & tradent in manus
gentium. Quod cum audiſſemus, ro
gabamus nos & qui loci illius erant,
ne aſcenderet Hieroſolymam. Tunc
reſpondit Paulus, & dixit, Quid fa-
citis flentes & affligentes cor meum?
Ego autem non ſolum alligari, ſed
& mori in Hieruſalem paratus ſum
propter nomen domini IESV. Et
cum ei perſuadere nō poſſemus, quie
uimus, dicentes, Domini voluntas
fiat. Poſt dies autem iſtos præparati,
aſcendebamus in Hieruſalem. Vene-
runt autem quidam ex diſcipulis à
Cęſarea nobiſcum, adducētes ſecum
(apud quem hoſpitaremur) Mnaſo-
nem quendam Cyprium, antiquum
diſcipulum. Et cum veniſſemus Hie
roſolymam, libenter excęperūt nos
fratres. Sequēti autem die, introibat
Paulus nobiſcum ad Iacôbum, om-
nesq; collecti ſunt ſeniores. Quos cū D
ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ

dei. Et nunc ecce ego ſcio quòd am/
plius non videbitis faciem meā vos
omnes, per quos tranſiui, prædicans
regnum dei. Quapropter conteſtor
vos hodierna die, quòd mūdus ſum
à ſanguine omnium. Non enim ſub/
terfugi, quo minus annuntiarem om
ne conſilium dei vobis. Attendite vo
bis & vniuerſo gregi, in quo vos ſpi/
F ritus ſanctus poſuit epiſcopos rege/
re eccleſiam dei, quam acquiſiuit ſan
guine ſuo. Ego ſcio quòd intrabunt
poſt diſceſſionem meam lupi graues
in vos, non parcentes gregi. Et ex vo
biſipſis exurgent viri loquentes per/
uerſa vt abducant diſcipulos poſt ſe.
A Propter quod vigilate, memoria re/
tinentes, quòd per triennium nocte
& die nō ceſſaui cum lachrymis mo/
nere vnumquenq; veſtrum. Et nunc
commendo vos deo & verbo gratię
ipſius, qui potens eſt ædificare, & da/
re vobis hæreditatem inter ſanctifica 1.cor.4.c
G tos omnes. Argentum & aurum, aut 1.theſ.2.b
veſtem nullius cōcupiui. Sed ipſi ſci/ 2.theſ.3.b

ad illos. Qui cum vidiſſent tribunũ
& milites, ceſſauerunt percutere Pau
lum. Tunc accedens tribunus appre-
hendit eum, & iuſſit eum alligari cate
nis duabus: & iterrogabat quis eſſet,
& quid feciſſet. Alij autē aliud clama
bant in turba. Et cum non poſſet cer-
tum cognoſcere præ tumultu, iuſſit
G duci eum in caſtra. Et cũ veniſſet ad
gradus, contigit vt portaretur à mi-
litibus propter vim populi. Sequeba
tur enim multitudo populi clamãs,
Tolle eum. Et cum cœpiſſet induci in
caſtra Paulus, dicit tribuno, Si licet
mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit ei,
Græce noſti? Nónne tu es ille Ægy-
ptius qui ante hos dies tumultũ con-
citaſti, & eduxiſti in deſertũ quatuor
millia virorum ſicariorũ? Et dixit ad
eum Paulus, Ego homo ſum quidē
Iudæus à Tharſo Ciliciæ, non ignotæ
ciuitatis municeps. Rogo autem te,
permitte mihi loqui ad populum. Et
cum ille permiſiſſet, Paulus ſtans in
gradibus, annuit manu ad plebem, &

copioſa: & decidens in terram, audi-
ui vocem dicentem mihi, Saul Saul,
quid me perſequeris? Ego autem re-
ſpondi, Quis es domine? Dixitq́ꝫ ad
me, Ego ſum IESVS Nazarenus quē
tu perſequeris. Et qui mecum erant,
lumen quidē viderunt & territi ſunt:
vocem autem non audierūt eius qui
C loquebatur mecum. Et dixi, Quid fa-
ciam domine? Dominus autem dixit
ad me, Surgens vade Damaſcū: & ibi
tibi dicetur de omnibus quę te opor-
teat facere. Et cum non viderē prę cla
ritate luminis illius, ad manum de-
ductus à comitibus, veni Damaſcū.
Ananias autem quidam, vir pius, ſe-
cundum legem, teſtimonium habēs
ab omnibus cohabitantibus Iudæis,
veniens ad me & ſtans, dixit mihi,
D Saul frater, reſpice. & ego eadem ho-
ra reſpexi in eum. At ille dixit, Deus
patrum noſtrorum præordinauit te,
vt cognoſceres voluntatem eius, &
videres iuſtum, & audires vocem ex
ore eius: quia eris teſtis illius ad om-

nes homines, eorum, quæ vidiſti & audiſti. Et nunc quid moraris? Exurge & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine ipſius. Factũ eſt autem cum reuerſus eſſem Hieruſalẽ, & orarem in templo, vt raperer extra me, & viderem illum dicẽtem mihi, Feſtina, & exi velociter ex Hieruſalẽ, quoniam non recipient teſtimonium tuum de me. Et ego dixi, Domine, ipſi E
ſciunt ꝙ ego eram concludens in carcerẽ, & cędens per ſynagogas eos qui credebãt in te: & cum funderetur ſanguis Stephani teſtis tui, ego aſtabam & conſentiebam morti eius, & cuſtodiebam veſtimẽta interficientium illum. Et dixit ad me. Vade, quoniam ego in natione longe mittã te. Audiebant autẽ eum vſq; ad hoc verbum, & leuauerunt vocem ſuam, dicẽtes, Tolle de terra huiuſmodi hominem. non enim fas eſt eum viuere. Vociferantibus autem eis, & proijcientibus F
veſtimenta ſua, & puluerem iactãtibus in aerem, iuſſit tribunus induci

Supra. 7. g

eum in caſtra, & flagellis cædi & torqueri eum: vt ſciret propter quã cauſam ſic acclamarent ei. Et cum aſtrinxiſſet eum loris, aſtanti ſibi centurioni Paulus dixit, Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito, centurio acceſſit ad tribunum, & nuntiauit ei, dicens, G Quid acturus es? Hic enim homo, ciuis Romanus eſt. Accedens autẽ tribunus: dixit illi, Dic mihi, ſi tu Romanus es? At ille dixit, Etiam. Et reſpondit tribunus, Ego multa ſumma ciuilitatem hanc conſecutus ſum. Et Paulus ait, Ego autẽ & natus ſum. Protinus ergo diſceſſerũt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoq; timuit poſtquam reſciuit quòd ciuis Romanus eſſet, & quòd alligaſſet eum. Poſtera autem die, volens ſcire diligentius, qua ex cauſa accuſaretur à Iudæis, ſoluit eum, & iuſſit ſacerdotes conuenire, & omne concilium. & producens Paulum, ſtatuit inter illos.

CAPVT XXIII.

Ntendens autem in conci/ A
lium Paulus, ait, Viri fra/
tres, ego omni conſcientia
bona cōuerſatus ſum ante
deum vſq; in hodiernum diem. Prin
ceps autem ſacerdotū Ananias, præ/
cępit aſtātibus ſibi, percutere os ejus.
Tunc Paulus dixit ad eū, Percutiet te C
deus, paries dealbate. Et tu ſedes iudi
cans me ſecundū legem, & contra le/
gem iubes me percuti. Et qui aſtabāt,
dixerūt, Summum ſacerdotē dei ma
ledicis? Dixit autē Paulus, Neſciebam
fratres ꝙ princeps eſſet ſacerdotum.
Exo. 22. d Scriptum eſt enim, Principē populi
tui non maledices. Sciens autem Pau B
lus ꝙ vna pars eſſet ſadducęorum, &
altera phariſęorū, exclamauit in con/
Philip. 3. b cilio, Viri fratres, ego phariſæus ſum,
filius phariſæi. de ſpe & reſurrectione
mortuorum ego iudicor. Et cum hęc
dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter phari/
ſæos & ſadducæos, & ſoluta eſt mul/
Mat. 22. c titudo. Sadducæi autem dicunt non

eſſe reſurrectionē mortuorum, neq;
angelum, neq; ſpiritum: Phariſęi au-
C tem vtraq; cōfitentur. Factus eſt autē
clamor magnus. & exurgentes quidā
phariſæorū, pugnabant dicētes, Nihil
mali inuenimus in homine iſto. quid
ſi ſpiritus locutus eſt ei, aut angelus?
Et cum magna diſſenſio facta eſſet, ti
mens tribunus ne diſcerperetur Pau-
lus ab ipſis, iuſſit milites deſcēdere &
rapere eum de medio eorū, ac dedu-
cere eum in caſtra. ſequenti autem no
B cte, aſſiſtens ei dominus ait, Cōſtans
eſto. ſicut enim teſtificatus es de me
in Hieruſalem, ſic te oportet & Ro-
mæ teſtificari. Facta autem die, col-
legerunt ſe quidam ex Iudæis, & de-
uouerunt ſe, dicentes neq; manduca-
turos, neq; bibituros, donec occide-
D rent Paulum. Erāt autem plus quàm
quinquaginta viri, qui hanc coniura-
tionem fecerant: qui acceſſerunt ad
principem ſacerdotum & ſeniores &
dixerūt, Deuotione deuouimus nos,
nihil guſtaturos, donec occidamus

Paulum. Nunc ergo vos notũ facite
tribuno & concilio, vt cras producat
illum ad vos tanq̃; aliquid certius co
gnituri de eo. Nos vero prius q̃; ap/
propinquet, parati ſumus interficere
illum. Cum autem audiſſet filius ſo/
roris Pauli inſidias, venit & intrauit
in caſtra, nuntiauitq́; Paulo. Vocans
autem Paulus ad ſe vnum ex centu/
rionibus, ait, Adoleſcentem hunc duc
ad tribunũ: habet enim aliquid indi/
care illi. Et ille quidẽ aſſumens eum,
duxit ad tribunũ, & ait, Vinctus Pau E
lus rogauit me, hunc adoleſcentem
perducere ad te, habentem aliquid lo
qui tibi. Apprehendens autẽ tribunus
manũ illius, ſeceſſit cum eo ſeorſum,
& interrogauit illum, Quid eſt quod
habes indicare mihi? Ille autẽ dixit,
Iudæis cõuenit rogare te, vt craſtina G
die producas Paulum in concilium,
quaſi aliquid certius inquiſituri ſint
de illo. tu vero ne credideris illis. inſi
diãtur enim ei ex eis viri amplius q̃;
quadraginta: qui ſe deuouerunt non

manducare neq; bibere, donec inter/
ficiant eum: & nunc parati ſunt, expe
ctantes promiſſum tuum. Tribunus
igitur dimiſit adoleſcẽtem, pręcipiẽs
ei ne cui loqueretur quoniã hæc nota
F ſibi feciſſet. Et vocatis duobus centu
rionibus dixit illis, Parate milites du
centos, vt eant vſq; Cæſareã, & equi/
tes ſeptuaginta, & lancearios ducen/
tos, à tertia hora noctis, & iumenta
præbete, vt imponentes Paulum, ſal
uum perducant ad Felicẽ præſidem,
ſcriptis literis in hanc formã. CLAV
DIVS Lyſias, optimo pręſidi Felici
ſalutem. Virum hunc cõprehenſum à
Iudæis, & incipientẽ interfici ab eis,
ſuperueniens cum exercitu, eripui, co
gnito ꝙ Romanus eſſet: volensq; ſci
rẽ cauſam quã obijciebant illi, deduxi
G eum in concilium eorum. Quem in/
ueni accuſari de quęſtionibus legis ip
ſorum: nullum vero dignum morte
aut vinculis habentẽ crimen. Et cum
mihi perlatũ eſſet de inſidijs quas pa
rauerãt illi, miſi eũ ad te, denũtians &

B ne. Ne diutius autem te protraham,
oro, breuiter audias nos pro tua cle-
mentia. Inuenimus hunc hominē pe-
ſtiferum & concitantem ſeditionem
omnibus Iudęis in vniuerſo orbe, &
authorem ſeditionis ſectæ Nazareno-
rum, qui etiam templū violare cona-
tus eſt, quem & apprehenſum volui-
mus ſecundū legem noſtrā iudicare.
Superueniēs autem tribunus Lyſias,
cum vi magna eripuit eū de manibus
noſtris, iubens accuſatores eius ad te
venire, à quo poteris ipſe iudicās de
omnibus iſtis cognoſcere, de quibus
C nos accuſamus eū. Adiecerunt autem
& Iudęi, dicētes hęc ita ſe habere. Re-
ſpondit autē Paulus, annuēte ſibi prę-
ſide dicere; Ex multis annis te eſſe iu-
dicem genti huic ſciens, bono animo
pro me ſatiſfaciā. Potes enim cogno-
ſcere ꝙ non plures ſunt mihi dies q̄
duodecim, ex quo aſcendi adorare in
Hieruſalē. & neq; in tēplo inuenerūt
me cū aliquo diſputantē aut concur-
ſum faciētē turbæ, neq; in ſynagogis,

neq; in ciuitate. neq; probare poſſunt tibi de quibus nunc me accuſant. Cõ D fiteor autē hoc tibi, q̃ ſecundũ viam, quam dicunt hęreſim, ſic deſeruio pa trio deo meo, credens omnibus quæ in lege & prophetis ſcripta ſunt: ſpē habēs in deum, quam & hi ipſi expe- ctant, reſurrectionem futuram mor- tuorum iuſtorum & iniquorum. In hoc & ipſe ſtudeo, ſine offendiculo cõ ſcientiam habere ad deum & ad ho- mines ſemper. Poſt annos autē plu- E res, eleemoſynas facturus in gentem meam veni & oblationes, in quibus inuenerunt me purificatum in tēplo, Supra. 21. c non cũ turba neq; cum tumultu qui- dam ex Aſia Iudæi, quos oportebat apud te prǫſto eſſe & accuſare, ſi quid haberent aduerſum me: aut hi ipſi di cant ſi quid inuenerunt in me iniqui tatis, cum ſtem in cõcilio, niſi de vna Supr. 23. b hac ſolũmodo voce, qua clamaui in- ter eos ſtans, De reſurrectione mor- F tuorum ego iudicor hodie à vobis. Auditis autē his, diſtulit illos Felix,

certiſſime ſciens de via hac, dicens, Cum tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos. Iuſſitq́ centurioni cuſtodire eũ, & habere requiem, nec quenquã de ſuis prohibere miniſtrare ei, aut adire eum. Poſt aliquot autẽ dies veniẽs Felix cum Druſilla vxore ſua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo fidẽ quę eſt in CHRI-
G STVM IESVM. Diſputante autem illo de iuſtitia & caſtitate & de iudicio futuro, tremefactus Felix, reſpondit, Quod nũc attinet, vade: tempore autem opportuno accerſam te. ſimul & ſperans quòd pecunia ei daretur à Pulo, vt ſolueret ipſum, propter qđ & frequẽter accerſens eũ, loquebatur cum eo. Biẽnio autẽ expleto, accępit ſuccęſſorem Felix, Porcium Feſtum. Volens autẽ gratiam præſtare Iudęis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAPVT XXV.

A FEſtus ergo cum veniſſet in prouinciam, poſt triduum aſcendit Hieroſolymam à

aſcendere, & ibi de his iudicari apud
me? Dixit autem Paulus, Ad tribunal
Cæſaris ſto, ibi me oportet iudicari.
Iudæis non nocui ſicut tu melius no
ſti. Si enim nocui, aut dignum morte
aliquid feci, non recuſo mori. ſi vero
nihil eſt eorum de quibus hi accuſant
me: nemo poteſt me illis donare. Cæ
ſarem appello. Tunc Feſtus cum con
ſilio locutus, reſpondit, Cæſarem ap-
pellaſti? ad Cęſarem ibis. Et cum dies
aliquot trāſacti eſſent, Agrippa rex &
Bernice deſcenderunt Cæſareā ad ſa-
D lutādum Feſtum. Et cum dies plures
ibi morarentur: Feſtus regi indicauit
de Paulo, dicens, Vir quidam eſt dere
lictus à Felice vinctus, de quo cum
eſſem Hieroſolymis, adierūt me prin
cipes ſacerdotū & ſeniores Iudæorū
poſtulantes aduerſus illū dānationē.
Ad quos reſpondi, Quòd non eſt Ro
manis conſuetudo ob gratiā donare
aliquem hominē vt pereat prius q̄ is
qui accuſat, præſentes habeat accuſa-
tores, locumq́ defendēdi accipiat ad

abluenda crimina quę ei obijciuntur.
Cum ergo huc couenissent, ſine vlla E
dilatione, in ſequenti die ſedens pro
tribunali, iuſſi adduci virum. De quo,
cum ſtetiſſent accuſatores, nullũ cri-
men intẽdebant ſuper hiſce rebus: de
quibus ego ſuſpicabar: quęſtiones ve
ro quaſdam de ſua ſuperſtitione habe
bant aduerſus eũ, & de quodã IESV
defuncto, quẽ affirmabat Paulus vi-
uere. Hæſitans autem ego de huiuſ-
modi quęſtione, dicebam, ſi vellet ire
Hieroſolymã, & ibi iudicari de iſtis.
Paulo autem appellãte vt ſeruaretur F
Auguſti cognitioni, iuſſi ſeruari eum,
donec mitterẽ eum ad Cæſarẽ. Agrip
pa autem dixit ad Feſtum, Volebam
& ipſe hominẽ audire. Cras (inquit)
audies eum. Poſtero autem die cum
veniſſent Agrippa & Bernice cũ mul
ta ambitione, & introiſſent in audi-
torium cum tribunis & viris princi-
palibus ciuitatis. iubente Feſto, addu
ctus eſt Paulus. Et dicit Feſtus, Agrip G
pa rex, & omnes qui ſimul adeſtis no
biſcum

biſcum viri, videtis hunc hominem, de quo omnis multitudo Iudęorum interpellauit me Hieroſolymis, petẽtes & acclamantes, nõ oportere eum viuere amplius. Ego vero comperi, nihil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, iudicaui mittere. De quo quid certum ſcribam domino, non habeo. Propter quod perduxi eum ad vos, & maxime ad te rex Agrippa, vt interrogatione facta, habeam quod ſcribam. Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & cauſas eius non ſignificare.

CAPVT XXVI.

A Agrippa vero ad Paulũ ait, Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tũc Paulus extenta manu, cœpit rationẽ reddere. De omnibus quibus accuſor à Iudæis rex Agrippa, exiſtimo me beatum, apud te cum ſim defenſurus me hodie, maxime te ſciente omnes quæ apud Iudæos ſunt, conſuetudi-

nes & quæſtiones. propter quod ob/
ſecro, patiēter me audias. Et quidem
vitam meam à iuuentute, quę ab ini
tio fuit in gēte mea in Hieroſolymis,
nouerunt omnes Iudæi: præſcientes
me ab initio (ſi velint teſtimonium B
perhibere) quòd ſecūdum certiſſimā
ſectam noſtræ religionis, vixi Phari/
ſæus. Et nunc de ſpe quę ad patres no
ſtros repromiſſionis facta eſt à deo,
ſto iudicio ſubiectus, in quam duode
cim tribus noſtræ inſtanter nocte &
die deſeruientes, ſperant deuenire. De
qua ſpe accuſor à Iudæis, rex. Quid
incredibile iudicatur apud vos, ſi de⁹
mortuos ſuſcitat? Et ego quidem æſti C
mauerā me aduerſus nomen IESV
Nazareni debere multa cōtraria age/
re: quod & feci Hieroſolymis. & mul
Supra.8.a tos ſanctorum ego in carceribus in/
cluſi à principibus ſacerdotum pote
ſtate accepta: & cum occiderētur, de/
tuli ſententiam. Et per omnes ſyna/
gogas frequenter puniens eos, com/
pellebā blaſphemare: & amplius in/

ſaniens in eos, perſequebar vſq; in ex
teras ciuitates. In quibus dum irem
Damaſcum cum poteſtate & permiſ-
D ſu principum ſacerdotum, die media,
in via vidi, rex, de cœlo ſupra ſplen-
dorem ſolis circũfulſiſſe me lumẽ &
eos qui mecum ſimul erãt. Omnesq;
nos cum decidiſſemus in terram, au-
diui vocem loquentẽ mihi Hebraica
lingua, Saul, Saul, quid me perſeque-
ris? Durum eſt tibi contra ſtimulũ cal
citrare. Ego autem dixi, Quis es do-
mine? Dominus autẽ dixit, Ego ſum
IESVS, quem tu perſequeris. Sed
exurge & ſta ſuper pedes tuos. Ad
hoc enim apparui tibi, vt cõſtituam
te miniſtrum & teſtem eorum quę vi
diſti, & eorũ in quibus apparebo tibi,
E eripiens te de populo & gentibus, in
quas nunc ego mitto te aperire ocu-
los eorum: vt cõuertantur à tenebris
ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad
deum: vt accipiant remiſſionem pec-
catorum, & ſortem inter ſanctos per
fidem, quæ eſt in me. Vnde, rex Agrip

pa, non ſui incredulus cœleſti viſio-
ni: ſed his qui ſunt Damaſci primum;
& Hieroſolymis & in omnem regio-
nem Iudęę, & gentibus annuntiabā,
Sup.13.14 vt pœnitentiam agerent, & cōuerte-
rentur ad deū, digna pœnitentię ope
ra facientes. Hác ex cauſa me Iudæi F
cum eſſem in templo comprehēſum
tentabant interficere. Auxilio autem
Supra.21.e adiutus dei, vſq; in hodiernum diem
ſto, teſtificans minori atq; maiori, ni-
hil aliud dicens quàm ea quę prophe
tæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes,
ſi paſſibilis CHRISTVS, ſi primus
ex reſurrectione mortuorum lumen
annuntiaturus eſt populo & gētibus.
Hæc loquente eo & rationem reddē
te, Feſtus magna voce dixit, Inſanis
Paule, multæ te literæ ad inſaniā con
uertunt. Et Paulus, Non inſanio (in-
quit) optime Feſte: ſed veritatis & ſo
brietatis verba loquor. Scit enim de
his rex, ad quem conſtanter loquor.
Latêre enim eum nihil horum arbi- G
tror. Neq; enim in angulo quicquam

horum geſtum eſt. Credis rex Agrip-
pa prophetis? Scio ꝙ credis. Agrippa
autem ad Paulum, In modico ſua-
des me Chriſtianum fieri. Et Paulus,
Opto apud deum & in modico, & in
magno: nõ tantum te, ſed etiam om-
nes qui audiũt hodie, fieri tales, qua-
lis & ego ſum, exceptis vinculis his.
Et exurrexit rex & præſes & Bernice
& qui aſſidebant eis. Et cũ ſeceſſiſſent,
loquebantur adinuicẽ, dicentes, Nihil
morte aut vinculis dignum quid, fe-
cit homo iſte. Agrippa autẽ Feſto di-
xit, Dimitti poterat homo hic, ſi non
appellaſſet Cæſarem.

CAPVT XXVII.

A VT autem iudicatum eſt vt
nauigaremus in Italiã, tra
diderunt Paulum cum re-
liquis cuſtodijs centurioni
nomine Iulio, cohortis Auguſtæ. A-
ſcendentes autem nauem Adrumeti-
nam incipientem nauigare circa Aſię
loca, ſuſtulimus, perſeuerante nobiſ-
cum Ariſtarcho Macedone Theſſalo

nicenſi. Sequenti autem die venimus Sidonem. Humane autē tractans Iulius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere. Et inde cum ſuſtuliſſemus, ſubnauigauimus Cyprum: propterea quòd eſſent venti cõtrarij. Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ nauigantes, venimus Myram, quæ eſt Lyciæ: & ibi inueniens centurio nauem Alexandrinam, nauigantem in Italiam, trāſpoſuit nos in eam. Et cū B
multis diebus tarde nauigaremus & vix deueniſſemus contra Gnidū, prohibente nos vento, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonem: & vix iuxta nauigantes, venimus in locum quendam qui vocatur Boni portus, cui iu A
xta erat ciuitas Laſæa. Multo autem tempore peracto, & cū iam non eſſet tuta nauigatio, ob id quoq; quòd iā vltra tempus ſuſtinuiſſent inediam, hortabatur eos Paulus, dicens eis, Viri, video quòd cum iniuria & multo damno, non ſolum oneris & nauis, ſed etiam animarum noſtrarum inci-

pit eſſe nauigatio. Centurio autē gu-
bernatori & nauclero magis crede-
bat, quàm his quæ à Paulo diceban-
C tur. Et cum aptus portus non eſſet ad
hyemandum, plurimi ſtatuerunt con
ſiliū nauigare inde, ſi quo modo poſ-
ſent deuenientes Phœnicen, illic hye
mare. Is eſt portus Cretæ, reſpiciens
ad Africum & ad Chorum. Aſpiran-
te autem Auſtro exiſtimantes propo
ſitum ſe tenere, cū ſuſtuliſſent de Aſ-
ſon, legebant Cretam. Non poſt mul
tum autem miſit ſe contra ipſam vē-
tus Typhonicus, qui vocatur Euro-
aquilo. Cumq; arrepta eſſet nauis, &
non poſſet conari in ventum, data na
ue flatibus ferebamur. In inſulam au
tem quandam decurrentes quę voca
tur Clauda, potuimus vix obtinere
ſcapham. Qua ſublata, adiutorijs vte
bantur, accingentes nauem, timentes
ne in Syrtim inciderent, ſubmiſſo va
D ſe, ſic ferebantur. Valida autem nobis
tempeſtate iactatis, ſequenti die iactū
fecerunt. & tertia die ſuis manibus ar-

mamenta nauis proiecerunt. Neque
autem ſole, neq; ſideribus apparenti-
bus per plures dies, & tempeſtate nõ
exigua iminente, iam ablata erat ſpes
omnis ſalutis noſtræ. Et cum multa
ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in
medio eorum, dixit, Oportebat qui-
dem, ô viri, audito me non tollere à
Creta, lucriq; facere iniuriam hãc, &
iacturam. Et nũc ſuadeo vobis bono
animo eſſe, amiſſio enim nullius ani
mæ erit ex nobis, prterquam nauis.
Aſtitit enim mihi hac nocte angelus
dei cuius ſum ego, & cui deſeruio, di-
cens, Ne timeas Paule, Cæſari te opor
tet aſſiſtere: & ecce donauit tibi deus E
omnes qui nauigant tecum. Propter
quod, bono animo eſtote viri. credo
enim deo quod ſic erit quemadmodum
dictum eſt mihi. In inſulam autem
quandam oportet nos deuenire. Sed
poſteaquã quartadecima nox ſuper-
uenit, nauigãtibus nobis in Adria cir
ca mediam noctẽ, ſuſpicabãtur nautæ
apparere ſibi aliquã regionem. Qui

& ſubmittentes bolidem, inuenerũt
paſſus viginti. & puſillum inde ſepa-
rati, inuenerũt paſſus quindecim. Ti-
mentes autem ne in aſpera loca inci-
deremus, de puppi mittentes anco-
ras quatuor, optabãt diem fieri. Nau-
tis vero quærentibus fugere de naui,
cum miſiſſent ſcapham in mare, ſub
prętextu quaſi inciperent à prora an-
coras extendere, dixit Paulus centu-
rioni & militibus, Niſi hi in naui mã-
F ſerint, vos ſalui fieri non poteſtis. Tũc
abſciderunt milites funes ſcaphæ: &
paſſi ſunt eam excidere. Et cũ lux inci
peret fieri, rogabat Paulus omnes ſu
mere cibũ, dicens, Quartadecima die
hodie expectãtes ieiuni permanetis,
nihil accipientes. Propter quod rogo
vos accipere cibum pro ſalute veſtra:
quia nullius veſtrum capillus de ca-
pite peribit. Et cum hæc dixiſſet, ſu-
mens panem gratias egit deo in con-
ſpectu omnium: & cum fregiſſet, cœ-
pit mãducare. Animæquiores autem
facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibũ.

Eramus vero vniuerſæ animæ in na-
ui ducentæ ſeptuagintaſex. Et ſatiati
cibo alleuiabant nauem, iactantes tri
ticum in mare. Cum autē dies factus G
eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum
vero quendam conſiderabant haben
tem litus, in quod cogitabant (ſi poſ-
ſent) eijcere nauem. Et cum ancoras
ſuſtuliſſent, committebāt ſe mari, ſi-
mul laxātes iuncturas gubernaculo-
rum. & leuato artemone ſecundum
auræ flatum, tendebant ad litus. Et cū
incidiſſemus in locum dithalaſſum,
impegerunt nauem. & prora quidem
fixa, manebat immobilis. puppis ve-
ro ſoluebatur à vi maris. Militum au
tem conſilium, fuit vt vinctos occide
rent, ne quis cum enataſſet, effugeret.
Centurio autem volens ſeruare Pau
lum, prohibuit fieri, iuſſitq; eos qui
poſſent natare, emittere ſe primos, &
euadere, & ad terrā exire: & cæteros,
alios in tabulis, quoſdā ſuper ea quæ
de naui erant. Et ſic factum eſt vt om
nes animæ euaderent ad terram.

CAPVT. XXVIII.

A ET cum euaſiſſemus, tūc cognouimus ꝙ Melite, inſula vocabatur. Barbari vero præſtabant non modicam humanitatē nobis. Accenſa enim pyra, recipiebāt nos omnes: propter imbrem qui imminebat & frigus. Cum congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cum proceſſiſſet, inuaſit manum eius. Vt vero viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu eius, adinuicem dicebāt, Vtiq; homicida eſt homo hic, qui cum euaſerit de mari, vltio non ſinit eum viuere. Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt. At illi exiſtimabāt eum in tumorem conuertendum, & ſubito caſurum, & mori. Diu autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, conuertentes ſe, dicebant eum eſſe deum. In locis autē illis erant prædia principis inſulę, no-

B

C

mine Publij, qui nos ſuſcipiens, tri/
duo benigne habuit. Contigit autem
patrem Publij febribus, & dyſenteria
vexatum iacere. Ad quem Paulus in/
trauit: & cum oraſſet & impoſuiſſet
ei manus, ſanauit eũ. Quo facto, om- C
nes qui in inſula habebant infirmita/
tes, accedebãt, & curabantur: qui etiã
multis honoribus nos honorauerũt;
& nauigantibus impoſuerũt quæ ne
ceſſaria erant. Poſt mẽſes autem tres,
nauigauimus in naui Alexandrina,
quę in inſula hyemauerat, cui erat in/
ſigne Cáſtorum. Et cum veniſſemus
Syracuſas, mãſimus ibi triduo. Inde
circũlegentes, deuenimus Rhegium:
& poſt vnum diem flante Auſtro, ſe/
cunda die venimus Puteolos. vbi in/
uentis fratribus, rogati ſumus mane/
re apud eos dies ſeptem, & ſic veni/
mus Romam. Et inde cum audiſſent D
fratres, occurrerũt nobis vſq; ad Ap/
pij forum, ac tres Tabernas. Quos cũ
vidiſſet Paulus, gratias agens deo, ac/
cępit fiduciam. Cum autem veniſſe/

mus Romam, centurio tradidit vin-
ctos principi exercit⁹. Permiſſum eſt
auté Paulo permanere ſibimet cum
cuſtodiente ſe milite. Poſt tertiũ au-
tem diem, cõuocauit primos Iudęo-
rum. Cumq́; veniſſent, dicebat eis,
Ego viri fratres, nihil aduerſus plebẽ
faciens, aut morem paternum, vin-
ctus ab Hieroſolymis traditus ſum
in manus Romanorum. qui cum in-
terrogationem de me habuiſſent, vo
luerunt me dimittere, eo quòd nulla
E eſſet cauſa mortis in me. Contradicẽ
tibus autem Iudæis, coactus ſum ap
pellare Cæſarem: non quaſi gentem
meam habeam in quo accuſem. Pro-
pter hãc igitur cauſam rogaui vos vi
dere & alloqui. Propter ſpem enim
Iſrael, catena hac circũdatus ſum. At
illi dixerunt ad eum, Nos neque lite-
ras accępimus de te à Iudæa, neque
adueniens aliquis fratrum nuntiauit,
aut locutus eſt quid de te malum. Ro
gamus autem à te audire quæ ſentis.
nam de ſecta hac notum eſt nobis ꝙ

vbiq; ei contradicitur. Cum conſti- F
tuiſſent autem illi diem, venerunt ad
eum in hoſpitiũ plurimi: quibus ex-
ponebat teſtificans regnum dei, ſua-
densq; eis de IESV ex lege Moyſi
& prophetis, à mane vſque ad veſpe-
ram. Et quidam credebant his quæ di
cebantur: quidã vero non credebant.
Cumq; inuicẽ non eſſent conſentien
tes, diſcedebant, dicente Paulo vnum
verbum, Bene ſpiritus ſanctus locu-
tus eſt per Eſaiam prophetam ad pa-
tres noſtros, dicẽs, Vade ad populum
Eſa.6.c iſtum, & dic, Aure audietis & non in-
Mat.13.b telligetis, & videntes videbitis, & nõ
Mar.4.b perſpicietis. Incraſſatũ eſt enim cor G
Luc.8.f populi huius, & auribus grauiter au-
Ioan.12.f dierunt & oculos ſuos cõpreſſerunt,
Rom.11.b ne quando videant oculis, & auribus
audiant, & corde intelligant, & con-
uertãtur, & ſanem eos. Notum ergo
ſit vobis quòd gentibus miſſum eſt
hoc ſalutare dei, & ipſi audient. Et cũ
hæc dixiſſet, exierũt ab eo Iudæi, mul
tam habẽtes inter ſe quæſtionẽ. Man

ſit autem biennio toto in ſuo condu/
cto. & ſuſcipiebat omnes qui ingre/
diebatur ad eum, prædicans regnum
dei, & docens quæ ſunt de domino
IESV CHRISTO, cum omni fi/
ducia, ſine prohibitione.

ACTORVM APOSTO/
LORVM, FINIS.

Testis est .n. m. deus.
Iurat Paulus cum deus sit ... Nos autem
nō licet iurare Matth. 5. c. neque per cœlum
neque per ullam creaturam nostram vz. caput
... nec contendere in iudicio ...
et certe christianos non posse pro ...
suis contendere. Paulus uero iurat
iurat pro nobis quemadmodum et deus
in ueteri test. iurauit per semet ipsum
... maiorem se non habet, ut confir-
maret conscientiam nostram. Tanta autem
est dei Mia, ut non solum promittat,
sed et iuret nostra causa cum aeternae
veritatis esset. Et Paulus iurat nostra causa
ut credamus uerbo eius.
In spiritu meo.
Is spiritu deum colit, qui sua quaerit
sed gloriam dei, et salutem proximi.

PAVLI APOSTO LI EPISTOLÆ.

Ad Romanos
Ad Corinthios II
Ad Galatas
Ad Epheſios
Ad Philippenſes
Ad Coloſſenſes
Ad Theſſalonicenſes II
Ad Timótheum II
Ad Titum
Ad Philemonem
Ad Hébræos

EPISTOLÆ CA- THOLICÆ.

Iacôbi
Petri II
Ioannis III
Iudæ

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS.

[illegible] semper [illegible]

Christianus omnis [illegible]
qui audit nomen patris, non [illegible]
[illegible] sed magis provocetur ut [illegible]
[illegible] accedat, siquidem is [illegible]
diligit filium. Deus enim dilexit nos [illegible]
ipso accedamus et petat nos [illegible]
[illegible] nomen [illegible] addit, quod [illegible]
[illegible] in facie qua vidimus ipsum [illegible]
[illegible] nos. Hic [illegible] nomen
in eo nos vocat, quando sciamus ipsum
esse [illegible] filium. Immo [illegible]
provocamur, ut ipsum diligamus.
Dominus est, [illegible] regnum [illegible]
in quo nos defendat contra Sathanam
et mundum [illegible] gratiam, et
pacem [illegible].

HIERONYMVS IN CAtalogo ſcriptorum eccleſiaſticorum.

PAulus apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerũ duodecim apoſtolorũ, de tribu Beniamin & oppido Iudææ Giſchalis fuit: quo à Romanis capto, cum parẽtibus ſuis Tharſum Ciliciæ cõmigrauit. à quibus ob ſtudia legis miſſus Hieroſolymam, à Gamaliele viro doctiſſimo, cuius Lucas meminit, eruditus eſt. Cum autem interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à pontifice templi, epiſtolis, ad perſequẽdos eos qui CHRISTO crediderãt, Damaſcum pergeret, reuelatione cõpulſus ad fidem, quæ in actibus apoſtolorũ ſcribitur, in vas electionis de perſecutore trãſlatus eſt. Cumq́ primum ad prædicationem eius Sergius Paulus proconſul Cypri credidiſſet, ab eo quòd eum CHRISTI fidei ſubegerat ſortitus eſt nomen Paulus & iun

cto ſibi Barnaba, multis vrbibus pera
gratis, reuertensq; Hieroſolymam, à
Petro Iacoboq; & Ioanne gentium
apoſtolus ordinatur. Et quia in acti-
bus apoſtolorum pleniſſime de eius
conuerſatione ſcriptum eſt, hoc tantũ
dicam quòd poſt paſſionem domini
viceſimoquinto anno, id eſt ſecundo
Neronis, eo tẽpore quo Feſtus pro-
curator Iudęę ſucceſſit Felici, Romã
vinctus mittitur, & biennium in libe
ra manẽs cuſtodia, aduerſus Iudæos
de aduentu CHRISTI quotidie di
ſputauit. Sciendum autem in prima
ſatiſfactione, necdum Neronis impe-
rio roborato, nec in tanta erumpente
ſcelera, quanta de eo narrant hiſtorię,
Paulum à Nerone dimiſſum, vt euã-
gelium CHRISTI, in occidentis
quoq; partibus prædicaret, ſicut ipſe
ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timó-
theum, eo tempore quo & paſſus eſt,
de vinculis dictat epiſtolã, In prima
meã ſatiſfactione, nemo mihi affuit,
ſed omnes me dereliquerunt: non eis

imputetur. Dominus autem mihi aſ-
fuit & confortauit me, vt per me præ
dicatio compleretur, & audirent om
nes gẽtes, & liberatus ſum de ore leo
nis. Manifeſtiſſime leonem propter
crudelitatem, Neronem ſignificás. Et
in ſequentibus, Liberatus ſum de ore
leonis. Et ſtatim, Liberauit me domi
nus ab omni opere malo, & ſaluauit
me in regnum ſuum cœleſte. quòd ſci
licet pręſens ſibi ſentiret iminere mar
tyrium. Nam & in eadẽ epiſtola præ-
miſerat, Ego enim iam immolor, &
tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic
ergo decimoquarto Neronis anno,
eodem die quo Petrus, Romæ pro
CHRISTO, capite truncatus ſepul-
tusq́ eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſ
ſionẽ domini triceſimoſeptimo. Scri
pſit autem decem ad ſeptem eccleſias
epiſtolas, ad Romanos vnam, ad Co
rinthios duas, ad Galatas vnam, ad
Ephesios vnã, ad Philippenſes vnam,
ad Coloſſenſes vnam, ad Theſſaloni
cenſes duas. Præterea ad diſcipulos

ſuos, Timotheo duas, Tito vnā, Philemoni vnam. Epiſtola autē quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter ſtili ſermonisq; diſtantiā. ſed vel Barnabæ iuxta Tertullianum, vel Lucę euangeliſtę iuxta quoſdam: vel Clementis, Romanæ poſtea eccleſiæ epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone. vel certe quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter inuidiā ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputauerat. Scripſerat, vt Hebræus Hebræis Hebraice, id eſt ſuo eloquio diſertiſſime, vt ea quę eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Gręcum: & hanc cauſam eſſe, q̄ à cęteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

A PAulus ſeruus IESV CHRISTI, vocatꝰ apoſtolus, ſegregatꝰ in euãgeliũ dei quod antè promiſerat per ꝓphetas ſuos in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ex ſemine Dauid ſecundũ carnem, qui definitus eſt filius dei in virtute ſecundum ſpiritũ ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorũ IESV CHRISTI domini noſtri, per quẽ accępimus gratiã & apoſtolatũ ad obediendum fidei in omnibus gẽtibus pro nomine eius, in quibꝰ eſtis & vos vocati IESV CHRISTI, oĩbus qui ſunt Romę dilectis dei, vocatis ſanctis, gratia vobis & pax à deo patre noſtro & domino IESV CHRISTO. Primũ quidem gratias ago deo meo per IE

SVM CHRISTVM pro omnibus
vobis,quòd fides veſtra annuntiatur
in vniuerſo mūdo. Teſtis enim mihi B
eſt deus, cui ſeruio in ſpiritu meo in
euangelio filij eius : quòd ſine inter-
miſſione memoriam veſtri facio,ſem
per in orationibus meis obſecrans ſi
quo modo tandem aliquādo proſpe
rum iter habeam in voluntate dei, ve
niendi ad vos. Deſidero enim videre
vos,vt aliquod impertiar vobis do-
num ſpirituale,ad confirmādos vos:
id eſt vt ſimul capiam cōſolationem
in vobis per eam quæ inuicem eſt,fi-
dem veſtram atq; meam. Nolo autē
vos ignorare fratres ꝙ ſæpe propo-
ſui venire ad vos (& prohibitus ſum
vſq; adhuc) vt aliquem fructum ha-
beā & in vobis,ſicut & in cęteris gen
tibus.Græcis ac barbaris,ſapientibus,
& inſipientibus debitor ſum:ita quā-
tum in me eſt, paratus ſum, & vobis
qui Romæ eſtis , euangelizare . Non
enim erubeſco euangelium CHRI-
STI. Virtus enim dei eſt, in ſalutem

omni credenti: Iudæo primũ & Græ
co. Iuſtitia enim dei in eo reuelatur
ex fide in fidé: ſicut ſcriptũ eſt, Iuſtus Abac.2.a
C autem ex fide viuet. Reuelatur enim Hebr.10.g
ira dei de cœlo ſuper omnem impie- Gala.3.b
tatem & iniuſtitiam hominũ eorum
qui veritatem in iniuſtitia detinent.
quia quod notum eſt dei, manifeſtũ
eſt in illis. deus enim illis manifeſta-
uit. Inuiſibilia enim ipſius: à creatura
mundi, per ea quæ facta ſunt intel-
lecta, conſpiciuntur: ſempiternáque
eius virtus & diuinitas, in hoc vt ſint
inexcuſabiles, quod cũ cognouiſſent
deum: non ſicut deum glorificauerũt
aut gratias egerunt, ſed euanuerũt in Ephe.4.c
cogitationibus ſuis, & obſcuratũ eſt
inſipiens cor eorũ. dicentes ſe eſſe ſa-
pientes, ſtulti facti ſunt. Et mutaue-
runt gloriam incorruptibilis dei, in
ſimilitudine imaginis corruptibilis
hominis, & volucrum & quadrupe-
dum, & ſerpẽtium. Propter quod tra
didit illos deus in deſiderijs cordiũ
ſuorum in immunditiam: vt ignomi

nia afficiant corpora ſua inter ſeſe. qui
cõmutauerunt veritatem dei in men
dacio: & coluerunt & ſeruierunt crea
turæ potius quàm creatori, qui eſt be
nedictus in ſecula. Amen. Propterea D
tradidit illos deus in paſſiones igno-
miniæ. Nam & fœminæ eorum im-
mutauerũt naturalem vſum, in eum
vſum qui eſt contra naturam. Simili-
ter autem & maſculi, relicto naturali
vſu fœminæ, exarſerunt in deſiderijs
ſuis, inuicẽ, maſculi in maſculos tur-
pitudinem operantes, & mercedem
(quam oportuit) erroris ſui in ſemet
ipſis recipientes. Et ſicut non proba-
uerunt deum habere in notitia: tradi-
dit illos deus in reprobum ſenſum,
vt faciant ea quæ non conueniunt, re
pletos omni iniquitate, malitia, forni
catione, auaritia, nequitia, plenos in-
uidia, homicidio, cõtentione, dolo,
malis moribus, ſuſurrones, detracto-
res, dei oſores, contumelioſos, ſuper-
bos, elatos, inuentores malorum, pa-
rentibus non obedientes, inſipientes,

incompoſitos, ſine affectioné, abſque fœdere, ſine miſericordia. Qui cũ iuſtitiã dei cognouiſſent, quòd qui talia agunt, digni ſunt morte: nõ ſolũ ea faciunt, ſed etiã conſentiunt faciẽtibus.

CAPVT II.

A Propter quod inexcuſabilis es ô homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, teipſum condemnas. eadem enim agis tu qui iudicas. Scimus autẽ quòd iudicium dei eſt ſecundum veritatem, in eos qui talia agunt. Exiſtimas autem hoc ô homo qui iudicas eos qui talia agunt & facis ea: quòd tu effugies iudiciũ dei? An diuitias bonitatis eius & patiẽtię & longanimitatis contẽnis, ignorans quòd benignitas dei ad pœnitẽtiam te ducit? Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, theſaurizas tibi ipſi iram in die irę & reuelationis B & iuſti iudicij dei, qui reddet vnicuiq; ſecundum opera ſua. ijs quidẽ qui ſecundum patientiam boni operis, glo

Mat. 7. a

Mat. 16. d

riam & honorem & incorruptionem
quærunt: vitam æternam. ijs autem
qui ſunt ex cōtentione, & qui non ac-
quieſcunt veritati, credunt autem ini
quitati: ira & indignatio, tribulatio &
anguſtia, in omnem animam homi-
nis operātis malum, Iudæi primum
& Greci: Gloria autē & honor & pax,
omni operanti bonum, Iudæo pri-
Deut.10.d mum & Greco. Nō enim eſt acceptio
2.Par.19.c perſonarum apud deum. Quicunq;
Iob.37.b enim ſine lege peccauerunt: ſine lege
Act.10.c & peribunt. & quicunq; in lege pecca
Mat.7.d uerunt: per legem iudicabuntur. Non
Iacob.1.d enim auditores legis iuſti ſunt apud
deū: ſed factores legis iuſtificabūtur.
Cum enim gentes que legem nō ha- C
bent, naturaliter ea que legis ſunt fa-
ciunt: ij legem non habentes, ſibi ipſis
ſunt lex: qui oſtendūt opus legis ſcri-
ptum in cordibus ſuis, teſtimonium
reddente conſcientia ipſorum, & in-
ter ſe inuicem cogitationibus accu-
ſantibus aut etiam defendentibus, in
die cum iudicabit deus occulta homi

num ſecundum euangelium meum
per IESVM CHRISTVM. Ecce
tu Iudæus cognominaris, & requie-
ſcis in lege, & gloriaris in deo, & no-
ſti volũtatem eius, & probas vtiliora
inſtructus per legem: confidisq; teip-
ſum eſſe ducem cęcorum, lumen eo-
rum, qui in tenebris ſunt, eruditorem
inſipientium, magiſtrum infantiũ ha
A bentem formam ſcientiæ & veritatis
in lege. Qui ergo aliũ doces: teipſum
non doces? qui prædicas non furan-
dum: furaris? qui dicis non mœchan-
D dum: mœcharis? qui abominaris idō
la: ſacrilegium facis? qui in lege glo-
riaris: per præuaricationem legis, deũ
inhonoras? Nomen enim dei propter Eſa. 52. b
vos blaſphematur inter gentes: ſicut Eze. 36. c
ſcriptum eſt. Nam circũciſio quidem
prodeſt: ſi legem obſerues. ſi autē prę
uaricator legis ſis: circũciſio tua præ-
putium facta eſt. Si igitur præputiũ,
iuſtitias legis cuſtodiat: nõnne prępu
tium illius in circunciſionem reputa-
bitur? & iudicabit id quod ex natura

riam & honorem & incorruptionem
quærunt: vitam æternam. ijs autem
qui ſunt ex cõtentione, & qui non ac-
quieſcunt veritati, credunt autem ini
quitati: ira & indignatio, tribulatio &
anguſtia, in omnem animam homi-
nis operãtis malum, Iudæi primum A
& Gręci: Gloria autẽ & honor & pax,
omni operanti bonum, Iudæo pri-
mum & Gręco. Nõ enim eſt acceptio
Deut.10.d perſonarum apud deum. Quicunq;
2.Par.19.c enim ſine lege peccauerunt: ſine lege
Iob.37.b & peribunt. & quicunq; in lege pecca
Act.10.c uerunt: per legem iudicabuntur. Non
Mat.7.d enim auditores legis iuſti ſunt apud
Iacob.1.d deũ: ſed factores legis iuſtificabũtur.
Cum enim gentes quę legem nõ ha- C
bent, naturaliter ea quę legis ſunt fa-
ciunt: ij legem non habentes, ſibiipſis
ſunt lex: qui oſtendũt opus legis ſcri-
ptum in cordibus ſuis, teſtimonium
reddente conſcientia ipſorum, & in-
ter ſe inuicem cogitationibus accu- B
ſantibus aut etiam defendentibus, in
die cum iudicabit deus occulta homi

num ſecundum euangelium meum
per IESVM CHRISTVM. Ecce
tu Iudæus cognominaris, & requie/
ſcis in lege, & gloriaris in deo, & no/
ſti volũtatem eius, & probas vtiliora
inſtructus per legem: confidisq́ teip/
ſum eſſe ducem cęcorum, lumen eo/
rum, qui in tenebris ſunt, eruditorem
inſipientium, magiſtrum infantiũ ha
bentem formam ſcientiæ & veritatis
in lege. Qui ergo aliũ doces: teipſum
non doces? qui prædicas non furan/
dum: furaris? qui dicis non mœchan/
D dum: mœcharis? qui abominaris idô
la: ſacrilegium facis? qui in lege glo/
riaris: per præuaricationem legis, deũ
inhonoras? Nomen enim dei propter Eſa.52.b
vos blaſphematur inter gentes: ſicut Eze.36.c
ſcriptum eſt. Nam circũciſio quidem
prodeſt: ſi legem obſerues. ſi auté prę
uaricator legis ſis; circũciſio tua præ/
putium facta eſt. Si igitur præputiũ,
iuſtitias legis cuſtodiat: nónne prępu
tium illius in circunciſionem reputa/
bitur? & iudicabit id quod ex natura

eſt præputium,legem conſummans,
te qui per literam & circunciſionem
præuaricator legis es? Non enim qui
In manifeſto, Iudęus eſt:neq; quæ in
manifeſto in carne,eſt circunciſio.ſed
qui in abſcondito Iudęus eſt:& circū
ciſio cordis in ſpiritu, nō litera,cuius
laus nō ex hominibus,ſed ex deo eſt.

CAPVT III.

QVid ergo amplius Iudæo A
eſt?aut quæ vtilitas circun
ciſionis? Multum per om-
nem modum. Primū qui-
dem: quòd credita ſunt illis eloquia
dei. Quid enim,ſi quidam illorū non
crediderunt? Nunquid incredulitas il
lorum fidem dei euacuabit? Abſit. Sit
Ioan.3.d autem deus verax: omnis autem ho-
Pſal.115.a mo mendax,ſicut ſcriptum eſt. Vt iu-
Pſal.50. ſtificeris in ſermonibus tuis: & vincas
cum iudicaris. Si autem iniquitas no
ſtra,iuſtitiam dei cōmendat: quid di-
cemus? Nūquid iniquus eſt deus,qui
infert iram? ſecundum hominē dico.
Abſit, alioquin quomodo iudicabit

B deus mūdum? Si enim veritas dei in
meo mēdacio abundauit in gloriam
ipſius: quid adhuc & ego tanquā pec
cator iudicor, & non (ſicut blaſphe-
mamur, & ſicut aiunt quidam nos di
cere) faciamus mala, vt veniāt bona?
quorum damnatio iuſta eſt. Quid er
go? præcellimus? Nequaquā. Cauſati
enim ſumus Iudæos & Græcos, om Gala. 3. d
nes ſub peccato eſſe. ſicut ſcriptū eſt, Pſal. 13. a
Non eſt iuſtus quiſquā, non eſt intel-
ligens, non eſt requirens deum. Om-
nes declinauerunt, ſimul inutiles fa-
cti ſunt: non eſt qui faciat bonum, nō
eſt vſq; ad vnum. Sepulcrum patens Pſal. 5. c
eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſe & 13. b
agebāt. Venenum aſpidum ſub labijs Pſal. 139. a
C eorum. Quorum os maledictione & Pſal. 9. c
amaritudine plenum eſt: Veloces pe- Eſa. 59. b
des eorum ad effundendum ſangui- & pſa. 13. b
nem. Contritio & infelicitas in vijs
eorum, & viam pacis non cognoue-
runt: nō eſt timor dei ante oculos eo-
rum. Scimus autem quòd quæcunq;
lex loquitur: ijs qui in lege ſunt, lo-

Galat.2. d quitur. vt omne os obſtruatur, & ſub
ditus fiat omnis mũdus deo: quia ex
operibus legis non iuſtificabitur om-
nis caro coram illo. Per legem enim,
cognitio peccati. Nunc autẽ ſine lege
iuſtitia dei manifeſtata eſt: teſtifica-
ta à lege & prophetis. Iuſtitia autem
dei: per fidem IESV CHRISTI in
omnes & ſuper omnes qui credunt.
non enim eſt diſtinctio. Omnes enim
peccauerũt. & egent gloria dei. iuſti- D
ficantur autẽ gratis per gratiã ipſius,
per redemptionẽ quæ eſt in CHRI-
STO IESV, quem propoſuit deus
propitiatorem per fidem in ſanguine
ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ,
propter remiſſionem præcedentium
patientia delictorum, in ſuſtentatione dei, ad
oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ in hoc tẽpo
re. vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans eum
qui eſt ex fide IESV CHRISTI.
Vbi ergo gloriatio? Excluſa eſt. Per
quam legem? Factorum? Nõ: ſed per
legem fidei. Arbitramur enim iuſtifi-
cari hominẽ per fidem ſine operibus
legis.

legis. An Iudæorum deus tantum? Nonne & Gentium? Imò & Gentiũ: quoniam quidem vnus eſt deus qui iuſtificabit circunciſionem ex fide, & præputium per fidem. Legẽ ergo deſtruimus per fidem? Abſit. ſed legem ſtatuimus.

CAPVT IIII.

A Qvid ergo dicemus inueniſſe Abraham patrem noſtrũ ſecũdum carnem? Si enim Abraham ex operibus iuſtificatus eſt: habet gloriam, ſed non apud deum. Quid enim dicit ſcriptura: Credidit Abraham deo: & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Ei autem qui operatur: merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum: Ei vero qui non operatur, credẽti autem in eum qui iuſtificat impiũ: reputatur fides eius ad iuſtitiam, ſicut & Dauid dicit beatitudinẽ hominis: cui deus accepto fert iuſtitiã ſine operibus, Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates: & quorũ tecta ſunt peccata.

Geñ.15.b
Gala.3.a
Iacob.2.d
Pſal.31.a

Beatus vir cui non imputauit domi-
nus peccatum. Beatitudo ergo hæc, B
in circuncisione, an etiã in præputio?
Dicimus enim q̃ reputata eſt Abrahę
fides ad iuſtitiam. Quomodo ergo re
putata eſt? in circuncisione, an in præ
putio? Non in circũcisione, ſed in præ
Geñ.17.b putio. Et ſignum accepit circuncisio-
nis, ſignaculũ iuſtitiæ fidei quæ eſt in A
præputio: vt ſit pater omnium credẽ
tium per præputium, vt reputetur &
illis ad iuſtitiam: & pater circuncisio-
nis, ĩs qui non tantum ſunt ex circũ-
ciſione, ſed qui ſectãtur veſtigia fidei,
quæ fuit in præputio patris noſtri A-
brahæ. Non enim per legem, promiſ- G
ſio Abrahæ aut ſemini eius vt hæres
eſſet mundi: ſed per iuſtitiam fidei. Si
enim qui ex lege, hęredes ſunt: exina-
nita eſt fides, abolita eſt ꝓmiſſio. Lex
enim iram operatur. Vbi enim nõ eſt
lex: nec præuaricatio. Ideo ex fide: vt
ſecundum gratiam firma ſit promiſ-
ſio omni ſemini, non ei quod ex lege
eſt ſolũ, ſed & ei quod ex fide eſt Abra

hæ, qui pater eſt omnium noſtrũ, ſi-
B cut ſcriptum eſt. Patrem multarũ gen Gen. 17.
tium poſui te ante deum, cui credidit,
qui viuificat mortuos: & vocat ea quę
non ſunt, tanq; ſint. qui contra ſpem
in ſpe credidit, vt fieret pater multarũ
gentium ſecundum quod dictum eſt,
Sic erit ſemen tuum. Et non infirma- Gen. 15.b
tus eſt fide: nec conſiderauit corpus Gen. 13.d
ſuum emortuum, cum iam ferè cen- & 15.b
tum eſſet annorum, & emortuã vul-
D uam Sarræ. In promiſſione vero dei
non hæſitauit diffidentia: ſed confor-
tatus eſt fide, dans gloriã deo: pleniſ-
ſime ſciẽs ꝙ quęcũq; promiſit deus,
potens eſt & facere, Ideo & reputa-
tum eſt illi ad iuſtitiam. Non eſt autẽ
ſcriptum tantũ propter ipſum, quod
reputatum eſt illi: ſed & propter nos,
quibus imputabitur credẽtibus in eũ
qui ſuſcitauit IESVM CHRI-
STVM dominum noſtrum à mor-
tuis, qui traditus eſt propter delicta
noſtra, & reſurrexit propter iuſtifica-
tionem noſtram.

CAPVT V.

IVſtificati ergo ex fide, pacẽ A
habeamus ad deum per do
minum noſtrum IESVM
CHRISTVM: per quem
habemus acceſſum per fidem in gra-
tiam iſtã, in qua ſtamus & gloriamur
in ſpe gloriæ dei. Non ſolum autem:
ſed & gloriamur in tribulationibus,
Iacob.1.a ſcientes ꝙ tribulatio patientiam ope
ratur, patientia autem probationem,
probatio vero ſpem. ſpes autem non
confundit: quia charitas dei effuſa eſt
in cordibus noſtris per ſpiritum ſan-
Hebre.9.d ctum qui datus eſt nobis. CHRI-
1.Pet.3.c STVS enim cum adhuc infirmi eſſe-
mus, ſecundum tempus pro impijs
mortuus eſt. Vix enim pro iuſto quis
morietur. nam pro bono forſitã quis
audeat mori. Commẽdat autem cha B
ritatem ſuam deus in nobis: quòd cũ
adhuc peccatores eſſemus ſecundum
tempus, CHRISTVS pro nobis
mortu⁹ eſt. Multo igitur magis, nũc,
iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalui eri-

mus ab ira per ipſum. Si enim cũ ini/
mici eſſemus, recõciliati ſumus deo
C per mortẽ filij eius: multo magis re/
conciliati, ſalui erimus in vita ipſius.
Non ſolum autem hoc: ſed & gloria/
mur in deo per dominum noſtrũ IE
SVM CHRISTVM, per quẽ nunc
reconciliationẽ accępimus. Propter/
ea, ſicut per vnum hominem peccatũ
in hunc mundum intrauit, & per pec
catum mors: & ita in omnes homi/
nes mors pertrãſijt in quo omnes pec
cauerunt. Vſq; ad legem enim, pecca/
C tum erat in mundo. peccatum autem
non imputatur, cum lex non eſt. Sed
regnauit mors ab Adam vſq; ad Moy
ſen, etiam in eos qui non peccauerũt
in ſimilitudinẽ præuaricationis Adę,
qui eſt forma futuri. Sed nõ ſicut deli
ctum, ita & donũ. Si enim vnius deli
cto, multi mortui ſunt: multo magis
gratia dei & donum, in gratia vnius
A hominis IESV CHRISTI in plu
res abundauit. Et non ſicut per vnum
peccantem, ita & donum. nam iudi/

cium quidem ex vno, in condẽnatio-
nem: donum autẽ ex multis delictis,
in iuſtificationem. Si enim vnius deli D
cto, mors regnauit per vnum: multo
magis abundantiam gratiæ & dona-
tionis iuſtitiæ accipientes, in vita re-
gnabunt per vnũ IESVM CHRI-
STVM. Igitur ſicut per vnius deli-
ctum, in omnes homines in condem
nationem ſic & per vnius iuſtitiam,
in omnes homines in iuſtificationem
vitæ. Sicut enim per inobedientiam
vnius hominis, peccatores conſtituti
ſunt multi: ita & per vnius obeditio-
nem, iuſti cõſtituentur multi. Lex au
tem ſubintrauit, vt abũdaret delictũ.
Vbi autẽ abundauit delictũ, ſuperabũ
dauit & gratia, vt ſicut regnauit pec-
catum in mortem: ita & gratia regnet
per iuſtitiam in vitam æternã per IE
SVM CHRISTVM.

CAPVT VI.

Quid ergo dicemus? Mane- A
bimus in peccato, vt gra-
tia abundet? Abſit. Cum

mortui ſumus peccato, quomodo ad
huc viuemus in illo? An ignoratis ꝙ
quicunq; baptizati ſumus in CHRI
STVM IESVM, in mortem ip
ſius baptizati ſumus? Conſepulti enĩ Galat.3.d
ſumus cum illo per baptiſmũ in mor
tem: vt quomodo CHRISTVS
ſurrexit à mortuis per gloriam pa-
tris, ita & nos in nouitate vitæ am- Hebr.12.a
bulemus. Si enim complantati facti 1.Pet.2.a
ſumus ſimilitudini mortis eius: ſi- Ephe.4.e
mul & reſurrectionis erimus: hoc ſciẽ Coloſ.3.b
tes ꝙ vetus homo noſter ſimul cru-
cifixus eſt, vt deſtruatur corpus pec-
cati, vt vltra non ſeruiamus peccato.
B Qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt
à peccato. Si autem mortui ſumus cũ
CHRISTO: credimus quòd ſimul
etiam viuemus cũ illo. ſcientes quòd
C CHRISTVS reſurgens ex mortuis
iam non moritur: mors illi vltra nõ
dominatur. Quòd enim mortuꝰ eſt,
peccato mortuus eſt ſemel: ꝙ autem
viuit, viuit deo. Ita & vos exiſtima-
te, vos ipſos mortuos quidẽ eſſe pec-

cato: viuentes autem deo in CHRI-
STO IESV domino noſtro. Non
ergo regnet peccatum in veſtro mor
tali corpore: vt obediatis ei in concu
piſcentijs eius. Neq; exhibeatis mem
bra veſtra, arma iniquitatis peccato:
ſed exhibete vos deo, tanquã ex mor
tuis viuẽtes: & membra veſtra, arma
iuſtitiæ deo. Peccatũ enim vobis non C
dominabitur: nõ enim ſub lege eſtis,
ſed ſub gratia. Quid ergo? Peccabi-
mus: quoniã non ſumus ſub lege, ſed
Ioan.8.d ſub gratia? Abſit. An neſcitis quòd cui
2.Pet.2.d exhibetis vos ſeruos ad obediẽdum:
ſerui eſtis eius cui obeditis, ſiue pecca
ti ad mortem, ſiue obeditionis ad iu-
ſtitiam? Gratia autẽ deo, quòd fuiſtis
quidem ſerui peccati, obediſtis autẽ
ex corde, in eam formam doctrinę in
quã traditi eſtis. Liberati autem à pec D
cato, ſerui facti eſtis iuſtitię. Humanũ
dico, propter infirmitatem carnis ve
ſtrę. ſicut enim exhibuiſtis mẽbra ve
ſtra ſeruire immunditię & iniquitati,
ad iniquitatem: ita nunc exhibete mẽ

bra veſtra ſeruire iuſtitiæ, in ſanctifi-
catione. Cum enim ſerui eſſetis pec-
cati, liberi fuiſtis iuſtitię. Quem ergo
fructum habuiſtis tūc in illis, in qui-
bus nunc erubeſcitis? Nam finis illo-
rum: mors. Nunc vero liberati à pec-
cato, ſerui autē facti deo: habetis fru-
ctum veſtrum in ſanctificationem, fi-
nem vero vitam æternam. Stipendia
enim peccati mors: gratia autem dei,
vita æterna in CHRISTO IESV
domino noſtro.

CAPVT VII.

A AN ignoratis fratres (ſcien-
tibus enim legē, loquor)
quòd lex in homine domi-
natur quanto tempore vi- 1.cor.7.8
uit? Nam quæ ſub viro eſt mulier: vi-
uente viro, alligata eſt legi. ſi autem
mortuus fuerit vir: ſoluta eſt à lege
viri. Igitur viuente viro: vocabitur
adultera ſi fuerit cum alio viro. ſi au-
tem mortuus fuerit vir: liberata eſt à
lege viri, vt non ſit adultera ſi fuerit
cum alio viro. Itaque fratres mei, &

vos mortificati eſtis legi per corpus
CHRISTI: vt ſitis alterius qui ex
mortuis reſurrexit, vt fructificetis
deo. Cum enim eſſemus in carne: paſ
ſiones peccatorũ quę per legem erãt,
operabantur in mẽbris noſtris, vt fru
ctificarent morti. nũc autem ſoluti ſu
mus à lege, mortui ei, in qua detine
bamur: vt ſeruiamus in nouitate ſpi
ritus, & non in vetuſtate literę. Quid
ergo dicemus? Lex peccatum eſt? Ab
ſit. Sed peccatũ non cognoui: niſi per
legem. nam & concupiſcentiã neſcie
bam niſi lex diceret, Non cõcupiſces. A
Exo. 20.c Deu. 5.b Occaſione autem accępta, peccatum
per mandatũ operatum eſt in me om
nem cõcupiſcentiam. Sine lege enim
peccatum mortuum erat. Ego autem
viuebam ſine lege aliquãdo. Sed cum
veniſſet mandatum, peccatum reui
xit: ego autem mortuus ſum: & inuẽ
tum eſt, mihi mandatũ quod erat ad
vitam, hoc eſſe ad mortem. Nam pec C
catum, occaſione accępta per manda
tum, ſeduxit me: & per illud occidit,

Itaq; lex ipſa quidem ſancta,& man- 1.Tim.1.b
datum ſanctum & iuſtum &bonum.
Quod ergo bonum eſt, mihi factum
eſt mors? Abſit. Sed peccatum: vt ap-
pareat peccatum, per bonum operãs
mihi mortem: vt fiat ſupra modũ pec
cans peccatum per mandatũ. Scimus
enim quòd lex ſpiritualis eſt. ego au-
tem carnalis ſum, venũdatus ſub pec
catum. Quod enim operor: non intel
ligo. non enim quod volo, hoc ago:
ſed quod odi, illud facio. Si autem
quod nolo, illud facio: conſentio legi
D quòd bona eſt. Nunc autem iam non
ego operor illud: ſed quod habitat in
me peccatum. Scio enim quòd nõ ha
bitat in me, hoc eſt, in carne mea, bo-
num. Nam velle adiacet mihi: perfi-
cere autem bonum, nõ inuenio. Non
enim quod volo bonũ, hoc facio: ſed
quod nolo malum, hoc ago. Si autẽ
quod nolo, illud facio: iam non ego
operor illud, ſed quod habitat in me
peccatum. Inuenio igitur legẽ, volen
ti mihi facere bonum: ꝗ mihi malum

adiacet. Condelector enim legi dei ſe
cundum interiorem hominē: video
autem aliam legem in membris meis
repugnantem legi mentis meæ, & ca
ptiuantem me in lege peccati quæ eſt
in membris meis. Infelix ego homo,
quis me liberabit de corpore mortis
huius? Gratia deo p̄ IESVM CHRI
STVM dominum noſtrum. Igitur
ego ipſe mente ſeruio legi dei: carne
autem, legi peccati.

CAPVT VIII.

NIhil ergo nunc dānationis A
eſt ijs qui ſunt in CHRI-
STO IESV: qui non ſe-
cundum carnem ambulāt.
Lex enim ſpiritus vitæ in CHRI-
STO IESV, liberauit me à lege pec
cati & mortis. Nam quod impoſſibi-
le erat legi, in quo infirmabatur per
carnem: deus filium ſuum mittens in
ſimilitudinem carnis peccati, de pec-
cato damnauit peccatum in carne, vt
iuſtificatio legis impleretur in nobis,
qui non ſecundum carnem ambula-

mus, ſed ſecundũ ſpiritum. Qui enim
ſecundum carnem ſunt: quæ carnis
ſunt, ſapiunt. qui vero ſecundum ſpi-
ritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus. Nã pru
dentia carnis, mors eſt: prudentia au-
tem ſpiritus, vita & pax. quoniam ſa-
B pientia carnis, inimicitia eſt in deum:
legi enim dei non eſt ſubiecta, nec enĩ
poteſt. Qui autem in carne ſunt: deo
placere non poſſunt. Vos autẽ in car
ne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi quidẽ ſpi
ritus dei habitat in vobis. Si quis au-
tem ſpiritum CHRISTI nõ habet:
hic non eſt eius. Si autem CHRI-
STVS in vobis eſt: corpus quidem
mortuum eſt propter peccatum, ſpi-
ritus vero vita eſt propter iuſtificatio
nem. Quòd ſi ſpiritus eius qui ſuſcita
uit IESVM à mortuis, habitat in vo
bis: qui ſuſcitauit CHRISTVM à
mortuis, viuificabit & mortalia cor-
pora veſtra, propter inhabitantẽ ſpi-
C ritum eius in vobis. Ergo fratres, de-
bitores ſumus non carni, vt ſecũdum
carnem viuamus. Si enim ſecundum

carnem vixeritis: moriemini. ſi autē
ſpiritu, facta carnis mortificaueritis:
viuetis. Quicunque enim ſpiritu dei
2.Tim.1.b aguntur: hĳ ſunt filĳ dei. Non enim ac
Gala.4.a cępiſtis ſpiritum ſeruitutis iterum in
timorem. ſed accępiſtis ſpiritum ado
ptionis filiorum, in quo clamamus
abba, pater. Ipſe enim ſpiritus, teſti-
monium reddit ſpiritui noſtro quòd
ſumus filĳ dei. Si autem filĳ: igitur &
hæredes. hæredes quidem dei: cohæ-
redes autem CHRISTI. ſi quidem
compatimur: vt & conglorificemur.
Exiſtimo enim quòd non ſunt condi D
gnę paſſiones huius temporis, ad fu-
turam gloriam quę reuelabitur in no
bis. Nam expectatio creaturæ: reuela
tionem filiorū dei expectat. Vanitati
enim creatura ſubiecta eſt, non volēs,
ſed propter eum qui ſubiecit eam in
ſpe: quia & ipſa creatura liberabitur à
ſeruitute corruptionis, in libertatem
gloriæ filiorum dei. Scimus enim ꝙ
omnis creatura congemiſcit, & par-
turit vſque adhuc. Non ſolum autem

illa, ſed & noſipſi primitias ſpiritus habentes; & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum expectantes, redemptionẽ corporis noſtri. Spe enim ſalui facti ſumus. Spes autem quæ vi
E detur: nõ eſt ſpes. nã quod videt quis: quid etiam ſperat? Si autem quod nõ videmus, ſperamus: per patientiam expectamus. Similiter autem & ſpiritus adiuuat infirmitatem noſtram: nam quid oremus ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
D Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid deſideret ſpiritus: quia ſecundum deum poſtulat pro ſanctis. Scimus autem quod diligentibus deum omnia cooperantur in bonum, ijs qui ſecun-
F dum propoſitum vocati ſunt. Nam quos præſciuit: & prædeſtinauit conformes imaginis filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinauit: hos & vocauit. & quos vocauit: hos & iuſtificauit. quos autem iuſtificauit: il-

los & glorificauit. Quid ergo dicemus ad hęc? Si deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? Quis accuſabit aduerſus electos dei? Deus qui iuſtificat. Quis eſt qui condemnet? G
CHRISTVS eſt qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui & eſt ad dexteram dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis nos ſeparabit à charitate

Pſal.43.d dei? Tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculũ? an gladius? ſicut ſcriptũ eſt, Propter te mortificamur tota die: ęſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Sed in his omnibus ſuperamus per eum qui dilexit nos. Certus ſum enim quod neq; mors, H
neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; inſtantia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profundũ, neq; creatura alia poterit nos ſeparare à charitate dei, quæ eſt in CHRISTO IESV domino noſtro.

Caput

CAPVT IX.

A VEritatem dico in CHRI-
STO IESV, non men-
tior, teſtimonium mihi
perhibente cõſcientia mea
in ſpiritu ſancto, quòd triſtitia mihi
magna eſt & continuus dolor cordi
meo. Optabam enim ego ipſe anáthe
ma eſſe à CHRISTO pro fratribus
meis, cognatis meis ſecundum carnẽ,
qui ſunt Iſraelitæ, quorũ adoptio eſt,
& gloria, & teſtamenta & legiſlatio,
& obſequium, & promiſſa, quorũ pa religio
tres, ex quibus eſt CHRISTVS ſe-
cundum carnem, qui eſt ſuper omnia
deus benedictus in ſecula. Amẽ. Non
B autem ꝙ exciderit verbum dei. Non
enim omnes qui ex Iſrael ſunt: ĳ ſunt
Iſraelitæ. neq; quia ſemen ſunt Abra
hæ: omnes filĳ. Sed in Iſaac vocabi- Gen.21.b
tur tibi ſemen: id eſt, non qui filĳ car-
nis, hi filĳ dei: ſed qui filĳ ſunt promiſ Gala.4.
ſionis, æſtimantur in ſemine. Promiſ
ſionis enim verbum hoc eſt, Secundũ
hoc tempus veniam: & erit Sarræ fi- Gen.18.b

lius. Non ſolum autem illa: ſed & Re
Geñ.25.c becca ex vno, cubile habens Iſaac pa-
tris noſtri. Cum enim nondum nati C
fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent aut
mali, vt ſecũdum electionem propo-
ſitum dei maneret: non ex operibus;
Geñ.25.c ſed ex vocante dictũ eſt ei, Maior ſer-
Mala.1.a uiet minori, ſicut ſcriptum eſt, Iacob
dilexi, Eſau autem odio habui. Quid
ergo dicemus? Nunquid iniquitas a-
pud deum? Abſit. Moyſi enim dicit,
Exo.33.d Miſerebor cuius miſereor, & miſera-
bor quem miſeror. Igitur non volen
tis, neq; currentis, ſed miſerentis eſt
dei. Dicit enim ſcriptura Pharaoni: D
Exo.9.d In hoc ipſum excitaui te, vt oſtẽdam
in te virtutem meam: & vt annũtie-
tur nomen meum in vniuerſa terra.
Ergo, cuius vult miſeretur, & quem
vult indurat. Dicis itaq; mihi: Quid
adhuc queritur? voluntati enim eius
Eſa.45.b quis reſtitit? O homo, tu quis es qui
Hier.18.a reſpondes deo? Nunquid dicit figmẽ
Sapi.15.b tum ei qui finxit, Quid me feciſti ſic?
An non habet poteſtatem figulus luti

ex eadem maſſa facere aliud quidem
vas in honorem, aliud vero in contu
meliam? Quòd ſi deus volens oſten/
dere iram, & notam facere potẽtiam
ſuam, ſuſtinuit in multa patiẽtia vaſa
irę aptata in interitum, vt oſtenderet
diuitias glorię ſuæ in vaſa miſericor/
diæ quæ præparauit in gloriã. Quos
& vocauit, nos: nõ ſolum ex Iudæis,
ſed etiam ex gẽtibus, ſicut in Oſee di/ Oſee. 2. d
cit: Vocabo non plebem meam, ple/ 1. Pet. 2. b
bem meam: & non dilectam, dilectã:
& non miſericordiam conſecutã, mi/
ſericordiam conſecutam. Et erit: in lo Oſee. 1. d
co vbi dictum eſt eis, Non plebs mea
vos: ibi vocabuntur filij dei viuentis.
F Eſaias autem clamat pro Iſrael. Si fue Eſa. 10. e
rit numerus filiorum Iſrael tanquam
arena maris, reliquiæ ſaluæ fient. Ver
bum autem conſummans, & abbre/
uians in æquitate: quia verbum bre/
uiatum faciet domin⁹ ſuper terram.
Et ſicut prędixit Eſaias, Niſi dominus Eſa. 1. c
ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen: ſicut
Sodoma facti eſſemus, & ſicut Go/

morrha ſimiles fuiſſemus. Quid er/
go dicemus? Quòd gentes quæ non G
ſectabantur iuſtitiam, apprehenderũt
iuſtitiam, iuſtitiam autem quę ex fide
eſt: Iſrael vero ſectando legẽ iuſtitię,
in legem iuſtitiæ non peruênit. Qua/
re? Quia non ex fide: ſed quaſi ex ope
ribus legis. Offenderunt enim in lapi
Eſa. 28.d dem offenſionis, ſicut ſcriptũ eſt, Ecce
&. 8.c pono in Sion lapidem offenſionis, &
1. Pet. 2.b petram ſcandali: & omnis qui credit
in eum, non confundetur.

CAPVT X.

FRatres, bona quidem volũ A
tas cordis mei, & obſecra/
tio quæ fit ad deũ, pro Iſra
el eſt ad ſalutem. Teſtimo/
nium enim perhibeo illis quòd æmu
lationem dei habent, ſed non ſecun/
dum ſcientiam. ignorãtes enim iuſti/
tiam dei, & ſuam iuſtitiam quærẽtes
ſtatuere: iuſtitiæ dei nõ ſunt ſubiecti.
Finis enim legis, CHRISTVS: ad
iuſtitiam omni credẽti. Moyſes enim
Leui, 18.a ſcribit iuſtitiam quę ex lege eſt, quod

B qui fecerit hęc homò, viuet ĩ eis. Quę Eze. 20.b
autem ex fide eſt iuſtitia, ea ſic dicit, Deu. 30.c
Ne dixeris in corde tuo, Quis aſcẽdet
in cœlum? id, eſt CHRISTVM de-
ducere. Aut, quis deſcendet in abyſ-
ſum? hoc, eſt CHRISTVM à mor-
tuis reuocare. Sed quid dicit? Pro- Deu. 30.c
pe te eſt verbum in ore tuo, & in cor
de tuo. hoc eſt verbũ fidei, quod prę-
dicamus. Quia ſi cõfitearis in ore tuo
dominum IESVM, & in corde tuo
credideris quòd deus illum ſuſcitauit
C à mortuis: ſaluus eris. Corde eñi cre-
ditur ad iuſtitiam: ore autem cõfeſſio
fit ad ſalutẽ. Dicit enim ſcriptura, Om Eſa. 28.d
nis qui credit in illum, non confun-
detur. Non enim eſt diſtinctio Iudæi
& Græci. Nam idẽ dominus omniũ,
diues in omnes qui inuocant illum.
Omnis enim qui inuocauerit nomen
domini: ſaluus erit. Quomodo ergo
inuocabunt eum in quẽ non credide Ioel. 2.g
runt? Aut quomodo credent ei quem Act. 2.c
non audierunt? Quomodo autem au
dient ſine prædicante? Quomodo ve

ro prædicabunt, niſi mittantur? ſicut
Eſa.52.b ſcriptũ eſt, Quàm ſpecioſi pedes euã
Naum.1.d gelizantium pacem, euãgelizãtium
bona. Sed nõ omnes obedierunt euã
Eſa.53.a gelio. Eſaias enim dicit, Domine: quis D
Ioan.12.f credidit auditui noſtro? Ergo fides, ex
auditu: auditus autem, per verbũ dei.
Pſal.18.a Sed dico, Nunquid non audierũt? Et
quidem in omnem terram exiuit ſo-
nus eorum: & in fines orbis terrę ver
ba eorum. Sed dico, Nunquid Iſrael
Deu.32.c non cognouit? Primus Moyſes dicit,
Ego ad æmulationem vos adducam
in non gente: in gente inſipientę, in
Eſa.65.a iram vos mittam. Eſaias autẽ audet
& dicit, Inuentus ſum à non quæren
tibus me: palàm apparui ijs qui me
Eſa.65.a non interrogabant. Ad Iſrael autem,
dicit, Tota die expandi manus meas
ad populum non credentem & con-
tradicentem.

CAPVT XI.

DIco ergo, Nũquid deus re A
pulit populũ ſuum? Abſit.
Nam & ego Iſraelita ſum,

ex ſemine Abraham de tribu Benia-
min. Non repulit deus plebem ſuam
quā pręſciuit. An neſcitis de Elia quid
dicit ſcriptura: queadmodum inter-
pellat deum aduerſum Iſrael? Domi- 3.reg.19.b
ne, prophetas tuos occiderunt, & al-
taria tua ſuffoderunt: & ego relictus
ſum ſolus, & quærunt animam meā.
Sed quid dicit illi diuinū reſponſum? 3.reg.19.b
Reliqui mihiipſi ſeptem millia viro-
rum: qui non curuauerunt genu ante
Baal. Sic ergo & in hoc tempore, reli-
quiæ ſecundum electionem gratiæ fa
ctæ ſunt. Si autem gratia: iam non ex
operibus. Alioquin gratia iam nō eſt
gratia. Si autem ex operibus, nō iam
ex gratia. alioquin opus iam non eſt
opus. Quid ergo? Quod quærit Iſra-
el, hoc non eſt conſecutus: electio au-
tem conſecuta eſt, cæteri vero excæ-
B cati ſunt: ſicut ſcriptum eſt, Dedit illis Eſa.6.c
deus ſpiritum cōpunctionis: oculos, Mat.13.b
vt non videant: & aures, vt non au- Ioan.12.f
diant vſq; in hodiernum diem. Et Da Act.28.f
uid dicit, Fiat mēſa eorum corā ipſis. Pſal.68.c

in laqueum,& in captionem & in ſcā
dalum & in retributioné illis. Obſcu-
rentur oculi eorum ne videāt: & dor
ſum eorū ſemper incurua. Dico ergo,
Nunquid offenderūt vt caderēt? Ab-
ſit. Sed illorum delicto, ſalus genti-
bus: vt illos æmulentur. Quòd ſi de-
lictum illorum diuitiæ ſunt mūdi, &
diminutio eorum diuitiæ gentium:
quanto magis plenitudo eorū? Vobis
enim dico gentibus, Quādiu quidem
ego ſum gentium apoſtolus, miniſte
rium meum honorifico, ſi quo modo
ad æmulandum prouocem carnem
meam, & ſaluos faciam aliquos ex il-
lis. Si enim amiſſio eorum, recōcilia-
tio eſt mūdi quæ aſſumptio, niſi vita
ex mortuis? Quòd ſi delibatio ſancta C
eſt: & maſſa. & ſi radix ſancta: & rami.
Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu
autem cum oleaſter eſſes, inſertus es
in illis, & ſocius radicis & pinguedi-
nis oliuæ factus es, noli gloriari ad-
uerſus ramos. Quòd ſi gloriaris: non
tu radicem portas, ſed radix te. Dicis

ergo, Fracti ſunt rami: vt ego inſerar.
Bene. Propter incredulitatem fracti
ſunt: tu autem fide ſtas, noli altum ſa
pere: ſed time. Si enim deus naturali-
bus ramis non pepercit: ne forte nec
tibi parcat. Vide ergo bonitatem & ſe
ueritatem dei. in eos quidem qui ce-
ciderũt, ſeueritatem: in te autẽ bonita
tem, ſi permanſeris in bonitate. alio-
quin & tu exciderîs. Sed & illi, ſi non
permanſerint in incredulitate: inſerẽ-
tur. potens eſt enim deus iterum inſe
rere illos. Nam ſi tu ex naturali ex-
ciſus es oleaſtro, & contra naturã in-
ſertus es in bonam oliuam: quãto ma
gis ij qui ſecundum naturam, inſeren
tur ſuæ oliuæ? Nolo enim vos igno-
rare fratres myſteriũ hoc, vt non ſitis
vobiſipſis ſapientes, ꝙ cæcitas ex par
te contigit in Iſrael, donec plenitudo
gentium intraret: & ſic omnis Iſrael
D ſaluus fieret, ſicut ſcriptum eſt, Veniet Eſa. 59. d
ex Sion, qui eripiat: & auertet impie-
tates à Iacob. Et hoc illis à me teſta-
mẽtum, cum abſtulero peccata eorũ.

Secundum euangelium quidem, ini-
mici propter vos: ſecũdum electionẽ
autem, chariſſimi propter patres. Sine
pœnitẽtia enim ſunt dona & vocatio
dei. Sicut enim aliquando & vos nõ
credidiſtis deo, nunc autẽ miſericor-
diam conſecuti eſtis propter incredu-
litatem illorũ: ita & iſti nunc non cre-
diderũt per veſtram miſericordiam:
vt & ipſi miſericordiã conſequantur.
Concluſit enim deus omnes in incre-
dulitatem, vt omnium miſereretur.
O altitudo diuitiarum & ſapientię &
ſcientiæ dei: quàm incõprehenſibilia
Sapiẽ.9.c ſunt iudicia eius, & ininueſtigabiles
Eſa.40.d vię eius. Quis enim cognouit ſenſum
1.cor.2.d domini? Aut quis conſiliarius ei⁹ fuit?
Aut quis prior dedit illi: & retribue-
tur ei? Quoniã ex ipſo, & per ipſum,
& in ipſum omnia. ipſi gloria in ſecu-
la. Amen.

CAPVT XII.

OBſecro itaque vos fratres A
per miſerationes dei, vt ex
hibeatis corpora veſtra ho

ſtiam viuentem, ſanctam, deo placen Phili.4.d
tem, rationale obſequium veſtrum.
Et nolite conformari huic ſeculo: ſed
reformamini in nouitate ſenſus ve/
ſtri, vt probetis quæ ſit voluntas dei Ephe.5.d
bona & beneplacens, & perfecta. Di/ 1.theſ.4.a
co enim per gratiã quæ data eſt mihi,
omnibus qui ſunt inter vos, Nõ plus
ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſape/
re ad ſobrietatẽ, & vnicuiq; ſicut deus 1.cor.12.b
diuiſit menſuram fidei. Sicut enim in Ephe.4.d
vno corpore, multa membra habe/
mus, omnia autem membra non eun
dem actum habent: ita multi vnum
corpus ſumus in CHRISTO, ſingu
li autem alter alterius mẽbra: ſed ha/
B bentes donationes, ſecũdum gratiam
quæ data eſt nobis, differentes: ſiue
prophetiam ſecũdum proportionem
fidei, ſiue miniſterium in miniſtran/
do, ſiue qui docet in doctrina, qui ex/
hortatur in exhortando, qui tribuit
in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitu/
dine, qui miſeretur in hilaritate. Di/
lectio ſine ſimulatione: odientes ma/ Amos.5.d

Ephe.4.a lum, adhærentes bono: charitate fra- C
1.Pet.2.c ternitatis inuicem diligentes, hono-
1.Pet.5.b re inuicem præuenientes, ſolicitudi-
ne non pigri, ſpiritu feruentes, domi-
no ſeruientes, ſpe gaudentes, in tribu
latione patientes, orationi inſtantes,
neceſſitatibus ſanctorum communi-
cantes, hoſpitalitatem ſectantes. Be-
Hebr.13.a nedicite perſequentibus vos, benedi-
1. Pet.4.c cite: & nolite maledicere. Gaudere cũ
gaudentibus, flere cum flentibus, id-
ipſum inuicem ſentientes: non alta ſa D
pientes, ſed humilibus conſentientes.
Nolite eſſe prudentes apud voſmet-
Prou.3.a ipſos: nulli malum pro malo redden
1.Pet.3.d tes. Prouidentes bona coram omni-
2.cor.8.d bus hominibus. Si fieri poteſt, quod
Hebr.12.d in vobis eſt, cum omnibus homini-
Eccli.28.a bus pacem habentes. Non voſmetip-
ſos vindicantes chariſſimi, ſed date lo
Deu.32.e cum iræ. ſcriptum eſt enim, Mihi vin
Heb.10.e dictam: ego retribuam dicit domin⁹.
Prouer.25. Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba il-
lum: ſi ſitit, potum da illi. hoc enim
faciens: carbones ignis cógeres ſuper-

caput eius. Noli vinci à malo: ſed vin
ce in bono malum.

CAPVT XIII.

A OMnis anima poteſtatibus 1.Pet.2.c
ſublimioribus ſubdita ſit.
Nõ eſt enim poteſtas niſi Sapiẽ.6.a
à deo. quæ autem ſunt po-
teſtates: à deo ordinatæ ſunt. Itaque
qui reſiſtit poteſtati: dei ordinationi
reſiſtit. Qui autem reſiſtunt: ipſi ſibi
damnationem acquirunt. nam prin-
cipes non ſunt timor bonorum ope-
rum ſed malorum. Vis autem non ti
mere poteſtatem? Bonum fac: & ha-
bebis laudem ex illa. dei enim mini-
ſter eſt tibi in bonum. Si autem ma-
lum feceris: time. non enim ſine cau-
ſa gladium portat. dei enim miniſter
eſt: vindex in iram, ei qui malũ agit.
Ideoq́ꝫ neceſſitate ſubditi eſtote: non
ſolum propter iram, ſed etiã propter
conſcientiam. Ideo enim & tributa
præſtatis. miniſtri enim dei ſunt: in
B hoc ipſum ſeruientes. Reddite ergo
omnibus debita. cui tributum, tribu- Mat.22.c

tum. cui vectigal, vectigal. cui timo-
rem, timorem. cui honorem, honorē.
Nemini quicquam debeatis: niſi, Vt
inuicē diligatis. qui enim diligit pro-
Exo. 20. c ximum, legem impleuit. Nam, Non
Deu. 5. b adulterabis, Non occides, Non fura-
beris, Nō falſum teſtimonium dices,
Non concupiſces, & ſi quod eſt aliud
mādatum: in hoc verbo inſtauratur,
Leui. 19. d Diliges proximum tuum ſicut teip-
Mat. 22. d ſum. Dilectio proximi, malum non
Mar. 12. c operatur. Plenitudo ergo legis: eſt di
Galat. 5. c lectio. Et hoc: ſcientes tempus, quòd
Iacob. 2. b hora eſt iam nos de ſomno ſurgere.
Nunc enim propior eſt nobis ſalus, D
quàm cum credidimus. Nox proceſ-
ſit: dies autem appropinquauit. Abij-
ciamus ergo opera tenebrarum, & in-
duamur arma lucis. Sicut in die, ho-
neſte ambulemus: non in comeſſatio-
Luc. 21. f nibus & ebrietatibus, non in cubili-
bus & impudicitijs, nō in cōtentione
& æmulatione: ſed induimini dn̄m
Gala. 5. c IESVM CHRISTVM. & carnis
1. Pet. 2. c curā ne feceritis ad concupiſcentias.

CAPVT XIIII.

A INfirmum autem fide, aſſumite: non in diſceptationibus cogitationũ. alius enim credit, manducare omnia: qui autem infirmus eſt: olus manducat. Is qui manducat: non manducantem non ſpernat. & qui non manducat: manducantem non iudicet. deus enim illum aſſumpſit. Tu quis es, qui iudicas alienũ ſeruum? Domino ſuo ſtat aut cadit: ſtabit autem. potens eſt enim deus ſtatuere illum. Nam alius iudicat diem iuxta diem: alius autem

B iudicat omnem diem. Vnuſquiſq; in ſuo ſenſu abundet. Qui ſapit dië: domino ſapit. & qui non ſapit diem, domino non ſapit. Et qui manducat: domino manducat. gratias enĩ agit deo. Et qui non manducat: domino non manducat. & gratias agit deo. Nemo enim noſtrum ſibi viuit: & nemo ſibi moritur. Siue enim viuimus, domino viuimus: ſiue morimur, domino morimur. Siue ergo viuimus, ſiue

Iacob. 4. d

morimur: domini ſumus. In hoc enī CHRISTVS & mortuus eſt, & reſurrexit & reuixit: vt & viuorum & mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut etiam tu quare ſpernis fratrē tuum? Omnes enim ſtabimus ante tribunal CHRISTI. ſcriptum eſt enim, Viuo ego dicit dominus, quòd mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur deo. Itaq; vnuſquiſq; noſtrum pro ſe rationem reddet deo. Non ergo amplius inuicem iudicemus. ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculū fratri vel ſcandalū. Scio & certus ſum in domino IESV, quòd nihil cōmune per ſeipſum: niſi ei qui exiſtimat quid commune eſſe, illi cōmune eſt. Si autē propter cibum frater tuus cōtriſtatur: iam non ſecundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illū perdere pro quo CHRISTVS mortuus eſt. Non ergo blaſphemetur bonum veſtrum. Non eſt enim regnum dei eſca & potus: ſed iuſtitia & pax, &

2.cor.5.b

Eſa.45.d

Philip.2.b

C

1.cor.8.d

gaudium

D gaudiũ in ſpiritu ſancto. qui enim in
hoc ſeruit CHRISTO, placet deo:
& probatus eſt hominibus. Itaq; quę
pacis ſunt ſectemur, & quæ ædifica-
tionis inuicem. Noli propter eſcã de-
ſtruere opus dei. Omnia quidẽ ſunt Tit. 1. d
mũda: ſed malum eſt homini qui per
offendiculum manducat. Bonum eſt 1. cor. 8. d
non mãducare carnem & non bibere
vinum, neq; in quo frater tuus offen
dit aut ſcandalizatur aut infirmatur.
Tu fidem habes? penes temetipſum
habe, coram deo. Beatus qui non iu-
dicat ſemetipſum in eo quod probat.
Qui autem diſcernit, ſi manducaue-
rit, dãnatus eſt: quia non ex fide. Om
ne autem quod non eſt ex fide: pecca
tum eſt.

CAPVT XV.

A DEbemus autẽ nos firmio-
res imbecillitates infirmo
rum ſuſtinere, & non no-
bis placere. Vnuſquiſq; no
ſtrum proximo placeat in bonum, ad
ædificationẽ. Etenim CHRISTVS

non ſibi placuit: ſed ſicut ſcriptũ eſt,
Pſal.68.b Improperia improperãtium tibi, ce-
ciderũt ſuper me. Quæcũq; enim prę
ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinã ſcri
pta ſunt: vt per patientiam & conſola
tionem ſcripturarũ, ſpem habeamus.
Deus autẽ patientiæ & ſolatij, det vo B
bis idipſum ſapere in alterutrum ſe-
cundum IESVM CHRISTVM:
1.cor.1.b vt vnanimes, vno ore honorificetis
deum & patrẽ domini noſtri IESV
CHRISTI. Propter quod ſuſcipite
inuicem: ſicut & CHRISTVS ſuſcę
pit nos in gloriam dei. Dico autem
CHRISTVM IESVM, miniſtrũ
fuiſſe circuncifionis propter veritatẽ
dei, ad cõfirmandas promiſſiones pa
trum: Gentes autem ſuper miſericor-
Pſal.17.d dia, honorare deum, ſicut ſcriptũ eſt,
2.re.22.d Propterea confitebor tibi in gẽtibus
domine, & nomini tuo cantabo. Et C
iterum dicit, Lętamini gentes cũ ple-
be eius. Et iterum, Laudate omnes gẽ
Pſa.116.a tes dominũ: & magnificate eum om
Eſa.11.c nes populi. Et rurſus Eſaias ait, Erit ra

dix, Ieſſæ: & qui exurget regere gen-
tes, in eo gentes ſperabunt. Deus au-
tem ſpei, repleat vos omni gaudio &
pace in credendo: vt abũdetis in ſpe,
in virtute ſpiritus ſancti. Certus ſum
autem fratres mei & egoipſe de vo-
bis, quòd & ipſi pleni eſtis dilectio-
ne, repleti omni ſcientia, ita vt poſſi-
tis alterutrum monere. Audacius au- uos inuicem
tem ſcripſi vobis fratres ex parte, tan-
quã in memoriam vos reducẽs: pro- uobis
pter gratiam quę data eſt mihi à deo,
D vt ſim miniſter CHRISTI IESV
in gentibus, ſanctificans euangelium
dei, vt fiat oblatio gentium accępta,
ſanctificata in ſpiritu ſancto. Habeo
igitur gloriam in CHRISTO IE- gloriatione
SV in his quæ ad deum. Non enim
audeo aliquid loqui eorũ quę per me
non effecit CHRISTVS in obediẽ-
tiam gentium verbo & factis, in vir-
tute ſignorum & prodigiorũ, in vir-
tute ſpiritus ſancti: ita vt ab Hieruſa-
lem per circuitum vſq; ad illyricum
repleuerim euãgelium CHRISTI.

Sic autem prædicaui euãgelium hoc, E
nõ vbi nominatus eſt CHRISTVS,
ne ſuper alienum fundamentum ædi
Eſa.52.d ficárem: ſed ſicut ſcriptum eſt. Quib⁹
non eſt annuntiatum de eo, videbũt:
& qui non audierũt de eo, intelligent.
propter quod & impediebar plurimũ
venire ad vos. Nunc vero vlterius lo
cum nõ habens in his regionibus: cu-
piditatem autem habens veniendi ad
vos multis iam annis: cum in Hiſpa-
niam proficiſci cœpero, ſpero quod præ-
teriens videam vos, & à vobis dedu-
car illuc, ſi vobis primũ ex parte frui-
tus fuero. Nunc igitur proficiſcor in F
Hieruſalem miniſtrare ſanctis. Proba
uerũt enim Macedonia & Achaia col
lationem aliquam facere in pauperes
ſanctos qui ſunt in Hieruſalem. Pla-
cuit enim eis: & debitores ſunt eorũ.
1.cor.9.b Nam ſi ſpiritualium eorũ participes
facti ſunt gentiles, debent & in carna
libus miniſtrare illis. Hoc igitur cum
cõſummauero & obſignauero eis fru
ctum hunc: per vos proficiſcar in Hi-

G ſpaniam. Scio autem quòd veniẽs ad
vos, in abũdantia benedictionis euan
gelij CHRISTI veniã. Obſecro er-
go vos fratres per dominum noſtrũ
IESVM CHRISTVM, & per cha
ritatẽ ſpiritus, vt adiuuetis me in ora
tionibus pro me ad deum, vt liberer
ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, &
obſequij mei oblatio accepta fiat in
Hieruſalem ſanctis, vt veniã ad vos
in gaudio per volũtatem dei, vt refri-
gerer vobiſcum. Deus autem pacis ſit
cum omnibus vobis. Amen.

CAPVT XVI.

A Commendo autem vobis
Phœben ſororẽ noſtram,
quæ eſt miniſtra eccleſiæ
quæ eſt Cenchreis: vt eam
ſuſcipiatis in domino digne ſanctis:
& aſſiſtatis ei: in quocũq; negotio ve
ſtri indiguerit. etenim ipſa quoq; aſſi
tit multis & mihi ipſi. Salutate Pri-
ſcam & Aquilam adiutores meos in
CHRISTO IESV (qui pro anima Act. 18. a
mea, ſuas ceruices ſuppoſuerunt. qui-

bus non ſolus ego gratias ago: ſed &
cunctę ecclesię gentium) & domeſti/
cam ecclesiam eorum. Salutate Epæ/
netum dilectum mihi: qui eſt primi/
tiuus Achaiæ in CHRISTO. Salu/
tate Mariam, quę multum laborauit
in vobis. Salutate Andronicum & Iu
niam cognatos & cõcaptiuos meos:
qui ſunt nobiles in apoſtolis, qui &
ante me fuerunt in CHRISTO. Sa/ B
lutate Ampliam dilectum mihi in do
mino. Salutate Vrbanum adiutorem
noſtrum in CHRISTO, & Stachyn
dilectum meũ. Salutate Apellen pro/
batum in CHRISTO. Salutate eos
qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Saluta/
te Herodionem cognatum meũ. Sa/
lutate eos qui ſunt ex Narciſſi domo,
qui ſunt in domino. Salutate Triphę/
nam & Triphoſam: quæ laborant in
domino. Salutate Perſidẽ chariſſimã,
quæ multũ laborauit in domino. Sa/
lutate Rufum electum in domino &
matrem eius & meam. Salutate Aſyn
critum, Phlegõtem, Hermen, Patro/

bam, Herman: & qui cũ eis ſunt, fra-
tres. Salutate Philologum & Iuliam,
Nereum & ſororẽ eius & Olympam:
& omnes qui cum eis ſunt, ſanctos.
C Salutate inuicem in oſculo ſancto. Sa
lutant vos omnes eccleſiæ CHRI-
STI. Rogo autem vos fratres vt ob- Phil. 4. d
ſeruetis eos qui diſſenſiones & offen
dicula præter doctrinam quã vos di-
diciſtis faciũt: & declinate ab illis. Hu
iuſmodi enim CHRISTO domino
noſtro non ſeruiunt, ſed ſuo vẽtri: &
per dulces ſermones & benedictiões,
ſeducunt corda innocentium. Veſtra
enim obedientia, in omni loco diuul
gata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed
volo vos ſapiẽtes eſſe in bono: & ſim
plices in malo. Deus autem pacis cõ-
terat ſatanam ſub pedibus veſtris ve-
D lociter. Gratia domini noſtri IESV
CHRISTI vobiſcum. Salutat vos Act. 16. a
Timótheus adiutor meus: & Lucius,
& Iaſon, & Soſipater cognati mei. Sa
luto vos ego Tertius qui ſcripſi epi-
ſtolam in domino. Salutat vos Ca-

ius hoſpes meus & vniuerſę eccleſię. Salutat vos Eraſtus arcarius ciuitatis, & Quartus frater. Gratia domini noſtri IESV CHRISTI cum omnibus vobis. Amen. Ei autē qui potens eſt vos confirmare iuxta euangelium meū & prædicationē IESV CHRISTI, ſecundum reuelationem myſterij, temporibus æternis taciti (quod nunc patefactū eſt per ſcripturas prophetarum ſecūdum præceptū æterni dei ad obeditionem fidei) in cunctis gentibus cogniti, ſoli ſapiēti deo per IESVM CHRISTVM, cui honor & gloria in ſecula ſeculorū. AMEN.

AD ROMANOS MISSA FVIT à Corintho per Phœben miniſtrā Cenchrenſis eccleſiæ.

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS PRIMA.

A PAulus vocatus apo-
ſtolus IESV CHRI
STI, per voluntatē
dei, & Soſthenes fra-
ter eccleſiæ dei quæ
eſt Corinthi, ſanctifi
catis in CHRISTO IESV, voca-
tis ſanctis cum omnibus qui inuocāt
nomē domini noſtri IESV CHRI
STI in omni loco ipſorū & noſtro,
gratia vobis & pax à deo patre noſtro
& domino IESV CHRISTO. Gra
tias ago deo meo ſemper pro vobis,
in gratia dei quæ data eſt vobis in
CHRISTO IESV, ꝙ in omnibus
diuites facti eſtis in illo, in omni ver-
bo & in omni ſcientia, ſicut teſtimo-
nium CHRISTI confirmatū eſt in
vobis, ita vt nihil vobis deſit in vlla
gratia, expectantibus reuelationē do

mini noſtri IESV CHRISTI, qui
& confirmabit vos vſq; in finem ſine
crimine, in die aduentus domini no-
1.theſ.5.d ſtri IESV CHRISTI. Fidelis de⁹: B
per quem vocati eſtis in ſocietatē fi-
lij eius IESV CHRISTI domini A
noſtri. Obſecro autem vos fratres, per
nomē domini noſtri IESV CHRI
Rom.15.b STI, vt idipſum dicatis omnes, &
non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autē
perfecti eadem mente, & eadem ſen-
tentia. Significatū eſt enim mihi de vo
bis fratres mei, ab ijs qui ſunt Chloes,
ꝙ contentiones ſunt inter vos. Hoc
Act.18.f autem dico quod vnuſquiſq; veſtrū
dicit, Ego quidem ſum Pauli, ego au-
tem Apollo, ego vero Cephę: ego au
tem CHRISTI. Diuiſus eſt CHRI
STVS? Nunquid Paulus crucifixus
eſt pro vobis, aut in nomine Pauli ba
ptizati eſtis? Gratias ago deo, ꝙ nemi
nem veſtrum baptizaui, niſi Criſpum
& Caium: ne quis dicat quòd in no-
mine meo baptizati eſtis. Baptizaui C
autem & Stephanę domum. Cęterū

neſcio ſi quem alium baptizauerim.
Non enim miſit mé CHRISTVS
baptizare, ſed euangelizare: non in ſa
pientia verbi, vt non euacuetur crux
CHRISTI. Verbũ enim crucis, pe-
reuntibus quidem ſtultitia eſt: ijs au-
tem qui ſalui fiunt, dei virtus eſt. Scri
ptum eſt enim, Perdam ſapiētiam ſa- Eſa. 29.c
pientium: & prudentiam prudētium Abd. 1.c
reprobabo. Vbi ſapiēs? vbi ſcriba? vbi Eſa. 33.c
conquiſitor huius ſeculi? Nónne ſtul-
tam fecit deus ſapientiam huius mũ-
di? Nam quia in dei ſapientia non co-
gnouit mũdus per ſapientiam deum:
placuit deo per ſtultitiam prędicatio-
nis, ſaluos facere credentes. Quo-
niam & Iudæi ſigna petunt, & Græ-
ci ſapientiam quærunt: nos autē præ
D dicamus CHRISTVM crucifi-
xum, Iudæis quidem ſcandalum, gē
tibus autem ſtultitiam: ipſis autē vo
catis Iudæis atque Græcis CHRI-
STVM dei virtutem & dei ſapien-
tiam. quia quod ſtultum eſt dei, ſapi-
entius eſt hominibus: & quod infir-

mum eſt dei, fortius eſt hominibus.
Videtis enim vocationem veſtrã fra-
tres: ꝙ non multi ſapientes ſecũdum
carnem, non multi potentes, nõ mul
ti nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi
elegit deus, vt cõfundat ſapientes: &
infirma mundi elegit deus, vt cõfun-
dat fortia: & ignobilia mundi & con
temptibilia elegit deus, & ea quę non
ſunt, vt ea quę ſunt deſtrueret: vt non
glorietꝰ omnis caro in cõſpectu eius.
Ex ipſo autẽ vos eſtis in CHRISTO
IESV, qui factus eſt nobis ſapiẽtia à
deo, & iuſtitia & ſanctificatio & redẽ
Hiere. 9. g ptio: vt (quẽadmodum ſcriptum eſt)
1. cor. 10. d Qui gloriatur, in domino glorietur.

CAPVT II.

A Et ego cũ veniſſem ad vos
fratres: veni non in ſubli-
mitate ſermonis aut ſapiẽ
tiæ, annuntians vobis teſti
monium dei. Non enim iudicaui me
ſcire aliquid inter vos: niſi IESVM
CHRISTVM, & hunc crucifixum.
Et ego in infirmitate & timore & tre

more multo, fui apud vos. & ſermo
meus & prædicatio mea non in per/
ſuaſorijs humanę ſapiētię verbis, ſed
in oſtenſione ſpiritus & virtutis: vt
fides veſtra non ſit in ſapientia homi
B num, ſed in virtute dei. Sapientiā au/
tem loquimur inter perfectos, ſapien
tiam vero, nō huius ſeculi, neq; prin
cipum huius ſeculi qui deſtruuntur:
ſed loquimur dei ſapientiam in my/
ſterio, quæ abſcondita eſt, quam præ
ordinauit deus ante ſecula in gloriā
noſtram, quam nemo principum hu
ius ſeculi cognouit. ſi enim cognouiſ
ſent: nequaquā dominum gloriæ cru
cifixiſſent. Sed ſicut ſcriptum eſt, Ocu
lus nō vidit, nec auris audiuit, nec in Eſa. 64. b
cor hominis aſcenderunt, quæ pręp a
rauit deus ijs qui diligunt illum: no/
bis autem reuelauit deus per ſpiritū
C ſuum. ſpiritus enim omnia ſcrutatur:
etiam profunda dei. Quis enim ho/
minum ſcit quę ſunt hominis, niſi ſpi
ritus hominis, qui in ipſo eſt? Ita, &
quę dei ſunt nemo cognouit: niſi ſpi/

ritus dei. Nos autem non ſpiritum
mundi accepimus, ſed ſpiritum qui
ex deo eſt: vt ſciamus quæ à deo do/
nata ſunt nobis. quę & loquimur nõ
in doctis humanæ ſapientiæ verbis:
ſed in doctrina ſpiritus ſancti, ſpiri/
tualibus ſpiritualia cõparantes. Ani/ D
malis autem homo non percipit ea
quę ſunt ſpiritus dei. ſtultitia enĩ ſunt
illi, & non poteſt intelligere: quia ſpi
ritualiter examinatur. Spiritualis au/
Eſa.40.d tem diiudicat omnia: & ipſe à nemi/
Sapi.9.c ne diiudicatur, Quis enim cognouit
Ro.11.d mentẽ domini, qui inſtruat eũ? Nos
autem mentẽ CHRISTI tenemus.

CAPVT III.

ET ego fratres non potui vo A
bis loqui quaſi ſpiritualib⁹
ſed quaſi carnalibus. Tanq̃
paruulis in CHRISTO,
lac vobis potũ dedi, non eſcam, non/
dum enim poteratis: ſed ne nũc qui/
dem poteſtis, adhuc enim carnales e/
ſtis. Cum enim ſit inter vos zelus &
contentio & diſſenſiones, nõnne car/

nales eſtis,& ſecundum hominẽ am-
B bulatis? Cum enim quis dicat, Ego
quidem ſum Pauli, alius autem, Ego
Apollo: nónne carnales eſtis? Quis
igit̃ eſt Paulus? Quis vero Apollos?
niſi miniſtri per quos crediidiſtis, &
vnicuique ſicut dominus dedit. Ego
plãtaui, Apollos rigauit: ſed deus in-
crementum dedit. Itaq; neq; qui plã
C tat eſt aliquid, neq; qui rigat: ſed qui
incrementum dat, deus. Qui autem
plãtat & qui rigat, vnum ſunt. Vnuſ-
quiſq; autem propriam mercedẽ ac- Pſal.61.d
cipiet ſecundum ſuum laborem. Dei Gala.6.b
enim ſumus cooperarij. Dei agricul-
tura: dei ædificatio eſtis. Secundum
gratiam dei quæ data eſt mihi, vt ſa-
piens architectus fundamentum po-
C ſui: alius autem ſuperædificat. Vnuſ-
quiſque autem videat quomodo ſu-
perædificet. Fundamentum enim a-
liud nemo poteſt ponere, præter id
quod poſitum eſt: quod eſt CHRI-
STVS IESVS. Si quis autem ſu-
perędificat ſuper fundamentum hoc,

aurum,argentum,lapides precioſos,
ligna,fœnum,ſtipulam: vniuſcuiuſq;
opus manifeſtum erit. Dies enim de-
clarabit:quia in igne reuelatur.& vni
uſcuiuſq; opus quale ſit, ignis proba-
bit. Si cuius opus manſerit quod ſu-
perædificauit: mercedem accipiet. Si
cuius opus arſerit:detrimentũ patie-
tur. Ipſe autem ſaluus erit:ſic tamen
quaſi per ignem. Neſcitis ꝙ templum D
dei eſtis:& ſpiritus dei habitat in vo-
bis? Si quis templum dei violauerit:
diſperdet illum deus. Templũ enim
Infra.6.d dei ſanctũ eſt: quod eſtis vos. Nemo
2.cor.5.c ſe ſeducat. Si quis videtur inter vos ſa
piens eſſe in hoc ſeculo:ſtultus fiat vt
ſit ſapiens. Sapientia enim huius mũ-
di:ſtultitia eſt apud deum. Scriptum
eſt enim, Qui comprehendit ſapien-
Iob.5.c tes in aſtutia eorũ. Et iterum, Domi-
nus nouit cogitationes ſapientium, ꝙ
Pſal.93.b vanæ ſunt. Nemo itaque glorietur in
hominibus. Omnia enim veſtra ſunt:
ſiue Paulus, ſiue Apollos, ſiue Ce-
phas, ſiue mũdus, ſiue vita, ſiue mors,
ſiue

ſiue præſentia, ſiue futura. Omnia ve
ſtra ſunt: vos autem CHRISTI.
CHRISTVS, autem dei.

CAPVT IIII.

A SIc nos æſtimet homo, vt 2.cor.6.a
miniſtros CHRISTI, &
diſpẽſatores myſteriorum
dei. Quod autem ſupereſt,
quæritur inter diſpenſatores: vt fide-
lis quis inueniatur. Mihi autẽ pro mi
nimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab
humano die. ſed neq; meipſum iudi-
co. Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed
non in hoc iuſtificatus ſum. Qui autẽ
iudicat me: dominus eſt. Itaq; nolite
ante tempus iudicare quoaduſq; ve-
niat dominus, qui & illuminabit ab-
ſcondita tenebrarum: & manifeſtabit
conſilia cordiũ: & tunc laus erit vni-
B cuiq; à deo. Hæc autem fratres trãſfi-
guraui in meipſum & in Apollo pro-
pter vos: vt in vobis diſcatis, non ſu-
pra quàm ſcriptũ eſt, ſentire. ne vnus
aduerſus alteꝝ infletur pro alio. Quis
enim te diſcernit? Quid autẽ habes,

E

quod non accepiſti? Si autem accepi/
ſti: quid gloriaris quaſi nõ acceperis?
Iam ſaturati eſtis, iam diuites facti
eſtis: ſine nobis regnaſtis, & vtinã re/
gnetis: vt & nos vobiſcũ regnemus. A
Puto enim quòd deus nos apoſtolos
nouiſſimos oſtendit: tanquam morti
deſtinatos. quia ſpectaculum facti ſu/
mus mũdo, & angelis & hominibus.
nos ſtulti propter CHRISTVM:
vos autẽ prudentes in CHRISTO.
nos infirmi: vos autẽ fortes. vos nobi C
les: nos autem ignobiles. Vſq; in hãc
horam & eſurimus, & ſitimus, & nu/
di ſumus, & colaphis cædimur, & in/
Act.10.g ſtabiles ſumus, & laboramus operan
1.theſ.2.b tes manibus noſtris. maledicimur: &
2.theſ.3.b benedicimus. perſecutionẽ patimur:
& ſuſtinemus. blaſphemamur: & ob/
ſecramus. tanquam purgamẽta mun
di facti ſumus omnium peripſema vſ
que adhuc. Non vt confundam vos, D
hæc ſcribo: ſed vt filios meos chariſſi/
mos moneo. Nam & ſi decem millia
pædagogorum habeatis in CHRI/

STO: ſed nõ multos patres. Nam in
CHRISTO IESV, per euangeliũ
ego vos genui. Rogo ergo vos, imi/
tatores mei eſtote. Ideo miſi ad vos
Timótheum, qui eſt filius meus cha/
riſſimꝰ & fidelis in domino: qui vos
cõmonefaciet vias meas quæ ſunt in
CHRISTO IESV, ſicut vbiq; in
omni eccleſia doceo. Tanquam non
venturus ſim ad vos, inflati ſunt qui/
C dam. Veniam autẽ ad vos cito, ſi do/
minus voluerit: & cognoſcam nõ ſer
monem eorũ qui inflati ſunt, ſed vir/
tutẽ. Non enim in ſermone eſt regnũ
dei: ſed in virtute. Quid vultis? in vir
ga veniam ad vos: an in charitate, &
ſpiritu manſuetudinis?

CAPVT V.

A OMnino auditur inter vos
fornicatio: & talis fornica
tio, qualis nec inter gẽtes
nominatur, vt vxorem pa
C tris ſui aliquis habeat. Et vos inflati
eſtis: & non magis luctum habuiſtis,
vt tollatur de medio veſtrũ qui hoc

Coloſ.2.a opus fecit. Ego quidem abſens cor- B
pore, præſens autem ſpiritu, iam iudi
caui vt præſens, eũ qui ſic hoc opera-
tus eſt, in nomine domini noſtri IE-
SV CHRISTI, congregatis vobis
& meo ſpiritu, cũ virtute domini no-
Gala.5.b ſtri IESV tradi ſatanę in interitũ car
nis, vt ſpiritus ſaluus ſit in die domi-
ni IESV. Non eſt bona gloriatio ve-
ſtra. Neſcitis ꝙ modicum fermẽtum,
fermentat totam maſſam corrũpit? Expurgate C
vetus fermentum, vt ſitis noua con-
ſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim pa-
ſcha noſtrũ pro nobis immolatus eſt
CHRISTVS. Itaq; epulemur non
in fermento veteri, neq; in fermento
malitię & nequitię, ſed in azymis ſyn
ceritatis & veritatis. Scripſi vobis per
epiſtolam, Ne commiſceamini forni
carijs. & non omnino fornicarijs hu-
ius mundi, aut auaris, aut rapacibus,
aut idôlis ſeruientibus: alioquin de-
bueratis de hoc mundo exiſſe. Nunc D
autem ſcripſi vobis, non cõmiſceri. ſi
is qui frater nominatur, eſt fornica-

tor,aut auarus,aut idôlis ſeruiēs,aut
maledicus,aut ebrioſus,aut rapax:cū
eiuſmodi nec cibū ſumere. Quid enī
mihi de ijs qui foris ſunt iudicare?
Nónne de ijs qui intus ſunt vos iudi-
catis?nam eos qui foris ſunt:deus iu-
dicabit.Auferte malū ex vobiſipſis.

CAPVT VI.

A AVdet aliquis veſtrum ha-
bens negotium aduerſus
alterum,iudicari apud ini-
quos,& non apud ſāctos?
An neſcitis ꝙ ſancti mundum iudica-
bunt? Et ſi per vos iudicatur mūdus:
indigni eſtis qui de minimis iudice-
tis? Neſcitis ꝙ angelos iudicabimus?
quanto magis ſecularia? Secularia igi-
tur iudicia ſi habueritis:cōtemptibi-
les qui ſunt in eccleſia,illos cōſtituite
B ad iudicandum.Ad verecundiam ve-
ſtram dico. Sic nō eſt inter vos ſapiēs
quiſquā:qui poſſit iudicare inter fra-
trem ſuum & fratrem? Sed frater cum
fratre iudicio contendit:& hoc apud
infideles. Iam quidem omnino deli-

ctum eſt in vobis, quòd iudicia habe-
tis inter vos. Quare non magis iniu-
riam accipitis? quare non magis frau
dem patimini? Sed vos iniuriã facitis
& fraudatis: & hoc fratribus. An neſci
tis ꝙ iniqui regnum dei non poſſide-
bunt? Nolite errare. Neq; fornicarij,
neq; idôlis ſeruientes, neq; adulteri,
neq; molles, neq; maſculorum con-
cubitores, neq; fures, neq; auari, neq;
ebrioſi, neq; maledici, neque rapaces
regnum dei poſſidebunt. Et hæc qui- C
dam fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſancti-
ficati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomi
ne domini IESV CHRISTI & in
Infra.10.e ſpiritu dei noſtri. Omnia mihi licent:
Eccli.37.d ſed nõ omnia expediũt. Omnia mihi
licent: ſed ego ſub nullius redigar po
teſtatem. Eſcæ ventri, & venter eſcis:
deus autẽ, & hunc & has deſtruet. cor
pus autem non fornicationi, ſed do-
mino: & dominus corpori. deus vero
& dominum ſuſcitauit: & nos ſuſcita
bit per virtutem ſuam. Neſcitis ꝙ cor D
pora veſtra: mẽbra ſunt CHRISTI?

Tollens ergo membra CHRISTI:
faciam membra meretricis? Abſit. An
neſcitis quòd qui adhæret meretrici,
vnũ corpus efficitur? Erunt enim (in- Geñ. 2.b
quit) duo in carnem vnam. Qui autẽ Mat. 19.a
adhęret domino: vnus ſpiritus eſt. Fu Mar. 10.a
gite fornicationem. Omne enim pec- Ephe. 5.g
catum quodcũq; fecerit homo: extra
corpus eſt. qui autẽ fornicatur: in cor-
pus ſuum peccat. An neſcitis ꝙ corpo Supra. 3.d
ra veſtra, templum eſt ſpiritus ſancti 2.cor. 6.c
qui in vobis eſt, quem habetis à deo,
& non eſtis veſtri? Empti enim eſtis Infra. 7.d
pretio. Glorificate deũ in corpore ve 1. Pet. 1.d
ſtro: & in ſpiritu veſtro quæ ſunt dei.

CAPVT VII.

A De quibus autem ſcripſiſtis
mihi, Bonum eſt homini
mulierẽ non tangere. pro-
pter fornicationes autem,
vnu ſquiſq; ſuam vxorem habeat, &
vnaquæq; ſuum virum habeat. Vxori
vir debitum reddat: ſimiliter autẽ & 1. Pet. 3.b
vxor viro. Vxor, ſui corporis poteſta
tem non habet, ſed vir. Similiter autẽ

& vir, ſui corporis poteſtatem nō habet: ſed vxor. Nolite fraudare inuicē: niſi forte ex cōſenſu ad tempus, vt vacetis ieiunio & orationi. & iterum in vnum conueniatis: ne tentet vos ſatanas propter incōtinentiam veſtrā. Hoc autem dico ſecundum indulgentiam: non ſecūdum imperium. Volo enim omnes homines eſſe ſicut meipſum. ſed vnuſquiſq; proprium donum habet ex deo: alius quidem ſic, alius vero ſic. Dico autem nō nuptis & viduis: bonum eſt illis, ſi ſic permā ſerint ſicut & ego. Quòd ſi non ſe cōtinent: nubant. melius eſt enim nubere, quàm vri. Iis autem qui matrimonio iuncti ſunt, præcipio, nō ego, ſed dominus, Vxorem à viro non diſcedere: q; ſi diſceſſerit, manere innuptā: aut viro ſuo reconciliari. Et vir vxorem non dimittat. Nam cæteris, ego dico, nō dominus, Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc cōſentit habitare cum illo: nō dimittat illam. Et ſi qua mulier habet virum infide- C

B (margin)

Mat.5.c &.19.b Mar.10.b Luc.16.d (margin, beside "dominus, Vxorem à viro…") D

lem,& hic cõſentit habitare cum illa:
non dimittat virum. ſanctificatus eſt
enim vir infidelis per vxorem.& ſan
ctificata eſt vxor infidelis per virum.
alioquin filij veſtri immundi eſſent:
nunc autem ſancti ſunt. Quòd ſi infi-
delis diſcedit, diſcedat.non enim ſer-
uituti ſubiectus eſt frater,aut ſoror in
huiuſmodi.in pace autẽ vocauit nos
deus. Quid enim ſcis mulier, ſi virũ
ſaluum facies?aut quid ſcis vir,ſi mu
lierem ſaluã facies?niſi vnicuiq; ſicut
diuiſit dominus. Vnũquẽq; ſicut vo-
cauit deus, ita ambulet, & ſic in om-
nibus eccleſijs doceo. Circunciſus ali
quis vocatus eſt?non adducat prępu
tiũ. In præputio aliquis vocatus eſt?
D non circuncidatur. Circunciſio nihil
eſt, & præputium nihil eſt:ſed obſer-
uatio mãdatorum dei. Vnuſquiſq; in qua vocatione vocatus eſt:in ea per- Ephe.4.a
maneat.Seruus vocatus es?nõ ſit tibi
curæ.ſed & ſi potes fieri liber : magis
vtere. Qui enim in domino vocatus
eſt ſeruus:libertus eſt domini. Simi-

liter qui liber vocatus eſt, ſeruus eſt
Supra.6.d CHRISTI. Pretio empti eſtis: no-
1.Pet.1.d lite fieri ſerui hominum. Vnuſquiſq; E
ergo i quo vocatus eſt, fratres: in hoc
maneat apud deū. De virginibus au-
tem præceptum domini non habeo:
conſilium autem do, tanquam miſe-
ricordiā conſecutus à domino, vt ſim
fidelis. Exiſtimo enim hoc bonū eſſe
propter præſentem neceſſitaté: quo-
niam bonum eſt homini ſic eſſe. Alli-
gatus es vxori? noli quærere ſolutio-
nem. Solutus es ab vxore? noli quæ-
rere vxorem. Si autem acceperis vxo
rem: nō peccaſti. Et ſi nupſerit virgo:
non peccauit. tribulationē tamen car
nis habebunt huiuſmodi. Ego autem
vobis parco. Hoc itaq; dico fratres. tē
pus breue eſt. reliquum eſt: vt qui ha-
bent vxores, tanquam non habentes
ſint. & qui flent: tanquam nō flentes.
& qui gaudent: tanquam non gauden
tes. & qui emunt: tanquam non poſſi
dentes. & qui vtuntur hoc mūdo: tan
quā non vtantur: præterit enim figu- F

ra huius mundi. Volo autem vos ſine
ſolicitudine eſſe. Qui ſine vxore eſt:
ſolicitus eſt quę domini ſunt, quomo
do placeat deo. Qui autẽ cum vxore
eſt: ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quo
modo placeat vxori. & diuiſus eſt. Et
mulier innupta & virgo, cogitat quę
domini ſunt: vt ſit ſancta & corpore
& ſpiritu, Quæ autem nupta eſt, cogi
tat quæ ſunt mundi: quomodo pla-
ceat viro. Porrò hoc ad vtilitatẽ ve-
ſtram dico: non vt laqueũ vobis inij-
ciam, ſed vt id quod honeſtum eſt, ſe-
quamini: & quod facultatem prębeat
ſine impedimẽto domino ſeruiendi.
G Si quis autem turpem ſe videri exiſti-
mat ſuper virgine ſua, ꝙ ſit ſuperadul
ta, & ita oportet fieri. quod vult faci-
at, non peccat, ſi nubat. Nã qui ſtatuit
in corde ſuo firmus, non habens ne-
ceſſitatem, poteſtatem autem habens
ſuæ volũtatis, & hoc iudicauit in cor
de ſuo, ſeruare virginẽ ſuam: bene fa-
cit. Igitur & qui matrimonio iungit
virginem ſuam: bene facit, & qui non

Rom.7.a iũgit melius facit. Mulier alligata eſt legi quanto tẽpore vir eius viuit. ꝙ ſi dormierit vir eius: libera ẽ vt cui vult nubat: tantũ in domino. Beatior autẽ eſt, ſi ſic permanſerit ſecundum meũ conſilium. Puto autem quòd & ego ſpiritum dei habeam.

CAPVT VIII.

A De ijs autem quæ idôlis immolantur, ſcimus ꝙ omnes ſcientiã habemus. Sciẽtia inflat; charitas vero ędificat. Si quis autẽ ſe exiſtimat ſcire aliquid: nondum quicquam nouit quẽadmodum oporteat ſcire. Si quis autem diligit deum: hic cognitus eſt ab eo. De eſu igitur eorũ quæ idôlis im- B molantur, ſcimus quòd nihil eſt idôlum in mundo, & ꝙ nullus eſt deus alius niſi vnus. Nam & ſi ſunt qui dicantur dij, ſiue in cœlo, ſiue in terra (ſiquidem ſunt dij multi, & domini multi) nobis tamẽ vnus deus pater, ex quo omnia & nos in illũ, & vnus dominus IESVS CHRISTVS per

quē omnia,& nos per ipſum:ſed non
in omnibus eſt ſcientia. Quidam au-
tem cum conſcientia idôli vſq; nunc
quaſi idolothytum manducant:& cō
ſcientia ipſorum cum ſit infirma,pol
luitur. Eſca autem nos non cōmendat
C deo. Neq; enim ſi manducauerimus,
abundabimus:neq; non ſi manduca-
uerimus, deficiemus. Videte autē ne
forte hæc licentia veſtra, offendiculū
fiat infirmis. Si enim quis viderit te
qui habes ſcientiam,in idolio recum-
bentem: nónne conſcientia eius qui
infirmus eſt, ædificabitur ad mandu- Rom.14.c
D candum idolothyta? Et peribit infir-
mus in tua conſcientia frater,propter
quem CHRISTVS mortuus eſt?
Sic autem peccātes in fratres:& per-
cutientes conſcientiam eorum infir-
mam:in CHRISTVM peccatis.
Quapropter ſi eſca ſcandalizat fra- Rom.14.d
trem meum:non māducabo carnem
in æternum, ne fratrem meum ſcan-
dalizem.

CAPVT IX.

NOn ſum liber? Non ſum A
apoſtolus? Nónne CHRI
STVM IESVM domi/
num noſtrũ vidi? Nónne
opus meum vos eſtis in domino? Et
ſi aliis non ſum apoſtolus: ſed tamen
vobis ſum. nam ſignaculum apoſto/
latus mei vos eſtis in domino. Mea
defenſio apud eos qui me interrogát,
hæc eſt, Nunquid non habemus pote
ſtatem manducandi & bibendi? Nun/
quid non habemus poteſtatem ſoro/
rem mulierem circúducendi. ſicut &
cæteri apoſtoli & fratres domini, & C
Cephas? Aut ego ſolus & Barnabas,
non habemus poteſtaté hoc operan/
di? Quis militat ſuis ſtipendiis vnq̃;?
Quis plantat vineã: & de fructu eius
non edit? Quis paſcit gregem: & de la
cte gregis non mãducat? Nunquid ſe/
cundum hominé hæc dico? An & lex
hæc non dicit? Scriptũ eſt enim in le/
Deu.25.a ge Moyſi, Non alligabis os boui tri/
1.Tim.5.c turanti. Nunquid de bobus cura eſt

deo? An propter nos vtiqꝫ hoc dicit?
Nam propter nos ſcripta ſunt. quo/
niã debet in ſpe qui arat, arare: & qui
B triturat, ſpẽ ſuã participare in ſpe. Si Rom. 15. f
nos vobis ſpiritualia ſeminauimus:
magnũ eſt ſi nos carnalia veſtra meta
mus? Si alij poteſtatis veſtræ partici/
pes ſunt: quare non potius nos? Sed
non vſi ſumus hac poteſtate: ſed om/
nĩa ſuſtinemus, ne quod offendiculũ
demus euangelio CHRISTI. Neſci Deu. 18. a
tis ꝙ qui in ſacrario operãtur: quæ de
ſacrario ſunt edunt? & qui altari de/
ſeruiunt: cum altari participãt? Ita &
dominus ordinauit ijs qui euangeliũ
annunciant: de euangelio viuere. Ego
autem nullo horum vſus ſum. Non
autem ſcripſi hæc, vt ita fiat in me. Bo
num eſt enim mihi magis mori: q̃; vt
gloriam meam quis euacuet. Nam &
ſi euangelizauero: non eſt mihi glo/
C ria. neceſſitas enim mihi incumbit. væ
enim mihi eſt: ſi non euãgelizauero.
Si enim volens hoc ago: mercedẽ ha
beo. ſi autẽ inuitus: diſpenſatio mihi

credita eſt. Quę eſt ergo merces mea? Vt euangelium prædicans: ſine ſumptu ponam euãgelium CHRISTI, vt non abutar poteſtate mea in euangelio. Nam cum liber eſſem ex omnibus, omnium me ſeruum feci: vt plures lucrifacerẽ. Et factus ſum Iudæis tanquam Iudæus: vt Iudæos lucrarer. ĳs qui ſub lege ſunt: quaſi ſub lege eſſem, vt eos qui ſub lege erant, lucrifacerẽ. ĳs qui ſine lege erant, tanq̃ ſine lege eſſem (cum ſine lege dei nõ eſſem: ſed in lege eſſem CHRISTI) vt lucrifacerẽ eos qui ſine lege erant. Factus ſum infirmis quaſi infirmus: vt infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum: vt omnino aliquos facerem ſaluos. Hoc autẽ facio propter euãgelium: vt particeps eius efficiar. Neſcitis ꝙ ĳ qui in ſtadio currunt, omnes quidẽ currunt: ſed vnus accipit brauium? Sic currite: vt cõprehendatis. Omnis autem qui in agone contendit: ab omnibus ſe abſtinet. & illi quidem vt corruptibilẽ coronam D

accipiant:

accipiant:nos autem incorruptibilē.
Ego igitur ſic curro,nō quaſi in incer
tum:ſic pugno,non quaſi aerem ver-
berās:ſed caſtigo corpus meū & in ſer
uitutē redigo, ne quo modo cū alijs
prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.

CAPVT X.

A NOlo autē vos ignorare fra
tres, ꝙ patres noſtri om- Nume.9.d
nes ſub nube fuerunt, & Exo.13.d
omnes mare trāſierunt. & Exo.14.c
omnes in Moyſen baptizati ſunt in Exo.16.d
nube & in mari. & omnes eandē eſcā
ſpiritualē manducauerunt, & omnes
eundem potum ſpiritualem biberūt:
bibebant enim de ſpirituali, ſequente Exo.17.b
eos petra.petra autem erat CHRI- Nūe.20.b
STVS. Sed non in pluribus eorum,
beneplacitum eſt deo. nam proſtrati
ſunt in deſerto. Hæc autem figura no Nūe.26.g
ſtri fuerunt,vt non ſimus concupiſcē
B tes malorū,ſicut & illi concupierunt. Exo.32.b
neq; idololatræ efficiamini, ſicut qdā
ex ipſis:quēadmodum ſcriptum eſt,
Sedit populus manducare & bibere,

& ſurrexerunt ludere. neque fornice-
Nũe.25.b mur: ſicut quidam ex ipſis fornicati
Nũe.21.b ſunt, & ceciderunt vna die vigintitria
millia. neq; tẽtemus CHRISTVM:
Nũe.14.f ſicut quidam eorum tentauerũt, & à
iudith.8.c ſerpentibus perierunt. neq; murmu- C
raueritis ſicut quidã eorum murmu-
rauerunt, & perierunt ab extermina-
tore. Hæc autẽ omnia, in figura con-
tingebant illis: ſcripta ſunt autem ad
correptionem noſtram, in quos, fines
ſeculorũ deuenerunt. Itaq; qui ſe exi
ſtimat ſtare: videat ne cadat. Tẽtatio
vos nõ apprehendit, niſi humana. fi-
delis autem deus eſt, qui nõ patietur
vos tẽtari ſupra id quod poteſtis: ſed
faciet etiam cum tentatione euẽtum,
vt poſſitis ſuſtinere. Propter q̃d cha-
riſſimi mihi, fugite ab idolorũ cultu-
ra. Vt prudentibus loquor: voſipſi iu
dicate quod dico. Calix benedictio- D
nis cui benedicimus: nónne cõmuni-
catio ſanguinis CHRISTI eſt? Pa-
nis quẽ frangimus, nónne cõmunica-
tio corporis CHRISTI eſt? Quoniã

vnus panis, vnũ corpus multi ſum⁹.
omnes enim de vno pane participa-
mus. Videte Iſrael ſecũdum carnem.
Nónne qui edunt hoſtias: participes
E ſunt altaris? Quid ergo dico? ꝙ idolũ
ſit aliquid? aut ꝙ idolis immolatũ ſit
aliquid? Sed quod quæ immolant gẽ
tes: dæmonijs immolant, & nõ deo.
Nolo autẽ vos ſocios fieri dęmonio-
rum. Non poteſtis calicem domini bi
bere, & calicem dæmoniorũ, non po-
teſtis mẽſæ domini participes eſſe, &
menſę dæmoniorũ. An prouocamus
dñm? Nunquid fortiores illo ſumus?
Omnia mihi licent, ſed nõ omnia ex- Supra.6.c
pediũt. omnia mihi licent, ſed nõ om Eccſi.37.d
F nia ædificãt. Nemo quod ſuũ eſt quę-
rat: ſed quod alterius. Omne quod in unusquisq;
macello vænit: mãducate, nihil inter-
rogantes propter cõſcientiã. Domini Pſal.23.a
eſt terra & plenitudo eius. Si quis vo Nam
cat vos infideliũ, & vultis ire: omne
quod vobis apponitur mãducate, ni-
hil interrogãtes propter cõſcientiã. Si
quis autẽ dixerit, Hoc immolatũ eſt

idôlis:nolite manducare propter illũ
qui iudicauit, & propter conſcientiã. G
Domini enim eſt terra, & plenitudo
eius.conſcientiã autem dico non tuã,
ſed alterius. Vt quid enĩ libertas mea
iudicatur ab alia cõſcientia? Si ego cũ
gratia participo: quid blaſphemor ꝑ
Coloſ.3.c quo ego gratias ago? Siue ergo man/
ducatis,ſiue bibitis,vel aliud quid fa/
citis: omnia in gloriam dei facite. Si/
ne offenſione eſtote Iudæis & gen/
tibus, & eccleſiæ dei: ſicut & ego per
omnia omnibus placeo,nõ quærens
quod mihi vtile eſt,ſed quod multis:
vt ſalui fiant.

CAPVT XI.

IMitatores mei eſtote: ſicut A
& ego CHRISTI. Lau/
do autẽ vos fratres: quòd
omnia mea meminiſtis: &
ſicut tradidi vobis,præcepta mea te/
Ephe.5.c netis. Volo autem vos ſcire ꝙ omnis
viri caput, CHRISTVS eſt.caput
autẽ mulieris, vir.caput vero CHRI
STI,deus.omnis vir orans aut pro/

phetans velato capite: deturpat caput
ſuum. Omnis autem mulier orãs aut
prophetans nõ velato capite: detur-
pat caput ſuũ. vnum enim eſt & idẽ,
ac ſi decaluetur. Nam ſi non velatur
B mulier, etiam tondeatur. Si vero tur-
pe eſt mulieri tonderi aut decaluari:
veletur. Vir quidem non debet velare
caput, quoniam imago & gloria dei
eſt: mulier autem, gloria viri eſt. Non Gẽn. 2. d
enim vir ex muliere eſt: ſed mulier ex
viro. Etenim non eſt creatus vir pro-
pter mulierem: ſed mulier propter vi
rum. ideo debet mulier poteſtatẽ ha-
bere ſupra caput ſuum, propter ange-
los. Verũtamen neq; vir ſine muliere:
C neq; mulier ſine viro in domino. Nã
ſicut mulier de viro: ita & vir per mu
lierem: omnia autem ex deo. Voſipſi
iudicate: decet mulierem nõ velatam
orare deum? An non ipſa natura do-
cet vos: quòd vir quidẽ ſi comam nu
triat, ignominia eſt illi: mulier vero ſi
comam nutriat, gloria eſt illi? quoniã
capilli pro velamine ei dati ſunt. Si

quis autem videtur cõtentioſus eſſe:
nos talem conſuetudinem non habe/
mus, neq; eccleſiæ dei. Hoc autẽ prę/ D
cipiens non laudo, quòd non in me/
lius ſed in deterius conuenitis. Pri/
mum quidem conuenientibus vobis
in eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter
vos, & ex parte credo. Nam oportet
& hæreſes in vobis eſſe: vt & qui pro
bati ſunt, manifeſti fiant in vobis. Cõ
ueniẽtibus ergo vobis in vnum: iam
non eſt dominicam cœnam mandu/
care. Vnuſquiſq; enim ſuam cœnam
præſumit ad manducandum Et alius
quidem eſurit: alius autem ebrius eſt.
Nunquid domos non habetis ad mã E
ducandum & bibendum? Aut eccle/
ſiam dei contemnitis: & confunditis
eos qui non habent? Quid dicam vo/
bis? Laudo vos? In hoc non laudo.
Ego enim accępi à domino quod &
Mát.26.c tradidi vobis, quoniam dominus IE
Mar.14.c SVS in qua nocte tradebatur, accępit
Luc.22.g panem: & gratias agens fregit, & di/
xit, Accipite, manducate: hoc eſt cor/

pus meum quod pro vobis frāgitur.
hoc facite in mei cōmemorationem.
Similiter & calicem, poſtq; cœnauit,
A dicens, Hic calix nouum teſtamentū
F eſt in meo ſanguine. Hoc facite, quo-
tieſcunq; bibetis, in mei cōmemora-
tionē. Quotieſcūq; enim manducabi
tis panem hunc, & calicē bibetis: mor
tem domini annuntiabitis, donec ve
niat. Itaq; quicūq; manducauerit pa- Ioan.6.f
nem & biberit calicem domini indi- hunc
gne: reus erit corporis & ſanguinis
domini. Probet autē ſeipſum homo:
& ſic de pane illo edat, & de calice bi-
G bat. Qui enim manducat & bibit indi
gne: iudicium ſibi manducat & bibit,
non diiudicans corpus domini. Ideo
inter vos multi infirmi & imbecilles:
& dormiūt multi. Quòd ſi noſmetip
B ſos diiudicaremus: nō vtiq; iudicarē-
mur. Dum iudicamur autē à dn̄o cor
ripimur, vt non cū mundo dānemur.
Itaq; fratres mei, cum conuenitis ad
manducādum: inuicem expectate. Si
quis eſurit, domi manducet: vt nō in

iudicium conueniatis. Cętera autem: cum venero, diſponam.

CAPVT XII.

DE ſpiritualibus autem no/ A
lo vos ignorare fratres. Sci
tis quòd gentes fuiſtis, ad
ſimulacra muta prout du
Mar.9.f cebamini euntes. Ideo notum vobis
facio, ꝙ nemo in ſpiritu dei loquens,
dicit anáthema IESVM. Et nemo po
teſt dicere, dominum IESVM: niſi
in ſpiritu ſancto. Diuiſiones vero do/
norum ſunt: idem autem ſpiritus. Et
diuiſiones miniſtrationũ ſunt: idem
autẽ dominus. Et diuiſiones opera/
tionum ſunt: idẽ vero deus, qui ope/ C
ratur omnia in omnibus. Vnicuique
autem datur manifeſtatio ſpiritus, ad
vtilitatem. Aliȷ quidem, per ſpiritum
datur ſermo ſapientiæ: aliȷ autem, ſer B
mo ſcientiæ, ſecundum eundem ſpi/
ritum. aliȷ fides, in eodem ſpiritu. aliȷ
dona ſanationum, in eodem ſpiritu.
aliȷ, operatio virtutũ. aliȷ, prophetia.
aliȷ, diſcretio ſpirituũ. aliȷ, genera lin/

guarum.alij, interpretatio ſermonũ.
Hæc autẽ omnia operatur vnus atq;
idem ſpiritus, diuidẽs ſingulis prout Rom.12.a
vult. Sicut enim corpus vnum eſt, & Ephe.4.b
membra habet multa, omnia autem
mẽbra corporis cum ſint multa, vnũ
tamen corpus ſunt: ita & CHRI-
STVS. Etenim in vno ſpiritu omnes
nos in vnũ corpus baptizati ſumus,
ſiue Iudęi, ſiue gẽtiles, ſiue ſerui, ſiue
liberi: & omnes in vnum ſpiritũ po-
tati ſumus. Nã & corpus non eſt vnũ
membrum, ſed multa. Si dixerit pes.
Quoniam non ſum manus, non ſum
de corpore: num ideo non eſt de cor-
C pore? Et ſi dixerit auris, Quoniã non
ſum oculus, nõ ſum de corpore: num
ideo non eſt de corpore? Si totũ cor-
pus oculus: vbi auditus? Si totum au
ditus: vbi odoratus? Nunc autem po
ſuit deus mẽbra vnũquodq; eorũ in
corpore ſicut voluit. Quòd ſi eſſent
omnia vnum mẽbrum, vbi corpus?
Nunc autem multa quidem mẽbra:
vnum autẽ corpus. Non poteſt autẽ

dicerē oculus manui, Opera tua non
indigeo. aut iterū caput pedibus, Nō
eſtis mihi neceſſarij: ſed multo magis
quę videntur membra corporis infir
miora eſſe: neceſſaria ſunt: & quæ pu
tamus ignobiliora membra eſſe cor/
poris: his honorem abundantioré cir
cundamus. & quæ inhoneſta ſunt no
ſtra, abundantiorem honeſtatem ha/
bent. Honeſta autem noſtra: nullius D
egent. ſed deus contéperauit corpus,
ei cui deerat abundantiorem tribuen
do honoré: vt non ſit ſchiſma in cor/
pore, ſed in idipſum pro inuicé ſolici
ta ſint membra. Et ſiue patitur vnum
membrum: cōpatiuntur omnia mē/
bra. ſiue glorificatur vnum mēbrum:
congaudent omnia mēbra. Vos autē
eſtis corpus CHRISTI, & membra
Ephe.4.c ex parte. Et quoſdam quidem poſuit
deus in eccleſia: primum apoſtolos,
ſecundo prophetas, tertio doctores,
deinde virtutes, exinde dona ſanatio/
num, opitulationes, gubernationes,
genera linguarum. Nunquid omnes

apoſtoli? nunquid omnes prophetæ?
nunquid omnes doctores? nunquid
omnes virtutes? nunquid omnes do
na habent ſanationum? nũquid om-
nes linguis loquuntur? nunquid om
nes interpretantur? Æmulamini autẽ
chariſmata potiora. Et adhuc his ex-
cellentiorẽ viam vobis demonſtro.

CAPVT XIII.

A SI linguis hominũ loquar &
angelorum, charitatẽ autem
non habeam, factus ſum æs
ſonans, aut cymbalum tin-
niens. Et ſi habuero prophetiã, & no-
uerim myſteria omnia, & omnẽ ſcien
tiam, & ſi habuero omnem fidem ita
vt montes transferam, charitatem au
B tem non habuero: nihil ſum. Et ſi di-
ſtribuero in cibos pauperum omnes
facultates meas, & ſi tradidero cor-
pus meum vt ardeam, charitatem au
tem nõ habuero: nihil mihi prodeſt.
Charitas patiens eſt, benigna eſt. Cha
ritas non æmulatur, non agit perpe-
ram, non inflatur, non agit inhoneſte,

non quęrit quæ ſua ſunt, nõ irritatur, non cogitat malum: nõ gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia C
ſperat, omnia ſuſtinet. Charitas nunquam excidit: ſiue prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguę ceſſabũt, ſiue ſciẽtia deſtruetur. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Cũ autem venerit quod perfectũ eſt: euacuabitur quod ex parte eſt. Cũ eſſem D
paruulus, loquebar vt paruulus, ſapiebam vt paruulus, cogitabã vt paruulus. Quando autẽ factus ſum vir: euacuaui quæ erãt paruuli. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tũc autem, facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum. Nunc autẽ manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc. maior autem horum: eſt charitas.

CAPVT XIIII.

SEctamini charitatẽ, ęmulamini ſpiritualia: magis au- A
tem vt ꝓphetetis. Qui enĩ

loquitur lingua, non hominibus lo/
quitur, ſed deo: nemo enim audit, ſpi
ritu autem loquitur myſteria. nā qui
prophetat: hominibus loquitur ædi/
ficationem, & exhortationem, & cō/
ſolationem. Qui loquitur lingua, ſe/
metipſum ædificat. qui autē prophe/
tat: eccleſiam ædificat. Volo autē om
nes vos loqui linguis: magis autem
prophetare. Nam maior eſt qui pro/
phetat, q̄ qui loquitur linguis: niſi in/
terpretetur vt eccleſia ædificationem
B accipiat. Nunc autē fratres, ſi venero
ad vos linguis loquens: quid vobis
prodero, niſi vobis loquar aut in re/
uelatione, aut in ſcientia, aut in pro/
phetia, aut in doctrina? Quin & quæ
ſine anima ſunt, vocem dantia, ſiue ti
bia, ſiue cithara: niſi diſtinctionem ſo
nis dederint, quomodo ſcietur, id qđ
tibia canitur, aut quod citharizatur?
Etenim ſi incertam vocem det tuba:
quis parabit ſe ad bellum? Ita & vos
per linguam niſi manifeſtum ſermo/
nem dederitis: quomodo ſcietur id

quod dicitur? Eritis enim in aera lo-
quentes. Tã multa vtputa genera lin
guarũ ſunt in mundo: & nihil ſine vo
ce eſt. Si ergo neſciero virtutẽ vocis: C
ero ei qui loquitur barbarus: & qui lo
quitur, mihi barbarus. Sic & vos, quo
niam æmulatores eſtis ſpirituum: ad
ædificationẽ eccleſiæ quęrite vt abun
detis. Et ideò qui loquit̃ lingua: oret
vt interpretetur. Nam ſi orẽ lingua:
ſpiritus meus orat, mens autem mea
ſine fructu eſt. Quid ergo eſt? Orabo
ſpiritu: orabo & mente. Pſallam ſpiri
tu: pſallã & mente. Cęterũ ſi benedi-
xeris ſpiritu: qui ſupplet locũ idiotæ,
quomodo dicet AMEN ſuper tuam
benedictionẽ? quoniam quid dicas,
neſcit. nam tu quidem bene gratias D
agis: ſed alter non ædificatur. Gratias
ago deo meo, ꝙ omnibus vobis ma-
gis linguis loquor. Sed in eccleſia vo
lo quinque verba ſenſu meo loqui, vt
& alios inſtruam: q̃ decẽ millia ver-
borum in lingua. Fratres, nolite pue-
ri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli

eſtote, ſenſibus autem perfecti eſtote.
In lege ení ſcriptũ eſt, In alijs linguis Eſa. 28. c
& labijs alijs loquar populo huic: &
nec ſic exaudient me, dicit dominus.
Itaq; linguæ in ſignum ſunt nō fide-
libus, ſed infidelibus: prophetia autē
non infidelibus, ſed fidelibus. Si ergo
conueniat vniuerſa eccleſia in vnum,
& omnes linguis loquantur, intrent
autem idiotæ aut infideles: nónne di
E cent ꝙ inſanitis? Si autē omnes pro-
phetent, intret autē quis infidelis vel
idiota: coarguitur ab omnibus, diju-
dicatur ab omnibus. & ſic occulta cor
dis eius manifeſta fiunt. & ita cadens
in faciem adorabit deum, pronũtians
quòd verè deus in vobis ſit. Quid er
gó eſt fratres? Cum cōuenitis: vnuſ-
quiſq; veſtrum pſalmũ habet, doctri-
nam habet, apocalypſin habet, linguā
habet, interpretationem habet: om-
nia ad ædificationem fiant. Siue lin-
gua quis loquitur: fiat per binos, aut
ad ſummum ternos, idque viciſſim:
& vnus interpretetur. Si autem non

fuerit interpres: taceat in eccleſia, ſibi
auté loquatur & deo. Prophetæ auté F
duo aut tres dicant, & cæteri dijudi-
cent. Quòd ſi alij reuelatum fuerit ſe
denti: prior taceat. Poteſtis enim om
nes ſingulatim prophetare: vt omnes
diſcant, & omnes conſolationé acci-
piant: & ſpiritus prophetarũ, prophe
tis ſubiecti ſunt. Non enim eſt diſſen-
ſionis deus, ſed pacis: ſicut in omnib⁹
1. Tim. 2. d eccleſijs ſanctorum. Mulieres veſtræ
in eccleſijs taceant, non enim permit
titur eis loqui, ſed ſubditas eſſe: ſicut
& lex dicit. Si quid auté volunt diſce
Geñ. 3. c re: domi viros ſuos interrogent. Tur
pe eſt enim mulieri, loqui in eccleſia.
An à vobis verbum dei proceſſit? aut G
in vos ſolos peruenit? Si quis vide-
tur propheta eſſe, aut ſpiritualis: co-
gnoſcat quæ ſcribo vobis, ꝙ domini
ſunt mãdata. Si quis autem ignorat:
ignoret. Itaq; fratres ęmulamini pro
phetare: & loqui linguis, nolite pro-
hibere. Omnia auté, honeſte & ſecun-
dum ordinem fiant.

Caput

CAPVT XV.

A NOtum autē vobis facio fra Gala.1.b
tres euāgelium, quod præ
dicaui vobis, quod & accę
piſtis, in quo & ſtatis, per
quod & ſaluamini, qua ratione præ-
dicauerim vobis ſi tenetis, niſi fruſtra
credidiſtis. Tradidi enim vobis in pri
mis quod & accępi: ꝙ CHRISTVS
mortuus eſt pro peccatis noſtris ſe- Eſa.53.b
cundū ſcripturas. & ꝙ ſepultus eſt, & Ionæ.2.a
ꝙ reſurrexit tertia die, ſecundum ſcri Oſee.6.a
pturas: & ꝙ viſus eſt Çephæ: & poſt Ioan.20.e
B hoc vndecim. Deinde viſus eſt plusq̄;
quingētis fratribus ſimul: ex quibus
multi manent vſq; adhuc, quidā autē
dormierūt. Deinde viſus eſt Iacôbo. Act.9.a
deinde apoſtolis omnibꝰ. Nouiſſime
autē omniū, tanq̄; abortiuo, viſus eſt Ephe.3.b
& mihi. Ego enim ſum minimus apo
ſtolorum: qui nō ſum dignus vocari
apoſtolus, quoniā perſecutus ſum ec
cleſiam dei. Gratiā autē dei ſum id qđ
ſum: & gratia eius in me vacua non
fuit, ſed abundātius illis omnibus la-

boraui.nõ ego autẽ:ſed gratia dei quę
mecum eſt. Siue enim ego, ſiue illi: ſic
prædicamus,& ſic credidiſtis. Si autẽ
CHRISTVS prędicať ꝙ reſurrexit C
à mortuis: quomodo quidã dicũt in
vobis, ꝙ reſurrectio mortuorum nõ
eſt? Si autẽ reſurrectio mortuorũ non
eſt: neq; CHRISTVS reſurrexit. Si
autẽ CHRISTVS nõ reſurrexit, ina
nis eſt prędicatio noſtra, inanis eſt &
fides veſtra. inuenimur autẽ & falſi te
ſtes dei: quoniã teſtimoniũ diximus
aduerſus deũ, ꝙ ſuſcitauerit CHRI-
STVM, quẽ non ſuſcitauit ſi mortui
non reſurgunt. Nam ſi mortui non re
ſurgunt: neq; CHRISTVS reſurre-
xit. Quòd ſi CHRISTVS nõ reſur-
rexit: vana eſt fides veſtra, adhuc eſtis
in peccatis veſtris. Ergo & qui dormie
runt in CHRISTO, perierunt. Si in
hac vita tantũ in CHRISTO ſperã-
tes ſumus: miſerabiliores ſumus om-
nibus hominibus. Nunc autẽ CHRI
Coloſ.1.c STVS reſurrexit à mortuis, primitię
Apoc.1.b dormientiũ: quoniam quidẽ per ho-

minem mors: & per hominē reſurre-
ctio mortuorū. Sicut enim in Adam
omnes moriuntur: ita & in CHRI-
STO omnes viuificabuntur, vnuſ-
D quiſqȝ autē in ſuo ordine. Primitiæ,
CHRISTVS. deinde ij qui ſunt 1.theſ.4.d
CHRISTI, in aduentū eius. Deinde
finis: cum tradiderit regnū deo & pa
tri, cū euacuauerit omnē principatū
& poteſtatē & virtutē. Oportet enim Pſal.109.a
illū regnare: donec ponat omnes ini- Hebr.1.d
micos ſub pedib⁹ ſuis. Nouiſſima au- &.10.c
tem inimica deſtruetur mors. Omnia Pſal.8.c
enim ſubiecit ſub pedibus eius. cū au Hebr.2.d
tem dicat, Omnia ſubiecta ſunt ei: ſi-
ne dubio pręter eū qui ſubiecit ei om
nia. Cum autem ſubiecta fuerint illi
omnia: tūc & ipſe filius ſubiectus erit
ei, qui ſubiecit ſibi omnia, vt ſit deus
omnia in omnibus. Alioquin quid fa
cient qui baptizantur pro mortuis, ſi
omnino mortui nō reſurgūt? Vt quid
& baptizātur pro illis? Vt quid & nos
periclitamur omni hora? Quotidie
morior per noſtrā gloriationem, quā

habeo in CHRISTO IESV domi
no noſtro. Si ſecūdum hominē ad be/
ſtias pugnaui Epheſi: quid mihi pro/
deſt, ſi mortui non reſurgūt? mandu/
Eſa. 22.a cemus & bibamus, cras enim morie/
Sapiē. 2.b mur. Nolite ſeduci. Corrumpūt mo/ E
Menander res bonos colloquia mala. Euigilate
iuſte: & nolite peccare. ignorantiam
enim dei quidā habent. Ad erubeſcen
tiam vobis loquor. Sed dicit aliquis.
Quomodo reſurgūt mortui? quali au
tem corpore veniēt? Inſipiens, tu qđ
ſeminas nō viuificatur, niſi moriatur.
Et quod ſeminas: nō corpus quod fu
turum eſt ſeminas, ſed nudū granū,
vtputa tritici, aut alicuius cæterorū.
Deus autē dat illi corpus ſicut vult: &
vnicuiq; ſeminū propriū corpus. Nō
omnis caro, eadē caro: ſed alia homi/
num, alia pecorū, alia autē volucriū,
alia piſciū. Et corpora cœleſtia, & cor
pora terreſtria: ſed alia quidem cœle/
ſtium gloria: alia autē terreſtriū. Alia F
claritas ſolis alia claritas lunę, & alia
claritas ſtellarum. Stella enim ā ſtella

differt in claritate: ſic & reſurrectio mortuorũ. Seminatur in corruptiõe: ſurgit in incorruptione. Seminatur in ignobilitate: ſurgit in gloria. Seminat̃ in infirmitate: ſurgit in virtute. Seminatur corpus animale: ſurgit corpus ſpirituale. Eſt corpus animale: eſt & corpus ſpirituale, ſicut ſcriptũ eſt, Factus eſt primus homo Adã in animã viuentẽ: nouiſſimus Adam in ſpiritũ viuificantẽ. ſed non prius q̃d ſpirituale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpirituale. Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo ipſe dñs de cœlo. Qualis terrenus: tales & terreni. & qualis cœleſtis: tales & cœleſtes. Et ſicut portauimus imaginẽ terreni: portabimus & imaginẽ cœleſtis. Hoc aũt dico fratres, ꝙ caro & ſanguis regnũ dei poſſidere nõ poſſunt: neq; corruptio incorruptelã poſſidebit. Ecce myſteriũ vobis dico. Omnes quidem nõ dormiemus: ſed omnes immutabimur: in momento, in ictu oculi, in nouiſſima tuba: canet enim & mortui re

Geñ. 2. b

F

G

ſurgent incorrupti: & nos immutabi
mur. Oportet eni corruptibile hoc,in
duere incorruptioné: & mortale hoc,
induere ímortalitaté. Cum auté cor-
ruptibiie hoc íduerit incorruptioné:
& mortale hoc induerit ímortalitaté:
Oſee.13.d tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt, Abſor
Hebr.2.d pta eſt mors in victoria. Vbi eſt íferne
victoria tua? Vbi eſt mors ſtimulus tu
us? Stimulus aűt mortis,peccatű eſt:
1.Ioã.5.a virtus vero peccati,lex. Deo auté gra-
tia, qui dedit nobis victoriã per dñm
noſtrű IESVM CHRISTVM. Itaqꝫ
fratres mei dilecti ſtabiles eſtote,ímo
biles,abűdantes in ope dñi ſemp: ſciẽ
tes ꝙ labor veſter nõ eſt inanis í dño.

CAPVT XVI.

DE collecta auté in ſanctos:
ſicut ordinaui eccleſijs Ga- A
latiæ,ita & vos facite. Per
vnã ſabbatorű vnuſquiſqꝫ
veſtrű apud ſe ſeponat,recondens qđ
ei bene placuerit: vt nõ cum venero,
tűc collectæ fiant. Cum auté præſens
fuero: quos ꝓbaueritis per epiſtolas,

hos mittã perferre gratiam veſtrã in
Hieruſalé. Quòd ſi dignum fuerit vt
ego eam: mecũ ibũt. Veniam auté ad
vos: cũ Macedoniã pertrãſiero. nam
Macedoniã pertrãſibo. Apud vos au-
tem forſitã manebo, vel etiã hyema-
bo: vt vos me deducatis quocũqȝ ie-
ro. Nolo enĩ vos modo in tranſitu vi
B dere. ſpero enim me aliquãtulũ tépo
ris manere apud vos: ſi dñs permiſe-
rit. Permanebo autem Epheſi vſqȝ ad
diem quinquageſimũ. Oſtium enim
mihi apertũ eſt magnũ & euidens, &
aduerſarij multi. Si aũt venerit Timó
theus: videte vt ſine timore ſit apud
vós. opus enim dñi operatur, ſicut &
ego. Ne quis ergo illũ ſpernat. dedu-
cite auté illũ in pace: vt veniat ad me.
C Expecto enim illũ cum fratribus. De
Apollo auté fratre, multũ rogaui eũ
vt veniret ad vos cũ fratribus. & vtiqȝ
nõ fuit volũtas vt nũc veniret. veniet
auté cũ ei vacuũ fuerit. Vigilate, ſtate
in fide, viriliter agite & cõfortamini:
omnia veſtra in charitate fiant. Obſe

cro autē vos fratres, Noſtis domum Stéphanæ, quę ſunt primitię Achaię, & in miniſterium ſanctorū ordinauerūt ſeipſos: vt & vos ſubditi ſitis eiuſmodi, & omni cooperāti & laborāti. Gaudeo autem in præſentia Stéphanæ & Fortunati & Achaici: quonia id quod vobis deerat, ipſi ſuppleuērūt. Refecerunt enim & meū ſpiritum & veſtrū. Cognoſcite ergo qui eiuſmodi ſunt. Salutant vos omnes eccleſię Aſię. Salutant vos in domino multū, Aquila & Priſcilla cū domeſtica ſua eccleſia. Salutant vos omnes fratres. Salutate D
inuicem in oſculo ſancto. Salutatio: mea manu Pauli. Si quis nō amat dominum IESVM CHRISTVM, ſit anáthema. maran atha. Gratia domini noſtri IESV CHRISTI vobiſcum. Charitas mea cū omnibus vobis in CHRISTO IESV. AMEN.

Ad Corinthios prior miſſa fuit è Philippis per Stephanam, Fortunatum, Achaicum, & Timotheum.

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

A PAulus apoſtolus IESV CHRISTI per volũtatem dei & Timótheus frater: eccleſiæ dei quę eſt Corinthi, cũ omnibus ſanctis qui ſunt in vniuerſa Achaia; gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino IESV CHRISTO.

Benedictus deus & pater domini noſtri IESV CHRISTI, pater miſericordiarum & deus omnis conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra: vt poſſimus & ipſi conſolari eos qui in omni preſſura ſunt, per conſolationem qua conſolamur & ipſi à deo: quoniam ſicut abũdant paſſiones CHRISTI in nobis:
B ita & per CHRISTVM abundat & conſolatio noſtra. Siue autem tribu-

Ephe.1.a
1.Pet.1.a

lamur pro veſtri conſolatione & ſalu
te, quæ operatur in tolerantia earun-
dem paſſionũ, quas & nos patimur.
ſiue conſolamur pro veſtri conſola-
tione & ſalute, & ſpes noſtra firma eſt
pro vobis: cum ſciamus ꝙ ſicut ſocij A
paſſionum eſtis: ſic eritis & conſola-
tionis. Non enim volumus ignorare
vos fratres de tribulatiõe noſtra quæ
facta eſt nobis in Aſia, quoniã ſupra
modum grauati ſumus ſupra virtutẽ,
ita vt deſperaremus etiã viuere. Sed
ipſi, in nobiſipſis reſponſum mortis
habuimus, vt nõ ſimus fidentes in no
bis, ſed in deo qui ſuſcitat mortuos,
qui de tantis periculis nos eripuit &
eruit: in quem ſperamus quòd & ad-
huc eripiet, adiuuantibus & vobis in
oratione pro nobis: vt ex multis per-
ſonis, eius quæ in nobis eſt donatio-
nis, per multos gratiæ agatur pro no
bis. Nam & gloria noſtra hæc eſt, teſti C
monium conſcientię noſtræ, quòd in
ſimplicitate, & ſynceritate dei, & non
in ſapientia carnali, ſed in gratia dei

conuerſati ſumus in hoc mundo, abũdantius autem apud vos. Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ legitis & cognoſcitis. Spero enim ꝙ vſq; in finem cognoſcetis: ſicut & cognouiſtis nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra in die domini IESV. Et hac confidentia volui prius venire ad vos, vt geminam gratiam haberetis: & per vos tranſire in Macedoniã, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iu

D dæam. Cum ergo hoc voluiſſem, nũquid leuitate vſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundum carnem cogito, vt ſit apud me Eſt Eſt, & Non Non? Fidelis autem deus, ꝙ ſermo noſter apud vos, non fuit EST & NON, Dei enĩ filius IESVS CHRISTVS, qui in vobis per nos prædicatus eſt per me & Syluanum & Timótheum, nõ fuit EST & NON, ſed EST in illo fuit. Quotquot enim ꝓmiſſiones dei, ſunt in illo EST. & per ipſum amen, deo ad gloriam per nos. Qui autem cõfic

mat nos vobiſcũ in CHRISTVM, & qui vnxit nos, deus: qui & ſignauit nos, & dedit pignus ſpiritus in cordibus noſtris. Ego autem teſtem deum inuoco in animam meam, quod parcens vobis, nondum veni Corinthũ. non quòd dominemur fidei veſtræ: ſed adiutores ſumus gaudij veſtri. Nã fide ſtatis.

CAPVT II.

STatui autẽ hoc ipſum apud me, ne iterum in triſtitia venirem ad vos. Si enim ego cõtriſto vos: & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me? Et hoc ipſum ſcripſi vobis: vt non cum venero, triſtitiã habeam de quibus oportuerat me gaudere: cõfidens in omnibus vobis quia meũ gaudiũ, omnium veſtrum eſt. Nam ex multa tribulatione & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachrymas: non vt contriſtemini, ſed vt ſciatis charitatem quam habeo abũdantius in vos. Si quis autem contriſtauit: non me

contriſtauit,ſed ex parte, vt non onē
rem omnes vos. Sufficit illi qui e/
iuſmodi eſt, obiurgatio hæc quæ fit
à pluribus: ita vt ecōtrario magis do
netis & conſolemini, ne forte abun/
dātiori triſtitia abſorbeatur qui eiuſ/
modi eſt. Propter quod obſecro vos,
C vt cōfirmetis in illum charitatē. Ideo
enim & ſcripſi vobis: vt cognoſcā ex/
perimentum veſtrum an in omnibus
obedientes ſitis. Cui autē aliquid do/
natis, & ego. Nam & ego cui donaui,
ſi quid donaui: propter vos in perſo/
na CHRISTI, vt nō circūueniamur
à ſatana. non enim ignoramus cogi/
tationes eius. Cum veniſſem autem
Troadem propter euangeliū CHRI
STI & oſtium mihi apertum eſſet in
domino: non habui requiem ſpiritui
meo: eo quòd non inuenerim Titum
fratrem meū. ſed valefaciens eis, pro/
D fectus ſum in Macedoniā. Deo autem
gratia: qui ſemper triumphat nos in
CHRISTO IESV, & odorem no/
titiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni

loco. quia CHRISTI bonus odor ſumus deo: in ijs qui ſalui fiunt, & in ijs qui pereunt. alijs quidē odor mortis in mortem: alijs autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis idoneus? Nō enim ſumus (ſicut plurimi) adulterātes verbū dei, ſed ſicut ex ſynceritate, ſed ſicut ex deo corā deo, in CHRISTO loquimur.

CAPVT III.

INcipimus iterum noſmetipſos cōmendare? Aut nunquid egemus (ſicut quidā) cōmendatitijs epiſtolis ad vos, aut ex vobis? Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus: dum manifeſtatis quòd epiſtola eſtis CHRISTI, miniſtrata à nobis, inſcripta nō atramēto ſed ſpiritu dei viui: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciā autē talem habemus per CHRISTVM ad deum, nō q ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis,

A

Heb.4.d

B

ſed ſufficiētia noſtra ex deo eſt. qui & idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti: non literæ ſed ſpiritus. litera enim occidit: ſpiritus autem viuificat. Quòd ſi miniſtratio mortis literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita vt non poſſent intendere filij Iſrael in faciem Moyſi, proter gloriā vultus eius, quæ euacuatur: quomodo nō magis miniſtratio ſpiritus erit in gloria? nam ſi miniſtratio damnationis, in gloria eſt: multò magis abū
C dat miniſtratio iuſtitiæ in gloria. Nā nec glorificatum eſt quod claruit, in hac parte, propter excellentem gloriam. Si enim quod euacuatur, in gloria eſt: multo magis quod manet, in gloria eſt. Habentes igitur talē ſpem, multa fiducia vtimur: & non ſicut Exo. 34. d
Moyſes ponebat velamen ſuper faciē ſuam, vt non intēderent filij Iſrael in finē eius quod euacuatur, ſed obtuſi
D ſunt ſenſus eorum. Vſq; in hodiernū enim diē, idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet nō reue-

latum(quoniã in CHRISTO euacuatur)ſed vſq; in hodiernum diem, cum legitur Moyſes, velamen poſitũ eſt ſuper cor eorum. Cum autem cõuerſi fuerint ad dominum: auferetur velamen. Dominus autẽ ſpiritus eſt.

Ioan.4.c Vbi autẽ ſpiritus domini: ibi libertas. Nos vero omnes, reuelata facie gloriam domini ſpeculantes: in eandem imaginem tranſformamur à claritate in claritatẽ, tanq̃; à domini ſpiritu.

CAPVT IIII.

IDeo habẽtes hanc miniſtrationem: iuxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus, ſed abdicauimus occultamenta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neq; adulterãtes verbũ dei, ſed manifeſtatione veritatis cõmendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram deo. Quòd ſi etiam opertum eſt euangelium noſtrũ: in ĳs qui pereunt eſt opertum, in quibus deus huius ſeculi excæcauit mentes infidelium: vt

non

non fulgeat illis illuminatio euange
lij gloriæ CHRISTI; qui eſt imago
B dei Non enim noſmetipſos prędica-
mus, ſed CHRISTVM IESVM
dominum: nos autem, ſeruos veſtros
propter IESVM. quoniam deus eſt
C qui dixit de tenebris lucem ſplende-
ſcere; qui illuxit in cordibus noſtris;
ad illuminationem ſcientię claritatis
dei, in facie CHRISTI IESV. Ha-
bemus autem theſaurum iſtum in va
ſis fictilibus: vt ſublimitas virtutis ſit
dei, & non ex nobis. In omnibus tri-
bulationem patimur: ſed non angu-
ſtamur. aporiamũr: ſed non deſtitui-
mur. perſecutionem patimur: ſed nõ
C derelinquimur. deijcimur, ſed nõ pe-
rimus: ſemper mortificationẽ domi-
ni IESV in corpore circũferentes, vt
& vita IESV manifeſtetur in corpo-
re noſtro. Semper enim nos qui viui-
mus, in mortẽ tradimur propter IE-
A SVM: vt & vita IESV manifeſtetur
in carne noſtra mortali. Ergo mors
quidem in nobis operatur: vita autẽ

egemus, s[ed] n[on] | ... nõ op | primimur

in vobis. Habentes autem eundē ſpi-
Pſal.115.a ritum fidei, ſicut ſcriptum eſt, Credi-
di, propter quod locutus ſum: & nos
credimus, ꝑpter quod & loquimur:
ſcientes quòd qui ſuſcitauit dominū
IESVM, & nos cum IESV ſuſcita-
bit & cōſtituet vobiſcū. Omnia enim D
propter vos: vt gratia abundans, per
multos in gratiarū actione, abūdet in
gloriam dei. Propter quod, non defi-
cimus. ſed licet is qui foris eſt noſter
homo corrumpatur: tamen is qui in-
tus eſt, renouatur de die in diem. Id
enim quod in præſenti eſt momenta-
neum & leue tribulationis noſtræ: ſu
pra modum in ſublimitate æternum
gloriæ pondus operatur nobis, non
contēplantibus nobis quæ videntur,
ſed quæ non videntur. Quæ enim vi
dentur, tēporaria ſunt. Quę autē non
videntur: æterna.

CAPVT V.

SCimus enim quòd ſi terre A
ſtris domus noſtra huius
habitationis diſſoluatur,

ædificationem ex deo habemus, do/
mum non manufactam, æternam in
cœlis. Nam in hoc ingemiſcimus: ha/
bitationem noſtram quę de cœlo eſt,
ſuperindui cupientes. ſi tamen veſti/ Apoc. 16. c
ti: & non nudi inueniamur. Nã & qui
ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſci/
mus grauati: eo quòd nolumus expo
liari, ſed ſuperueſtiri, vt abſorbeatur
quod mortale eſt, à vita. Qui autẽ fe/
cit nos in hoc ipſum, deus: qui & de/
B dit nobis pignus ſpiritus. Audentes
igitur ſemper, & ſciẽtes ꝙ dũ ſumus
in hoc corpore, peregrinamur à dño
(Per fidem enim ambulamus: & nõ
per ſpeciẽ) audemus autẽ & bonam
voluntatem habemus magis peregri
nari à corpore, & præſentes eſſe ad
dñm. Et ideo cõtendimus, ſiue abſen
tes, ſiue præſentes placere illi. Om/
nes eni nos manifeſtari oportet ante Ro. 14.
tribunal CHRISTI: vt referat vnuſ
quiſq; propria corporis prout geſſit
ſiue bonum ſiue malum. Scientes er/
go timorem domini hominibus ſua/

demus: deo autem manifeſti ſumus.
Spero autem & in cōſcientijs veſtris
manifeſtos nos eſſe. Non iterum cō-
mendamus nos vobis: ſed occaſionē
damus vobis gloriandi pro nobis. vt
habeatis aduerſus eos qui in facie glo
riantur, & non in corde. Siue enim C
mente excidimus, deo: ſiue ſobrij ſu-
mus, vobis. Charitas enim CHRI-
STI vrget nos: æſtimantes hoc, ꝙ ſi
vnus pro omnibus mortuus eſt, ergo
omnes mortui ſunt. & pro omnibus
mortuus eſt CHRISTVS: vt qui vi
uunt, iam non ſibi viuant, ſed ei qui
pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit.
Itaq; nos, ex hoc neminem nouimus
ſecundum carnem. Et ſi cognouimus D
ſecundum carnē CHRISTVM: ſed
nunc iam non nouimus. Si quis ergo
in CHRISTO, noua creatura eſt. Ve
tera trāſierunt: ecce facta ſunt omnia
noua. Omnia autem ex deo, qui nos
Eſa.43.e recōciliauit ſibi per IESVM CHRI
Apoc.21.b STVM: & dedit nobis miniſteriū re-
conciliationis. Quando quidem deus

erat in CHRISTO mundum recon
cilians ſibi: nõ imputans illis delicta
ipſorum, & poſuit in nobis verbũ re-
conciliationis. Pro CHRISTO er-
go legatione fungimur, tãquam deo
exhortante per nos. Obſecramus pro
C CHRISTO, reconciliamini deo. Eũ
enim qui non nouerat peccatum, pro
nobis peccatum fecit: vt nos efficere-
mur iuſtitia dei in ipſo.

CAPVT VI.

A ADiuuantes autem exhorta
mur, Ne in vacuũ gratiam
dei recipiatis. Ait enim, Tẽ Eſa.49.c
pore accepto exaudiui te:
& in die ſalutis adiuui te. Ecce nunc
D tempus acceptabile: ecce nũc dies ſa- 1.cor.4.a
lutis. Nemini dantes vllam offenſio-
nem, vt nõ vituperetur miniſterium
noſtrũ: ſed in omnibus exhibeamus
nosmetipſos ſicut dei miniſtros, in
multa patientia, in tribulationibus,
in neceſſitatibus, in anguſtijs, in pla-
gis, in carceribus, in ſeditionibus, in
B laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in ca

ſtitate, in ſcientia, in lõganimitate, in ſuauitate, in ſpiritu ſancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute dei, per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris, per gloriam & ignominiã, per infamiam & bonam famam: vt ſeductores & veraces: ſicut qui ignoti, & cogniti: quaſi morientes, & ecce viuimus: vt caſtigati, & non mortificati: quaſi triſtes, ſemper autem gaudẽtes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidẽtes. Os noſtrũ patet ad vos ô Corinthij, cor noſtrum dilatatum eſt. Non anguſtamini in nobis: anguſtamini autem in viſceribus veſtris. Eandem autem remuneratione tanquã filijs dico: dilatamini & vos. Nolite iugũ ducere cum infidelibus. C Quæ enim participatio iuſtitiæ cum iniquitate? Aut quę ſocietas luci ad tenebras? Quæ autẽ conuentio CHRISTO ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Quis autem conſenſus templo dei cũ idôlis? Vos enim eſtis

1.cor.3.c &.6.d

D templũ dei viui: ſicut dicit deus, Inha
bitabo in illis: & inãbulabo inter eos. Leui. 26.b
& ero illorum deus: & ipſi erũt mihi
B populus. Propter quod exite de me- Eſa.52.c
dio eorum: & ſeparamini dicit domi-
nus. & immundum ne tetigeritis: &
ego recipiam vos. & ero vobis in pa- Hier.31.a
trem: & vos eritis mihi in filios & fi-
lias, dicit dominus omnipotens.

CAPVT VII.

A Has ergo habentes promiſ-
ſiones chariſſimi: munde-
mus nos ab omni inquina
mento carnis & ſpiritus,
perficientes ſanctificationẽ in timore
dei. Capite nos. Neminem læſimus,
C neminem corrupimus, neminem cir
cumuenimus. Non ad condemnatio-
nem veſtri dico. Prædixi enim quòd
in cordibus noſtris eſtis ad commo-
riendum & ad conuiuendum. Multa
mihi fiducia eſt apud vos: multa mi-
hi gloriatio de vobis. Repletus ſum
cõſolatione: ſuperabundo gaudio in
omni tribulatione noſtra. Nã & cum

veniſſemus in Macedoniam: nullam
requiem habuit caro noſtra, ſed om-
nem tribulationẽ paſſi ſumus. foris,
pugnæ: intus, timores. Sed qui conſo B
latur humiles, cõſolatus eſt nos, deus,
in aduentu Titi. Non ſolum autem in
aduentu eius. ſed etiam in cõſolatio-
ne, qua conſolatus eſt in vobis, refe-
rens nobis veſtrum deſiderium, ve-
ſtrum fletum, veſtram æmulationem
pro me, ita vt magis gauderem. Quo-
niam etſi contriſtaui vos in epiſtola,
non me pœnitet, etſi pœnituiſſet. Vi-
deo enim quod epiſtola illa (etſi ad ho-
ram) vos contriſtauit. Nunc gaudeo.
non quod contriſtati eſtis: ſed quod contri-
ſtati eſtis ad pœnitẽtiam. Contriſtati C
enim eſtis ſecundum deum: vt in nul
lo detrimentum patiamini ex nobis.
1. Pet. 2. c Quæ enim ſecundum deum triſtitia
eſt: pœnitentiam in ſalutem ſtabilem
operatur. ſeculi autem triſtitia: mor-
tem operatur. Ecce enim hoc ipſum,
quod ſecundũ deum contriſtati eſtis:
quantam in vobis operatur ſolicitu-

dinem, ſed defenſionem, ſed indigna
A tionem, ſed timorem, ſed deſideriũ,
ſed æmulationem, ſed vindictam. in
omnibus exhibuiſtis vos, incontami
natos eſſe negotio. Igitur etſi ſcripſi
vobis: non propter eum qui fecit in/
iuriam, nec propter eum qui paſſus
eſt, ſed ad manifeſtandam ſolicitu/
dinem noſtram quam habemus pro
D vobis coram deo. Ideo conſolati ſu/
mus in conſolatione veſtra: abundan
tius autem magis gauiſi ſumus ſuper
gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus
eius ab omnibus vobis. Et ſi quid a/
pud illũ de vobis gloriatus ſum: non
ſum confuſus. ſed ſicut omnia vobis
in veritate locuti ſumus: ita & glo/
riatio noſtra quæ fuit ad Titum, ve/
ritas facta eſt. & viſcera eius abundan
E tius in vos ſunt, reminiſcentis om/
nium veſtrum obedientiam, quomo
do cum timore & tremore excępiſtis
illum. Gaudeo: quòd in omnibus cõ
fidam vobis.

CAPVT VIII.

NOtam autem facimus vo/ A
bis fratres gratiam dei quę
data eſt in eccleſijs Mace/
doniæ: quòd in multo ex/
perimento tribulationis, abundantia
gaudij ipſorum fuit: & altiſſima pau/
pertas eorum abundauit in diuitias
ſimplicitatis eorum. quia ſecundum
facultatem virtutem (teſtimonium illis reddo) C
& ſupra virtutem voluntarij fuerũt,
cum multa exhortatione obſecrãtes
nos vt gratiam & cõmunicationem
miniſterij quod fit in ſanctos, ſuſcipe/
remus, & nõ ſicut ſperauimus: ſed ſe
metipſos dederũt, primum domino,
deinde nobis per voluntatem dei: ita
vt rogaremus Titum, vt quemadmo
dum cœpit, ita & perficiat in vos etiã
gratiam iſtam. Sed ſicut in omnibus B
abundatis fide & ſermone, & ſcientia,
& omni ſolicitudine, & charitate ve/
ſtra in nos, vt & in hac gratia abun/
detis. Non quaſi imperans dico: ſed
per aliorum ſolicitudinem, etiam ve

ſtrę charitatis ingenuum cõprobans.
Scitis enim gratiam domini noſtri
IESV CHRISTI, quòd propter
vos egenus factus eſt, cum eſſet di-
ues: vt illius inopia, vos diuites eſſe-
tis. Et conſilium in hoc do. Hoc enim
vobis vtile eſt: qui non ſolum facere,
ſed & velle cœpiſtis ab anno priore.
nunc vero & facto perficite, vt quem
admodum promptus eſt animus vo-
luntatis, ita ſit & perficiendi ex eo qđ
C habetis. Si enim voluntas prõpta eſt:
ſecundum id quod habet, accępta eſt,
non ſecũdum id quod non habet. Nõ
enim vt alijs ſit remiſſio, vobis autẽ
tribulatio: ſed ex æqualitate. In præ-
ſenti tempore, veſtra abundantia, il-
lorum inopiam ſuppleat: vt & illo-
rum abũdantia veſtræ inopiæ ſit ſup-
plemẽtum, vt fiat æqualitas, ſicut ſcri
ptum eſt, Qui multum, non abunda- Exo. 16. d
uit: & qui modicum, non minorauit.
Gratia autem deo, qui dedit eandem
ſolicitudinem pro vobis in corde Ti-
ti, quoniam exhortationem quidem

ſuſcępit: ſed cū ſolicitior eſſet, ſua vo-
luntate profectus eſt ad vos. Miſi-
mus etiam cum illo fratrē cuius laus
eſt in euangelio per omnes eccleſias.
nō ſolum autem: ſed & ordinatus eſt D
ab eccleſijs comes peregrinationis
noſtræ, cum gratia hac quæ miniſtra-
tur à nobis ad ejuſdem domini glo-
riam & deſtinatā voluntatem veſtrā.
deuitantes hoc, ne quis nos vituperet
in hac plenitudine, quę miniſtratur à
Rom.12.d nobis, prouidentes bona non ſolum
coram deo, ſed etiam coram homini-
bus. Miſimus autem cum illis & fra-
trem noſtrum, quem probauimus in
multis ſępe ſolicitum eſſe: nunc autē
multo ſolicitiorē, confidētia multa in
vos, ſiue pro Tito qui eſt ſocius meus
& in vobis adiutor, ſiue pro alijs qui
ſunt fratres noſtri, apoſtoli eccleſia-
rum, gloria CHRISTI. Oſtenſionē
ergo quæ eſt charitatis veſtræ & no-
ſtræ gloriæ pro vobis, in illos oſten-
dite in facie eccleſiarum.

CAPVT IX.

A Nam de miniſterio quod ſit in ſanctos: ex abundāti eſt mihi ſcribere vobis. Scio enim promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones, ꝙ Achaia parata eſt ab anno præterito. & veſtra æmulatio prouocauit cōplures. Miſi autem fratres: ne quod gloriamur de vobis, euacuetur in hac parte. vt (quéadmodum dixi) parati ſitis: ne cum venerint Macedones mecū, & inuenerint vos imparatos, erubeſcamus nos, vt nō dicamus vos, in hac ſubſtātia glo-
B riationis. Neceſſariū ergo exiſtimaui rogare fratres, vt præueniant ad vos, & prępare͞t repromiſſam benedictionem hanc paratā eſſe, ſic, quaſi benedictionem, non tanquam auaritiam. Hoc autem dico, Qui parce ſeminat: parce & metet. & qui ſeminat in benedictionibus: in benedictionibus & metet. Vnuſquiſque prout deſtinat in corde ſuo: nō ex triſtitia aut ex neceſ-

Eccli.35.b ſitate. Hilarem enim datorem diligit
deus. Potens eſt autem deus omnem
gratiam abundare facere in vos: vt in
omnibus vos omnem ſufficientiā ha
bentes abundetis in omne opus bo- C
Pſal.111.b num, ſicut ſcriptum eſt, Diſperſit de-
dit pauperibus: iuſtitia eius manet in
ſeculum ſeculi. Qui autē adminiſtrat
ſemen ſeminanti: & panem ad mādu
candum præſtabit, & multiplicabit ſe
men veſtrum, & augebit incrementa
frugum iuſtitię veſtrę: vt in omnibus
locupletati abūdetis in omnē ſimpli
citatē, quæ operatur per nos gratiarū
actionē deo. Quoniam miniſterium D
huius officij, non ſolū ſupplet ea quæ
deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per
hoc, quòd multi gratias agūt deo, per
probationem miniſterij huius glori-
ficantes deum in obedientia cōfeſſio-
nis veſtrę in euangelio CHRISTI,
& ſimplicitate cōmunicationis in il-
los, & in omnes, & in ipſorum obſe-
cratione pro vobis, deſiderantiū vos
propter eminentē gratiam dei in vo-

bis. Gratia autem deo, ſuper inenarra
bili dono eius.

CAPVT X.

A IPſe autem ego Paulus ob-
ſecro vos per manſuetudi-
nem & modeſtiã CHRI-
STI, qui in facie quidẽ hu
milis ſum inter vos: abſens autẽ con
fido in vobis. Rogo autẽ vos, ne præ
ſens audeam per eam cõfidentiã qua
exiſtimor audere in quoſdam: qui ar-
bitrantur nos tanquam ſecũdum car-
nem ambulantes. In carne enim am-
bulantes: non ſecundum carnem mi-
B litamus. Nã arma militiæ noſtrę non
carnalia: ſed potentia deo ad deſtru-
ctionem munitionũ, conſilia deſtruẽ
tes, & omnem altitudinem extollen-
tem ſe aduerſus ſcientiam dei, & in ca
ptiuitatem redigentes omnem intel-
lectum in obſequiũ CHRISTI, &
in promptu habentes vlciſci omnem
inobedientiã, cum impleta fuerit ve-
ſtra obedientia. Quæ ſecundum fa-
ciem ſunt, videtis? Si quis cõfidit ſibi,

CHRISTI ſe eſſe: hoc cogitet iterũ
apud ſe, quòd ſicut ipſe CHRISTI
eſt, ita & nos. Nam ſi & amplius ali/ C
quid gloriatus fuero de poteſtate no/ A
ſtra quã dedit nobis dominus in ædi/
ficationem & non in deſtructionẽ ve
ſtram: non erubeſcã, ne exiſtimer tan
quam terrere vos per epiſtolas. Quo/
niam quidem epiſtolę, inquiunt, gra/
ues ſunt & fortes, præſentia autẽ cor/
poris infirma & ſermo contẽptibilis.
hoc cogitet qui eiuſmodi eſt, ꝙ qua/
les ſumus verbo per epiſtolas abſen/
tes, tales & præſentes in facto. Non D
enim audemus inſerere aut cõparare
nos quibuſdam, qui ſeipſos commen
dant. Sed ipſi in ſeipſis ſeipſos metiẽ
tes, & comparantes ſeipſos ſibiipſis,
Ephe.4.d non intelligunt. Nos autẽ non in im/
menſum gloriabimur: ſed ſecundum
menſuram regulæ qua menſus eſt no
bis deus menſuram pertingendi vſq;
ad vos. Non enim quaſi non pertin/
gentes ad vos, ſuperextẽdimus nos.
Vſq; ad vos enim peruenimus in euã
gelio

gelio CHRISTI:non in immēſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autē habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundum regu lam noſtram in abundantia:etiam in illa quæ vltra vos ſunt euangelizare, non in aliena regula, in ijs quæ pręparata ſunt gloriari. Qui autem gloria/ tur:in domino glorietur. Non enim qui ſeipſum cōmendat, ille probatus eſt:ſed quem deus commendat. 1.cor.1.d Hier.9.f

CAPVT XI.

A Vtinam ſuſtineretis modi/ cum inſipientię meæ:ſed & ſupportatis me. Æmulor enim vos dei ęmulatione. Aptaui enim vos vni viro virginem caſtā exhibere CHRISTO. Timeo autem ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua:ita corrūpantur ſenſus ve ſtri, à ſimplicitate, quæ eſt in CHRISTVM. Nam ſi is qui venit, aliū IE/ SVM prædicat quem nō prædicaui/ mus, aut alium ſpiritū accipitis quē non accępiſtis, aut aliud euangelium Gen.3.a

quod nõ recępiſtis: recte pateremini.
Exiſtimo eni nihil me minoré fuiſſe B
à magnis apoſtolis. Ná etſi imperitus
ſermone: non tamen ſcientia. In om
nibus auté manifeſtus ſum vobis. An
peccatum feci, meipſum humiliãs, vt
vos exaltaremini? ꝙ gratis euangeliũ
dei euãgelizaui vobis? Alias eccleſias
expoliaui, accipiens ſtipẽdia ad mini
ſterium veſtrum. Et cum eſſem apud
vos, & egeré: nulli oneroſus fui. nam
quod mihi deerat, ſuppleuerunt fra/
tres qui venerunt à Macedonia: & in
omnibus ſine onere me vobis ſerua/
ui, & ſeruabo. Eſt veritas CHRISTI C
in me, ꝙ hęc gloriatio nõ infringetur
in me in regionibus Achaiæ. Quarę?
quia non diligo vos? Deus ſcit. Quod
autem facio: & faciam, vt amputé oc/
caſionem eorũ qui volunt occaſioné:
vt in quo gloriantur, inueniãtur ſicut
& nos. Nã eiuſmodi pſeudoapoſtoli:
ſunt operarij ſubdoli, tranſfigurãtes
ſe in apoſtolos CHRISTI. Et non
mirum: ipſe enim ſatanas, trãſfigurat

ctum, in menſuram ætatis plenitudi/
nis CHRISTI: vt iam nõ ſimus par
uuli, fluctuantes, & circũferamur om
nĩ vento doctrinę in nequitia homi/
num, in aſtutia ad circumuentionem
erroris: veritatem autem facientes in
D charitate, creſcam⁹ in illo per omnia
qui eſt caput CHRISTVS: ex quo
totum corpus compactum & conne/
xum per omnem iũcturam ſubmini/
ſtrationis, ſecundum operationem in
menſura vniuſcuiuſq; mẽbri, augmẽ
tum corporis facit in ædificationẽ ſui
E in charitate. Hoc igitur dico & teſtifi/
cor in domino: vt iam non ambule/ Roma, 1.c
tis ſicut & gentes ambulant in vanita
te ſenſus ſui, tenebris obſcuratũ habẽ/
tes intellectum, alienati à vita dei per
ignorantiã quæ eſt in illis propter cę/
citatem cordis ipſorum. qui deſperan
tes, ſemetipſos tradiderũt impudici/
tiæ, in operationem immũditiæ om/
nis in auaritia. Vos autẽ non ita didi/
ciſtis CHRISTVM: ſi quidẽ illum
audiſtis & in ipſo edocti eſtis, ſicut

veniſſemus in Macedoniam: nullam
requiem habuit caro noſtra, ſed om-
nem tribulationẽ paſſi ſumus. foris,
pugnæ: intus, timores. Sed qui conſo B
latur humiles, cõſolatus eſt nos, de⁹,
in aduentu Titi. Non ſolum autem in
aduentu eius. ſed etiam in cõſolatio-
ne, qua conſolatus eſt in vobis, refe-
rens nobis veſtrum deſiderium, ve-
ſtrum fletum, veſtram æmulationem
pro me, ita vt magis gauderem. Quo-
niam etſi contriſtaui vos in epiſtola,
non me pœnitet, etſi pœnituiſſet. Vi-
deo enim ꝙ epiſtola illa (etſi ad ho-
ram) vos contriſtauit. Nunc gaudeo.
non ꝙ contriſtati eſtis: ſed ꝙ contri-
ſtati eſtis ad pœnitẽtiam. Contriſtati C
enim eſtis ſecundum deum: vt in nul
lo detrimentum patiamini ex nobis.
1.Pet.2.c Quæ enim ſecundum deum triſtitia
eſt: pœnitentiam in ſalutem ſtabilem
operatur. ſeculi autem triſtitia: mor-
tem operatur. Ecce enim hoc ipſum,
quod ſecundũ deum contriſtati eſtis:
quantam in vobis operatur ſolicitu-

dinem, ſed defenſionem, ſed indigna
tionem, ſed timorem, ſed deſideriũ,
ſed æmulationem, ſed vindictam. in
omnibus exhibuiſtis vos, incontami
natos eſſe negotio. Igitur etſi ſcripſi
vobis: non propter eum qui fecit in/
iuriam, nec propter eum qui paſſus
eſt, ſed ad manifeſtandam ſolicitu/
dinem noſtram quam habemus pro
D vobis coram deo. Ideo conſolati ſu/
mus in conſolatione veſtra: abundan
tius autem magis gauiſi ſumus ſuper
gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus
eius ab omnibus vobis. Et ſi quid a/
pud illũ de vobis gloriatus ſum: non
ſum confuſus. ſed ſicut omnia vobis
in veritate locuti ſumus: ita & glo/
riatio noſtra quæ fuit ad Titum, ve/
ritas facta eſt. & viſcera eius abundan
tius in vos ſunt, reminiſcentis om/
nium veſtrum obedientiam, quomo
do cum timore & tremore excępiſtis
illum. Gaudeo: quòd in omnibus cõ
fidam vobis.

CAPVT VIII.

NOtam autem facimus vo- A
bis fratres gratiam dei quę
data eſt in eccleſijs Mace-
doniæ: quòd in multo ex-
perimento tribulationis, abundantia
gaudij ipſorum fuit: & altiſſima pau-
pertas eorum abundauit in diuitias
ſimplicitatis eorum. quia ſecundum
facultatem virtutem (teſtimonium illis reddo)
& ſupra virtutem voluntarij fuerũt,
cum multa exhortatione obſecrãtes
nos vt gratiam & cõmunicationem
miniſterij quod fit in ſanctos, ſuſcipe-
remus, & nõ ſicut ſperauimus: ſed ſe
metipſos dederũt, primum domino,
deinde nobis per voluntatem dei: ita
vt rogaremus Titum, vt quemadmo
dum cœpit, ita & perficiat in vos etiã
gratiam iſtam. Sed ſicut in omnibus B
abundatis fide & ſermone, & ſcientia,
& omni ſolicitudine, & charitate ve-
ſtra in nos, vt & in hac gratia abun-
detis. Non quaſi imperans dico: ſed
per aliorum ſolicitudinem, etiam ve

ſtrę charitatis ingenuum cõprobans.
Scitis enim gratiam domini noſtri
IESV CHRISTI, quòd propter
vos egenus factus eſt, cum eſſet di/
ues: vt illius inopia, vos diuites eſſe/
tis. Et conſilium in hoc do. Hoc enim
vobis vtile eſt: qui non ſolum facere,
ſed & velle cœpiſtis ab anno priore.
nunc vero & facto perficite, vt quem
admodum promptus eſt animus vo
luntatis, ita ſit & perficiendi ex eo qđ
C habetis. Si enim voluntas prõpta eſt:
ſecundum id quod habet, accępta eſt,
non ſecũdum id quod non habet. Nõ
enim vt alijs ſit remiſſio, vobis autẽ
tribulatio: ſed ex æqualitate. In præ/
ſenti tempore, veſtra abundantia, il/
lorum inopiam ſuppleat: vt & illo/
rum abũdantia veſtræ inopiæ ſit ſup/
plemẽtum, vt fiat æqualitas, ſicut ſcri
ptum eſt, Qui multum, non abunda/ Exo.16.d
uit: & qui modicum, non minorauit.
Gratia autem deo, qui dedit eandem
ſolicitudinem pro vobis in corde Ti/
ti, quoniam exhortationem quidem

ſuſcepit: ſed cũ ſolicitior eſſet, ſua vo-
luntate profectus eſt ad vos. Miſi-
mus etiam cum illo fratrẽ cuius laus
eſt in euangelio per omnes eccleſias.
nõ ſolum autem: ſed & ordinatus eſt D
ab eccleſijs comes peregrinationis
noſtræ, cum gratia hac quæ miniſtra-
tur à nobis ad eiuſdem domini glo-
riam & deſtinatã voluntatem veſtrã.
deuitantes hoc, ne quis nos vituperet
in hac plenitudine, quę miniſtratur à
Rom.12.d nobis, prouidentes bona non ſolum
coram deo, ſed etiam coram homini-
bus. Miſimus autem cum illis & fra-
trem noſtrum, quem probauimus in
multis ſępe ſolicitum eſſe: nunc autẽ
multo ſolicitiorẽ, confidẽtia multa in
vos, ſiue pro Tito qui eſt ſocius meus
& in vobis adiutor, ſiue pro alijs qui
ſunt fratres noſtri, apoſtoli eccleſia-
rum, gloria CHRISTI. Oſtenſionẽ
ergo quæ eſt charitatis veſtræ & no-
ſtræ gloriæ pro vobis, in illos oſten-
dite in facie eccleſiarum.

CAPVT IX.

A NAm de miniſterio quod fit
in ſanctos: ex abundāti eſt
mihi ſcribere vobis. Scio
enim promptum animum
veſtrum: pro quo de vobis glorior
apud Macedones, ꝙ Achaia parata eſt
ab anno præterito. & veſtra æmula-
tio prouocauit cōplures. Miſi autem
fratres: ne quod gloriamur de vobis,
euacuetur in hac parte. vt (quēadmo
dum dixi) parati ſitis: ne cum vene-
rint Macedones mecū, & inuenerint
vos imparatos, erubeſcamus nos, vt
nō dicamus vos, in hac ſubſtātia glo-
B riationis. Neceſſariū ergo exiſtimaui
rogare fratres, vt præueniant ad vos,
& pręparēt repromiſſam benedictio-
nem hanc paratā eſſe, ſic, quaſi bene-
dictionem, non tanquam auaritiam.
Hoc autem dico, Qui parce ſeminat:
parce & metet. & qui ſeminat in be-
nedictionibus: in benedictionibus &
metet. Vnuſquiſque prout deſtinat in
corde ſuo: nō ex triſtitia aut ex neceſ-

Eccli.35.b ſitate. Hilarem enim datorem diligit
deus. Potens eſt autem deus omnem A
gratiam abundare facere in vos: vt in
omnibus vos omnem ſufficientiã ha
bentes abundetis in omne opus bo- C
Pſal.111.b num, ſicut ſcriptum eſt, Diſperſit de-
dit pauperibus: iuſtitia eius manet in
ſeculum ſeculi. Qui autẽ adminiſtrat
ſemen ſeminanti: & panem ad mãdu
candum præſtabit, & multiplicabit ſe
men veſtrum, & augebit incrementa
frugum iuſtitię veſtrę: vt in omnibus
locupletati abũdetis in omnẽ ſimpli
citatẽ, quæ operatur per nos gratiarũ
actionẽ deo. Quoniam miniſterium D
huius officij, non ſolũ ſupplet ea quæ
deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per
hoc, quòd multi gratias agũt deo, per
probationem miniſterij huius glori-
ficantes deum in obedientia cõfeſſio-
nis veſtrę in euangelio CHRISTI,
& ſimplicitate cõmunicationis in il-
los, & in omnes, & in ipſorum obſe-
cratione pro vobis, deſiderantiũ vos
propter eminentẽ gratiam dei in vo-

bis. Gratia autem deo, ſuper inenarra
bili dono eius.

CAPVT X.

A IPſe autem ego Paulus ob-
ſecro vos per manſuetudi-
nem & modeſtiā CHRI-
STI, qui in facie quidē hu
milis ſum inter vos: abſens autē con
fido in vobis. Rogo autē vos, ne præ
ſens audeam per eam cōfidentiā qua
exiſtimor audere in quoſdam: qui ar-
bitrantur nos tanquam ſecūdum car-
nem ambulantes. In carne enim am-
bulantes: non ſecundum carnem mi-
B litamus. Nā arma militiæ noſtrę non
carnalia: ſed potentia deo ad deſtru-
ctionem munitionū, conſilia deſtruē
tes, & omnem altitudinem extollen-
tem ſe aduerſus ſcientiam dei, & in ca
ptiuitatem redigentes omnem intel-
lectum in obſequiū CHRISTI, &
in promptu habentes vlciſci omnem
inobedientiā, cum impleta fuerit ve-
ſtra obedientia. Quæ ſecundum fa-
ciem ſunt, videtis? Si quis cōfidit ſibi,

CHRISTI ſe eſſe: hoc cogitet iterũ
apud ſe, quòd ſicut ipſe CHRISTI
eſt, ita & nos. Nam ſi & amplius ali- C
quid gloriatus fuero de poteſtate no-
ſtra quã dedit nobis dominus in ædi-
ficationem & non in deſtructioné ve
ſtram: non erubeſcã, ne exiſtimer tan
quam terrere vos per epiſtolas. Quo-
niam quidem epiſtolę, inquiunt, gra-
ues ſunt & fortes, præſentia auté cor-
poris infirma & ſermo contéptibilis.
hoc cogitet qui eiuſmodi eſt, ꝙ qua-
les ſumus verbo per epiſtolas abſen-
tes, tales & præſentes in facto. Non D
enim audemus inſerere aut cõparare
nos quibuſdam, qui ſeipſos commen
dant. Sed ipſi in ſeipſis ſeipſos metié
tes, & comparantes ſeipſos ſibipſis,
Ephe.4.d non intelligunt. Nos auté non in im-
menſum gloriabimur: ſed ſecundum
menſuram regulæ qua menſus eſt no
bis deus menſuram pertingendi vſq;
ad vos. Non enim quaſi non pertin-
gentes ad vos, ſuperextédimus nos.
Vſq; ad vos enim peruenimus in euã

gelio

gelio CHRISTI:non in immẽſum
gloriantes in alienis laboribus:ſpem
autẽ habentes creſcentis fidei veſtræ,
in vobis magnificari ſecundum regu
lam noſtram in abundantia:etiam in
illa quæ vltra vos ſunt euangelizare,
non in aliena regula,in ijs quæ prępa
rata ſunt gloriari. Qui autem gloria- 1.cor.1.d
tur:in domino glorietur. Non enim Hier.9.f
qui ſeipſum cõmendat, ille probatus
eſt:ſed quem deus commendat.

CAPVT XI.

A Vtinam ſuſtineretis modi-
cum inſipiẽtię meæ:ſed & me in
ſupportatis me. Æmulor
enim vos dei ęmulatione.
Aptaui enim vos vni viro virginem
caſtã exhibere CHRISTO. Timeo Gẽn.3.a
autem ne ſicut ſerpens Euam ſeduxit
aſtutia ſua:ita corrũpantur ſenſus ve
ſtri,à ſimplicitate,quæ eſt in CHRI
STVM. Nam ſi is qui venit,aliũ IE-
SVM prædicat quem nõ prædicaui-
mus, aut alium ſpiritũ accipitis quẽ
non accępiſtis, aut aliud euangelium

ctum, in menſuram ætatis plenitudi-
nis CHRISTI: vt iam nō ſimus par
uuli, fluctuantes, & circūferamur om
ni vento doctrinę in nequitia homi-
num, in aſtutia ad circumuentionem
erroris: veritatem autem facientes in
D charitate, creſcam⁹ in illo per omnia
qui eſt caput CHRISTVS: ex quo
totum corpus compactum & conne-
xum per omnem iūcturam ſubmini-
ſtrationis, ſecundum operationem in
menſura vniuſcuiuſq; mēbri, augmē
tum corporis facit in ædificationē ſui
E in charitate. Hoc igitur dico & teſtifi-
cor in domino: vt iam non ambule- Roma, 1.c
tis ſicut & gentes ambulant in vanita
te ſenſus ſui, tenebris obſcuratū habē-
tes intellectum, alienati à vita dei per
ignorantiā quæ eſt in illis propter cę-
citatem cordis ipſorum. qui deſperan en circumvenirent
tes, ſemetipſos tradiderūt impudici-
tiæ, in operationem immūditiæ om-
nis in auaritia. Vos autē non ita didi-
ciſtis CHRISTVM: ſi quidē illum
audiſtis & in ipſo edocti eſtis, ſicut

eſt veritas in IESV, deponere vos ſe
cundum priſtinam conuerſationẽ ve
Coloſ.3.b terem hominem, qui corrumpitur ſe
Rom̃.6.a cundum deſideria erroris, Renouami
Coloſ.3.b ni autem ſpiritu mentis veſtrę: & in/
Heb.12.a duite nouum hominem qui ſecundũ
1.Pet.2.a deum creatus eſt in iuſtitia & ſancti/
&.4.a tatę veritatis. Propter quod deponen F
Zach.8.c tes mẽdacium, loquimini veritatem
vnuſquiſq; cum proximo ſuo: quo/
Pſal.4.b niam ſumus inuicem membra. Iraſci
mini & nolite peccare. Sol non occi/
Iaco.4.d dat ſuper iracundiam veſtram. Noli/
te locum dare diabolo. Qui furaba/
tur, iam non furetur: magis autem la
boret operando manibus ſuis quod
bonum eſt, vt habeat vnde tribuat ne
ceſſitatem patienti. Omnis ſermo ma
lus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi
quis bonus ad ędificationem fidei, vt
det gratiam audientibus. Et nolite cõ G
triſtare ſpiritum ſanctum dei: in quo
obſignati eſtis in diem redẽptionis.
Omnis amaritudo, & ira, & indigna/
tio, & clamor, & blaſphemia tollatur

à vobis cum omni malitia. Eſtote au
tem inuicē benigni, miſericordes, do Coloſ. 3. g
nantes inuicē ſicut & deus in CHRI
STO donauit vobis.

CAPVT V.

A E Stote ergo imitatores dei,
ſicut filij chariſſimi, & am- Ioan. 13. d
bulate in dilectione, ſicut & 15. b
& CHRISTVS dilexit 1. Ioā. 4. d
nos, & tradidit ſemetipſum pro no-
bis oblationē & hoſtiam deo in odo-
rem ſuauitatis. Fornicatio autem & Coloſ. 3. a
omnis immunditia, aut auaritia nec
nominetur in vobis, ſicut decet ſan-
B ctos: aut turpitudo, aut ſtultiloquiū,
aut ſcurrilitas, quę ad rem non perti- urbanitas,
nent: ſed magis gratiarum actio. Hoc non conueniunt
enim ſcitote intelligentes, ꝙ omnis
fornicator, aut immundus, aut aua- Rom. 12. a
rus, qui eſt idolorū ſeruus, non habet 1. Thef. 4. a
hęreditatem in regno CHRISTI & 2. theſ. 2. a
dei. Nemo vos ſeducat inanibus ver- Mat. 24. a
bis. propter hæc enim venit ira dei in Mar. 13. a
filios diffidentiæ. Nolite ergo effi- Luc. 21. b
C ci participes eorum. Eratis enim ali-

quando tenebrę:nunc autẽ lux in dõ
mino. Vt filij lucis ambulate (Fructus
enim lucis, eſt in omni bonitate, & iu
ſtitia, & veritate) probãtes quid ſit be
neplacitum domino: & nolite cõmu
nicare operibus infructuoſis tenebra
rum, magis autẽ & arguite. Quæ eni
in occulto fiũt ab ipſis: turpe eſt & di
cere. Omnia autẽ quę arguuntur: à lu
mine manifeſtantur. omne enĩ quod
manifeſtatur: lumẽ eſt. Propter quod
dicit, Surge qui dormis, & exurge à
mortuis: & illuminabit te CHRI-
STVS. Videte itaq; quomodo caute
ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed
vt ſapientes: redimentes tẽpus, quo-
Coloſ.4.c niam dies mali ſunt. Propterea noli- D
te fieri imprudentes: ſed intelligẽtes
Rom.12.a quæ ſit volũtas domini. Et nolite ine
1.theſ.4.a briari vino, in quo eſt luxuria, ſed im
plemini ſpiritu, loquentes vobiſmet-
ipſis in pſalmis, hymnis, & cãticis ſpi
ritualibus, cantantes & pſallentes in
corde veſtro domino: gratias agẽtes
ſemper pro omnibus, in nomine do-

mini noſtri IESV CHRISTI deo
& patri. Subiecti inuicem: in timore
E CHRISTI. Mulieres viris ſuis ſub- Coloſ.3.c
ditę ſint, ſicut domino: quoniã vir, ca
put eſt mulieris, ſicut CHRISTVS, 1.cor.11.a
caput eſt eccleſiæ. & ipſe, ſaluator cor
poris eſt. Sed ſicut eccleſia ſubiecta eſt Coloſ.3.c
CHRISTO: ita & mulieres viris ſu 1.Pet.3.a
is in omnibus. Viri, diligite vxores Coloſ.3.c
veſtras: ſicut & CHRISTVS dile-
xit eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro
ea: vt illã ſanctificaret, mundans eam
lauacro aquæ in verbo, vt exhiberet
ipſe ſibi glorioſam eccleſiam non ha
bentem maculã aut rugã aut aliquid
huiuſmodi, ſed vt eſſet ſancta & ima-
F culata. Ita viri debẽt diligere vxores
ſuas vt ſua ipſorũ corpora. Qui ſuam
vxorẽ diligit: ſeipſum diligit. Nemo
enim vnquam carnem ſuam odio ha
buit: ſed nutrit & fouet eam, ſicut &
CHRISTVS eccleſiam. quia mẽbra
ſumus corporis eius: de carne eius &
G de oſſib⁹ eius. Propter hoc relinquet
homo patrẽ & matrem ſuã: & adhę-

Gen.2.d rebit vxori ſuę. & erunt duo in carnē
Mat.19.a vnam. Sacramentū hoc magnum eſt:
Mar.10.a ego autē dico in CHRISTO & in ec
1.cor.6.d cleſia. Verūtamen & vos ſinguli vnuſ
quiſq; vxorē ſuam ſicut ſeipſum dili
gat: vxor autē timeat virum ſuum.

CAPVT VI.

Colos.3.d FIlij, obedite parentibus ve A
ſtris in domino. hoc enim
Exo.20.c iuſtum eſt. Honora patrem
Deute.5.c tuū & matrem tuam: quod
Eccli.3.b eſt mādatum primū in promiſſione,
Mat.15.a vt bene ſit tibi, & ſis longæuus ſuper
Mar.7.d terram. Et vos patres, nolite ad ira-
cundiam prouocare filios veſtros: ſed
educate illos in diſciplina & corre-
Coloſ.3.d ptione domini. Serui, obedite domi-
Tit.2.c nis carnalibus, cum timore & tremo
1.Pet.2.c re, in ſimplicitate cordis veſtri ſicut
CHRISTO: non ad oculum ſeruien
tes, quaſi hominibus placētes, ſed vt
ſerui CHRISTI, facientes volunta
beneuolentia tem dei, ex animo: cum bona volūta-
te ſeruientes domino, & nō homini-
bus. Scientes quoniam vnuſquiſque

quodcũq; fecerit bonum: hoc recipiet
B à domino, ſiue ſeruus, ſiue liber. Et
vos domini, eadem facite illis, remit
tentes minas, ſciẽtes ꝙ & illorum &
veſter dominus, eſt in cœlis: & perſo
narum accęptio nõ eſt apud eum. De Deu.10.d
cætero fratres mei, cõfortamini in do 2.Pa.19.b
mino, & in potẽtia virtutis eius. In- Iob.24.c
duite vos armaturam dei: vt poſſitis Sapiẽ.6.b
ſtare aduerſus inſidias diaboli. quo- Eccli.35.b
niam non eſt nobis colluctatio ad- Rom.2.b
uerſus carnem & ſanguinẽ: ſed aduer Galat.2.b
uerſus principes & poteſtates, aduer Coloſ.3.d
ſus mũdi rectores tenebrarum huius Act.10.c
ſeculi, cõtra ſpiritualia nequitię in cœ 1.Pet.1.c
C leſtibus. Propterea accipite armaturã
dei: vt poſſitis reſiſtere in die malo, &
omnib⁹ perfectis ſtare. State ergo ſuc
cincti lumbos veſtros in veritate, &
induti loricã iuſtitię, & calceati pedes
in præparationem euangelij pacis: in
omnibus ſumentes ſcutũ fidei, in quo
poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea 1.theſ.5.b
extinguere. & galeam ſalutaris aſſu- Eſa.59.c
mite: & gladiũ ſpiritus, quod eſt ver- Coloſ.4.c

2.theſ.3.a bum dei: per omnem orationẽ & ob-
ſecrationem orantes omni tẽpore in
ſpiritu: & in ipſum hoc vigilantes in
omni inſtantia, & obſecratione pro
omnibus ſanctis, & pro me: vt detur
mihi ſermo in apertione oris mei cũ
fiducia, notum facere myſterium euã D
gelii, pro quo legatione fungor in ca-
tena, vt in ipſo audeam, prout opor-
tet me, loqui. Vt autem & vos ſciatis
quæ circa me ſunt, quid agam: omnia
vobis nota faciet Tychicus, chariſſi-
mus frater & fidelis miniſter in domi
no: quẽ miſi ad vos in hoc ipſum, vt
cognoſcatis quæ circa nos ſunt, vt cõ
ſoletur corda veſtra. Pax fratribus &
charitas cũ fide à deo patre & domi-
no IESV CHRISTO. Gratia cum
omnibus qui diligunt dominum no-
ſtrum IESVM CHRISTVM in
incorruptione. AMEN.

Ad Epheſios miſſa fuit è Roma
per Tychicum.

EPISTOLA PAV-LI AD PHILIPPENSES.

A PAulus & Timótheus ſerui IESV CHRISTI: omnibus ſan-ctis in CHRISTO IESV, qui ſunt Philippis cũ epiſcopis, & diaconis, gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino IESV CHRISTO.

Gratias ago deo meo in omni memoria veſtri ſemper in cũctis orationibus meis pro omnibus vobis: cum gaudio deprecationem faciens ſuper cõmunicatione veſtra in euangelio à prima die vſq; nũc. perſuaſum habẽs hocipſum, ꝙ qui cœpit in vobis opus bonũ, perficiet vſq; in diem CHRISTI IESV. ſicut eſt mihi iuſtũ hoc ſentire pro omnibus vobis: eo ꝙ ha-
B beã vos in corde: & in vinculis meis, & in defenſione, & cõfirmatione euã

geliĳ, cũ ſocĳ gratiæ meæ omnes vos ſitis. Teſtis enim mihi eſt deus, quo/modo cupiam omnes vos in viſceri/bus IESV CHRISTI. Et hoc oro, B
vt charitas veſtra adhuc magis ac ma gis abũdet in omni ſcientia & in om/ni ſenſu: vt probetis potiora, vt ſitis ſynceri & ſine offenſa in dié CHRI/STI, repleti fructu iuſtitię qui eſt per IESVM CHRISTVM, in gloriã & laudem dei. Scire auté volo vos fra/tres, ꝙ quæ circa me ſunt, magis ad profectũ venerunt euãgeliĳ: ita vt vin cula mea manifeſta fierent in CHRI STO, in toto prętorio & cæteris om nibus, & plures è fratribus in domi/no confidentes in vinculis meis, abũ dantius auderét ſine timore verbum dei loqui. Quidam quidé & propter inuidiã & contentioné: quidam auté & propter bonam voluntaté CHRI STVM prædicant. Quidã ex charita te: ſcientes ꝙ in defenſioné euangeliĳ poſitus ſum. quidam auté ex conten/ C
tione CHRISTVM annũtiant non

ſyncere: exiſtimantes preſſuram ſe ſu
ſcitare vinculis meis. Quid enim? Dũ
omni modo ſiue per occaſionem ſiue
per veritatem CHRISTVS annun-
tiatur: & in hoc gaudeo, ſed & gaude-
bo. Scio enim ꝙ hoc mihi proueniet
ad ſalutem, per veſtram orationem
& ſubminiſtrationem ſpiritus IESV
CHRISTI, ſecũdum expectationẽ
& ſpem meam, ꝙ in nullo cõfundar,
ſed in omni fiducia ſicut ſemper, &
nũc magnificabitur CHRISTVS in
corpore meo, ſiue per vitam, ſiue per
mortem. Mihi enim viuere CHRI-
STVS eſt: & mori lucrũ. Quòd ſi vi-
uere in carne: hic mihi fructus operis
eſt. & quid eligã, ignoro. Coartor au-
tem è duobus: deſiderium habens diſ
ſolui & eſſe cum CHRISTO, multo
magis melius: permanere autẽ in car-
D ne, magis neceſſariũ propter vos. Et
hoc confidens, ſcio ꝙ manebo & per-
manebo cũ omnibus vobis ad profe-
ctum veſtrũ & gaudium fidei: vt glo-
riatio veſtra abundet in CHRISTO

IESV in me, per meum aduentum
iterum ad vos. Tantũ digne euãgelio
CHRISTI conuerſamini: vt ſiue cũ
venero & videro vos, ſiue abſens, au/
diam de vobis ꝙ ſtatis in vno ſpiri/
tu, vnanimes collaborantes fidei euã
gelij. & in nullo terreamini ab aduer/
ſarijs, quę illis quidem eſt cauſa perdi
tionis: vobis autem ſalutis, & hoc à
deo. quia vobis donatũ eſt pro CHRI
STO, non ſolum vt in eum credatis,
ſed vt etiam pro illo patiamini, idem
certamen habẽtes quale & vidiſtis in
me, & nunc auditis de me.

CAPVT II.

SI qua ergo conſolatio in A
CHRISTO, ſi quod ſola
tium charitatis, ſi qua ſo/
cietas ſpiritus: ſi qua viſce
ra & miſerationes: implete gaudium
meum, vt idẽ ſapiatis, eandẽ charita/
tem habentes, vnanimes, idẽ ſentien/
tes. nihil per contentionem, neq; per
inanem gloriam: ſed humilitate, alij
1.cor.13.b alios ſuperiores ſibi inuicẽ arbitran/

operibus legis nõ iuſtificabit̃ omnis Rom. 3.c
caro. Quòd ſi quærẽtes iuſtificari in
CHRISTO, inuẽti ſumus & ipſi pec
catores: nũquid CHRISTVS pecca
ti miniſter eſt? Abſit. Si enĩ quę deſtru
xi, iterũ hæc ędifico: præuaricatorem
me conſtituo. Ego enĩ per legem, legi
E mortuus ſum, vt deo viuam. CHRI
STO cõfixus ſum cruci. Viuo autem,
iam nõ ego: viuit vero in me CHRI
STVS. Quòd autẽ nunc viuo in car-
ne: in fide viuo filij dei, qui dilexit me
& tradidit ſemetipſum ꝓ me. Nõ abij
cio gratiã dei. Si enĩ per legẽ iuſtitia,
ergo gratis CHRISTVS mortuꝰ eſt.

CAPVT III.

A O Inſenſati Galatę, quis vos
faſcinauit nõ obedire veri
tati, ante quorũ oculos IE
SVS CHRISTVS præ
ſcriptus eſt, in vobis crucifixus? Hoc
ſolum à vobis volo diſcere, Ex operi
bus legis ſpiritũ accępiſtis, ân ex audi
tu fidei? Sic ſtulti eſtis: cum ſpiritu cœ
peritis, nunc carne conſummamini?

Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamē ſi-
ne cauſa. Qui ergo tribuit vobis ſpiri
tum & operatur virtutes in vobis. ex
operibus legis, an ex auditu fidei? Si-
cut Abrahā credidit deo, & reputatū
Gen.15.b eſt illi ad iuſtitiā. Cognoſcite ergo ꝙ
Rom.4.a qui ex fide ſunt, ij ſunt filij Abrahæ.
Iaco.2.d Præuidens autē ſcriptura ꝙ ex fide iu B
ſtificat gētes deus: prænūtiauit Abra-
hæ, Benedicentur in te omnes gētes.
Gen.22.d Igitur qui ex fide ſunt. benedicuntur
Ecci.44.d cum fideli Abraham. Quicunq; enim
ex operibus legis ſunt: ſub maledicto
Deu.27.d ſunt. Scriptum eſt enim, Maledictus
omnis qui non permāſerit in omni-
bus quæ ſcripta ſunt in libro legis, vt
faciat ea. Quòd autem in lege nemo
iuſtificatur apud deum, manifeſtū eſt.
Abac.2.a quia iuſtus ex fide viuet, Lex autē nō
Rom.1.b eſt ex fide. ſed qui fecerit ea homo, vi
Leui.18.a uet in illis. CHRISTVS nos rede-
Deu.21.d mit de maledicto legis, factus pro no
bis maledictum (quia ſcriptū eſt, Ma
ledictus omnis qui pendet in ligno)
vt in gentibus benedictio Abrahæ fie

ret in

ret in CHRISTO IESV: vt polli-
citationem ſpiritus accipiamus per fi- Heb.9.d
dem. Fratres (ſecūdum hominem di-
co) hominis licet teſtamentū, confir-
matum tamen nemo ſpernit, aut ſu-
perordinat. Abrahę dictę ſunt promiſ-
G ſiones: & ſemini eius. Non dicit, Et ſe-
minibus, quaſi in multis, ſed quaſi in
vno, Et ſemini tuo, qui eſt CHRI-
STVS. Hoc autē dico teſtamentum
ante confirmatum à deo in CHRI-
STVM: quę poſt quadringētos & tri-
ginta annos facta eſt lex, non irritum
facit ad euacuandam promiſſionem.
Nam ſi ex lege hęreditas, iam non ex
promiſſione. Abrahæ autē per repro-
miſſionē donauit deus. Quid igitur
lex? Propter tranſgreſſiones appoſita
eſt, donec veniret ſemen cui promiſe-
rat: ordinata per angelos in manu me-
D diatoris. Mediator autem vnius non
eſt: deus autē vnus eſt. Lex ergo ad-
uerſus promiſſa dei? Abſit. Si enim
data eſſet lex quę poſſet viuificare: ve-
re ex lege eſſet iuſtitia. Sed conclusit Rom.3.b

ſcriptura omnia ſub peccato: vt pro/
miſſio ex fide IESV CHRISTI da
retur credentibus. Prius autē q̄ veni
ret fides: ſub lege cuſtodiebamur con
cluſi, in eam fidē quæ reuelanda erat.
Itaque lex: pædagogus noſter fuit in
CHRISTVM: vt ex fide iuſtificare/
mur. At vbi venit fides: iā non ſumus
ſub pædagogo. Omnes enim filij dei
eſtis per fidē, quę eſt in CHRISTO
Rom.6.a IESV. Quicūq; enī in CHRISTO
baptizati eſtis: CHRISTVM indui/
ſtis. Non eſt Iudęus neq; Græcus, nō
eſt ſeruus neq; liber, nō eſt maſculus
neq; fœmina. Omnes enim vos vnū
eſtis in CHRISTO IESV. Si autē
vos CHRISTI: ergo ſemē Abrahæ
eſtis, ſecundū promiſſionē hęredes.

CAPVT IIII.

DIco autem, quāto tempo/ A
re hęres paruulus eſt, nihil
differt à ſeruo, cum ſit do/
minus omniū, ſed ſub tu/
toribus & actoribus eſt vſq; ad pręfi/
nitum tēpus à patre. ita & nos, cum

eſſemus paruuli, ſub elementis mūdi huius eramus ſeruiētes. At vbi venit plenitudo tēporis, miſit deus filium ſuum factū ex muliere, factum ſub lege: vt eos qui ſub lege erāt redimeret, vt adoptionē filiorum reciperemus. Quoniam autem eſtis filĳ: miſit deus ſpiritum filĳ ſui in corda noſtra, clamantem abba, pater. Itaq; iam nō es ſeruus, ſed filius. Quòd ſi filius: & hęres per CHRISTVM. Sed tūc quidem ignorantes deum, ĳs qui natura non ſunt dĳ, ſeruiebatis. Nunc autem cū cognoueritis deū, imò cogniti ſitis à deo: quomodo cōuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo ſeruire vultis? Dies obſeruatis & menſes, & tēpora, & annos. Timeo vobis, ne ſine cauſa laborauerim in vobis. Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres obſecro vos. Nihil me læſiſtis. Scitis autem ꝙ per infirmitatem carnis euangelizaui vobis prius: & tentationē meam in carne mea nō ſpreuiſtis neq; reſpuiſtis, ſed ſicut an-

Rom. 8. c

B

C

gelum dei accepiſtis me ſicut CHRI
STVM IESVM. Vbi eſt ergo beati/ C
tudo veſtra? Teſtimoniũ enim perhi-
beo vobis, q̃ ſi fieri poſſet, oculos ve
ſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi. Er/
go inimicus vobis factus ſum, verũ
dicens vobis? Æmulantur vos nõ be
ne: ſed excludere vos volunt, vt illos
æmulemini. Bonum autẽ æmulamini
in bono ſemper: & nõ tantũ cum præ
ſens ſum apud vos. Filioli mei, quos
iterũ parturio, donec formeť CHRI
STVS in vobis. Vellem autem eſſe
apud vos modo, & mutare vocem
meam: quoniam cõfundor in vobis.
Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, le
Geñ.16.d gem nõ audiſtis? Scriptum eſt enim,
Quòd Abraham duos filios habuit:
vnũ de ancilla, & vnũ de libera. Sed
Geñ.21.a qui de ancilla: ſecundũ carnem natus
eſt: qui autem de libera, per repromiſ
ſionẽ. quæ ſunt per allegoriam dicta.
Hæc enim ſunt duo teſtamẽta. Vnum D
quidem à monte Sina, in ſeruitutẽ ge
nerans: quæ eſt Agar (Sina enĩ, mons

eſt in Arabia: qui cõiunctus eſt ei, quę núc eſt Hieruſalẽ) & ſeruit cum filijs ſuis. Illa autẽ quę ſurſum eſt Hieruſalem, libera eſt: quæ eſt mater noſtra. Scriptũ eſt enim, Lætare ſterilis, quæ non paris, erũpe & clama, quę nõ parturis: quia multi filij deſertę, magis q̃ eius quę habet virũ. Nos autẽ fratres ſecundũ Iſaac pmiſſionis filij ſumus. Sed queadmodum túc is qui ſecundũ carnẽ natus fuerat perſequebatur eũ qui ſecũdum ſpiritum: ita & núc. Sed quid dicit ſcriptura? Eijce ancillam & filiũ eius. nõ enim hęres erit filius ancillæ cũ filio liberæ. Itaq; fratres, non ſumus ancillæ filij ſed liberæ: qua libertate CHRISTVS nos liberauit.

Eſa. 54. a
Luc. 23. d
Rom. 9. b
Geñ. 21. a

CAPVT V.

A STate: & nolite iterum iugo ſeruitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis ꝙ ſi circuncidamini, CHRISTVS vobis nihil proderit. Teſtificor autẽ rurſus omni homini circũcidenti ſe, ꝙ debitor eſt vniuerſæ legis

Act. 15. a

ſaciēdę. Euacuati eſtis à CHRISTO,
qui in lege iuſtificamini: à gratia exci-
diſtis. Nos enim ſpiritu: ex fidē ſpē iu
ſtitię expectamus. Nā in CHRISTO B
IESV, neq; circuncifio aliquid valet
neq; pręputiū: ſed fides quæ per cha-
ritatē operatur. Currebatis bene: quis
vos impediuit veritati non obedire?
1.cor.5.b Perſuaſio hęc non eſt ex eo qui vocat
vos. Modicū fermētum, totā maſſam
corrūpit. Ego cōfido de vobis in dño,
q nihil aliud ſapietis. qui autē contur
bat vos: portabit iudiciū, quicūq; eſt
ille. Ego autē fratres ſi circūciſionem
adhuc prædico: quid adhuc perſecu-
tionem patior? Ergo euacuatū eſt ſcan
dalum crucis. Vtinā & abſcindantur,
qui vos cōturbant. Vos enim in liber- C
tatem vocati eſtis fratres: tantū ne li-
bertatem in occaſionē detis carni, ſed
per charitatē ſeruite inuicem. Omnis
enim lex in vno ſermone impletur,
Leui.19.d Diliges proximū tuum ſicut teipſum.
Mat.22.d Quòd ſi inuicē mordetis & comedi-
Mar.12.c tis; videte ne ab inuicem cōſumami-

ni. Dico autē ſpiritu ambulate, & deſi Rom. 12.c
deria carnis nō perficietis. Caro enim Iaco. 2.b
A cōcupiſcit aduerſus ſpiritum: ſpiritus Ro. 13.d
D autem aduerſus carnē. hæc enim ſibi 1. Pet. 2.e
inuicē aduerſantur: vt non quęcunque
vultis, illa faciatis. Quòd ſi ſpiritu du
cimini: non eſtis ſub lege. Manifeſta
ſunt autē opera carnis: quæ ſunt for-
nicatio, immunditia, impudicitia, lu-
xuria, idolorū ſeruitus, veneficia, ini-
E micitiæ, contentiones, æmulationes,
iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectę, inuidię,
homicidia, ebrietates, comeſationes,
& his ſimilia, de quib⁹ prædico vobis
ſicut prędixi: quòd qui talia agunt, regnū
dei non cōſequentur. Fructus autem
ſpiritus eſt: charitas, gaudium, pax, pa
tientia, longanimitas, bonitas, beni-
gnitas, manſuetudo, fides, modeſtia,
continentia, caſtitas. Aduerſus hu-
iuſmodi, non eſt lex. Qui autem ſunt
CHRISTI: carnem crucifixerūt
F cū vitiis & concupiſcentiis. Si ſpiritu
viuimus: ſpiritu & ambulemus. Non
efficiamur inanis gloriæ cupidi: inui-

cem prouocantes, inuicē inuidentes.

CAPVT VI.

FRatres, & ſi præoccapatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui ſpirituales eſtis huiuſmodi inſtaurate in ſpiritu lenitatis, cōſiderans teipſum, ne & tu tēteris. Alter alterius onera portate: & ſic adimplebitis legē CHRISTI. Nā ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe cum nihil ſit: ipſe ſe ſeducit. Opus autem ſuū probet vnuſquiſq;, & tūc in ſemetipſo tantū gloriam habebit, & non in altero. Vnuſquiſq; enī onus ſuum portabit. Cōmunicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat in omnibus bonis. Nolite errare. Deus nō irridetur. Quæ enim ſeminauerit homo: hæc & metet. Quoniā qui ſeminat in carne ſua: de carne & metet corruptionē. qui autem ſeminat in ſpiritu: de ſpiritu metet vitam æternā. Bonum autem facientes, non deficiamus. tempore enim ſuo metemus, nō deficientes. Ergo dum tēpus

Marginalia: A — B — 1.cor.3.b — 2.theſ.3.c — C

habemus: operemur bonũ erga om-
nes, maxime autẽ erga domeſticos fi
dei. Videte qualibus literis ſcripſi vo
bis mea manu. Quicũq; volunt iuxta
faciem placere in carne: hi cogũt vos
circũcidi, tantũ vt crucis CHRISTI
perſecutionem non patiantur. Neque
enim qui circũciduntur, ipſi legẽ cu-
ſtodiunt. ſed volunt vos circũcidi: vt
D in carne veſtra glorientur. Mihi autẽ
abſit gloriari niſi in cruce domini no
ſtri IESV CHRISTI. per quẽ mi-
hi mũdus crucifixus eſt, & ego mun-
do. In CHRISTO enim IESV, ne
que circũciſio aliquid valet, neq; præ
putiũ: ſed noua creatura. Et quicunq;
hãc regulam ſecuti fuerint: pax ſuper
illos & miſericordia, & ſuper Iſrael
dei. De cætero, nemo mihi moleſtus
ſit. Ego enĩ ſtigmata domini IESV,
in corpore meo porto. Gratia domi-
ni noſtri IESV CHRISTI cũ ſpi-
ritu veſtro fratres. AMEN.

Ad Galathas, miſſa fuit è Roma.

EPISTOLA PAVLI AD EPHESIOS.

PAulus Apoſtolus A
IESV CHRISTI per volunta
tem dei omnibus
ſanctis qui ſunt E-
pheſi, & fidelibus C
in CHRISTO
IESV, gratia vo-
bis & pax à deo patre noſtro & do-
mino IESV CHRISTO.
2.Cor.1.a Benedictus deus & pater domini
1.Pet.1.a noſtri IESV CHRISTI: qui bene-
dixit nos omni benedictione ſpiritua
li in cœleſtibus in CHRISTO: ſicut
elegit nos in ipſo ante mundi conſti-
tutionem, vt eſſemus ſancti & imma
culati in conſpectu eius in charitate.
qui prædeſtinauit nos in adoptionē
filiorū per IESVM CHRISTVM
in ipſum, ſecūdum beneplacitum vo-
luntatis ſuæ, in laudem gloriæ gra-

tiæ ſuæ, in qua gratificauit nos in di-
B lecto. in quo habemus redemptionē
per ſanguinem eius remiſſionem pec
catorum ſecundum diuitias gratiæ
eius, quæ ſuperabundauit in nos in
omni ſapientia & prudentia, vt no-
tum faceret nobis ſacramentum vo-
luntatis ſuæ, ſecūdum beneplacitum
eius, quod propoſuit in eo in diſpen-
ſationem plenitudinis temporū in-
ſtaurare omnia in CHRISTO, quæ
in cœlis & quę in terra in ipſo. In quo
etiā ſorte vocati ſumus. prædeſtinati
ſecundum propoſitū eius, qui opera-
tur omnia ſecundū conſilium volūta
tis ſuæ. vt ſimus in laudē gloriæ eius
nos, qui antè ſperauimus in CHRI-
C STO, in quo & vos, cū audiſſetis ver
bum veritatis, euangelium ſalutis ve
ſtrę, in quo & credētes obſignati eſtis
ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt pi
gnus hæreditatis noſtrę in redēptio-
nem acquiſitionis in laudē gloriæ ip-
ſius. Propterea & ego audiens fidē ve
ſtrā quæ eſt in CHRISTO IESV,

gratos ſ. fecit

recapitular

& dilectionem in omnes ſanctos: nõ
ceſſo gratias agere pro vobis, mẽtio-
nem veſtri faciens in orationibꝰ meis;
vt deus domini noſtri IESV CHRI
STI, pater gloiæ, det vobis ſpiritum
ſapientiæ & reuelationis, in agnitio-
ne eius, illuminatos oculos mẽtis ve D
ſtræ, vt ſciatis quæ ſit ſpes vocatio-
nis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hære-
ditatis eius, in ſanctis, & quę ſit ſuper
eminens magnitudo virtutis eius in
nos qui credidimus ſecundum ope-
rationem potentiæ virtutis eius, quã
operatus eſt in CHRISTO, ſuſcitãs
illum à mortuis, & cõſtituens ad de-
xtram ſuam in cœleſtibus, ſupra om
nem principatum & poteſtatẽ & vir
tutem & dominationẽ, & omne no-
men quod nominatur non ſolum in
Pſal.8. hoc ſeculo, ſed etiam in futuro. Et om
nia ſubiecit ſub pedibus eius: & ip-
ſum dedit caput ſuper omnia, eccle-
ſiæ, quæ eſt corpus ipſius, plenitudo
eius, qui omnia in omnibus adim-
pletur.

CAPVT II.

A ET vos cum eſſetis mortui delictis & peccatis, in quibus aliquando ambulaſtis ſecundum ſeculum mundi huius, ſecundum principem poteſtatis aeris ſpiritus qui nunc operatur in filios obedientiæ: in quibus & nos omnes aliquando conuerſati ſumus in deſiderijs carnis noſtrę faciẽtes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filij iræ ſicut & cęteri. Deus autẽ qui diues eſt in miſericordia, propter multam charitatẽ ſuam qua dilexit nos, etiam cum eſſemus mortui peccatis, cõuiuificauit CHRISTO, cuius gratia eſtis ſaluati: & cõreſuſcitauit & conſedere fecit in cœle- Colof. 2.d

B ſtibus in CHRISTO IESV, vt oſtẽderet in ſeculis ſuperuenientibus abũdantes diuitias gratię ſuę, in bonitate ſuper nos in CHRISTO IESV. Gratia enim eſtis ſaluati per fidẽ: & hoc nõ ex vobis. Dei donũ eſt: non ex operibus, ne quis glorietur. Ipſius

enim ſumus factura: creati in CHRI
STO IESV ad opera bona, quę prę A
parauit deus vt in illis ambulemus.
Propter quod memores eſtote quòd C
aliquando vos eratis gentes in carne,
qui dicebamini pręputium ab ea quę
dicitur circuncisio in carne manufa-
cta: quòd eratis in illo tempore ſine
CHRISTO, alienati à conuerſatio-
peregrini ne Iſrael, & hoſpites teſtamētorum,
promiſſionis ſpem non habentes, &
ſine deo in hoc mundo. Nunc autem
in CHRISTO IESV vos qui ali-
quando eratis longe, facti eſtis prope
in ſanguine CHRISTI. Ipſe enim
eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum,
& medium parietem maceriæ ſoluit,
inimicitias in carne ſua: legem man- D
datorū in decretis euacuans: vt duos
condat in ſemetipſo in vnum nouum
hominem, faciens pacem, vt recon-
ciliet ambos in vno corpore, deo per
crucem, interficiens inimicitias in ſe-
metipſo. Et veniens euangelizauit pa
Rom.5.a cem vobis qui longe fuiſtis, & ijs qui

prope.quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in vno ſpiritu, ad patrem .Ergo iam non eſtis hoſpites & aduenæ: ſed eſtis ciues ſanctorum & domeſtici dei,ſuperędificati ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarum , ipſo ſummo angulari lapide IESV CHRISTO:in quo omnis ædificatio cõſtructa,creſcit in templum ſanctum in domino, in quo & vos coædificamini in habitaculũ dei in ſpiritu.

CAPVT III.

A HVius rei gratia ego Paulus vinctus CHRISTI IESV, pro vobis gentibus.ſi tamen audiſtis diſpẽſationem gratiæ dei quæ data eſt mihi in vos.quoniam ſecundum reuelationẽ notum mihi factum eſt ſacramẽtum, ſicut ante ſcripſi in breui:prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meã in myſterio CHRISTI, quod in alijs generationibus nõ eſt agnitũ filijs hominum,ſicuti nũc reuelatum

eſt ſanctis apoſtolis eius & prophetis
in ſpiritu ſancto, gentes eſſe cohære/
des & concorporales & cõparticipes
promiſſionis eius in CHRISTO
IESV per euãgelium, Cuius factus
ſum ego miniſter ſecundum donum
gratiæ dei quæ data eſt mihi ſecundũ
1.cor.15.b operationẽ virtutis eius. Mihi enim B
omnium ſanctorũ minimo, data eſt
gratia hæc, In gentibus euangelizare
imperueſtigabiles diuitias CHRI/
STI, & illuminare omnes quę ſit di
ſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſe/
culis in deo, qui omnia creauit: vt in/
noteſcat nunc principibus & poteſta
tibus in cœleſtibus, per eccleſiã, mul/
tiformis ſapientia dei ſecundum præ
finitionem ſeculorum, quam fecit in
CHRISTO IESV domino noſtro,
In quo habemus fiduciã & acceſſum
in cõfidentia, per fidem eius. Propter C
quod peto, ne deficiatis in tribulatio/
nibus meis pro vobis: quæ eſt gloria
veſtra. Huius rei gratia, flecto genua
mea ad patrem domini noſtri IESV

CHRISTI, ex quo omnis familia
in cœlis & in terra nominatur, vt det
vobis ſecundum diuitias gloriæ ſuæ,
virtute corroborari per ſpiritum eius
in interiori homine: CHRISTVM
habitare per fidẽ in cordibus veſtris,
in charitate radicati & fundati, vt poſ
ſitis cõprehendere cum omnibus ſan
ctis quæ ſit latitudo, & longitudo, &
D ſublimitas, & profundũ, ſcire etiam
ſupereminentem ſcientię charitatem
CHRISTI, vt impleamini in om-
nem plenitudinem dei. Ei autem qui
potẽs eſt omnia facere ſuperabũdan
ter quàm petimus aut intelligimus,
ſecundum virtutem quæ operatur in
nobis: ipſi gloria in eccleſia in CHRI
STO IESV, in omnes generatio-
nes ſeculi ſeculorum. Amen.

CAPVT IIII.

A Obſecro itaq; vos ego vin- 1.cor.7.d
ctus in domino, vt digne
ambuletis vocatione qua
vocati eſtis, cum omni hu
militate & manſuetudine, cũ patien-

tia,ſupportantes inuicem in charita/
te,ſoliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in
Rom.12.c vinculo pacis. Vnum corpus,& vnus
1.cor.12.b ſpiritus ſicut vocati eſtis in vna ſpe
vocationis veſtrę. Vnus domin⁹, vna B
fides, vnũ baptiſma. Vnus deus & pa/
Mala.2.b ter omnium, qui ſuper omnes & per
Rom.12.a omnes & in omnib⁹ nobis. Vnicuiq;
1.co.12.b autem noſtrum data eſt gratia ſecun/
2.co.10.d dum menſuram donationis CHRI/
Pſal.67.d STI. Propter quod dicit, Aſcendens
in altum: captiuam duxit captiuitatẽ:
dedit dona hominibus. Quòd autẽ
aſcendit: quid eſt, niſi quod & deſcen
dit primũ in inferiores partes terræ?
Qui deſcendit: ipſe eſt & qui aſcendit
ſupra omnes cœlos, vt impleret om/
1.co.12.d nia, Et ipſe dedit quoſdam quidẽ apo C
ſtolos, quoſdã autẽ prophetas, alios
vero euangeliſtas, alios autem paſto/
res & doctores ad conſummationem
ſanctorum in opus miniſterij in ædi/
ficationem corporis CHRISTI: do
nec occurramus omnes in vnitatẽ fi/
dei & agnitionis filij dei, in virũ perfe

ſe in angelum lucis.non eſt ergo ma/
gnum, ſi & miniſtri eius trāſfiguren/
tur velut miniſtri iuſtitię.quorū finis
D erit ſecūdum opera ipſorum. Iterū di
co:ne quis me putet inſipientem eſſe.
alioquin vel vt inſipientem accipite
me: vt & ego modicū quid glorier.
Quod loquor:non loquor ſecūdum
dominum, ſed quaſi in inſipientia,in
hac ſubſtātia gloriationis. Quoniam
multi gloriantur ſecundū carnem:&
ego gloriabor. Libēter enim ſuffertis
inſipientes:cum ſitis ipſi ſapiētes. Su
E ſtinetis enim:ſi quis vos in ſeruitutē
redigit,ſi quis deuorat,ſi quis accipit,
ſi quis extollitur, ſi quis in faciē vos
cædit. Secūdum ignobilitatem dico:
quaſi nos infirmi fuerimus in hac par
te. In quo quis audet(in inſipiētia di
co)audeo & ego. Hebręi ſunt:& ego.
Iſraelitæ ſunt:& ego. Semen Abrahæ
ſunt:& ego. Miniſtri CHRISTI ſūt
(vt minus ſapiens dico)plus ego. in
laboribus plurimis,in carceribus abū
dantius, in plagis ſupra modum, in

mortibus frequenter. A Iudęis quin- F
quies quadragenas, vna minus, accę-
Act.16.c pi. Ter virgis cæſus ſum, ſemel lapi-
Act.14.c datus ſum, ter naufragium feci, nocte
Act.27.a & die in profundo maris fui, in itine-
ribus ſæpe, periculis fluminũ, pericu-
lis latronum. periculis ex genere, peri
culis ex gentibus, periculis in ciuita-
te, periculis in ſolitudine, periculis in
mari, periculis in falſis fratribus, in la
bore & ærumna, in vigilijs multis, in
fame & ſiti, in ieiuniis multis, in fri-
gore & nuditate. præter illa quæ ex-
trinſecus ſunt: inſtantia mea quotidia
na, ſolicitudo omnium eccleſiarum.
Quis infirmatur: & ego nõ infirmor?
Quis ſcandalizatur: & ego nõ vror? G
Si gloriari oportet: quæ infirmitatis
meę ſunt, gloriabor. Deus & pater do
mini noſtri IESV CHRISTI qui
eſt benedictus in ſecula, ſcit quòd nõ
Act.9.d mentior. Damaſci, præpoſitus gentis
Arethę regis, cuſtodiebat ciuitatẽ Da
maſcenorum vt me comprehẽderet:
& per feneſtrã in ſporta demiſſus ſum

per murum, & effugi manus eius.

CAPVT XII.

A GLoriari certe non expedit mihi: veniã enim ad viſiones & reuelationes domini. Scio hominẽ in CHRISTO, ante annos quatuordecim (ſiue in corpore, ſiue extra corpus neſcio: deus ſcit) raptũ huiuſmodi vſq; ad tertium cœlũ. Et ſcio huiuſmodi hominem (ſiue in corpore, ſiue extra Act.9.a

B corpus, neſcio: deus ſcit) ꝙ raptus eſt in paradiſum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Pro huiuſmodi gloriabor: pro me autem non gloriabor, niſi in infirmitatibus meis. Nam & ſi voluero gloriari: nõ ero inſipiens, veritatem enim dicam. Parco autem: ne quis in me exiſtimet ſupra id quod videt me, aut aliquid audit ex me. Et ne magnitudo reuela

C tionũ extollat me: datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanę, vt me colaphizet. Propter quod ter dominum rogaui, vt diſcederet à me. &

dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea. nā
virtus mea in infirmitate perficitur.
Libenter igitur gloriabor in infirmi-
tatibus meis vt inhabitet in me virt9
CHRISTI. Propter quod placeo
mihi in infirmitatibus, in cōtumelijs,
in neceſſitatibus, in perſecutionibus,
in anguſtijs pro CHRISTO. Cum
enim infirmor: tunc potens ſum. Fa-
ctus ſum inſipiens: vos me coegiſtis.
Ego enim à vobis debui cōmendari. D
nihil enim minus feci ab ijs qui ſunt
ſupra modum apoſtoli: tametſi nihil
ſum. Signa tamen apoſtoli facta ſunt
inter vos in omni patientia, in ſignis,
& prodigijs, & virtutibus. Quid eſt
enim quod minus habuiſtis præ cæte
ris eccleſijs: niſi ꝙ ego ipſe non graua
ui vos? Donate mihi hanc iniuriam.
Ecce tertio parat9 ſum venire ad vos: E
& non ero grauis vobis. Non enim
quæro quæ veſtra ſunt: ſed vos. Nec
enim debent filij parentibus theſau-
rizare: ſed parentes filijs. Ego autem
libentiſſime impendam & expendar

ipſe pro animabus veſtris: licet plus
vos diligens minus diligar. Sed eſto.
Ego vos non grauaui:ſed cum eſſem
F aſtutus, dolo vos cæpi. Nunquid per
aliquem eorum quos miſi ad vos, cir
cumueni vos? Rogaui Titum: & miſi
cum illo fratrem. Núquid Titus vos
circumuenit? nónne eodé ſpiritu am-
bulauimus? nónne iiſdem veſtigiis?
Rurſum putatis quòd excuſem⁹ nos
apud vos? Corá deo: in CHRISTO
G loquimur. Omnia autem chariſſimi
propter ædificationem veſtram. Ti-
meo enim ne forte cum venero, non
quales volo, inueniá vos: & ego in-
ueniar vobis qualé non vultis. ne for
te ſint cótentiones, æmulationes, ani
moſitates, diſſenſiones, detractiones,
ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones:
ne iterum cum venero, humiliet me
deus apud vos: & lugeam multos ex
iis qui antè peccauerunt, & non ege-
runt pœnitentiam ſuper immunditia
& fornicatione & impudicitia quam
geſſerunt.

CAPVT XIII.

TErtia hac vice venio ad A
Deu.17.b vos. In ore duorum vel
Mat.18.b trium teſtium ſtabit om-
Ioan.18.c ne verbũ. Prædixi & præ-
Heb.10.c dico vt præſens iterũ, & nunc abſens ſcribo ijs qui antè peccauerunt & cæteris omnibus, quòd ſi venero iterũ, non parcam: nam experimentũ quæritis qui in me loquitur CHRISTI: qui in vos non infirmatur, ſed potens eſt in vobis. Nam etſi crucifixus eſt ex B
infirmitate: viuit tamẽ ex virtute dei. Nam & nos infirmi ſumus in illo: ſed viuimus cũ eo ex virtute dei in vos.
1.cor.11.f Voſmetipſos tentate, ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos ꝙ CHRISTVS IESVS in vobis eſt? niſi forte reprobi eſtis. Spero autem quòd cognoſcetis, quòd nos non ſumus reprobi. Opto C
autem apud deum vt nihil mali faciatis: non vt nos probati appareamus, ſed vt vos quod bonũ eſt faciatis, nos autem vt reprobi ſimus. Non enim

poſſumus aliquid aduerſus veritatẽ:
ſed pro veritate. Gaudemus enĩ quan
do nos infirmi ſumus: vos autem po
tentes eſtis. Hoc & optamus, veſtram
conſummationem. Ideo hæc abſens
ſcribo: vt non præſens durius agam
ſecundum poteſtatem quã dominus
dedit mihi in ædificationem, & non
D in deſtructionem. Quod ſupereſt, fra-
tres valete, perfecti eſtote, conſolami
ni, idipſum ſapite, pacem habete, &
deus pacis & dilectionis erit vobiſcũ.
Salutate inuicem in oſculo ſancto. Sa
lutant vos omnes ſancti. Gratia domi
ni noſtri IESV CHRISTI, & cha-
ritas dei, & cõmunicatio ſancti ſpiri-
tus ſit cum omnibus vobis. AMEN.

Ad Chorinthios ſecunda, miſſa fuit à
Philippis Macedoniæ per Titum
& Lucam.

EPISTOLA PAVLI AD GALATAS.

PAulus apoſtolus, nõ A
ab hominibus, neq;
per hominẽ, ſed per
IESVM CHRI-
STVM, & deum pa
trẽ qui ſuſcitauit eũ
à mortuis, & qui mecum ſunt omnes
fratres: eccleſijs Galatiæ, gratia vobis
& pax à deo patre & domino noſtro
IESV CHRISTO, qui dedit ſemet
ipſum pro peccatis noſtris, vt eripe-
ret nos de pręſenti ſeculo nequã, ſecũ
dum volũtatem dei & patris noſtri.
cui gloria in ſecula ſeculorũ. AMEN.
Miror ꝙ tam cito tranſferimini ab
eo qui vos vocauit in gratiã CHRI-
STI, in aliud euangelium, quod non
eſt aliud, niſi ꝙ ſunt aliqui qui vos cõ
turbant, & volũt inuertere euangeliũ
CHRISTI. Sed licet nos, aut ange-
lus de cœlo euãgelizet vobis præter

C id quod euangelizauimus vobis: anáthema ſit. Sicut prædiximus, & nunc iterũ dico, Si quis vobis euãgelizauerit præter id quod accepiſtis: anáthema ſit. Modo enĩ hominibus ſuadeo, an deo? An quero hominib⁹ placere? Si enim adhuc hominibus placerem: CHRISTI ſeruus non eſſem. Notũ enim vobis facio fratres euangelium quod euãgelizatũ eſt à me, quod non eſt ſecundum hominẽ, neq; enim ego ab homine accepi illud, neque didici: ſed per reuelationẽ IESV CHRISTI. Audiſtis enim conuerſationem meã aliquando in iudaiſmo, q̃ ſupra modũ perſequebar eccleſiã dei, & expugnabã illam: & proficiebã in iudaiſmo ſupra multos coętaneos meos in genere meo, abundantius æmulator exiſtens paternarũ mearũ traditionũ. Cũ aũt placuit deo qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam, vt reuelaret filium ſuũ per me, vt euangelizarem illũ in gentibus: continuo non contuli cum ca

1.cor.15.a

denaſtabar

ne & ſanguine. Neq; veni Hieroſoly- D
mā ad anteceſſores meos apoſtolos:
ſed abij in Arabiam, & iterum reuer-
ſus ſum Damaſcum. Deinde poſt an-
nos tres redij Hieroſolymam videre
Petrum: & manſi apud eum diebus
quindecim. Alium autem apoſtolorū
vidi neminem: niſi Iacôbum fratrem
domini. Quæ auté ſcribo vobis: ecce
corā deo, quòd non mentior. Deinde
veni in partes Syriæ & Ciliciæ. Eram
autem ignotus facie eccleſijs Iudǽæ:
quæ ſunt in CHRISTO. Tantū au-
tem auditū habebant, Qui perſeque-
batur nos aliquando, nunc euangeli-
zat fidem, quā aliquādo expugnabat.
& in me glorificabant deum.

CAPVT II.

DEinde poſt annos quatuor A
decim, iterum aſcendi Hie
roſolymā cum Barnaba,
aſſumpto & Tito. Aſcēdi
autem ſecundum reuelationé: & con
tuli cum illis euangelium quod prǽ-
dico in gentibus. ſeorſum autem cum

ĳs qui videbantur aliquid:ne forte in
vanum currere aut cucurriſſem. Sed
neq; Titus qui mecum erat, cum eſſet
gentilis, compulſus eſt circũcidi pro-
pter ſubintroductos falſos fratres qui
ſubintroierunt explorare libertatem
noſtram quam habemus in CHRI-
STO IESV, vt nos in ſeruitutem re
digerent. Quibus neq; ad horam ceſ-
ſimus ſubiectione, vt veritas euange
B lĳ permaneat apud vos. Ab ĳs autem
qui videbãtur eſſe aliquid (quales ali
quãdo fuerint, nihil mea intereſt. De⁹ Deu.10.d
enim perſonam hominis nõ accipit) 2.Pa.19.c
Mihi enim qui videbãtur aliquid, ni- Iob.34.b
hil contulerunt. Sed contrà: cum vi- Sapiẽ.6.b
diſſent quòd creditum eſt mihi euan Eccli.35.b
gelium prępuțij, ſicut & Petro circũ- Rom.2.b
ciſionis (qui enim operatus eſt Petro Ephe.6.b
in apoſtolatum circũciſionis: opera- Coloſ.3.d
tus eſt & mihi inter gentes) & cum co Act.10.c
gnouiſſent gratiã quæ data eſt mihi, 1.Pet.1.c
Iacôbus & Cephas & Ioãnes, qui vi
debantur colũnæ eſſe, dextras dede-
runt mihi & Barnabæ, ſocietatis, vt

tes.non quæ ſua ſunt ſinguli conſide
rantes:ſed & ea quę aliorū. Hoc enim
ſentite in vobis,qđ fuit & in CHRI
STO IESV,qui cum in forma dei
eſſet,nō rapinam arbitratus eſt eſſe ſe
æqualē deo. Sed ſemetipſum exinani
uit formā ſerui accipiens, in ſimilitu-
dine hominum factus, & habitu in-
uentus vt homo. Humiliauit ſemetip
ſum, factus obediens vſq; ad mortē:
B mortem autē crucis. Propter quod & deus exaltauit illū: & donauit illi no Heb. 2.b
men quod eſt ſuper omne nomen: vt
in nomine IESV omne genu flecta- Ro. 14.b
tur, cœleſtiū, terreſtrium, & inferno- Eſa. 45.d
rum. & omnis lingua cōfiteatur ꝙ do
minus ſit IESVS CHRISTVS in
gloriā dei patris. Itaq; chariſſimi mei,
ſicut ſemper obediſtis: non vt in præ
ſentia mea tantum, ſed multo magis
nunc in abſentia mea, cū metu & tre-
more veſtrā ſalutē operamini. Deus
eſt enim qui operatͬ in vobis & velle
& perficere, pro bona voluntate. Om 1. Pet. 4.c
nia autem facite ſine murmurationi-

talis ut nemo de uos q̄n poſſit bus, & diſceptationibus: vt ſitis ſine querela, & ſimplices filij dei, ſine reprehēſione in medio nationis prauæ & peruerſę: inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo: verbū vitę continentes ad gloriā mihi in diē CHRISTI, ꝙ non in vacuum cucurrerim: neq; in vacuū laborauerim. Sed etſi immolor ſuper ſacrificiū & obſequiū fidei veſtræ: gaudeo, & congratulor omnibus vobis. Ob idipſum autē & vos gaudete: & cōgratulamini mihi. C

Act. 16. a Spero autē in domino IESV, Timótheum me cito miſſurū ad vos: vt & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt: Neminē enim habeo vnanimē, qui ſyncera affectione pro vobis ſolicitus ſit. Omnes enim quæ ſua ipſorū ſunt quærunt: non quę IESV CHRISTI. Experimentū autē eius cognoſcitis, ꝙ ſicut patri filius mecū ſeruiuit in euangelio. Hunc igitur ſpero me miſſurū ad vos: mox vt videro, quę circa me ſunt. Cōfido autem in domino, ꝙ & ipſe veniā cito.

Neceſſariū

D Neceſſarium autem exiſtimaui, Epa- phroditum fratrem & cooperatorem & cōmilitonem meū, veſtrum autē apoſtolum & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos, quoniā quidem omnes vos deſiderabat: & mœſtus erat, propterea ꝙ audieratis illū infirmatū. Nam & infirmatus eſt vſq; ad mortē: ſed deus miſertus eſt eius. non ſolum autem eius: verūetiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberē. Feſtinātius ergo miſi illū: vt viſo eo, iterum gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim. Excipite itaq; illum cum omni gaudio in domino: & eiuſmodi cum honore habetote, quoniam propter opus CHRISTI, vſq; ad mortē acceſſit: tradens animā ſuam, vt impleret id quod ex vobis deerat erga meū obſequium.

CAPVT III.

A QVod ſupereſt fratres mei, gaudete in domino. Eadē vobis ſcribere, mihi quidē non pigrum: vobis autem

tutū. videte canes, videte malos ope-
rarios, videte cōciſionem. Nos enim
ſumus circunciſio, qui ſpiritu ſerui-
mus deo: & gloriamur in CHRI-
STO IESV, & non in carne fiduciā
habentes, quāquā & ego habeam cō-
fidentiam in carne. Si quis alius vide B
tur confidere in carne: ego magis, cir-
cunciſus octauo die ex genere Iſrael,
Act. 13. b de tribu Beniamin, Hebræus ex He-
bræis, ſecundum legem phariſæus, ſe
cundum æmulationem perſequēs ec
cleſiam dei, ſecundum iuſtitiam quæ
in lege eſt conuerſatus ſine querela.
Sed quæ mihi fuerunt lucra: hæc arbi
tratus ſum propter CHRISTVM
detrimenta. Verūtamen exiſtimo om
nia detrimentum eſſe propter eminē
tem ſciētiam IESV CHRISTI do
mini mei: propter quem omnia detri
mentum feci, & arbitror ſtercora eſſe,
vt CHRISTVM lucrifaciam, & in- A
ueniar in illo non habens meam iuſti
tiam quę ex lege eſt, ſed illam quę ex C
fide eſt CHRISTI, quæ ex deo eſt,

iuſtitiam in fide: ad cognoſcendum il
lum, & virtuté reſurrectionis eius, &
ſocietatem paſſionum illius configu/
ratus morti eius, ſi quo modo occur
ram ad reſurrectioné quæ eſt ex mor
tuis. Non ꝙ iam acceperim, aut iam
perfectus ſim: ſequor auté, ſi quo mo
do comprehendam in quo & cõpre/
henſus ſum à CHRISTO IESV.
Fratres, ego me nondum arbitror cõ
prehendiſſe. Vnum autem: quæ qui/
A dem retro ſunt obliuiſcés, ad ea vero
quæ ſunt à frõte extédens meipſum,
iuxta deſtinatũ perſequor, ad brauiũ
ſupernæ vocationis dei in CHRI/
STO IESV. Quicunq; ergo perfecti
ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid ali/
ter ſapitis, & hoc vobis deus reuela/
D bit. Verũtamen ad quod peruenimus,
vt idem ſapiamus: in eadé permanea
mus regula. Imitatores mei eſtote
fratres: & obſeruate eos qui ita ambu
lant ſicut habetis formam nos. Multi Rom, 16.c
enim ambulãt de quibus ſæpe dicebã
vobis (nũc auté & flens dico) inimici

crucis CHRISTI: quorũ finis interi
tus: quorũ deus, vẽter eſt: & gloria in
confuſione ipſorũ, qui terrena ſapiũt.
Noſtra enim cõuerſatio in cœlis eſt:
vnde etiam ſaluatorem expectamus
dominum IESVM CHRISTVM
qui reformabit corp⁹ humilitatis no
ſtrę configuratũ corpori claritatis ſuę
ſecundum operationem virtutis ſuæ
qua etiã poſſit ſubijcere ſibi omnia.

CAPVT IIII.

Itaqʒ fratres mei dilecti & A
deſiderati, gaudiũ meum
& corona mea: ſic ſtate in
domino chariſſimi. Euodiã
rogo & Syntychẽ deprecor, idipſum
ſapere in domino. Etiã rogo & te ger
mane cõpar: adiuua illas quę mecum
laborauerũt in euangelio cũ Clemen
te, & cęteris adiutoribus meis, quorũ
nomina ſunt in libro vitę. Gaudete in
domino ſemper: iterũ dico gaudete.
Modeſtia veſtra nota ſit omnibus ho
minibus. Dominus ꝓpe eſt. Nihil ſo-
liciti ſitis: ſed in omnibus, oratione &

obſecratione cum gratiarum actione
petitiones veſtræ innoteſcant apud
B deum. Et pax dei quæ exuperat om/
nem ſenſum, cuſtodiet corda veſtra
& intelligentias veſtras in CHRI/
STO IESV. Quod reliquū eſt, fra/
tres, quæcunq; ſunt vera, quęcūq; pu
dica, quæcunq; iuſta, quęcūq; ſancta,
quæcunq; amabilia, quæcunq; bonę
famę, ſi qua virtus, ſi qua laus: hęc co
gitate. Quę & didiciſtis, & accępiſtis,
& audiſtis, & vidiſtis in me: hæc agi/
C te, & deus pacis erit vobiſcū. Gauiſus
ſum autem in domino vehemēter, ꝙ
tandem aliquādo reuiguiſſis pro me
ſentire, ſicut & ſentiębatis. occupati
autem eratis. Non quaſi propter pe/
nuriam dico. ego enim didici, in qui/
bus ſum, ſufficiens eſſe. Scio & humi/
liari: ſcio & abundare, vbiq; & in om
nibus inſtitutus ſum, & ſatiari, & eſu/
rire, & abundare, & penuriam pati.
Omnia poſſum in eo qui me confor/
tat. Verūtamen bene feciſtis cōmuni/
cantes tribulationi meę. Scitis autem

& vos Philippenſes, quòd in princi/
pio euangelij, quando profectus ſum
à Macedonia, nulla mihi eccleſia cõ/
municauit in ratione dati & accepti,
niſi vos ſoli. quia & Theſſalonica, ſe/
mel & iterum in vſum mihi miſiſtis.
Non ꝙ requiram datum: ſed requiro
fructum abundantem in ratione ve/
ſtram. Habeo autẽ omnia: & abundo. D
repletus ſum acceptis ab Epaphrodi/
to quę miſiſtis odorem ſuauitatis, ho
ſtiam acceptam, placẽtem deo. Deus
autem meus impleat omne deſideriũ
veſtrum, ſecundũ diuitias ſuas in glo
ria, in CHRISTO IESV. Deo autẽ
& patri noſtro gloria in ſecula ſeculo
rum amẽ. Salutate omnem ſanctum
in CHRISTO IESV. Salutant vos C
qui mecum ſunt, fratres. Salutãt vos
omnes ſancti: maxime autem qui de
Cæſaris domo ſunt. Gratia domini
noſtri IESV CHRISTI cum om/
nibus vobis. Amen.

Scripta eſt è Roma per Epaphroditũ.

EPISTOLA PAVLI AD COLOSSENSES.

A PAulus Apoſtolus IESV CHRISTI per voluntatem dei & Timótheus frater: ijs qui ſunt Coloſſis ſanctis & fidelibus fratrib⁹ in CHRISTO IESV, gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & dño IESV CHRISTO.

Gratias agimus deo & patri domini noſtri IESV CHRISTI: ſemper pro vobis orantes: audientes fidẽ veſtram in CHRISTO IESV, & dilectionem quã habetis in ſanctos omnes propter ſpem quæ repoſita eſt vobis in cœlis, quã audiſtis in verbo veritatis euangelij, quod ꝑuenit ad vos; ſicut & in vniuerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut & in vobis ex ea die qua audiſtis & cognouiſtis gratiam dei in veritate, ſicut didiciſtis

ab Epaphra chariſſimo conſeruo no/
ſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter B
CHRISTI IESV, qui etiam mani
feſtauit nobis dilectioné veſtram in
ſpiritu. Ideo & nos ex qua die audiui
mus, non ceſſamus pro vobis oran/
tes & poſtulātes vt impleamini agni
tione voluntatis eius in omni ſapien/
tia & intellectu ſpirituali, vt ambule
tis digne domino, per omnia placen
tes, in omni opere bono fructifican/
tes, & creſcentes in ſcientia dei, in om
ni virtute confortati ſecundum potē
tiam glorię eius: in omni patientia &
longanimitate: cum gaudio gratias
agentes patri, qui dignos nos fecit in
partem ſortis ſanctorum in lumine,
qui eripuit nos de poteſtate tenebra/
rum, & tranſtulit in regnum filij dile
ctionis ſuæ, in quo habemus redem/ C
ptionem per ſanguinem ipſius, remiſ
ſionem peccatorū: qui eſt imago dei
inuiſibilis, primogenitus omnis crea
turæ, quoniam in ipſo condita ſunt D
vniuerſa in cœlis & in terra, viſibilia,

& inuiſibilia, ſiue throni, ſiue domi-
nationes, ſiue principatus, ſiue pote-
ſtates, omnia ꝑ ipſum & in ipſo crea-
ta ſunt, & ipſe eſt ante omnia: & om-
nia in ipſo conſtant. & ipſe eſt caput
corporis eccleſiæ, qui eſt principium,
primogenitꝰ ex mortuis: vt ſit in om 1.cor.15.c
nibus ipſe primatum tenens. quia in Apoc.1.b
ipſo complacuit omnem plenitudi-
nem inhabitare: & per eum recõcilia-
re omnia in ipſum, pacificatis per ſan
guinem crucis eius ſiue quę in terris,
ſiue quæ in cœlis ſunt. Et vos cũ eſſe-
tis aliquando alienati & inimici ſen-
ſu, in operibus malis: nunc autem re-
conciliauit in corpore carnis ſuæ per
mortem, vt exhiberet vos ſanctos &
immaculatos & irreprehenſibiles co
ram ipſo: ſi quidem permanetis in fi-
de fundati & ſtabiles, & immobiles
à ſpe euangelij quod audiſtis, quod
prædicatum eſt in vniuerſa creatura
quæ ſub cœlo eſt, cuius factus ſum
D ego Paulus miniſter. Nũc gaudeo in
paſſionibus pro vobis, & adimpleo

ea quę deſunt paſſionũ CHRISTI,
in carne mea pro corpore eius qđ eſt
eccleſia. Cuius factus ſum ego mini-
ſter ſecũdum diſpenſationem dei quę
data eſt mihi in vos vt impleã verbũ
dei, myſterium quod abſconditũ fuit
à ſeculis & generationibus, nunc au-
tem manifeſtatũ eſt ſanctis eius, qui-
bus voluit deus notas facere diuitias
gloriæ, ſacramẽti huius in gentibus,
qui eſt CHRISTVS, in vobis ſpes
gloriæ: quem nos annuntiamus, cor-
ripientes omnem hominem, & docẽ-
tes omnem hominem in omni ſapiẽ-
tia, vt exhibeamus omnẽ hominem
perfectum in CHRISTO IESV.
in quod & laboro, certando ſecundũ
operationẽ eius quæ operatur in me
in virtute.

CAPVT II.

A Volo enim vos ſcire qualem
ſolicitudinem habeam pro
vobis & pro ĳs qui ſunt
Laodiciæ, & quicunq; non
viderunt faciem meã in carne: vt con

ſolentur corda ipſorum, cum fuerint
inſtructi in charitate, & in omnes di-
uitias plenitudinis intellectus in agni
tioné myſterij dei & patris & CHRI
STI, in quo ſunt omnes theſauri ſa-
pientię & ſcientię abſcóditi. Hoc auté
dico: vt nemo vos decipiat in ſubli- probabilitate
mitate ſermonum. Nam etſi corpore
abſens ſum: tamen ſpiritu vobiſcum 1.cor.5.b
ſum, gaudens & videns ordinem ve-
ſtrum, & firmamentum eius quæ in
CHRISTO eſt, fidei veſtrę. Sicut er
B go accępiſtis IESVM CHRI-
STVM dominú: in ipſo ambulate,
radicati & ſuperędificati in ipſo, & có
firmati in fide ſicut & didiciſtis, abun
dantes in illo in gratiarú actione. Vi-
C dete ne quis vos deprędetur per phi
loſophiá & inanem fallaciá: ſecundú
traditioné hominum, ſecúdum ele-
menta múdi, & non ſecundú CHRI
STVM. quia in ipſo inhabitat omnis
plenitudo diuinitatis corporaliter: &
eſtis in illo repleti, qui eſt caput om-
nis principatus & poteſtatis: in quo &

circumciſi eſtis circunciſione non manufacta in expoliatione corporis peccatorũ carnis, in circũciſione CHRISTI, cõſepulti ei in baptiſmo, in quo & ſimul reſurrexiſtis per fidẽ operationis dei: qui ſuſcitauit illum à mortuis. Et vos cum mortui eſſetis in de- C

Ephe. 2. a

lictis & præputio carnis veſtræ, conuiuificauit cum illo: donãs nobis omnia delicta, delẽs quod aduerſus nos erat, chirographum, quod erat cõtrarium nobis per decreta. & ipſum tulit de medio, affigẽs illud cruci: & expolians principatus & poteſtates traduxit confidenter palàm, triumphãs illos in ſemetipſo. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbatorum, quæ ſunt vmbra futurorũ, cor- D

Mat. 24. a

pus autem CHRISTI. Nemo vos præmio fraudet volens, in humilitate & religione angelorum, quæ nõ vidit ambulãs, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ. & non tenens caput ex quo totũ corpus per nexus & coniunctio-

nes ſubminiſtratum & cõſtructũ creſcit in augmẽtum dei. Si mortui eſtis cum CHRISTO ab elementis mũdi: quid tanquam viuentes in mũdo decernimini? Ne tetigeris, neq; guſtaueris, neq; contrectaueris? quæ ſunt omnia in interitum ipſo vſu, ſecundũ præcepta & doctrinas hominũ. quæ ſunt rationem quidẽ habentia ſapientiæ in ſuperſtitione & humilitate, & non ad parcendũ corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

CAPVT III

A Igitur ſi reſurrexiſtis cum CHRISTO: quæ ſurſum ſunt quærite, vbi CHRISTVS eſt in dextera dei ſedens. quæ ſurſum ſunt ſapite: nõ quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis: & vita veſtra eſt abſcondita cum CHRISTO in deo. Cum autem CHRISTVS apparuerit, vita noſtra: tũc & vos apparebitis cum ipſo in gloria. Mortificate ergo membra veſtra quę ſunt ſuper terram: fornicationem: im Ephe.5,a

munditiam, libidinem, concupiſcen/
tiam malam, & auaritiam quæ eſt ſi/
mulacrorũ ſeruitus. propter quæ, ve/
nit ira dei ſuper filios incredulitatis. B
Rom.6.a in quibus & vos ambulaſtis aliquan
Ephe.4.e do, cum viueretis in illis. Nunc autẽ
Heb.12.a deponite & vos omnia. iram, indigna
1.Pet.1.a tionem, malitiam, blaſphemiam, tur/
&.4.a pem ſermonem de ore veſtro. Nolite
mentiri inuicem: poſtquã exuiſtis ve
terem hominem cum actibus ſuis, &
induiſtis nouũ, qui renouatur in agni
tionem ſecũdum imaginem eius qui
creauit illum. vbi non eſt Gentilis & A
Iudæus, circunciſio & præputiũ, bar
barus & Scytha, ſeruus & liber: ſed
omnia & in omnib⁹ CHRISTVS.
Ephe.6.b Induite vos ergo ſicut electi dei, ſan/
cti & dilecti viſcera miſerationũ, be/
nignitatem, humilitatem, modeſtiã,
Ephe.4.g patientiam. ſupportantes inuicem: &
donãtes vobiſmetipſis ſi quis aduer/
ſus aliquem habet querelam. ſicut &
CHRISTVS donauit vobis: ita &
vos: ſuper omnia autem hęc, charita/

tem, quod eſt vinculum perfectionis.
C & pax dei palmam ferat in cordibus tribuat
veſtris, in quã & vocati eſtis in vno
corpore: & grati eſtote. verbũ CHRI
STI habitet in vobis abundanter: in
omni ſapientia docentes & commo-
nentes vos inuicem, pſalmis, hymnis
& canticis ſpiritualibus, in gratia can
tantes in cordibus veſtris domino.
Et quodcunq; facitis in verbo aut in
opere: omnia in nomine domini no- 1.co.10.g
ſtri IESV CHRISTI facite, gratias
agentes deo & patri per ipſum. Vxo-
res, ſubditæ eſtote viris, ſicut opor- Ephe.5.e
tet, in domino. Viri, diligite vxores: 1.Pet.3.a
D & nolite amari eſſe erga illas. Filij,
obedite parentibus per omnia. hoc Ephe.6.a
enim placitũ eſt domino. Patres, no-
lite prouocare filios veſtros: vt non
puſillo animo fiãt. Serui, obedite per
omnia dominis carnalibus: non ad Ephe.6.a
oculum ſeruientes quaſi hominibus Tit.2.c
placentes, ſed in ſimplicitate cordis, 1.Pet.2.c
timentes deum. Quodcunq; facitis,
ex animo operamini ſicut domino &

non hominibus: ſcientes quòd à domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino enim CHRISTO
Sapiē.6.b ſeruitis. Qui autem iniuriam facit: re
Rom.2.b cipiet id quod inique geſſit, & non eſt perſonarum acceptio.

CAPVT IIII.

Ephe.6.b DOmini, quod iuſtum eſt & æquũ, ſeruis præſtate: ſciẽtes q̄ & vos dominum habetis in cœlo. Orationi in A
Ephe.6.b ſtate: vigilãtes in ea in gratiarũ actio
2.theſ.3.a ne. orantes ſimul & pro nobis, vt de⁹ aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendũ myſteriũ CHRISTI (propter quod etiam vinctus ſum) vt manifeſtẽ illud ita vt oportet me loqui.
Ephe.5.c In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt, tempus redimentes. Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, vt ſciatis quomodo oporteat vos vnicuiq; reſpondere. Quæ circa me ſunt omnia vobis nota faciet Tychicus chariſſimus frater, & fidelis miniſter, & conſeruus in domino. quem B

miſi

miſi ad vos ad hoc ipſum, vt cogno
ſcat quę circa vos ſunt, & conſoletur
corda veſtra cum Oneſimo chariſſi-
mo & fideli fratre qui ex vobis eſt.
omnia quæ hic aguntur, nota facient
vobis. Salutat vos Ariſtarchus conca
ptiuus meus, & Marcus cōſobrinus
Barnabæ (de quo accępiſtis mādata,
Si venerit ad vos, ſuſcipite illum) &
C Ieſus qui dicitur Iuſtus: qui ſunt ex
circuncißione. hi ſoli ſunt adiutores
mei in regno dei: qui mihi fuerunt ſo
latio. Salutat vos Epaphras qui ex vo
bis eſt, ſeruus CHRISTI IESV,
ſemper ſolicitus pro vobis in oratio-
nibus, vt ſtetis perfecti & pleni in om
ni voluntate dei. Teſtimonium enim
illi perhibeo quòd habet multum la
borem pro vobis, & pro ijs qui ſunt
Laodiciæ, & qui Hierapoli. Salutat
vos Lucas medicus chariſſimus, &
Demas. Salutate fratres qui ſunt Lao
D diciæ: & Nympham, & quæ in domo 2.Tim.4.c
eius eſt eccleſiam. Et cum lecta fuerit
apud vos epiſtola: facite vt & in Lao

dicenſium eccleſia legatur: & ea quæ ex Laodicia eſt, vt vobis legatur. Et dicite Archippo, Vide miniſterium quod accępiſti in domino, vt illud impleas. Salutatio: mea manu Pauli. Memores eſtote vinculorum meorum. Gratia vobiſcum. AMEN.

Miſſa è Roma per Tychicum, & Oneſimum.

EPISTOLA PAVLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

PAulus & Syluanus & Timothe⁹ eccleſię Theſſalonicéſium in deo patre noſtro & domino IESV CHRISTO, A
gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino IESV CHRISTO. Gratias agimus deo ſemper pro omnibus vobis: memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine inter-

B miſſione, memores operis fidei ve-
ſtræ & laboris, charitatis, & ſuſtinen
A tię ſpei domini noſtri IESV CHRI
STI ante deum & patrem noſtrum,
ſcientes fratres dilecti à deo, electio-
nem veſtrā: quia euangelium noſtrū
non fuit ad vos in ſermone tantum,
ſed & in virtute, & in ſpiritu ſancto,
& in certitudine multa, ſicut ſcitis
quales fuerimus in vobis ꝓpter vos.
C Et vos imitatores noſtri facti eſtis, &
dñi: excipiētes verbū in tribulatione
multa cū gaudio ſpiritus ſancti. ita vt
facti ſitis forma omnibus credentibus
in Macedonia & in Achaia. A vobis
enī diffamatus eſt ſermo dñi: non ſo-
lum in Macedonia & in Achaia: ſed &
in omni loco fides veſtra quæ eſt ad
deū, profecta eſt, ita vt nō ſit nobis ne
ceſſe quicquā loqui. Ipſi enim de no-
bis annuntiant, qualē introitū habue
D rimus ad vos: & quomodo conuer-
ſi eſtis ad deū à ſimulacris ſeruire deo
viuo & vero, & expectare filium eius
de cœlis (quē ſuſcitauit ex mortuis)

IESVM qui eripit nos ab ira ventura.

CAPVT II.

NAm & ipſi ſcitis fratres in/ A
troitum noſtrũ ad vos ꝙ
nõ inanis fuit: ſed antè paſ
ſi & contumelijs affecti (ſi
cut ſcitis) in Philippis, fiduciã habui/
mus in deo noſtro loqui ad vos euã/
gelium dei in multa ſolicitudine. Ex/
hortatio enim noſtra non de errore,
neq; de immũditia, neq; in dolo: ſed
ſicut probati ſumus à deo vt credere/ C
tur nobis euangelium, ita loquimur:
non quaſi hominibus placentes, ſed
deo qui probat corda noſtra. Neque
enim aliquando fuimus in ſermone
adulationis, ſicut ſcitis: neq; in occa/
ſione auaritię, deus teſtis eſt: nec quę/
rentes ab hominibus gloriam, neq; à
vobis, neque ab alijs: cum poſſemus
oneri eſſe, vt CHRISTI apoſtoli: B
ſed facti ſumus paruuli in medio ve/
ſtri, tanq; ſi nutrix foueat filios ſuos.
Ita deſiderantes vos cupide, voleba
mus tradere vobis non ſolum euan/

gelium dei, ſed etiã animas noſtras:
quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.
Memores enim eſtis fratres laboris
noſtri & fatigationis. nocte enĩ & die Act. 20.g
operantes, ne quem veſtrum graua- 1.cor.4.c
remus: prædicauimus in vobis euan 2.theſ.3.b
gelium dei. Vos teſtes eſtis & deus, q̃
ſancte & iuſte & ſine querela vobis
qui credidiſtis, affuimus: ſicut ſcitis
qualiter vnũquẽq; veſtrum (ſicut pa-
ter filios ſuos) deprecantes vos & cõ
C ſolantes, teſtificati ſumus vt ambu-
laretis digne deo, qui vocauit vos in
ſuum regnũ & gloriam. Ideo & nos
gratias agimus deo ſine intermiſſio-
ne: quoniam cum acciperetis à nobis
verbum auditus dei, accepiſtis illud
non vt verbum hominum, ſed (ſicut
eſt vere) verbum dei, qui operatur in
vobis qui creditis. Vos enim imitato
res facti eſtis fratres, eccleſiarum dei
quæ ſunt in Iudæa, in CHRISTO
IESV: quia eadem paſſi eſtis & vos
à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à
Iudæis, qui & dominum occiderunt

IESVM, & proprios prophetas, &
nos perſecuti ſunt, & deo non placẽt:
& omnibus hominibus aduerſantur,
prohibẽtes nos gentibus loqui vt ſal-
ui fiant, vt impleant peccata ſua ſem- D
per. peruẽnit autẽ ira ſuper illos vſq;
in finem. Nos autem fratres deſolati
à vobis ad tempus horæ, aſpectu, nõ
corde: abundantius feſtinauimus fa-
ciem veſtram videre cum multo deſi
derio. quoniam voluimus venire ad
vos, ego quidem Paulus, & ſemel &
iterũ: ſed impediuit nos ſatanas. Quę
eſt enim noſtra ſpes, aut gaudiũ, aut
corona glorię? Nónne & vos ante do-
minum noſtrum IESVM CHRI-
STVM in aduentu eius? vos enĩ eſtis
gloria noſtra & gaudium.

CAPVT III.

PRopter quod cũ non ferre A
mus amplius, placuit no-
bis remanere Athenis, ſo-
Act.16.a lis. & miſimus Timótheũ
fratrem noſtrum & miniſtrum dei &
adiutorem operis noſtri in euangelio

CHRISTI, ad confirmandos vos & exhortados pro fide veſtra: vt nemo moueatur in tribulationib⁹ iſtis. ipſi enim ſcitis quòd in hoc poſiti ſumus. Nam & cum apud vos eſſemus, præ dicebamus vobis paſſuros nos tribu lationes, ſicut & factum eſt & ſcitis. Propterea & ego amplius non ſuſti-nens, miſi ad cognoſcendam fidē ve-ſtrā, ne forte tentauerit vos is qui ten tat: & inanis fiat labor noſter. Nūc au tem veniente Timótheo ad nos à vo bis, & annūtiante nobis fidem & cha ritatem veſtram, & quòd memoriam noſtri habetis bonam ſemper, deſide rantes nos videre, ſicut nos quoque
C vos: ideo conſolati ſumus fratres in vobis in omni neceſſitate & tribula-tione noſtra per fidem veſtram. quo-niam nūc viuimus: ſi vos ſtatis in do mino. Quā enim gratiarum actionē poſſumus deo retribuere pro vobis in omni gaudio quo gaudemus pro-pter vos ante deum noſtrum, nocte ac die abundantius orantes vt videa-

mus faciem veſtram,& compleamus ea quæ deſunt fidei veſtræ? Ipſe autẽ deus & pater noſter & dominus IESVS CHRISTVS dirigat viam noſtram ad vos. Vos autẽ dominus multiplicet,& abundare faciat,charitatem veſtram in inuicem & in omnes: quẽadmodũ & nos in vos ad confirmanda corda veſtra ſine querela,in ſanctitate ante deũ & patrem noſtrum, in aduẽtu domini noſtri IESV CHRISTI cum omnibus ſanctis eius. D

CAPVT IIII.

Quod ſupereſt ergo fratres, rogamus vos & obſecramus in domino IESV: quẽadmodum accepiſtis à nobis quomodo oporteat vos ambulare & placere deo, vt abundetis magis. Scitis enim quæ præcepta dederimus vobis per dominũ IESVM. A

Ro.12,c Hæc eſt enim voluntas dei, ſanctificatio veſtra: vt abſtineatis vos à fornicatione. vt ſciat vnuſquiſqȝ veſtrũ, vas ſuũ poſſidere in ſanctificatione & ho-

Ephe.5.d

nore: nō in paſſione deſiderij, ſicut &
gentes quæ ignorant deum. ne quis
B ſupergrediatur & circūueniat in ne-
gotio fratrem ſuum: quoniā vindex
eſt dominus de his omnibus, ſicut &
prędiximus vobis, & teſtificati ſum⁹.
non enim vocauit nos deus in immū-
ditiam: ſed in ſanctificationem. Itaq;
qui ſpernit, nō hominem ſpernit ſed
deum, qui dedit ſpiritum ſuum ſan-
ctum in vos. De charitate autem fra-
ternitatis, non neceſſe habemus ſcri-
C bere vobis. ipſi enim vos à deo didi- Ioan. 13. d
ciſtis, vt diligatis inuicem. Etenim il- & 15. b
lud facitis in omnes fratres in vniuer- 1. Ioā. 2. b
ſa Macedonia. Rogamus autē vos fra- & 4. d
tres vt abundetis magis: & operā de-
A tis vt quieti ſitis, & vt veſtrum nego-
tium agatis, & operemini manibus
veſtris, ſicut pręcępimus vobis. & vt
honeſte ambuletis ad eos qui foris
ſunt: & nullius aliquid deſideretis.
Nolumus autē vos ignorare fratres
de dormientibus: vt non cōtriſtemi-
ni, ſicut & cęteri qui ſpē non habēt. Si

enim credimus quòd IESVS mor- D
tuus eſt & reſurrexit: ita & deus eos
qui dormierunt per IESVM, addu-
cet cum eo. Hoc enim vobis dicimus
in verbo domini, quòd nos qui viui-
1.co.15.d mus, qui reſidui ſumus in aduentum
domini, non præueniemus eos qui
dormierũt. Quoniam ipſe dominus
in iuſſu & in voce archangeli & in
tuba dei deſcendet de cœlo: & mor-
tui qui in CHRISTO ſunt, reſurgẽt
primũ. Deinde nos qui viuimus, qui
relinquimur: ſimul rapiemur cũ illis C
in nubibus obuiã domino in aera, &
ſic ſemper cũ domino erimus. Itaq;
conſolamini inuicẽ in verbis iſtis.

CAPVT V.

DE temporibus autẽ & mo- A
mentis fratres, non indigẽ
tis vt ſcribamus vobis. Ip
ſi enim diligenter ſcitis ꝙ
dies domini, ſicut fur in nocte, ita ve-
2.Pet.3.c niet. Cum enim dixerint, pax & ſecu-
Apoc.3.a ritas: tunc repentinus eis ſuperueniet
&.16.c interitus, ſicut dolor in vtero haben-

ti,& non effugient. Vos autē fratres, non eſtis in tenebris : vt vos dies illa tanq̃ fur comprehendat. omnes vos: filij lucis eſtis,& filij dei. nō ſumus no dici
B ctis neq; tenebrarū. Igit̃ non dormiamus ſicut & cæteri : ſed vigilemus & ſobrij ſimus. Qui enī dormiūt: nocte dormiūt.& qui ebrij ſunt: nocte ebrij ſunt. Nos autē qui diei ſumus, ſobrij ſumus. induti loricam fidei & charitatis,& galeā, ſpem ſalutis. quoniā non Eſa.59.c
poſuit nos deus in irā: ſed in acquiſitionē ſalutis per dominū noſtrū IESVM CHRISTVM, qui mortuus Ephe.6.c
eſt pro nobis, vt ſiue vigilemus ſiue dormiamus, ſimul cū illo viuamus.
C Propter quod conſolamini inuicē: & ędificate alterutrū, ſicut & facitis. Rogamus autē vos fratres, vt noueritis eos qui laborant inter vos, & pręſunt vobis in dño, & monēt vos: vt habeatis illos abūdantius in charitate, ꝓpter opus illorū. pacem habete cū eis. Rogamus autē vos fratres, corripite inquietos, conſolamini puſillanimes,

puer.17.c ſubleuate infirmos, patiẽtes eſtote er
Ro.12.d ga omnes. Videte ne quis malum pro D
1.Pet.3.b malo alicui reddat: ſed ſemper quod
bonũ eſt ſectamini in vos inuicẽ & in
Ecci.18.c omnes. Semper gaudete. Sine inter-
Luc.18.a miſſione orate. In omnibus gratias
agite. hæc eſt enim voluntas dei in
CHRISTO IESV in omnibus vo
bis. Spiritũ nolite extinguere. Prophe
tias nolite ſpernere. Omnia probate.
quod bonũ eſt, tenete. Ab omni ſpecie
mala abſtinete. Ipſe autẽ deus pacis
ſanctificet vos per omnia: vt integer
ſpiritus veſter & anima & corpus ſine
1.Cor.1.b querela, in aduentu dñi noſtri IESV
CHRISTI conſeruetur. Fidelis eſt
qui vocauit vos: qui etiam faciet. Fra
tres, orate pro nobis. Salutate fratres
omnes in oſculo ſancto. Adiuro vos
per dominũ, vt legatur epiſtola hæc
omnibus ſanctis fratribus. Gratia do
mini noſtri IESV CHRISTI vo-
biſcum. AMEN.

Ad Theſſalonicenſes prima
ſcripta fuit ex Athenis.

EPISTOLA PAV-
LI AD THESSALONICEN
SES SECVNDA.

A PAulus & Syluanus
& Timótheus eccle
C ſię Theſſalonicenſiū
in deo patre noſtro
& domino IESV
CHRISTO gratia
vobis & pax à deo patre noſtro, &
domino IESV CHRISTO.
Gratias agere debemus ſemper deo
pro vobis fratres, ita vt dignum eſt,
quoniam ſupercreſcit fides veſtra, &
abundat charitas vniuſcuiuſq; veſtrū
in vos inuicem: ita vt & noſipſi in vo
bis gloriemur in eccleſijs dei, pro pa-
tientia veſtra, & fide in omnibus per-
ſecutionibus veſtris & tribulationi-
bus, quas ſuſtinetis in exēplum iuſti
iudicij dei vt digni habeamini regno
dei, pro quo & patimini. ſi quidē iu-
ſtum eſt apud deum retribuere tribu-

lationem ijs qui vos tribulant: & vō
bis qui tribulamini requiem nobiſcū
in reuelatione domini IESV de cœ-
lo cum angelis virtutis eius in flāma
ignis dantis vindictā ijs qui nō noue
runt deū, & qui non obediunt euan- A
gelio domini noſtri IESV CHRI-
STI. qui pœnā dabunt interitū æter D
num à facie domini & à gloria virtu-
tis eius: cum venerit glorificari in ſan
ctis ſuis & admirabilis fieri in omni-
bus qui crediderūt, quia creditum eſt
teſtimonium noſtrū ſuper vos in die
illo. in quod etiā oramus ſemper pro
vobis, vt dignetur vos vocatione ſua
deus noſter, & impleat omnē volun-
tatem bonitatis, & opus fidei in vir-
tute, vt glorificetur nomē domini no
ſtri IESV CHRISTI in vobis, &
vos in illo, ſecundum gratiam dei no
ſtri, & domini IESV CHRISTI.

CAPVT II.

ROgamus autē vos fratres A
per aduentum domini no
ſtri IESV CHRISTI, &

noſtram cõgregationem in ipſum: vt
non cito moueamini à veſtro ſenſu,
neq; terreamini, neq; per ſpiritũ, neq;
per ſermonẽ, neq; per epiſtolam tan/
quã per nos miſſam, quaſi inſtet dies
CHRISTI. Ne quis vos ſeducat vl/ Ephe.5.d
lo modo. quoniam niſi venerit diſceſ
ſio primũ, & reuelatus fuerit homo
B peccati, filius perditionis, qui aduer/
ſatur & extollitur ſupra omne quod
dicitur deus, aut quod colitur, ita vt
in templo dei ſedeat oſtendens ſe ꝙ
ſit deus. Non meminiſtis quòd cum
adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam
vobis? Et nunc quid detineat ſcitis: vt
reueletur ille in ſuo tẽpore. Nam my
ſterium iam operatur iniquitatis: tan
tum qui tenet, nunc teneat, donec de
C medio fiat. Et tunc reuelabitur ille ini Eſa.11.a
quus: quem dominus interficiet ſpi/
ritu oris ſui. & deſtruet illuſtratione
aduentus ſui, eum, cuius eſt aduen/
tus ſecundum operationem ſatanæ:
in omni virtute, & ſignis, & prodi/
gijs mẽdacibus, & in omni ſeductio/

ne iniquitatis in ĳs qui pereunt, eo ꝙ
charitatem veritatis non recęperunt,
vt ſalui fierent. Et ideo mittet illis de⁹
operationem erroris: vt credant men
dacio, vt iudicentur omnes qui non
crediderunt veritati, ſed conſenſerūt
iniquitati. Nos autem debemus gra- D
tias agere deo ſemper pro vobis fra-
tres dilecti à domino, quod elegerit
vos deus ab initio in ſalutem, in ſan-
ctificatione ſpiritus, & in fide verita-
tis. Ad quod & vocauit vos per euan
gelium noſtrum in acquiſitionē glo
riæ domini noſtri IESV CHRI-
STI. Itaq; fratres ſtate: & tenete tra
ditiones quas didiciſtis, ſiue per ſer-
monem, ſiue per epiſtolam noſtram.
Ipſe autem dominus noſter IESVS
CHRISTVS & deus & pater no- E
ſter qui dilexit nos, & dedit conſola-
tionem æternam, & ſpem bonam in
gratia: exhorteť corda veſtra, & cōfir
met in omni ſermone bono & opere.
Caput

CAPVT III.

A QVod ſupereſt fratres, orate ꝓ nobis, vt ſermo CHRISTI currat & glorificetur, ſicut & apud vos: & vt liberemur ab importunis & malis hominibus. nõ enim omnium eſt fides. Fidelis autem dominus eſt, qui confirmabit vos & cuſtodiet à malo. Cõfidimus autem de vobis in domino, ꝙ quęcunqȝ præcipimus vobis & facitis & facietis. Dominus autem dirigat corda veſtra in charitatem dei & Ephe.6.c Coloſ.4.a

B patientiam CHRISTI. Denuntiamus autem vobis fratres in nomine domini noſtri IESV CHRISTI, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non ſecũdum traditionem quam accęperunt à nobis. Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniã non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem accępimus ab aliquo, ſed in labore & fatigatione nocte & die operantes, ne quem veſtrũ grauaremus. Act.20.g 1.cor.4.c 2.theſ.2.b

Non quaſi nõ habuerimus poteſtatẽ:
ſed vt noſmetipſos formam daremus
vobis ad imitandũ nos. Nam & cum
eſſemus apud vos, hoc denuntiaba-
mus vobis. Quòd ſi quis nõ vult ope
rari, nec manducet. Audiuimus enim
inter vos quoſdã ambulantes inquie
te, nihil operãtes, ſed curioſe agentes.
Iis autẽ qui eiuſmodi ſunt denuntia-
mus & obſecram⁹ in domino IESV
CHRISTO, vt cũ ſilentio operãtes,
ſuum ipſorũ panem manducent. Vos
autẽ fratres, nolite deficere benefaciẽ
Galat. 6. c tes. Quòd ſi quis nõ obedit verbo no D
ſtro per epiſtolã, hunc notate: & ne cõ
miſceamini cũ illo, vt cõfundatur: &
nolite quaſi inimicũ exiſtimare, ſed
corripite vt fratrẽ. Ipſe autẽ deus pa-
cis det vobis pacẽ ſemper in omni lo
co. Dominus ſit cũ omnibus vobis.
Salutatio mea manu Pauli: quod eſt
ſignũ in omni epiſtola. ita ſcribo. Gra
tia dñi noſtri IESV CHRISTI cũ
omnibus vobis. Amen.

Miſſa fuit ex Athenis.

EPISTOLA PAVLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

A PAulus apoſtolus IESV CHRISTI, ſecundum imperiũ dei ſaluatoris noſtri, & dñi IESV CHRISTI ſpei noſtræ: Timótheo dilecto filio in fide, gratia & miſericordia & pax à deo patre & CHRISTO IESV, dño noſtro. Act.16.a

Sicut rogaui te vt remaneres Epheſi cum irem in Macedoniam, vt denũtiares quibuſdam ne aliter docerent, neq; intenderent fabulis & genealogijs interminatis: quę quęſtiones pręſtant magis quàm ędificationem dei: quę eſt in fide. Finis autem præcępti, eſt charitas de corde puro & cõſcien-
B tia bona & fide non ficta, A quibus quidã aberrantes, conuerſi ſunt in vaniloquium: volentes eſſe legis docto

res, non intelligentes neque quæ lo-
quuntur neque de quibus affirmant.
Roma.7.c Scimus autem ꝙ bona eſt lex, ſi quis
ea legitime vtatur: ſciens hoc, ꝙ lex
iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis & nõ
ſubditis, impijs & peccatoribus, ſce- A
leratis & contaminatis, patricidis, &
matricidis, homicidis, fornicarijs, ma
ſculorum concubitoribus, plagiarijs,
mendacibus, & periuris, & ſi quid
aliud ſanæ doctrinę aduerſatur, ſecũ-
dum euangeliũ glorię beati dei, quod
creditum eſt mihi. Gratias ago ei qui
me cõformauit CHRISTO IESV
domino noſtro, quia fidelem me exi
ſtimauit, ponẽs in miniſterio qui pri⁹ B
blaſphemus fui & perſecutor & con-
tumelioſus, ſed & miſericordiam cõ-
ſecutus ſum, quia ignorans feci in in-
credulitate. Superabundauit autẽ gra
tia domini noſtri cũ fide & dilectio-
ne, quæ eſt in CHRISTO IESV.
Fidelis ſermo & omni acceptione di
gnus: quòd CHRISTVS IESVS
venit in mundum peccatores ſaluos

D facere, quorum primus ego ſum. Sed Mat.9.b
ideo miſericordiam conſecutus ſum Mar.2.c
vt in me primo oſtenderet CHRI-
STVS IESVS omnem patiētiam,
ad informationem eorum qui credi-
turi ſunt illi in vitam ęternam. Regi
autem ſeculorum immortali, inuiſi-
bili, ſoli ſapienti deo honor & gloria
in ſecula ſeculorum. Amen. Hoc præ-
cęptum cōmendo tibi fili Timothee,
ſecundum præcedentes in te prophe-
tias: vt milites in illis bonam militiā,
E habens fidem, & bonā conſcientiam:
quā quidam repellentes, circa fidem
naufragium fecerūt. ex quibus eſt Hy
menæus & Alexāder: quos tradidi ſa
tanæ, vt diſcant non blaſphemare.

CAPVT II.

A Dhortor igitur primū om-
niū fieri obſecrationes, ora-
tiones, poſtulationes, gra-
C tiarum actiones pro omni-
bus hominibus, pro regibus, & om-
nib⁹ qui in ſublimitate cōſtituti ſunt:
vt quietam & trāquillam vitam aga-

mus in omni pietate & honeſtate. hoc B
enim bonum eſt & acceptum coram
ſaluatore noſtro deo: qui omnes ho-
mines vult ſaluos fieri, & ad agnitio-
nem veritatis venire. Vnus enī deus,
vnus & mediator dei & hominū, ho-
mo CHRISTVS IESVS: qui de-
dit redemptioné ſemetipſum pro om
2.Tim.1.c nibus, teſtimonium temporibus ſuis.
in quod poſitus ſum ego prædicator
& apoſtolus (Veritaté dico in CHRI
STO non mentior) doctor gentium
in fide & veritate. Volo ergo viros C
orare in omni loco: leuātes puras ma
nus, ſine ira & diſceptatione. Simili-
modeſto ter & mulieres in habitu ornato: cum
1.Pet.3.a verecūdia & ſobrietate ornare ſe, non
in tortis crinibus, aut auro aut marga
ritis, vel veſte pretioſa: ſed quod de-
profiti:ntes cet mulieres promittentes pietatem
per opera bona. Mulier in ſilentio di-
1.cor.14.f ſcat, cum omni ſubiectione. Docere D
autem, mulieri non permitto, neque
Geñ.1.d dominari in virum, ſed eſſe in ſilen-
Geñ.3.b tio. Adam enim, primus formatus eſt:

deinde Eua. & Adam nõ eſt ſeductus, mulier autem ſeducta, in præuarica/tione fuit. Saluabitur autem per filio/rum generationem: ſi permãſerint in fide & dilectione & ſanctificatione cũ ſobrietate.

CAPVT III.

A FIdelis ſermo. Si quis epiſco patũ deſiderat: bonũ opus deſiderat. Oportet igit̃ epi/ſcopum irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum, vigilãtem, ſobrium, modeſtum, ornatum, hoſpi talem, doctorem: non vinolentum, non percuſſorem, nõ turpi lucro de/ditum: ſed mitẽ, non litigioſum, non auarum: ſed ſuæ domui bene prępo/ſitum, filios habentẽ ſubditos cũ om/ B ni reuerentia. Si quis autẽ domui ſuæ præeſſe neſcit: quomodo eccleſiæ dei diligentiã habebit? Non neophytum: ne in ſuperbiã elatus in iudicium in/cidat diaboli. Oportet autẽ illum & teſtimoniũ habere bonum ab ijs qui foris ſunt: vt non in opprobrium inci

Tit. 1. b

modeſtũ

dat & in laqueum diaboli. Diaconos
ſimiliter compoſitos, non bilingues,
non multo vino deditos, non turpe
lucrũ ſectantes: habentes myſteriũ fi-
dei in cõſcientia pura. Et hi quidẽ pro
bentur primum: & deinde miniſtrẽt,
ſic vt nullum crimen habentes. Mu- C
lieres ſimiliter pudicas, non detrahẽ-
tes, ſobrias, fideles in omnibus. Diaco
ni ſint vnius vxoris viri: qui filijs ſuis
bene præſint, & ſuis domibus. Qui
enim bene miniſtrauerint: gradũ bo-
num ſibi acquirunt, & multam fidu-
ciam in fide quæ eſt in CHRISTO
IESV. Hęc tibi ſcribo, ſperans me ad
te venire cito. ſi autem tardauero: vt D
ſcias quomodo oporteat te in domo
dei conuerſari, quæ eſt eccleſia dei vi-
ui, columna & firmamentum verita-
tis. Et manifeſte magnum eſt pietatis
ſacramentum. Deus manifeſtatus eſt
in carne, iuſtificatus eſt in ſpiritu, ap-
paruit angelis, prædicatus eſt genti-
bus, creditus eſt in mũdo, aſſumptus
eſt in gloria.

CAPVT IIII.

A SPiritus autem manifeſte di ſcit quòd in nouiſſimis tē poribus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiriti bus erroris & doctrinis dæmoniorū, in hypocriſi loquentium mēdacium, & cauteriatam habentium ſuam con ſcientiam, prohibentiū nubere, abſti nere à cibis quos deus creauit ad per cipiēdum cum gratiarum actione fi delibus & ijs qui cognouerunt verita

2.Tim.3.a
2.Pet.3.a
Iudæ.1.f

B tem: quod omnis creatura dei bona eſt, & nihil reijciendū quod cum gratia rum actione percipitur. ſanctificatur enim per verbum dei & orationem. Hæc proponens fratribus: bonus eris miniſter CHRISTI IESV, enutri tus verbis fidei & bonę doctrinę quā aſſecutus es. Ineptas autem & aniles fabulas deuita. exerce autem teipſum

2.tim.2.d
Tit.3.c

C ad pietatem. Nam corporalis exerci tatio, ad modicū vtilis eſt. pietas au tem, ad omnia vtilis eſt: promiſſiones habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ.

Fidelis ſermo,& omni acceptione di A
gnus. In hoc eni & laboramus & ma
ledicimur,quia ſperamus in deum vi
uum qui eſt ſaluator omniū hominū,
maxime fideliū. Pręcipe hęc & doce.
Nemo iuuentutem tuam cōtemnat,
ſed exéplum eſto fidelium in verbo,
in conuerſatione,in charitate,in fide,
in caſtitate. Dum venio,attēde lectio- D
ni,exhortationi,doctrinæ. Noli negli
gere gratiā quæ in te eſt:quæ data eſt
tibi per prophetiam, cum impoſitio-
ne manuum preſbyteri Hæc medi-
tare,in his eſto:vt profectus tuus ma
nifeſtus ſit in omnibus. Attende tibi
& doctrinę:inſta in illis. Hoc enim fa
ciens: & teipſum ſaluum facies, & eos
qui te audiunt.

CAPVT V.

SEnioré ne increpaueris:ſed A
exhortare vt patrem.iuue
nes:vt fratres.anus:vt ma
tres.iuuenculas:vt ſorores
in omni caſtitate. Viduas honora,quę
verè viduæ ſunt. Si qua autem vidua

filios aut nepotes habet: diſcāt primū
domum ſuam regere, & mutuam vi-
cem reddere parētibus. hoc enim bo-
num & accęptū eſt corā deo. Qui au-
tem verè vidua eſt & deſolata: ſperat
in deum, & inſtat obſecrationibus &
orationibus nocte & die. Nam quę in
delitijs eſt: viuens mortua eſt. Et hoc
præcipe: vt irreprehenſibiles ſint. Si
qua autem ſuorū & maxime domeſti
corū curam nō habet: fidē negauit, &
B eſt infideli deterior. Vidua deligat nō
minus ſexaginta annorum quę fuerit
vnius viri vxor, in operibus bonis te
ſtimonium habēs, ſi filios educauit, ſi
C hoſpitio recępit, ſi ſanctorū pedes la
uit, ſi tribulationē patientibus ſubmi
niſtrauit, ſi omne opus bonum ſubſe
cuta eſt. Iuniores autē viduas deuita.
Cū enim luxuriatę fuerint in CHRI
STVM, nubere volunt: habentes dā-
nationē, quia primā fidem irritā fece
runt: ſimul autē & ocioſæ diſcunt cir
cuire domos: nec ſolum ocioſę, ſed &
verboſę, & curioſę, loquētes quę non

oportet. Volo ergo iuniores nubere, C
filios procreare, matreſfamiliâs eſſe:
nullam occaſionem dare aduerſario
maledicti gratia. Iam enim quædam
cõuerſæ ſunt poſt ſatanam. Si quis fi/
delis, aut ſi qua fidelis habet viduas,
ſubminiſtret illis, & non grauetur ec/
cleſia: vt ĩis quę vere viduæ ſunt, ſuffi
ciat. Qui bene præſunt preſbyteri: du
plici honore digni habeãtur: maxime
qui laborant in verbo & doctrina. Di
Deu.25.a cit enim ſcriptura, nõ alligabis os bo/
1.cor.9.a ui trituranti. Et, dignus eſt operarius
Mat.10.b mercede ſua. Aduerſus preſbyterum
Luc.10.b accuſationem noli recipere: niſi ſub
duobus aut tribus teſtibus. Peccãtes, D
coram omnibus argue: vt & cæteri ti
morem habeant. Teſtor coram deo &
domino IESV CHRISTO & ele/
ctis angelis, vt hęc cuſtodias: ſine pręiudicio nihil faciens, in alteram partẽ
declinãdo. Manus cito nemini impo
ſueris, neq; communicaueris peccatis
alienis. Teipſu m caſtum cuſtodi. No/
li adhuc aquã bibere, ſed modico vi/

no vtere propter ſtomachū tuum, & frequentes tuas infirmitates. Quorū/dam hominū peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quoſdā autem & ſubſequūtur. Similiter & facta bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

CAPVT VI.

A Q Vicunq; ſunt ſub iugo ſer/ui, dominos ſuos omni honore dignos arbitrētur: ne nomē dei & doctrina blaſphemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fra/tres ſunt, ſed magis ſeruiāt, quia fide/les ſunt & dilecti, qui beneficij participes ſunt. Hæc doce & exhortare. Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonib⁹ domini noſtri IESV CHRISTI, & ei quæ ſecundū pietatem eſt, doctrinæ: ſuperbus eſt, nihil ſci/ens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborū, ex quibus oriuntur

B inuidiæ, cōtentiones, blaſphemiæ, ſu/ſpiciones malæ, cōflictationes homi/

et malæ diſputationes

num mente corruptorũ, & qui verita
te priuati ſunt, exiſtimantiũ quæſtum
eſſe pietatẽ: abſtine à talibus. Eſt autẽ
quæſtus magnus: pietas cũ ſufficiẽtia.
Iob.1.d Nihil enĩ intulimus in mundũ: haud
Eccli.5.c dubiũ ꝙ nec auferre quid poſſumus.
Habentes autẽ alimenta & quibus te
gamur: his contenti ſimus. Nam qui
volunt diuites fieri: incidunt in tenta A
tionem & in laqueũ, & deſideria mul
ta inutilia, & nociua, quæ mergũt ho
mines in interitũ & perditionem. Ra C
dix enim omnium malorũ eſt auari-
tia. quã quidam appetentes errauerũt
à fide, & inſeruerũt ſe doloribus mul
tis. Tu autẽ ô homo dei, hæc fuge ſe-
ctare vero iuſtitiam, pietatem, fidem,
charitatem, patientiã, manſuetudinẽ.
Certa bonũ certamen fidei: apprehen
de vitam æternam, in quã vocatus es
& cõfeſſus bonam cõfeſſionem corã
multis teſtibus. Præcipio tibi coram
deo qui viuificat omnia, & CHRI-
STO IESV qui teſtatus eſt ſub Pon
tio Pilato bonam confeſſionẽ: vt ſer-

ues mandatũ ſine macula, irreprehen
ſibilis vſq; in aduentũ domini noſtri
IESV CHRISTI, quẽ ſuis tempo/
ribus oſtendet beatus & ſolus potẽs,
rex regum & dominus dominantiũ: Apo.17.b
qui ſolus habet immortalitatẽ, & lu/ &.19.c
cem habitat inacceſſibilẽ, quem nul/
lus hominũ vidit, ſed nec videre po/ Ioan.1.b
teſt. cui honor & imperium ſempiter
D num. Amẽ. Diuitibus huius ſeculi prę 1.Ioã.1.c
cipe non ſublime ſapere, neq; ſperare
in incerto diuitiarũ, ſed in deo viuo
(qui præſtat nobis omnia abunde ad Ioan.1.b
fruendum) bene agere, diuites fieri in
bonis operibus, facile tribuere, cõmu
nicare, theſaurizare ſibi fundamẽtum
bonum in futurũ, vt apprehendat ve
ram vitam. O Timóthee, depoſitũ cu
ſtodi: deuitans prophanas vocum va
nitates, & oppoſitiones falſi nomi/
nis ſcientiæ, quã quidam promitten/ profitentes
tes, circa fidem exciderunt. Gratia te/
cum. AMEN.

Miſſa fuit ex Laodicia.

EPISTOLA PAV-LI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

PAulus Apoſtolus IESV CHRI-
STI per volunta-
tem dei, ſecúdum A
promiſſioné vitæ
quæ eſt in CHRI-
STO IESV Ti-
mótheo chariſſi-
mo filio, gratia & miſericordia, & pax
à deo patre: & CHRISTO IESV
domino noſtro.

Gratias ago deo, cui ſeruio à pro-
genitoribus meis in cõſcientiâ pura,
quòd ſine intermiſſione habeam tui
memoriam in orationibus meis, no-
cte ac die deſiderãs te videre, memor
lachrymarum tuarum, vt gaudio im-
plear recordationem accipiés eius fi- B
dei quæ eſt in te non ficta: quæ & ha-
bitauit primum in auia tua Loïde, &
matre

matre tua Eunice, certus ſum autem, quòd & in te. Propter quam cauſam admoneo te, vt reſuſcites gratiã dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus ſpiritum timoris: ſed virtu- Rom. 8.c
C tis, & dilectionis & ſobrietatis. Noli itaq; erubeſcere teſtimonium domini noſtri neq; me vinctũ eius: ſed collabora euangelio ſecũdum virtutem dei. qui nos liberauit & vocauit vocatione ſancta: non ſecũdum opera noſtra, ſed ſecũdum propoſitum ſuũ & gratiã quæ data eſt nobis in CHRISTO IESV ante tempora ſecularia. Manifeſtata eſt autem nunc per illuminationem ſaluatoris noſtri IESV CHRISTI qui deſtruxit quidem mortem, illuminauit autem vitam & incorruptionem per euangelium: in quod poſitus ſum ego prædicator & apoſtolus & magiſter gentium. Ob quã cauſam etiam hæc patior: ſed nõ confundor. Scio enim cui credidi: & certus ſum quòd potens eſt depoſitũ

Tit. 3.b

meum ſeruare in illum diem. Formã habe ſanorũ verborũ, quę à me audiſti in fide & in dilectione in CHRISTO IESV. Bonum depoſitum cuſtodi per ſpiritum ſanctum, qui habitat in nobis. Scis hoc, ꝙ auerſati ſunt me omnes qui in Aſia ſunt: ex quibus eſt Phygellus & Hermogenes. Det miſericordiam dominus Oneſiphori domui: quia ſæpe me refrigerauit, & catenam meam non erubuit. ſed cum Romam veniſſet: ſolicite me quæſiuit, & inuenit. Det ilii dominus inuenire miſericordiam à deo in illa die. Et quæcũq; Epheſi miniſtrauit mihi: tu melius noſti. D

CAPVT II.

TV ergo fili mi, confortare in gratia quę eſt in CHRISTO IESV: & quę audiſti à me per multos teſtes, hæc commẽda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Labora ſicut bonus miles CHRISTI IESV. Nemo militãs, implicat ſe ne A

gotiis ſecularibus: vt ei placeat cui ſe
probauit. Nam & qui certat in ago-
ne: non coronatur, niſi legitime cer-
B tauerit. Laborantem agricolam opor-
tet primũ de fructibus accipere. Intel
lige quæ dico. dabit enim tibi domi-
nus in omnibus intellectum. Memor
eſto dñm IESVM CHRISTVM
reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Da-
uid, ſecũdum euangelium meum, in
quo laboro vſq; ad vincula, quaſi ma
le operans. ſed verbũ dei non eſt alli-
gatum. Ideo omnia ſuſtineo propter
electos. vt & ipſi ſalutem conſequan-
tur, quæ eſt in CHRISTO IESV,
cum gloria cœleſti. Fidelis ſermo. Nã æterna
ſi cõmortui ſumus: & conuiuemus. ſi
ſuſtinemus: & conregnabimus. ſi ne-
gamus: & ille negabit nos. ſi non cre-
dimus: ille fidelis permanet, negare ſe
C ipſum non poteſt. Hęc cõmone: teſti-
ficans coram domino, non cõtendere
verbis, ad nullam vtilitatem, ad ſub-
uerſionem audientium. Solicite autẽ
cura, teipſum probatũ exhibere deo

operarium inconfuſibilem, recte tra/
ctantem verbum veritatis. Prophana
autẽ vaniloquia deuita. multũ enim
proficiunt ad impietatẽ: & ſermo eo/
rum vt cãcer ſerpit ex quibus eſt Hy
menęus & Philetus: qui à veritate ex
ciderũt, dicentes reſurrectionem eſſe
iam factam, & ſubuertẽrunt quorun/
dam fidem. Sed firmum fundamentũ
dei ſtat, habens ſignaculum hoc, CO
GNOVIT DOMINVS QVI
SVNT SVI. ET DISCEDAT A
AB INIQVITATE OMNIS
QVI INVOCAT NOMEN DO
MINI. In magna autem domo, nõ
ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed
& lignea & fictilia: & quædam quidẽ
in honorem, quædam autem in con/
ignominia tumeliam. Si quis ergo emundauerit D
ſe ab iſtis: erit vas in honorem ſancti/
ficatũ, vtile domino, ad omne opus
bonum paratum. Iuuenilia autẽ deſi
deria fuge: ſectare vero iuſtitiam, fi/
dem, charitatẽ, pacem cum ijs qui in/ B
uocant dominũ de corde puro. Stul/

tas autem & ſine diſciplina quæſtio- I.Tim.I.c
nes deuita: ſciens quòd generãt lites. Titum.I.c
Seruum autem domini non oportet
litigare: ſed manſuetum eſſe erga om
nes, aptum ad docendum, patiẽtem,
cum modeſtia corripientem eos qui
reſiſtunt: ſi quando deus det illis pœ
nitentiã ad cognoſcendam veritatẽ,
& reſipiſcant à diaboli laqueo, à quo
captiui tenentur ad ipſius voluntatẽ.

CAPVT III.

A HOc autem ſcito, quòd in no I.Tim.4.a
uiſſimis diebus inſtabũt tẽ 2.Pet.3.a
pora periculoſa. Erũt enim Iudæ.I.f
homines ſeipſos amantes,
auari, elati, ſuperbi, blaſphemi, paren
tibus nõ obedientes, ingrati, ſceleſti,
ſine affectione, ſine pace, criminato-
res, incontinentes, immites, ſine beni
gnitate, proditores, proterui, tumidi,
voluptatum amatores magis quàm
dei: habentes ſpeciem quidem pieta-
tis, virtutem autem eius abnegantes.
B Et hos deuita. ex his enim ſunt qui pe
netrant domos: & captiuas ducunt

mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur varijs deſiderijs: ſemper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenietes. Quemadmodum
Exo. 7. b autem Iannes & Iambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. ſed vltra non proficient. inſipientia enim eorum manifeſta erit in omnibus: ſicut & illorum fuit. Tu autem aſſecutus es meam doctrinā, inſtitutionem, propoſitum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiā, perſecutiones, paſſiones: quæ mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconij, Lyſtris: quas perſecutiones ſuſtinui. & ex omnibus eripuit me dominus. Et omnes qui pie volūt viuere in CHRISTO IESV: perſecutionē patientur. Mali autem homines & ſeductores proficient in peius: errantes, & in errorem mittētes. Tu vero permane in ijs quę didiciſti, & credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris, & quòd ab infantia ſacras literas noſti, quæ te poſſunt in-

ſtruere ad ſalutem, per fidem quæ eſt in CHRISTO IESV. Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata, & vtilis ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iuſtitia: vt perfectus ſit homo dei ad omne opus bonum inſtructus. 2.Pet.1.d

CAPVT IIII.

A TEſtificor igitur coram deo & domino IESV CHRISTO qui iudicaturus eſt viuos & mortuos per aduentum ipſius, & regnum eius: prædica verbum, inſta opportune, importune: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebũt: ſed ad ſua deſideria coaceruabũt
B ſibi magiſtros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertẽt, ad fabulas autem conuertentur. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus
C fac euãgeliſtæ, miniſterium tuum imple. Ego enim iam delibor: & tempus reſolutionis meæ inſtat. Bonum cer-

tamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui. Quod ſupereſt, repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die, iuſtus iudex. non ſolum autem mihi: ſed & omnibus qui diligunt aduentū eius.

Coloſ.4.d Feſtina ad me venire cito. Demas enī me reliquit, diligens hoc ſeculum, & abijt Theſſalonicam: Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas, eſt mecum ſolus. Marcum aſſume, & adduc tecum: eſt enim mihi vtilis in miniſterio. Tychicū autem miſi Epheſum. Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer, & libros, maxime autem membranas. Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit. reddat illi dominus ſecundum opera eius: quem & tu deuita. valde enim reſtitit verbis noſtris. In prima mea defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt. nō illis imputetur. Dominus autē mihi aſtitit, & confortauit me, vt per me prædicatio impleatur, & audiant om

nes gentes, & liberatus ſum de ore
leonis. Et liberabit me dominus ab
omni opere malo: & ſaluum faciet in
regnum ſuum cœleſte. cui gloria in ſe-
cula ſeculorum. AMEN. Saluta Pri-
ſcillam & Aquilam: & Oneſiphori do- Supra. I. d
mum. Eraſtus remâſit Corinthi. Tro-
phimum autem reliqui infirmũ Mi-
leti. Feſtina ante hyemem venire. Sa-
lutât te Eubulus & Pudens & Linus
& Claudia: & fratres omnes. Domi-
nus IESVS CHRISTVS cum ſpi-
ritu tuo. Gratia vobiſcum. AMEN.

Scripta è Roma ad Timótheũ ſecun-
da, cum Paulus iterũ ſiſteretur
Cæſari Neroni.

EPISTOLA PAV-
LI AD TITVM.

PAulus ſeru⁹ dei apo A
ſtolus autẽ IESV
CHRISTI ſecun-
dum fidem electorũ
dei & agnitionẽ ve-
ritatis, quæ ſecundũ
pietatem eſt in ſpe vitæ æternæ, quã
promiſit qui non mentitur deus ante
tempora ſecularia, manifeſtauit autẽ
tẽporibus ſuis verbũ ſuum in prædi-
catione quæ credita eſt mihi ſecundũ
pręceptum ſaluatoris noſtri dei: Tito B
dilecto filio ſecũdum communẽ fidẽ
misericordia gratia & pax à deo patre & CHRI-
STO IESV ſaluatore noſtro.

Huius rei gratia reliqui te in Cre-
ta, vt ea quæ deſunt corrigas, & cõſti
tuas per ciuitates preſbyteros, ſicut
& ego, diſpoſui tibi. Si quis ſine crimi
1. Tim. 3. a ne eſt, vnius vxoris vir, filios habens
fideles, nõ in accuſatione luxurię, aut

non ſubditos. Oportet enim epiſco-
pum ſine crimine eſſe, ſicut dei diſpē
ſatorem: non ſuperbum, non iracun-
dum, non vinolentum, non percuſſo
rem, nō turpis lucri cupidum: ſed ho
ſpitalem, benignum, prudentem, ſo-
brium, iuſtum, ſanctum, cōtinentem,
C amplectentem eum qui ſecūdum do
ctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt po
tēs ſit exhortari doctrina ſana, & eos
qui contradicunt arguere. Sunt enim
multi etiam inobedientes, vaniloqui
& ſeductores, maxime qui de circun
ciſione ſunt: quibus oportet os obtu-
rare: qui vniuerſas domos ſubuertūt,
docentes quę nō oportet, turpis lucri
gratia. Dixit quidam ex illis proprius
ipſorum propheta, Cretenſes ſemper Epimeni
mendaces, malæ beſtiæ, vētres pigri. des.
D Teſtimonium hoc verum eſt. Quam
ob cauſam increpa illos dure, vt ſani
ſint in fide, non attendentes Iudaicis
fabulis, & mandatis hominū auerſan
tium ſe à veritate. Omnia munda mū Ro.14.d
dis: coinquinatis autem & infidelibꝰ

nihil eſt mundum: ſed inquinatę ſunt eorum & mens & conſcientia. Confitentur ſe noſſe deum: factis autem negant, cum ſint abominabiles & increduli, & ad omne opus bonũ reprobi.

CAPVT II.

TV autem loquere quæ decent ſanam doctrinam. Senes, vt ſobrij ſint, pudici, modeſti, ſani in fide, in dilectione, in patientia. Anus ſimiliter, in habitu ſancto, non criminatrices, nõ multo vino ſeruientes: honeſtá docẽtes, vt prudẽtiam doceant adoleſcentulas, vt viros ſuos ament, filios ſuos diligant, vt ſobriæ ſint, caſtæ domus cuſtodes, benignæ, ſubditę viris ſuis: vt nõ blaſphemetur verbũ dei. Iuuenes ſimiliter hortare, vt ſobrij ſint. In omnibus teipſum prębe exemplũ bonorum operũ, in doctrina, integritatem, grauitatẽ, verbum ſanum, irrepréhẽſibile. vt is qui ex aduerſo eſt vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Seruos dominis ſuis ſubditos

A B C

Ephe. 6. a

eſſe, in omnibus placentes, non con/ Coloſ. 3. d
tradicentes. non fraudantes, ſed om/ 1. Pet. 2. c
nem fidem bonā oſtendentes. doctri/
nā ſaluatoris noſtri dei ornent in om
nibus. Apparuit enim gratia dei ſalua
toris noſtri omnibus hominibus: eru
diens nos, vt abnegantes impietatem
& ſecularia deſideria, ſobrie, & iuſte,
& pie viuamus in hoc ſeculo, expectā
D tes beatam ſpem & aduentum glorię
magni dei & ſaluatoris noſtri IESV
CHRISTI, qui dedit ſemetipſum
pro nobis, vt nos redimeret ab omni
iniquitate, & mūdaret ſibi populum
accęptabilem, ſectatorem bonorum
operum. Hæc loquere & exhortare:
& argue cum omni imperio. Nemo
te contemnat.

CAPVT III.

A ADmone illos principatibus
& poteſtatibus ſubditos
eſſe, magiſtratibus obedi/
re, ad omne opus bonū pa
ratos eſſe, neminē blaſphemare, non
litigioſos eſſe ſed modeſtos: omnē

oſtendentes máſuetudinem erga om
2 nes homines. Eramus enim aliquan-
do & nos inſipientes, increduli, erran
tes, ſeruientes deſiderijs & volupta-
tibus varijs, in malitia & inuidia agé
tes, odibiles, odientes inuicem. Cum B
autem benignitas & humanitas appa
2.Tim.1.c ruit ſaluatoris noſtri dei: non ex ope
ribus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſe
cundum ſuam miſericordiam ſaluos
nos fecit per lauacrũ regenerationis
& renouationis ſpiritus ſancti quem
effudit in nos abunde per IESVM
CHRISTVM ſaluatorem noſtrũ.
vt iuſtificati gratia ipſius: hæredes ſi-
mus ſecundum ſpem vitæ æternæ. Fi
delis ſermo. De his volo te confirma-
re: vt curent bonis operibus præeſſe,
1.Tim.1.b qui crediderũt deo. Hæc ſunt bona &
1.Tim.2.d vtilia hominibus. Stultas autẽ quæ- C
ſtiones & genealogias, & contentio-
nes, & pugnas legis deuita. ſunt enim
inutiles & vanæ. Hæreticũ hominem
poſt vnam & ſecũdam correptionem
deuita: ſciés ꝙ ſubuerſus eſt qui eiuſ-

modi eſt, & delinquit cum ſit proprio
iudicio condẽnatus. Cum miſero ad
te Arteman, aut Tychicum, feſtina ad
me venire Nicopolim. ibi enim ſtatui
D hyemare. Zenam legiſperitũ & Apol-
lo ſolicite proſequere, vt nihil illis de
ſit. Diſcant autẽ & noſtri, bonis ope-
ribus præeſſe ad vſus neceſſarios: vt
non ſint infructuoſi. Salutant te, qui
mecũ ſunt omnes. Saluta eos qui nos
amant in fide. Gratia dei cum omni-
bus vobis. AMEN.

Scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

EPISTOLA PAVLI AD PHILEMONEM.

A PAulus vinctus CHRI
STI IESV & Timó-
theus frater: Philemo-
ni dilecto & adiutori
noſtro, & Apphiæ dile
ctæ, & Archippo cõmilitoni noſtro,
& eccleſiæ quæ in domo tua eſt. gra-

tia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino IESV CHRISTO.

Gratias ago deo meo, ſemper memoriã tui faciẽs in orationibus meis, audiens charitatẽ tuam & fidem quã habes in dñm IESVM, & in omnes ſanctos: vt cõmunicatio fidei tuę efficax fiat in agnitione omnis boni in vobis in CHRISTVM IESVM. Gaudium enim magnũ habui & conſolationem in charitate tua: ꝙ viſcera ſanctorũ requieuerũt per te frater. Propter quod multã fiduciam habens in B
CHRISTO IESV imperandi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatem magis obſecro, cũ ſim talis vt Paulus ſenex, nunc autem & vinctus IESV CHRISTI. obſecro te pro meo filio quẽ genui in vinculis, Oneſimo: qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autẽ & mihi & tibi vtilis, quem remiſi tibi Tu autẽ illum, id eſt mea C
viſcera, ſuſcipe. quem ego volueram mecum detinere, vt pro te mihi miniſtraret in vinculis euangelij; ſine cõſilio autẽ

ſio autē tuo, nihil volui facere, vti ne
velut ex neceſſitate bonū tuum eſſet,
ſed volūtarium. Forſitan enim ideo
diſceſſit ad horam à te, vt æternū illū
reciperes: iam nō vt ſeruum, ſed pro
ſeruo chariſſimū fratrem, maxime mi
hi, quanto autē magis tibi & in carne
C & in dn̄o? Si ergo habes me ſociū: ſu-
ſcipe illū ſicut me. Si autē aliquid no-
cuit tibi aut debet: hoc mihi imputa.
Ego Paulus ſcripſi mea manu. Ego
reddam. vt nō dicā tibi ꝙ & teipſum
mihi debes. Ita frater ego te fruar in
domino. refice viſcera mea in CHRI
STO. Confidens in obediētia tua ſcri
pſi tibi: ſciēs ꝙ & ſuper id quod dico
facies. Simul & para mihi hoſpitium.
nā ſpero per orationes veſtras donari
me vobis. Salutat te Epaphras conca-
ptiuus meus in CHRISTO IESV.
Marcus, Ariſtarchus, Demas & Lucas
adiutores mei. Gratia dn̄i noſtri IESV
CHRISTI cū ſpiritu veſtro. Amen.

Miſſa fuit è Roma p Oneſimū ſeruū.

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

MVltiphariam multiſque modis olim deus locutus patribus in prophetis, nouiſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, quem conſtituit hæredem vniuerſorū, per quem fecit & ſecula. qui cum ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ eius, portansq́ omnia verbo virtutis ſuæ, per ſemetipſum purgatione peccatorum noſtrorum facta, ſedit ad dexteram maieſtatis in excelſis: tanto melior angelis effectus, quāto differentius præ illis nomen hæreditauit. Cui enim dixit aliquādo angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum, Ego ero illi in patrem: & ipſe erit mihi in filiū. Et cum

Sapiē.7.d

Pſal.2.b

2.Reg.7.b

iterum introducit primogenitum in
orbem terræ, dicit, Et adorent eum Pſal.96.c
C omnes angeli dei. Et ad angelos qui-
dem dicit, Qui facit angelos ſuos ſpi- Pſal.103.a
ritus: & miniſtros ſuos flāmam ignis.
Ad filium autem, Thronus tuus deus Pſal.44.b
in ſeculum ſeculi: virga æquitatis, vir
ga regni tui. Dilexiſti iuſtitiā & odiſti
iniquitatē: propterea vnxit te deus,
deus tuus oleo exultationis pre par-
ticipibus tuis. Et, Tu in principio do- Pſal.101.d
mine terram fundaſti: & opera ma-
D nuum tuarū ſunt cœli. Ipſi peribunt,
tu autē permanebis, & omnes vt ve-
ſtimentum veteraſcent. Et velut amī
ctum mutabis eos & mutabuntur: tu
autem idē ipſe es, & anni tui non de-
ficient. Ad quem autem angelorū di- Pſal.109.a
xit aliquando, Sede à dextris meis, 1.co.15.d
Quoadusq; ponā inimicos tuos ſca-
bellum pedum tuorū? Nónne omnes
ſunt adminiſtratorij ſpiritus: in mini-
ſterium miſſi propter eos qui hæredi
tatem capient ſalutis?

CAPVT II.

PRopterea abũdantius opor A
tet obſeruare nos ea quæ
audiuimus: ne forte pereſ/
fluamus. Si eni qui per an/
gelos dictus eſt ſermo, factus eſt fir/
mus, & omnis præuaricatio & inobe
dientia accępit iuſtam mercedis retri C
butionem: quomodo nos effugiem⁹
ſi tãtam neglexerimus ſalutem? quæ
cum initiũ accępiſſet enarrari per do
minum: ab eis qui audierunt, in nos
confirmata eſt, conteſtante deo ſignis
& portẽtis & varijs virtutibus, & ſpi
ritus ſancti diſtributionibus ſecundũ
ſuam voluntatem. Non enim angelis
ſubiecit orbem terræ futurũ, de quo
Pſal. 8. c loquimur. Teſtatus eſt autem in quo/
dam loco quidam dicẽs. Quid eſt ho D
mo ꝙ memor es eius: aut filius ho/
minis quoniã viſitas eum? Minuiſti B
eum paulomin⁹ ab angelis: gloria &
honore coronaſti eum, & conſtituiſti
eum ſuper opera manuum tuarum.
1. co. 15. d Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius. In

eo enim ꝙ omnia ei ſubiecit: nihil di
miſit non ſubiectum ei. Nunc autem
necdum videmus omnia ſubiecta ei.
Eum autem qui modicum quid præ
angelis, minoratus eſt, videmus IE- Phil. 2. b
SVM propter paſſionem mortis glo
ria & honore coronatū, vt gratia dei,
C pro omnibus guſtaret mortem. Dece
bat enim eum propter quē omnia, &
per quem omnia, qui multos filios in
gloriam adduxerat: authorem ſalutis
eorum, per paſſionem conſummare.
Qui enim ſanctificat & qui ſanctificā-
tur: ex vno omnes. Propter quā cau-
ſam non confunditur fratres eos vo- Pſal. 21. e
care: dicens, Nuntiabo nomen tuum
fratribus meis: in medio eccleſiæ lau
dabo te. Et iterum, Ego ero fidens in Pſal. 17. a
D eum, Et iterū, Ecce ego & pueri: quos Eſa. 8. d
dedit mihi deus. Quia ergo pueri cō-
municauerūt carni & ſanguini: & ipſe
ſimiliter participauit eiſdem: vt per
mortem deſtrueret eum qui habebat Oſee. 3. d
mortis imperium, id eſt diabolū: & 1. cor. 15. g
liberaret eos qui timore mortis per

totam vitam obnoxij erant ſeruituti.
Nuſquam enim angelos apprehēdit:
ſed ſemen Abrahæ apprehēdit. Vnde
debuit per omnia fratribus ſimilari:
vt miſericors fieret & fidelis pōtifex
in his quæ ad deum, vt repropitiaret
delicta populi.in eo enim in quo paſ-
ſus eſt ipſe tentatus: potēs eſt eis qui
tentantur auxiliari.

CAPVT III.

VNde fratres ſancti, vocatio A
nis cœleſtis participes,cō-
ſiderate apoſtolum & pō-
tificem cōfeſſionis noſtræ
IESVM:qui fidelis eſt ei qui præfe-
Nūc.12.b cit illum, ſicut & Moyſes in tota do-
mo eius. Ampliori eni gloria iſte præ
Moyſe dignus eſt habitus:quāto am
pliorem honorē habet domo qui fa-
bricauit illam.Omnis nāq; domus,fa
bricatur ab aliquo.qui autem omnia
creauit:deus eſt. Et Moyſes quidē fi- B
delis erat in tota domo eius tanq; fa-
mulus,in teſtimonium eorū quæ di-
cenda erāt:CHRISTVS vero tanq̃

filius in domo ſua: cuius domus, ſu-
C mus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei
vſque ad finem, firmam retineamus.
Quapropter ſicut dicit ſpiritus ſan- Pſal. 94. c
ctus, Hodie ſi vocem eius audieritis:
nolite obdurare corda veſtra ſicut in
exacerbatione ſecũdum diẽ tentatio-
nis in deſerto, vbi tentauerũt me pa-
C tres veſtri: probauerũt & viderũt ope
ra mea quadraginta annis. Propter
quod infenſus fui generationi huic &
dixi, Semper hii errãt corde. Ipſi autẽ
A nõ cognouerũt vias meas. quibus iu
raui in ira mea, Si introibũt in requiẽ
meã. Videte fratres, nequãdo ſit in ali
quo veſtrũ cor malum incredulitatis
diſcedẽdi à deo viuo: ſed adhortami-
ni voſmetipſos per ſingulos dies, do-
nec HODIE cognominatur, vt non
obduretur quis ex vobis fallacia pec-
cati. Participes enim CHRISTI ef-
fecti ſumus: ſi tamẽ initium ſubſtãtiæ
eius vſq; ad finem firmũ retineamus
dum dicitur, Hodie ſi vocem eius au
dieritis, nolite obdurare corda veſtra

quemadmodũ in illa exacerbatione.
Quidam enim audientes, exacerba- D
uerunt: ſed non vniuerſi qui profecti
ſunt ab Ægypto per Moyſen. Quib⁹
autem infenſus eſt quadraginta ãnis?
Nónne illis qui peccauerũt, quorum
Nũe.14.f cadauera ꝓſtrata ſunt in deſerto? Qui-
bus autem iurauit nõ introituros in
requiem ipſius: niſi illis qui increduli
fuerunt? Et videmus ꝙ non potuerũt
introire propter incredulitatem.

CAPVT IIII.

Timeamus ergo ne quãdo A
relicta pollicitatione intro
eundi in requiem eius: exi
ſtimetur aliquis ex nobis
deeſſe. Etenim nobis annuntiatũ eſt,
quemadmodum & illis. ſed nõ pro-
fuit illis ſermo auditus nõ admixtus
fidei ijs qui audierunt. Ingrediemur
enim in requiẽ qui credidimus: quẽ-
Pſal.94.d admodum dixit, Sicut iuraui in ira
mea, ſi introibunt in requiem meam.
& quidẽ operibus ab inſtitutione mũ
di perfectis. dixit enim in quodã loco

B de die ſeptima ſic, Et requieuit de⁹ die Gen. 2.a
ſeptima ab omnibus operibus ſuis. Et
in iſto rurſum, Si introibũt in requiẽ
meam. Quoniã ergo ſupereſt intro-
ire quoſdã in illam, & ij quibus prius
annũtiatum eſt non introierunt pro-
pter incredulitatem: iterum terminat
diem quẽdam, hodie, in Dauid dicen- Suprà. 3.
do, poſt tantum tẽporis, ſicut ſupradi
ctum eſt. Hodie ſi vocẽ eius audieri-
tis nolite obdurare corda veſtra. Nã
ſi eis Ieſus requiem præſtitiſſet: nun-
quam de alia loqueretur poſthac die.
C Itaq; relinquitur ſabbatiſmus popu-
lo dei. Qui eñ ingreſſus eſt in requiẽ
eius: etiam ipſe requieuit ab operibus
ſuis, ſicut & à ſuis deus. Feſtinemus
ergo ingredi in illã requiẽ: vt ne in id
ipſum quis incidat incredulitatis exẽ-
plum. Viuus eſt enim ſermo dei & effi-
cax, & penetrabilior omni gladio an-
cipiti: & pertingens vſq; ad diuiſionẽ
animæ ac ſpiritus, compagum quoq;
ac medullarũ, & diſcretor cogitatio- Eccli. 15.d
num & intentionum cordis. Et nõ eſt Pſal. 33.c

vlla creatura inuiſibilis in conſpectū
eius. omnia autē nuda & aperta ſunt D
oculis eius, ad quē nobis ſermo. Ha-
bentes ergo pōtificem magnum qui
2.cor.3.b penetrauit cœlos IESVM filiū dei:
teneamus confeſſionē. Non enim ha-
bemus pontificem qui non poſſit cō-
pati infirmitatibus noſtris: tentatum
autem per omnia pro ſimilitudine
abſq; peccato. Adeamus ergo cū fidu
cia ad thronum gratiæ: vt miſericor-
diam conſequamur, & gratiam inue-
niamus in auxilium opportunum.

CAPVT V.

OMnis náq; pontifex ex ho A
minibus aſſumptus, pro
hominibus conſtituitur in
ijs quę ſunt ad deū: vt offe
rat dona & ſacrificia pro peccatis. qui
condolere poſſit ijs qui ignorāt & er-
rant: quoniam & ipſe circundatus eſt
infirmitate: & propterea debet, quē-
admodum pro populo, ita etiam pro
ſemetipſo offerre pro peccatis. Nec B
quiſquā ſumit ſibi honorem: ſed qui

vocatur à deo, queadmodum & Aa-
ron. Sic & CHRISTVS non ſemet 1.Pa.23.b
ipſum glorificauit vt pontifex fieret:
ſed qui locutus eſt ad eũ, Filius meus Pſal.2.b
es tu: ego hodie genui te. Queadmo-
dum & in alio loco dicit, Tu es ſacer- Pſal.109.b
dos in æternum, ſecundum ordinem
Melchiſedec. Qui in diebus carnis
ſuæ, preces, ſupplicationesq; ad eum
C qui poſſet illum ſaluum facere à mor
te, cum clamore valido & lachrymis
offerens exauditus eſt pro ſui reue-
rentia. Et quidem cum eſſet filius, di-
dicit ex ijs quæ paſſus eſt obedien-
tiam: & conſummatus factus eſt om-
nibus obtemperantibus ſibi, cauſa ſa-
lutis æternæ, appellatus à deo pon-
D tifex iuxta ordinem Melchiſedec. De
quo nobis grandis ſermo & ininter-
pretabilis ad dicendum: quoniam im
becilles facti eſtis ad audiendum. Et-
enim cũ deberetis magiſtri eſſe pro-
pter tempus: rurſum indigetis, vt vos
doceamini quę ſint elementa exordij
ſermonum dei: & facti eſtis quibus la

cte opus ſit, non ſolido cibo. Omnis
enim qui lactis eſt particeps: inexper-
tus eſt ſermonis iuſtitię. paruulus eni
eſt. Perfectorum autem eſt ſolidus ci
bus: eorum qui pro ipſa aſſuetudine
exercitatos habēt ſenſus ad diſcretio-
nem boni ac mali.

CAPVT VI.

Quapropter omittentes in- A
choationis CHRISTI
ſermonem, ad perfectioné
feramur, nō rurſum iacien
tes fundamentū pœnitentiæ ab ope-
ribus mortuis & fidei in deū, baptiſ-
matū doctrinæ, impoſitionis quoq;
manuum ac reſurrectionis mortuo-
rum, & iudicij æterni. Et hoc facie-
2.Pet.2.d mus: ſi quidem permiſerit deus. Im-
poſſibile enim eſt ęos qui ſemel ſunt
illuminati: guſtauerunt'q; donum cœ
leſte, & participes facti ſunt ſpiritus
ſancti, & guſtauerunt bonum dei ver
bum, virtutes'q; ſeculi vēturi, & pro-
lapſi ſunt: rurſus renouari ad pœnitē
tiam, rurſum crucifigentes ſibimetip

fis filium dei, & oſtentui habentes.
B Terra enim ſæpe venientẽ ſuper ſe bi
bens imbrem, & germinans herbam
opportunã illis à quibus colitur: acci
pit benedictionem à deo. proferẽs au
tem ſpinas ac tribulos: reproba eſt, &
maledicto proxima, cuius cõſumma
tio in cõbuſtionem. Confidimus au/
tem de vobis dilectiſſimi meliora &
vicina ſaluti, tametſi ita loquimur.
Non enim iniuſtus deus, vt obliuiſca
tur operis veſtri & laboris dilectio/
nis quã oſtendiſtis in nomine ipſius,
qui miniſtraſtis ſanctis & miniſtratis.
Cupimus autem vnũquẽq; veſtrum
eandem oſtentare ſolicitudinem, ad
expletionem ſpei vſq; in finem: vt nõ
ſegnes efficiamini, verum imitatores
eorum qui fide & patientia hæreditãt
promiſſiones. Abrahę namq; promit
tens deus: quoniam neminem habuit
per quem iuraret maiorẽ, iurauit per
ſemetipſum, dicens, Niſi benedicens Gen.22.c
benedicam te: & multiplicans multi/
plicabo te. Et ſic longanimiter ferẽs:

adeptus eſt repromiſſionem. Homi- D
nes enim per maioré ſe iurant: & om
nis controuerſiæ eorum finis ad con
firmationem, eſt iuramétum. In quo
abundantius volens deus oſtendere
pollicitationis hæredibus immobili-
tatem conſilij ſui: interpoſuit iuſiurã
dum. vt per duas res immobiles qui-
bus impoſſibile eſt mentiri deum: for
tiſſimum ſolatium habeamus, qui cõ
fugimus ad tenendã propoſitam ſpé,
quam ſicut ancoram habemus animę
tutam ac firmam, & incedétem vſq;
ad interiora velaminis. vbi pręcurſor
pro nobis introijt IESVS. ſecũdum
ordinem Melchiſedec põtifex factus B
in æternum.

CAPVT VII.

Gẽn.14.d HIc enim Melchiſedec: rex A
Salem, ſacerdos dei ſum-
mi, qui obuiauit Abrahæ
regreſſo à cæde regum, &
benedixit ei, cui & decimas omnium
diuiſit Abraham. primum quidé qui
interpretatur rex iuſtitię: deinde auté

& rex Salem, quod eſt rex pacis, ſine
patre, ſine matre, ſine genealogia, ne-
que initium dierum neq; finem vitæ
habẽs, aſſimilatus autem filio dei, ma
net ſacerdos in perpetuum. Intuemi
ni autem quantus ſit hic: cui & deci-
mas dedit de precipuis Abraham pa-
triarcha. Et quidem de filijs Leui ſacer
dotium accipientes, mandatũ habent
decimas ſumere à populo ſecundum
legem, id eſt à fratribus ſuis: quáquã
& ipſi exierũt de lumbis Abrahæ. Cu
ius autem generatio non annumera-
tur in eis: decimas ſumpſit ab Abra-
ham, & hũc qui habebat repromiſſio-
B nes benedixit. Sine vlla autem cõtra-
dictione: quod minus eſt, à meliore
benedicitur. Et hęc quidem decimas
morientes homines accipiunt: ibi au-
tem conteſtatur ꝙ viuit. Et (vt ita di-
ctum ſit) per Abraham, & Leui qui
decimas accipit decimatus eſt. adhuc
enim in lumbis patris erat, quando
obuiauit ei Melchiſedec. Si ergo con-
ſummatio per ſacerdotiũ Leuiticum

erat (populus enim, ſub ipſo legē ac-
cępit) quid adhuc neceſſarium fuit ſe
cūdum ordinem Melchiſedec alium
ſurgere ſacerdotem, & non ſecūdum
ordinem Aaron dici? Tranſlato enim
ſacerdotio: neceſſe eſt vt & legis tranſ
latio fiat. De quo enim hæc dicuntur:
de alia tribu eſt, de qua nullus altari
præſto fuit. Manifeſtū eſt enim quòd C
ex Iuda ortus ſit dominus noſter: in
quā tribum nihil de ſacerdotio Moy
ſes locutus eſt. Et amplius adhuc ma-
nifeſtum eſt: ſi ſecundum ſimilitudi-
nem Melchiſedec, exurgat alius ſacer
dos, qui non ſecundum legem man-
dati carnalis factus eſt, ſed ſecundum
virtutē vitæ inſolubilis. Conteſtatur
Pſa.109.c enim: Quòd tu es ſacerdos in ęternū,
ſecundum ordinem Melchiſedec. Re
probatio quidem fit præcedentis mā
dati: propter infirmitatē eius & inuti
litatem. nihil enim ad perfectū addu-
xit lex. introductio autem erat melio
ris ſpei, per quam proximamus ad
deum, & quatenus non ſine iureiurā-
do. Alij

do. Alij quidem ſine iureiurãdo ſacer
A dotes facti ſunt: hic autem cum iure
iurando per eum qui dixit ad illum,
Iurauit dominus, & non pœnitebit Pſa.109.b
eum: tu es ſacerdos in æternũ. In tan
tum melioris teſtamenti ſponſor fa-
B ctus eſt IESVS. Et alij quidẽ plures
facti ſunt ſacerdotes, idcirco ꝙ morte
prohiberentur permanere: hic autem
eo quòd maneat in æternum, ſempi-
ternum habet ſacerdotiũ. Vnde & ſal
uare in perpetuum poteſt accedentes
per ipſum ad deum: ſemper viuẽs ad
interpellandum pro illis. Talis enim
decebat vt nobis eſſet pontifex: ſan-
ctus, innocens, impollutus, ſegrega-
tus à peccatoribus & excelſior cœlis
factus. qui nõ habeat neceſſitatẽ quo-
tidie (quemadmodum ſacerdotes)
prius pro ſuis delictis hoſtias offerre,
deinde pro populi. hoc enim fecit ſe-
mel ſe offerendo. Lex enim, homines
cõſtituit ſacerdotes infirmitatẽ haben
tes: ſermo autem iuriſiurãdi qui poſt
C legem eſt, filium in æternũ perfectũ.

R

CAPVT VIII

Summa

d.901.

Apitulum autem ſuper iis quæ dicũtur hoc eſt. Talem habemus pontificẽ, qui cõſedit in dextera ſedis magnitudinis in cœlis: ſanctorum miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit deus, & non homo. Omnis enim pontifex, ad offerẽdum munera & hoſtias conſtituitur. vnde neceſſe eſt & hunc habere aliquid quod offerat. Si enim eſſet ſuper terram, ne ſacerdos quidẽ eſſet: cum eſſent qui offerrent ſecundum legem munera, qui exẽplari & vmbrę deſeruiunt cœleſtium. ſicut rẽſponſum eſt Moyſi, cum conſummaret tabernaculum. Vide (inquit) omnia facito ſecundum exemplar, quod tibi oſtenſum eſt in mõte. Nunc autẽ tanto melius ſortitus eſt miniſteriũ: quãto & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitũ eſt. Nam ſi illud primum culpa vacaſſet: non vtiq; ſecundi locus inquireretur. Vituperans eni

A

B

C

Exo.25.d
Act.7.f

eos dicit. Ecce dies venient, dicit do- Hiere.31.e
A minus: & conſummabo ſuper domũ
Iſrael & ſuper domũ Iuda teſtamen
tum nouum; non ſecũdum teſtamen
tum quod feci patribus eorum in die
qua apprehendi manum eorũ vt edu
cerem illos de terra Ægypti. quoniã
ipſi non permanſerunt in teſtamen-
to meo: & ego neglexi eos dicit do-
minus. Quia hoc eſt teſtamẽtũ quod
diſponam domui Iſrael poſt dies il-
D los, dicit dominus: Dabo leges meas
in mẽtem eorum, & in corde eorum
inſcribam eas: & ero eis in deum, &
ipſi erunt mihi in populum & nõ do
cebit vnuſquiſque proximum ſuum
& vnuſquiſq; fratrem ſuum, dicens,
Cognoſce dominum: quoniam om-
nes ſcient me à minore vſque ad ma-
iorem eorum. quia propitius ero ini-
quitatibus eorum: & peccatorum eo
rum iam non memorabor. Dicendo
autem nouũ: veterauit prius. Quod
autem antiquatur & ſeneſcit: prope
interitum eſt.

CAPVT IX.

IGitur habuit quidē & pri- A
mum, iuſtificationes cultu
ræ: & ſanctum ſeculare. Ta
bernaculum enim factū eſt
primum, in quo erant candelabrū, &
menſa, & propoſitio panum: quæ di-
citur ſancta. Poſt velamentum autem
ſecundum: tabernaculum, quod dici-
tur ſancta ſanctorum, aureum habēs
thuribulū: & arcam teſtamenti circū-
tectā ex omni parte auro, in qua vrna B
aurea habens manna, & virga Aaron
quæ fronduerat, & tabulæ teſtamen-
ti. ſuperq; eam erāt Cherubin gloriæ
obumbrātia propitiatorium. de qui-
bus non eſt modo dicendum per ſin-
gula. His vero ita compoſitis, in pri-
mum quidem tabernaculum ſemper
introibant ſacerdotes, ſacrificiorū offi
cia cōſummantes. in ſecundū autem,
ſemel in anno ſolus pontifex: nō ſine
ſanguine quem offerret pro ſe & po-
puli ignorantijs: hoc ſignificante ſpi-
ritu ſancto, nondum populatam eſſe

Exo. 26. a & 36. a

ſanctorum viam, adhuc priore taber/
C naculo habente ſtatum, quæ parabo/
la eſt temporis inſtantis: iuxta quod
munera & hoſtiæ offerũtur, quę non
poſſunt iuxta cõſcientiam perfectum
facere ſeruiẽtem, ſolũmodo in cibis,
& in potibus, & in varijs baptiſmati/ Gala.5.b
bus, & iuſtificationibus carnis vſq; ad
tẽpus correctionis impoſita. CHRI
STVS autem accedens pontifex fu/
turorum bonorũ, peramplius & per/ Exo.25.c
fectius tabernaculum nõ manufactũ,
id eſt, non huius creationis, neq; per
ſanguinem hircorum aut vitulorum,
ſed per proprium ſanguinẽ introiuit
ſemel in ſancta, æterna redemptionẽ
D inuenta. Si enim ſanguis hircorum & Leui.16.c
taurorum & cinis vitulę aſperſus, in/
quinatos ſanctificat ad ęmundationẽ
carnis: quãto magis ſanguis CHRI/ 1.Pet.1.d
STI qui per ſpiritum æternũ ſemet/ 1.Ioá.1.d
ipſum obtulit immaculatũ deo, emũ/ Apoc.1.b
dabit cõſcientiam veſtram ab operi/ 1.Pet.3.g
bus mortuis ad ſeruiendum deo vi/ Rom.5.b
uenti? Et ideo noui teſtamẽti media/

tor eſt. vt morte intercedente, in redẽ
ptionem earum præuaricationũ quę
erant ſub priori teſtamẽto, repromiſ-
ſionem accipiant qui vocati ſunt, ęter
næ hæreditatis. Vbi enim teſtamentũ:
mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.
Gala.3.b Teſtamentum enim, in mortuis con- E
firmatum eſt: alioquin nõdum valet,
dum viuit qui teſtatus eſt. Vnde nec
primum quidẽ: ſine ſanguine dedica-
Exo.24.c tum eſt. Lecto enim omni mandato
legis à Moyſe vniuerſo populo: acci-
piens ſanguinẽ vitulorum & hircorũ
cum aqua & lana coccina & hyſſôpo,
ipſum quoq; librum & omnẽ popu-
lum aſperſit dicens; Hic ſanguis teſta
menti quod mandauit ad vos deus.
Etiam tabernaculũ & omnia vaſa mi
niſterij, ſanguine ſimiliter aſperſit. Et
omnia penè in ſanguine, ſecũdum le-
gem mũdantur: & ſine ſanguinis ef-
fuſione, nõ fit remiſſio. Neceſſe eſt er-
go exẽplaria quidem cœleſtium, his
mundari: ipſa autem cœleſtia, melio-
ribus hoſtijs quàm iſtis. Non enim in

manufacta ſancta IESVS introiuit,
exemplaria verorũ: ſed in ipſum cœ-
lum vt appareat nunc vultui dei pro
G nobis: non vt ſæpe offerat ſemetip-
ſum, quemadmodum põtifex intrat
in ſancta per ſingulos annos in ſan-
guine alieno. Alioquin oportebat eũ
frequẽter pati ab origine mũdi. Nunc
autem ſemel ſub conſummationẽ ſe-
culorum, ad deſtitutionẽ peccati, per destructione
hoſtiam ſuam apparuit. Et quemad-
modum ſtatutũ eſt hominibus ſemel
mori, poſt hoc autem iudicium: ſic & Rom.5.b
CHRISTVS ſemel oblatus eſt ad 1.Pet.3.c
multorũ exhaurieñda peccata: ſecũdo
ſine peccato apparebit omnibus expe
ctantibus ſe, in ſalutem.

CAPVT X.

A VMbram enim habẽs lex fu
turorum bonorum, nõ ip-
ſam imaginẽ rerum: per ſin
gulos annos eiſdẽ ipſis ho- Leui.16.e
ſtiis quas offerũt indeſinenter, nun-
quã poteſt accedentes perfectos face-
re: alioquin ceſſaſſent offerri: ideo quod

nullam haberent vltrà conſcientiam
peccati,cultores ſemel mũdati.ſed in
ipſis cõmemoratio peccatorũ per ſin
gulos annos fit.impoſſibile enim eſt,
ſanguine taurorũ & hircorum auferri
Pſal.39.b peccata. Ideo ingrediens mũdum di-
cit, Hoſtiam & oblationem noluiſti: B
corpus autem aptaſti mihi. Holocau-
ſtomata & pro peccato,non tibi pla-
cuerunt. Tunc dixi, Ecce venio in ca-
Pſal.1. pite libri ſcriptũ eſt de me: vt faciam
deus voluntatem tuam. Superius di-
cens, Hoſtias,& oblationes,& holo-
cauſtomata, & pro peccato noluiſti,
nec placita ſunt tibi quæ ſecũdum le-
Pſal.1. gem offerũtur,tunc dixit, Ecce venio
vt faciam deus voluntatem tuam. au
fert primũ, vt ſequens ſtatuat, In qua
voluntate ſanctificati ſumus per obla
tionẽ corporis IESV CHRISTI
ſemel. Et omnis quidem ſacerdos præ
ſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem
ſæpe offerens hoſtias quæ nõ poſſunt
auferre peccata: hic autẽ vna pro pec-
catis oblata hoſtia, in ſempiternũ ſe- C

det in dextera dei, de cętero expectãs,
donec ponantur inimici eius ſcabellũ Pſa.109.a
pedum eius. Vna enim oblatione, cõ- 1.cor.15.d
ſummauit in ſempiternum eos qui
ſanctificãtur. Conteſtatur autem nos
& ſpiritus ſanctus. poſtquam enim di
xit, Hoc autem teſtamentũ quod te- Hiere.31.f
ſtabor ad illos poſt dies illos, dicit do Supra.8.c
minus. Dabo leges meas in cordibus
eorum, & in mentibus eorum inſcri-
bam eas: & peccatorũ, & iniquitatum
eorum iam non recordabor amplius.
D Vbi autem horũ remiſſio: iam non eſt
oblatio pro peccato. Habentes itaq;
fratres fiduciam in introitu ſanctorũ
in ſanguine CHRISTI: quã initia-
uit nobis viam nouam & viuentem
per velamen, id eſt, carnẽ ſuam, & ſa-
cerdotem magnum ſuper domũ dei,
accedamus cum vero corde in pleni-
tudine fidei, aſperſi corda à conſcien-
tia mala. & abluti corpus aqua mun-
da, teneamus ſpei confeſſionẽ indecli
E nabilem. fidelis enim eſt qui repromi
ſit. & conſideremus inuicẽ in prouo-

cationem charitatis & bonorum opē
rum: non deſerentes collectionē no-
ſtram ſicut conſuetudinis eſt quibuſ-
dam, ſed conſolantes: & tanto magis
quāto videtis appropinquantē diem.
Supra. 6.a Voluntarie enim peccantibus nobis
poſt acceptā notitiam veritatis: iam
nō relinquitur pro peccatis hoſtia ſed
terribilis quædā expectatio iudicij &
ignis æmulatio: quæ cōſumptura eſt
aduerſarios. Irritā quis faciens legem
Deu.17.b Moyſi: ſine vlla miſeratione, duob9,
Mat.18.b vel tribus teſtibus moritur. quāto ma
Ioan.8.c gis putatis deteriora mereri ſupplicia
2.cor.13.a qui filiū dei conculcauerit, & ſangui-
nem teſtamenti pollutum duxerit, in
quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratię
contumeliā fecerit? Scimus enim qui
Deu.32.e dixit, Mihi vindicta: ego retribuā. Et F
Ro.12.d iterum, Iudicabit dominus pópulū
ſuum. Horrendum eſt incidere in ma
nus dei viuētis. Rememoramini autē
priſtinos dies: in quibus illuminati,
magnū certamen ſuſtinuiſtis paſſio-
num, & in altero quidē opprobrijs &

partim

tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autē ſocij taliter conuerſantiū
G effecti. Nam & vinctis cōpaſſi eſtis: & rapinā bonorum veſtrorū cum gaudio ſuſcępiſtis, cognoſcentes vos habere meliorē & manentem ſubſtantiā in cœlis. Nolite itaqꝫ amittere confidentiam veſtrā quæ magnā habet remunerationem. Patiētia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatē dei facientes, reportetis promiſſionem. Adhuc
enim modicum aliquantulumqꝫ qui venturus eſt veniet, & non tardabit. iuſtus autē meus, ex fide viuet. quòd ſi ſubtraxerit ſe: non placebit animæ meæ. Nos autem non ſumus ſubtractionis in perditionem: ſed fidei in acquiſitionem animæ. Abac. 2. a Rom. 1. b Galat. 3. b

CAPVT XI.

A EST autem fides, ſperādarum ſubſtantia rerum argumentum nō apparentiū. In hac enim teſtimonium cōſecuti
ſunt ſeniores. Fide, intelligimus aptata eſſe ſecula verbo dei: vt ex inuiſi Gen. 1, a

bilibus viſibilia fierent. Fide, copio/
Geñ.4.a ſiorem hoſtiam Abel q̃ Cain, obtulit
deo: per quã teſtimonium cõſecutus
Mat.23.d eſt ꝙ eſſet iuſtus, teſtimonium perhi/
bente de muneribus eius deo, & per
Geñ.5.c illã defunctus adhuc loquitur. Fide,
Eccl.44.c Enoch trãſlatus eſt ne videret mortẽ,
& non inueniebatur: quia tranſtulit il
lum deus. ante tranſlationẽ enim, te/
ſtimonium habuit placuiſſe deo. ſine
fide autẽ, impoſſibile eſt placere deo.
Credere enim oportet accedẽtem ad B
deum ꝙ ſit, & inquirentibus ſe remu/
Geñ 6.c nerator ſit. Fide, Noe reſpõſo accepto
Eccl.44.c de ijs quæ adhuc nõ videbantur: me/
tuens, aptauit arcam in ſalutẽ domus
ſuæ, per quã damnauit mundũ, & iu/
ſtitiæ quæ per fidẽ eſt: hæres eſt inſti/
Geñ.12.a tutus. Fide, vocatus Abraham, obedi
uit, in locum exire quem accepturus
erat in hæreditatem: & exijt, neſciens
quò iret. Fide, demoratus eſt in terra
repromiſſionis tanquã in aliena, in ca
ſulis habitando, cũ Iſaac & Iacob co
hæredibus repromiſſionis eiuſdem.

Expectabat enim fundamenta haben
tem ciuitatē: cuius artifex & cōditor,
deus. Fide, & ipſa Sara ſterilis virtu- Geñ.18.a
tem in cōceptione ſeminis accępit, &
præter tēpus ętatis peperit: quoniam
fidelem credidit eſſe eum qui repro- Geñ.17.c
miſerat. Propter quod & ab vno orti
ſunt (& hoc emortuo) tanquā ſidera
cœli in multitudinem, & ſicut arena
quæ eſt ad orā maris innumerabilis.
Iuxta fidē defuncti ſunt omnes iſti,
non accęptis repromiſſionibus: ſed à
longe eas aſpicientes & ſalutantes, &
confitentes quòd peregrini & hoſpi-
D tes eſſent ſuper terram. Qui enim hęc
dicunt: ſignificant ſe patriam inquire-
re. Et ſi quidē illius meminiſſent de
qua exierant: habebant vtiq; tempus
reuertendi. nunc autem meliorem ap
petunt, id eſt cœleſtem. ideo non cō-
funditur deus vocari deus eorum. pa
rauit enim illis ciuitatem. Fide, obtu
lit Abraham Iſaac: cum tentaretur. & Geñ.22.a
vnigenitum offerebat in quo ſuſcępe Eccl.44.d
rat repromiſſiones. ad quem dictum

Geñ. 21. b eſt, In Iſaac vocabitur tibi ſemen. ar-
Rom. 9. b bitrãs quòd & à mortuis ſuſcitare po
tens eſſet deus. vnde eum & in para-
Geñ. 27. d bola accępit. Fide, de futuris benedi-
&. f xit Iſaac, Iacob & Eſau. Fide, Iacob
Geñ. 48. c moriens, ſingulos filiorũ Ioſeph be-
nedixit: & adorauit faſtigium virgæ
Geñ. 50. d eius. Fide, Ioſeph moriens de profe-
ctione filiorũ Iſrael memoratus eſt:
Exod. 2. a & de oſſib⁹ ſuis mãdauit. Fide, Moy-
ſes natus, occultatus eſt menſibus tri-
Exod. 1. c bus à parentibus ſuis: eo quòd vidiſ-
Exod. 2. b ſent elegantẽ infantem, & non timue
runt regis edictum. Fide, Moyſes grã-
dis factus, negauit ſe eſſe filium filiæ
Pharaonis: magis eligens affligi cum
populo dei, quàm temporalis pecca-
ti habere iocunditatem: maiores diui
tias æſtimãs, theſauro Ægyptiorum,
improperium CHRISTI. aſpicie-
bat enim in remunerationem. Fide,
reliquit Ægyptum: non veritus ani-
moſitatem regis. inuiſibilẽ enim tan-
Exo. 12. d quam videns ſuſtinuit. Fide, celebra-
uit paſcha & ſanguinis effuſionẽ: ne

qui vaſtabat primogenita, tangeret
eos. Fide, tranſierunt mare rubrum Exo.14.e
tanquam per aridam terram: quod
F experti Ægyptij, deuorati ſunt. Fide, Ioſue.5.c
muri Hierico corruerũt, circuitu die-
rum ſeptem. Fide, Raab meretrix nõ Ioſue.6.d
perijt cum incredulis: excipiẽs explo &.2.a
ratores cũ pace. Et quid adhuc dico?
Deficiet enim me tẽpus enarrantẽ de
Gedeon, Barach, Sampſon, Hiephte,
A Dauid, Samuel, & prophetis: qui per
fidem vicerunt regna, operati ſunt iu
ſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones,
obturauerunt ora leonũ, extinxerunt
G impetum ignis, effugerunt aciem gla
dij, conualuerunt de infirmitate, for-
tes facti ſunt in bello, caſtra verterũt
exterorum, accẽperũt mulieres de re
ſurrectione mortuos ſuos. alij autem
diſtenti ſunt, non ſuſcipientes redem-
ptionem: vt meliorem inuenirent re-
ſurrectionẽ. Alij vero ludibria & ver
bera experti, inſuper & vincula & car
B ceres: lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati
ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt,

circuierunt in melotis, in pellibus ca
prinis, egẽtes, anguſtiati, afflicti: qui/
bus dignus non erat mũdus, in ſolitu
dinibus errantes, in montibus & ſpe
luncis, & in cauernis terræ. Et hi om/
nes teſtimonio fidei probati, nõ accę
perunt repromiſſionem, deo pro no/
bis melius aliquid prouidente, vt nõ
ſine nobis conſummarentur.

CAPVT XII.

A Rom.6.a Coloſ.3.b Ephe.4.e 1.Pet.2. &.4.a

IDeoq; & nos tantam habẽ
tes circumpoſitam nubem
teſtium: deponẽtes omne
pondus & circunſtans pec/
catum, per patientiam curramus ad
propoſitum nobis certamen, aſpiciẽ/
tes in authorem fidei, & conſumma/
torẽ IESVM: qui propoſito ſibi gau
dio ſuſtinuit crucem, confuſione con
tempta, atq; in dextera ſedis dei ſedit.
Recogitate enim eum qui talem ſuſti
nuit à peccatoribus aduerſum ſemet
ipſum contradictionem: vt non fati/
gemini animis veſtris deficiẽtes. Nõ/ B
dum vſque ad ſanguinem reſtitiſtis,
aduerſus

aduerſus peccatum repugnantes, & obliti eſtis conſolationis, quæ vobis tanquam filijs loquitur, Fili mi, noli negligere diſciplinam domini: neque defatigéris cum ab eo arguéris. Quē enim diligit dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. In diſciplina perſeuerate. Tanquā filijs, vobis offert ſe deus. quis enim Prou. 3. b Apoc. 3. d
C filius: quem nō corripit pater? Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: ergo adulterini & non filij eſtis. Deinde patres quidem carnis noſtræ eruditores habuimus, & reuerebamur eos. an nō multomagis obtemperabimus patri ſpirituum, & viuemus? Et illi quidem ad paucos dies, ſecundum voluntatem ſuam erudiebāt nos: hic autem ad id quod vtile eſt vt participes fiamꝰ ſanctificationis eius. Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur nō eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autē fructum pacatiſſimū exercitatis per
D eam, reddet iuſtitiæ. Propter quod re

miſſas manus & ſoluta genua erigi-
te: & greſſus rectos facite pedibus ve-
ſtris, vt non claudicans quis erret: ma-
Ro.12.d gis autem ſanetur. Pacem ſequimini
cum omnibus, & ſanctimoniam: ſine
qua nemo videbit deum. conſideran-
tes ne quis deficiat à gratia dei: ne qua
radix amaritudinis ſurſum germinās
impediat, & per illā inquinentur mul
ti. Ne quis fornicator aut prophanus
vt Eſau: qui propter vnam eſcam ven E
Geñ.25.d didit primogenita ſua. ſcitis enim ꝙ
& poſtea cupiens hæreditare benedi-
Geñ.26.f ctionem, reprobatus eſt. nō enim in-
uenit pœnitētiæ locum: quāquā cum
lachrymis inquiſiſſet eam. Non enim
acceſſiſtis ad contactū montē & accē
Exo.19.b ſum ignem, & turbinē, & caliginē, &
&.20.c procellā, & tubæ ſonū, & vocem ver
borū quā qui audierunt, excuſauerūt
deprecati ſunt ſe, ne eis fieret verbū. Non enim por-
tabāt, quod dicebatur, Et ſi beſtia teti
Exo.19.c gerit mōtem: lapidabitur, aut iaculo
configetur. Et ita terribile erat quod
videbatur. Moyſes dixit, Exterritus F

ſum & tremebũdus, Sed acceſſiſtis ad
A Sion montẽ, & ciuitatẽ dei viuentis,
Hieruſalẽ cœleſtem & multorũ mil-
lium angelorũ frequentiam, & eccle-
ſiam primogenitorum qui cõſcripti
ſunt in cœlis, & iudicẽ omnium deũ;
& ſpiritus iuſtorum perfectorũ, & te-
ſtamẽti noui mediatorem IESVM,
& ſanguinem aſperſionis melius lo-
quentem quàm Abel. Videte ne recu
ſetis loquentem. Si enim illi nõ effu-
gerunt, recuſantes eum qui ſuper ter-
ram loquebatur: multo magis nos
qui de cœlis loquentem nobis, auer-ſamur
~~timus.~~ cuius vox mouit terram tunc:
nunc autẽ repromittit dicens, Adhuc
ſemel: ego moueo nõ ſolum terram; Agg. 2. b
ſed & cœlum. Quòd autem adhuc ſe-
mel dicit: declarat mobilium tranſla-
tionem tanquã factorum, vt maneãt
ea quæ ſunt, immobilia. Itaq; regnũ
immobile ſuſcipiẽtes, habeamus gra
tiam: per quã ſeruiamus placẽtes deo
cum metu & reuerentia. etenim deus Deu. 4. d
noſter, ignis conſumens eſt.

CAPVT XIII.

CHaritas fraternitatis mane/ A
Ro.12.c at. Hoſpitalitatẽ nolite ob/
1.Pet.4.c liuiſci: per hanc enim latue/
runt quidam, angelis hoſpi
tio receptis. Mementote vinctorum,
tanquam ſimul vincti: & laborantiũ,
tanquam & ipſi in corpore morãtes.
Honorabile cõnubium in omnibus:
& thorus immaculatus. Fornicato/
res enim & adulteros iudicabit deus.
Ioſue.1.a Sint mores ſine auaritia: contenti pr
Pſa.117.a ſentibus. ipſe enim dixit, Non te deſe/
ram neq; derelinquam. ita vt confidẽ
ter dicamus, Dominus mihi adiutor: B
non timebo quid faciat mihi homo.
Mementote prpoſitorum veſtrorũ,
qui vobis locuti ſunt verbũ dei: quo/
rum intuentes exitum cõuerſationis,
imitamini fidem. IESVS CHRI/
STVS heri & hodie: ipſe & in ſecula.
Doctrinis varijs & peregrinis ne cir/
cunferamini. Optimũ eſt enim, gratia
ſtabilire cor, non eſcis quæ non pro/
fuerũt ambulãtibus in eis. Habemus

altare: de quo edere non habent po/
teſtatem qui tabernaculo deſeruiunt.
Quorum enim animaliũ infertur ſan Nũe.19.a
guis pro peccato in ſancta per ponti/
ficem, horum corpora cremantur ex/
tra caſtra. Propter quod & IESVS,
vt ſanctificaret per ſuum ſanguinẽ po
pulum, extra portam paſſus eſt. Exea
mus igitur ad eũ extra caſtra: impro/
perium eius portantes. Non enim ha Mich.2.c
C bemus hic manentem ciuitatem, ſed
futuram inquirimus. Per ipſum ergo
offeramus hoſtiã laudis ſemper deo,
id eſt fructum labiorum confitẽtium
nomini eius. Beneficentiæ autẽ & cõ
municationis nolite obliuiſci, talib9
enim hoſtijs promeretur deus. Obedi
te præpoſitis veſtris & ſubiacete eis.
ipſi enim vigilant tãquam rationem
pro animabus veſtris redditurí: vt cũ
gaudio hoc faciant & non gementes.
hoc enim non expedit vobis. Orate
pro nobis: cõfidimus enim quòd bo/
nam conſcientiam habemus, in om/
nibus bene volentes conuerſari. Am/

plius autem deprecor vos hoc face- D
re: quo celerius reſtituar vobis. Deus
auté pacis qui eduxit de mortuis pa-
ſtorem magnum ouium in ſanguine
teſtaméti æterni, dominum noſtrum
IESVM CHRISTVM: perficiat
vos in omni opere bono, vt faciatis
eius volũtatem, faciés in vobis quod
placeat corã ſe per IESVM CHRI
STVM. cui eſt gloria in ſecula ſecu-
lorum. Amen. Rogo auté vos fratres
vt ſufferatis verbum exhortationis:
Etenim paucis ſcripſi vobis. Cogno-
ſcite fratré noſtrum Timótheum di-
miſſum: cũ quo (ſi celerius venerit)
videbo vos. Salutate omnes præpo-
ſitos veſtros: & omnes ſanctos. Salu
tant vos de Italia fratres. Gratia cum
omnibus vobis. AMEN.

Miſſa ab Italia per Timótheum.

HIERONYMVS IN CATALOgo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

IAcôbus qui appellatur frater domini, cognomento Iuſtus, vt nõnulli exiſtimant, Ioſeph, ex alia vxore: vt autem mihi videtur Mariæ ſororis matris domini, cuius Ioãnes in libro ſuo meminit, filius: poſt paſſionem domini, ſtatim ab apoſtolis Hierosolymorum epiſcopus ordinatus, vnam tantũ ſcripſit epiſtolam, quę de ſeptẽ catholicis eſt, quę & ipſa ab alio quodam ſub nomine eius edita aſſeritur: licet paulatim tẽpore procedente obtinuerit authoritatem. Hegeſippus vicinus apoſtolicorũ temporũ, in quinto commẽtariorum libro, de Iacôbo narrãs ait. Suſcępit eccleſiam Hieroſolymæ, poſt apoſtolos frater domini Iacôbus, cognomẽto Iuſtus. Multi ſiquidem Iacôbi vocabantur. Hic de vtero matris, ſanctus fuit, vinum & ſicerã non bibit, carnẽ nullam

comedit: nunquã attonſus eſt, nec vn
ctus vnguēto, nec vſus balneo. Huic
ſoli licitum erat ingredi ſancta ſan-
ctorum. Si quidē veſtibus laneis non
vtebatur, ſed lineis, ſolusq́ ingredie-
batur templum, & fixis genibus, pro
populo deprecabatur, intantū, vt ca-
melorum duritiem traxiſſe eius ge-
nua crederentur. Dicit & alia multa,
quæ enumerare longum eſt. Sed &
Joſephus in viceſimo libro antiqui-
tatum refert, & Clemens in ſeptimo
Hypotypoſeon, mortuo Feſto, qui
Judæam regebat, miſſum à Nerone
eſſe ſucceſſorem eius Albinum, qui
cum necdum ad prouinciam perue-
niſſet, Ananus, inquit pontifex adole
ſcens Anani filius, de genere ſacerdo-
tali, accepta occaſione ἀναρχίας cō-
cilium congregauit, & cōpellens pu-
blice Iacobū vt CHRISTVM dei
filium denegaret, contradicentem la
pidari iuſſit. qui cum præcipitatus de
pinna templi confractis cruribus ad-
huc ſemiuiuus tendens ad cœlū ma-

nus diceret, Dominę ignoſce eis, q̃d enim faciunt neſciunt,fullonis fuſte, quo rudia veſtimenta extorqueri ſo/lent,in cerebro percuſſus,interijt.Tra dit item Ioſephus tantæ eum ſancti/tatis fuiſſe, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum ſit ſubuerſam eſſe Hieroſolymã. Hic eſt de quo Paulus apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem apoſtolorum vidi neminem, niſi Iacôbum fratrẽ domini. Et apoſtolorũ ſuper hoc cre/brius acta teſtantur. Euãgelium quo/que quod appellatur Secundum He/bræos,& à me nuper in græcum,la/tinũmque ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpe vtitur, poſt re/ſurrectionem ſaluatoris,refert,Domi nus autem cum dediſſet ſindoné ſer/uo ſacerdotis,iuit ad Iacôbum,& ap paruit ei. Iurauerat enim Iacôbus ſe non comeſturum panem ab illa ho/ra, qua biberat calicem domini, do/nec videret eum reſurgentem à mor/tuis. Rurſusq́ pòſt paululum, Affer/

te, ait dominus, menſam & panem. Statimq; additur. Tulit panem, benedixit ac fregit, & dedit Iacôbo Iuſto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit filius hominis à dormientibus. Triginta itaq; annos Hieroſolymis rexit eccleſiam, id eſt vſq; ad ſeptimum Neronis annum, & iuxta templum vbi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum vſque ad obſidionem Titi & vltimam Hadriani, notiſſimum habuit. Quidam è noſtris in monte Olíueti eum putauerunt conditum, ſed falſa eorum opinio eſt.

EPISTOLA CATHOLICA IACOBI APOSTOLI.

A IACOBVS dei & domini noſtri IESV CHRISTI ſeruus, duodecim tribubus, quę ſunt in diſperſione, ſalutem.

Omne gaudium exiſtimate fratres
mei, cum in tentationes varias inci- Rom.5.a
deritis: ſcientes quòd probatio fidei
veſtræ, patientiam operatur. Patien-
tia autem opus perfectum habeat: vt
ſitis perfecti & integri, in nullo defi-
cientes. Si quis autem veſtrum indi-
get ſapientia, poſtulet à deo qui dat
omnibus ſimpliciter, & non impro- Mat.7.a
perat: & dabitur ei. Poſtulet autem in &.21.c
fide nihil hęſitans. Qui enim hęſitat, Mar.11.c
ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento Luc.11.b
mouetur & circũfertur. nõ enim exi- Ioã.16.b
ſtimet homo ille ꝙ accipiet aliquid à &.16.c.f.

uerſionis obumbratio. voluntarie genuit nos verbo veritatis, vt ſimus initium quoddã creaturę eius. Itaq; fratres mei dilecti. Omnis homo velox ad audiendũ: tardus autem ad loquẽdum, & tardus ad irã. Ira enim viri, iuſtitiam dei non operatur. Propter quod abijcientes omnem immunditiam, & abundantiã malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras. Puec. 17. d

D Eſtote autem factores verbi, & nõ auditores tantũ: fallentes voſmetipſos. Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro cõſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo. cõſiderauit enim ſe, & abijt, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit. Qui autẽ proſpexerit in legem perfectã libertatis, & permãſerit ſic, non auditor obliuioſus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit. Si quis autẽ putat ſe religioſum eſſe inter vos, nõ refrenans linguam ſuam, ſed ſeducẽs cor ſuum: huius vana eſt religio. Reli Mat. 7. d Rom. 2. b

gio munda & immaculata apud deū
& patrem hęc eſt, Viſitare pupillos &
viduas in tribulatione eorum: & im-
maculatum ſe cuſtodire à mundo.

CAPVT II.

Leui. 19.c Deut. 1.c & .16.d prouer. 24.c Eccli. 42.a

FRatres mei, nolite in perſo- A
narū acceptione habere fi-
dem domini noſtri IESV
CHRISTI gloriæ. Etení
ſi introierit in conuentum veſtrū vir
aureum annulū habens, in veſte can-
dida, introierit autē & pauper in ſor-
dido habitu, & intendatis in eum qui
indutus eſt veſte præclara, & dixeri-
tis ei, Tu ſede hic bene, pauperi autē
dicatis, Tu ſta illic, aut ſede ſub ſcabel
lo pedum meorum: nónne iudicati
eſtis apud voſmetipſos, & facti eſtis
iudices cogitationum iniquarum? Au
dite fratres mei dilecti, Nónne deus
elegit pauperes in hoc mūndo, diui-
tes in fide, & hæredes regni quod re-
promiſit deus diligētibus ſe? Vos au-
tem exhonoraſtis pauperem. Nónne B
diuites per potentiā opprimunt vos:

&ipſi trahunt vos ad iudicia? Nón-
ne ipſi blaſphemant bonum nomen
quod inuocatum eſt ſuper vos? Si ta-
C men legem perficitis regalem ſecun-
dum ſcripturas, Diliges proximum Leui.19.d
tuum ſicut teipſum: bene facitis. ſi au Mat.21.d
tem perſonam accipitis, peccatũ ope- Mar.12.c
ramini, redarguti à lege vt tranſgreſ- Ro.13.c
ſores. Quicunque enim totam legem Galat.5.c
ſeruauerit, offendat autem in vno: fa Leui.19.c
ctus eſt omnium reus. Qui enim di- Deut.1.c
xit, Non mœchaberis, dixit, & Non &.16.d
occides. Quòd ſi non mœchaberis, Mat.5.c
occides autẽ: factus es tranſgreſſor le
C gis. Sic loqmini, & ſic facite ſicut per
legem libertatis iudicandi. Iudicium
enim ſine miſericordia illi qui non fe
cerit miſericordiã. Superexultat autẽ gloriatur
miſericordia iudiciũ. Quid proderit adversus
fratres mei, ſi fidẽ quis dicat ſe habe-
re, opera autem nõ habeat? Nunquid
poterit fides ſaluare eum? Si autẽ fra- 1. Ioã.3.c
ter aut ſoror nudi ſint, & indigeãt vi-
ctu quotidiano, dicat autẽ aliquis ex
vobis, illis, Ite in pace, calefiatis & ſa

tnum eſt: ita & fides ſine operibus mortua eſt.

CAPVT III.

A NOlite plures magiſtri fieri fratres mei, ſcientes quòd maius iudiciũ accipiemus. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir, potens freno circũducere etiam totum corpus. Ecce equis frena in ora mittimus ad conſentiendũ nobis: & omne corpus illorum circũferimus. Ecce & naues cum tam magnæ ſint, & à ventis validis minentur: circũferuntur à modico gubernaculo quocũq; impetus dirigẽtis voluerit. Ita & lingua modicum membrum eſt, & magna iactat. Mat. 23. a agantur

B Ecce paruus ignis quàm magnam ſyluam incẽdit. Et lingua, ignis eſt, vniuerſitas iniquitatis. Sic lingua conſtituitur in membris noſtris, quę maculat totum corpus, & inflãmat rotam natiuitatis noſtræ inflammata à gehẽna. Omnis enim natura beſtiarum &

volucrum & ſerpentium & cætero-
rum domantur, & domita ſunt à na-
tura humana: linguam autem nullus
hominum domare poteſt, inquietũ
malum, plena veneno mortifero. In C
ipſa benedicimus deum & patrem. &
in ipſa maledicimus homines qui ad
imaginem & ſimilitudinem dei facti
ſunt. Ex eodem ore procedit benedi-
ctio & maledictio. Non oportet fra-
tres mei hæc ita fieri. Nũquid fons de
eodé foramine emanat dulce, & ama
rum? Nũquid poteſt fratres mei ficus
oleas facere: aut vitis, ficus? Sic nul-
lus fons ſalſam & dulcem poteſt face
re aquam. Quis ſapiens & diſciplina-
tus inter vos? Oſtendat ex bona con-
uerſatione opera ſua in manſuetudi-
ne ſapiẽtiæ. Quòd ſi zelum amarum D
habetis, & contentiones in cordibus
veſtris: nolite gloriari & mendaces
eſſe aduerſus veritatem, non eſt enim
iſta ſapientia de furſum deſcendens;
ſed terrena, animalis, diabolica. Vbi
enim zelus & contentio: ibi incõſtan

tia, & omne opus prauum. Quæ au-
tem de ſurſum eſt ſapientia, primum
quidé pudica eſt: deinde pacifica, mo
deſta, ſuaſibilis, plena miſericordia &
fructibus bonis, non iudicans, & ſine
ſimulatione. Fructus auté iuſtitiæ, in
pace ſeminatur, facientibus pacem.

CAPVT IIII.

A Nde bella & lites in vobis?
Nónne hinc? ex voluptati-
bus veſtris quæ militant in
membris veſtris? Concupi
ſcitis, & non habetis. inuidetis & ze-
latis, & non poteſtis adipiſci. litigatis
& belligeratis. nõ habetis, propterea
quòd non poſtulatis. Petitis, & non
C accipitis, eó quòd male petatis: vt in
voluptatibus veſtris inſumatis. Adul
teri & adulteræ neſcitis quòd amici-
tia huius mundi, inimicitia eſt dei?
Quicunq; ergo voluerit amicus eſſe
ſeculi huius: inimicus dei cõſtituitur.
B An putatis ꝙ inaniter ſcriptura dicat.
Ad inuidiam concupiſcit ſpiritus qui
habitat in vobis? Maiorem auté dat

2.Pet.5.b gratiam. Propter quod dicit, Deus ſu
perbis reſiſtit: humilibus autem dat
Ephe.4.f gratiam. Subditi ergo eſtote deo: reſi
ſtite autem diabolo: & fugiet à vobis.
Appropiate deo: & appropinquabit
vobis. Emundate manus peccatores,
& purificate corda duplices animo.
1.Pet.5.d Miſeri eſtote & lugete & plorate. ri/ C
ſus veſter in luctum conuertatur, &
gaudium in mœrorem. Humiliamini
in cōſpectu domini, & exaltabit vos.
Nolite detrahere inuicē fratres mei.
Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fra
trem ſuum: detrahit legi & iudicat le
gem. Si autem iudicas legem: nō es fa
ctor legis, ſed iudex. Vnus eſt legiſla/
Ro.14.a tor qui poteſt perdere & liberare. Tu D
quis es qui iudicas proximū tuum?
Age nūc qui dicitis, Hodie & cras ibi/
mus in illam ciuitatem, & faciemus
ibi annum vnum, & mercabimur &
lucrum faciemus (qui ignoratis quid
erit in craſtino. Quæ eſt enim vita ve
ſtra? Vapor eſt: ad modicum parens,
& deinceps exterminabitur) pro eo

vt dicatis, Si dominus voluerit, & Si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in ſuperbijs veſtris. Omnis exultatio talis, maligna eſt. Scienti igitur bonum facere, & nõ facienti: peccatum eſt illi.

CAPVT V.

A AGite nunc diuites, plorate, vlulátes in miſerijs veſtris quæ aduenient vobis. Diuitiæ veſtræ putrefactę ſunt: & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt. Aurum & argentum veſtrũ æruginem traxit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſauriza

B ſtis in nouiſſimis diebus. Ecce merces operariorum qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorũ, in aures domini ſabaoth introiuit. Deliciati eſtis ſuper terram: & in luxurijs enutriſtis corda veſtra, vt in die occiſionis. Addixiſtis & occidiſtis iuſtũ, & non reſiſtit

C vobis. Patientes igitur eſtotę fratres,

lasciuijs

mactationis

vſq; ad aduentum domini. Ecce, agri-
cola expectat pretioſum fructum ter-
ræ: patiẽter ferens donec accipiat plu
uiam temporaneam & ſerotinam. Pa
tientes igitur eſtote & vos, & confir-
mate corda veſtra: quoniam aduẽtus
domini appropinquauit. Nolite inge
miſcere fratres alius aduerſus alium: B
vt non iudicemini. Ecce, iudex ante ia C
nuam aſſiſtit. Exemplum accipite fra
tres mei laboris & patientiæ, prophe
tas: qui locuti ſunt in nomine domi-
ni. Ecce, beatificamus eos qui ſuſtinẽt.
Sufferentiam Iob audiſtis, & finem
domini vidiſtis, quòd valde miſeri-
cors dominus ſit & miſerator. Ante
Mat.5.f omnia autem fratres mei, nolite iu-
rare, neq; per cœlum, neq; per terrã,
neq; aliud quodcunq; iuramentum.
+ Sit autem veſtrum eſt, eſt: non nõ: vt
nõ ſub iudicio decidatis. Triſtatur ali
Lǽto quis veſtrum? oret. Æquo animo eſt
aliquis? pſallat. Infirmatur quis in vo
bis? inducat preſbyteros eccleſiæ, &
orent ſuper eum, vngentes eum oleo D

+ veſtrũ autem eſt, ſit eſt, et non, ſit non,
ut non in ſimulationem incidatis.

in nomine domini. & oratio fidei ſal-
uabit infirmum, & alleuiabit eum do-
minus: & ſi in peccatis ſit, remitten-
tur ei. Confitemini inuicem peccata:
& orate pro vobis inuicem vt ſane-
mini. multum enim valet deprecatio
iuſti aſſidua. Elias, homo erat ſimilis 3.Re.17.
nobis paſſibilis: & oratione orauit vt a.b
non plueret ſuper terram, & nō pluit Luc.4.d
annos tres & menſes ſex. Et rurſum
orauit: & cœlū dedit pluuiam, & ter-
ra dedit fructum ſuum. Fratres mei,
ſi quis ex vobis errauerit à veritate, Mat.18.b
& conuerterit quis eum: ſcire debet
quòd qui cōuerti fecerit peccatorem
ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam à
morte & operiet multitudinem pec-
catorum.

Sed & euangelium iuxta Marcum, qui auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem eius è quibus vnus actorum eius inſcribitur, alius euangelij, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus iudicij, inter apocryphas ſcripturas reputatur. Sepultus Romæ in Vaticano iuxta viam triumphalem: totius vrbis veneratione celebratur.

EPISTOLA BEATI PETRI APOSTOLI PRIMA.

A Petrus apoſtolus IESV CHRISTI, electis aduenis diſperſionis Pōti, Galatię, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithynię, ſecundū præſcientiam dei patris, in ſanctificatione ſpiritus, in obedientiā & aſperſionē ſanguinis IESV CHRISTI: gratia vobis & pax multiplicetur.

2.cor.1.a Benedictus deus, & pater domini
Ephe.1.a noſtri IESV CHRISTI, qui ſecun
dum miſericordiam ſuam magnã re/
generauit nos in ſpem viuam, per re
ſurrectionem IESV CHRISTI ex
mortuis, in hæreditaté incorruptibi/
lem & incontaminatã, & immarceſſi
bilem conſeruatã in cœlis in vos, qui
virtute dei cuſtodimini per fidem in
ſalutem, paratam reuelari in tempore
nouiſſimo. in quo exultabitis, modi/ B
cum nunc, ſi oportet, cõtriſtati in va/
rijs tentationibus: vt probatio veſtrę
fidei multo pretioſior auro (quod pe
rit & tamen per igné probatur) inue/
niatur in laudé & gloriam & honoré
in reuelatione IESV CHRISTI,
quem cum non videatis, diligitis, in
quem nunc nõ videntes: credentes ta
men, exultatis lætitia inenarrabili &
glorificata, reportãtes finem fidei ve/
ſtræ, ſalutem animarũ veſtrarum. de
qua ſalute exquiſierunt atq; ſcrutati
ſunt prophetæ, qui de futura in vobis
gratia prophetauerunt, ſcrutantes in

quod vel quale tẽpus ſignificaret qui
in eis erat ſpiritus CHRISTI, præ-
nuntians eas quę in CHRISTO fue
rũt, paſſiones, & poſteriores glorias:
quibus reuelatum eſt ꝙ non ſibimet-
ipſis, ſed vobis miniſtrabant ea quæ
nunc nuntiata ſunt vobis per eos qui
euangelizauerũt vobis, in ſpiritu ſan
cto miſſo de cœlo, in quæ deſiderant
C angeli proſpicere. Propter quod, ſuc-
cincti lumbos mentis veſtræ, ſobrij,
perfectę ſperate in eam quæ offertur
vobis, gratiam, in reuelatione IESV
CHRISTI vt filij obedientiæ, non
cõfigurati prioribus ignorãtiæ veſtrę
deſiderijs, ſed quẽadmodũ is qui vo-
cauit vos, ſanctus eſt, ita & ipſi in om
ni cõuerſatione ſancti ſitis: quoniam
ſcriptũ eſt, Sancti eritis: quoniam ego
ſanctus ſum. Et ſi patrẽ inuocatis eũ Leui. 11. g
qui ſine acceptione perſonarũ iudicat 19. a. 20. b
ſecundũ vniuſcuiuſq; opus: in timo- Deu. 10. d
re, incolatus veſtri tempore cõuerſa- Rom. 2. b
mini. ſcientes ꝙ non corruptibilibus Galat. 2. b
auro vel argẽto redẽpti eſtis de vana

veſtra cõuerſatione paternę traditio-
1.cor.6.d nis: ſed pretioſo ſanguine tanq̃ agni D
&.7.d immaculati CHRISTI & inconta-
Hebr.9.d minati, pręcogniti quidẽ ante mundi
1.Ioã.1.d conſtitutionẽ manifeſtati autem no-
Apoc.1.d uiſſimis tẽporibus propter vos, qui
per ipſum creditis in deũ, qui ſuſcita-
uit eum à mortuis, & dedit ei gloriã,
vt fides veſtra, & ſpes eſſet in deũ: qui
animas veſtras caſtigaſtis in obedien
tiam veritatis per ſpiritũ, in fraternita
tis amore non ſimulato. Simplici ex
corde inuicem diligite intenſe: renati
non ex ſemine corruptibili, ſed incor
ruptibili per verbũ dei viui & perma
Eſa.40.b nentis in æternũ. quia omnis caro vt
Eccli.14.c fœnũ: & omnis gloria hominis tanq̃
Iaco.1.b flos fœni. exaruit fœnum: & flos eius
decidit. Verbum autẽ domini manet
in æternũ. hoc eſt autem verbũ quod
euangelizatum eſt in vos.

CAPVT II.

Rom.6.a DEponentes igitur omnem A
Ephe.4.a malitiã, & omnem dolũ,
Coloſ.3.b & ſimulationes, & inui-
Hebr.12.a

dias, & omnes detractiones, ſicut
modo geniti infantes, rationabile &
ſine dolo lac cõcupiſcite: vt in eo cre-
ſcatis, ſi quidem guſtatis quòd bonus
eſt dominus. Ad quem accedentes, la
pidem viuum, ab hominibus quidẽ
reprobatum, à deo autem electum &
precioſum: & ipſi tanquam lapides
viui ſuperædificamini, domus ſpiri-
tualis, ſacerdotium ſanctum, ad offe-
rendum ſpirituales hoſtias, accęptabi
les deo per IESVM CHRISTVM. Eſa. 28. d
B Propter quod cõtinet ſcriptura, Ecce Rom. 9. 8
pono in Sion lapidem ſummũ angu
larem, electum, pretioſum. & qui cre
diderit in eum, non confundetur. Vo
bis igitur honor credentibus. non crę
dentibus autem, lapis quem reproba
uerũt ędificantes, hic factus eſt in ca Pſal. 117. d
put anguli: & lapis offenſionis & pe- Mat. 21. d
tra ſcandali, his qui offenduntur ver- Act. 4. b
bo, nec credũt in quod & poſiti ſunt. Eſa. 8. c
Vos autem genus electum, regale ſa-
cerdotium, gens ſancta, populus ac- Exo. 19. c
quiſitionis: vt virtutes annuntietis

eius, qui de tenebris vos vocauit in
admirabile lumen ſuũ. Qui aliquan-
Oſee.2.d do non populus: nunc autem popu-
Roma.9.c lus dei. qui non conſecuti miſericor-
diam: nunc autem miſericordiã con-
ſecuti. Chariſſimi, obſecro vos, tan-
Gala.5.c quam aduenas & peregrinos, abſti- C
Rom.13.d nere à carnalibus deſiderijs, quæ mi-
litant aduerſus animam, cõuerſatio-
nem veſtram inter gentes habẽtes ho
neſtam: vt in eo quod detrectant vo-
bis tanquam malefactoribus, ex bo-
nis operibus vos conſiderantes, glo-
Ro.13.a rificẽt deum in die viſitationis. Subie
cti igitur eſtote omni humanæ crea-
turæ propter dominũ: ſiue regi, quaſi
pręcellenti. ſiue præſidibus tanquam
ab eo miſſis ad vindictam quidẽ ma-
lefactorum, laudem vero bonorum,
quia ſic eſt voluntas dei, vt benefaciẽ
tes, obmuteſcere faciatis imprudẽn-
tium hominum ignorantiam: quaſi
liberi, & non quaſi velamen habentes
malitiæ libertatẽ, ſed ſicut ſerui dei.
Ro.12.c Omnes honorate. Fraternitatem di-

ligite. Deum timete. Regem honori-
A ficate. Serui, ſubditi eſtote in omni ti Ephe.6.a
more dominis, non tantum bonis & Coloſ.3.d
modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Hæc eſt Tit.2.c
enim gratia: ſi propter dei conſcien- 2.Cor.7.c
tiam, ſuſtinet quis triſtitias, patiẽs in-
iuſte. Quæ enim eſt laus: ſi peccãtes,
D & ideo colaphizati, ſuffertis? Sed ſi
bene facientes patiẽter ſuſtinetis: hęc
eſt gratia apud deum. In hoc enim
vocati eſtis: quia & CHRISTVS
paſſus eſt pro nobis, vobis relinquẽs
exemplũ vt ſequamini veſtigia eius. Eſa.53.c
qui peccatum non fecit, nec inuentus 1.Ioã.3.a
eſt dolus in ore eius. qui cum male-
diceretur, non remaledicebat: cum pa
teretur, non comminabatur. tradebat Eſa.53.b
E autem vindictam iudicanti iuſte, qui
peccata noſtra ipſe pertulit in corpo-
re ſuo ſuper lignum: vt peccatis mor
tui, iuſtitiæ viuamus. cuius liuore ſa-
nati eſtis. Eratis enim ſicut oues er-
rantes: ſed conuerſi eſtis nunc ad pa-
ſtorem & epiſcopum animarum ve-
ſtrarum.

CAPVT III.

Coloſ.3.c Ephe.5.c SImiliter & vxores ſubditæ A
ſint viris ſuis: vt & ſi qui nõ
credunt verbo, per mulierũ
conuerſationẽ ſine verbo lu
crifiant, cõſiderantes in timore caſtã
1.Tim.2.c conuerſationẽ veſtram. quarũ orna-
tus nõ ſit extrinſecus capillatura, aut
circũdatio auri, aut amictus veſtimẽ-
torum: ſed qui abſconditus eſt cordis
homo, in incorruptibilitate quieti &
modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu
dei locuples. Sic enim quondã & ſan
ctę mulieres ſperãtes in deo, ornabãt
Geñ.18.b ſe, ſubiectæ proprijs viris. ſicut Sara
obediebat Abrahæ dominũ eum vo-
cans, cuius eſtis filiæ, bene faciẽtes, &
1.Cor.7.a nullo timore perterritę. Viri ſimiliter B
cohabitãtes ſecundũ ſcientiam, quaſi
infirmiori vaſculo muliebri impar-
tientes honorem, tanq; & cohæredes
gratiæ vitæ: vt non impediantur ora
tiones veſtræ. In ſumma autem: om
nes vnanimes, cõpatientes, fratrum
amatores, miſericordes, modeſti, nõ
reddentes

reddentes malum pro malo, nec ma- puer.17.c
ledictũ pro maledicto: ſed ecõtrario, &.21.d
benedicentes: quia in hoc vocati eſtis Rom.12.d
vt benedictioné hæreditate poſſidea- 1.theſ.5.d
tis. Qui enim vult vitam diligere, & ſcientes
dies videre bonos: coerceat linguam Pſal.33.e
C ſuam à malo, & labia eius ne loquan
tur dolum. Declinet à malo, & faciat
bonum: inquirat pacem, & ſequatur
eam: quia oculi domini ſuper iuſtos,
& aures eius in preces eorum. vultus
E auté domini ſuper facientes mala. Et
quis eſt, qui vobis noceat, ſi boni ęmu
latores fueritis? Sed & ſi quid patimi Mat.5.a
ni propter iuſtitiam: beati. Timorem
autem eorũ ne timueritis, & non cõ-
turbemini: dominum autem deum
ſanctificate in cordibus veſtris, parati
ſemper ad ſatiſfactioné omni poſcen
ti vos rationé de ea, quæ in vobis eſt,
ſpe. ſed cum modeſtia & timore, con
ſcientiã habentes bonã: vt in eo quod
detrahunt vobis, tanq̃ malefactori- Supra.2.c
bus, cõfundantur, qui calũniantur ve
ſtram bonã in CHRISTO cõuerſa-

tionẽ. Melius eſt enim, bene facientes
(ſi voluntas dei velit) pati, q̃ male fa
Heb 1.9.d cientes. quia & CHRISTVS ſemel
Rom.5.b pro peccatis noſtris mortuus eſt, iu-
ſtus pro iniuſtis: vt nos offerret deo,
mortificatus quidem carne, viuifica-
tus autẽ ſpiritu. In quo & his qui in D
carcere erant ſpiritibus, veniens præ-
dicauit: qui increduli fuerant olim,
quãdo expectabant dei patientiam in
Geñ.6.b diebus Noe, cum fabricaretur arca, in
Mat. 24.d qua pauci, id eſt, octo animæ ſaluæ fa
Luc.17.f ctæ ſunt per aquã. Cui nunc ſimile ba
ptiſma nos quoq; ſaluos facit: nõ car-
nis depoſitio ſordium: ſed cõſcientiæ
bonæ interrogatio in deum per reſur
rectionem IESV CHRISTI, qui
eſt in dextera dei: profectus in cœlũ,
ſubiectis ſibi angelis & poteſtatibus
& virtutibus.

CAPVT IIII.

CHRISTO igitur paſſo p̄ A
nobis carne: & vos eadem
cogitatiõe armamini. quia
qui paſſus eſt in carne, de-

ſijt à peccatis: vt iam non deſiderijs homi
num, ſed voluntate dei quod reliquũ Ephe.4.e
eſt in carne viuat temporis. Sufficit
enim præteritum vitę tempus vt vo
luntatem gẽtiũm perfecerimus, cum
ambularemus in luxurijs, deſiderijs,
vinolẽtijs, comeſationibus, potatio-
nibus, & nefarijs idolorum cultibus.
in quo admirantur non concurrenti-
bus vobis in eandẽ luxuriæ refuſio-
B nem blaſphemantes, qui reddent ra-
tionem ei, qui paratus eſt iudicare vi
uos & mortuos. Propter hoc enim,
& mortuis euangelizatum eſt: vt iu-
dicentur quidem ſecũdum homines
carne, viuant autem ſecũdum deum
ſpiritu. Omnium autem finis appro-
C pinquauit. Eſtote itaq; ſobrij, & vigi-
late in orationibus. Ante omnia autẽ,
mutuam inter vos charitatem conti-
nuam habentes: quia charitas operiet
C multitudinem peccatorum. Hoſpita- Prou.10.b
les inuicẽ, ſine murmuratione. Vnuſ- Ro.12.c
quiſq; ſicut accepit donum, mutuo in Hebr.13.a
vos illud adminiſtrantes: ſicut boni Phili.2.b

diſpẽſatores multiformis gratiæ dei.
Si quis loquitur. tanquam ſermones
dei. ſi quis miniſtrat tanquam ex vir-
tute, quã ſubminiſtrat deus, vt in om
nibus glorificetur deus per IESVM
CHRISTVM: cui eſt gloria & im-
perium in ſecula ſeculorum. Amen.
Chariſſimi, nolite mirari in examina
tione, quæ ad tentationem vobis fit,
quaſi noui aliquid vobis contingat:
ſed communicantes CHRISTI paſ-
ſionibus, gaudete, vt & in reuelatione
gloriæ eius gaudeatis exultantes. Si
exprobramini in nomine CHRI-
STI, beati eſtis: quoniã gloria & ſpi-
ritus dei ſuper vos requieſcit. Secun-
dum illos quidem blaſphematur, ſe-
cundum vos autem glorificatur. Ne D
quis enim veſtrum patiatur, vt homi
cida, aut fur, aut maleficus, aut alieno
rum appetitor. Si autem vt Chriſtia-
nus: non erubeſcat, glorificet autem
deum in iſto nomine. quoniam tem-
pus eſt vt incipiat iudicium à domo
dei. Si autem primum à nobis: quis

finis eorum qui non credunt dei euã-
gelio? Et ſi iuſtus quidẽ vix ſaluatur: Luc. 11. d
impius & peccator vbi parebũt? Ita-
que & hi qui patiuntur ſecundum vo-
luntatem dei, vt fideli conditori com-
mendent animas ſuas in benefactis.

CAPVT V.

A SEniores qui inter vos ſunt obſecro, conſenior & teſtis CHRISTI paſſionum, & eius quæ reuelanda eſt, gloriæ conſors, Paſcite quantum in vobis eſt gregem CHRISTI, prouidẽtes non coacte, ſed ſpõtanee: neq; turpis lucri gratia, ſed volũtarie: neq; vt dominantes in cleris, ſed formæ facti
B gregis. Et cũ apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam. Similiter adoleſcentes, ſubditi eſtote ſenioribus. omnes Iaco. 4. c
autem inuicem ſubiecti humilitatem inſinuate. quia deus ſuperbis reſiſtit: humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur ſub potenti manu dei, vt vos exaltet in tempore omnem ſo

Mat.6.c licitudinem veſtram proijcientes in
Luc.12.c eum,quoniam ipſi cura eſt de vobis.
Ro.12.c Sobrij eſtote, & vigilate:quia aduer-
Pſal.54.d ſarius veſter diabolus tanquã leo ru-
giens circuit,quęrens quem deuoret.
Cui reſiſtite,fortes in fide:ſciẽtes eaſ- C
dem paſſiones ei quæ in mundo eſt,
veſtrę fraternitati fieri.Deus autẽ om
nis gratiæ, qui vocauit nos in æter-
nam ſuam gloriam in CHRISTO
IESV, modicum paſſos, ipſe perfi-
ciet, fulciet, confirmabit, ſolidabitq́ꝫ.
Ipſi gloria, & imperium in ſecula,ſe-
culorum. AMEN. Per Siluanum fi- D
delem fratrem vobis, vt arbitror,bre
uiter ſcripſi: adhortans & conteſtans
hanc eſſe veram gratiam dei, in qua
ſtatis. Salutat vos eccleſia, quæ eſt in
Babylone,ſimul electa:& Marcus fi-
lius meus. Salutate inuicem in oſcu-
lo charitatis. Pax vobis omnibus qui
eſtis in CHRISTO IESV. AMEN.

EPISTOLA PE-
TRI APOSTOLI
SECVNDA.

A Simon Petrus ſer-
uus & apoſtolus
IESV CHRI-
STI: ijs qui coæ-
qualem nobiſcum
ſortiti ſunt fidē in
iuſtitia dei noſtri
& ſaluatoris IESV CHRISTI.
2 Gratia vobis & pax adimpleatur in
cognitione dei, & CHRISTI IE-
SV domini noſtri: quo modo omnia
nobis diuina virtute eius, quæ ad vi
tam & pietatē pertinent donata ſunt,
per agnitionem eius qui vocauit nos
propria gloria & virtute, per quę ma
xima & pretioſa nobis promiſſa do-
nauit: vt per hęc efficiamini diuinę cō
ſortes naturæ, fugientes eius quæ in
mūdo eſt, cōcupiſcentię corruptionē.
Sed & in hocipſum curā omnē ſubiſc

rentes, miniſtrate in fide veſtra virtu-
tem: in virtute autē, ſciētiam: in ſcien
tia autem, abſtinentiam: in abſtinētia
autē, patientiam: in patientia autem,
pietatem: in pietate autem, amorem
fraternitatis: in amore autē fraternita
tis, charitatem. Hæc enim vobis cum
aſſint, & ſuperent: non vacuos, nec ſi-
ne fructu vos conſtituent in domini
noſtri IESV CHRISTI cognitio-
nem. Cui enim non pręſto ſunt hæc:
cęcus eſt, & manu tentans, obliuionē
accipiens purgationis veterum ſuo-
rum delictorum. Quapropter fratres
magis ſatagite: vt firmam veſtrā vo- C
cationem & electionem faciatis. hæc
enim facientes, nō peccabitis aliquan
do. Sic enim abundanter miniſtrabi-
tur vobis introitus in æternum re-
gnum domini & ſaluatoris noſtri IE
SV CHRISTI. Propter quod non
omittam vos ſemper commonere de
his: licet ſcientes & confirmatos vos
in præſenti veritate. Iuſtum autē ar-
bitror quādiu ſum in hoc tabernacu-

lo, ſuſcitare vos in cōmonitione: cer-
tus quòd velox eſt depoſitio taberna
culi mei ſecūdum quod & dominus
noſter IESVS CHRISTVS ſigni-
A ficauit mihi. Dabo autem operam & Ioan.21.f
ſemper habere vos poſt obitum meū
vt horum memoriam faciatis. Non 1.cor.2.c
enim doctas fabulas ſecuti, notam fe
cimus vobis domini noſtri IESV
CHRISTI virtutem & præſentiā:
ſed ſpeculatores facti illius magnitu-
D dinis. Accępit enim à deo patre hono
rem & gloriam, voce delapſa ad eum
huiuſcemodi à magnifica gloria. Hic Mat.17.a
eſt filius meus dilectus, in quo mihi
complacui, Et hanc vocem nos audi-
uimus de cœlo allatam, cum eſſemus
cum ipſo in mōte ſancto. Et habemus
firmiorem propheticum ſermonem,
E cui bene facitis attēdentes quaſi lucer
næ lucenti in loco caliginoſo, donec
dies illuceſcat, & lucifer oriat in cor-
dibus veſtris: hoc primū intelligētes 2.Tim.3.d
ꝙ omnis prophetia ſcripturę, propria
interpretatione nō fit, Non enim vo-

luntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed à ſpiritu ſancto impulſi, locuti ſunt ſancti dei homines.

CAPVT II.

Fuerunt vero & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducēt ſectas perditionis, & eum qui emit eos, dominum negantes: ſuperducentes ſibi celerem perditionem. Et multi ſequētur eorū exitia, per quos via veritatis blaſphemabit̄: & in auaritia fictis verbis de vobis negotiabūtur. quibus iudicium iam olim nō tardat: & perdi-
Iob.4.d tio eorū non dormitat. Si enim deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum, tradidit ſeruandos in iudicium: & originali mundo non pepercit, ſed B
Gen.7.a octauum Noe iuſtitiæ prçconē cuſtodiuit, diluuium mundo impiorū inducens, & ciuitates Sodomorū & Gomorrhçorū in cinerem redigens, euerſione damnauit, exemplum eorū qui,

impie acturi ſunt ponens: & iuſtum Lot oppreſſum à nefandorum iniuria ac luxurioſa cõuerſatione eripuit. aſpectu enim & auditu iuſtus:inhabitans apud eos quotidie animã iuſtam iniquis operibus cruciabat. Nouit dominus pios de tentatione eripere, iniquos vero in diẽ iudicij reſeruare cruciandos: maxime autem eos qui poſt
C carnem in concupiſcentia immũditię ambulant, dominationemq; cõtemnunt, audaces, ſibi placentes: gloria prędítos non metuunt blaſphemare: vbi angeli, fortitudine & virtute cum ſint maiores, non portant aduerſum ſe apud dominũ execrabile iudicium. Hi vero velut irrationabilia pecora, nata in captionem & in perniciem, in his quæ ignorant blaſphemantes in pernicie ſua peribũt, percipientes mercedem iniuſtitiæ. voluptatem exiſtimantes, diei delitias, coinquinationes & maculæ: delitijs affluentes, in deceptionibus ſuis cõuiuantes vobiſcũ, oculos habentes plenos adulterę,

& qui non ceſſat à peccato, pellicietes
animos inſtabiles, cor exercitatũ aua
ritia habentes, maledictionis filij: de/
Nũe. 22.d relinquetes rectam viam errauerunt,
ſecuti viam Balaã filij Beor, qui mer/
cedem iniquitatis amauit: correptio/
nem vero habuit ſuæ iniquitatis. ſub/
iugale mutum animal, hominis voce
loquens, prohibuit prophetę inſipiẽ/
tiam. Hi ſunt fontes ſine aqua, & ne/ D
Iudæ, 1.d bulæ turbinibus exagitatę. quibus ca
ligo tenebrarũ in æuum ſeruata eſt.
Superbia enim vanitatis loquentes,
pelliciũt in deſiderijs carnis laſciuijs,
eos qui paululum aufugerant, qui in
errore conuerſantur: libertatem illis
promittentes, cum ipſi ſerui ſint cor/
Ioan. 8.d ruptionis. A quo enim quis ſuperatus
Rom. 6.c eſt: huius & ſeruus eſt. Si enim refu/
Hebr. 6.a gientes coinquinationes mũdi in co/
Mat. 12.d gnitione domini noſtri & ſaluatoris
IESV CHRISTI, his rurſus im/
plicati ſuperantur: factæ ſunt eis po/
ſteriora, deteriora prioribus. Melius
enim erat illis non cognouiſſe viam

juſtitiæ, quàm poſt agnitionē, retror/
ſum conuerti ab eo quod illis traditū
eſt ſancto mādato. Contigit enim eis Pro. 26.b
illud veri prouerbij, Canis reuerſus
ad ſuum vomitū: &, Sus lota, ad vo/
lutabrum luti.

CAPVT III.

A HAnc ecce vobis chariſſimi
ſecundam ſcribo epiſtolā,
in quibus veſtram excito
in cōmonitione, ſyncerā
mentem: vt memores ſitis verborū
quæ prædicta ſunt à ſanctis prophe/
tis, & præcepti noſtri, qui ſumus apo/
ſtoli domini & ſaluatoris: hoc primū
ſcientes, quòd venient in nouiſſimis 1. Tim. 4. a
diebus illuſores iuxta proprias con/ 2. Tim. 3. a
cupiſcentias ambulantes, dicētes, Vbi Iude. 1. f
B eſt promiſſio aut aduentus eius? ex Eze. 12. f
quo enim patres dormierunt, omnia
ſic perſeuerant ab initio creaturæ. La
tet enim eos hoc volentes, quòd cœ/
li erant prius, & terra, de aqua & per
aquā conſiſtentes dei verbo: per quæ
C ille qui tunc erat mundus aqua inun

datus perijt. Cœli autē qui nunc ſunt,
& terra eodem verbo repoſiti ſunt,
igni reſeruati in diem iudicij & per-
ditionis impiorū hominum. Vnum
vero hoc non lateat vos chariſſimi, ꝙ
vnus dies apud dominum ſicut mil-
le anni: & mille anni, ſicut dies vnus.
Non tardat dominus qui promiſit, ſi- C
cut quidam tarditatem exiſtimāt: ſed
patiēter agit erga nos, nolēs aliquos
perire, ſed omnes ad pœnitentiam re
1.theſ.5.a uerti. Adueniet autem dies domini
Apoc.3.a vt fur in nocte: in quo cœli, magno
&.16.c impetu tranſibunt, elementa vero ca
lore ſoluentur, terra autem & quæ in
ipſa ſunt opera, exurentur. Cum igi-
tur hæc omnia diſſoluenda ſint, qua-
les oportet vos eſſe in ſanctis conuer
ſationibus & pietatibus, expectantes a
& properantes in aduentum diei do-
mini, per quem cœli ardentes ſoluen
tur, & elementa ignis ardore lique-
Apo.21.a ſcent? Nouos vero cœlos & nouam
Eſa.65.c terram iuxta promiſſum ipſius expe-
&.66.c ctamus, in quib⁹ iuſtitia habitat. Pro- D

pter quod chariſſimi, hæc expectan-
tes, ſatagite, immaculati & irreprehē
ſibiles ei inueniri in pace. & domini
noſtri longanimitatem, ſalutem arbi- Rom. 2. a
tramini, ſicut & chariſſimus frater no
ſter Paulus ſecundum datam ſibi ſa-
pientiā ſcripſit vobis: ſicut & in om-
nibus epiſtolis, loquens in eis de his.
in quibus ſunt quædam difficilia in-
tellectu, quæ indocti & inſtabiles de-
torquent, ſicut & cæteras ſcripturas,
ad ſuam ipſorum perditionem. Vos
igitur fratres, præſcientes cauete, ne
nefariorum errore abducti excidatis
à propria firmitate: creſcite vero in
gratia & in cognitione domini noſtri
& ſaluatoris IESV CHRISTI.
Ipſi gloria & nunc & in diem æter-
nitatis. AMEN.

cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur & veritatem nō facimus. Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce. ſocietatē habemus ad inuicē & ſanguis IESV CHRISTI filij eius emundat nos ab omni pecca- Hebr.9.d

D to. Si dixerimus ꝙ peccatū non habe- 1.Pet.1.d
mus: ipſi nos ſeducimus, & veritas Apoc.1.b
in nobis non eſt. Si cōfiteamur pecca 3.Reg.8.c
ta noſtra: fidelis eſt & iuſtus, vt remit 2.Pa.6.g
tat nobis peccata noſtra, & emundet Pro.20.b
nos ab omni iniquitate. Si dixerimus Eccles.7.d
ꝙ nō peccauimus, mendacē facimus
eum, & verbū eius non eſt in nobis.

CAPVT II.

A Filioli mei, hęc ſcribo vobis, vt non peccetis. Sed & ſi qs peccauerit, aduocatū habemus apud patrem IESVM CHRISTVM iuſtū & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro nobis autem tantū, ſed etiam pro totius mūdi. Et in hoc ſcimus quòd cognouimus eum, ſi mandata eius obſeruamus. Qui dicit ſe noſſe deum, &

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTO/ LI PRIMA.

QVOD fuit ab initio, A
quod audiuimus,qđ
vidimus oculis no/
ſtris,quod perſpexi/
mus, & manus no/
ſtrę contrectauerunt
de verbo vitę,& vita manifeſtata eſt:
& vidimus,& teſtamur,& annuntia/
mus vobis vitam æternam quæ erat
apud patrē,& apparuit nobis. Quod B
vidimus & audiuimus, annūtiamus
vobis,vt & vos ſocietatem habeatis
nobiſcum,& ſocietas noſtra ſit cū pa/
tre & cum filio eius IESV CHRI/
STO. Et hæc ſcribimus vobis vt gau
dium veſtrum ſit plenum. Et hæc eſt
annuntiatio quā audiuimus ab eo,&
Ioan.8.b annuntiamus vobis. Quòd deus lux
eſt,& tenebræ in eo non ſunt vllæ. Si C
dixerimus quòd ſocietatē habemus
cum eo,

cum eo, & in tenebris ambulamus:
mentimur & veritatem nõ facimus.
Si autem in luce ambulamus, ſicut &
ipſe eſt in luce. ſocietatẽ habemus ad-
inuicẽ & ſanguis IESV CHRISTI
filij eius emundat nos ab omni pecca- Hebr.9.d
D to. Si dixerimus q peccatũ non habe- 1.Pet.1.d
mus: ipſi nos ſeducimus, & veritas Apoc.1.b
in nobis non eſt. Si cõfiteamur pecca- 3.Reg.8.c
ta noſtra: fidelis eſt & iuſtus, vt remit- 2.Pa.6.g
E tat nobis peccata noſtra, & emundet Pue.20.b
nos ab omni iniquitate. Si dixerimus Eccles.7.c
q nõ peccauimus, mendacẽ facimus
eum, & verbũ eius non eſt in nobis.

CAPVT II.

A FIlioli mei, hęc ſcribo vobis,
vt non peccetis. Sed & ſi qs
peccauerit, aduocatũ habe-
mus apud patrem IESVM
CHRISTVM iuſtũ & ipſe eſt pro-
pitiatio pro peccatis noſtris; non pro
C nobis autem tantũ, ſed etiam pro to-
tius mũdi. Et in hoc ſcimus quòd co-
gnouimus eum, ſi mandata eius ob-
ſeruamus. Qui dicit ſe noſſe deum, &

mandata eius non cuſtodit: mendax
eſt, & in eò veritas nō eſt. Qui autem
ſeruat verbum eius: vere in hoc cha-
ritas dei perfecta eſt. in hoc ſcimus ꝙ
in ipſo ſumus. Qui dicit ſe in ipſo ma
nere: debet ſicut ille ambulauit, & ip-
ſe ambulare. Charisſimi, non manda-
tum nouum ſcribo vobis, ſed manda
tum vetus quod habuiſtis ab initio.
Mandatum vetus eſt verbū quod au
diſtis ab initio. Iterum mandatū no- B
Ioan.13.d uum ſcribo vobis: quod verum eſt
&.15.b in ipſo, idem verum eſt, & in vobis:
quia tenebræ tranſeunt, & verum
Ioan.12.b lumen iam lucet. Qui dicit ſe in luce
eſſe, & fratrem ſuum odit: in tenebris
eſt vſq; adhuc. Qui diligit fratrē ſuū,
in lumine manet, & ſcandalum in eo
Infra.3.c non eſt. Qui autem odit fratrē ſuum:
in tenebris eſt, & in tenebris ambu-
lat, & neſcit quò eat, quia tenebrę ob-
cęcauerunt oculos eius. Scribo vobis C
filioli quòd remittuntur vobis pecca
ta propter nomen eius. Scribo vobis
patres quoniam cognouiſtis eum qui

ab initio eſt. Scribo vobis adoleſcen-
tes quoniam vidiſtis malignũ. Scribo
vobis infantes quoniam cognouiſtis
patrem. Scripſi vobis patres quoniã
cognouiſtis eum qui eſt ab initio. Scri
bo vobis iuuenes quoniã fortes eſtis,
& verbum dei manet in vobis, & vi-
C ciſtis malignum. Nolite diligere mũ-
dum, neq; ea quæ in mundo ſunt. Si
quis diligit mũdum: non eſt charitas
D patris in eo. quoniam omne quod eſt
in mũdo, videlicet cõcupiſcentia car-
nis, & cõcupiſcentia oculorum, & ſu-
perbia vitæ: non eſt ex patre, ſed ex
mundo eſt. Et mundus tranſit, & cõ-
cupiſcentia eius. Qui autem facit vo-
luntatem dei, manet in æternum. Fi-
lioli, nouiſſima hora eſt. & ſicut audi-
ſtis ꝙ antichriſtus venit: & nunc anti
chriſti multi facti ſunt: vnde ſcimus
ꝙ nouiſſima hora eſt. Ex nobis pro-
dierunt: ſed non erant ex nobis. nam ſi
fuiſſent ex nobis: permanſiſſent vtiq;
nobiſcum. ſed vt manifeſti ſint quòd
nõ ſunt omnes ex nobis. Sed vos vn

ctionē habetis à ſancto, & noſtis omnia. Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem, ſed quaſi ſcientibus eam: & quòd omne mēdacium ex veritate nō eſt. Quis eſt mendax, niſi is qui negat quòd IESVS eſt CHRISTVS? Hic eſt antichriſtus, qui negat patrem & filium. Omnis qui negat filium: nec patrem habet. Vos quod audiſtis ab initio, in vobis permaneat, D
quia ſi in vobis permanſerit quod audiſtis ab initio: & vos in filio & patre manebitis. Et hęc eſt repromiſſio qua ipſe pollicitus eſt nobis, vitam æternam. Hæc ſcripſi vobis de his qui ſeducunt vos. Et vnctio quā accępiſtis ab eo, manet in vobis. Et non neceſſe habetis vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio ipſa docet vos de omnib9, & verum eſt, & nòn eſt mendaciū. Et ſicut docuit vos, manete in ea. Et nūc filioli manete in eo: vt cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non cōfundamur ab eo in aduentu eius. Si ſcitis ꝙ iuſtus eſt: ſcitote ꝙ & omnis qui fa

cit iuſtitiam, ex ipſo natus eſt.

CAPVT III.

A Videte qualem charitatẽ dedit nobis pater, vt filij dei nominemur. Propter hoc, mũdus nõ nouit vos: quia non nouit eum. Chariſſimi, nunc filij dei ſumus: & nõdum apparuit quid erimus. Scimus autem quòd cùm apparuerit, ſimiles ei erimus. quoniam videbimus eũ ſicuti eſt. Et omnis qui habet hanc ſpem in eo: ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum eſt iniquitas. Et ſcitis quòd ille apparuit vt peccata tolleret: & peccatum in eo non eſt. Omnis qui in eo manet, non peccat. & omnis qui peccat, nõ vidit eum, nec cognouit eum. Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt, ſicut & ille iuſtus eſt. Qui facit peccatũ, ex diabolo eſt: quoniã ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei, vt diſſoluat opera diaboli. Omnis qui natus eſt ex

Eſa. 53. c
1. Pet. 2. d
Ioan. 8. f

B

deo, peccatum non facit: quoniam ſe-
men ipſius in eo manet. & nō poteſt
peccare, quoniā ex deo natus eſt. In A
hoc manifeſti ſunt filij dei, & filij dia-
boli. Omnis qui non eſt iuſtus, nō eſt
ex deo, & qui nō diligit fratrem ſuū.
Ioan.13.d quoniam hæc eſt annuntiatio, quā au-
&.15.b diſtis ab initio, Vt diligatis inuicem.
Geñ.4.b Non ſicut Cain qui ex maligno erat:
& occidit fratrem ſuum. Et propter C
quid occidit eū? Quoniā opera eius,
mala erant: fratris autem eius, iuſta.
Nolite mirari fratres, ſi odit vos mū-
dus. Nos ſcimus quòd trāſlati ſumus
Supra.2.b de morte ad vitam, quoniam diligi-
Leui.19.d mus fratres. Qui nō diligit: manet in
morte. omnis qui odit fratrem ſuum:
homicida eſt. Et ſcitis quòd omnis ho
micida non habet vitam æternam in
ſe manentē. In hoc cognouimus cha
Ioan.15.b ritatem dei: quòd ille animam ſuam
pro nobis poſuit: & nos debem⁹ pro
Iacob.2.c fratribus animas ponere. Qui habue-
rit ſubſtantiam huius mundi, & vide-
rit fratrem ſuum neceſſitatem habe-

re,& clauſerit viſcera ſua ab eo: quo-
modo charitas dei manet in eo? Fi-
lioli mei, non diligamus verbo, neq;
D lingua, ſed opere & veritate. in hoc co
gnoſcimus quòd ex veritate ſumus:
& in conſpectu eius ſuadebimus cor-
dibus noſtris. Quoniam ſi reprehen-
derit nos cor noſtrum: maior eſt deus
corde noſtro, & nouit omnia. Chariſ-
ſimi, ſi cor noſtrum non reprehende-
rit nos: fiduciam habemus ad deum.
& quicquid petierimus, accipiemus
ab eo: quoniam mandata eius cuſto- Ioan.15.a
dimus, & ea quæ ſunt placita coram
eo, facimus. Et hoc eſt mandatũ eius,
Vt credamus in nomine filij eius IE- Ioan.5.d
SV CHRISTI: & diligamus inui- &.17.a
cem, ſicut dedit mãdatum. Et qui ſer
uat mãdata eius: in illo manet, & ipſe Ioan.13.d
in eo. & in hoc ſcimus ꝙ manet in no &.15.b
bis ex ſpiritu quem dedit nobis.

CAPVT IIII.

A CHariſſimi, nolite omni ſpi
ritui credere, ſed ꝓbate ſpi
ritus ſi ex deo ſint: quoniã

multi pſeudoprophetę exierũt in mũ
dum. In hoc cognoſcitur ſpiritus dei.
omnis ſpiritus qui confitetur IESVM
CHRISTVM in carne veniſſe, ex
deo eſt: & omnis ſpiritus qui non cõ
fitetur IESVM CHRISTVM in
carne veniſſe, ex deo non eſt, & hic eſt
ille antichriſti, de quo audiſtis quod ve-
nit, & nunc iam in mũdo eſt. Vos ex
deo eſtis filioli, & viciſtis eos: quoniã
maior eſt qui in vobis eſt, quàm qui in
Ioan.8.f mũdo. Ipſi è mundo ſunt: ideo è mũ
do loquuntur, & mundus eos audit.
Nos ex deo ſumus. Qui nouit deum: B
audit nos. qui non eſt ex deo: non au
dit nos. Ex hoc cognoſcimus ſpiritum
veritatis & ſpiritum erroris. Chariſſi
mi, diligamus nos inuicem: quia cha-
ritas ex deo eſt. Et omnis qui diligit,
ex deo natus eſt, & cognoſcit deum.
Qui non diligit, non nouit deũ: quo-
Ioan.3.b niam deus charitas eſt. In hoc appa-
ruit charitas dei in nobis, quòd filiũ
ſuum vnigenitum miſit deus in mũ-
dum, vt viuamus per eum. In hoc eſt C

charitas: non quaſi nos dilexerimus
deum, ſed ꝙ ipſe dilexit nos, & miſit
filium ſuum propitiationem pro pec
catis noſtris. Chariſſimi, ſi ſic deus di
lexit nos: & nos debemus inuicē dili
gere. Deum nemo vidit vnquā. Si di- Ioān. I. b
ligamus inuicem: deus in nobis ma- I. Tim. 6. a
net, & charitas eius in nobis perfecta
eſt. Ex hoc cognoſcimus ꝙ in eo ma-
nemus, & ipſe in nobis: quoniam de
ſpiritu ſuo dedit nobis. Et nos vidim⁹
& teſtificamur quòd pater miſit filiū
ſuum ſaluatorē mundi. Quiſquis con
feſſus fuerit ꝙ IESVS eſt filius dei:
deus in eo manet, & ipſe in deo. Et
nos cognouimus, & credidimus cha-
ritatem, quam habet deus in nobis.
Deus charitas eſt: & qui manet in cha
D ritate: in deo manet, & deus in eo. In
hoc perfecta eſt charitas dei nobiſcū,
vt fiduciam habeamus in die iudicij:
quòd ſicut ille eſt, & nos ſum⁹ in hoc
mundo. Timor non eſt in charitate:
ſed perfecta charitas, foras mittit ti-
morem, quoniam timor pœnam ha-

bet.qui autem timet:nõ eſt perfectus
in charitate. Nos diligimus deũ:quo-
niam ipſe prior dilexit nos. Si quis di
xerit, diligo deum : & fratrem ſuum
oderit, mendax eſt. Qui enim non di
ligit fratrem ſuum quem vidit:deum
quem non vidit, quomodo poteſt di
Ioan.13.d ligere? Et hoc mãdatum habemus ab
&.15.b eo: vt qui diligit deum, diligat & fra-
Ephe.5.a trem ſuum.

CAPVT V.

Omnis qui credit quòd IESVS eſt CHRISTVS, A
ex deo natus eſt. Et omnis
qui diligit eũ qui genuit:
diligit & eum qui natus eſt ex eo. In
hoc cognoſcimus ꝙ diligimus natos
dei: cum deum diligimus & manda-
ta eius facimus. Hęc eſt enim charitas
dei: vt mandata eius cuſtodiamus, &
Mat.11.d mandata eius grauia non ſunt. Quo-
niam omne quod natum eſt ex deo:
vincit mundũ. & hæc eſt victoria quę
vincit mũdum: fides noſtra. Quis eſt B
1.Co.15.g qui vincit mundum, niſi qui credit ꝙ

IESVS eſt filius dei? hic eſt qui ve-
nit per aquã & ſanguinem IESVS
CHRISTVS, non in aqua ſolũ: ſed
in aqua & ſanguine. Et ſpiritus eſt qui
teſtificatur quoniam ſpiritus eſt veri-
tas. Quoniam tres ſunt qui teſtimo-
nium dant in cœlo: pater, verbum, &
ſpiritus ſanctus. & hi tres, vnum ſunt.
Et tres ſunt qui teſtimonium dant in
terra: ſpiritus, aqua, & ſanguis. Et hi
tres, vnum ſunt. Si teſtimonium ho-
minum accipimus: teſtimonium dei
maius eſt. quoniam hoc eſt teſtimo-
nium dei: quo teſtificatus eſt de filio
ſuo. Qui credit in filium dei: habet te- Ioan. 3. d
ſtimonium in ſe. Qui non credit deo:
mendacem facit eum. quia nõ credit
in teſtimonium, quod teſtificatus eſt
deus de filio ſuo. Et hoc eſt teſtimo-
nium, Quod vitam æternã dedit no-
bis deus. & hæc vita, in filio eius eſt.
C Qui habet filium dei: habet vitã. qui
non habet filium dei: vitam non ha-
bet. Hæc ſcripſi vobis: vt ſciatis ꝙ vi-
tam habetis æternã qui creditis in no

mine filij dei. Et hæc eſt fiducia quam habemus ad eum, Quòd quicquid pe tierimus ſecũdum voluntatem eius, audit nos. Et ſi ſcim⁹ quòd audit nos quicquid petierimus, ſcimus ꝙ habe mus petitiones quas poſtulauim⁹ ab eo. Si quis ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortẽ, petet: & da bit ei vitam, peccantibus non ad mor tem. Eſt peccatũ ad mortem: non pro D illo dico vt roges. Omnis iniquitas, peccatum eſt, & eſt peccatum non ad mortem. Scimus ꝙ omnis qui natus eſt ex deo nõ peccat: ſed generatio dei conſeruat eum, & malignus non tan git eum. Scimus ꝙ ex deo ſumus: & mũdus totus in maligno poſitus eſt. Et ſcimus ꝙ filius dei venit: & dedit nobis ſenſum vt cognoſcamus verũ deum & ſimus in vero filio eius. Hic eſt verus deus: & vita æterna. Filioli, cuſtodite vos à ſimulacris. AMEN.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI SECVNDA.

A SEnior, electæ dominę & natis eiꝰ, quos ego diligo in veritate, & nō ego ſolus, ſed & omnes qui cognouerūt veritatem, propter veritatē quæ permanet in vobis, & vobiſcum erit in æternum. Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à deo patre, & à CHRISTO IESV filio patris in veritate, & charitate.

B Gauiſus ſum valde quòd inueni de filijs tuis ambulātes in veritate, ſicut mādatum accepimus à patre. Et nunc rogo te domina, non tanquā mandatum nouū ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio: vt diligamus inuicem. Et hæc eſt charitas, vt ambule-

mus ſecūdum mandata eius. Hoc eſt
enim mādatum, vt quemadmodum
audiſtis ab initio, in eo ambuletis:
quoniā multi ſeductores introierunt
in mundum, qui non confitentur IE
SVM CHRISTVM veniſſe in car-
nem. hic eſt ſeductor & antichriſtus. C
videte voſmetipſos, ne perdatis quæ
operati eſtis: ſed vt mercedem ple-
nam accipiatis. Omnis qui recedit, &
non permanet in doctrina CHRI-
STI: deum non habet. Qui perma-
net in doctrina: hic, patrem & filium
habet. Si quis venit ad vos, & hāc do-
ctrinam non affert: nolite recipere eū
in domū, nec AVE ei dixeritis. Qui D
enim dicit illi, AVE: cōmunicat ope
ribus eius malignis. Plura habens vo
bis ſcribere: nolui per chartam & atra
mentum. ſpero enim me futurū apud
vos, & ore ad os loqui: vt gaudium
veſtrum plenū ſit. Salutant te filij ſo-
roris tuæ electæ. Amen.

EPISTOLA BEATI IOANNIS APOSTOLI TERTIA.

A SEnior Caio chariſſimo, quē ego diligo in veritate. Chariſſime de omnibus orationē facio proſpere te ingredi & valere, ſicut proſpere agit anima tua.
Gauiſus ſum valde venientibus fratribus, & teſtimonium perhibētibus veritati tuę: ſicut tu in veritate ambu
B las. Maius his non habeo gaudium, quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare. Chariſſime fideliter facis quicquid operaris in fratres: & in peregrinos qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu eccleſię: quos, bene facies, deducens digne deo. Pro nomine enim eius profecti ſunt, nihil accipientes à gentilibus.

Nos ergo debemus ſuſcipere huiuſ C
modi: vt cooperatores ſimus verita/
ti. Scripſi eccleſię: ſed is qui amat pri/
matum gerere in eis Diotrephes, nō
recipit nos. Propter hoc ſi venero, in/
dicabo eius opera quæ facit : verbis
malignis garriens in nos. & quaſi nō
ei iſta ſufficiant: neq; ipſe ſuſcipit fra/
tres, & eos qui ſuſcipiunt, prohibet,
& de eccleſia eijcit. Chariſſime, noli D
imitari malum, ſed quod bonum eſt.
Qui bene facit, ex deo eſt: qui male fa
cit, non videt deum. Demetrio teſti/
monium redditur ab omnibus, & ab
ipſa veritate. ſed & nos teſtimonium
perhibemus, & noſti ꝙ teſtimonium
noſtrum verum eſt. Multa habui tibi
ſcribere : ſed nolui per atramētum &
calamum ſcribere tibi. Spero autem
protinus te videre : & ore ad os lo/
quemur. Pax tibi. Salutant te amici.
Saluta tu amicos nominatim.

HIERONYMVS IN CATALOgo ſcriptorum Eccleſiaſticorum.

IVdas frater Iacôbi, paruá quidem quæ de ſeptem catholicis eſt, epiſtolá reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, à pleriſq; reÿcitur: tamen authoritaté vetuſtate iam & vſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.

BEATI IVDÆ APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA.

A IVdas IESV CHRISTI ſeruus, frater autem Iacôbi: his qui ſunt in deo patre ſanctificati, & CHRISTO IESV conſeruati, vocatis. Miſericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur.

C Chariſſimi, omnem ſolicitudinem
faciens ſcribendi vobis de cõmuni ve
ſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vo/
bis: deprecans ſupercertare ſemel tra
ditæ ſanctis fidei. Subintroierũt enim B
quidam homines (qui olim præſcri/
pti ſunt in hoc iudicium) impij domi
ni noſtri gratiam transferentes in lu/
xuriam, & ſolũ dominatorẽ deum &
dominũ noſtrum IESVM CHRI/
STVM negantes. Cõmonere autem
vos volo, ſcientes ſemel hoc ꝙ domi
nus populũ de terra Ægypti ſaluans,
Nũe.14.f ſecundo eos qui non crediderũt, per/
didit: angelos vero qui non ſeruaue/
runt ſuum principatũ, ſed dereliquer/
runt ſuam originem, in iudicium ma
gni diei, vinculis æternis ſub caligine
Geñ.19.c reſeruauit. Sicut Sodoma & Gomor/ C
rha, & finitimę ciuitates ſimili modo
exfornicatę, & abeuntes poſt carnem
alteram, factæ ſunt exemplum, ignis
æterni pœnam ſuſtinentes. ſimiliter
& hi ſomniantes carnem quidem ma
culant, dominationem autem ſper/

nunt, maieſtatem autem blaſphemāt. Zach.3.c
Cum autem Michael archangelus, cū Eccli.21.d
diabolo diſputans altercaret de Moy
ſi corpore: nō eſt auſus iudicium in-
D ferre blaſphemiæ, ſed dixit, Increpet
te dominus. hi autem quæcunq; qui-
dem ignorant, blaſphemant. quęcūq;
autem naturaliter tanquam muta ani
malia norunt, in his corrumpuntur.
Væ illis, quia in viam Cain abierunt: Gen.4.b
& errore Balaā, mercede effuſi ſunt, Nūe.22.d
& in contradictione Core perierunt. Nūe.16.a
Hi ſunt in dilectionibus veſtris, macu
læ conuiuantes, ſine timore, ſemetip-
ſos paſcentes, nubes ſine aqua quæ à 2.Pet.2.d
ventis circūferuntur, arbores autūna-
les, infructuoſæ, bis mortuæ, eradi-
catæ, fluctus feri maris, deſpumantes
ſuas confuſiones, ſidera errantia. qui-
bus caligo tenebrarum ſeruata eſt in
E æternum. Prophetauit autē & de his
ſeptimus ab Adā, Enoch, dicens, Ecce Apoc.1.b
venit dominus in ſanctis millibus ſu
is, facere iudicium contra omnes, &
arguere omnes impios de omnibus

operibus impietatis eorũ quibus im-
pie egerunt,& de omnibus duris quę
locuti ſunt cõtra eum peccatores im-
pij. Hi ſunt murmuratores,querulo-
ſi, ſecundum deſideria ſua ambulan-
tes,& os eorum loquitur ſuperba, mi
rantes perſonas quæſtus cauſa. Vos F
auté chariſſimi, memores eſtote ver-
borũ quæ prædicta ſunt ab apoſtolis
domini noſtri IESV CHRISTI,
qui dicebant vobis, Quòd in nouiſſi-
1.Tim.4.a mis temporibus venient illuſores, ſe
2.Tim.3.a cundum deſideria ſua ambulantes in
2.Pet.3.a impietatibus. Hi ſunt qui ſegregant, A
animales, ſpiritum non habẽtes. Vos
auté chariſſimi, ſuperędificantes voſ-
metipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in
ſpiritu ſancto orantes, voſmetipſos
in dilectione dei ſeruate, expectantes
miſericordiam domini noſtri IESV
CHRISTI in vitam ęternam. Et ho
rum quidem miſeremini dum iudica
mini: illos vero ſaluate, de igne rapiẽ
tes: odientes & eam quæ ex carne eſt
maculatam tunicam. Ei auté qui po-

tens eſt illos conſeruare ſine pecca-
to, & conſtituere ante cõſpectum gló
riæ ſuæ immaculatos in exultatione
ſoli ſapienti deo ſaluatori noſtro gló
ria & magnificẽtia, & imperiũ, & po
teſtas nunc, & in omnia ſecula. Amẽ.

APOCALYPSIS BEATI IOANNIS APOSTOLI.

A Apocalypſis IESV CHRISTI, quam
dedit illi deus palam
facere ſeruis ſuis quę
oportet fieri cito: &
ſignificauit mittens
per angelum ſuũ ſeruo ſuo Ioãni, qui
teſtimoniũ perhibuit verbo dei, & te
ſtimoniũ IESV CHRISTO quæ-
cunq; vidit. Beatus qui legit & audit
verba prophetiæ: & ſeruat ea quæ in
ea ſcripta ſunt, tẽpus enim prope eſt.

Ioannes ſeptem eccleſijs quæ ſunt B
in Aſia, gratia vobis & pax ab eo qui
eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, &
à ſeptem ſpiritibus qui in conſpectu
throni eius ſunt, & à IESV CHRI-
Coloſſ.1.c STO qui eſt teſtis fidelis, primogeni
1.cor.15.c tus mortuorum, & princeps regum
terræ; qui dilexit nos & lauit nos à
Hebr.9.d peccatis noſtris in ſanguine ſuo, & fe
1.Pet.1.d cit nos reges & ſacerdotes deo & pa-
1.Ioã.1.d tri ſuo, ipſi gloria & imperium in ſe-
cula ſeculorum. Amen.

Eſa.3.c Ecce venit cum nubibus, & vide-
Mat.24.c bit eum omnis oculus, & qui eũ pu-
Iudæ.1.c pugerunt. Et plangent ſe ſuper eũ om
nes tribus terræ. etiã, Amen. Ego ſum
α & ω, principium & finis, dicit domi
nus deus qui eſt, & qui erat, & qui vẽ
turus eſt omnipotens. Ego Ioãnes fra C
ter veſter & particeps in tribulatio-
ne, & regno, & patientia in CHRI-
STO IESV, fui in inſula, quæ appel
latur Patmos, propter verbum dei &
teſtimonium IESV. Fui in ſpiritu in
dominica die: & audiui poſt me vocẽ

magnam tanq̃ tubæ dicentis: Quod
vides, ſcribe in libro: & mitte ſeptem
eccleſijs, quæ ſunt in Aſia, Epheſo, &
Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatirę, &
Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ.
Et cõuerſus ſum, vt viderem vocem
quę loquebatur mecum. Et cõuerſus,
vidi ſeptẽ candelabra aurea: & in me-
dio ſeptem candelabrorũ aureorum
ſimilem filio hominis, veſtitum po-
D dêre, & præcinctũ ad mamillas zona
aurea: caput autem eius & capilli erãt
candidi tanq̃ lana alba, & tanq̃ nix,
& oculi eius tanq̃ flãma ignis: & pe-
des eius ſimiles aurichalco, velut in
camino ardentes. & vox illius tanq̃
vox aquarum multarum: & habebat
in dextera ſua ſtellas ſeptẽ. & de ore
eius gladius vtraq; parte acutus exi-
bat, & facies eius ſicut ſol lucet in vir-
tute ſua. Et cum vidiſſem eum, cecidi
ad pedes eius tanquã mortuus. Et po-
ſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens,
Noli timere: ego ſum primus & no- Eſa.41.b
uiſſimus, & viuus: & fui mortuus. & &.44.a

ecce ſum viuens in ſecula ſeculorũ, & habeo claues mortis & inferni. Scribe ergo quę vidiſti, & quę ſunt, & quę oportet fieri poſt hæc. Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas vidiſti in dextera mea, & ſeptẽ candelabra aurea. ſeptem ſtellæ: angeli ſunt, ſeptem eccleſiarũ. & candelabra ſeptem: ſeptem eccleſiæ ſunt.

CAPVT II.

Angelo Epheſi eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorũ aureorum. Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam: & ꝙ nõ potes ſuſtinere malos, & tentaſti eos qui ſe dicunt apoſtolos eſſe, & non ſunt, & inueniſti eos mendaces: & patientiã habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & nõ defeciſti. Sed habeo aduerſum te pauca, ꝙ charitatem tuam primam reliquiſti. Memor eſto itaq; vnde excideris: & age pœnitentiam, & prima opera fac.

ſinautem, veniam tibi cito; & moue-
bo candelabrũ tuum de loco ſuo, niſi
pœnitétiam egeris. Sed hoc habes, q́
odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego
odi. Qui habet aurẽ, audiat quid ſpi-
ritus dicat eccleſijs, Vincẽti dabo ede
re de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo
dei mei. Et angelo Smyrnæ eccleſiæ
ſcribe. Hæc dicit primus & nouiſſi-
C mus, qui fuit mortuus & viuit. Scio
tribulationem tuam & paupertatem
tuã, ſed diues es: & blaſphemaris ab
his qui ſe dicunt Iudæos eſſe, & non
ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ. Nihil
horum timeas quæ paſſurus es. Ecce
miſſurus eſt diabolus aliquos ex vo-
bis in carcerẽ vt tentemini: & habebi-
tis tribulationem diebus decem. Eſto
fidelis vſq; ad mortẽ: & dabo tibi co-
ronam vitę. Qui habet aurem, audiat
quid ſpiritus dicat eccleſijs. Qui vice-
D rit non lędetur à morte ſecũda. Et an-
gelo Pergami eccleſiæ ſcribe. Hęc di-
cit qui habet rhomphæã vtraq; parte
acutam. Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt

ſatanæ: & tenes nomen meum, & nõ
negaſti fidem meam. Et in diebus il-
lis Antipas teſtis meus fidelis, qui oc
ciſus eſt apud vos, vbi ſatanas habi-
tat. Sed habeo aduerſus te pauca: q̃a
Nũe. 24.c habes illic tenẽtes doctrinam Balaã.
qui docebat Balac mittere ſcãdalum
coram filijs Iſrael, edere & fornicari:
ita habes & tu tenentes doctrinã Ni-
colaitarũ. Similiter pœnitẽtiam age. D
ſi quominus: veniam tibi cito & pu-
gnabo cũ illis in gladio oris mei. Qui E
habet aurem, audiat quid ſpiritus di-
cat eccleſijs. vincenti dabo mãna ab-
ſconditum. & dabo illi calculum can
didum: & in calculo nomen nouum
ſcriptũ, quod nemo ſcit, niſi qui acci-
pit. Et angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcri-
be, Hęc dicit filius dei, qui habet ocu-
los tanquam flammam ignis, & pe-
des eius ſimiles aurichalco. Noui opę
ra tua, & fidem, & charitatem tuam, G
& miniſterium, & patientiam tuam,
& opera tua nouiſſima plura priori-
bus. Sed habeo aduerſus te pauca: q̃a F

permittis mulierem Hiezabel, quę ſe
dicit prophetam, docere, & ſeducere
ſeruos meos, fornicari, & manduca-
A re de idolothytis. Et dedi illi tempus
vt pœnitentiá ageret, & non vult pœ
nitere à fornicatione ſua. Ecce ego mit
to eam in lectum, & qui mœchantur
cum ea: in tribulatione maxima erũt,
niſi pœnitentiá ab operibus ſuis ege-
rint: & filios eius interficiam in mor-
te, & ſcient omnes eccleſiæ quòd ego
ſum ſcrutans renes & corda, & dabo Hier. 17. b
vnicuiq; veſtrum ſecundũ opera ſua.
G Vobis auté dico & cæteris qui Thya-
tiræ eſtis, Quicunq; non habent do-
ctrinam hanc, & qui non cognouerũt
altitudinem ſatanæ, quemadmodum
dicunt: non mittam ſuper vos aliud
pondus. tamé id quod habetis, tene-
te donec veniam. Et qui vicerit & cu-
ſtodierit vſq; in finem opera mea: da-
bo illi poteſtatem ſuper gentes, & re- Pſal. 2. c
get eas in virga ferrea, & tanquá vaſa
fictilia confringentur, ſicut & ego ac-
cępi à patre meo: & dabo illi ſtellam

matutinam. Qui habet aurem, audiat
quid ſpiritus dicat eccleſijs.

CAPVT III.

ET angelo eccleſiæ Sardis, ſcribe, hæc dicit qui habet ſeptem ſpiritus dei, & ſeptē ſtellas. Scio opera tua, quia nomē habes ꝙ viuas & mortuus es. Eſto vigilans, & confirma cętera quę moritura erãt. Non enim inueni opera tua plena corã deo meo. In mente ergo habe, qualiter accęperis & audieris: & ſerua, & pœnitentiam age. Si ergo nō vigilaueris: veniam ad te tanꝙ fur, & neſcies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui nō inquinauerunt veſtimēta ſua: & ambulabunt mecū in albis, quia digni ſunt. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomē eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram patre meo, & coram angelis eius. Qui habet aurem, audiat quid ſpiritus dicat eccleſijs. Et angelo Philadelphiæ eccleſiæ ſcribe. Hęc di-

Margin: A (beside "ſcribe" opening line); Infra.16.c; 1.theſ.5.a; 2.Pet.3.e (beside "ris: & ſerua … fur"); B (beside "angelis eius. Qui habet aurem")

rit ſanctus & verus, qui habet clauem
Dauid: qui aperit & nemo claudit: Eſa.22.c
claudit & nemo aperit. Scio opa tua. Iob.12.b
Ecce dedi coram te oſtium apertum
quod nemo poteſt claudere, quia mo
dicam habes virtutem, & ſeruaſti ver
bum meum, & non negaſti nomen
meũ. Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ,
qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & nõ ſunt,
ſed mentiuntur. Ecce faciã illos, vt ve
niant, & adorent ante pedes tuos: &
C ſcient ꝙ ego dilexi te. quoniã ſeruaſti
verbum patientiæ meæ, & ego ſerua-
bo te ab hora tentationis, quæ ventu
ra eſt in orbem vniuerſum tentare ha
bitantes in terra. Ecce venio cito: tene
quod habes, vt nemo accipiat coronã
tuam. Qui vicerit: faciam illum colũ-
nam in templo dei mei, & foras non
egredietur amplius: & ſcribam ſuper
eum nomen dei mei, & nomen ciui-
tatis dei mei nouę Hieruſalẽ, quę de-
ſcendit de cœlo à deo meo, & nomen
meum nouũ. Qui habet aurẽ, audiat
quid ſpiritus dicat eccleſijs. Et angelo

Laodiciæ eccleſiæ ſcribe. Hæc dicit.
Amen teſtis fidelis & verus, qui eſt
principium creaturæ dei. Scio opera
tua, ꝙ neq; frigidus es, neq; calidus.
vtinam frigidus eſſes aut calidus. ſed
quia tepidus es, & nec frigidus nec ca
lidus, incipiã te euomere ex ore meo:
quia dicis, Diues ſum, & locupletat⁹,
& nullius egeo: & neſcis quòd tu es
miſer, & miſerabilis, & pauper, & cę-
cus, & nudus. Suadeo tibi emere à me D
aurum ignitum probatũ, vt locuples
fias: & veſtimentis albis induaris, vt
non appareat confuſio nuditatis tuę,
& collyrio inunge oculos tuos vt vi-
deas. Ego quos amo, arguo & caſtigo.
Prou. 3. b Æmulare ergo & pœnitentiam age.
Heb. 12. b Ecce ſto ad oſtium & pulſo. ſi quis au
dierit vocẽ meam, & aperuerit mihi
ianuã: intrabo ad illam, & cœnabo cũ
illo, & ipſe mecũ. Qui vicerit, dabo ei
ſedere mecũ in throno meo: ſicut &
ego vici, & conſedi cum patre meo in
throno eius. Qui habet aurem, audiat
quid ſpiritus dicat eccleſijs.

CAPVT IIII.

A Poſt hęc vidi: & ecce oſtium
apertú in cœlo, & vox pri-
ma quā audiui tanq; tubæ
loquentis mecum, dicens,
Aſcende huc, & oſtendā tibi quę opor
tet fieri cito. Poſt hæc, ſtatim fui in ſpi
ritu. Et ecce ſedes poſita erat in cœlo,
& ſupra ſedem ſedens. Et qui ſedebat:
ſimilis erat aſpectu lapidi iaſpidi, &
ſardinis, & iris erat in circuitu ſedis,
B ſimilis viſioni ſmaragdinæ. Et in cir-
cuitu ſedis ſedilia vigintiquatuor, &
ſupra thronos vigintiquatuor ſenio-
res ſedentes, circúamicti veſtimentis
albis, & in capitibus ſuis coronæ au-
reæ. Et de throno procedebant fulgu
ra, & voces, & tonitrua. & ſeptē lam-
pades ardentes ante thronū quæ ſunt
ſeptem ſpiritus dei. Et in cōſpectu ſe-
dis, tanquā mare vitreum ſimile cry-
ſtallo: & in medio ſedis & in circuitu
ſedis, quatuor animalia plena oculis
C ante & retro. Et animal primum, ſi-
mile leoni: & ſecundum animal, ſimi

le vitulo: & tertium animal, habens
faciem velut hominis: & quartũ ani-
mal, ſimile aquilæ volãti. Et quatuor
animalia ſingula eorum habebãt alas
ſenas in circuitu: & intus plena ſunt
oculis. & requiem non habent die ac
Eſa.6.a nocte, dicentia, Sanctus, ſanctus, ſan-
ctus dominus deus omnipotens, qui
erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Et D
cum darent illa animalia gloriã & ho
norem & benedictionẽ ſedenti ſuper
thronum, viuenti in ſecula ſeculorũ:
procidebant vigintiquatuor ſeniores
ante ſedentem in throno, & adorabãt
viuentem in ſecula ſeculorum, & mit
tebant coronas ſuas ante thronum, di
centes, Dignus es domine deus noſter
accipere gloriam & honorẽ & virtu-
tem: quia tu creaſti omnia, & propter
volũtatem tuam erant & creata ſunt.

CAPVT VI.

ET vidi in dextera ſedẽtis ſu- A
pra thronũ, librum ſcriptũ
intus & foris, ſignatum ſigil
lis ſeptem. Et vidi angelum
fortem,

fortem,& prędicantem voce magna,
Quis eſt dignus aperire librum,& ſol
uere ſignacula eius? Et nemo poterat
neq; in cœlo, neq; in terra,neq; ſubt⁹
terrā aperire librū,neq; reſpicere illū.
Et ego flebā multum,quoniā nemo di
gnus inuētus eſt aperire librū,nec vi-
dere eum.Et vnus de ſenioribus dicit
B mihi. Ne fleueris: Ecce vicit leo de tri
bu Iuda,radix Dauid, aperire librū &
ſoluere ſeptē ſignacula eius. Et vidi,
& ecce ī medio throni & quatuor ani
malium, & in medio ſeniorū agnum
ſtantē tanq̄; occiſum, habentem cor-
nua ſeptē & oculos ſeptē:qui ſunt ſe-
ptē ſpiritus dei, miſſi in omnē terrā.
Et venit,& accępit de dextera ſedētis
C in throno,librū. Et cum aperuiſſet li-
brū, quatuor animalia & vigintiqua-
tuor ſeniores ceciderūt coram agno,
habētes ſinguli citharas,& phialas au
reas plenas odoramentorū,quæ ſunt
orationes ſanctorū. & cantabant can-
ticum nouū,dicentes, Dignus es do-
mine accipere librū & aperire ſignacu

la eius, quoniã occiſus es, & redemi-
ſti nos deo in ſanguine tuo, ex omni
tribu & lingua & populo, & natione:
& feciſti nos deo noſtro reges & ſacer
dotes, & regnabimus ſuper terrã. Et
vidi, & audiui vocem angelorũ mul-
torum in circuitu throni & animaliũ
Dani.7.c & ſeniorũ: & erat numerus eorũ mil
lia millium dicentiũ voce magna, Di D
gnus eſt agnus, qui occiſus eſt, accipe-
re virtutem, & diuinitatem, & ſapien
tiam, & fortitudinẽ, & honorem, &
gloriam, & benedictionem. Et omnẽ
creaturã quæ in cœlo eſt, & ſuper ter-
ram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari,
& quæ in eo: omnes audiui dicentes,
Sedẽti in throno, & agno, benedictio
& honor & gloria & poteſtas ĩ ſecula
ſeculoꝝ. Et quatuor animalia dicebãt.
Amen. Et viginti quatuor ſeniores ce
ciderũt in facies ſuas: & adorauerunt
viuẽtẽ in ſecula ſeculorũ.

CAPVT VI.

ET vidi ꝙ aperuiſſet agnus A
vnũ de ſeptẽ ſigillis, & au-

diui vnũ de quatuor animalibꝰ, dicẽs
tanq̃; vocẽ tonitrui, Veni, & vide. Et
vidi: & ecce equus albꝰ, & qui ſedebat
ſuper illũ habebat arcum, & data eſt ei
corona, & exiuit vincens vt vinceret.
Et cũ aperuiſſet ſigillũ ſecũdũ, audiui
ſecũdum animal, dicẽs, Veni, & vide.
Et exiuit alius equus rufus: & qui ſe-
debat ſuper illũ, datũ eſt ei vt ſumeret
B pacem de terra, & vt inuicẽ ſe interfi-
ciant, & datus eſt ei gladius magnus.
Et cum aperuiſſet ſigillũ tertium, au-
diui tertium animal, dicens, Veni, &
vide. Et ecce equus niger: & qui ſede-
bat ſuper illum, habebat ſtatẽram in
manu ſuã. Et audiui tanquã vocem in
medio quatuor animalium dicẽtem,
Bilibris tritici denario, & tres bilibres
C hordei denario, & vinum & oleũ ne
læſeris. Et cum aperuiſſet ſigillũ quar-
tum, audiui vocẽ quarti animalis di-
centẽ, Veni, & vide. Et ecce equus pal-
lidus: & qui ſedebat ſuper eũ, nomen
illi Mors, & infernus ſequebatur eũ;
& data eſt illi poteſtas ſuper quatuor

partes terræ, interficere gladio, fame,
& morte, & beſtijs terræ. Et cum ape
ruiſſet ſigillum quintū: vidi ſubtus al
tare animas interfectorū propter ver
bum dei, & propter teſtimoniū quod
habebant, & clamabant voce magna,
dicentes, Vſquequo domine, ſanctus
& verus, non iudicas & non vindicas
ſanguinem noſtrū de his qui habitant
in terra? Et datæ ſunt illis ſingulæ ſto
læ albæ: & dictū eſt illis vt requieſce-
rent adhuc tēpus modicum donec cō
pleantur conſerui eorū, & fratres eo-
rum qui interficiendi ſunt ſicut & illi.
Et vidi, cū aperuiſſet ſigillum ſextū:
& ecce terræmot⁹ magnus factus eſt. D
& ſol factus eſt niger tanquā ſaccus ci
licinus: & luna tota facta eſt ſicut ſan
guis: & ſtellę de cœlo ceciderūt ſuper
terrā, ſicut ficus amittit groſſos ſuos
cum à vento magno mouetur, & cœ
lum receſſit ſicut liber inuolutus. &
omnis mons, & inſulæ de locis ſuis
motæ ſunt: & reges terræ, & princi-
pes, & tribuni, & diuites, & fortes, &

omnis ſeruus, & liber abſconderũt ſe
in ſpeluncis & in petris montium. &
B dicunt montibus & petris, Cadite ſu- Eſa. 2.d
per nos, & abſcondite nos à facie ſe- Oſee.10.b
dentis ſuper thronum, & ab ira agni: Luc. 23.d
quoniam vênit dies magnus iræ ip-
ſorum. Et quis poterit ſtare?

CAPVT VII.

A Poſt hęc vidi quatuor ange
los ſtantes ſuper quatuor
angulos terrę, tenẽtes qua
tuor ventos terrę ne flarẽt
ſuper terram, neq; ſuper mare, neq; in
vllam arborẽ. Et vidi alterum angelũ
C aſcendentem ab ortu ſolis, habentem
ſignum dei viui: & clamauit voce ma
gna quatuor angelis, quibus datũ eſt
nocere terræ & mari, dicẽs, Nolite no
cere terræ & mari, neque arboribus,
quoadusq; ſignemꝰ ſeruos dei noſtri
in frõtibus ſuis. Et audiui numerum
ſignatorum, centum quadragintaqua
tuor millia ſignati ex omni tribu filio
rum Iſrael. Ex tribu Iuda, duodecim
millia ſignati. Ex tribu Rubẽ, duode-

cim millia ſignati. Ex tribu Gad, duo
decim millia ſignati. Ex tribu Aſer,
duodecim millia ſignati. Ex tribu Ne B
ptalim, duodecim millia ſignati. Ex
tribu Manaſſe, duodecim millia ſi-
gnati. Ex tribu Symeõ, duodecim mil
lia ſignati. Ex tribu Leui, duodecim
millia ſignati. Ex tribu Iſſachar, duo-
decim millia ſignati. Ex tribu Zabu- A
lon, duodecim millia ſignati. Ex tri-
bu Ioſeph, duodecim millia ſignati.
Ex tribu Beniamin, duodecim millia
ſignati. Poſt hæc vidi turbã magnam
quam dinumerare nemo poterat, ex
omnibus gẽtibus, & tribubus, & po- C
pulis & linguis, ſtantes ante thronũ:
& in conſpectu agni, amicti ſtolis al-
bis, & palmæ in manibus eorũ, & cla
mabant voce magna, dicentes, Salus
deo noſtro qui ſedet ſuper thronũ, &
agno. Et omnes angeli ſtabant in cir-
cuitu throni & ſeniorum, & quatuor
animalium: & ceciderunt in conſpe-
ctu throni in facies ſuas, & adoraue-
runt deum, dicentes. Amen. Benedi-

ctio, & claritas,& ſapiētia, & gratia/
rum actio, honor & virtus, & forti/
tudo deo noſtro in ſecula ſeculorū,
Amen. Et reſpondit vnus de ſeniori/
D bus: & dixit mihi. Hi qui amicti ſunt
ſtolis albis,qui ſunt & vnde venerūt?
Et dixi illi, Domine mi,tu ſcis. Et di/
xit mihi, Hi ſunt qui venerunt de tri/
bulatione magna, & lauerunt ſtolas
ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine
agni. ideo ſunt ante thronum dei, &
ſeruiunt ei die ac nocte in tēplo eius:
& qui ſedet in throno,habitabit ſuper
illos.nō eſurient neq; ſitiēt amplius, Eſa.49.c
nec cadet ſuper illos ſol, neque vllus
æſtus: quoniam agnus qui in medio
throni eſt,reget illos, & deducet eos Eſa.25.c
ad vitæ fontes aquarum, & abſterget
deus omnē lachrymā ab oculis eorū.

CAPVT VIII.

A ET cum aperuiſſet ſigillū ſe/
ptimum,factum eſt ſilentiū
in cœlo, quaſi media hora.
Et vidi ſeptem angelos ſtan
tes in conſpectu dei: & datæ ſunt illis

ſeptē tubæ. Et alius angelus vênit, &
ſtetit ante altare, habens thuribulum
aureum: & data ſunt illi incenſa mul
ta, vt daret de orationibus ſanctorū
omnium ſuper altare aureū, quod eſt
ante thronū. Et aſcendit fumus incen
ſorum de orationibus ſanctorum de
manu angeli corā deo. Et accępit an- B
gelus thuribulū aureum, & impleuit
illud de igne altaris, & miſit in terrā.
& facta ſunt tonitrua & voces & ful-
gura & terræmotus magnus. Et ſeptē
angeli qui habebant ſeptē tubas, præ-
parauerunt ſe vt tuba canerent. Et pri
mus angelus tuba cecinit, & facta eſt
grando & ignis, mixta in ſanguine: &
miſſum eſt in terrā, & tertia pars ter- C
ræ cōbuſta eſt, & tertia pars arborum
concremata eſt, & omne fœnū viride
cōbuſtū eſt. Et ſecundus angelus tuba
cecinit: & tanquā mons magnus igne
ardens, miſſus eſt in mare. & facta eſt
tertia pars maris, ſanguis: & mortua
eſt tertia pars creaturæ eorū quę habe
bant animas in mari, & tertia pars na

uium interijt. Et tertius angelus tuba
cecinit,& cecidit de cœlo ſtella magna
ardẽs tanq̃; facula, & cecidit in tertiã
D partem fluminũ, & in fontes aquarũ:
& nomẽ ſtellæ, dicitur Abſynthiũ. &
facta eſt tertia pars aquarũ in Abſyn-
thium: & multi hominũ mortui ſunt
de aquis, q̃a amaræ factę ſunt. Et quar
tus angelus tuba cecinit: & ꝑcuſſa eſt
tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ &
tertia pars ſtellarũ, ita vt obſcuraretur
tertia pars eorũ, & diei nõ luceret pars
tertia, & noctis ſimiliter. Et vidi, & au
diui vocẽ vnius aquilę volãtis per me
diũ cœli dicẽtis voce magna, Vę vę vę
habitãtibus in terra: de cęteris vocibꝰ
triũ angelorũ qui erant tuba canituri.

CAPVT IX.

A ET quintus angelus tuba ce
cinit, & vidi ſtellã de cœlo
cecidiſſe in terram, & data
eſt ei clauis putei abyſſi. Et
aperuit puteũ abyſſi: & aſcẽdit fumus
putei, ſicut fumus fornacis magnę: &
obſcuratus eſt ſol & aer de fumo pu-

tei. Et de fumo putei exierunt locuſtæ
in terrã: & data eſt illis poteſtas, ſicut
habent poteſtates ſcorpiones terrę, &
pręcęptũ eſt illis ne lęderent fœnũ ter
rę, neq; omne viride neq; omnẽ arbo
rem: niſi tantum homines qui non ha
bent ſignũ dei in frõtibus ſuis. & datũ
eſt illis ne occiderent eos: ſed vt cru-
ciarentur mẽſibus quinq;. & cruciat⁹ B
eorũ, vt cruciatus ſcorpij cũ percutit
Eſa. 2. d hominẽ. Et in diebus illis quęrent ho
Oſee. 10. b mines mortẽ, & non inuenient eam:
Luc. 23. d & deſiderabunt mori, & fugiet mors
Sapi. 16. b ab eis. Et ſimilitudines locuſtarũ, ſimi
les equis paratis in præliũ: & ſuper ca
pita earũ tanq̃; coronæ, ſimiles auro:
& facies earũ tanq̃; facies hominũ. &
habebãt capillos ſicut capillos mulie
rum: & dentes earũ, ſicut dentes leo- A
num erant. & habebãt loricas ſicut lo
ricas ferreas, & vox alarũ earum ſicut
vox curruum equorum multorũ cur
rentium in bellũ. & habebant caudas
ſimiles ſcorpionum: & aculei erant in
caudis earum: & poteſtas earũ nocere

C hominibus menſibus quinq;: & habe
bant ſuper ſe regẽ angelum abyſſi, cui
nomẽ Hebraice Abáddon, Græce autẽ
Apollyon: id eſt Exterminãs. Væ vnũ
abijt, & ecce veniũt adhuc duo væ poſt
hæc. Et ſextus angelus tuba cecinit: &
audiui vocẽ vnam ex quatuor corni/
bus altaris aurei, quod eſt ante ocu/
los dei, dicentẽ ſexto angelo qui habe
bat tubã, Solue quatuor angelos, qui
alligati ſunt ĩ flumine magno Euphrâ
te. Et ſoluti ſunt quatuor angeli, qui
parati erãt in horã & diem & mẽſem
& annũ: vt occiderẽt tertiam partem
hominũ. Et numerus equeſtris exerci
tus, vicies millies dena millia. Et au/
diui numerum eorũ. Et ita vidi equos
in viſione: & qui ſedebant ſuper eos,
habebãt loricas igneas, & hyacinthi/
nas & ſulfureas. & capita equorũ erãt
tanq̃; capita leonũ: & de ore eorũ pro/
D cedit ignis, & fumus, & ſulfur. Et ab
his tribus plagis occiſa eſt tertia pars
hominũ. de igne & de fumo & ſulfu/
re, quæ procedebant ex ore ipſorũ. Po

teſtas enim equorũ in ore eorũ eſt, & in caudis eorũ. nam caudę eorũ, ſimiles ſerpentibus, habentes capita: & in his nocent. Et cæteri homines qui nõ ſunt occiſi in his plagis, neq; pœnitentiam egerũt de operibus manuũ ſuarum, vt nõ adorarent dæmonia & ſimulacra aurea & argentea & ærea & lapidea & lignea, quę neq; videre poſſunt, neq; audire, neque ambulare, & non egerunt pœnitẽtiam ab homicidijs ſuis, neq; à veneficijs ſuis, neq; à fornicatione ſua, neq; à furtis ſuis.

CAPVT X.

ET vidi aliũ angelum fortẽ A
deſcendentẽ de cœlo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies ei⁹ erat vt ſol, & pedes eius tanq̃; columnę ignis, & habebat in manu ſua libellũ apertũ: & poſuit pedẽ ſuum dextrũ ſuper mare, ſiniſtrum autẽ ſuper terram, & clamauit voce magna, quẽadmodum cum leo rugit. Et cũ clamaſſet: locuta ſunt
ſeptẽ tonitrua voces ſuas. Et cũ locu- B

ta fuiſſent ſepté tonitrua voces ſuas,
ego ſcripturus erã: & audiui vocẽ de
cœlo dicentẽ mihi, Signa quæ locuta
ſunt ſepté tonitrua: & noli ea ſcribe-
re. Et angelus quẽ vidi ſtantem ſuper Dan.12.c
mare & ſuper terrã, leuauit manum
ſuam ad cœlũ, & iurauit per viuẽtem
in ſecula ſeculorũ, qui creauit cœlũ &
ea quæ in eo ſunt, & terrã & ea quę in
ea ſunt, & mare & ea quæ in eo ſunt.
C Quòd tẽpus non erit amplius, ſed in
diebus vocis ſeptimi angeli, cũ cœpe-
rit tuba canere, cõſummabitur myſte
rium dei, ſicut euangelizauit per ſer-
uos ſuos prophetas. Et audiui vocem
de cœlo iterum loquentẽ mecum, &
dicentẽ. Vade, & accipe librũ apertum
de manu angeli ſtantis ſuper mare &
D ſuper terrã. Et abii ad angelum, dicẽs
ei vt daret mihi librũ. Et dixit mihi, Ezech.3.d
Accipe librum & deuora illũ. & faciet
amaricari ventrẽ tuum, ſed in ore tuo
erit dulce tanq̃; mel. Et accępi librum
de manu angeli, & deuoraui illum: &
erat in ore meo tanquã mel, dulce &

cum deuoraſſem eum, amaricatus eſt
venter meus, & dicit mihi, Oportet te
iterum prophetare gentibus, & popu
lis, & linguis, & regibus multis.

CAPVT XI.

ET datus eſt mihi calamus A
ſimilis virgę: & dictum eſt
mihi, Surge, & metire tem
plũ dei, & altare, & adorã-
tes in eo. atrium autem quod eſt intra
templum, eiice foras, & ne metiaris il
lud: quoniã datum eſt gentibus, & ci-
uitatem ſanctam calcabunt mẽſibus
quadragintaduobus: & dabo duobus
teſtibus meis, & prophetabũt diebus
mille ducẽtis ſexaginta, amicti ſaccis.
Hi ſunt duæ oliuæ & duo candelabra
in cõſpectu domini terræ ſtantia. Et ſi
quis voluerit eis nocere: ignis exibit
de ore eorum, & deuorabit inimicos B
eorũ. & ſi quis voluerit eos lędere: ſic
oportet eũ occidi. Hi habent poteſta-
tem claudendi cœlũ, ne pluat diebus
prophetiæ ipſorũ: & poteſtatẽ habent
ſuper aquas cõuertendi eas in ſangui

nem,& percutere terram omni plaga quotieſcũq; voluerint. Et cũ finierint teſtimonium ſuũ: beſtia quæ aſcendit de abyſſo, faciet aduerſum eos bellũ: & vincet illos, & occidet eos. Et corpora eorum iacebũt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Ægyptus, vbi & domin⁹ eorũ crucifixus eſt. Et videbunt de tribubus & populis, & linguis, & gẽtibus corpora eorum per tres dies & dimidium: & corpora eorũ non ſinent poni in monumentis & inhabitantes terram gaudebunt ſuper illos, & iocundabũtur: & munera mittent inuicem, quoniã hi duo prophetæ cruciauerunt eos qui habitabãt ſuper terrã.

C Et poſt dies tres & dimidium ſpiritus vitę à deo intrauit in eos. & ſteterunt ſuper pedes ſuos & timor magnus cecidit ſuper eos qui viderũt eos. Et audierunt vocẽ magnã de cœlo dicentẽ eis. Aſcẽdite huc. Et aſcẽderunt in cœlum in nube: & viderunt illos inimici eorũ. Et in illa hora factus eſt terręmo

tus magnus: & decima pars ciuitatis
cecidit: & occiſa ſunt in terręmotu no
mina hominũ ſeptẽ millia, & reliqui
in timorẽ ſunt miſſi, & dederunt glo/
riam deo cœli. Væ ſecundum abijt: &
ecce vę tertiũ veniet cito. Et ſeptimus
angelus tuba cecinit: & factę ſunt vo/
ces magnæ in cœlo dicẽtes, Factũ eſt
regnum huius mũdi domini noſtri &
CHRISTI eius, & regnabit in ſecu/
la ſeculorũ. Amen. Et vigintiquatuor D
ſeniores qui in cõſpectu dei ſedent in
ſedibus ſuis, ceciderunt in facies ſuas,
& adorauerunt deũ dicentes, Gratias
agimus tibi domine deus noſter om/
nipotẽs qui es, & qui eras, & qui ven/
turus es: quia accępiſti virtutẽ tuam
magnã, & regnaſti. Et iratæ ſunt gen/
tes, & aduenit ira tua & tempus mor
tuorum iudicari, & reddere mercedẽ
ſeruis tuis ꝓphetis & ſanctis, & timẽ
tibus nomẽ tuum puſillis & magnis,
& exterminandi eos qui corruperunt
terram. Et apertum eſt tẽplum dei in
cœlo: & viſa eſt arca teſtamẽti eius in
templo

templo eius, & facta ſunt fulgura, &
voces, & terręmotꝰ, & grãdo magna.

CAPVT XII.

A ET ſignũ magnũ apparuit in
cœlo: mulier amicta ſole,
& luna ſub pedibꝰ eius, &
in capite eiꝰ corona ſtellarũ
duodecim, & in vtero habens: & cla-
mat parturiẽs, & cruciatur vt pariat.
Et viſum eſt aliud ſignum in cœlo, &
ecce draco magnus, rufus, habẽs capi
ta ſeptẽ, & cornua decẽ, & in capiti-
bus eius diademata ſeptem, & cauda
eius trahebat tertiã partem ſtellarum
cœli, & miſit eas in terrã. & draco ſte-
tit ante mulierẽ quæ erat paritura: vt
cũ peperiſſet, filiũ eius deuoraret. Et
B peperit filium maſculũ, qui recturus
erat omnes gentes in virga ferrea: &
raptus eſt filius eius ad deũ & ad thro
num eiꝰ, & mulier fugit in ſolitudinẽ,
vbi habebat locũ paratũ à deo, vt ibi
paſcat eam diebus mille ducẽtis ſexa
ginta. Et factũ eſt prælium magnũ in
cœlo. Michael & angeli eius pręliabã-

tur cũ dracone, & draco pugnabat &
angeli eius, & non valuerũt, neq; loc⁹
inuentus eſt eorũ amplius in cœlo. &
proiectus eſt draco ille magn⁹, ſerpẽs
antiquus, qui vocat̃ diabolus & ſata-
nas, qui ſeducit vniuerſum orbem: &
proiectus eſt in terrã: & angeli eius cũ
illo miſſi ſunt. Et audiui vocem ma- C
gnã in cœlo dicentẽ, Nunc facta eſt ſa
lus & virtus, & regnum dei noſtri, &
poteſtas CHRISTI eius: quia proie
ctus eſt accuſator fratrũ noſtrorũ, qui
accuſabat illos ante conſpectũ dei no
ſtri die ac nocte. Et ipſi vicerunt eum
propter ſanguinẽ agni, & propter ver
bum teſtimonij ſui, & nõ dilexerunt
animas ſuas vſq; ad mortẽ. propterea
lætamini cœli, & qui habitatis in eis.
Væ terrę, & mari: quia deſcẽdit diabo
lus ad vos habẽs iram magnã, ſciens
ꝙ modicũ tẽpus habet. Et poſtq̃; vidit D
draco ꝙ proiectus eſſet in terrã. perſe
cutus eſt mulierẽ quæ peperit maſcu
lum. & datę ſunt mulieri alę duę aqui
lę magnę, vt volaret in deſertũ in lo-

cum ſuũ vbi alitur per tẽpus & tem-
pora & dimidium tẽporis à facie ſer-
pentis. Et miſit ſerpẽs ex ore ſuo poſt
mulierẽ, aquam tanq̃ flumen: vt eam
a faceret trahi à flumine. Et adiuuit ter-
ra mulierẽ, & aperuit terra os ſuũ, &
abſorbuit flumẽ quod miſit draco de
ore ſuo. Et irat⁹ eſt draco in mulierẽ:
& abijt facere prælium cum reliquis de
ſemine ei⁹ qui cuſtodiũt mãdata dei,
& habent teſtimoniũ IESV CHRI
STI. Et ſtetit ſupra arenam maris.

CAPVT XIII.

A ET vidi de mari beſtiã aſcen
dentem habentẽ capita ſe-
ptem, & cornua decẽ, & ſu
per cornua eius, decẽ dia-
c demata, & ſuper capita eius nomina
blaſphemię. Et beſtia quã vidi, ſimilis
erat pardo, & pedes eius ſicut pedes
vrſi, & os eius ſicut os leonis. Et dedit
illi draco virtutẽ ſuam & poteſtatem
magnã. Et vidi vnũ de capitibus ſuis
quaſi occiſum in mortẽ: & plaga mor
tis eius curata eſt. Et admirata eſt vni-

uerſa terra poſt beſtiã. Et adorauerunt
draconẽ qui dedit poteſtatẽ beſtiæ, &
adorauerunt beſtiã: dicentes, Quis ſi-
milis beſtiæ? & quis poterit pugnare
cum ea? Et datũ eſt ei os loquens ma- B
gna & blaſphemias: & data eſt ei pote
ſtas facere menſes quadragintaduos.
Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad
deum blaſphemare nomẽ eius, & ta-
bernaculũ eius, & eos qui in cœlo ha-
bitant. Et eſt datũ illi bellum facere cũ
ſanctis: & vincere eos. Et data eſt illi
poteſtas in omnẽ tribum, & populũ,
& linguã, & gentẽ: & adorauerunt eã
omnes qui inhabitabant terrã, quorũ
non ſunt ſcripta nomina in libro vitę
agni, qui occiſus eſt ab origine mũdi.
Siquis habet aurem, audiat. Qui in ca C
ptiuitatem duxerit, in captiuitatẽ va-
Gen.9.a det: qui in gladio occiderit, oportet
Mat.26.e eum gladio occidi. Hic eſt patiẽtia &
fides ſanctorum. Et vidi aliam beſtiã
aſcẽdentẽ de terra: & habebat cornua
duo ſimilia agni, & loquebatur ſicut
draco. Et poteſtatẽ prioris beſtiæ om

nem faciebat in conſpectu eius: & fe-
A cit terram & habitantes in ea, adorare
beſtiam primã, cuius curata eſt plaga
mortis. Et fecit ſigna magna, vt etiam
ignẽ faceret de cœlo deſcendere in ter
ram in conſpectu hominũ. Et ſeduxit
habitantes in terra propter ſigna quæ
data ſunt illi facere in cõſpectu beſtię,
dicens habitãtibus in terra, vt faciant
imaginem beſtiæ, quæ habet plagam
D gladij, & vixit. Et datum eſt illi vt da-
ret ſpiritum imagini beſtiæ, & vt lo-
quatur imago beſtiæ: & faciet vt qui-
cunq; non adorauerint imaginem be
ſtiæ, occidantur. Et faciet omnes pu-
ſillos, & magnos, & diuites, & paupę
res, & liberos, & ſeruos habere chara-
ctêrẽ in dextera manu ſua, aut in fron
tibus ſuis. & ne quis poſſit emere, aut
vendere, niſi qui habeat charactêrem,
aut nomen beſtiæ, aut numerum no-
minis eius. Hic ſapiẽtia eſt. Qui habet
intellectum: cõputet numerũ beſtiæ.
Numerus enim hominis eſt: & numę
rus eius ſexcenti ſexãgintaſex.

CAPVT XIIII.

ET vidi, & ecce agnus ſtabat A
ſupra montē Sion, & cum
eo centū quadragintaqua-
tuor millia habētia nomē
eius, & nomē patris eius ſcriptum in
frontibus ſuis. Et audiui vocē de cœ-
lo, tanq̃; vocē aquarum multarū, &
tanq̃; vocē tonitrui magni: & vocem
quā audiui, ſicut citharœdorū cithari-
zantium in citharis ſuis. Et cantabant
quaſi cāticum nouum ante ſedem &
ante quatuor animalia, & ſeniores: &
nemo poterat diſcere canticū, niſi illa
centū quadragintaquatuor millia, qui
empti ſunt de terra. Hi ſunt qui cum B
mulieribus non ſunt coinquinati. vir
gines enim ſunt. Hi ſequūtur agnum
quocūq; ierit. Hi empti ſunt ex homi
nibus primitiæ deo & agno: & in ore
eorum non eſt inuētum mēdacium.
Sine macula enim ſunt ante thronum
dei. Et vidi alterum angelum volantē
per medium cœli, habentē euangeliū
æternum, vt euāgelizaret ſedentibus

ſuper terrã, & ſuper omnem gentẽ, &
tribum, & linguã, & populum, dicen
tem magna voce, Timete dominũ, &
date illi honorẽ, quia venit hora iudi
cij eius: & adorate eum, qui fecit cœ-
lum & terrã, mare & fontes aquarũ. Ps. 145.a
Et alius angelus ſecutus eſt, dicẽs, Cẽ Act. 14.c
cidit cecidit Babylon illa magna: quę
à vino iræ fornicationis ſuæ potauit Eſa. 21.c
omnes gẽtes. Et tertius angelus ſecu- Hier. 51.a
tus eſt illos, dicẽs voce magna, Siquis
adorauerit beſtiam & imaginẽ eius,
& accęperit charactêrem in frõte ſua,
aut in manu ſua: & hic bibet de vino
irę dei, quod mixtũ eſt mero in calice
C iræ ipſius: & cruciabit igne & ſulfure
in cõſpectu angelorum ſanctorum, &
ante conſpectum agni. & fumus tor-
mentorũ eorum aſcendet in ſecula ſe
culorũ: nec habẽt requiẽ die ac nocte,
qui adorauerunt beſtiam & imaginẽ
eius, & ſi quis accęperit charactêrem
nominis eius. Hic patiẽtia ſanctorum
eſt, qui cuſtodiunt mãdata dei & fidẽ
IESV. Et audiui vocẽ de cœlo dicen

tem mihi. Scribe, Beati mortui qui in
dño moriuntur. Amodo iam dicit ſpi
ritus, vt requieſcant à laboribus ſuis.
opera enim illorum ſequũtur illos. Et
vidi, & ecce nubem cãdidam: & ſuper
nubẽ ſedentem ſimilẽ filio hominis,
habentẽ in capite ſuo coronã auream,
Mat.13.c & in manu ſua falcem acutã. Et alius
angelus exiuit de tẽplo clamans voce
magna ad ſedentẽ ſuper nubem. Mit/
Ioel,3.c te falcem tuã & mete, quia venit hora
vt metatur, quoniã aruit meſſis terrę.
Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, fal/ D
cem ſuam in terrã: & demeſſuit eã. Et
alius angelus exiuit de templo quod
eſt in cœlo: habẽs & ipſe falcẽ acutã.
Et alius angelus exiuit de altari, qui
habebat poteſtatẽ ſupra ignem: & cla
mauit voce magna ad eum qui habe/
bat falcem acutã, dicẽs, Mitte falcem
tuam acutam, & vindemia botros vi
neæ terræ: quoniã maturæ ſunt vuæ
eius. Et miſit angelus falcẽ ſuam acu/
tam in terrã, & vindemiauit vineam
terræ, & miſit in lacũ iræ dei magnũ:

& calcatus eſt lacus extra ciuitatē, &
exiuit ſanguis de lacu vſq; ad frenos
equorum per ſtadia mille ſexcenta.

CAPVT XV.

A ET vidi aliud ſignū in cœlo
magnū & mirabile: ange-
los ſeptē, habentes plagas
ſeptē nouiſſimas. quoniā
in illis cōſummata eſt ira dei. Et vidi
tanq̃ mare vitreū mixtū igne, & eos
qui vicerunt beſtiā & imaginē eius &
numerum nominis eius ſtātes ſuper
mare vitreum, habentes citharas dei:
B & cantantes canticū Moyſi ſerui dei,
& canticū agni, dicētes, Magna & mi
rabilia ſunt opera tua dñe deus omni-
potēs: iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ rex
ſeculorū. Quis non timebit te dñe, & Hier. 10. a
magnificabit nomē tuum? quia ſolus
pius es, quoniā omnes gentes veniēt,
& adorabunt in cōſpectu tuo, quoniā
C iudicia tua manifeſta ſunt. Et poſt hęc
vidi, & ecce apertum eſt tēplum ta-
bernaculi teſtimonij in cœlo: & exie-
runt ſeptē angeli, habentes ſeptē pla-

gas, de tēplo: veſtiti lino mundo &
candido, & prȩcincti circa pectora zo
nis aureis. Et vnū de quatuor anima-
libus, dedit ſeptē angelis ſeptē phia-
las aureas: plenas iracundiæ dei viuē A
tis in ſecula ſeculorum. Et impletum D
eſt tēplum dei fumo à maieſtate dei,
& de virtute eius: & nemo poterat
introire in tēplum donec cōſumma-
rentur ſeptē plagæ ſeptē angelorum.

CAPVT XVI.

ET audiui vocem magnā de A
templo, dicētem ſeptē an-
gelis, Ite, & effundite ſeptē
phialas iræ dei in terrā. Et
abijt primꝰ angelus, & effudit phialā
ſuam in terrā: & factū eſt vulnus ſęuū
& peſſimum in homines qui habebāt
characterē beſtiæ, & in eos qui adora
uerunt beſtiam & imaginē eius. Et ſe
cundus angelus effudit phialā ſuā in
mare, & factus eſt ſanguis tanq̃ mor-
tui: & omnis anima viuēs mortua eſt
in mari. Et tertius effudit phialā ſuam
ſuper flumina & ſuper fontes aquarū:

& factus eſt ſanguis. Et audiui angelũ
aquarũ dicentẽ, Iuſtus es dñe, qui es,
& qui eras, & ſanctus, qui hoc iudica-
ſti: quia ſanguinẽ ſanctorum & ꝓphe
tarũ effuderunt, & ſanguinẽ eis dedi-
ſti bibere. digni enim ſunt. Et audiui
B alterum dicentẽ, Etiam domine deus
omnipotẽs, vera & iuſta iudicia tua.
Et quartus angelus effudit phialã ſuã
in ſolẽ. & datum eſt illi æſtu affligere
homines & igni. & ęſtuauerũt homi-
nes ęſtu magno, & blaſphemauerunt
nomen dei habẽtis poteſtatem ſuper
has plagas, neq; egerunt pœnitentiã,
vt darent illi gloriã. Et quintus ange-
lus effudit phialã ſuam ſuper ſedẽ be
ſtię: & factum eſt regnũ eius tenebro-
ſum, & cõmanducauerũt linguas ſuas
prę dolore: & blaſphemauerũt deum
cœli prę doloribus & vulnerib⁹ ſuis,
& nõ egerũt pœnitentiã ex operibus
C ſuis. Et ſextus angelus effudit phialã
ſuam in flumen illud magnũ Euphrâ-
ten: & ſiccauit aquã eius, vt præpara-
retur via regibus ab ortu ſolis. Et vidi

de ore draconis,& de ore beſtię,& de
ore pſeudoprophetæ exire ſpirit⁹ tres
immundos in modum ranarũ. Sunt
enim ſpiritus dæmoniorum faciẽtes
ſigna,& ꝓcedunt ad reges totius ter/
ræ cõgregare illos in prælium ad diẽ
Supra.3.a magnũ omnipotentis dei.Ecce venio
Mat.24.d ſicut fur. Beatus qui vigilat & cuſto/
Luc.12.e dit veſtimẽta ſua,ne nudus ambulet,
1.Cor.5.a & videant turpitudinẽ eius. Et cõgre
gabit illos in locum qui vocatur He/
braice Armageddõ.Et ſeptimus ange D
lus effudit phialã ſuam in aerẽ:& exi
uit vox magna de tẽplo à throno,di/
cens,Factũ eſt.Et facta ſunt fulgura,&
voces,& tonitrua,& terræmotus fa/
ctus eſt magnus qualis nunq̃ fuit,ex
quo homines fuerunt ſuper terrã ta/
lis terræmotus ſic magn⁹.Et facta eſt
ciuitas magna in tres partes:& ciuita
tes gentiũ ceciderunt.Et Babylon ma
gna venit in memoriã ante deũ:dare
illi calicẽ vini indignationis iræ eiuſ.
Et omnis inſula fugit, & mõtes non
ſunt inuenti. Et grãdo magna ſicut ta

lentum, deſcendit de cœlo in homi-
nes: & blaſphemauerunt deum homi
nes propter plagã grandinis, quoniã
magna facta eſt vehementer.

CAPVT XVII.

A ET venit vnus de ſepté ange-
lis qui habebant ſepté phia
las, & locutus eſt mecũ, di-
cens, Veni, & oſtendam tibi
dãnationẽ meretricis magnæ quæ ſe-
det ſuper aquas multas, cum qua for-
nicati ſunt reges terrę, & inebriati ſunt
qui inhabitabant terrã de vino proſti
tutionis eius. Et abſtulit me in ſpiritu
in deſertum. Et vidi mulierẽ ſedentẽ
ſuper beſtiam coccinã, plenam nomi
nibus blaſphemiæ, habentẽ capita ſe-
ptem & cornua decẽ. Et mulier erat
circũdata purpura & coccino, & inau
rata auro & lapide pretioſo, & mar-
garitis, habens poculũ aureum in ma
nu ſua, plenũ abominatione & immũ
B ditia fornicationis ſuę. Et in fronte ei⁹
nomẽ ſcriptum. myſterium: Babylon
magna, mater fornicationum & abo-

minationum terrę. Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum, & de ſanguine martyrũ I E S V. Et miratus ſum cum viderẽ illam, admiratione magna. Et dixit mihi angelus, Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramẽtum mulieris, & beſtiæ quę portat eã, quę habet capita ſeptẽ & cornua decẽ. Beſtia quã vidiſti, fuit, & nõ eſt, & aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitũ ibit: & mirabunt inhabitantes terrã (quorum nõ ſunt ſcripta nomina in libro vitæ à conſtitutione mundi) vidẽtes beſtiam quę erat & non eſt. Et hic eſt C ſenſus, qui habet ſapientiã. Septẽ capita: ſeptẽ montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptẽ ſunt. Quinq; ceciderunt, vnus eſt, & alius nõdum venit, & cum venerit, oportet illum breue tempus manere. Et beſtia quæ erat & nõ eſt: & ipſa octaua eſt, & de ſeptẽ eſt, & in interitum vadit. Et decem cornua quæ vidiſti: decem reges ſunt, qui regnum nõdum accęperũt, ſed poteſtatem tanq; reges vna hora

D accipient poſt beſtiam Hi vnum con
ſilium habent:& virtutem,& poteſta
tem ſuā beſtiæ tradent. Hi cum agno
pugnabūt:& agnus vincet illos,quo-
niam dominus dominorū eſt, & rex 1.Tim.6.c
regum,& qui cum illo ſunt vocati:& Infra.19.c
electi & fideles. Et dixit mihi, Aquæ
quas vidiſti vbi meretrix ſedet:popu
li ſunt,& gentes,& linguæ. Et decem
cornua quę vidiſti in beſtia.hi odient
fornicariam, & deſolatam facient il-
lam & nudam. & carnes eius mandu
cabunt,& ipſam igni concremabunt.
Deus enim dedit in corda eorum,vt
faciant quod placitum eſt illi: vt dent
regnum ſuum beſtię,donec conſum-
mentur verba dei. Et mulier quam vi
diſti:eſt ciuitas magna. quę habet re-
gnum ſuper reges terræ.

CAPVT XVIII.

A ET poſt hęc vidi aliū angelū
deſcēdentē de cœlo,habētē
poteſtatem magnā,& terra
illuminata eſt à gloria eius.
Et exclamauit in fortitudine dicens,

Eſa.21.c Cecidit cecidit Babylon magna:& fa
Hier.51.a ℄a eſt habitatio dęmoniorũ,& cuſto
dia omnis ſpiritus immundi,& cuſto
dia omnis volucris imundæ & odibi
lis:quia de vino irę fornicationis eius
biberunt omnes gẽtes:& reges terræ
cum illa fornicati ſunt:& mercatores
terræ de virtute deliciarũ eius diuites
facti ſunt.Et audiui aliam vocẽ de cœ B
lo,dicentẽ,Exite de illa populus me-
us:ne participes ſitis delictorũ eius,
& de plagis eius nõ accipiatis. Quo-
niam peruenerũt peccata eius vſq; ad
cœlum,& recordatus eſt dñs iniquita
tum eius. Reddite illi ſicut & ipſa red
didit vobis: & duplicate duplicia ſe-
cundũ opera eius. In poculo quo mi
ſcuit vobis:miſcete illi duplũ. Quan-
tum glorificauit ſe, & in delicijs fuit:
tantum date illi tormentũ & luctum:
Eſa.47.b quia in corde ſuo dicit, Sedeo regina:
& vidua nõ ſum, & luctum nõ vide-
bo. Ideo in vna die veniẽt plagę eius, C
mors, & luctus, & fames & igne cõ-
buretur:quia fortis eſt deus qui iudi-
cabit

cabit illam. Et flebunt & plãgent ſe ſu,
per illã reges terræ, qui cum illa forni
cati ſunt, & in delicijs vixerunt, cũ vi-
derint fumũ incendij eius: longe ſtan
tes ꝓpter timorem tormẽtorum eius,
dicentes, Væ vę ciuitas illa magna Ba
bylon, ciuitas illa fortis: quoniã vna
hora venit iudicium tuũ. Et negocia-
tores terrę flebũt, & lugebunt ſuper il
lam: quoniã merces eorũ nemo emet
amplius, merces auri & argẽti & lapi
dis pretioſi, & margaritæ, & byſſi, &
purpuræ, & ſerici, & cocci, & omne li
gnum thyinũ, & omnia vaſa eboris, &
omnia vaſa de lapide pretioſo & ęra-
D mento, & ferro, & marmore, & cina-
momum, & amomũ, & odoramẽto-
rum, & vnguenti, & thuris, & vini, &
olei, & ſimilæ, & tritici, & iumento-
rum, & ouium, & equorũ, & rheda-
rum, & mancipiorũ, & animarum ho
minum. Et poma deſiderij animę tuę
diſceſſerunt à te: & omnia pinguia &
præclara perierũt à te, & amplius illa
iam non inuenient mercatores horũ.

qui diuites facti ſunt: ab ea longe ſta- E
bunt, propter timorem tormẽtorum
eius, flentes, ac lugentes, & dicentes,
Væ væ ciuitas illa magna, quę amicta
erat byſſo, & purpura, & cocco, & de-
aurata erat auro, & lapide pretioſo, &
margaritis: quoniã vna hora deſtitu-
tæ ſunt tantę diuitiæ: & omnis guber
nator, & omnes qui in lacũ nauigant,
& nautę, & qui in mari operãtur, lon
ge ſteterunt, & clamauerũt videntes
locum incẽdij eius, dicentes, Quæ ſi- F
milis ciuitati huic magnæ? Et miſerũt
puluerẽ ſuper capita ſua: & clamaue-
runt flentes, & lugentes, dicentes. Væ
væ ciuitas illa magna, in qua diuites
facti ſunt omnes qui habebant naues
in mari de pretijs eius: quoniam vna
hora deſolata eſt. Exulta ſuper eã cœ-
lum & ſancti apoſtoli & prophetæ:
quoniã iudicauit deus iudiciũ veſtrũ
de illa. Et ſuſtulit vnus angelus fortis
lapidẽ quaſi molarem magnũ, & mi-
ſit in mare, dicens, Hoc impetu mit- G
tetur Babylon ciuitas illa magna: &

vltra iam nõ inuenietur. Et vox citha
rœdorũ & muſicorũ & tibia canentiũ
& tuba, nõ audietur in te amplius: &
omnis artifex omnis artis non inue-
nietur in te amplius: & vox molę nõ
audietur in te amplius, & lux lucernę
nõ lucebit in te amplius, & vox ſpõſi
& ſpõſę nõ audietur adhuc in te: quia
mercatores tui erant principes terræ:
quia in veneficijs tuis errauerunt om
nes gentes. Et in ea ſanguis prophe-
tarum & ſanctorum inuentus eſt: &
omnium qui interfecti ſunt in terra.

CAPVT XIX.

A Poſt hæc audiui quaſi vocẽ
turbarum multarũ in cœlo
dicentiũ, Alleluia. Laus, & a. Matt.
gloria, & virt⁹ deo noſtro b. Luc.
eſt: quia vera & iuxta iudicia ſunt ei⁹
qui iudicauit de meretrice magna,
quæ corrupit terram in proſtitutione
ſua, & vindicauit ſanguinẽ ſeruorum
ſuorũ de manibus eius. Et iterũ dixe-
runt Alleluia. Et fumus eius aſcẽdit in
ſecula ſeculorũ. Et ceciderũt ſeniores

vigintiquatuor & quatuor animalia,
& adorauerūt deūm ſedentem ſuper
thronum,dicentes, Amen alleluia. Et
vox de throno exiuit,dicēs, Laudē di
cite deo noſtro omnes ſancti eius: &
qui timetis eū puſilli & magni. Et au-
diui quaſi vocē tubæ magnæ,& ſicut
vocē aquarum multarū& ſicut vocē
tonitruorū magnorum, dicētium, Al
leluia: quoniā regnauit dominus de⁹
noſter omnipotēs. Gaudeam⁹ & exul B
temus & demus gloriā ei: quia vene-
rūt nuptię agni,& vxor eius præpara
uit ſe. Et datum eſt illi vt cooperiat ſe
byſſino ſplēdenti: & candido. Byſſinū
enim: iuſtificationes ſunt ſanctorū. Et
Mat.22.a dixit mihi, Scribe, Beati qui ad cœnā
Luc.14.d nuptiarum agni vocati ſunt. Et dicit
mihi, Hęc verba dei, vera ſunt. Et ceci-
di ante pedes eius, vt adorarē eum. Et
dicit mihi, Vide ne feceris, conſeruus
tuus ſum,& fratrū tuorum habētium
teſtimoniū IESV. Deum adora. Te- C
ſtimonium enim IESV, eſt ſpiritus
prophetiæ. Et vidi cœlum apertū, &

ecce equus albus,& qui ſedebat ſuper
eũ vocabatur Fidelis & Verax,& cum
iuſtitia iudicat & pugnat. Oculi autẽ
eius ſicut flãma ignis:& in capite eius
diademata multa,habens nomen ſcri
ptũ,quod nemo nouit niſi ipſe. Et ve Eſa.63.a
ſtit⁹ erat veſte aſperſa ſanguine:& vo-
cabatur nomẽ eius,Verbũ dei.Et exer
citus qui ſunt in cœlo, ſequebãtur eũ
in equis albis, & veſtiti byſſino albo
& mũdo. Et de ore eius procedit gla-
dius ex vtraqꝫ parte acutus:vt in ipſo
percutiat gẽtes.Et ipſe reget eas in vir
ga ferrea : & ipſe calcat torcular vini Pſal.2.c
furoris iræ dei omnipotẽtis. Et habet
in veſtimẽto & in femore ſuo ſcriptũ,
Rex regũ & dominus dominantiũ.Et Supr.17.d
vidi vnum angelum ſtantẽ in ſole,& 1.Tim.6.c
clamauit voce magna dicens omnib⁹
auibus quæ volabãt per mediũ cœli,
D Venite & congregamini ad cœnã ma
gnã dei:vt mãducetis carnes regũ, &
carnes tribunorũ, & carnes fortiũ,&
carnes equorũ,& ſedẽtium in ipſis,&
carnes omnium liberorũ & ſeruorũ,

& pusillorum & magnorũ. Et vidi be
ſtiam & reges terrę, & exercitus eorũ
cõgregatos ad faciendum pręliũ cum
illo qui ſedebat in equo & cum exer-
citu eius. Et apprehenſa eſt beſtia, &
cũ ea pſeudopropheta: qui fecit ſigna
corã ipſo, quibus ſeduxit eos qui accę
perunt characterem beſtię, & qui ado
rauerunt imaginem eius. Viui miſſi
ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardẽtis
ſulfure: & cæteri occiſi ſunt in gladio
ſedentis ſuper equum, qui procedit
de ore ipſius. & omnes aues ſaturatæ
ſunt carnibus eorum.

CAPVT XX.

A E T vidi angelũ deſcendentẽ
de cœlo, habẽtem clauem
abyſſi, & catenã magnã in
manu ſua. Et apprehendit
draconẽm ſerpentẽ antiquum, qui eſt
diabolus & ſatanas, & ligauit eũ per
annos mille, & miſit eũ in abyſſum,
& clauſit, & ſignauit ſuper illũ vt nõ
ſeducat amplius gẽtes, doneç cõſum
mentur mille anni. & poſt hoc opor-

B tet illum ſolui modico tẽpore. Et vi-
di ſedes: & ſederunt ſuper eas, & iudi
cium datũ eſt illis, & animas decolla-
torum propter teſtimoniũ IESV, &
propter verbũ dei: & qui nõ adoraue
runt beſtiã, neq; imaginẽ eius, nec ac-
ceperũt characterem eius in frõtibus
aut in manibus ſuis, & vixerunt & re
gnauerunt cũ CHRISTO mille an-
nis. Cæteri mortuorũ non vixerunt,
donec cõſummentur mille anni. Hæc
eſt reſurrectio prima. Beat⁹ & ſanctus
qui habet partẽ in reſurrectione pri-
ma. in his ſecunda mors nõ habet po
teſtatem: ſed erunt ſacerdotes dei &
CHRISTI: & regnabunt cum illo
C mille annis. Et cũ cõſummati fuerint
mille anni, ſoluetur ſatanas de carce- Ezech. 3. e
re ſuo, & exibit & ſeducet gentes quę &. 39. a
ſunt ſuꝑ quatuor angulos terræ, Gog
& Magog, vt cõgreget eos in præliũ,
quorum numerus eſt ſicut arena ma-
ris. Et aſcenderunt ſuper latitudinem
terrę, & circũierunt caſtra ſanctorũ &
ciuitatem dilectã. Et deſcendit ignis à

deo de cœlo, & deuorauit eos: & dia/
bolus qui ſeducebat eos, miſſus eſt in
ſtagnũ ignis & ſulfuris, vbi & beſtia
& pſeudopropheta cruciabunt die ac
nocte in ſecula ſeculorũ. Et vidi thro/
num magnũ candidum & ſedentẽ ſu
per eũ, à cuius cõſpectu fugit terra &
cœlum, & locus nõ eſt inuẽtus eis. Et
vidi mortuos magnos, & puſillos ſtã
tes in conſpectu throni, & libri aperti
ſunt, & alius liber apert⁹ eſt, qui eſt vi
tæ: & iudicati ſunt mortui ex his quę
ſcripta erant in libris ſecũdum opera
ipſorũ, & dedit mare mortuos qui in
eo erãt, & mors & infernus dederunt
mortuos ſuos qui in ipſis erãt, & iu/
dicatũ eſt de ſingulis ſecũdum opera
ipſorũ. Et infernus & mors miſſi ſunt
in ſtagnũ ignis. Hæc eſt mors ſecũda.
Et qui non inuentus eſt in libro vitæ
ſcriptus: miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CAPVT XXI.

Eſa. 65. c & 66. g 2. Pet. 3. c

ET vidi cœlum nouũ & ter A
ram nouã. Primum enim
cœlũ, & prima terra abijt,

& mare iam non eſt. Et ego Ioannes
vidi ſanctam ciuitatem Hieruſalẽ no
uam, deſcendentẽ de cœlo, à deo para
tam, ſicut ſpõſam ornatã viro ſuo. Et
audiui vocem magnã de throno dicẽ
tem, Ecce tabernaculũ dei cum homi
nibus: & habitabit cum eis. & ipſi po
pulus eius erunt: & ipſe deus cum eis
B erit eorũ deus, & abſterget deus om- Eſa. 25.c
nem lachrymam ab oculis eorum: &
mors vltra nõ erit, neq; luctus, neq;
clamor, neq; dolor erit vltra, quæ pri
ma abierunt. Et dixit qui ſedebat in Eſa. 43.c
throno. Ecce noua facio omnia. Et di- 2. Cor. 5.d
xit mihi, Scribe, quia hæc verba fide-
liſſima ſunt & vera. Et dixit mihi, Fa-
ctum eſt. Ego ſum α & ω: initiũ & fi-
nis. Ego ſitienti dabo de fonte aquę vi
uę gratis. Qui vicerit, poſſidebit hæc,
& ero illi deus: & ille erit mihi filius.
Timidis autẽ & incredulis, & execra
tis, & homicidis, & fornicatoribus,
& veneficis, & idololatris, & omni-
bus mendacibus pars illorum erit in
ſtagno ardenti igne & ſulfure, quod

eſt mors ſecunda. Et venit vnus de ſe G
ptem angelis habentibus phialas ple
nas ſeptem plagis nouiſſimis, & locu
tus eſt mecum, dicens, Veni, & oſten-
dam tibi ſponſam, vxoré agni. Et ſu-
ſtulit me in spiritu in mõtem magnũ
& altum: & oſtendit mihi ciuitatem
ſanctam Hieruſalem, deſcendentẽ de
cœlo à deo, habentẽ ciuitatem dei. &
lumen eius ſimile lapidi pretioſo tan
quã lapidi iaſpidis, cryſtallizãti. Et ha D
bebat murum magnũ & altum, habé
tem portas duodecim, & in portis,
angelos duodecim, & nomina inſcri
pta, quæ ſunt nomina duodecim tri-
buum filiorũ Iſrael. Ab oriente, por-
tæ tres: & ab aquilone, portæ tres: &
ab auſtro, portę tres: & ab occaſu, por
tæ tres. Et murus ciuitatis habens fun
daméta duodecim: & in ipſis duode-
cim, nomina duodecim apoſtolorũ
agni. Et qui loquebatur mecum, habe
bat menſuram arundineã auream, vt
metiretur ciuitaté & portas eius, &
murũ. Et ciuitas in quadro poſita eſt, E

D & longitudo eius tanta eſt quanta &
latitudo: & menſus eſt ciuitatem de
arundine aurea per ſtadia duodecim
millia, & longitudo & altitudo & la
titudo eius æqualia ſunt. Et mēſus eſt
murum eius centū quadragintaqua-
tuor cubitorū, menſura hominis, quę
eſt angeli. Et erat ſtructura muri eius
ex lapide iaſpide: ipſa vero ciuitas au
F rum mundū, ſimile vitro mundo. Et
fundamēta muri ciuitatis, omni lapi-
de pretioſo ornata. Fundamētum pri
mum, iaſpis: ſecundum, ſapphirus:
tertium, calcedonius: quartum, ſma-
A ragdus: quintum, ſardonyx: ſextum,
ſardius: ſeptimum, chryſolitus: octa-
uum, berillus: nonum, topazius: deci
mum, chryſopraſus: vndecimū, hya-
cinthus: duodecimū, amethyſtus. Et
duodecim portæ, duodecim margari
tæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ por-
tę, erant ex ſingulis margaritis: & pla
tea ciuitatis aurum mundum, tanq̃
vitrum perlucidum. Et templum nō
vidi in ea. Dominus enim deus omni

Eſa.60.d potens tẽplum illius eſt & agnus. Et G
ciuitas non eget ſole neq; luna, vt lu-
ceant in ea. nam claritas dei illumina-
bit eam, & lucerna eius eſt agnus. Et
ambulabunt gẽtes in lumine eius: &
Eſa.60.c reges terræ afferent gloriam ſuam &
honorem in illam. Et portæ eius non
claudentur per diẽ. nox enim nõ erit
illic. Et afferent gloriam & honorem
gentium in illam. Nõ intrabit in eam
aliquod coinquinatum, aut abomi-
nationem faciens & mendacium: niſi
qui ſcripti ſunt in libro vitæ agni.

CAPVT XXII.

ET oſtendit mihi fluuium A
aquæ viuæ, ſplendidũ tan
quã cryſtallum, proceden
tem de ſede dei & agni. In
medio plateæ eius, & ex vtraq; parte
fluminis lignum vitę, afferẽs fructus
duodecim, per menſes ſingulos red-
dens fructum ſuũ, & folia ligni ad ſa-
nitatem gẽtium. Et omne maledictũ,
nõ erit amplius: ſed ſedes dei & agni
in illa erunt, & ſerui eius ſeruient illi. B

Et videbunt faciē eius: & nomen eius
in frontibus eorum. Et nox vltra non Eſa.60.d
erit: & non egebunt lumine lucernæ,
neq; lumine ſolis, quoniam domin⁹
deus illuminabit illos, & regnabūt in
B ſecula ſeculorum. Et dixit mihi, Hæc
verba fideliſſima ſunt, & vera. Et do-
minus deus ſpirituum prophetarum
miſit angelum ſuum oſtēdere ſeruis
ſuis, quæ oportet fieri cito. Et ecce ve
nio velociter. Beatus qui cuſtodit ver
ba prophetiæ libri huius. Et ego Ioā-
nes qui audiui, & vidi hæc. Et poſtq̃
audiſſem & vidiſſem, cecidi vt adora
rem ante pedes angeli, qui mihi hæc
C oſtendebat: & dixit mihi, Vide ne fe-
ceris, cōſeruus enim tuus ſum, & fra-
trum tuorum prophetarū, & eorum
qui ſeruant verba prophetię libri hu-
ius. Deum adora. Et dicit mihi. Ne ſi-
gnaueris verba ꝓphetiæ libri huius.
tēpus enim prope eſt. Qui nocet, no-
ceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſor-
deſcat adhuc: & qui iuſtus eſt, iuſtifi-
cetur adhuc: & ſanctus, ſanctificetur

adhuc. Ecce venio cito, & merces mea
mecum eſt reddere vnicuiq; ſecundũ
Eſa. 41. b opera ſua. Ego ſum α & ω, primus &
& 44. a nouiſſimus, principium & finis. Beati
qui ſeruant mandata eius: vt ſit pote
ſtas eorum in ligno vitæ, & per por/
tas intrent in ciuitaté. Foris canes &
venefici, & impudici, & homicidæ, &
idôlis ſeruientes, & omnis qui amat
& facit mẽdacium. Ego IESVS miſi
angelum meum, teſtificari vobis hęc
in eccleſijs. Ego ſum radix & genus
Dauid, ſtella ſplendida & matutina.
Et ſpiritus & ſponſa dicunt, Veni. Et
Eſa. 55. a qui audit, dicat, Veni. Et qui ſitit, ve/
niat: & qui vult, accipiat aquam vitæ
gratis. Conteſtor enim omni audien/
ti verba prophetię libri huius, Si quis
appoſuerit ad hæc: apponat deus ſu/
per illum plagas ſcriptas in libro iſto.
Et ſi quis diminuerit de verbis libri
prophetiæ huius: auferet deus par/
tem eius de libro vitæ, & de ciuitate
ſancta, & de his quæ ſcripta ſunt in li/
bro iſto. dicit qui teſtimonium perhi

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

bet iſtorum. Etiam venio cito. Amen. Etiam veni domine IESV. Gratia domini noſtri IESV CHRISTI cum omnibus vobis. AMEN.

ABSOLVTVM EST HOC ſanctiſſimum IESV CHRISTI ſaluatoris noſtri Teſtamentum nouum VENETIIS, in officina Lucæantonij Iuntæ: Anno Domini M. D. XXXIIII. menſe Ianuario.

BIBLIOTHECÆ ARCHIEP. BONON.

BIBLIOTECA ROMA

DICIT DEVS.

Non recedat volumen legis huius ab ore tuo. ſed meditaberis in diebus ac noctibus, vt cuſtodias & facias omnia quę ſcripta ſunt in eo. Ne declines ab eo ad dexteram vel ad ſiniſtram, vt intelligas cuncta quę agis. Tunc diriges viam tuam, & intelliges eam.

IOSVE I.